วารสาร

สังคมพัฒนศาสตร์

Journal of Social Science Development

P-ISSN: 2774-0412 ปีที่ 9 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2569)

E-ISSN: Vol.9 No.9 (September 2026)

☯ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ เป็นวารสารวิชาการของวัดสนธิ์ (นาสน) ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าและนำเสนอองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย และสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขาวิชาเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชม การพัฒนาสังคม ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา ธุรกิจทั่วไป การจัดการและการบัญชี สังคมศาสตร์ทั่วไป การศึกษา รวมถึงสหวิทยาการ ด้านสังคมศาสตร์และและศาสตร์แห่งการพัฒนา โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลหรือองค์กร ทั้งภายในและภายนอกวัด เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย ประเภทบทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสังคมพัฒนศาสตร์จะต้องผ่านการพิจารณา จากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer - reviewed) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

**มีผลตั้งแต่ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2568 เป็นต้นไป*

☯ เจ้าของ

วัดสนธิ์(นาสน)

89 หมู่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร.075-340-043 โทรสาร. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

☯ บรรณาธิการบริหาร

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณฺโณ

วัดสนธิ์(นาสน), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ กองบรรณาธิการ

พระสาโรจน์ ธมฺมสโร,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ ฟื้น ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.สุชาติพงษ์ ทรงทอง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
พ.ต.อ.พิพากษ์ เกียรติกมเลศ
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

☯ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นายศักดิ์ดา หารเทศ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
นายอภินันท์ คำหารพล
โรงเรียนนาจานซับสมบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

☯ ฝ่ายกฎหมาย

นางสาวจรวยพร เหมรังษี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

☯ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภทฺทจารี (ชูราศรี)
วัดสนธิ์(นาสน)

☯ โรงพิมพ์

หจก.กรีนโซน อินเตอร์ 2001
155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
Tel. 075-466-031 Fax. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็น**ฉบับที่ 9** ประจำปีพุทธศักราช 2569 เล่มนี้เป็น**ปีที่** 9 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการ**วารสารสังคมพัฒนศาสตร์** ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์จักมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

บรรณาธิการวารสารสังคมพัฒนศาสตร์

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (ง)

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน 1

CAUSAL RELATIONSHIPS AFFECTING THE PERFORMANCE OF COMMUNITY ENTERPRISES IN NAN PROVINCE

เจนนภนต์ ภาคภูมิ, ศรวัสย์ สมสวัสดิ์

การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาผ่านระบบประเมินผลออนไลน์ด้วยแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ 15

AN ANALYSIS OF LEARNING BEHAVIORS AND ACADEMIC ACHIEVEMENT IN DHAMMA STUDIES THROUGH AN ONLINE ASSESSMENT SYSTEM USING LEARNING ANALYTICS APPROACH

อภิชาติ รอดนิยม, พระมหาปุณณ์สมบัติ ปภากโร, ปิยภัทร์ จิรปุณญโชติ, พระสมุห์ประเสริฐชัย แซ่อึ้ง, ประสาน สุวรรณรักษ์

หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต 25

TRAINING COURSE BASED ON THE PHENOMENON-BASED CONCEPT TO DEVELOP GRADUATE STUDENTS' CRITICAL LISTENING AND VIEWING ABILITIES

คเณศณิษฐา สมบูรณ์ชัยสกุล, นิดาริน จุลวรรณ, พิณพนธ์ คงวิจิตต์, อธิกมาส มากจุ้ย

การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง 35

THE DEVELOPMENT OF LAWS ON PRE-LITIGATION MEDIATION OF DISPUTE REGARDING ADMINISTRATIVE CONTRACT IN ADMINISTRATIVE COURT

จรวยพร เหมรังษี, โกเมศ ขวัญเมือง, พระสิทธินิติธาดา (ชลัช พรหมะวัน)

การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม 48

PARTICIPATORY CONFLICT MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEAM DEVELOPMENT OF TEACHER UNDER SAMUTSONGKHRAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

เอื้อมฝัน ทองประหยัด, พิชญาภา ยืนยาว, จินตนา ศิริธัญญารัตน์

การศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร 59

A STUDY OF THE PROBLEMS AND NEEDS IN DEVELOPING CHINESE SPEAKING SKILLS AMONG STUDENTS IN THE CHINESE PROGRAM AT SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

มินตรา ปริปุณณะ, ปาณิภรณ์ ธีระวงศนันท์, ณัฐชยา อนุ, กัลยาณี ลีนาลาด, ณัฐพร อารีล้น, พัชดาภรณ์ วงค์ตาผา, ภัทรธีรา อุณาพรหม, วรดา ว่องไว, ศุภานัน สงคราม

สารบัญ (ต่อ)

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากกิจกรรมปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 69

A COMPARISON OF LEARNING ACHIEVEMENT FOLLOWING A BASIC MARKETING KNOWLEDGE FOUNDATION PROGRAM BY PERSONAL FACTORS AMONG UNDERGRADUATE MARKETING STUDENTS AT SONGKHLA RAJABHAT UNIVERSITY

จาริณี เธียรเจริญ, บำรุงพงษ์ พงษ์พานิช, ประสิทธิ์ รุ่งเรือง

แนวทางการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี 79

GUIDELINES FOR PARENTAL KNOWLEDGE MANAGEMENT ADMINISTRATION TO PROMOTE STUDENTS TEAM-BASED LEARNING AT PRIVATE SCHOOL IN PATHUM THANI PROVINCE

สุนนท์ โกมลภมร, ทัศพร เกตุถนอม, โอภาส กิจกำแหง

แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี 91

GUIDELINES FOR INTERNAL QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT OF CHIEF OF CHILD DEVELOPMENT CENTER TO PROMOTE TEAMWORK OF TEACHERS IN CHILD DEVELOPMENT CENTERS UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN PRACHINBURI PROVINCE

สมประสงค์ ชินคำ, ทัศพร เกตุถนอม

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิต นักศึกษาครู 104

A STUDY OF CURRENT STATES, PROBLEMS, AND NEEDS IN ENGLISH COMMUNICATION SKILLS INSTRUCTION FOR PRE - SERVICE TEACHERS

ศุภธิดา โชติช่วง, วิทวัฒน์ ขัตติยะมาน, นพเก้า ณ พัทลุง, กิตติธัช คงชะวัน

ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจออมในกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนครสวรรค์ 115

DETERMINANTS OF THE INTENTION TO SAVE IN THE GOVERNMENT PENSION FUND AMONG CIVIL SERVANTS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN NAKHON SAWAN

ฐิติวรดา เนกขำ, ภัทรพร พงศาปรมัตถ์

ผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในพื้นที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช 127

RESULTS OF THE ACTIVITY TO ENHANCE TEACHERS' POTENTIAL TO BECOME LEARNING FACILITATOR FOR ELEVATING THE QUALITY OF 21ST - CENTURY LEARNING MANAGEMENT IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ธวัชชัย คงนุ่ม, ธณัฐชา รัตนพันธ์, กตัญญุตา บางโท, รัฐพร กลิ่นมาลี, รัชนี สิทธิศักดิ์, กิตติศักดิ์ ใจอ่อน

สารบัญ (ต่อ)

ผลของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เรื่องการพัฒนาหลักสูตร ของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ 138

THE EFFECTS OF PARTICIPATORY LEARNING MANAGEMENT WITH THE JIGSAW TECHNIQUE ON LEARNING ACHIEVEMENT AND LEARNING PARTICIPATION IN THE CURRICULUM DEVELOPMENT UNIT AMONG PRE-SERVICE SCIENCE TEACHERS

ศศิธร บุญไพโรจน์, ปริญ สิริลาภโภคิน, นวลใย ญารักษา

แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งในจังหวัดขอนแก่น 151

APPROACHES TO STRENGTHENING COLLABORATION BETWEEN GOVERNMENT AGENCIES AND LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS TO ENHANCE THE COMPETITIVENESS OF TRANSPORTATION BUSINESSES IN KHON KAEN PROVINCE

เนตรชยา เรืองฤทธิ์, ปานปั้น รองหานาม

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนนานาชาติของผู้ปกครอง: กรณีศึกษาโรงเรียนนานาชาติแห่งหนึ่งในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี 180

COMMUNITY DECISION-MAKING POWER IN FORMULATING THAI PRIVATE-SECTOR CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY PROJECTS AND DOCUMENTED OUTCOMES FOR GRASSROOTS ECONOMY DEVELOPMENT

ภาณุพงษ์ ณาภูมิ

อำนาจการตัดสินใจของชุมชนในการกำหนดโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจเอกชนไทยกับผลที่ปรากฏต่อเศรษฐกิจฐานราก 186

SYNTHESIZING A READINESS FRAMEWORK FOR AGRICULTURAL AND FOOD SOCIAL ENTERPRISES IN THE TRANSITION TOWARD A LOW-CARBON ECONOMY IN THAILAND'S CLIMATE LAW CONTEXT

ภาณุพงษ์ ณาภูมิ

ผลของการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์ที่มีต่อความสามารถและความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษของนักศึกษาภาษาอังกฤษ 195

EFFECTS OF PODCAST - BASED LEARNING ON ENGLISH BUSINESS TELEPHONE CONVERSATION SKILLS AND SELF - CONFIDENCE AMONG ENGLISH MAJOR STUDENTS

กฤษมาศ พันธุ์มูสิก

กรอบแนวคิดการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชีวภาพฮาลาลจากของเสียโรงเชือดสัตว์ปีกภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน 209

HALAL BIO PACKAGING DEVELOPMENT CONCEPT FRAMEWORK WASTE OF POULTRY SLAUGHTERHOUSES UNDER THE CONCEPT OF CIRCULAR ECONOMY

สุริยะ ขันธชัย, อนันต์ สะเล็ม, วลีด อีซอ

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 221

DEVELOPMENT OF A SCHOOL ADMINIST RATION MODEL BASED ON THE FIVE - POWER STRATEGIC MANAGEMENT APPROACH TO ENHANCE THE EFFECTIVENESS OF ENVIRONMENTAL EDUCATION SCHOOL OPERATIONS AT MATTHAYOM WATNONGCHOK SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK2

ประจวบ อินทแย้ม

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ 236

DEVELOPMENT OF AN ONLINE LESSON BASED ON CONSTRUCTIONISM THEORY ON BASIC DIGITAL PHOTOGRAPHY FOR VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS

ดนัสวินส์ จีนด้วง , พัฒนา ศิริกุลพิพัฒน์, ชัชวาล ชุมรักษา

การประเมินการดำเนินงานของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรีโดยใช้ CIPPiest Model 246

PERFORMANCE EVALUATION OF THE SPORTS EXCELLENCE CENTER AT THE THAILAND NATIONAL SPORTS UNIVERSITY CHON BURI CAMPUS USING THE CIPPiest MODEL

ธิติพงษ์ สุขดี, ศิระ อภิชาติวิสุทธิ์, รัตนา บุญลือ, อนันต์ เสมรสุวรรณ, ฉัตรชัย แสงสุขีลักษณ์

คุณลักษณะและแรงจูงใจในงานอาสาสมัคร: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาเพื่อการพัฒนาระบบบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ 256

ATTRIBUTES AND MOTIVATIONS IN VOLUNTEER WORK: A PHENOMENOLOGICAL STUDY FOR DEVELOPING A STRATEGIC VOLUNTEER MANAGEMENT SYSTEM

นครินทร์ ทองศรี, ณรงค์ เกียรติคุณวงศ์

การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 269

DEVELOPMENT OF A SYSTEMS MANAGEMENT MODEL USING COMMUNITY PARTICIPATION TO ENHANCE EDUCATIONAL TOWARD A QUALITY SCHOOL AT WAT KHUAN RAE SCHOOL UNDER THE PHATTHALUNG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

วันทนี พลเพชร

การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างพื้นที่ทางจักรวาลวิทยาในวรรณกรรมไตรภูมิพระร่วงและคัมภีร์ซานไห่จิง 281

A COMPARATIVE STUDY OF COSMOLOGICAL SPATIAL STRUCTURES IN TRAIBHUM PHRA RUANG AND SHAN HAI JING

สุชนา หลงเจริญ, นภัสสรณ์ เหลืองศักดิ์ศรี

สารบัญ (ต่อ)

คุณสมบัติของอินฟลูเอนเซอร์ในมุมมองของพุทธนวัตกรรมยุคโซเชียลมีเดีย 294
INFLUENCERS QUALIFICATIONS FROM THE PERSPECTIVE OF BUDDHIST INNOVATION IN THE SOCIAL MEDIA ERA
ชญาภา ไตรวิชญ์สกุล, บุญเลิศ โอฐสู

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 307
THE RELATIONSHIP BETWEEN CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND INNOVATIVE ORGANIZATION OF SCHOOLS UNDER TRANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
กฤษณพงศ์ สิทธิชัย, นริศ แก้วสีนวล

การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 318
PUBLIC PARTICIPATION AND SUSTAINABLE LOCAL DEVELOPMENT AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SOLID WASTE MANAGEMENT IN BANG PA-IN DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE
สรศักดิ์ พัดพิมาย

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ 333
GUIDELINES FOR DEVELOPING COMMUNITY RELATIONS OPERATIONS FOR EDUCATIONAL INSTITUTIONS TO INCREASE EFFICIENCY IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SAMUTPRAKAN
ธีรภัทร ตะกรุดแก้ว สมกูล ถาวรกิจ ทัศพร เกตุถนอม

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพีระมิด โดยใช้สื่อรูปธรรมตามแนวทาง CPA ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบบริบทเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 343
DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT ON PYRAMIDS USING CONCRETE MATERIALS BASED ON CPA APPROACH COMBINED WITH CONTEXT-BASED LEARNING ACTIVITIES FOR MATHAYOMSUKSA 3 STUDENTS
พิริยา ปรุงเลิศบัวทอง, ยาฮารียะห์ ดือราแม, อับดุลอาซิส หะมะ, อุลฮุสนา จือนารา, อามีนา เย็ง

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน ญ

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน*

CAUSAL RELATIONSHIPS AFFECTING THE PERFORMANCE OF COMMUNITY ENTERPRISES IN NAN PROVINCE

เจนนภนต์ ภาคภูมิ, ศรวัสย์ สมสวัสดิ์*

Jenapon Pakpoom, Sorrawat Somsawat*

สาขาวิชาการจัดการ วิทยาลัยน่าน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ น่าน ประเทศไทย

Department of Management, Nan College, Uttaradit Rajabhat University, Nan, Thailand

*Corresponding author E-mail: sorrawat.som@uru.ac.th

*Tel: 062-514-5559

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน 2) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ และความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน โดยศึกษากับกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน จำนวน 360 ราย ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่น ทำการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อความสามารถทางนวัตกรรมสูงที่สุด (M = 5.69, SD = 0.911) รองลงมา คือ การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ (M = 5.67, SD = 0.806) อยู่ในระดับเห็นด้วยมากทั้งสองด้าน ขณะที่ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย (M = 5.27, SD = 0.836) ตามลำดับ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน พบว่า ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ χ^2 = 58.056, df = 42, χ^2/df = 1.382, p - Value = 0.051, SRMR = 0.025, RMSEA = 0.033, GFI = 0.974, CFI = 0.996, NFI = 0.985 โดยการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางนวัตกรรม เป็นไปตามสมมติฐาน (β = 0.63, p<0.001) การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน เป็นไปตามสมมติฐาน (β = 0.40, p<0.001) ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน เป็นไปตามสมมติฐาน (β = 0.39, p<0.001) นอกจากนี้การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางอ้อมไปยังผลการดำเนินงาน โดยผ่านตัวแปรด้านความสามารถทางนวัตกรรม (β = 0.25, p<0.001) ดังนั้นควรส่งเสริมเป็นผู้ประกอบการควบคู่กับการพัฒนาความสามารถทางนวัตกรรมซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับผลการดำเนินงาน

คำสำคัญ: การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ, ความสามารถทางนวัตกรรม, ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน, วิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน, ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

* Received 15 August 2026; Revised 10 September 2026; Accepted 22 September 2026

Abstract

This research aimed to: 1) examine the levels of opinion regarding entrepreneurial orientation, innovativeness, and performance of community enterprises in Nan Province; and 2) investigate the causal relationships of entrepreneurial orientation and innovativeness affecting the performance of community enterprises in Nan Province. The study was conducted with a sample of 360 community enterprise entrepreneurs, selected through computer - generated simple random sampling. The research instrument was a questionnaire that was validated for content validity and reliability. Data were analyzed using structural equation modeling via a statistical software package. The findings revealed that the respondents had the highest level of opinion regarding innovativeness (M = 5.69, SD = 0.911) , followed by entrepreneurial orientation (M = 5.67, SD = 0.806) , with both dimensions being at a high level of agreement. Meanwhile, performance was at a moderately high level of agreement (M = 5.27, SD = 0.836). Regarding the causal relationships affecting the performance of community enterprises in Nan Province, the developed model demonstrated a good fit with the empirical data χ^2 = 58.056, df = 42, χ^2/df = 1.382, p - Value = 0.051, SRMR = 0.025, RMSEA = 0.033, GFI = 0.974, CFI = 0.996, NFI = 0.985. Specifically, entrepreneurial orientation had a significant positive direct effect on innovativeness (β = 0.63, p<0.001) and performance (β = 0.40, p<0.001), supporting the hypotheses. Concurrently, innovativeness had a significant positive direct effect on performance (β = 0.39, p<0.001), supporting the hypothesis. Furthermore, entrepreneurial orientation had a significant positive indirect effect on performance through the mediating role of innovativeness (β = 0.25, p<0.001). Therefore, promoting entrepreneurship alongside developing innovativeness should be encouraged as a crucial mechanism for enhancing operational performance.

Keywords: Entrepreneurial Orientation, Innovativeness, Performance of Community Enterprises, Nan Community Enterprises, Causal Relationships

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยได้กำหนดทิศทางการพัฒนาผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยมุ่งเน้นการพลิกโฉมประเทศสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลง (Resilience) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และโมเดลเศรษฐกิจ BCG โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมุดหมายที่ 7 ซึ่งมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) รวมถึงวิสาหกิจชุมชนให้สามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงในเวทีการค้า (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) จึงมิได้เป็นเพียงกลุ่มอาชีพเพื่อการผลิตสินค้าหรือบริการเท่านั้น แต่เป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการทุนของชุมชนทั้งทรัพยากร ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และความผูกพันทางสังคม เพื่อสร้างความมั่นคงและพึ่งพาตนเองในระดับฐานราก (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556)

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาบริบทเชิงพื้นที่ของจังหวัดน่าน ซึ่งเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรแปรรูป หัตถกรรม และผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนจำนวน 1,245 กลุ่ม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2569) กลับพบข้อจำกัดที่สำคัญในการดำเนินงานจากข้อมูลการประเมินศักยภาพ พบว่า มีวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่านมากกว่าร้อยละ 60 ที่ยังคงเผชิญปัญหาด้านผลการดำเนินงานขาดความต่อเนื่องของยอดขาย และมีอัตรากำไรต่ำ ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุหลักมาจากการบริหารจัดการที่ยังขาดการวางแผนกลยุทธ์เชิงรุก ผู้ประกอบการขาดทักษะการบริหารธุรกิจสมัยใหม่ และยังไม่สามารถประยุกต์ใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้สอดรับกับความต้องการของตลาดภายนอกได้อย่างเต็มที่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2569) ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาเฉพาะตลาดนักท่องเที่ยวตามฤดูกาลและประสบภาวะแข่งขันด้านราคากับผู้ผลิตภายนอก

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา นักวิชาการจำนวนมากได้ยืนยันว่า การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ และ ความสามารถทางนวัตกรรม เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญต่อผลการดำเนินงานขององค์กร (Miller, D., 1983); (Covin, J.G. & Slevin, D.P., 1991); (Sellapan, P., 2021) โดยการศึกษาของ Rezaei, J. & Ortt, R. พบว่า การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม (Rezaei, J. & Ortt, R., 2018) สอดคล้องกับงานวิจัยในบริบทประเทศไทย อาทิการศึกษาของ ดุษฎี เทียมเทศ และคณะ, พนิดา ตันศิริ ที่พบว่า ความเป็นผู้ประกอบการช่วยส่งเสริมศักยภาพด้านนวัตกรรม (ดุษฎี เทียมเทศ และคณะ, 2564); (พนิดา ตันศิริ, 2566) ขณะที่งานวิจัยของ ปิ่นฤดี หนูบุตร และคณะ; ณัจฐลักษณ์ จันทร์มาลา และเจษฎา วงศ์แสนสุขเจริญ ยืนยันตรงกันว่าความสามารถทางนวัตกรรมส่งผลกระทบทางบวกโดยตรงต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ (ปิ่นฤดี หนูบุตร และคณะ, 2565); (ณัจฐลักษณ์ จันทร์มาลา และเจษฎา วงศ์แสนสุข, 2566) อย่างไรก็ดีจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ดังกล่าว พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้แบบแยกส่วน หรือศึกษาเฉพาะในกลุ่มวิสาหกิจขนาดใหญ่ ธุรกิจอุตสาหกรรม และร้านค้าย่อยในเขตเศรษฐกิจพิเศษ (รจนี คูนาเอก และชลธิศ ดาราวงษ์, 2567) ยังขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่บูรณาการโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงาน ในบริบทของวิสาหกิจชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะด้านการพึ่งพาทุนทางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดน่าน (ณัจฐลักษณ์ จันทร์มาลา และเจษฎา วงศ์แสนสุข, 2566)

จากช่องว่างทางวิชาการและข้อจำกัดเชิงพื้นที่ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ และความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน เพื่อค้นหาข้อค้นพบเชิงประจักษ์ที่จะช่วยอธิบายกลไกการส่งผ่านอิทธิพลของความสามารถทางนวัตกรรมของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน และนำองค์ความรู้ที่ได้ไปกำหนดแนวทางเชิงนโยบายแก่หน่วยงานสนับสนุน เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานระดับจังหวัดในการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนให้สามารถยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันและขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดน่านได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม ที่ส่งผลต่อความผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แนวทางทางการวิจัยเชิงสำรวจ เป็นการวิจัยที่พัฒนามาจากการรวบรวมข้อมูลบนพื้นฐานของการทบทวนวรรณกรรม รวมถึงการพัฒนากรอบแนวคิดจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมีลำดับขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดปัญหางานวิจัย การสร้างคำถามการวิจัย รวมถึงการพัฒนามาตรวัดจากการทบทวนวรรณกรรม การแจกแบบสอบถาม การประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนาตามโมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation model: SEM) และนำผลที่ได้มาอภิปรายสรุปผล และการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการวิจัยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะแบบปลายปิด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประธานกลุ่ม ผู้บริหาร หรือตัวแทนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่านที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย จำนวน 1,245 ราย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2569) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเข้า ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนที่มีการดำเนินงานต่อเนื่องมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี และผู้ตอบแบบสอบถามต้องเป็นผู้บริหารหรือคณะกรรมการที่มีบทบาทในการตัดสินใจด้านการบริหารจัดการและการตลาดของกลุ่ม สำหรับเกณฑ์การคัดออก คือ วิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน ที่หยุดพักหรือยุติกิจการชั่วคราว

กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากเกณฑ์ความเหมาะสมของสถิติชั้นสูงที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยอ้างอิงตามหลักการของ Schumacker, R. E & Lomax, R.G. ซึ่งระบุว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ควรมีสัดส่วนขั้นต่ำอย่างน้อย 10 ตัวอย่างต่อ 1 ตัวแปรสังเกต เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยฉบับนี้มีข้อคำถามที่เป็นตัวแปรสังเกต (Observed Variables) รวมทั้งสิ้น 36 ตัวแปร เมื่อคำนวณตามเกณฑ์สัดส่วนดังกล่าว (36 ตัวแปรสังเกต × 10 ตัวอย่าง) จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 360 ราย (Schumacker, R.E & Lomax, R.G., 2010) และผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยระบบคอมพิวเตอร์จากฐานข้อมูลของกรมส่งเสริมการเกษตร

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ดำเนินการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยนำรายชื่อวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 1,245 ราย จากฐานข้อมูลของกรมส่งเสริมการเกษตรมากำหนดรหัสหมายเลข 1 ถึง 1,245 จากนั้นใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สร้างชุดตัวเลขสุ่มเทียม เพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายให้ครบตามจำนวนที่กำหนด

ขอบเขตด้านตัวแปร/ขอบเขตด้านเนื้อหา

ประกอบด้วยตัวแปร การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวม คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม (คำถามปลายปิด 6 ข้อ) ส่วนที่ 2 มาตรวัดตัวแปร ได้แก่ ด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ จำนวน 12 ข้อ ด้านความสามารถทางนวัตกรรม จำนวน 15 ข้อ ผลการดำเนินงาน จำนวน 9 ข้อ (รวม 36 ข้อ) มีลักษณะเป็นข้อคำถามที่ใช้มาตรวัดประมาณค่าแบบลิเคริ์ทสเกล 7 ระดับ (Likert, R., 1970) ซึ่งแต่ละข้อความมีคำตอบให้เลือก 7 ระดับ ทั้งนี้มาตรวัดดังกล่าวได้มีการดัดแปลงให้เหมาะสมกับบริบทเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น และส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ความตรงเชิงเนื้อหา

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์การยอมรับตั้งแต่ 0.60

ความเชื่อมั่น

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทำการทดลอง (try out) กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ แต่มีคุณสมบัติและลักษณะที่คล้ายคลึงกันจำนวน 30 คน ทั้งนี้เพื่อประเมินความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธ์แอลฟ่าของครอนบาค (cronbrach alpha coefficient) (Hair, J. F. et al., 2010) กำหนดค่าค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป โดยผลการทดสอบ พบว่า ด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีค่า α = 0.892 ด้านความสามารถทางนวัตกรรมมีค่า α = 0.915 และด้านผลการดำเนินงานมีค่า α = 0.884 ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.924 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นในระดับสูง

เกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ย (Likert 7 ระดับ)

ส่วนค่าคะแนนที่ได้ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามระดับช่วงห่างหรือพิสัยค่าเฉลี่ย โดยกำหนดช่วงคะแนนตามเกณฑ์การคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น (คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด)/ จำนวนชั้น (7 - 1)/7 = 0.8571 (Best, J. W. & Kahn, J. V., 2006)

ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.85	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย	1.86 - 2.71	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย	2.72 - 3.57	หมายถึง	เห็นด้วยค่อนข้างน้อย
ค่าเฉลี่ย	3.58 - 4.43	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	4.44 - 5.29	หมายถึง	เห็นด้วยค่อนข้างมาก
ค่าเฉลี่ย	5.30 - 6.15	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย	6.16 - 7.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมิถุนายน–กรกฎาคม 2569 โดยส่งแบบสอบถามออนไลน์และติดตามเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมารวม 390 ชุด มีผู้ยินยอมตอบแบบสอบถาม 385 ชุด (ไม่ยินยอม 5 ชุด) หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์และคัดกรองข้อมูล โดยคัดแบบสอบถามออกจำนวน 25 ชุด เนื่องจากพบข้อมูลสูญหาย (Missing Data) เกินกว่าร้อยละ 10 และมีลักษณะการตอบซ้ำรูปแบบเดิมทุกข้ออย่างผิดปกติ คงเหลือแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนจำนวน 360 ชุด เพื่อนำไปวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป คิดเป็นร้อยละ 100 ของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา และดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปกำหนดรหัสของข้อมูล จากนั้นทำการลงรหัส และตรวจสอบข้อมูลพื้นฐานให้ตรงตามข้อตกลงของการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในการวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ออกเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแสดงลักษณะของการแจกแจงข้อมูลของตัวแปรโดยใช้สถิตพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D) ในการอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง (Structural Model) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการตรวจสอบโมเดลโดยการวัด (Measurement Model) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบซึ่งเป็นวิธีทางสถิติที่พยายามจัดกลุ่มตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน (Factor) และช่วยลดจำนวนตัวแปรให้เหลือกี่ปัจจัยหรือมีตัวแปรใดบ้างที่ควรอยู่ในปัจจัยเดียวกันในการวิเคราะห์จะใช้แบบ EFA (Exploratory Factor Analysis) หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน CFA

(Confirmatory Factor Analysis) เพื่อเป็นการตรวจสอบโมเดลการวัด (Measurement Model) กล่าวคือ ข้อคำถามเหล่านี้สามารถวัดในสิ่งที่ต้องการวัดในเชิงโครงสร้างได้หรือไม่ เพื่อตรวจสอบหรือยืนยันทฤษฎีที่ค้นพบโดยหลังจากที่ได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) เพื่อยืนยันว่าองค์ประกอบหรือปัจจัยที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจตรงกับโมเดลโครงสร้างหรือตรงกับทฤษฎีหรือไม่ (อภิญญา อิงอาจ, 2566)

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง (Structural Model) ด้วยโปรแกรม AMOS ใช้พิจารณาความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยดูจากค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดล ค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้น และความสมเหตุสมผลของขนาดและทิศทางของค่าพารามิเตอร์ในแต่ละเส้น (ยุทธ์ ไกยวรรณ์, 2569)

ผลของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวแบบมาตรวัด ตัวแปรจะแสดงค่าดัชนีต่าง ๆ ได้แก่ค่า Chi - Square, Degree of Freedom, CMIN, GFI, CFI, SRMR, RMSEA ส่วนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลสมการโครงสร้างตามสมมุติฐานการวิจัยเพื่อทดสอบโมเดลที่ทำการศึกษาเปรียบเทียบโมเดลทางทฤษฎี โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ซึ่งถูกพัฒนาโดย (Hair, J. et al., 2006) สำหรับโปรแกรมทางสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบ SEM ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปดังกล่าว

การทดสอบโมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อการประเมินความสอดคล้องของโมเดล (Evaluation The Data Model Fit) ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้อง (Fit) ระหว่างโมเดลเชิงประจักษ์กับโมเดลทางทฤษฎีต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Non - Significant) คือ P - value มีค่ามากกว่า 0.05 เมื่อตรวจสอบแล้ว พบว่า โมเดลเชิงประจักษ์กับโมเดลทางทฤษฎีมีความสอดคล้องพอเหมาะพอดีกันให้ตรวจสอบค่าสถิติดังต่อไปนี้ร่วมด้วย ค่า Chi - Square/ Degree of Freedom (x^2/df) ซึ่งควรมีค่าน้อยกว่า 2.00 (Marsh, H.W. et al., 1988) ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) ควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 (ยุทธ์ ไกยวรรณ์, 2569) ค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงสมบูรณ์ที่นิยมใช้ได้แก่ GFI (Good of Fit Index) ซึ่งควรเข้าใกล้ 1 มากที่สุด (Tanaka, J. S. & Huba, G. J., 1985) ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องเชิงสัมพัทธ์ ได้แก่ค่า CFI (Comparative Fit Index) มีค่าอยู่ระหว่าง 0 - 1 แต่เข้าใกล้ 1 แสดงถึงความพอเหมาะพอดีของโมเดล (Bentler, P. M., 1990) ดัชนีวัดความสอดคล้องในรูปความคลาดเคลื่อนได้แก่ ค่า RMR (Root Mean Square Residual) ควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 (ยุทธ์ ไกยวรรณ์, 2569)

การพิสูจน์สมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอค่าทางสถิติที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกด้าน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Standardized Regression Weights) พร้อมทั้งค่า T - Value และ P - Value และนำค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.) ค่า T - Value หรือ Critical Ratio (C.R.) และค่า Square Multiple Correlation ที่ได้จากการวิเคราะห์จัดทำเป็นสมการโครงสร้างของโมเดลการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยื่นขอผลการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และผ่านการอนุมัติและเห็นชอบจากคณะกรรมการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง เอกสารรับรองเลขที่ HE - 027 - 2569 วันที่รับรอง 9 มิถุนายน พ.ศ. 2569 มาตรการการป้องกันผลกระทบด้านจริยธรรมที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอคำยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลทุกคนก่อนการเก็บแบบสอบถาม และหากผู้ให้ข้อมูลรู้สึกไม่สบายใจในการให้ข้อมูลหรือตอบแบบสอบถาม สามารถขอถอนตัวออกจากการวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ และข้อมูลที่ได้จะเก็บเป็นความลับเนื่องจากการนำเสนอผลการศึกษานำเสนอเป็นภาพรวมไม่มีการอ้างอิงผลการวิจัยเป็นรายบุคคล

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความระดับความคิดเห็นของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย (M)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ความสามารถทางนวัตกรรม(INV)	5.69	0.911	เห็นด้วยมาก	1
ด้านผลิตภัณฑ์ (INV1)	5.74	0.884	เห็นด้วยมาก	1
ด้านตลาด (INV2)	5.71	0.902	เห็นด้วยมาก	2
ด้านกระบวนการ (INV1)	5.68	0.915	เห็นด้วยมาก	3
ด้านพฤติกรรม (INV4)	5.66	0.920	เห็นด้วยมาก	4
ด้านกลยุทธ์ (INV5)	5.64	0.932	เห็นด้วยมาก	5
การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ (EO)	5.67	0.806	เห็นด้วยมาก	2
การดำเนินงานเชิงรุก (EO1)	5.72	0.795	เห็นด้วยมาก	1
ความเป็นตัวของตัวเอง (EO4)	5.68	0.810	เห็นด้วยมาก	2
ความก้าวร้าวในการแข่งขัน (EO2)	5.65	0.804	เห็นด้วยมาก	3
ความกล้าเสี่ยง (EO3)	5.62	0.816	เห็นด้วยมาก	4
ผลการดำเนินงาน (FP)	5.27	0.836	เห็นด้วยค่อนข้างมาก	3
ความสามารถในการทำกำไร (FP3)	5.32	0.825	เห็นด้วยค่อนข้างมาก	1
การเติบโตของยอดขาย (FP2)	5.28	0.838	เห็นด้วยค่อนข้างมาก	2
สวนแบ่งทางการตลาด (FP1)	5.21	0.845	เห็นด้วยค่อนข้างมาก	3

จากตารางที่ 1 พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อความสามารถทางนวัตกรรมสูงสุด (M = 5.69, SD = 0.911) รองลงมาได้แก่ ด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ (M = 5.67, SD = 0.806) ซึ่งทั้งสองตัวแปรอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ขณะที่ด้านด้านผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก (M = 5.27, SD = 0.836) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม ที่ส่งผลต่อความผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน ประกอบด้วย

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อทำการสกัดองค์ประกอบ (Factor extraction) โดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Factoring: PCF) ทำการหมุนแกนองค์ประกอบมุมฉาก (Orthogonal) ด้วยวิธีวาริแมกซ์ (Varimax method)

พบว่า ค่าสถิติ Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) มีค่าเท่ากับ 0.921 แสดงว่าชุดข้อมูลที่นำกลับมาวิเคราะห์มีความเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบได้ และ ค่า Bartlett’s Test of Sphericity ค่า Bartlett’s Test of Sphericity มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq .05$) แสดงว่ายอมรับสมมติฐาน H1 นั่นคือ ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันและสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้

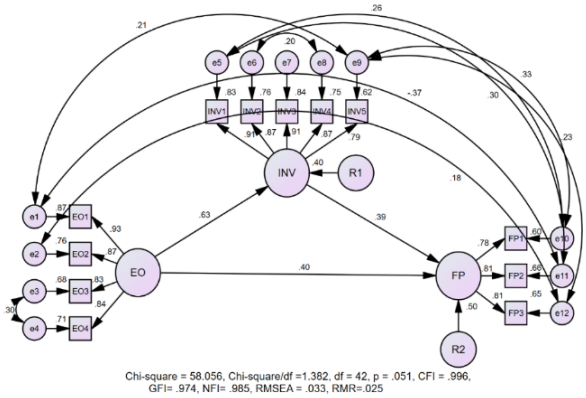
การสกัดองค์ประกอบ (Factor extraction) โดยพิจารณาค่าร่วมกัน (Communalities) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยวิธีประมาณค่าแบบภาวะน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum likelihood) และดำเนินการหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor rotation) แบบมุมฉาก (Orthogonal) ด้วยวิธีวาริแมกซ์ (Varimax method) พบว่าค่าร่วมกันที่สกัดได้ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.730 – 0.871

ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) โดยคัดเลือกค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่ามากที่สุดในองค์ประกอบเดียวกันทำให้สามารถจัดองค์ประกอบออกมาได้ 3 องค์ประกอบ โดยมีการแสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ องค์ประกอบที่ 1 การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต (Manifest) จำนวน 12 ตัวแปร ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรมีค่าระหว่าง 0.735 - 0.868 องค์ประกอบที่ 2 ความสามารถทางนวัตกรรม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต (Manifest) จำนวน 15 ตัวแปร ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรมีค่าระหว่าง 0.730 - 0.871 องค์ประกอบที่ 3 ผลการดำเนินงาน ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต (Manifest) จำนวน 9 ตัวแปร ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรมีค่าระหว่าง 0.756 - 0.851

การตรวจสอบโมเดลการวัดของตัวแปรแฝงแต่ละตัว โดยค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (Standard regression weights : λ) ค่าความแปรผันที่สกัดได้เฉลี่ย (Average Variance Extracted: AVE หรือ ρv) ของน้ำหนักองค์ประกอบแต่ละรายการ เพื่อพิจารณาความเชื่อถือได้ของมาตรวัดในการนำเสนอผลการตรวจสอบโมเดลการวัด ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor: CFA) เพื่อตรวจสอบโมเดลการวัด (Measurement model) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงาน พบว่า ค่าดัชนีที่สำคัญในการพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนและผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อ และค่าความผันแปรที่สกัดได้เป็นค่าที่เหมาะสม มีค่าความน่าเชื่อถือได้และมีความเที่ยงตรงเชิงจำแนกในทุกตัวแปร

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural model) ของความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนหวัดน่าน โดยตัวแปรของโมเดล ประกอบไปด้วย 1) ด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ (EO) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต ได้แก่ การดำเนินงานเชิงรุก (EO1) ความก้าวร้าวในการแข่งขัน (EO2) ความกล้าเสี่ยง (EO3) และ ความความเป็นตัวของตัวเอง (EO4) 2) ด้านความสามารถทางนวัตกรรม (INV) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต ได้แก่ ความสามารถทางนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ (INV1) ความสามารถทางนวัตกรรมด้านตลาด (INV2) ความสามารถทางนวัตกรรมด้านกระบวนการ (INV3) ความสามารถทางนวัตกรรมด้านพฤติกรรม (INV4) และ ความสามารถทางนวัตกรรมด้านกลยุทธ์ (INV5) และ 3) ด้านผลการดำเนินงาน (FP) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกต ด้านส่วนแบ่งทางการตลาด (FP1) ด้านการเติบโตของยอดขาย (FP2) และด้านความสามารถในการทำกำไร (FP3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของสาหกิจชุมชนจังหวัดน่านในกลุ่มรวมมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ภายหลังปรับโดยมีค่าดัชนีวัดความกลมกลืนดังนี้ χ^2 = 58.056, df = 42, χ^2/df = 1.382, p - Value = 0.051, SRMR = 0.025, RMSEA = 0.033, GFI = 0.974, CFI = 0.996, NFI = 0.985 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน

จากภาพที่ 1 เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรด้านความเป็นผู้ประกอบการ ด้านความสามารถทางนวัตกรรมและด้านผลการดำเนินงาน พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยตัวแปรต้นทุกเส้นทางมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ต่อตัวแปรตาม พบว่า ด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางตรงสูงที่สุด (β = 0.40, p <0.001) รองลงมาด้านความสามารถทางนวัตกรรม (β = 0.39, p <0.001) นอกจากนี้การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางอ้อมไปยังผลการดำเนินงาน โดยผ่านตัวแปรด้านความสามารถทางนวัตกรรม (β = 0.25, p <0.001)

ผลการทดสอบสมมติฐาน

H1: การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางนวัตกรรม เป็นไปตามสมมติฐาน (β = 0.63, p <0.001)

H2: การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน เป็นไปตามสมมติฐาน (β = 0.40, p <0.001)

H3: ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน เป็นไปตามสมมติฐาน (β = 0.39, p <0.001)

นอกจากนี้การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางอ้อมไปยังผลการดำเนินงาน โดยผ่านตัวแปรด้านความสามารถทางนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = 0.25, p <0.001)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของสาหกิจชุมชนจังหวัดน่านผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความระดับความคิดเห็นของการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านความสามารถทางนวัตกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับและมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (M = 5.69, SD = 0.911) ผลงานวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดน่านมีความตื่นตัวและให้ความสำคัญกับการปรับตัวเชิงนวัตกรรมเป็นลำดับแรก เนื่องจากบริบทพื้นที่ของจังหวัดน่านขับเคลื่อนด้วยเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องเผชิญกับความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงเร็ว กลุ่มตัวอย่างจึงมุ่งเน้นการสร้างสรรค์นวัตกรรมผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรท้องถิ่น อาทิ ส้มสีทอง มะไฟจีน กาแฟ และข้าวพื้นถิ่น ให้เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปมูลค่าสูง การปรับปรุงบรรจุภัณฑ์หัตถกรรมผ้าทอและเครื่องเงินให้มีเอกลักษณ์ร่วมสมัย ตลอดจนการประยุกต์ใช้ช่องทางตลาดออนไลน์และการสื่อสารเรื่องเล่า Storytelling เพื่อดึงดูดใจผู้บริโภคยุคใหม่ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Schumpeter, J. A. ที่ระบุว่านวัตกรรม คือ เครื่องมือสำคัญในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่เพื่อสร้างความแตกต่าง (Schumpeter, J. A., 1934) และสอดคล้องกับงานวิจัยของปิ่นฤดี หนูบุตร และคณะ พบว่า ผู้ประกอบการแปรรูปสินค้าท้องถิ่นจำเป็นต้องพึ่งพาขีดความสามารถทางนวัตกรรมเพื่อความอยู่รอด (ปิ่นฤดี หนูบุตร และคณะ, 2565)

ระดับความคิดเห็นต่อด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นด้านการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการโดยรวมอยู่ในระดับมากเป็นลำดับรองลงมา (M = 5.67, SD = 0.806) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดน่านมีสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการสูง มีความพร้อมในการดำเนินงานเชิงรุกเพื่อแสวงหาโอกาสใหม่ทางการตลาด มีความกล้าในการทดลองพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการตนเอง ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบทฤษฎี

ของ Millerและ Covin and Slevin ที่อธิบายว่าการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ คือ ท่าทีเชิงกลยุทธ์สำคัญในการผลักดันให้องค์กรสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (Miller, D., 1983); (Covin, J.G. & Slevin, D.P., 1991) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Sellapan, P. ที่พบว่า คุณลักษณะด้านการทำงานเชิงรุกและการกล้าเสี่ยงเป็นแรงผลักดันหลักต่อการดำเนินธุรกิจ (Sellapan, P., 2021)

ระดับความคิดเห็นต่อด้านผลการดำเนินงาน เป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นด้านผลการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วยค่อนข้างมาก (M = 5.27, SD = 0.836) ซึ่งแม้จะอยู่ในเกณฑ์ที่ดีแต่ถือเป็นตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับอีกสองตัวแปร ผลดังกล่าวสะท้อนความเป็นจริงเชิงประจักษ์ว่า แม้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่านจะมีความตื่นตัวด้านความเป็นประกอบการและนวัตกรรมสูง แต่กระบวนการเปลี่ยนผ่าน ความคิดสร้างสรรค์ไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเงินที่เป็นรูปธรรม เช่น อัตราการเติบโตของยอดขายและส่วนแบ่งการตลาดยังต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการต้นทุน ความต่อเนื่องของช่องทางการจัดจำหน่าย และความผันผวนตามฤดูกาลท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Resource - Based View (RBV) ของ Barney, J. ที่ชี้ว่าการแปลงขีดความสามารถภายในองค์กรให้กลายเป็นความได้เปรียบที่ยั่งยืนต้องอาศัยการบูรณาการทรัพยากรและช่องทางสนับสนุนอย่างสมดุล (Barney, J., 1991)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม ที่ส่งผลต่อความผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน ประกอบด้วย

การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางนวัตกรรม (β = 0.63, p <0.001) มีค่าอิทธิพลที่มีขนาดสูงที่สุดนี้แสดงให้เห็นว่า จิตวิญญาณความเป็นผู้ประกอบการเป็นแรงขับเคลื่อนต้นน้ำที่ทรงพลังที่สุดในการกระตุ้นให้วิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่านกล้าคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ พนิดา ตันศิริ ได้ทำการศึกษาการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการความสามารถทางนวัตกรรมและความกล้าเสี่ยงส่งผลต่อผลการดำเนินงานบนช่องทางออนไลน์ในพื้นที่ย่านนวัตกรรมกล้วยน้ำไท ผลการศึกษาพบว่า การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ส่งผลทางบวกต่อความ สามารทางนวัตกรรมอย่างมีนัยยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (พนิดา ตันศิริ, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกวลี แก่นจันตาที่ศึกษาการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการและการมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความสามารถทางนวัตกรรมของบริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า การให้ความสำคัญเรื่องการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ และการมุ่งเน้นการเรียนรู้ นำไปสู่ความสามารถทางนวัตกรรม เกวลี แก่นจันตา และ Rezaei, J. & Ortt, R. พบว่า ปัจจัยการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงทิศทางบวกต่อ การมุ่งเน้นนวัตกรรมและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ (เกวลี แก่นจันตา, 2565); (Rezaei, J. & Ortt, R., 2018)

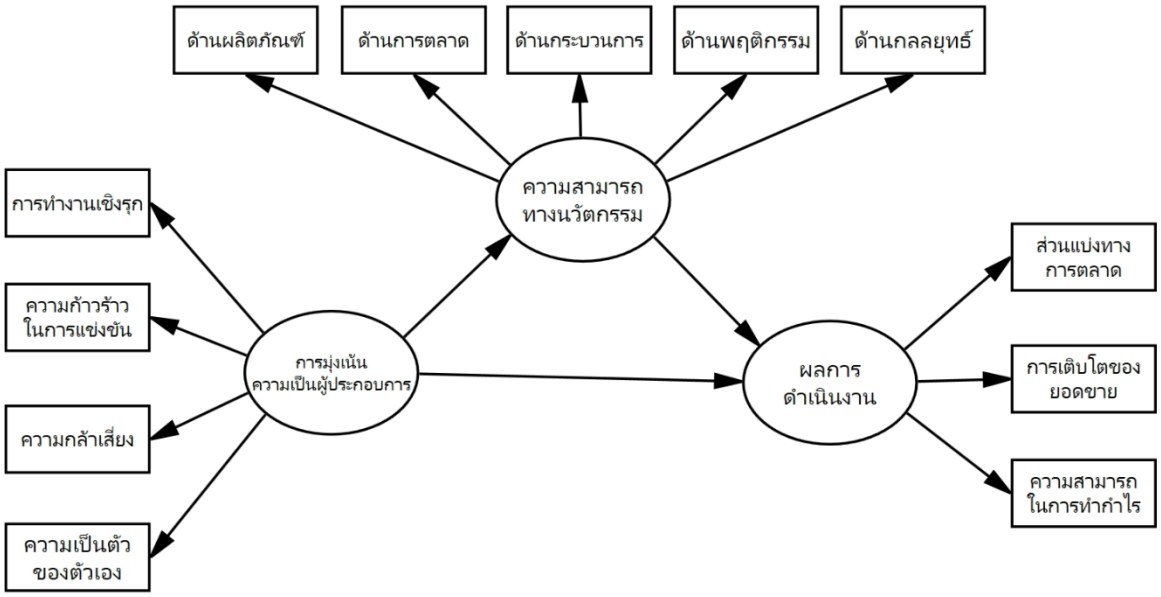
การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน (β = 0.40, p <0.001) บ่งชี้ว่าการมีวิสัยทัศน์เชิงรุกและการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นสามารถส่งผลบวกโดยตรงต่อยอดขายและการทำกำไรของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน สอดคล้องกับการศึกษาของ รจนี คูนาเอก และชลธิศ ดาราวงษ์ ทำการศึกษาคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของธุรกิจร้านยาในเขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกของประเทศไทย ผลการศึกษา พบว่า ระดับคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่มีผลต่อผลการดำเนินงานด้านการเงินและผลการดำเนินงานของลูกค้าของธุรกิจยาชุมชนในเขต EEC ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (รจนี คูนาเอก และชลธิศ ดาราวงษ์, 2567) สอดคล้องกับ Sellapan, P. พบว่า คุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการทีมีผลต่อการดำเนินงานในธุรกิจร้านค้าปลีกประเทศอินเดีย ได้แก่ ด้านความมีอิสระในการบริหารคน ความกล้าเสี่ยง ความมีนวัตกรรม ความก้าวร้าวในการแข่งขัน และการทำงานเชิงรุก (Sellapan, P., 2021)

ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน (β = 0.39, p <0.001) สะท้อนว่าการพัฒนานวัตกรรมทั้งด้านผลิตภัณฑ์ กระบวนการ และการตลาด มีส่วนช่วยยกระดับความสามารถในการทำกำไรและขยายฐานลูกค้าได้อย่างแท้จริง พบว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ สอดคล้องกับการศึกษาของ ปิ่นฤดี หนูบุตร และคณะ ได้ศึกษาผลกระทบของความสามารถเชิงนวัตกรรมและบุพปัจจัยต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย พบว่า ความสามารถเชิงนวัตกรรมมีผลกระทบทางบวกต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย (ปิ่นฤดี หนูบุตร และคณะ, 2565) สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัจฐลักษณ์ จันทร์มาลา และเจษฎา วงศ์แสนสุขเจริญ ที่พบว่าความสามารถทางนวัตกรรมส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรในการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์แห่งหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทอร์นซีบอร์ด จังหวัดระยองเช่นกัน (ณัจฐลักษณ์ จันทร์มาลา และเจษฎา วงศ์แสนสุข, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ต่อยอดจากทฤษฎีเดิมอย่างเป็นรูปธรรม โดยงานวิจัยในอดีตมักศึกษากลไกความเป็นผู้ประกอบการและนวัตกรรมในกลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หรือศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรแบบแยกส่วน แต่งานวิจัยนี้ได้บูรณาการและยืนยัน โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน จะเห็นได้ว่าจังหวัดน่านมีบริบทและพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะด้านทุนทางสังคมและวัฒนธรรม โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลนี้ ชี้ให้เห็นกลไกสำคัญ 3 ระดับที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ดังแสดงในภาพที่ 2 การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการเป็นปัจจัยขับเคลื่อนต้นน้ำ ประกอบด้วย การทำงานเชิงรุก ความเป็นตัวของตัวเอง ความก้าวร้าวในการแข่งขัน และความกล้าเสี่ยง ซึ่งทำหน้าที่เป็นขุมพลังขับเคลื่อนการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ความสามารถทางนวัตกรรมเป็นตัวแปรส่งผ่านเชิงกลยุทธ์ ครอบคลุมนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ ด้านตลาด ด้านกระบวนการ ด้านพฤติกรรม และด้านกลยุทธ์ ทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการแปลงวิสัยทัศน์ความเป็นผู้ประกอบการให้กลายเป็นรูปธรรม และผลการดำเนินงานเป็นผลลัพธ์ปลายน้ำ ที่สะท้อนผ่านความสามารถในการทำกำไร การเติบโตของยอดขาย และส่วนแบ่งทางการตลาด ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลองค์ความรู้ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ดังกล่าวเป็นการยกระดับผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่ง ผู้ประกอบการไม่สามารถมุ่งเน้นเฉพาะผลลัพธ์ปลายทางยอดขายและกำไรได้โดยตรง แต่จำเป็นต้องเริ่มต้นจากการบ่มเพาะ ฝึกฝน พัฒนาสมรรถนะความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อจุดประกายให้เกิดการพัฒนาความสามารถทาง

นวัตกรรมจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมที่สำคัญในการแปลงศักยภาพภายในวิสาหกิจชุมชนให้กลายเป็นความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลสัมฤทธิ์ของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างแท้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน ประกอบด้วยตัวแปร การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงาน ศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 360 ราย สรุปผลได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นต่อความสามารถทางนวัตกรรมสูงที่สุด (M = 5.69, SD = 0.911) รองลงมา คือ การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ (M = 5.67, SD = 0.806) อยู่ในระดับเห็นด้วยมากทั้งสองด้าน ขณะที่ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับเห็นด้วยค่อนข้างมาก มีค่าเฉลี่ย (M = 5.27, SD = 0.836) ตามลำดับ สำหรับผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า โมเดลมีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ χ^2 = 58.056, df = 42, χ^2/df = 1.382, p - Value = 0.051, SRMR = 0.025, RMSEA = 0.033, GFI = 0.974, CFI = 0.996, NFI = 0.985 โดยการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถทางนวัตกรรมมากที่สุด (β = 0.63, p <0.001) และมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน (β = 0.40, p <0.001) ความสามารถทางนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน (β = 0.39, p <0.001) นอกจากนี้การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางอ้อมไปยังผลการดำเนินงาน โดยผ่านตัวแปรด้านความสามารถทางนวัตกรรม (β = 0.25, p <0.001) จะเห็นได้ว่าความสามารถทางนวัตกรรมเป็นตัวแปรที่เชื่อมการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการไปสู่ผลการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่มีบทบาทพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน และสถาบันการศึกษาในจังหวัดน่าน ควรมุ่งเน้นหลักสูตรบ่มเพาะเชิงปฏิบัติการด้าน การบริหารธุรกิจเชิงรุกและการยอมรับความเสี่ยง เพื่อเสริมทักษะการวิเคราะห์แนวโน้มตลาด การคาดการณ์ความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ และการบริหารต้นทุน กำไร อย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยลดช่องว่างในการเปลี่ยนผ่านนวัตกรรมไปสู่ผลกำไรที่แท้จริง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดน่านควรนำองค์ประกอบด้านนวัตกรรมทั้ง 5 ด้าน ไปปรับใช้ในการดำเนินงานจริง ได้แก่ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์และกระบวนการ มุ่งเน้นการแปรรูปสินค้าเกษตรท้องถิ่น เช่น มะไฟจีน ส้มสีทอง กาแฟ ข้าวพื้นถิ่น เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม พร้อมทั้งพัฒนามาตรฐานการผลิตและบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์เมืองน่านร่วมสมัย นวัตกรรมตลาดและพฤติกรรม ส่งเสริมการสื่อสารเรื่องเล่า Storytelling การทำตลาดดิจิทัลเชิงรุก และสร้างวัฒนธรรมในกลุ่มที่เปิดรับแนวคิดสร้างสรรค์จากคนรุ่นใหม่ เพื่อดึงดูดกลุ่มลูกค้าภายนอกตลอดทั้งปี รวมถึงผู้กำหนดนโยบายระดับจังหวัดควรบูรณาการผลการวิจัยเข้ากับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดน่าน "เมืองแห่งความสุขและสร้างสรรค์" โดยจัดตั้งกองทุนสนับสนุนนวัตกรรมชุมชนและช่องทางการตลาด เพื่อสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน เทคโนโลยีการแปรรูป และการเชื่อมโยงโครงข่ายโลจิสติกส์ร่วมกับภาคเอกชน ช่วยยกระดับให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตเป็นผู้ประกอบการฐานรากที่แข่งขันได้ในระดับสากล และการวิจัยในอนาคตควรพิจารณาตัวแปร เช่น การสนับสนุนด้านเงินทุนจากภาครัฐ เครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ หรือความผันผวนของตลาด เข้ามาร่วมทดสอบในโมเดล เพื่อเพิ่มอำนาจการพยากรณ์ผลการดำเนินงานให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น รวมถึงการขยายขอบเขตเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ควรนำโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุนี้ไปศึกษาเปรียบเทียบในบริบทวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือหรือภูมิภาคที่มีบริบททางเศรษฐกิจต่างกัน เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงและความเป็นสากล

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เกวลี แก่นจันตา. (2565). ความได้เปรียบทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 14(1), 71-85.

ณัจฐลักษณ์ จันทร์มาลา และเจษฎา วงศ์แสนสุข. (2566). ความสามารถทางนวัตกรรมที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรในบริษัทผลิตชิ้นส่วนยานยนต์แห่งหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรมอีสเทอร์นซีบอร์ด จังหวัดระยอง กรณีศึกษา บริษัท ABC จำกัด. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 5(3), 24-39.

ดุษฎี เทียมเทศ และคณะ. (2564). อิทธิพลของการมุ่งเน้นการตลาดและการมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการที่มีผลต่อความสามารถทางนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และผลการดำเนินงานทางการตลาด. วารสารศิลปะศาสตร์และวิทยาการจัดการม, 8(1), 1-14.

ปิ่นฤดี หนูบุตร และคณะ. (2565). ผลกระทบของความสามารถเชิงนวัตกรรมและบุพปัจจัยต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 14(3), 193-205.

พนิดา ตันศิริ. (2566). การมุ่งเน้นความเป็นผู้ประกอบการ ความสามารถทางนวัตกรรม และความกล้าเสี่ยงส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันบนช่องทางออนไลน์ในพื้นที่ย่านนวัตกรรมกล้วยน้ำไท. วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 29(1), 95-110.

ยุทธ์ ไกยวรรณ์. (2569). การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รจนี คูนาเอก และชลธิศ ดาราวงษ์. (2567). คุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการการที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจร้านยาชุมชนในเขตระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกของประเทศไทย. วารสารร้อยแก่นสารวิชาการ, 9(12), 739-753.

อภิญญา อิงอาจ. (2566). หลักการ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ การพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้าง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2569). รายชื่อวิสาหกิจชุมชน จ.น่าน. เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2569 จาก https://smce.doae.go.th/productcategory/SmceCategory.php?region_id=6&province_id=55&amphur_id=&key_word=

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2569 จาก https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-2023-2027/

Barney, J. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. Journal of Management, 17(1), 99-120.

Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. Psychological Bulletin, 107(2), 238-246.

Best, J. W. & Kahn, J. V. (2006). Research in education. (10th ed.). London: Pearson Education.

Covin, J.G. & Slevin, D.P. (1991). A conceptual model of entrepreneurship as firm behavior. Entrepreneurship Theory and Practice, 16(1), 17-20.

Hair, J. et al. (2006). Multivariate Data Analysis. (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.

Hair, J. F. et al. (2010). Multivariate data analysis. (7th ed.). New Jersey: Prentice Hall.

Likert, R. (1970). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbeic, 2017, 233-242. DOI:10.4324/9781315128948-23.

Marsh, H.W. et al. (1988). Goodness of Fit in confirmatory factor analysis: the effect of sample size. Psychological Bulletin, 10(3), 391-410.

Miller, D. (1983). The correlates of entrepreneurship in the types of firms. Management Science, 29(7), 770-791.

Rezaei, J. & Ortt, R. (2018). Entrepreneurial orientation and firm performance: the mediating Role of functional performances. Management Research Review, 41(7), 878 - 900.

Schumacker, R.E & Lomax, R.G. (2010). A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling. (3rd ed.). New York: Taylor & Francis Group.

Schumpeter, J. A. (1934). The Theory of Economic Development. Cambridge: Harvard University Press.

Sellapan, P. (2021). Delineating Entrepreneurial Orientation Efficacy on Retailer's Business Performance. Management Decision, 59(4), 858-876.

Tanaka, J. S. & Huba, G. J. (1985). A fit index for covariance structure models under arbitrary GLS estimation. British Journal of Mathematical and Statistical Psychology, 38(2), 197-201.

บทความวิจัย

การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาผ่านระบบประเมินผลออนไลน์ด้วยแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้*

AN ANALYSIS OF LEARNING BEHAVIORS AND ACADEMIC ACHIEVEMENT IN DHAMMA STUDIES THROUGH AN ONLINE ASSESSMENT SYSTEM USING LEARNING ANALYTICS APPROACH

อภิชาติ รอดนิยม[1*], พระมหาปุณณ์สมบัติ ปภากโร[2], ปิยภัทร์ จิรปุณญโชติ[1], พระสมุห์ประเสริฐชัย แซ่อึ้ง[1], ประสาน สุวรรณรักษ์[1]

Apichat Rodniyom[1*], Phramaha Punsombat Pabhakaro, Piyapat Jirapunyachoti, PhrasamuhPrasertchai Saeoung, Prasan Suwannaruk

[1]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

[1]Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

[2]คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เชียงใหม่ ประเทศไทย

[2]Faculty of Religion and Philosophy Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Chiang Mai, Thailand

[*]Corresponding author E-mail: apichat.rod@mcu.ac.th

[*]Tel: 095-856-5789

บทคัดย่อ

การประเมินผลธรรมศึกษาดั้งเดิมเน้นท่องจำ แพลตฟอร์มออนไลน์ส่วนใหญ่ละเลยข้อมูลพฤติกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้จึงสำคัญต่อการพัฒนาการสอน บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการทดสอบออนไลน์ของนักเรียนธรรมศึกษาด้วยแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาก่อนและหลังการใช้แพลตฟอร์มประเมินผลออนไลน์ และ 3) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการนำข้อมูลเชิงพฤติกรรมไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ใช้การวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 1,500 คน กลุ่มตัวอย่างกำหนดขนาดด้วยสูตรทาโร่ ยามาเน่ สุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน 316 คน เครื่องมือคือแพลตฟอร์มบันทึกพฤติกรรมและแบบทดสอบ ซึ่งผ่านเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องและค่าความเชื่อมั่น เก็บข้อมูลจากการทดลองใช้จริง วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา สถิติทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านพฤติกรรม ฟังก์ชันแจ้งผลทันทีกระตุ้นให้ทำข้อสอบซ้ำ ส่งผลดีต่อความเข้าใจเชิงลึก 2) ด้านผลสัมฤทธิ์ คะแนนเฉลี่ยหลังใช้ (39.83, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.92) สูงกว่าก่อนใช้ (27.45, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5.78) อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 (t=23.67, p=.000) ชั้นโทพัฒนาสูงสุดและไม่มีผู้เรียนระดับปรับปรุง 3) ด้านแนวทางประยุกต์ใช้ ข้อมูลรายหมวดช่วยให้จัดรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานได้ตรงจุด หมวดธรรมะพัฒนาสูงสุดร้อยละ 51.87 ต่อยอดสู่การเรียนรู้แบบปรับตัว สรุปได้ว่าการประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้เปลี่ยนการประเมินผลจากการท่องจำสู่การวิเคราะห์กระบวนการรู้คิด ข้อมูลพฤติกรรมช่วยให้ผู้สอนทราบข้อบกพร่องรายบุคคล ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและยกระดับมาตรฐานธรรมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การประเมินผลออนไลน์, พฤติกรรมการเรียนรู้, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ธรรมศึกษา

---

[*] Received 1 September 2026; Revised 5 September 2026; Accepted 22 September 2026

Abstract

Traditional Dhamma studies assessment emphasizes rote memorization, and most online platforms neglect behavioral data. Therefore, learning analytics is crucial for instructional development. This research article aims to: 1) analyze the online testing behaviors of Dhamma studies students using a learning analytics approach; 2) compare Dhamma studies learning achievement before and after using the online assessment platform; and 3) synthesize approaches for applying behavioral data to develop Dhamma studies instruction. A Research and Development (R&D) design was utilized. The population consisted of 1,500 secondary school students in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. A sample of 316 students was determined using Taro Yamane's formula and selected via proportional stratified random sampling. The research instruments included a behavioral tracking platform and an achievement test, which met the criteria for the item objective congruence (IOC) index and reliability. Data were collected from actual implementation and analyzed using descriptive statistics, a dependent samples t-test, and content analysis. The research findings revealed that: 1) the immediate feedback function motivated students to retake tests, positively affecting deep understanding; 2) the post-test mean score (39.83, S.D. = 4.92) was significantly higher than the pre-test score (27.45, S.D. = 5.78) at the .05 level (t = 23.67, p = .000). The Dhamma Scholar Tho level demonstrated the highest improvement, with no students remaining in the “needs improvement” category; 3) subject-specific data enabled the precise implementation of blended learning. The Dhamma section showed the highest improvement of 51.87%, which can be extended to adaptive learning design. In conclusion, the application of learning analytics shifts assessment from rote memorization to cognitive process analysis. Behavioral data assists instructors in identifying individual weaknesses, leading to higher learning achievement and effectively elevating the standards of Dhamma education.

Keywords: Online Assessment, Learning Behaviors, Academic Achievement, Dhamma Studies

บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม หรือ “ธรรมศึกษา” ถือเป็นกลไกและรากฐานสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมอันดีงามให้แก่พุทธศาสนิกชน (กรมการศาสนา, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง และกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งบูรณาการการศึกษาธรรมศึกษาเข้ากับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2564); (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) อย่างไรก็ตาม ในยุคความปั่นป่วนทางดิจิทัล การจัดการศึกษาธรรมศึกษาเผชิญกับความท้าทายจากกระบวนทัศน์การวัดและประเมินผลแบบดั้งเดิมที่เน้นเพียงการท่องจำ ซึ่งไม่สะท้อนกระบวนการคิดวิเคราะห์ (กาญจนา ชาตะ, 2562) ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตามบริบท (Contextual Learning) ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อระบบการประเมินผลเอื้อต่อการกระตุ้นให้เกิดการทำความเข้าใจ (Johnson, D. W., 2002) และส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Trilling, B. & Fadel, C., 2009)

ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือ ถึงแม้จะมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2567); (SDG Move, 2025) และเพื่อตอบสนองการเรียนรู้ตลอดชีวิต (TDRI, 2021); (UNESCO, 2023) ทว่าแพลตฟอร์มการเรียนรู้ส่วนใหญ่กลับถูกใช้งาน

ในฐานะ “คลังเก็บข้อสอบ” เพียงมิติเดียว ขาดการประยุกต์ใช้ข้อมูลพฤติกรรม (Log Data) ตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ (Learning Analytics) ที่ช่วยสะท้อนผลและสร้างรูปแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Siemens, G. & Long, P., 2011); (Levy, P., 2007) การขาดเครื่องมือที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (Norman, 2013) ประกอบกับข้อจำกัดด้านการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (วิชุดา หรรษาจารุพันธ์, 2562) และทักษะดิจิทัลของพระสงฆ์ผู้สอน (พระมหาสุทธิชัย ฐานชโย, 2561) ทำให้การประเมินผลยังไม่เต็มประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งมั่นที่จะวิเคราะห์พฤติกรรมการทดสอบออนไลน์ เพื่อนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาพัฒนาระบบนิเวศการศึกษาธรรมศึกษาให้สอดรับกับสังคมดิจิทัลอย่างยั่งยืน

เมื่อพิจารณาในบริบทของการจัดการศึกษาธรรมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประชากรกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยนักเรียนธรรมศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1,500 คน ซึ่งมีความหลากหลายทางด้านวุฒิภาวะและระดับความเข้าใจนามธรรมของหลักธรรมคำสอน สภาพปัญหาของกลุ่มตัวอย่างนี้คือการขาดระบบสนับสนุนที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับจังหวะการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล (Self-Paced Learning) ครูผู้สอนไม่สามารถติดตามความก้าวหน้าหรือวิเคราะห์พฤติกรรมการทำข้อสอบซ้ำของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง ทำให้การจัดการสอนยังคงยึดรูปแบบการบรรยายทิศทางเดียว (One-way Communication) ซึ่งขัดแย้งกับหลักการออกแบบที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-Centered Design) (Norman, D., 2013) ยิ่งไปกว่านั้น ข้อจำกัดในโครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ตและความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของบุคลากรบางกลุ่ม ยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การประเมินผลการเรียนรู้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (วิชุดา หรรษาจารุพันธ์, 2562)

จากข้อจำกัดของระบบการประเมินผลแบบดั้งเดิมและศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัลที่ยังไม่ถูกนำมาใช้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาผ่านระบบประเมินผลออนไลน์ด้วยแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ (Learning Analytics) การวิจัยครั้งนี้จะชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการทดสอบออนไลน์กับผลสัมฤทธิ์ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือการสร้างองค์ความรู้ใหม่เชิงประจักษ์เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนนำข้อมูลไปใช้ออกแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ได้อย่างตรงจุด รวมทั้งเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการยกระดับมาตรฐานการศึกษาธรรมศึกษาให้มีความทันสมัย ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อพลวัตของสังคมในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการทดสอบออนไลน์ของนักเรียนธรรมศึกษาด้วยแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาก่อนและหลังการใช้แพลตฟอร์มประเมินผลออนไลน์
3. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการนำข้อมูลเชิงพฤติกรรมไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ซึ่งแต่ละระยะมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงตั้งแต่การกำหนดกรอบประชากร การใช้เครื่องมือ ไปจนถึงการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์พฤติกรรมการทดสอบออนไลน์ของนักเรียนธรรมศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การดำเนินงานในระยะนี้มีแหล่งข้อมูลคือ ประชากร ได้แก่ นักเรียนธรรมศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ (https://dhammatest.mcu.ac.th/) ที่พัฒนาขึ้นในลักษณะระบบจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีระบบหลังบ้านทำหน้าที่บันทึกข้อมูลพฤติกรรม การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดำเนินการโดยนำโครงสร้างและสถาปัตยกรรมระบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบ ผลการหาคุณภาพพบว่า ระบบมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.80 - 1.00 และผลการประเมินความเหมาะสมของระบบจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยดึงข้อมูลเชิงพฤติกรรมจากบันทึกการใช้งาน (Log Data) เช่น ระยะเวลาในการทำข้อสอบ ความถี่ และสถิติการตอบ แล้วนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ระยะที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ในระยะนี้กำหนด ประชากร คือ นักเรียนธรรมศึกษาระดับมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 1,500 คน และกำหนดขนาด กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 316 คน ดำเนินการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยแบ่งสัดส่วนการเก็บข้อมูลตามจำนวนประชากรจริงในแต่ละระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบ ผลการหาคุณภาพพบว่า ข้อสอบทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 - 1.00 และเมื่อนำไปทดลองใช้ (Try-out) พบว่าข้อสอบมีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.45 - 0.65 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.35 - 0.75 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับตามสูตร KR-20 เท่ากับ 0.86 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยให้กลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และทดสอบหลังเรียน (Post-test) ผ่านแพลตฟอร์ม จากนั้นนำคะแนนผลสัมฤทธิ์มาวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยสถิติทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples) ที่ระดับนัยสำคัญ .05

ระยะที่ 3 การสังเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้ข้อมูลพฤติกรรมในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การดำเนินงานในระยะนี้ใช้วิธีการคัดเลือก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 รูป/คน โดยมีเกณฑ์คุณสมบัติในการคัดเลือก คือ 1) ต้องเป็นผู้บริหารที่มีประสบการณ์บริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 5 รูป/คน 2) เป็นครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่สอนธรรมศึกษาต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 5 รูป/คน และ 3) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาที่มีผลงานวิชาการเชิงประจักษ์ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบ ผลการหาคุณภาพ พบว่าข้อคำถามมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.80 - 1.00 จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้ การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยนำผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากระยะที่ 1 และ 2 มาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการนำข้อมูลเชิงพฤติกรรมไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการศึกษาธรรมศึกษาต่อไป

ผลการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการทดสอบออนไลน์ของนักเรียนธรรมศึกษาด้วยแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการใช้งานจากระบบจัดการฐานข้อมูลของแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ พบว่า ระบบสามารถบันทึกร่องรอยการเรียนรู้ได้อย่างแม่นยำ พฤติกร รมที่โดดเด่นที่สุดของกลุ่มตัวอย่างคือ การตอบสนองต่อฟังก์ชันการให้ผลย้อนกลับทันที เมื่อนักเรียนทำข้อสอบเสร็จสิ้นและระบบแสดงผลคะแนนพร้อมคำอธิบายแบบโต้ตอบ พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมทำข้อสอบซ้ำในหมวดที่ตนเองทำคะแนนได้น้อยเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ สถิติการเข้าใช้งานยังบ่งชี้ว่าผู้เรียนใช้เวลาในการอ่านคำอธิบายเฉลยและทบทวนสื่อวีดิทัศน์ประกอบนานกว่าการทำข้อสอบปกติ

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาก่อนและหลังการใช้แพลตฟอร์มประเมินผลออนไลน์ จากการทดสอบเพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 คน พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยหลังการใช้แพลตฟอร์มสูงกว่าก่อนการใช้แพลตฟอร์มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 39.83 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4.92) และคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 27.45 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5.78) นอกจากนี้ ภายหลังจากการใช้งานแพลตฟอร์มไม่พบนักเรียนที่ได้คะแนนอยู่ในระดับผลสัมฤทธิ์เกณฑ์พอใช้และปรับปรุงเลย รายละเอียดผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาก่อนและหลังการใช้แพลตฟอร์ม

รายการประเมิน	N	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	ผลต่างคะแนน	t	p
ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test)	316	50	27.45	5.78		23.67	.000*
ทดสอบหลังเรียน (Post-test)	316	50	39.83	4.92	+12.38		

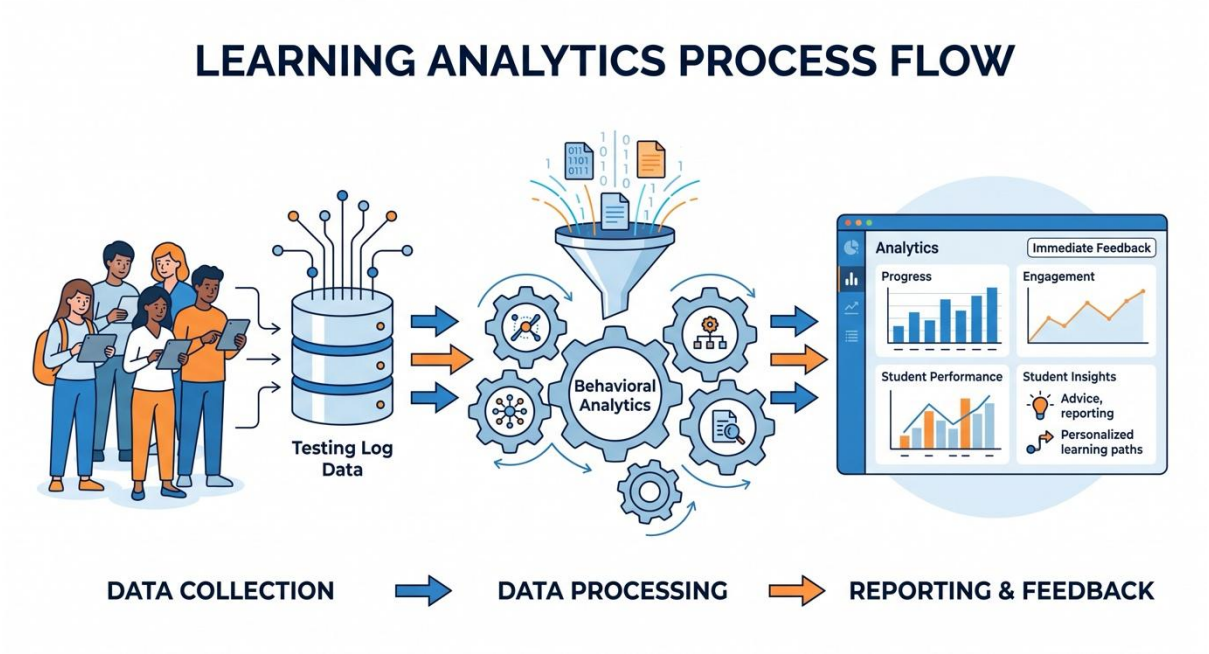
หมายเหตุ: *p < .05

3. ผลการสังเคราะห์แนวทางการนำข้อมูลเชิงพฤติกรรมไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความก้าวหน้ารายหมวดเนื้อหา พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการในหมวดธรรมะสูงสุดคิดเป็นการเพิ่มขึ้นร้อยละ 51.87 รองลงมาคือหมวดวินัยร้อยละ 43.98 และหมวดพุทธประวัติร้อยละ 40.08 สถิติความแตกต่างเชิงพฤติกรรมนี้ นำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้ข้อมูลสำหรับผู้สอน โดยครูผู้สอนสามารถนำข้อมูลจุดแข็งและข้อบกพร่องรายบุคคลไปใช้ออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานได้อย่างแม่นยำ เช่น การเน้นสอนอธิบายเชิงลึกในชั้นเรียนสำหรับหมวดพุทธประวัติ และมอบหมายให้ผู้เรียนทบทวนด้วยตนเองผ่านแพลตฟอร์มในหมวดธรรมะ นอกจากนี้ ข้อมูลพฤติกรรมการทดสอบออนไลน์ยังชี้ให้เห็นว่า การมีระบบผู้ช่วยบริหารจัดการสามารถลดเวลาและภาระงานของครูในการเตรียมและตรวจข้อสอบลงได้กว่าร้อยละ 70 ทำให้ผู้สอนมีเวลาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อต่อยอดสู่การสร้างระบบการเรียนรู้แบบปรับตัวที่ยืดหยุ่นต่อความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนในอนาคต รายละเอียดการสังเคราะห์แนวทางประยุกต์ใช้ข้อมูลจำแนกตามหมวดเนื้อหา แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการสังเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนและแนวทางการประยุกต์ใช้จำแนกตามหมวดเนื้อหา

หมวดเนื้อหา	ความก้าวหน้าทางการเรียน	แนวทางการประยุกต์ใช้ข้อมูลเชิงพฤติกรรมสำหรับผู้สอน
1. หมวดธรรมะ	+51.87 %	มอบหมายให้ผู้เรียนทบทวนเนื้อหาและทำข้อสอบด้วยตนเองผ่านแพลตฟอร์ม (Self-Paced Learning) เนื่องจากผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจได้ดี
2. หมวดวินัย	+43.98 %	ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) โดยเน้นยกตัวอย่างสถานการณ์จำลองร่วมกับการใช้สื่อออนไลน์
3. หมวดพุทธประวัติ	+40.08 %	เน้นการสอนอธิบายเชิงลึกในชั้นเรียน (In-class Lecture) เนื่องจากเนื้อหามีความซับซ้อนและผู้เรียนมีพัฒนาการน้อยที่สุด

จากผลการดำเนินงานวิจัยทั้ง 3 ระยะข้างต้น เพื่อให้เห็นภาพรวมของกลไกการทำงานของแพลตฟอร์มประเมินผลออนไลน์อย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงได้สรุปขั้นตอนกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้และการไหลของข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนธรรมศึกษา (Learning Analytics Process Flow) ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) การประมวลผลข้อมูลเชิงพฤติกรรม (Data Processing) และการรายงานผลพร้อมให้ข้อมูลย้อนกลับ (Reporting & Feedback) ดังแสดงรายละเอียดในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้และการไหลของข้อมูลพฤติกรรมของนักเรียนธรรมศึกษา

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการทดสอบออนไลน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 คน ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จของการบูรณาการแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ (Learning Analytics) ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ผ่านมาได้ใน 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

ประการแรก ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้เชิงลึกที่เกิดจากการได้รับผลย้อนกลับทันที ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการทำข้อสอบซ้ำและการทบทวนสื่อประกอบเพิ่มสูงขึ้นอย่างโดดเด่น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เกิดจากการออกแบบระบบให้ผู้เรียนสามารถควบคุมจังหวะการเรียนรู้ของตนเองได้ ซึ่งเป็นกลไกหลักในการกระตุ้นแรงจูงใจภายในอย่างมีนัยสำคัญ จนนำไปสู่การยกระดับกระบวนการคิดวิเคราะห์ ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson, T. และ Deci, E. L. & Ryan, R. M. (Anderson, T., 2017); (Deci, E. L. & Ryan, R. M., 1985) รวมทั้งสอดรับกับผลการศึกษาของ ชัยศรี ดลฤดี ที่พบว่าการประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการศึกษาธรรมะ (ชัยศรี ดลฤดี, 2563) และสอดคล้องกับ พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ ที่ยืนยันว่าการใช้สื่อโต้ตอบทำให้ผู้เรียนเข้าถึงนามธรรมของหลักธรรมได้ง่ายขึ้น (พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ, 2563)

ประการที่สอง การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้แพลตฟอร์มเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และไม่มีผู้เรียนตกเกณฑ์ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากระบบประเมินผลออนไลน์ทำหน้าที่ช่วยอุดช่องโหว่ความไม่เข้าใจของผู้เรียนได้เป็นรายบุคคล ทำให้ผู้เรียนสามารถก้าวข้ามความซับซ้อนของเนื้อหาวิชาได้ ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับ กฤษณา สิกขมาน ที่ระบุว่าระบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถปรับให้เข้ากับข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนได้ (กฤษณา สิกขมาน, 2562) นอกจากนี้ การที่นักเรียนทำคะแนนเพิ่มขึ้นยังสะท้อนให้เห็นความสอดคล้องกับกลยุทธ์การออกแบบการสอนในยุคดิจิทัลของ Bates, A. W. (Bates, A. W., 2015) และรายงานการใช้ระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์อย่างเป็นระบบของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562) อีกด้วย

ประการสุดท้าย การประยุกต์ใช้ข้อมูลพฤติกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า หมวดธรรมะมีเปอร์เซ็นต์การพัฒนาสูงที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะข้อมูลพฤติกรรมจากระบบทำหน้าที่เป็นตัวนำทางให้ครูผู้สอนทราบว่า เนื้อหาหมวดใดที่ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจด้วยตนเองผ่านแพลตฟอร์มได้ และเนื้อหาหมวดใดที่ยังต้องการการอธิบายเชิงลึกในชั้นเรียน การประยุกต์ใช้ข้อมูลลักษณะนี้ช่วยลดภาระงานประเมินผล ทำให้ผู้สอนมีเวลาวิเคราะห์ความก้าวหน้าของผู้เรียนมากขึ้น นำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งวิธีการดังกล่าวถือเป็นการบูรณาการเทคโนโลยีในการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2550) และ พระราชวรมุนี (พล อาภากโร) (พระราชวรมุนี (พล อาภากโร), 2550)

องค์ความรู้ใหม่

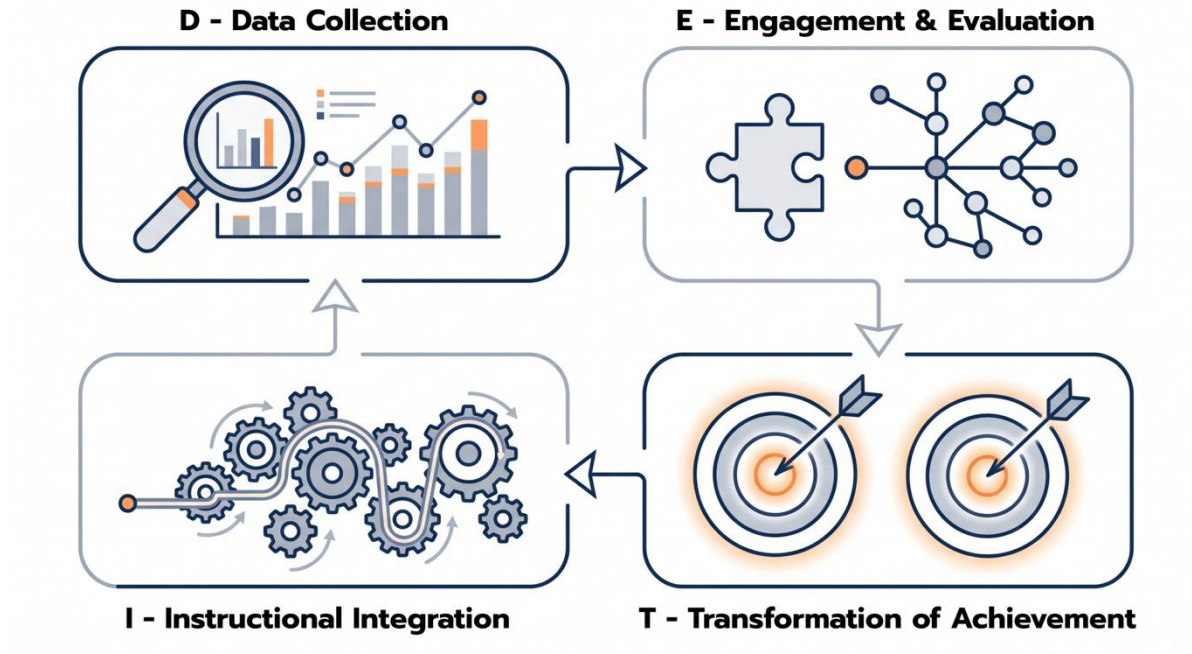
จากการสังเคราะห์ผลสรุปการวิจัยทั้ง 3 ประเด็น ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบโมเดลการประเมินผลธรรมศึกษาอัจฉริยะบนฐานข้อมูลเชิงพฤติกรรม ภายใต้ชื่อ “DEIT Analytics Model” ซึ่งเป็นโครงสร้างกระบวนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมายกระดับการเรียนรู้ โดยอธิบายรูปแบบและโครงสร้างของโมเดลที่เชื่อมโยงกับข้อค้นพบจากการวิจัยอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. D - Data Collection (การจัดเก็บและวินิจฉัยข้อมูล) สังเคราะห์จากผลการวิจัยข้อที่ 1 คือ โครงสร้างส่วนเริ่มต้นที่ระบบทำหน้าที่บันทึกร่องรอยการใช้งาน (Log Data) อย่างแม่นยำ เพื่อให้ผู้สอนใช้เป็นฐานข้อมูลในการวินิจฉัยข้อบกพร่องของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2. E - Engagement & Evaluation (การประเมินและกระตุ้นการมีส่วนร่วม) สังเคราะห์จากผลการวิจัยข้อที่ 1 คือ โครงสร้างส่วนการทำงานของระบบที่ใช้ฟังก์ชันแจ้งผลย้อนกลับทันที เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมทำข้อสอบซ้ำ ทบทวนเนื้อหา และเปลี่ยนผ่านกระบวนการคิดสู่ความเข้าใจเชิงลึก (Deep Learning)

3. I - Instructional Integration (การบูรณาการสู่การจัดการสอน) สังเคราะห์จากผลการวิจัยข้อที่ 3 คือ โครงสร้างส่วนการนำไปใช้ โดยครูผู้สอนนำข้อมูลสถิติความก้าวหน้ารายหมวดวิชา ไปบูรณาการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) และการเรียนรู้แบบปรับตัว (Adaptive Learning) ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้อย่างตรงจุด

4. T - Transformation of Achievement (การยกระดับผลสัมฤทธิ์) สังเคราะห์จากผลการวิจัยข้อที่ 2 คือ โครงสร้างส่วนผลลัพธ์สุดท้ายของโมเดล ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของการประยุกต์ใช้ข้อมูลพฤติกรรม ส่งผลให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ภาพที่ 2 รูปแบบ DEIT Analytics การบูรณาการการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า แพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ที่บูรณาการแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ (Learning Analytics) มีประสิทธิภาพในการยกระดับคุณภาพการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม สรุปผลได้ดังนี้ 1) ฟังก์ชันการให้ผลย้อนกลับทันที (Immediate Feedback) จากระบบช่วยกระตุ้นพฤติกรรมผู้เรียนให้เกิดการทบทวนซ้ำ และปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดจากการท่องจำสู่การทำความเข้าใจเนื้อหาเชิงลึก (Deep Learning) 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้แพลตฟอร์มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนธรรมศึกษาชั้นโทมีพัฒนาการสูงสุด และ 3) ข้อมูลเชิงพฤติกรรมและสถิติความก้าวหน้ารายหมวดวิชา (โดยเฉพาะหมวดธรรมะที่มีการพัฒนาสูงสุด) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ครูและพระผู้สอนควรนำข้อมูลสถิติพฤติกรรมการทดสอบออนไลน์ (Log Data) ของนักเรียนจากระบบหลังบ้าน ไปใช้วางแผนการสอนซ่อมเสริม หรือออกแบบการเรียนรู้แบบปรับตัว (Adaptive Learning) เพื่อแก้ปัญหาจุดบกพร่องให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และ 2) ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ควรนำโมเดลการประเมินผลนี้ไปเป็นต้นแบบ พร้อมทั้งส่งเสริมโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลในสถานศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแพลตฟอร์ม ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบคลังข้อสอบธรรมศึกษาโดยบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาช่วยสร้างระบบแนะนำเนื้อหาและข้อสอบ

อัตโนมัติ (Personalized Recommendation System) ที่สอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน 2) ควรขยายขอบเขตการศึกษาพฤติกรรมการใช้งานแพลตฟอร์มไปยังกลุ่มประชากรในพื้นที่จังหวัดหรือภูมิภาคอื่น เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงบริบท และสังเคราะห์เป็นแนวทางการจัดการศึกษาธรรมศึกษาระดับประเทศ และ 3) ควรมีการวิจัยติดตามผลระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อศึกษาความคงทนของความรู้ (Knowledge Retention) และการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง หลังจากที่ผู้เรียนผ่านกระบวนการประเมินผลผ่านระบบออนไลน์แล้ว

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้ขอขอบคุณทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.) ประเภทงบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 สัญญาอุดหนุนการวิจัยเลขที่ MCU RS 800768054 และองค์ความรู้ที่นำมาวิเคราะห์นี้เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลจากโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รหัสโครงการ 209649 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และหน่วยงานการศึกษาธรรมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ให้การสนับสนุนข้อมูลและอำนวยความสะดวกจนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2563). รายงานสถานการณ์พระพุทธศาสนาไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). รายงานผลการดำเนินงานการศึกษาพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กฤษณา สิกขมาน. (2562). ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ. วารสารเทคโนโลยีการศึกษาไทย, 10(2), 45-58.

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2567). รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปี 2567 และทิศทางสำคัญในปี 2568. กรุงเทพมหานคร: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.

กาญจนา ชาตะ. (2562). ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการสอนธรรมะในศตวรรษที่ 21. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(4), 63-78.

ชัยศรี ดลฤดี. (2563). การประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการศึกษาธรรมะ. วารสารศึกษาและพัฒนาสังคม, 17(2), 35-47.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2550). การใช้เทคโนโลยีในการเรียนหลักธรรม. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ. (2563). การใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนธรรมศึกษา. วารสารการศึกษาและพัฒนาศาสนา, 9(1), 15-29.

พระมหาสุทธิชัย ฐานชโย. (2561). ทักษะดิจิทัลของพระสงฆ์ผู้สอนธรรมศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารพระพุทธศาสนาไทย, 12(4), 100-115.

พระราชวรมุนี (พล อาภากโร). (2550). การบูรณาการเทคโนโลยีในการศึกษาพระพุทธศาสนา. วารสารพุทธศาสน์ศึกษา, 5(1), 20-35.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2562). รายงานการพัฒนาระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิชุดา หรรษาจารุพันธ์. (2562). การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและผลกระทบต่อการเรียนรู้ออนไลน์ในชนบท. วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา, 8(3), 55-70.

สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง. (2564). หนังสือหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2564). กรุงเทพมหานคร: แม่กองธรรมสนามหลวง.

Anderson, T. (2017). The theory and practice of online learning (2nd ed.). Edmonton, Canada: Athabasca University Press.

Bates, A. W. (2015). Teaching in a digital age. Vancouver, Canada: Tony Bates Associates Ltd.

Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. New York: Plenum.

Johnson, D. W. (2002). Contextual learning: A guide to theory and practice. Educational Technology, 42(5), 52-60.

Levy, P. (2007). Learning analytics for personalised learning: A catalyst for change? EDUCAUSE Review, 42(5), 27-36.

Norman, D. (2013). The design of everyday things (Revised and expanded ed.). New York: Basic Books.

SDG Move. (2025). รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

Siemens, G. & Long, P. (2011). Penetrating the fog: Analytics in learning and education. EDUCAUSE Review, 46(5), 30-40.

TDRI. (2021). Life-long learning สำหรับการเรียนรู้และพัฒนาทักษะตลอดชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

Trilling, B. & Fadel, C. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

UNESCO. (2023). Transforming education in the digital era: Lifelong learning and inclusion. Paris: nited Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

บทความวิจัย

หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต*

TRAINING COURSE BASED ON THE PHENOMENON-BASED CONCEPT TO DEVELOP GRADUATE STUDENTS' CRITICAL LISTENING AND VIEWING ABILITIES

คเณศณิษฐา สมบูรณ์ชัยสกุล, นิดาริน จุลวรรณ*, พิณพนธ์ คงวิจิตต์, อธิกมาส มากจุ้ย

Kaneshnittha Somboonchaisakul, Nidarin Junlawan*, Pinpon Kongwijit, Atikamas Makjui

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม ประเทศไทย

Faculty of Education, Silpakorn University, Nakhonprathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: nidarin.ju@skru.ac.th

*Tel: 084-747-5007

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต และเพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการฟัง การดู การพูดสำหรับครูภาษาไทย ประจำภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ซึ่งการวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสอบถามความคิดเห็น หลักสูตรฝึกอบรม แผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และเกณฑ์การประเมินความสามารถ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 5.00, S.D. = 0.00) โดยยึดหลักสำคัญของแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน ได้แก่ การเรียนรู้จากสภาพจริงและบริบท การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้แบบสืบเสาะโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการบูรณาการความรู้แบบสหวิทยาการ และหลักสูตรฝึกอบรมมีประสิทธิผลในการพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ โดยคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม, การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน, การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ, นักศึกษาระดับปริญญาตรี

Abstract

This research aimed to develop a training curriculum based on the phenomenon-based learning approach for enhancing undergraduate students' critical listening and viewing abilities and to investigate the effectiveness of the developed training curriculum. The sample consisted

* Received 24 August 2026; Revised 28 August 2026; Accepted 22 September 2026

of 30 first-year students majoring in Thai Language, Faculty of Education, Songkhla Rajabhat University, who were enrolled in the Listening, Viewing, and Speaking for Thai Language Teachers course during the first semester of the 2024 academic year. The participants were selected through simple random sampling. This study employed a research and development methodology. The research instruments included a structured interview form, an opinion questionnaire, the developed training curriculum, lesson plans, a test of critical listening and viewing abilities, and assessment criteria for evaluating such abilities. All research instruments were examined by experts for content validity, and the index of item-objective congruence values was found to be within the acceptable range. The findings revealed that the developed training curriculum was rated at the highest level of quality (M = 5.00, S.D. = 0.00). The curriculum was designed in accordance with the major principles of phenomenon-based learning, including learning from authentic situations and contexts, learner-centered learning, problem-based inquiry learning, and the interdisciplinary integration of knowledge. In addition, the developed training curriculum was effective in enhancing the students' critical listening and viewing abilities. The posttest scores were significantly higher than the pretest scores at the .05 level of statistical significance. These findings demonstrate that the developed training curriculum can effectively enhance undergraduate students' critical listening and viewing abilities through learning experiences grounded in the essential principles of phenomenon-based learning. Overall, the results confirm the effectiveness of the developed curriculum in promoting critical listening and viewing abilities among undergraduate students. It also provides a systematic approach for developing these abilities among undergraduate students within higher education learning contexts.

Keywords: Training Curriculum, Phenomenon-Based Learning, Critical Listening and Viewing, Undergraduate Students

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560 - 2579 และหลักสูตรสถานศึกษาในประเทศไทยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์มีความซับซ้อนมากขึ้น ขณะที่รายงานของ ACI Worldwide ระบุว่าประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความเสี่ยงด้านการฉ้อโกงทางออนไลน์สูง โดยมีจำนวนเหตุการณ์การหลอกลวงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ปัญหาดังกล่าวส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการรับสารผ่านการฟังและดูโดยขาดการพิจารณาไตร่ตรองและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนั้น การส่งเสริมความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นทักษะสำคัญสำหรับผู้เรียนในยุคปัจจุบัน (ประพิณ กิตติเวช และคณะ, 2554); (จิรวัฒน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ, 2555)

ทักษะการฟังและดูเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งการรับสารผ่านการฟังและดูให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้รับสารจำเป็นต้องพิจารณาเหตุผล ความน่าเชื่อถือ และคุณค่าของสาร เพื่อให้การรับสารถูกต้องและเกิดประโยชน์ (กมลทิพย์ สมบูรณ์พงษ์ และคณะ, 2560) โดยเฉพาะปัจจุบันที่ข้อมูลข่าวสารหลั่งไหลเข้ามารอบตัว ตลอดจนสื่อมีอิทธิพลและสามารถชี้นำความคิดของกลุ่มผู้รับสารได้มาก การพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นสิ่งที่ผู้สอนภาษาไทยเพื่อการสื่อสารควรให้ความสำคัญ ดังนั้นคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาจึงได้กำหนดให้นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตเรียนการฟังและดู

เพื่อการสื่อสาร เพื่อเป็นหนึ่งในแนวทางพัฒนาความสามารถของนักศึกษาให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการถ่ายทอดหลักการ ความรู้เกี่ยวกับภาษา และการวิเคราะห์เนื้อหาจากตัวอย่างที่ผู้สอนกำหนด ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนมีโอกาสจำกัดในการเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จรง ขาดประสบการณ์ในการพิจารณา วิเคราะห์ และประเมินความน่าเชื่อถือของสารที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในยุคที่ผู้เรียนต้องเผชิญกับข้อมูลข่าวสารจำนวนมากจากสื่อหลากหลายรูปแบบ การพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณจึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์จริง ฝึกตั้งคำถาม วิเคราะห์ข้อมูล และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning: PhenoBL) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อข้อจำกัดดังกล่าว เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนใช้ความรู้และแนวคิดรวบยอดจากหลากหลายศาสตร์ โดยนำปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตมาเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ (ตะวัน ไชยวรรณ และกุลธิดา นุกูลธรรม, 2564) ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการสืบเสาะ คิดวิเคราะห์แก้ปัญหา และเชื่อมโยงความรู้กับบริบทจริง ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้จะช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิจารณญาณ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการออกแบบ ทักษะการสื่อสาร และทักษะการทำงานร่วมกัน ซึ่งถือเป็นทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญกับผู้เรียน (Silander, P., 2015) โดยการเรียนรู้ผ่านแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดเนื่องจากมีกระบวนการสืบเสาะและเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับ (Daehler, K. R. & Folsom, J., 2016) ตลอดจนการสร้างสรรค์ชิ้นงานในการเรียนรู้และทำงานร่วมกันกับผู้อื่นโดยผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเรียนรู้ผ่านการลงมือกระทำเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานจึงเป็นแนวคิดที่ช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคศตวรรษที่ 21 ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาปริญญาบัณฑิตชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทย และสาขาวิชาการศึกษาพิเศษ-ภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการฟัง การดู การพูดสำหรับครูภาษาไทย ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งหมด 60 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาปริญญาบัณฑิตชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ลงทะเบียนเรียนวิชาการฟัง การดู การพูดสำหรับครูภาษาไทย ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยมีขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้วิจัยกำหนดประชากรเป้าหมายจากนักศึกษาปริญญาบัณฑิตชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการฟัง การดู การพูดสำหรับครูภาษาไทย จำนวน 60 คน

2. ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion Criteria) ได้แก่ เป็นนักศึกษาปริญญาบัณฑิตชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการฟัง การดู การพูดสำหรับครูภาษาไทย ในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2567 และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมได้ครบตามระยะเวลาที่กำหนด

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R_1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต โดยมีวัตถุประสงค์ แหล่งข้อมูล ตัวแปรที่ศึกษา วิธีการดำเนินการ เครื่องมือ และการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้

วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 5 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต ทั้งนี้การศึกษาข้อมูลผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. ศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้และความต้องการในการพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตจากการสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้วิธีการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยผู้วิจัย ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากนั้นสร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง โดยกำหนดประเด็นสัมภาษณ์เพื่อสร้างข้อคำถามปลายเปิด (Opened Form) และนำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถามรวมทั้งการใช้ภาษา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับสิ่งที่ต้องการวัด (Index of Item Objective Congruence: IOC) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538) ทั้งนี้จะใช้เกณฑ์กำหนดคะแนนความคิดเห็นและนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยใช้สูตรของล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538)

นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องที่มากกว่าหรือเท่ากับ .50 และปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับรายละเอียดของข้อคำถามให้มีความชัดเจน สื่อความหมายได้ง่าย โดยผลการตรวจแบบสัมภาษณ์มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ในทุกข้อคำถาม แสดงว่าเป็นข้อคำถามที่สอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวม

ข้อมูลได้ ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อแนะนำว่าควรเพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับผู้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ วัน เวลา และสถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ให้ครบถ้วน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ในการสัมภาษณ์

2. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น และสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับร่าง โดยกำหนดประเด็นคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2561) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถามและการใช้ภาษา พร้อมปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับสิ่งที่ต้องการวัด (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตามเกณฑ์ของพวงรัตน์ ทวีรัตน์ ผลการตรวจสอบ พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2538)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D_1) การพัฒนาและหาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาหาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต โดยนำข้อมลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนาเป็นโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านพิจารณาคุณภาพและความสอดคล้องของเครื่องมือ โดยแหล่งข้อมูลเอกสาร ได้แก่ร่างหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต แผนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ได้แก่ แบบวัดความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และเกณฑ์การประเมินความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งนี้แหล่งข้อมูลบุคคล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ภายหลังการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้เบื้องต้น (Try out) กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ-ภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรม ระยะเวลา และนำข้อค้นพบมาปรับปรุงหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R_2) การทดลองนำหลักสูตรไปใช้ การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต เป็นการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาตามลำดับขั้นตอนไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยเครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้ คือ หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบวัดความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และเกณฑ์การตรวจให้คะแนน

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D_2) การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนนี้เป็นการนำผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตมาพิจารณาประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการประเมินประสิทธิผลของหลักสูตร

ฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต และศึกษาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณที่เกิดขึ้นโดยใช้แบบวัดความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณเป็นแบบทดสอบอัตนัยแบบคู่ขนาน ประกอบด้วยแบบทดสอบก่อนเรียน จำนวน 6 ข้อ และแบบทดสอบหลังเรียน จำนวน 6 ข้อ ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พบว่า แบบวัดมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกรายการ และเกณฑ์การตรวจให้คะแนนมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นนำแบบวัดไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัย 2 คนตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด และตรวจสอบความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .740 ($p < .001$) แสดงว่าการให้คะแนนของผู้ประเมินทั้งสองมีความสัมพันธ์ในระดับสูง จึงนำแบบวัดและเกณฑ์การตรวจให้คะแนนไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent) จากนั้นตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

ผลการวิจัย

การศึกษาการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต เป็นการวิจัยลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ ผลการศึกษาปรากฏดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ

ประเด็น	สรุปผลการสัมภาษณ์
การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ	ควรเน้นการฝึกปฏิบัติและให้นักศึกษาวิพากษ์วิจารณ์สารประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะสารที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน
ปัญหาด้านความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ	นักศึกษายังวิพากษ์วิจารณ์สื่อได้ไม่รอบด้าน และขาดการพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ
แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้	ควรใช้สารและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เพื่อให้นักศึกษาเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตประจำวันและรู้เท่าทันเจตนาของการสื่อสาร
การใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน	ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าสามารถนำมาใช้พัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณได้ โดยใช้เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เป็นกระแสสังคม และอยู่ในความสนใจของนักศึกษาเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้

จากตารางที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญทุกคนเห็นว่าการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานมีความเหมาะสม เพราะเชื่อมโยงเหตุการณ์จริงและความสนใจของนักศึกษา

ตารางที่ 2 ผลการสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ

ด้าน/รายการ	M	S.D.	ระดับ
สภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้			
การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด	4.79	0.41	มากที่สุด
การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้สร้างองค์ความรู้หรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	4.76	0.43	มากที่สุด
สื่อการเรียนรู้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.66	0.48	มากที่สุด
การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับบริบทหรือความสนใจของผู้เรียน	4.52	0.51	มากที่สุด
ความต้องการในการจัดการเรียนรู้			
ต้องการเรียนรู้หลักการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ	4.76	0.44	มากที่สุด
ต้องการฟังและดูสื่อที่ทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์จริง	4.76	0.41	มากที่สุด
ต้องการฝึกวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในสื่อที่ฟังและดู	4.66	0.48	มากที่สุด
ต้องการเรียนรู้กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในสื่อที่ฟังและดู	4.59	0.50	มากที่สุด
ต้องการให้วัดและประเมินผลการฟังและดูด้วยวิธีการที่หลากหลาย	4.59	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในรายการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกระบวนการคิดสูงที่สุด (M = 4.79, S.D. = 0.41) รองลงมา คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้หรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (M = 4.76, S.D. = 0.43) ส่วนด้านความต้องการในการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษาต้องการเรียนรู้หลักการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และต้องการฟังและดูสื่อที่ทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์จริงมากที่สุด (M = 4.76) ผลดังกล่าวจึงนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานต่อไป

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยได้ร่างหลักสูตรตามข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเลือกปรากฏการณ์ ขั้นวิเคราะห์คุณค่า ขั้นจัดกิจกรรม และขั้นตรวจสอบความเข้าใจ สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล จากนั้นผู้วิจัยนำร่างหลักสูตรเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 3 คน โดยโครงสร้างของหลักสูตรมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแบ่งเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยที่ 1 หลักการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณ หน่วยที่ 2 การพัฒนาประสิทธิภาพการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณและหน่วยที่ 3 สะท้อนผลการเรียนรู้และนำเสนอเพื่อตรวจสอบคุณภาพโครงร่างของหลักสูตร ผลการประเมินโครงร่างของหลักสูตรนำเสนอ พบว่า ร่างหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.41

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลการทดลองหลักสูตรโดยวิธีการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรฝึกอบรมก่อนการทดลอง (Pretest) และหลังการทดลอง (Posttest) โดยการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent) ดังตาราง

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตก่อนทดลองและหลังทดลอง

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย (M)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	df	p
ก่อนทดลอง	20	11.79	.41	42.500	28	<.001
หลังทดลอง	20	17.66	.48			

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาปริญญาบัณฑิตมีคะแนนความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.79 คะแนน (S.D. = 0.41) และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.66 คะแนน (S.D. = 0.48) เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองโดยใช้การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (Dependent Samples t-test) พบว่า คะแนนความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 42.50$, $df = 28$, $p < .001$) แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานสามารถพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตได้

4. การรับรองหลักสูตร

ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต พบว่า ค่าเฉลี่ย (M) เท่ากับ 5.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.00 ซึ่งแสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคุณภาพในระดับมากที่สุด โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คนได้ประเมินคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมและให้ความเห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมมีคุณภาพดี

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและการดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต มีผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 5.00$, $S.D. = 0.00$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักสูตรได้รับการออกแบบโดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning: PhenoBL) ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้จากปรากฏการณ์หรือสถานการณ์จริงผ่านการตั้งคำถาม การสืบค้นข้อมูล การเชื่อมโยงข้อมูลจากหลายมุมมอง การอภิปราย และการสะท้อนคิด กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับธรรมชาติของการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้เรียนต้องสามารถจับประเด็น วิเคราะห์สาร แยกแยะข้อเท็จจริงและความคิดเห็น พิจารณาเหตุผลและหลักฐาน ตลอดจนประเมินความน่าเชื่อถือของสาร ดังนั้น การนำ PhenoBL มาเป็นฐานในการออกแบบหลักสูตรจึงช่วยให้กิจกรรมการฝึกอบรมมีความเชื่อมโยงกับกระบวนการคิดที่จำเป็นต่อการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยสอดคล้องกับเสาวลักษณ์ เมฆแดง ที่พบว่า การจัดกิจกรรมฝึกการฟังอย่างมีวิจารณญาณอย่างเป็นระบบสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้ (เสาวลักษณ์ เมฆแดง, 2555)

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตร พบว่า นักศึกษามีคะแนนความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า PhenoBL ไม่ได้ให้ผู้เรียนเป็นเพียงผู้รับสาร แต่กระตุ้นให้ผู้เรียน “คิดกับสิ่งที่ฟังและดู” โดยต้องตั้งคำถามกับข้อมูล วิเคราะห์จุดมุ่งหมายและเนื้อหาของสาร เปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง ตรวจสอบเหตุผลและหลักฐาน

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างข้อสรุปของตนเอง กระบวนการเหล่านี้เป็นกระบวนการเดียวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จึงส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับชุติกานต์ เอี่ยวเล็ก และอรทัย อนุรักษ์วัฒนะ ที่พบว่า นักศึกษาครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมีคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า PhenoBL สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นการวิเคราะห์ การให้เหตุผล และการประเมินข้อมูล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ (ชุติกานต์ เอี่ยวเล็ก และอรทัย อนุรักษ์วัฒนะ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) หลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาปริญญาบัณฑิตที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 5.00, S.D. = 0.00) แสดงว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมได้ และ 2) นักศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิผลในการพัฒนาความสามารถดังกล่าว สำหรับข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้ ควรจัดผู้เข้ารับการอบรมเป็นกลุ่มขนาดเล็กประมาณ 2-3 คน เพื่อเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างทั่วถึง รวมทั้งควรเลือกปรากฏการณ์หรือสถานการณ์ที่ใกล้ตัวและสามารถพิจารณาได้จากหลายมุมมอง ตลอดจนมีการติดตามผลภายหลังการฝึกอบรมเพื่อศึกษาความคงทนของการเรียนรู้ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาความคงทนของความสามารถในการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ ศึกษาผลของหลักสูตรต่อทักษะที่เกี่ยวข้อง เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสื่อสาร เปรียบเทียบประสิทธิผลของหลักสูตรกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น และศึกษาการนำหลักสูตรไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายหรือบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อขยายขอบเขตการนำผลการวิจัยไปใช้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ สมบูรณ์พงษ์ และคณะ. (2560). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการฟัง. ใน เอกสารประกอบการสอนวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. สงขลา: บรรลือการพิมพ์.

จิรวัฒน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2555). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). การพัฒนาหลักสูตร: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: วีพรินท์.

ชุติกานต์ เอี่ยวเล็ก และอรทัย อนุรักษ์วัฒนะ. (2565). ผลการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาครู. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20(1), 257-273.

ตะวัน ไชยวรรณ และกุลธิดา นุกูลธรรม. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน: การเรียนรู้แบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมความรู้ของผู้เรียนในโลกแห่งความจริง. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 15(2), 251-263.

ประพิณ กิตติเวช และคณะ. (2554). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2538). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

เสาวลักษณ์ เมฆแดง. (2555). การพัฒนาแบบฝึกการฟังอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Daehler, K. R. & Folsom, J. (2016). Making sense of SCIENCE: Phenomena-based learning. Retrieved August 23, 2026, from https://mss.wested.org/wp-content/uploads/2021/01/mss_pbl.pdf.

Silander, P. (2015). Phenomenon-based learning. Retrieved August 23, 2026, from https://www.phenomenaleducation.info/phenomenon-based-learning.html.

บทความวิจัย

การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี เกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง*

THE DEVELOPMENT OF LAWS ON PRE-LITIGATION MEDIATION OF DISPUTE REGARDING ADMINISTRATIVE CONTRACT IN ADMINISTRATIVE COURT

จรวยพร เหมรังษี[1*], โกเมศ ขวัญเมือง[1], พระสิทธินิติธาดา (ชลัช พรหมะวัน)[2]

Jaruayporn Hemrangsee[1*], Gomes Kwanmuang[1], Phrasitthinititthada (Chalat Phrommawan)[2]

[1]หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

[1]Doctor of Laws Program in Laws, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, Thailand

[2]หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

[2]Doctor of Philosophy in Laws, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, Thailand

*Corresponding author E-mail: Jaruayporn13607@gmail.com

*Tel: 065-949-4887

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินคดีและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องคดีในคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง 2) เพื่อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 รูป/คน รวมถึงการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 รูป/คน และนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์นำเสนอผลแบบพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินคดีและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องคดีในคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง พบว่า เนื่องด้วยคดีของศาลปกครองค่อนข้างใช้ระยะเวลาพิจารณาคดีที่ยาวนานโดยเฉพาะข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ซึ่งระยะเวลาที่ยาวนานทำให้เกิดความเสียหายที่ไม่สามารถเยียวยาได้ แม้ในปัจจุบันคู่กรณีสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องคดีได้ แต่กระบวนการไกล่เกลี่ยดังกล่าวยังมีข้อจำกัดหลายประการทั้งเรื่อง ความยากในการเข้าถึง ค่าใช้จ่าย และเวลา ซึ่งขัดกับหลักการที่ต้องการให้กระบวนการไกล่เกลี่ยสามารถเข้าถึงง่าย 2) เพื่อให้ศาลปกครองมีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองได้ภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมาย จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 66/1 และจัดทำร่างระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง พ.ศ..... เพื่อวางหลักเกณฑ์ วิธีการ ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองขึ้น ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคดีของศาลปกครอง

คำสำคัญ: การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง, คดีปกครอง, สัญญาทางปกครอง, การระงับข้อพิพาทเชิงทางเลือก, ศาลปกครอง

* Received 17 August 2026; Revised 4 September 2026; Accepted 22 September 2026

Abstract

Objectives of this dissertation were: 1) To examine the problems and obstacles relating to litigation proceedings and post - filing dispute mediation in administrative contract disputes before the Administrative Courts. 2) To propose amendments of the laws concerning pre-litigation mediation of administrative contract disputes in the Administrative Courts, conducted by the qualitative research methodology comprising documentary research through the study and analysis of relevant legal documents and materials, together with in - depth interviews to collect data from 20 key informants in addition, a focus group discussion was conducted with 9 participants who were experts. The collected data were analyzed using descriptive interpretation. Findings were as follows: 1) Substantial problems and obstacles existed in relation to litigation proceedings and post - filing mediation of administrative contract disputes before the Administrative Courts. It has been observed that proceedings before the Administrative Court generally require a considerable period of time to reach final disposition, particularly in disputes concerning administrative contracts. The prolonged duration of the dispute resolution process may result in irreparable harm. Although the parties are currently able to engage in mediation after litigation has been initiated, such post-filing mediation remains subject to several limitations, particularly in terms of accessibility, cost, and time. These limitations are inconsistent with the fundamental principle that mediation should be readily accessible to all parties. 2) Consistent with the principle of legality, be empowered to conduct pre - litigation mediation in administrative contract disputes. Accordingly, amendments to the Act on Establishment of Administrative Courts and Administrative Court Procedure B.E. 2542 were recommended. The researcher also proposed a Draft Regulation of the General Assembly of Judges of the Supreme Administrative Court on Pre-Litigation Mediation of Administrative Contract Disputes, B.E. ...., to establish the rules and procedures governing such mediation. These measures would enhance the efficiency of case management within the Administrative court system.

Keywords: Pre-Litigation Mediation, Administrative Case, Administrative Contract, Alternative Dispute Resolution (ADR), Administrative Court

บทนำ

การพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมา ได้เน้นการสร้างกลไกทางเลือกในการระงับข้อพิพาทโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการไกล่เกลี่ย ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องหรือกระบวนการไกล่เกลี่ยหลังฟ้องคดี (อมรรัตน์ อำมาตเสนา และ บรรเจิด สิงคเนติ, 2562) สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักของรัฐในการแก้ไขปัญหาโครงสร้างของระบบกระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่ โดยเฉพาะปัญหาจำนวนคดีล้นศาล การใช้เวลานานในการพิจารณาคดี และการขาดกลไกที่ยืดหยุ่นในการแก้ไขข้อพิพาทที่ซับซ้อน การปฏิรูปจึงมุ่งสู่การสร้างระบบที่สมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ศาลปกครองของประเทศไทยก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (คลองธรรม ธรรมรัฐ, 2559) ในปัจจุบันศาลปกครองได้จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาศาลปกครอง ระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) (สำนักงานศาลปกครอง, 2562) หนึ่งในเป้าหมายสำคัญของแผนแม่บท คือ การพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ย และการประนีประนอมยอมความ

โดยตระหนักว่ากระบวนการเหล่านี้สามารถช่วยลดภาระคดีความ เพิ่มความพึงพอใจของคู่ความ และสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืน แผนแม่บทจึงกำหนดให้มีการศึกษาและพัฒนากลไกการไกล่เกลี่ยที่เหมาะสมกับลักษณะและประเภทของคดีปกครอง

เนื่องจากศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาคดีปกครองหลายประเภทตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) - (6) ในจำนวนนี้มีคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ซึ่งการพิจารณาคดีประเภทสัญญาทางปกครองต้องใช้เวลานาน และมักส่งผลกระทบต่อการดำเนินโครงการของภาครัฐ ต่อมาในปี พ.ศ.2562 ศาลปกครองได้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยหลังฟ้องมาใช้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 ส่วนที่ 2/1 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท บัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 66/1 - มาตรา 66/12 อย่างไรก็ตาม การไกล่เกลี่ยหลังฟ้องยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแล้วภายหลังการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ 12), 2562) ทั้งนี้ การไกล่เกลี่ยภายหลังยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองนั้น เนื่องด้วยกระบวนการฟ้องคดีในคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองจะส่งผลให้คู่สัญญาเกิดความไม่ปรองดองกัน ดังนั้น กระบวนการไกล่เกลี่ยหลังฟ้องสำหรับคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง จึงอาจไม่ใช่แนวทางการแก้ปัญหาสำหรับคดีประเภทนี้ที่ดีที่สุด เนื่องจากคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองนั้นจุดเริ่มต้นของการเกิดสัญญาทางปกครองเกิดจากการตกลงกัน ดังนั้น การแก้ปัญหาของคดีประเภทนี้ แนวทางที่ดีที่สุดคือการตกลงกันแก้ปัญหา โดยการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยให้เร็วที่สุด และควรเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยที่เกิดขึ้นก่อนฟ้องคดี เพราะก่อนฟ้องคดีความสัมพันธ์ของคู่สัญญาอาจอยู่ในช่วงเวลาที่สามารถตกลงกันได้

ข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองเป็นข้อพิพาทที่มีความยืดเยื้อส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในหลายมิติ ได้แก่ ความล่าช้าในการดำเนินโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจ การลดลงของความเชื่อมั่นของนักลงทุนภาคเอกชน และการใช้งบประมาณอย่างไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังส่งผลต่อภาคเอกชนในรูปของความไม่แน่นอนทางธุรกิจ การเพิ่มขึ้นของต้นทุนการดำเนินงาน และการลดลงของความสนใจในการเข้าร่วมโครงการของภาครัฐ ปัญหาเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการหากลไกทางเลือกที่สามารถแก้ไขข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การขาดกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องส่งผลให้ศาลปกครองต้องรับภาระคดีความที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการสะสมคดีค้างพิจารณาและส่งผลต่อคุณภาพการพิจารณาคดี ตุลาการต้องรับภาระงานมากเกินไป ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาคดี

จากสถิติของศาลปกครองที่จำแนกตามระยะเวลาที่ใช้ในการพิจารณาคดีจะเห็นได้ว่าคดีบางส่วนจบได้เร็วภายใน 1 ปี แต่ก็เป็นเพียงคดีส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถเสร็จการพิจารณาได้ภายใน 1 ปี ส่วนใหญ่แล้วคดีปกครองจะใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีค่อนข้างยาวนานกว่าจะระงับข้อพิพาทได้ ซึ่งไม่ตรงต่อความต้องการของประชาชนและไม่ตรงกับแผนแม่บทการพัฒนาศาลปกครองทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการคดีปกครอง ด้านที่ 2 การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคม ด้านที่ 3 การพัฒนาศาลปกครองอัจฉริยะ ด้านที่ 4 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการองค์กรสู่ความเป็นเลิศ และด้านที่ 5 การยกระดับความร่วมมือทั้งในและต่างประเทศ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม โดยเฉพาะด้านที่ 1 ที่ต้องการให้คดีปกครองสามารถระงับข้อพิพาทได้ภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว ดังนั้น เมื่อในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายให้อำนาจศาลปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง จึงมีความจำเป็นต้องจัดทำงานวิจัยนี้ขึ้นเพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครองในการแก้ไขปัญหาหลายประการ ทั้งการลดภาระคดี การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการภาครัฐ และการสร้างความเชื่อมั่นให้กับภาคเอกชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินคดีและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องคดีในคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง

2. เพื่อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ จาก กฎหมายที่เกี่ยวข้อง คำพิพากษาศาลปกครอง ความหมาย แนวคิด และทฤษฎี และข้อมูลทุติยภูมิ จากบทความ หนังสือ และงานวิชาการ มีขั้นตอนดำเนินการแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง พ.ศ. 2562 และระยะที่สอง นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารในระยะที่หนึ่งมาวิเคราะห์เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และนำเสนอหลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดต่างเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยและเรื่องสัญญาทางปกครอง มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากตุลาการศาลปกครอง จำนวน 2 คน พนักงานอัยการ จำนวน 3 คน พนักงานคดีปกครอง จำนวน 4 คน ทนายความ จำนวน 4 คน อาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ พระภิกษุ จำนวน 4 รูป/คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด จำนวน 20 รูป/คน

2. ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 รูป/คน ประกอบด้วย อาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ พระภิกษุ จำนวน 5 รูป/คน ผู้พิพากษา จำนวน 2 คน และทนายความ จำนวน 2 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จัดระเบียบข้อมูล (data organizing) ได้แก่ การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

2. การแสดงข้อมูล (data display) ได้แก่ การนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

3. การหาข้อสรุป ได้แก่ การตีความหมายและตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย ใช้การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

4. สรุปผลการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัย ซึ่งเป็นการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินคดีและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องคดีในคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง

1.1 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง

ข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองเป็นข้อพิพาทที่มีความยืดเยื้อ ทำให้เกิดการสะสมคดีค้างพิจารณาและส่งผลต่อคุณภาพการพิจารณาคดี ตุลาการต้องรับภาระงานมากเกินไป ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาคดี นอกจากนี้ ยังส่งผลต่อการใช้ทรัพยากรของระบบกระบวนการยุติธรรมอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากต้องใช้เวลาและบุคลากรในการพิจารณาคดีที่อาจสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการอื่นที่รวดเร็วและประหยัดกว่า

อีกทั้งอาจมีผลกระทบต่อภาครัฐ เนื่องจากข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองที่ยืดเยื้อทำให้โครงการต้องหยุดชะงักหรือดำเนินการไม่ได้ตามแผน ส่งผลต่อการให้บริการสาธารณะและการพัฒนาประเทศ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของภาครัฐเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้งค่าทนายความ ค่าผู้เชี่ยวชาญ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีต้นทุนทางอ้อมจากการที่บุคลากรของหน่วยงานของรัฐต้องใช้เวลาในการดำเนินคดีแทนที่จะทำงานด้านอื่น ๆ โดยภาคเอกชนเองก็ต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายสูงในการดำเนินคดี ทั้งนี้ ข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม เพราะเป็นเรื่องของการทำสัญญาซึ่งมักเป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนของประเทศ ซึ่งถือเป็นข้อพิพาทที่มีผลกระทบในวงกว้างของประเทศ

เป็นที่รู้กันโดยทั่วไปว่า ศาลปกครองเป็นศาลที่ใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีค่อนข้างยาวนาน โดยระยะเวลาที่ศาลปกครองใช้ในการดำเนินคดีให้แล้วเสร็จแต่ละคดี ในจำนวนคดีแล้วเสร็จของศาลปกครองชั้นต้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 8,671 คดี (สำนักบริหารยุทธศาสตร์ สำนักงานศาลปกครอง, 2565) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีคดีที่รับผิดชอบในศาลปกครองชั้นต้นทั้งหมด จำนวน 23,735 คดี โดยในจำนวนคดีดังกล่าวเป็นคดีรับเข้าในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 7,951 คดี และคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 15,784 คดี (สำนักบริหารยุทธศาสตร์ สำนักงานศาลปกครอง, 2566) และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 มีคดีที่รับผิดชอบในศาลปกครองชั้นต้นทั้งหมด จำนวน 15,077 คดี โดยในจำนวนคดีดังกล่าวเป็นคดีรับเข้าในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จำนวน 4,435 คดี และคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 10,642 คดี (สำนักบริหารยุทธศาสตร์ สำนักงานศาลปกครอง, 2567) จากสถิติของศาลปกครองที่จำแนกตามระยะเวลาที่ใช้ในการพิจารณาคดี เห็นได้ว่าคดีบางส่วนจบได้เร็วภายใน 1 ปี แต่ก็เป็นเพียงคดีส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถเสร็จการพิจารณาได้ภายใน 1 ปี ส่วนใหญ่แล้วคดีปกครองจะใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีค่อนข้างยาวนานกว่าจะระงับข้อพิพาทได้

เนื่องจากศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีโดยหลักตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 9 วรรคหนึ่ง (1) - (6) ซึ่งสามารถจำแนกประเภทคดีได้หลายประเภทด้วยกัน โดยคดีประเภทสัญญาทางปกครองถือเป็นคดีที่มีจำนวนไม่น้อยที่ขึ้นสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง จากสถิติคดีรับเข้าของศาลปกครองชั้นต้นจำแนกตามประเภทคดีที่ฟ้องมากที่สุดจำนวน 5 ลำดับนั้น คดีประเภทสัญญาทางปกครองเป็นประเภทคดีที่มีการรับเข้าสู่ศาลปกครองชั้นต้นเป็นลำดับที่สอง กล่าวคือ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 คดีประเภทการพัสดุสัญญาทางปกครอง มีคดีรับเข้าจำนวน 1,595 คดี คิดเป็นร้อยละ 17.44 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 คดีประเภทการพัสดุ สัญญาทางปกครอง มีคดีรับเข้าจำนวน 1,322 คดี คิดเป็นร้อยละ 16.45 และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 คดีประเภทการพัสดุ สัญญาทางปกครอง มีคดีรับเข้าจำนวน 1,459 คดี คิดเป็น ร้อยละ 16.60 ดังนั้น หากสามารถบริหารจัดการให้คดีประเภทสัญญาทางปกครองเสร็จสิ้นก่อนเข้าสู่การพิจารณาของศาลปกครองก็จะสามารถช่วยลดปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลปกครองได้

โดยหากมีการนำกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องมาใช้บังคับในการระงับข้อพิพาท การบริหารจัดการคดีก็สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ช่วยให้ทุกฝ่ายสามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้โดยไม่ต้องรอผลการพิจารณาคดีที่ไม่แน่นอน และต้นทุนในการไกล่เกลี่ยต่ำกว่าการดำเนินคดีอย่างมาก จากการสัม ภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญพบว่า สามารถลดค่าใช้จ่ายได้ประมาณร้อยละ 60 - 80 % เมื่อเปรียบเทียบกับการให้ศาลปกครองวินิจฉัยชี้ขาดประเด็นข้อพิพาทจนถึงที่สุด และการไกล่เกลี่ยช่วยรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างภาครัฐและเอกชน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เน้นการหาทางออกร่วมกันมากกว่าการต่อสู้กันในศาล

นอกจากข้อมูลที่ผู้วิจัยวิเคราะห์มาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 20 รูป/คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบไปด้วยตุลาการศาลปกครอง พนักงานอัยการ พนักงานคดีปกครอง อาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ พระภิกษุ ทนายความ และประชาชน ด้วยคำถามที่ว่า ท่านคิดว่าในปัจจุบันการดำเนินคดีในศาลปกครองโดยเฉพาะข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง เพราะเหตุใด จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถสรุปคำตอบได้คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า คดีประเภทสัญญาทางปกครอง เป็นคดีที่ต้องแสวงหาข้อเท็จจริงที่ใช้พยานหลักฐานส่วนใหญ่เป็นพยานเอกสารค่อนข้างมาก จึงต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินคดีค่อนข้างยาวนาน เมื่อเกิดความล่าช้าขึ้น ผู้ฟ้องหรือผู้ถูกฟ้องคดีอาจต้องรับภาระดอกเบี้ย ค่าเสียหายเพิ่มขึ้น หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีจำนวนมาก ความยุติธรรมจึงเกิดขึ้นได้ช้าตามไปด้วย ซึ่งตามหลักการแล้วความยุติธรรมต้องเกิดขึ้นด้วยความรวดเร็วเพื่อให้สามารถเยียวยาความเสียหายให้แก่รัฐหรือเอกชนได้อย่างทันท่วงที

1.2 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองหลังฟ้องคดี

แต่เดิมตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 การดำเนินคดีในศาลปกครองมีเพียงการพิจารณาพิพากษาคดีเท่านั้น คดีปกครองทุกประเภทไม่มีกระบวนไกล่เกลี่ย แต่ในปี พ.ศ. 2562 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เป็นการแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 12 โดยแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องคดีขึ้นเป็นครั้งแรก เพิ่มเติมหมวดที่ 4 วิธีพิจารณาคดีปกครอง ส่วนที่ 2/1 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มาตรา 66/1 - มาตรา 66/12 ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการแก้ไขเพิ่มเติมคือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นกระบวนการหนึ่งที่ช่วยให้การบริหารจัดการคดีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสและส่งเสริมให้คู่กรณีมีทางเลือกในการระงับข้อพิพาททางปกครองได้อีกทางหนึ่ง และในเวลาต่อมาได้มีการประกาศใช้ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง พ.ศ. 2562 เพื่อเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง

ภายหลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 12 พ.ศ.2562 ซึ่งศาลปกครองได้มีการนำระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในศาลปกครองทุกศาลทั่วประเทศ พบว่า มีคดีที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลปกครองชั้นต้น จำนวน 792 คดี ไกล่เกลี่ยแล้วเสร็จ จำนวน 737 คดี คิดเป็นร้อยละ 93.05 ของคดีที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยเป็นคดีที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จทุกประเด็นหรือสำเร็จบางประเด็น จำนวน 449 คดี ไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ จำนวน 269 คดี และการไกล่เกลี่ยยุติลงเนื่องจากคดีหลักสิ้นสุด จำนวน 19 คดี และมีคดีที่อยู่ระหว่างกระบวนการไกล่เกลี่ย จำนวน 55 คดี โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ประเภทคดีที่มีการขอไกล่เกลี่ยมากที่สุด คือ คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง (สำนักงานศาลปกครอง, 2567) จากสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองถือเป็นกระบวนการที่สามารถทำให้คดีปกครองเสร็จการพิจารณาคดีได้จำนวนไม่น้อย สามารถทำให้คดีที่เข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองยุติได้โดยเร็ว ส่งผลให้คดีของศาลปกครองลดน้อยลง สามารถบริหารจัดการคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตามข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการนำเสนอเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องคดีที่เกิดขึ้นจริงในศาลปกครองทั่วประเทศ โดยอ้างอิงสถิติข้อมูลของศาลปกครอง แต่เนื่องด้วยกระบวนการไกล่เกลี่ยหลังฟ้องคดีศึกษาเจาะจงเฉพาะประเภทคดีสัญญาทางปกครองยังมีปัญหาและอุปสรรคที่เห็นได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะจงจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 รูป/คน จากคำถามที่ว่า ท่านคิดว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในปัจจุบันมีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง เพราะเหตุใด ซึ่งสามารถสรุปประเด็นปัญหาได้คือ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองหลังฟ้องคดีเป็นกระบวนการที่เข้าถึงได้ยาก เพราะจะต้องมีการฟ้องคดีต่อศาลปกครองก่อน ทำให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายขึ้นทั้งค่าขึ้นศาล ค่าทนายความ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เมื่อกระบวนการเข้าถึงยากจึงส่งผลให้ประชาชนที่ประสงค์เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้จริง อีกทั้ง เมื่อมีการฟ้องคดีก็จะมีบุคคลเข้ามามีส่วนได้เสียในคดีมากการตกลงกันในกระบวนการไกล่เกลี่ยหลังฟ้องจึงอาจเป็นไปได้ยากตามไปด้วย

2. การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง

เนื่องด้วยในปัจจุบันการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครองประเภทสัญญาทางปกครองมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจศาลปกครองไกล่เกลี่ยได้เฉพาะหลังฟ้องคดีเท่านั้น โดยในปี 2562 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ในส่วนที่ 2/1 ตั้งแต่มาตรา 66/1 ถึง มาตรา 66/12 รวมทั้งได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องคดีไว้ในระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง พ.ศ. 2562 สำหรับประเภทคดีที่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องคดีได้ มี 4 ประเภท โดยหนึ่งในสี่ประเภทนั้น คือ คดีประเภทสัญญาทางปกครอง (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 มาตรา 66/2) แต่ในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คู่กรณีที่มีข้อพิพาททางปกครองหากมีความประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยจะต้องยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองเสียก่อน เนื่องจากตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 66/4 วางหลักว่าจะสามารถไกล่เกลี่ยได้เฉพาะภายหลังจากที่ได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองแล้วเท่านั้น กรณีจึงเห็นได้ว่าระบบกฎหมายในศาลปกครองไทยยังไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ออกมารองรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครองก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง เพื่อให้คู่กรณีผู้ซึ่งมีปัญหาข้อพิพาทหรือข้อโต้แย้งทางปกครองเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองสามารถเลือกใช้วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในช่วงเวลาก่อนฟ้องคดีได้ อาจถือได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางปกครองเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครองยังไม่สมบูรณ์เต็มรูปแบบ และระบบการไกล่เกลี่ยหลังฟ้องคดีที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สนองรับนโยบายของศาลปกครอง

โดยหลักแล้วปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครอง สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือประเด็นข้อพิพาท ควรมีลักษณะประเด็นข้อพิพาทไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนมากเกินไป และควรมีลักษณะที่อยู่ในขอบเขตที่คู่กรณีสามารถตกลงกันได้ โดยไม่มีผลกระทบทั้งต่อบุคคลที่อยู่นอกกระบวนการไกล่เกลี่ย ซึ่งข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองโดยลักษณะมักเป็นข้อพิพาทที่มีกรอบความสัมพันธ์ทางกฎหมายชัดเจนระหว่างรัฐกับเอกชน จึงเอื้อต่อการกำหนดประเด็นข้อพิพาทให้แคบและไม่ซับซ้อนเกินไป เมื่อประเด็นไม่ต้องอาศัยการตีความข้อกฎหมายที่ลึกซึ้งมาก การไกล่เกลี่ยจึงสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว อีกทั้งข้อพิพาทลักษณะนี้มักเกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ตามสัญญา ซึ่งคู่กรณีสามารถปรับเปลี่ยนเงื่อนไขหรือหาข้อยุติร่วมกันได้ การไกล่เกลี่ยจึงเปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายรักษาผลประโยชน์ร่วมกันโดยไม่จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีที่ยาวนาน ดังนั้น ข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะจัดให้มีการไกล่เกลี่ยก่อนการฟ้องคดี

ทั้งนี้ เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาหลักธรรมเพื่อบูรณาการกับแนวคิดที่จะพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองนั้น พบว่า กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีหลักการเช่นเดียวกับหลักอธิกรณสมถะ ประการที่ 7 คือ ติณวัตถารกวินัย (ระงับเหมือนกลบด้วยหญ้า) เป็นการระงับคดีที่เกี่ยวข้องกับการโต้เถียงจำนวนมาก หรือหลักฐานซับซ้อนจนหาข้อยุติได้ยาก สงฆ์จะระงับเรื่องนั้นเพื่อความสงบสุขของส่วนรวมโดยทุกฝ่ายต้องยอมรับร่วมกันเพื่อป้องกันความขัดแย้งลุกลามต่อไป ซึ่งจะเห็นได้ว่า หลักธรรมข้อนี้ชี้ให้เห็นถึงหลักในกระบวนการไกล่เกลี่ยที่ว่าการต้องยอมรับความต้องการของคู่กรณีทุกฝ่าย เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน จนเป็นผลให้ข้อพิพาทระงับลงได้ด้วยกระบวนการไกล่เกลี่ย ผลสุดท้ายคือเกิดความปรองดองและกระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการที่สามารถระงับข้อขัดแย้งให้ยุติได้จริง

หลังจากที่ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ หลักธรรม และเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยการเลือกแบบเจาะจง และการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง ตามที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เกี่ยวกับเหตุผลและความสำคัญของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอสาระสำคัญหรือหลักเกณฑ์ที่ควรมีในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง เพื่อให้กระบวนไกล่เกลี่ยสามารถเข้าถึงง่าย ลดค่าใช้จ่าย และคู่กรณีได้รับความยุติธรรมอย่างรวดเร็ว ดังนี้

1. การเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ต้องมาจากความสมัครใจของคู่กรณีฝ่ายที่ต้องการให้ข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยการยื่นคำร้องขอต่อศาลปกครองเพื่อให้คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย เนื่องด้วยตามหลักพื้นฐานสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องยึดถือและตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “ความสมัครใจ” หรือ “ความยินยอม”ของคู่กรณี นอกจากนั้นความสมัครใจของคู่กรณีจะต้องมีอยู่ตลอดกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งการดำเนินการสิ้นสุด คู่กรณีมีสิทธิในการถอนตัวออกจากการไกล่เกลี่ยได้ตลอดระยะเวลาที่มีการดำเนินการไกล่เกลี่ย อันเป็นผลให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสิ้นสุดลง

2. ประเภทของข้อพิพาทที่สามารถไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีได้ เนื่องจากประเภทคดีที่สมควรจัดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีต่อศาลปกครองมากที่สุด คือ คดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองตามมาตรา 9 วรรคหนึ่ง (4) งานวิจัยฉบับนี้จึงจัดทำขึ้นโดยเจาะจงวิเคราะห์เฉพาะคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

3. ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นอย่างยิ่ง โดยมีบทบาทหน้าที่ในการค้นหาความพึงพอใจและทราบจุดประสานประโยชน์ร่วมกันของคู่กรณีอย่างมีดุลยภาพและเกิดความพึงพอใจระหว่างคู่กรณีให้ได้มากที่สุด เห็นว่า ควรให้มีการจัดทำบัญชีผู้ไกล่เกลี่ยเฉพาะของศาลปกครองชั้นต้น เนื่องจากผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นผู้มีความชำนาญ และต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองโดยตรง และเพื่อลดปริมาณงานของตุลาการศาลปกครองเพื่อให้ศาลปกครองบริหารจัดการคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. สภาพบังคับของการไกล่เกลี่ย หากการไกล่เกลี่ยสามารถยุติลงได้ไม่ว่ายุติลงได้ทั้งหมดหรือยุติลงได้บางประเด็น และได้มีการทำบันทึกข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความกัน หากต่อมาคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา ให้คู่สัญญาอีกฝ่ายสามารถบังคับตามบันทึกข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นได้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดี เพื่อให้กระบวนการไกล่เกลี่ยมีสภาพบังคับได้ตามกฎหมาย และเพื่อให้แนวคิดที่นำการระงับข้อพิพาทเชิงทางเลือกมาใช้เพื่อลดปริมาณคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลใช้ได้จริง

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินคดีและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องคดีในคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง

กรณีสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินคดีข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองนั้น เนื่องจากเป็นข้อพิพาทที่มีความยืดเยื้อ ตุลาการต้องรับภาระงานมากเกินไป ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาคดี นอกจากนี้ ยังส่งผลต่อการใช้ทรัพยากรของระบบกระบวนการยุติธรรมอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากต้องใช้เวลาและบุคลากรในการพิจารณาคดีที่อาจสามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการอื่นที่รวดเร็วและประหยัดกว่า

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 20 รูป/คน ผู้วิจัยได้สรุปเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีไว้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานก่อนฟ้องคดี คดีประเภทสัญญาทางปกครองเป็นคดีที่มีเอกสารเป็นหลักในการดำเนินคดี เอกสารนั้นมีที่มาจากหลายแหล่ง การเรียกผู้ครอบครองเอกสารมาแต่ละคนเพื่อให้ส่งมอบพยานเอกสารจึงไม่ใช่เรื่องง่ายและต้องใช้เวลา ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการฟ้องคดีก่อนศาลมีคำสั่งรับฟ้อง เนื่องด้วยรูปแบบการฟ้องคดีของศาลปกครองต้องการให้ประชาชนทั่วไปสามารถฟ้องคดีด้วยตนเองได้ จึงไม่ได้กำหนดรูปแบบของคำฟ้องไว้อย่างชัดเจน ศาลปกครองซึ่งมีระบบการพิจารณาในระบบไต่สวนจะทำหน้าที่ในการให้คู่กรณีเสนอข้อเท็จจริงที่ศาลปกครองเห็นว่าเป็นสาระสำคัญ จนกว่าจะได้สาระสำคัญครบถ้วน ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาคดี คดีประเภทสัญญาทางปกครองเป็นคดีที่มีข้อเท็จจริงเยอะ การพิจารณาคดีค่อนข้างซับซ้อน และประกอบกับศาลปกครองใช้ระบบไต่สวน ซึ่งศาลมีบทบาทสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริง การพิจารณาส่วนต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ อันอาจทำให้คดีล่าช้า เมื่อพิจารณาประกอบหลักที่ว่า ความยุติธรรมที่ล่าช้าคือการปฏิเสธความยุติธรรม ซึ่งเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้น คู่กรณีควรได้รับโอกาสที่จะเลือกใช้วิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกที่เหมาะกับการแก้ไขหรือระงับข้อพิพาทได้ดีที่สุด

กรณีสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองหลังฟ้องคดีนั้น เนื่องจากพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 66/4 กำหนดให้คู่กรณีสามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้นับแต่มีการยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองแล้ว ทำให้ผู้ฟ้องคดีต้องรับภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมากทั้งค่าขึ้นศาล ค่าทนายความ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีกมากมายก่อนจะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ทั้งที่ตามหลักการแล้วกระบวนการไกล่เกลี่ยควรเข้าถึงง่าย และนอกจากนี้กระบวนการไกล่เกลี่ยหลังฟ้องคดีอาจไม่จูงให้คู่กรณีเข้าร่วมมากเท่าที่ควร เพราะเมื่อมีการฟ้องร้องคดีต่อศาลแล้ว แรงจูงใจในการเข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยอาจน้อยลงเพราะมีความบาดหมางเกิดขึ้นจากกระบวนการฟ้องร้องแล้ว ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะจงจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 รูป/คน ก็สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ กล่าวคือ กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองหลังฟ้องคดีเป็นกระบวนการที่เข้าถึงได้ยาก ทำให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายขึ้นทั้งค่าขึ้นศาล ค่าทนายความ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เมื่อกระบวนการไกล่เกลี่ยหลังฟ้องคดีเข้าถึงยาก ส่งผลให้ประชาชนที่ประสงค์เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้จริง

2. การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในระบบกฎหมายไทยเป็นการเพิ่มทางเลือกหรือเพิ่มโอกาสให้แก่คู่กรณีที่มีความประสงค์จะเจรจาไกล่เกลี่ย ให้สามารถเข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาทเชิงทางเลือกด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อหาทางออกร่วมกันได้ ตั้งแต่ในช่วงเวลาก่อนฟ้องคดีต่อศาล การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครองจึงจำต้องคำนึงถึงหลักนิติรัฐ (ศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์,

2568) จำเป็นต้องอยู่ภายใต้หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครอง คือ หลักความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง ทั้งต้องมีกฎหมายให้อำนาจอันตรงกับหลักที่ว่า ไม่มีกฎหมาย ไม่มีอำนาจ (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2543) ดังนั้น การจะให้ศาลปกครองมีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองได้ต้องมีกฎหมายให้อำนาจเพื่อรองรับสิทธิและหน้าที่ของศาลปกครอง จึงมีความจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 พร้อมทั้งจัดทำร่างระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองเพื่อให้อำนาจศาลปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองก่อนฟ้องคดีได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินการตามโครงการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง : เสวนาทางวิชาการเพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมในการนำระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีมาใช้ในการระงับข้อพิพาททางปกครอง ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องเป็นสิ่งที่สำคัญ ซึ่งในปัจจุบันศาลปกครองอาจไม่มีความพร้อมเรื่องอัตรากำลัง แต่หากต่อไปกำหนดให้งานไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครองก่อนฟ้องคดีเป็นภารกิจของสำนักงานศาลปกครอง ก็จะสามารถพัฒนากระบวนการดังกล่าวได้ (สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง, 2565) และงานวิจัยของ อมรรัตน์ อำมาตเสนา, สินิษฐา ดิษฐปาน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครองก่อนฟ้องคดี : ศึกษาเปรียบเทียบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครองก่อนฟ้องคดีในระบบกฎหมายไทยและอเมริกา (อมรรัตน์ อำมาตเสนา และสินิษฐา ดิษฐปาน, 2563) และงานวิจัยของ วิศรุต คิดดี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบบบังคับก่อนการฟ้องคดีปกครองในประเทศฝรั่งเศส (วิศรุต คิดดี, 2564) ผลการวิจัยทั้งสองเรื่องพบว่า ประเทศไทยควรออกกฎหมายที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครอง นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครองของประเทศไทยในอนาคต อันจะช่วยลดปริมาณคดีเข้าสู่ศาลปกครองและลดค่าใช้จ่ายของประชาชนในการดำเนินคดีด้วย

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากงานวิจัย โดยนำเสนอการพัฒนากฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง

ภาพที่ 1 การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง

แผนภาพดังกล่าวแสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยในรูปแบบของโมเดล อธิบายว่า การพัฒนากฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองในศาลปกครอง เมื่อใช้หลักอธิกรณสมถวิธีประการที่ 7 คือ ติณวัตถารกวินัย มาวิเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ย เนื่องจากหลักติณวัตถารกวินัยเป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้การระงับข้อพิพาทโดยการหาทางออกร่วมกัน เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เป็นความกัน ทั้งเพื่อให้เกิดความพึงพอใจกับทุกคน หลักติณวัตถารกวินัยจึงมีความสอดคล้องกับการระงับข้อพิพาทเชิงทางเลือกอย่างกระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นอย่างมาก ประกอบกับเมื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ผลลัพธ์เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง โดยมีสาระสำคัญ 4 ประการ คือ

1. การเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองนั้น ควรเริ่มจากความสมัครใจของคู่กรณีที่มีความประสงค์เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยสามารถยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลปกครองได้

2. ประเภทของข้อพิพาทที่สามารถไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีได้ งานวิจัยนี้เจาะจงเฉพาะคดีประเภทสัญญาทางปกครอง

3. ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศาลปกครองควรจัดทำบัญชีผู้ไกล่เกลี่ยขึ้น เพื่อให้การบริหารจัดการคดีของศาลปกครองมีประสิทธิภาพ และลดภาระงานของตุลาการศาลปกครอง

4. สภาพบังคับของการไกล่เกลี่ย เมื่อคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ ให้ทำเป็นบันทึกข้อตกลง และศาลรับรองบันทึกข้อตกลงดังกล่าวหากเห็นว่าชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งหากภายหลังมีการผิดบันทึกข้อตกลงก็สามารถบังคับคดีตามบันทึกข้อตกลงนั้นได้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่

ภายหลังที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายจะได้ผลลัพธ์ใหม่ คือ เกิดกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ส่งผล คือ ไม่มีค่าใช้จ่าย เข้าถึงกระบวนการได้ง่าย ช่วยลดปริมาณคดีเข้าสู่ศาลปกครอง และสร้างแรงจูงใจให้ไกล่เกลี่ยสำเร็จ ซึ่งสามารถแก้ปัญหาหรือข้อจำกัดของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลังฟ้องคดีได้ โดยโมเดลนี้ชี้ให้เห็นว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีส่งผลดีต่อระบบการบริหารจัดการคดีของศาลปกครองเกี่ยวกับข้อพิพาทประเภทสัญญาทางปกครองได้อย่างแท้จริง

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองนับเป็นหนึ่งประเภทคดีที่มีความสำคัญของระบบศาลปกครองไทย และเป็นคดีที่มีข้อพิพาทเข้าสู่การพิจารณาของศาลปกครองจำนวนมาก เนื่องจากเป็นคดีที่มีความซับซ้อนสูงและมักเกี่ยวข้องกับโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ ส่งผลให้การดำเนินคดีมีความยืดเยื้อและใช้ระยะเวลานานกว่าคดีประเภทอื่น โดยผลกระทบจากความล่าช้าดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เพียงในกระบวนการยุติธรรม แต่ยังส่งผลกระทบในเชิงโครงสร้างต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น ไม่ว่าในด้านภาครัฐหรือเอกชนการดำเนินคดีที่ยืดเยื้อส่งผลให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นค่าทนายความ ค่าผู้เชี่ยวชาญ และค่าใช้จ่ายทางกระบวนการอื่น ๆ รวมถึงต้นทุนแฝงจากการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้เวลาในการดำเนินคดีแทนการปฏิบัติหน้าที่หลัก ขณะที่ภาคเอกชนเองก็ต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายสูงเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาจากสถิติของศาลปกครองพบว่าปริมาณคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของศาลยังคงอยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง และมีสัดส่วนของคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณามากกว่าคดีที่พิจารณาแล้วเสร็จในแต่ละปีอย่างมีนัยสำคัญ แม้ในปัจจุบันจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ในปี พ.ศ.2562 โดยเพิ่มเติมในส่วนที่ 2/1 มาตรา 66/1 - มาตรา 66/12 ให้อำนาจศาลปกครองไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองหลังฟ้องคดีได้ แต่กระบวนการไกล่เกลี่ยหลังฟ้องคดีที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังมีปัญหาอยู่หลายประการทั้งกระบวนการที่เข้าถึงยาก คู่กรณีต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายหลายประการ ที่สำคัญ เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้วทำให้คู่กรณีเกิดความบาดหมางใจกัน จึงอาจส่งผลต่อกระบวนไกล่เกลี่ยหลังฟ้องคดีได้ กรณีเพื่อให้กระบวนการไกล่เกลี่ยไม่มี

ค่าใช้จ่าย เข้าถึงง่าย สร้างแรงจูงใจให้การไกล่เกลี่ยสำเร็จ และเป็นกระบวนการที่ลดปริมาณคดีเข้าสู่ศาลปกครอง จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มาตรา 66/1 เพื่อให้อำนาจศาลปกครองสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองได้ พร้อมทั้งผู้วิจัยได้จัดทำร่างระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

เอกสารอ้างอิง

คลองธรรม ธรรมรัฐ. (2559). ศาลปกครอง : ความเป็นอิสระและความเป็นกลางในการอำนวยความยุติธรรมทางปกครอง. เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2568 จาก https://multi.dopa.go.th/sass/news/cate2/view13

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง (ฉบับที่12). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก หน้า 1-21 (30 เมษายน 2562).

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2543). สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

วิศรุต คิดดี. (2564). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบบบังคับก่อนการฟ้องคดีปกครองในประเทศฝรั่งเศส. วารสารวิชาการศาลปกครอง, 21 (2), 79-111.

ศูนย์การเรียนรู้ศาลปกครองออนไลน์. (2568). Infographic การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง เรื่อง 5 หลักการสำคัญในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2568 จาก https://aclib.admincourt.go.th/article/66f285ab62a7f

สำนักงานศาลปกครอง. (2562). แผนแม่บทศาลปกครอง ระยะ 20 ปี. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2568 จาก https://aclib.admincourt.go.th/product/preview/6981b1ecd3501

_____. (2567). สถิติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง. เรียกใช้เมื่อ 12 เมษายน 2569 จาก https://www.facebook.com/admincourt/photos/%EF%B8%8F-ข่าวศาลปกครอง-%EF%B8%8F% EF%B8%8F-ศาลปกครองเผยสถิติ-5-ปี-ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง-แล้วเสร็จ/904981268321929/

สำนักบริหารยุทธศาสตร์ สำนักงานศาลปกครอง. (2565). รายงานประจำปีงบประมาณ 2565 ศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน).

_____. (2566). รายงานประจำปีงบประมาณ 2566 ศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน).

_____. (2567). รายงานประจำปีงบประมาณ 2567 ศาลปกครองและสำนักงานศาลปกครอง. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน).

สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง. (2565). การดำเนินการตามโครงการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีปกครอง: เสวนาทางวิชาการเพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมในการนำระบบไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีมาใช้ในการระงับข้อพิพาททางปกครอง. ใน รายงานการวิจัย. สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง.

อมรรัตน์ อำมาตเสนา และ บรรเจิด สิงคเนติ. (2562). ความเหมาะสมของการนำวิธีไกล่เกลี่ยมาใช้ในการระงับข้อพิพาททางปกครองในศาลปกครอง. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตรและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 6(2), 305-319.

อมรรัตน์ อำมาตเสนา และสินิษฐา ดิษฐปาน. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครองก่อนฟ้องคดี: ศึกษาเปรียบเทียบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางปกครองก่อนฟ้องคดีในระบบกฎหมายไทยและอเมริกา. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 13 (2), 303-319.

บทความวิจัย

การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม*

PARTICIPATORY CONFLICT MANAGEMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEAM DEVELOPMENT OF TEACHER UNDER SAMUTSONGKHRAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

เอื้อมฝัน ทองประหยัด*, พิชญาภา ยืนยาว, จินตนา ศิริธัญญารัตน์
Auamfun Thongprayat*, Pitchayapa Yuenyaw, Chintana Sirithanyarat
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม นครปฐม ประเทศไทย
Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom, Thailand
*Corresponding author E-mail: auykuma@gmail.com
*Tel: 063-296-5941

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม 2) ศึกษาระดับการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม และ 3) ศึกษาปัจจัยด้านการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 222 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ทั้งหมด 3 ส่วน ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 แบบสอบถามสอบถามเกี่ยวกับระดับการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนที่ 3 แบบสอบถามระดับการพัฒนาทีมงานของครู สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ระดับการพัฒนาทีมงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) ด้านการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู ประกอบด้วย การยอมรับที่จะปฏิบัติตามมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทีมงานของครูมากที่สุด (Beta = 0.34) รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (Beta = 0.27) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Beta = 0.25) และความยืดหยุ่น (Beta = 0.12) ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 90.60 สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{Z}_{tot} = 0.25\ (Z_1) + 0.34\ (Z_7) + 0.27\ (Z_2) + 0.12\ (Z_5)$

คำสำคัญ: การจัดการความขัดแย้ง, การพัฒนาทีมงาน, การมีส่วนร่วม

* Received 31 August 2026; Revised 23 September 2026; Accepted 28 September 2026

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of participatory conflict management among school administrators under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office; 2) examine the level of teachers' team development; and 3) analyze the participatory conflict management practices of school administrators affecting teachers' team development. The sample consisted of 222 government teachers under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office in the 2025 academic year, selected through proportionate stratified random sampling based on school size. The research instrument was a questionnaire comprising three sections: respondents' demographic information, participatory conflict management among school administrators, and teachers' team development. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The findings revealed that: 1) school administrators' participatory conflict management was at a high level overall and across all dimensions; 2) teacher team development was at a high level overall and across all dimensions; and 3) among the aspects of school administrators' participatory conflict management, willingness to comply had the strongest influence on teacher team development (β = 0.34), followed by participation of all parties (β = 0.27), participation in decision - making (β = 0.25), and flexibility (β = 0.12). These four predictors significantly influenced teacher team development at the .05 level and jointly explained 90.60% of its variance. The standardized regression equation was as follows: $\hat{Z}_{tot}$ = 0.25 (Z_1) + 0.34 (Z_7) + 0.27 (Z_2) + 0.12 (Z_5)

Keywords: Conflict Management, Team Development, Participation

บทนำ

สถานศึกษาเป็นองค์การทางสังคมที่มีบุคลากรหลากหลายทั้งด้านความคิด ค่านิยม บุคลิกภาพ และประสบการณ์เข้ามาปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ดังนั้น การสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการทำงานและการจัดการเรียนรู้จึงมีความสำคัญ โดยเฉพาะการจัดการความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องบริหารจัดการอย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้เสนอหลักการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การยอมรับสถานะของผู้เข้าร่วม การอำนวยความสะดวก ความยืดหยุ่น การควบคุมกระบวนการร่วมกัน และการยอมรับที่จะปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาและส่งเสริมการทำงานร่วมกันของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันความขัดแย้งในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้และยากที่จะหลีกเลี่ยง เนื่องจากบุคลากรมีความแตกต่างด้านปรัชญา ความเชื่อ แนวคิด ความต้องการ เป้าหมาย และบุคลิกภาพ หากผู้บริหารไม่สามารถจัดการความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ การปฏิบัติงาน และประสิทธิผลขององค์การ ศรีเสด็จ กองแกน กล่าวว่า ความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นได้ในองค์การทุกระดับ หากปล่อยละเลย

อาจก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต แต่หากสามารถจัดการได้อย่างเหมาะสม ความขัดแย้งอาจนำไปสู่การพัฒนาองค์การอย่างยั่งยืน (ศรีเสด็จ กองแกน, 2566) นอกจากนี้ การทำงานเป็นทีมยังเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา เนื่องจากบุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถปฏิบัติภารกิจทั้งหมดขององค์การได้ การสร้างทีมงานที่เข้มแข็งจึงช่วยให้เกิดการกระจายความรับผิดชอบ การทำงานเพื่อเป้าหมายร่วมกัน และเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (ณัฐพัชร์ ภูจอม, 2560) โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เสนอว่า การพัฒนาทีมงานควรให้ความสำคัญกับการสร้างความไว้วางใจ การสื่อสารอย่างเปิดเผย การปรึกษาหารือ การสร้างความร่วมมือ ตลอดจนการติดตามและส่งเสริมการพัฒนาทีมงานอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2559) จากรายงานผลการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า สถานศึกษาในสังกัดยังมีสภาพปัญหาเกี่ยวกับ การสื่อสารและการประสานงานระหว่างบุคลากร การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการทำงานร่วมกันของครู สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม การทำงานร่วมกันของครูและการบริหารจัดการของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา โดย กรกนก วงศ์กัลยา พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการทำงานเป็นทีมของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สะท้อนให้เห็นว่าคุณลักษณะและพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารมีความเกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันของครู (กรกนก วงศ์กัลยา, 2566) นอกจากนี้ ณัฐพัชร์ ภูจอม พบว่า ทักษะการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการสร้างทีมงานครู (r = .775) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงแสดงให้เห็นว่าการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่ควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครู (ณัฐพัชร์ ภูจอม, 2560)

การบริหารความขัดแย้งในลักษณะทั่วไป รวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครู แต่ยังไม่พบการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การยอมรับสถานะของผู้เข้าร่วม การอำนวยความสะดวก ความยืดหยุ่น การควบคุมกระบวนการร่วมกัน และการยอมรับที่จะปฏิบัติตาม ว่าแต่ละด้านส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครูอย่างไร โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จึงถือเป็นช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรได้รับการศึกษา เพื่อให้ทราบว่าการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมด้านใดสามารถใช้พยากรณ์และส่งเสริมการพัฒนาทีมงานของครูในพื้นที่ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและการพัฒนาทีมงานของครู ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาทีมงานของครู ตลอดจนความสัมพันธ์และอิทธิพลระหว่างตัวแปรดังกล่าว ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลและแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการเลือกใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งอย่างเหมาะสม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมของครู รวมทั้งสนับสนุนการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

3. เพื่อวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ได้แก่ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ปีการศึกษา 2568 จำนวน 584 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (proportional stratified random sampling) โดยกระจายตามขนาดสถานศึกษา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ได้ข้าราชการครูจำนวน 234 คน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 และนำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.98 ซึ่งมีค่าเกินกว่ามาตรฐาน (0.8) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try - Out) กับครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเท่ากับ 0.98 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของการพัฒนาทีมงานของครู มีค่าเท่ากับ 0.98 โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษา และขนาดของสถานศึกษา แบบสอบถามเป็นแบบลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการพัฒนาทีมงานของครู แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์จำนวน 234 ชุดพร้อมทั้งอธิบายชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. ผู้วิจัยตรวจสอบจำนวนแบบสอบถาม จำนวน 234 ฉบับ ไปยังครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบคำถามในแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยไปรับคืนกลับมาด้วยตนเอง ตามวัน เวลาที่นัดหมายเป็นฉบับที่มีความสมบูรณ์ ทั้งหมด 222 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.87และตรวจความสมบูรณ์ถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับมา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน 222 ชุด มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ดังนี้

1. บันทึกข้อมูลในแบบสอบถามลงในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ
2. ตรวจสอบความถูกต้องในการบันทึกข้อมูลแบบสอบถาม
3. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการพัฒนาทีมงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ได้แก่ สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ระดับการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามในภาพรวม

การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา		ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.24	0.59	มาก
2.	การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย	4.39	0.57	มาก
3.	การยอมรับสถานะของบุคคลที่เข้าร่วม	4.21	0.66	มาก
4.	การช่วยเหลืออำนวยความสะดวก	4.26	0.66	มาก
5.	ความยืดหยุ่น	4.23	0.63	มาก
6.	การควบคุมกระบวนการร่วมกัน	4.27	0.58	มาก
7.	การยอมรับที่จะปฏิบัติตาม	4.32	0.59	มาก
รวม		**4.27**	**0.55**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.27, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.39, S.D. = 0.57) รองลงมา ได้แก่ การยอมรับที่จะปฏิบัติตาม ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.59) การควบคุม

กระบวนการร่วมกัน ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.58) การช่วยเหลืออำนวยความสะดวก ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.66) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.59) ความยืดหยุ่น ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.63) และการยอมรับสถานะของบุคคลที่เข้าร่วม ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการพัฒนาทีมงานของครู

ตารางที่ 2 ระดับการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ในภาพรวม

การพัฒนาทีมงานของครู	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน	4.32	0.60	มาก
2. การสื่อสารระหว่างกันแบบเปิดเผย	4.34	0.52	มาก
3. การปรึกษาหารือกัน	4.27	0.54	มาก
4. การสร้างความร่วมมือกันอย่างแข็งขัน	4.36	0.53	มาก
5. การติดตามและการส่งเสริมการพัฒนาทีมงาน	4.39	0.59	มาก
รวม	**4.34**	**0.50**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ประกอบด้วย การติดตามและการส่งเสริมการพัฒนาทีมงาน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.59) รองลงมาได้แก่ การสร้างความร่วมมือกันอย่างแข็งขัน ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.53) การสื่อสารระหว่างกันแบบเปิดเผย ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.52) การสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.60) และการปรึกษาหารือกัน ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.54) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วม	การพัฒนาทีมงานของครู				
	B	Beta	SE_b	t	Sig
ค่าคงที่	0.72		0.11	6.17*	.00
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_1)	0.21	0.25	0.05	3.89*	.00
การยอมรับที่จะปฏิบัติตาม (X_7)	0.28	0.34	0.04	5.96*	.00
การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (X_2)	0.23	0.27	0.04	4.88*	.00
ความยืดหยุ่น (X_5)	0.10	0.12	0.04	2.25*	.02

R Square = 0.906, Adjusted R Square = 0.821, Std. Error of the Estimate = 0.214

จากตารางที่ 3 พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_1) การยอมรับที่จะปฏิบัติตาม (X_7) การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (X_2) และความยืดหยุ่น (X_5) เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอย และสามารถอภิปรายความผันแปรของการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าประสิทธิภาพ ในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.906 แสดงว่า การมีส่วนร่วมใน

การตัดสินใจ การยอมรับที่จะปฏิบัติตาม การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และความยืดหยุ่น ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู และสามารถทำนายการพัฒนาทีมงานของครู ได้ร้อยละ 90.60 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนดิบ คือ

$\hat{Y}_{tot} = 0.72 + 0.21 (X_1) + 0.28 (X_7) + 0.23 (X_2) + 0.10 (X_5)$

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน คือ

$\hat{Z}_{tot} = 0.25 (Z_1) + 0.34 (Z_7) + 0.27 (Z_2) + 0.12 (Z_5)$

อภิปรายผล

ผู้วิจัยกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ โดยการวิจัยเรื่อง การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ การยอมรับที่จะปฏิบัติตาม การควบคุมกระบวนการร่วมกัน การช่วยเหลืออำนวยความสะดวก การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ความยืดหยุ่น และการยอมรับสถานะของบุคคลที่เข้าร่วม ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของบุคลากรที่มีความแตกต่างทั้งด้านความคิด ความเชื่อ ประสบการณ์ ความต้องการ และบทบาทหน้าที่ ความแตกต่างดังกล่าวอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในการปฏิบัติงานได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างการยอมรับและลดความขัดแย้งระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคลภายในสถานศึกษา จึงอาจเป็นเหตุให้ด้านการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด นอกจากนี้ การที่ผลการวิจัยโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อาจสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการรักษาระดับความขัดแย้งให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม โดยมิได้มุ่งเพียงการขจัดความขัดแย้งให้หมดไป แต่ให้ความสำคัญกับการนำความคิดเห็นที่แตกต่างมาใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการและการระมัดระวังมิให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นมากเกินไปจนส่งผลเสียต่อการตัดสินใจและการดำเนินงานขององค์การ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็น ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และร่วมกันแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อป้องกันมิให้ความขัดแย้งส่งผลกระทบต่อบรรยากาศในการทำงาน ความสุขในการปฏิบัติงาน และประสิทธิภาพของสถานศึกษา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ ศรัณย์รัชต์ ศุภรณ์พานิช ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 และพบว่า การจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านการประนีประนอม การยอมให้การร่วมมือ การหลีกเลี่ยง และการเอาชนะ ตามลำดับ (ศรัณย์รัชต์ ศุภรณ์พานิช, 2564) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สุภรณ์ ทับทิมทอง ที่ศึกษาวิธีจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารที่มีผลกับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูและบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 และพบว่า วิธีการประนีประนอมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการความขัดแย้งที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วม การประสานประโยชน์ และการยอมรับร่วมกันเป็นแนวทางสำคัญที่ผู้บริหารสามารถนำมาใช้เพื่อลดผลกระทบจากความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา (สุภรณ์ ทับทิมทอง, 2562)

2. การพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการติดตามและการส่งเสริมการพัฒนาทีมงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ การสร้างความร่วมมือกันอย่างแข็งขัน การสื่อสารระหว่างกันแบบเปิดเผย การสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน และการปรึกษาหารือกัน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานของสถานศึกษาไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ด้วยการปฏิบัติงานของบุคคลเพียงคนเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่มีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน การติดตามผลการปฏิบัติงานและการส่งเสริมให้สมาชิกในทีมพัฒนาความรู้ ความสามารถ และวิธีการทำงานอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ทีมทราบความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนสามารถปรับปรุงการทำงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา จึงอาจเป็นเหตุให้ด้านการติดตามและการส่งเสริมการพัฒนาทีมงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด การพัฒนาทีมงานจึงมิได้หมายถึงเพียงการนำบุคลากรมาปฏิบัติงานร่วมกันเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยการสร้างความร่วมมือ การสื่อสารอย่างเปิดเผย ความไว้วางใจ การปรึกษาหารือ และการติดตามพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สมาชิกสามารถนำความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคลมาเกื้อหนุนกันและร่วมกันแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Stott, K & Walker, A. ที่เสนอรูปแบบสี่มิติ (four dimensions) ของการพัฒนาทีมงาน ได้แก่ บุคคลงาน ทีมงาน และองค์การ โดยมิติด้านทีมงานให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำ บทบาท การสื่อสาร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การจูงใจ การบริหารความขัดแย้ง การวิเคราะห์ปัญหา การตัดสินใจ และการประชุมของทีม ขณะที่มิติด้านองค์การให้ความสำคัญกับโครงสร้าง บรรยากาศในการทำงาน วัฒนธรรมองค์การ และการสนับสนุนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทั้งระดับบุคคล ทีมงาน และองค์การ (Stott, K. & Walker, A., 1995) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับหทัยทิพย์ วงค์มามี ที่ศึกษาการพัฒนาทีมงานของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 และพบว่า การพัฒนาทีมงานโดยรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านความไว้วางใจซึ่งกันและกันมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการมีปฏิสัมพันธ์ และด้านการยอมรับนับถือมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด (หทัยทิพย์ วงค์มามี, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัคณภัทร แสงคำ และคณะที่ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 และพบว่า การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นว่า การติดตามและส่งเสริมการพัฒนาทีมงาน การสร้างความร่วมมือ การสื่อสารอย่างเปิดเผย การสร้างความไว้วางใจ และการปรึกษาหารือร่วมกันเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ครูสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษา (ภัคณภัทร แสงคำ และคณะ, 2567)

3. การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการพยากรณ์ตามลำดับ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การยอมรับที่จะปฏิบัติตาม การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และความยืดหยุ่น สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .821 แสดงว่าตัวแปรทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันทำนายการพัฒนาทีมงานของครูได้ร้อยละ 82.10 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาในสังกัดส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กถึงขนาดกลาง มีบุคลากรและทรัพยากรจำกัด ครูจึงต้องปฏิบัติหน้าที่หลายบทบาทและพึ่งพาอาศัยกันอย่างใกล้ชิด การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและลดการต่อต้าน ขณะที่การยอมรับที่จะปฏิบัติตามช่วยให้ข้อตกลงร่วมกันเกิดผลในทางปฏิบัติ ทำให้การ

ดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตัวแปรทั้งสองจึงมีอิทธิพลสูงต่อความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และการพัฒนาทีมงานของครูในบริบทดังกล่าว ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ ธนพงษ์ จอมพระ ที่ศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1 และพบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมของครู และสามารถพยากรณ์การทำงานเป็นทีมของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการบริหารความขัดแย้งทุกด้านร่วมกันพยากรณ์การทำงานเป็นทีมของครูได้ร้อยละ 80.30 (ธนพงษ์ จอมพระ, 2565) แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องเลือกใช้วิธีการบริหารความขัดแย้งให้เหมาะสม เพื่อรักษาระดับความขัดแย้งให้อยู่ในระดับที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานและการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ปิยธิดา ศรีธร ที่ศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา และพบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถร่วมทำนายการทำงานเป็นทีมของครูได้ร้อยละ 84.80 (ปิยธิดา ศรีธร, 2568) โดยเสนอว่าผู้บริหารควรเลือกใช้วิธีการบริหารความขัดแย้งให้เหมาะสมกับสถานการณ์ กำหนดวัตถุประสงค์และกระบวนการทำงานให้ชัดเจน ส่งเสริมความร่วมมือ และสร้างการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า จากองค์ประกอบการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 7 ด้าน มี 4 ด้านที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการพยากรณ์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การยอมรับที่จะปฏิบัติตาม การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และความยืดหยุ่นส่วนการยอมรับสถานะของบุคคลที่เข้าร่วม การช่วยเหลืออำนวยความสะดวก และการควบคุมกระบวนการร่วมกัน ไม่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการพยากรณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านดังกล่าว แม้จะเป็นส่วนสำคัญของการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วม แต่เมื่อพิจารณาร่วมกับองค์ประกอบด้านอื่นในสมการพยากรณ์แล้ว อาจไม่ได้เพิ่มอำนาจในการอธิบายความแปรปรวนของการพัฒนาทีมงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ผลดังกล่าวมิได้หมายความว่าองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านไม่มีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา แต่ในบริบทของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา อิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทีมงานอาจถูกอธิบายผ่านองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การยอมรับที่จะปฏิบัติตาม การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และความยืดหยุ่นได้มากกว่า โดยเฉพาะองค์ประกอบที่เปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีบทบาทโดยตรงในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน และปรับตัวต่อสถานการณ์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับลักษณะของการทำงานเป็นทีม การยอมรับสถานะของบุคคลที่เข้าร่วม การช่วยเหลืออำนวยความสะดวก และการควบคุมกระบวนการร่วมกันไม่เข้าสู่สมการพยากรณ์มิได้หมายความว่าตัวแปรทั้ง 3 ด้านไม่มีความสำคัญ แต่อาจเนื่องมาจากตัวแปรเหล่านี้มีบทบาทสนับสนุนกระบวนการมากกว่าส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาทีมงาน โดยการยอมรับสถานะอาจเป็นแนวปฏิบัติพื้นฐานตามโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาอยู่แล้ว การช่วยเหลืออำนวยความสะดวกเป็นเพียงกลไกสนับสนุนให้การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมดำเนินไปได้ ส่วนการควบคุมกระบวนการร่วมกันอาจมีเนื้อหาซ้อนทับกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เมื่อวิเคราะห์ตัวแปรทั้งหมดร่วมกัน ตัวแปรทั้ง 3 ด้านจึงไม่สามารถเพิ่มอำนาจพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การยอมรับที่จะปฏิบัติตาม การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และความยืดหยุ่นมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการร่วมคิด ร่วมดำเนินงานและปรับตัวในการทำงานเป็นทีม จึงได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการพยากรณ์ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เปิดโอกาสให้ครูร่วมตัดสินใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย สร้างการยอมรับต่อข้อตกลงร่วมกัน และใช้ความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการความแตกต่าง เพื่อส่งเสริมให้ทีมงานของครูสามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม สรุปผลการวิจัยได้ว่า สรุป ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.57) รองลงมา ได้แก่ การยอมรับที่จะปฏิบัติตาม ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.59) การควบคุมกระบวนการร่วมกัน ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.58) การช่วยเหลืออำนวยความสะดวก ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.66) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.59) ความยืดหยุ่น ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.63) และการยอมรับสถานะของบุคคลที่เข้าร่วม ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.66) ตามลำดับ 2) การพัฒนาทีมงานของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.50) โดยการติดตามและการส่งเสริมการพัฒนาทีมงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.59) รองลงมา ได้แก่ การสร้างความร่วมมือกันอย่างแข็งขัน ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.53) การสื่อสารระหว่างกันแบบเปิดเผย ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.52) การสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.60) และการปรึกษาหารือกัน ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.54) ตามลำดับ และ 3) การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การยอมรับที่จะปฏิบัติตาม การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และความยืดหยุ่น สามารถร่วมกันพยากรณ์การพัฒนาทีมงานของครูได้ร้อยละ 82.10 (R^2 = .821) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยการยอมรับที่จะปฏิบัติตามมีอิทธิพลสูงที่สุด (β = .34) รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (β = .27) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (β = .25) และความยืดหยุ่น (β = .12) ตามลำดับ ส่วนการยอมรับสถานะของบุคคลที่เข้าร่วม การช่วยเหลืออำนวยความสะดวก และการควบคุมกระบวนการร่วมกันไม่เข้าสู่สมการพยากรณ์ ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา 1) ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายร่วมแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทางแก้ไข และตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน 2) ควรสร้างความเข้าใจและการยอมรับต่อข้อตกลงร่วมกัน พร้อมกำหนดหน้าที่และติดตามการนำข้อตกลงไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 3) ควรบริหารจัดการความแตกต่างอย่างยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงบุคคล สถานการณ์ และบริบทของสถานศึกษา และ 4) ควรเร่งพัฒนาด้านการปรึกษาหารือกันซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยจัดประชุมทีม กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือช่องทางให้ครูร่วมปรึกษาและแก้ไขปัญหาอย่างสม่ำเสมอ ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1) ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมการตัดสินใจร่วมกัน การยอมรับต่อข้อตกลง และความยืดหยุ่นในการบริหาร 2) ควรจัดทำแนวทางหรือคู่มือการจัดการความขัดแย้งให้เหมาะสมกับบริบทและขนาดของสถานศึกษา 3) ควรนิเทศและติดตามการจัดการความขัดแย้งและการพัฒนาทีมงานของครูอย่างต่อเนื่อง และ 4) ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่สถานศึกษาอื่นในสังกัด ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยแบบผสมผสานเพื่ออธิบายกลไกที่ทำให้การจัดการความขัดแย้งแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู 2) ควรศึกษาสาเหตุที่การยอมรับสถานะของบุคคลที่เข้าร่วม การช่วยเหลืออำนวยความสะดวก และการควบคุมกระบวนการร่วมกันไม่เข้าสู่สมการพยากรณ์ 3) ควรเปรียบเทียบผลระหว่างสถานศึกษาที่มีขนาดและบริบทแตกต่างกัน และ 4) ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่อาจส่งผลต่อการพัฒนาทีมงานของครู เช่น ภาวะผู้นำ การสื่อสาร ความไว้วางใจ บรรยากาศองค์การ และวัฒนธรรมองค์การ เพื่อให้ข้อค้นพบมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรกนก วงศ์กัลยา. (2566). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. เอกสารชุดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

ณัฐพัชร์ ภูจอม. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารกับการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(2), 49-56.

ธนพงษ์ จอมพระ. (2565). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 1. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 19(85), 110-120.

ปิยธิดา ศรีธร. (2568). การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 7(2), 291-302.

ภัคณภัทร แสงคำ และคณะ. (2567). ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 7(3), 594-608.

ศรัณย์รัชต์ ศุภรณ์พานิช. (2564). แนวทางการพัฒนาการจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6. วารสารวิชาการร้อยแก่นสาร, 6(12), 70-84.

ศรีเสด็จ กองแกน. (2566). การจัดการความขัดแย้ง. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 1(2), 36 - 44.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2559). การคิดเชิงสร้างสรรค์. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2569 จาก https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc-2017-eb13.pdf

สุภรณ์ ทับทิมทอง. (2562). วิธีจัดการความขัดแย้งของผู้บริหารที่มีผลกับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูและบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, 10(1), 233-251.

หทัยทิพย์ วงค์มามี. (2564). การพัฒนาทีมงานของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านหนองปรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 6(1), 34-46.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Stott, K. & Walker, A. (1995). Teams, teamwork & teambuilding. Singapore: Prentice Hall.

บทความวิจัย

การศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*

A STUDY OF THE PROBLEMS AND NEEDS IN DEVELOPING CHINESE SPEAKING SKILLS AMONG STUDENTS IN THE CHINESE PROGRAM AT SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

มินตรา ปริปุณณะ*, ปาณิภรณ์ ธีระวงศนันท์, ณัฐชยา อนุ, กัลยาณี ลีนาลาด, ณัฐพร อารีล้น, พัชดาภรณ์ วงค์ตาผา, ภัทรธีรา อุณาพรหม, วรดา ว่องไว, ศุภานัน สงคราม

Mintra Paripunna*, Paniporn Teerawongsanan, Natchaya Anu, Kanlayanee Leenalad, Natthaphon Arrilon, Pachadaporn Wongtapha, Phattheera U-naprom, Worada Wongwai, Suphanan Songkhram

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand

*Corresponding author E-mail: mintra@snru.ac.th

*Tel: 061-093-9966

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีน และ 2) ศึกษาความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน ชั้นปีที่ 1 ทั้งหมด จำนวน 26 คน โดยเลือกศึกษากลุ่มดังกล่าวเนื่องจากเป็นผู้เรียนในระยะเริ่มต้นที่มีพื้นฐานและประสบการณ์การเรียนภาษาจีนแตกต่างกัน จากนักศึกษาจำนวน 26 คน เนื่องด้วยข้อจำกัดทางด้านเวลามีผู้ตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนจำนวน 2 ฉบับ จึงมีแบบสอบถามที่สมบูรณ์และสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 24 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.31 ของกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกครอบคลุม 4 ด้าน และเครื่องมือได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เฉลี่ยเท่ากับ 0.83 และแบบสัมภาษณ์มีค่า IOC เฉลี่ยเท่ากับ 0.78 ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีปัญหาในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.51) ขณะที่มีความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15) เมื่อพิจารณาความต้องการเป็นรายด้าน พบว่าด้านเนื้อหาการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.27) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า นักศึกษามีแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีน โดยเฉพาะการมองเห็นโอกาสในการนำภาษาจีนไปใช้ในการประกอบอาชีพ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ควรให้ความสำคัญกับเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้สื่อสารในสถานการณ์จริง และกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกพูดอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารภาษาจีนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ทักษะการพูดภาษาจีน, ความต้องการของผู้เรียน, การจัดการเรียนรู้ภาษาจีน, นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน ชั้นปีที่ 1

* Received 17 August 2026; Revised 11 September 2026; Accepted 28 September 2026

Abstract

This study aimed to: 1) investigate the problems in developing Chinese speaking skills and 2) examine the needs for developing Chinese speaking skills among students in the Chinese Program at Sakon Nakhon Rajabhat University. The sample consisted of all 26 first - year students in the Chinese Program. This group was selected because the students were at the beginning stage of their university education and had diverse backgrounds and experiences in learning Chinese. Of the 26 students, two questionnaires were incomplete due to time constraints; therefore, 24 completed questionnaires were included in the data analysis, representing 92.31% of the sample. The research instruments consisted of a questionnaire and an in - depth interview form covering four aspects. The instruments were examined for content validity by three experts. The results showed that the questionnaire had an average Index of Item - Objective Congruence (IOC) of 0.83, while the in - depth interview form had an average IOC of 0.78. The findings revealed that the students' overall level of problems in developing Chinese speaking skills was moderate ($\bar{X}$ = 2.51), whereas their overall level of needs for developing Chinese speaking skills was high ($\bar{X}$ = 4.15). When each aspect of the students' needs was considered, instructional content had the highest mean score ($\bar{X}$ = 4.27). The findings from the in - depth interviews indicated that the students were motivated to develop their Chinese speaking skills, particularly because they recognized opportunities to use Chinese in their future careers. The findings suggest that learning management should emphasize instructional content applicable to communication in authentic situations and provide activities that offer students continuous opportunities to practice speaking Chinese. Such learning experiences can help strengthen students' confidence and effectively develop their Chinese communicative competence.

Keywords: Chinese Speaking Skills, Learner Needs, Chinese Language Learning Management, First-Year Chinese-Major Students

บทนำ

การพัฒนาศักยภาพด้านภาษาต่างประเทศเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ สามารถสื่อสาร คิดวิเคราะห์ และเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดแรงงานทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ในบริบทดังกล่าว ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารจึงเป็นสมรรถนะสำคัญที่สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมให้แก่ผู้เรียน ในบรรดาภาษาต่างประเทศ ภาษาจีนมีบทบาทเพิ่มขึ้นในบริบทการศึกษาและการประกอบอาชีพของประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านธุรกิจ การค้า การท่องเที่ยว และการติดต่อสื่อสารกับชาวจีน การพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาจีนจึงมิได้มุ่งเพียงการเรียนรู้คำศัพท์และโครงสร้างภาษาเท่านั้น แต่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทางภาษาไปใช้ในการสื่อสารได้จริง โดยเฉพาะทักษะการพูดซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่สะท้อนความสามารถในการนำองค์ประกอบทางภาษาไปใช้ถ่ายทอดความหมายและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทยยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ ภัทรปภา ทองแท่งใหญ่ และอารดี เก้าเอี้ยน พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีปัญหาด้านการออกเสียง คลังคำศัพท์ การเรียบเรียงประโยค และความคล่องแคล่วในการสื่อสาร (ภัทรปภา ทองแท่งใหญ่ และอารดี เก้าเอี้ยน, 2566) สอดคล้องกับ วรทา รุ่งบานจิต ที่พบปัญหาด้านการออกเสียงภาษาจีนกลางของนักศึกษาไทย (วรทา รุ่งบานจิต, 2563) ขณะที่ Huang และ Funoi พบข้อผิดพลาดในการสร้างประโยคสนทนาภาษาจีนของนักศึกษาไทยในหลายลักษณะ ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาด้านการพูดภาษาจีนของผู้เรียนไม่ได้จำกัดอยู่เพียงความถูกต้องในการออกเสียง แต่ยังเกี่ยวข้องกับความสามารถในการนำองค์ประกอบทางภาษาไปใช้เพื่อการสื่อสารอย่างเหมาะสม (Huang, M. & Funoi, P., 2024) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาอย่างมีความหมายและเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงจึงมีความสำคัญ โดยแนวทางการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching: CLT) มุ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์และการนำความรู้ทางภาษาไปใช้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ซึ่งงานวิจัยในระยะหลังสนับสนุนการนำแนวทางดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะภาษาจีน โดย Li, Y. et al. พบว่า การประยุกต์แนวทางการสอนเพื่อการสื่อสารร่วมกับการเรียนรู้ตามสถานการณ์สามารถส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาจีนของผู้เรียนได้ (Li, Y. et al., 2024) ขณะที่ Pu, Y. et al. นำการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับ Vlogs มาใช้ในการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาจีนของผู้เรียนไทย ขณะที่ (Pu, Y. et al., 2026) นอกจากนี้ กรกช ฉวีวรรณชล ยังพบว่า การจัดกิจกรรมการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาจีนได้ (กรกช ฉวีวรรณชล, 2565) เช่นเดียวกับ เยาวลักษณ์ วิสุทธิ์สิริ และคณะ ที่พบว่า กิจกรรมบทบาทสมมติสามารถส่งเสริมทักษะการพูดภาษาจีนของผู้เรียนได้ (เยาวลักษณ์ วิสุทธิ์สิริ และคณะ, 2564)

อย่างไรก็ตาม ก่อนการออกแบบกิจกรรมหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้เรียนเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนมากขึ้น ภัทรปภา ทองแท่งใหญ่ และอารดี เก้าเอี้ยน พบว่า ผู้เรียนต้องการเนื้อหาที่ทันสมัย เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน และต้องการกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ฝึกพูดมากขึ้น (ภัทรปภา ทองแท่งใหญ่ และอารดี เก้าเอี้ยน, 2566) ขณะเดียวกัน Ning และ Tananuraksakul ชี้ให้เห็นว่า ความวิตกกังวลในการเรียนภาษาจีนโดยเฉพาะการพูดเป็นประเด็นสำคัญในกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีไทย และการมีโอกาสใช้ภาษาจีนในชีวิตประจำวันอย่างจำกัดมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การเรียนภาษาของผู้เรียน (Ning, L. & Tananuraksakul, N., 2024)

ในบริบทของสาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จากประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนและการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของผู้วิจัย พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีพื้นฐานและประสบการณ์ในการเรียนภาษาจีนแตกต่างกัน ผู้เรียนบางส่วนยังขาดความมั่นใจในการพูดและมีโอกาสใช้ภาษาจีนในสถานการณ์จริงค่อนข้างจำกัด ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับปัญหาที่ปรากฏในงานวิจัยเกี่ยวกับผู้เรียนชาวไทย ซึ่งพบทั้งข้อจำกัดด้านภาษาและความวิตกกังวลในการใช้ภาษาจีน (ภัทรปภา ทองแท่งใหญ่ และอารดี เก้าเอี้ยน, 2566); (Ning, L. & Tananuraksakul, N., 2024) จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้เรียนในบริบทเฉพาะของสาขาวิชา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนสภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน และนำผลที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการออกแบบเนื้อหา กิจกรรม สื่อการสอน และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การส่งเสริมความสามารถในการใช้ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร ตลอดจนเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาปัญหาในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2.เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ข้อมูลเชิงปริมาณได้จากแบบสอบถาม ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาวิเคราะห์และอธิบายผลการวิจัยร่วมกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวนทั้งหมด 26 คน ผู้วิจัยกำหนดให้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งอยู่ในระยะเริ่มต้นของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและมีพื้นฐานการเรียนภาษาจีนแตกต่างกัน จึงเหมาะสำหรับการศึกษาปัญหาและความต้องการเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในระดับต่อไป ในการเก็บข้อมูลจริง มีผู้ตอบแบบสอบถามที่มีข้อมูลสมบูรณ์และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 92.31 ของประชากรทั้งหมด เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลานักศึกษาอีก 2 คนไม่ได้ตอบแบบสอบถามในเวลาที่กำหนด ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณของการวิจัยครั้งนี้จึงใช้ข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 24 คน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 คนจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 24 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาจากความสมัครใจในการเข้าร่วมการสัมภาษณ์ และความสามารถในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ ปัญหา ความต้องการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนได้อย่างชัดเจนและครอบคลุมประเด็นการวิจัย

เครื่องมือวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

1. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ 2) การประเมินปัญหาและความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีน ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน รวมจำนวน 40 ข้อ ใช้มาตรประมาณค่า 5 ระดับ

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) จำนวน 10 ข้อ ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนภาษาจีน ปัญหาและอุปสรรคในการพูดภาษาจีน ความต้องการในการพัฒนา ทัศนคติและแรงจูงใจ ตลอดจนข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาจีน จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์ธัญลักษณ์ จันทร์กระจ่าง อาจารย์อภิญญา สีสมยา และอาจารย์ณัฐชยา อนุ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนและเป็นอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence: IOC) และกำหนดเกณฑ์การพิจารณาว่าข้อคำถามที่มี

ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปสามารถนำไปใช้ได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผลการประเมินพบว่า แบบสอบถามมีค่า IOC เฉลี่ยเท่ากับ 0.83 และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมีค่า IOC เฉลี่ยเท่ากับ 0.78 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จึงถือว่าเครื่องมือมีความตรงเชิงเนื้อหาและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังได้รับอนุญาตจากอาจารย์ผู้สอนรายวิชา และชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย และรายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมวิจัย โดยผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยและให้ความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถปฏิเสธหรือยุติการเข้าร่วมการวิจัยได้ทุกเมื่อโดยไม่ส่งผลกระทบต่อการเรียน และข้อมูลที่ได้รับจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับ รวมทั้งนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมโดยไม่เปิดเผยข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนของผู้ให้ข้อมูลได้ จากนั้น ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามออนไลน์ให้แก่นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน ชั้นปีที่ 1 จำนวน 26 คน ผ่านลิงก์อิเล็กทรอนิกส์ เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการเก็บข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม พบว่ามีแบบสอบถามที่มีข้อมูลสมบูรณ์และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้จำนวน 24 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.31 ของจำนวนทั้งหมด ผู้วิจัยจึงคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สมัครใจเข้าร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 10 คน เพื่อสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ พร้อมบันทึกข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำเสนอข้อมูลทั่วไป รวมทั้งระดับปัญหาและความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูล สังเคราะห์ประเด็นสำคัญ และนำเสนอผลในลักษณะเชิงพรรณนา เพื่อสนับสนุนและอธิบายผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีน

ตารางที่ 1 ระดับปัญหาในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีน 4 ด้าน

รายด้าน	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ด้านเนื้อหาการเรียนการสอน	2.64	เห็นด้วยปานกลาง
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน	2.60	เห็นด้วยปานกลาง
3. ด้านสื่อการเรียนการสอน	2.48	ไม่เห็นด้วย
4. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	2.26	ไม่เห็นด้วย
รวม	**2.51**	**ปานกลาง**

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีปัญหาในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.51) โดยปัญหาที่พบมากที่สุด ได้แก่ ด้านเนื้อหาการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 2.64) และด้านสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 2.60) ขณะที่ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 2.48) และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 2.26) มีปัญหาอยู่ในระดับต่ำกว่า เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า นอกจากปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนแล้ว ยังมีปัจจัยด้านตัวผู้เรียน ได้แก่ ความไม่มั่นใจในการใช้ภาษาจีน

ความกังวลต่อการออกเสียงผิด โดยเฉพาะพยัญชนะ zh, ch, sh และเสียงวรรณยุกต์ รวมทั้งการขาดโอกาสในการฝึกสื่อสารกับเจ้าของภาษา ส่งผลให้ผู้เรียนไม่กล้าใช้ภาษาจีนในสถานการณ์จริง

2. ความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีน

ตารางที่ 2 ระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีน 4 ด้าน

รายด้าน	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. ด้านเนื้อหาการเรียนการสอน	4.27	มาก
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน	4.13	มาก
3. ด้านสื่อการเรียนการสอน	4.11	มาก
4. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.10	มาก
รวม	**4.15**	**มาก**

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านเนื้อหาการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.27) รองลงมา ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.13) ด้านสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.11) และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.10)

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยผู้เรียนเสนอว่าควรเพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การนำเสนอหน้าชั้นเรียน การใช้เกม การฝึกสนทนากับเจ้าของภาษา ตลอดจนการใช้สื่อมัลติมีเดีย แอปพลิเคชัน และสื่อบันเทิงภาษาจีน เพื่อช่วยพัฒนาการออกเสียง เพิ่มความมั่นใจในการสื่อสาร และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า แม้นักศึกษาส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์เรียนภาษาจีนไม่เกิน 2 ปี และยังไม่เคยสอบวัดระดับ HSK แต่ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาจีนค่อนข้างสูง โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ การสื่อสารกับชาวจีน และการศึกษาวัฒนธรรมจีน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะพัฒนาทักษะการพูด หากได้รับการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการและบริบทของผู้เรียนอย่างเหมาะสม

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ปัญหาในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีปัญหาในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.51) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของปัญหาสูงที่สุด คือ ด้านเนื้อหาการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 2.64) รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 2.60) ด้านสื่อการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 2.48) และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 2.26) ตามลำดับ

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกช่วยอธิบายลักษณะของปัญหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งเห็นว่าทักษะการพูดภาษาจีนยังเป็นจุดอ่อนเมื่อเปรียบเทียบกับทักษะการฟัง การอ่าน และการเขียน โดยเฉพาะปัญหาด้านการออกเสียงพยัญชนะที่มีลักษณะเฉพาะของภาษาจีน เช่น z, c, s, zh, ch และ sh รวมถึงการใช้เสียงวรรณยุกต์ โดยเฉพาะเสียงที่ 2 และเสียงที่ 4 ซึ่งเมื่อออกเสียงไม่ถูกต้องอาจทำให้การสื่อสารขาดความชัดเจน นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลยังสะท้อนถึงปัญหาด้านจิตวิทยา ได้แก่ ความไม่กล้าพูดและความไม่มั่นใจ เนื่องจากกังวลว่าจะใช้ภาษาจีนไม่ถูกต้อง ประกอบกับมีโอกาสฝึกสนทนากับเจ้าของภาษาค่อนข้างจำกัด จึงส่งผลให้การพัฒนาทักษะการพูดยังไม่เต็มศักยภาพ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ภัทรปภา ทองแท่งใหญ่ และอารดี เก้าเอี้ยน ที่พบว่า

นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีปัญหาด้านการพูดภาษาจีนหลายประการ ได้แก่ การออกเสียงพยัญชนะและสระ เช่น zh, ch, sh, z, c, s, r, ü และ üe ไม่ถูกต้อง การมีคลังคำศัพท์ไม่เพียงพอ การเรียบเรียงประโยคตามโครงสร้างภาษาไทย และการใช้เวลาค่อนข้างนานในการเรียบเรียงประโยค (ภัทรปภา ทองแท่งใหญ่ และอารดี เก้าเอี้ยน, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ วรทา รุ่งบานจิต ที่ศึกษาปัญหาการออกเสียงภาษาจีนกลางของนักศึกษาไทย และพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการออกเสียงภาษาจีนในลักษณะเดียวกัน (วรทา รุ่งบานจิต, 2563)

ในด้านการใช้ภาษาจีนระดับประโยค ผลการศึกษาของ Huang และ Funoi ซึ่งวิเคราะห์ประโยคสนทนาภาษาจีนของนักศึกษาไทย พบข้อผิดพลาดหลายลักษณะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาการพูดภาษาจีนของผู้เรียนไทยมิได้จำกัดเฉพาะด้านการออกเสียงเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความสามารถในการนำองค์ประกอบทางภาษาไปใช้สร้างประโยคเพื่อการสื่อสาร (Huang, M. & Funoi, P., 2024) สอดคล้องกับการศึกษาของ พรรณิกา ชวนาทนุสรณ์ ที่ศึกษาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาไทย และสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะการพูดจำเป็นต้องพิจารณาทั้งความสามารถในการใช้ภาษา ข้อผิดพลาดในการพูด และการจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร (พรรณิกา ชวนาทนุสรณ์, 2567)

นอกจากข้อจำกัดด้านภาษาแล้ว ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกยังสะท้อนให้เห็นว่า ความวิตกกังวลและความไม่มั่นใจในการใช้ภาษาจีนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการพูดของผู้เรียน โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งเห็นว่าตนเองยังไม่กล้าพูดภาษาจีน เนื่องจากเกรงว่าจะออกเสียงหรือใช้ภาษาไม่ถูกต้อง อีกทั้งยังมีโอกาสฝึกสนทนากับเจ้าของภาษาค่อนข้างจำกัด เมื่อพิจารณาด้านการออกเสียง ผู้ให้ข้อมูลระบุปัญหาเกี่ยวกับพยัญชนะที่มีความแตกต่างจากระบบเสียงภาษาไทย ได้แก่ z, c, s, zh, ch และ sh รวมทั้งการใช้วรรณยุกต์เสียงที่ 2 และเสียงที่ 4 ซึ่งยังออกเสียงได้ไม่ถูกต้องในบางสถานการณ์ ปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการพูดของตนเองยังขาดความชัดเจนและไม่เป็นธรรมชาติ และส่งผลต่อความมั่นใจในการสื่อสาร

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับ Ning และ Tananuraksakul ซึ่งพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีไทย โดยเฉพาะนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีความวิตกกังวลในการเรียนภาษาจีน และการพูดเป็นหนึ่งในสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวล ขณะที่การมีโอกาสใช้ภาษาจีนในชีวิตประจำวันอย่างจำกัดเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ความวิตกกังวลในการใช้ภาษา นอกจากนี้ การฝึกใช้ภาษากับเจ้าของภาษา เพื่อน และการใช้สื่อภาษาจีนยังเป็นแนวทางที่สามารถช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ (Ning, L. & Tananuraksakul, N., 2024) ดังนั้น ปัญหาการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนจึงมิได้เกิดจากข้อจำกัดด้านความรู้ทางภาษาเพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องทั้งกับความถูกต้องในการออกเสียง พื้นฐานและประสบการณ์ในการใช้ภาษา ความมั่นใจ ตลอดจนโอกาสในการฝึกใช้ภาษาจีนในบริบทการสื่อสารจริง

2. ความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15) โดยด้านเนื้อหาการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน และด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ตามลำดับ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกช่วยอธิบายความต้องการดังกล่าวให้ชัดเจนขึ้น โดยผู้เรียนเสนอให้เพิ่มโอกาสในการใช้ภาษาจีนผ่านกิจกรรมการนำเสนอ การตอบคำถาม เกมภาษาจีน การแสดงบทบาทสมมติ และการสนทนากับเจ้าของภาษา รวมทั้งต้องการใช้สื่อที่ใกล้ตัว เช่น ซีรีส์ รายการ การ์ตูนจีน และแอปพลิเคชันสำหรับสื่อสารกับเจ้าของภาษา เพื่อช่วยฝึกการฟัง การออกเสียง และการพูดอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้เรียนยังเสนอให้การสอนระดับพื้นฐานให้ความสำคัญกับการฝึกออกเสียงอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะพยัญชนะกลุ่ม zh, ch และ sh และควรใช้สื่อภาพแสดงตำแหน่งลิ้นและรูปปากเพื่อช่วยให้เข้าใจวิธีการออกเสียงได้ง่ายขึ้น ข้อเสนอเหล่านี้สะท้อนว่า ความต้องการของผู้เรียนไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเพิ่มปริมาณกิจกรรมการพูด แต่ครอบคลุมถึง รูปแบบการสอน สื่อการเรียนรู้ และโอกาสในการใช้ภาษาจีนในสถานการณ์ที่มีความหมาย

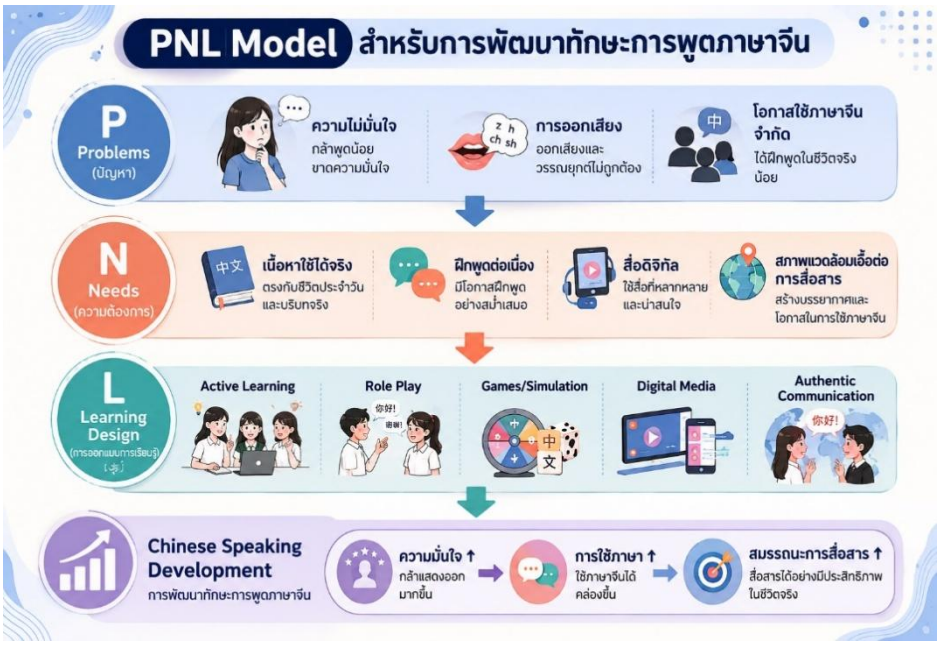
ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ภัทรปภา ทองแท่งใหญ่ และอารดี เก้าเอี้ยน ซึ่งพบว่าทั้งผู้สอนและนักศึกษามีความต้องการให้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการพูดภาษาจีน เปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกออกเสียงผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย รวมทั้งต้องการเนื้อหาที่ทันสมัยและสามารถเชื่อมโยงกับบริบทในชีวิตประจำวันได้ (ภัทรปภา ทองแท่งใหญ่ และอารดี เก้าเอี้ยน, 2566) แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่สามารถนำภาษาไปประยุกต์ใช้ได้จริงมากกว่าการเรียนรู้เนื้อหาทางภาษาโดยแยกออกจากบริบทของการสื่อสาร

ความต้องการของผู้เรียนที่เน้นการฝึกปฏิบัติและการสื่อสารในสถานการณ์จริงสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่มุ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และนำความรู้ทางภาษาไปใช้ในสถานการณ์ที่มีความหมาย โดย Li, Y. et al. พบว่าการประยุกต์แนวทางการสอนเพื่อการสื่อสารร่วมกับการเรียนรู้ตามสถานการณ์สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาจีนได้ (Li, Y. et al., 2024) ขณะที่ Pu, Y. et al. นำการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารร่วมกับ Vlogs มาใช้ในการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาจีนของผู้เรียนไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารและเชื่อมโยงการเรียนรู้กับบริบทการใช้ภาษาจริง (Pu, Y. et al., 2026) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ภาษาจีนจึงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการเรียนรู้คำศัพท์ ไวยากรณ์ และโครงสร้างประโยค แต่ควรออกแบบสถานการณ์ให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ทางภาษาไปประยุกต์ใช้ในการสื่อสารจริงอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะกิจกรรมบทบาทสมมติ (Role Play) มีงานวิจัยสนับสนุนถึงประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีน โดยการศึกษาของ เยาวลักษณ์ วิสุทธิ์สิริ และคณะ พบว่า หลังการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติ ทักษะการพูดภาษาจีนของผู้เรียนสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมาก (เยาวลักษณ์ วิสุทธิ์สิริ และคณะ, 2564) เช่นเดียวกับการศึกษาของ เสาวคนธ์ จันต๊ะมาต ที่ศึกษานักศึกษาชั้นปีที่ 1 โปรแกรมวิชาการสอนภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และพบว่าทักษะการพูดภาษาจีนของผู้เรียนหลังการเรียนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เสาวคนธ์ จันต๊ะมาต, 2565) ผลการศึกษาดังกล่าวจึงสนับสนุนข้อเสนอของผู้เรียนในการวิจัยครั้งนี้ที่ต้องการกิจกรรมซึ่งเปิดโอกาสให้ได้ฝึกใช้ภาษาจีนจริงมากขึ้น นอกจากนี้ ผลการสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า แม้ผู้เรียนจะประสบปัญหาด้านความมั่นใจและการสื่อสาร แต่ผู้เรียนยังมีแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะภาษาจีน โดยเฉพาะการมองเห็นประโยชน์ของภาษาจีนต่อการประกอบอาชีพ การสื่อสารกับชาวจีน และการนำไปใช้ในอนาคต ประเด็นดังกล่าวสัมพันธ์กับการศึกษาของ Fan, L. & Li, Y. ซึ่งศึกษานักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนในบริบทมหาวิทยาลัยราชภัฏและชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของแรงจูงใจ ความมั่นใจ และทัศนคติกับการเรียนภาษาจีนของผู้เรียน (Fan, L. & Li, Y., 2024) จึงอาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาทักษะทางภาษาควรดำเนินควบคู่กับการส่งเสริมแรงจูงใจ การสร้างประสบการณ์ความสำเร็จในการใช้ภาษา และการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการสื่อสาร

ดังนั้นการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาควรออกแบบกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาจีนอย่างมีความหมายและต่อเนื่องผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การแสดงบทบาทสมมติ เกม สถานการณ์จำลอง การเรียนรู้แบบร่วมมือ การนำเสนอ การใช้สื่อดิจิทัล และการสื่อสารกับเจ้าของภาษาหรือผู้ใช้ภาษาจีนจริง ควบคู่กับการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ช่วยลดความวิตกกังวลและส่งเสริมความมั่นใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการพูดและนำภาษาจีนไปใช้ในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการบูรณาการผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถสังเคราะห์เป็น PNL Model (Problems-Needs-Learning Design Model) ซึ่งอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างปัญหาของผู้เรียน (Problems) ได้แก่ ความไม่มั่นใจในการพูด ความยากในการออกเสียงพยัญชนะและวรรณยุกต์ และข้อจำกัดด้านโอกาสในการใช้ภาษาจีน กับความต้องการของผู้เรียน (Needs) ที่มุ่งเน้นเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้ได้จริง กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ฝึกพูดอย่างต่อเนื่อง การใช้สื่อดิจิทัล และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสื่อสาร ความเชื่อมโยงดังกล่าวนำไปสู่แนวทางการออกแบบการเรียนรู้ (Learning Design) ที่ควรเน้นการมีส่วนร่วมและการใช้ภาษาในสถานการณ์ที่มีความหมาย เช่น การเรียนรู้เชิงรุก การแสดงบทบาทสมมติ เกมและสถานการณ์จำลอง การใช้สื่อมัลติมีเดียและแอปพลิเคชัน ตลอดจนการสร้างโอกาสในการสื่อสารกับเจ้าของภาษาหรือผู้ใช้ภาษาจีน ทั้งนี้ PNL Model สามารถใช้เป็นกรอบเบื้องต้นในการนำข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียนไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและมุ่งส่งเสริมความมั่นใจและความสามารถในการสื่อสารภาษาจีน

ภาพที่ 1 PNL Model สำหรับการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้พบว่า นักศึกษามีปัญหาในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.51) โดยปัญหาสำคัญ ได้แก่ ความไม่มั่นใจในการพูด การออกเสียงพยัญชนะและวรรณยุกต์ภาษาจีน และโอกาสในการฝึกใช้ภาษาจีนในสถานการณ์จริงที่ยังมีจำกัด ขณะที่นักศึกษามีความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15) โดยต้องการเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้สื่อสารได้จริง การฝึกพูดอย่างต่อเนื่อง การใช้สื่อดิจิทัล และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสื่อสาร ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ควรเน้นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาจีนอย่างมีความหมาย เช่น การแสดงบทบาทสมมติ เกม สถานการณ์จำลอง การนำเสนอ และการสนทนากับเจ้าของภาษา ควบคู่กับการใช้สื่อดิจิทัลและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการพูด สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำผลการศึกษานี้ไปพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบหรือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อประเมินประสิทธิผลต่อทักษะการพูดภาษาจีน รวมทั้งขยายกลุ่มศึกษาไปยังนักศึกษาต่างชั้นปีหรือสถาบันอื่น เพื่อให้ผลการศึกษามีความครอบคลุมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรกช ฉวีวรรณชล. (2565). การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร CLT ร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค STAD. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พรรณิกา ชวนาทนุสรณ์. (2567). การศึกษาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาที่เรียนภาษาจีนเป็นวิชาศึกษาทั่วไปในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มภาคกลาง. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 16(1), 242-257.

ภัทรปภา ทองแท่งใหญ่ และอารดี เก้าเอี้ยน. (2566). การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการเสริมสร้างความสามารถทางการพูดภาษาจีนสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 21(1), 265-277.

เยาวลักษณ์ วิสุทธิ์สิริ และคณะ. (2564). การพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ กรณีศึกษาจากวิทยาลัยนานาชาติ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 20(3), 112-121.

วรทา รุ่งบานจิต. (2563). ศึกษาปัญหาการออกเสียงภาษาจีนกลางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาโดยผ่านการเรียนการสอนด้วยระบบออนไลน์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

เสาวคนธ์ จันต๊ะมาต. (2565). การใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาจีนของนักศึกษาโปรแกรมวิชาการสอนภาษาจีน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 33(1), 72-85.

Ning, L. & Tananuraksakul, N. (2024). A study of Thai undergraduate students' Chinese language learning anxiety, achievement, and their anxiety coping strategies. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6(1), 1-16.

Fan, L. & Li, Y. (2024). The problems and countermeasures of Chinese majors' learning motivation, confidence and attitude at Suan Sunandha Rajabhat University of Thailand. Chinese Language and Culture Journal, 11(1), 233-248.

Huang, M. & Funoi, P. (2024). Analysis of omission errors in Chinese conversational sentences among Thai college students. Chinese Language and Culture Journal, 11(1), 311-328.

Li, Y. et al. (2024). Implementation of Chinese language training course based on communicative approach and situated learning to improve students' listening and speaking skills. International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews, 4(6), 699-710.

Pu, Y. et al. (2026). Enhancing Chinese listening and speaking skills of Thai students through Communicative Language Teaching integrated with Vlogs. Journal of MCU Nakhondhat, 13(7), 275-283.

บทความวิจัย

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากกิจกรรมปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา*

A COMPARISON OF LEARNING ACHIEVEMENT FOLLOWING A BASIC MARKETING KNOWLEDGE FOUNDATION PROGRAM BY PERSONAL FACTORS AMONG UNDERGRADUATE MARKETING STUDENTS AT SONGKHLA RAJABHAT UNIVERSITY

จาริณี เธียรเจริญ, บำรุงพงษ์ พงษ์พานิช, ประสิทธิ์ รุ่งเรือง*
Jarinee Theancharoen, Bamrungphong Phongphanich, Prasit Rungruang*
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา ประเทศไทย
Faculty of Management Science, Songkhla Rajabhat University, Songkhla, Thailand
*Corresponding author, E-mail: prasit.ru@skru.ac.th
*Tel: 089-977-1003

บทคัดย่อ

การปรับพื้นฐานความรู้ด้านการตลาดมีความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาก่อนเข้าสู่การเรียนในระดับอุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม นักศึกษาแต่ละคนมีพื้นฐานและปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดของนักศึกษาปริญญาตรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ปีการศึกษา 2569 ที่เข้าร่วมกิจกรรมปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาด จำนวน 95 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างอิสระ (Independent Samples t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดสงขลา และไม่ว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ภูมิลำเนา ประเภทการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันเดิม และผลการเรียนเฉลี่ยสะสมของสถาบันการศึกษาเดิมที่แตกต่างกัน ล้วนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมปรับพื้นฐานที่บูรณาการการบรรยายร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้ร่วมกัน โดยสอดแทรกกิจกรรมคิด วิเคราะห์ปัญหาและร่วมหาทางแก้ไขพร้อมนำเสนอหน้าชั้นเรียน ทำให้สามารถลดความแตกต่างของพื้นฐานผู้เรียน และส่งเสริมความพร้อมในการศึกษารายวิชาทางการตลาดได้อย่างเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์การเรียน, การปรับพื้นฐานความรู้, การตลาด, ปัจจัยส่วนบุคคล

* Received 29 August 2026; Revised 23 September 2026; Accepted 28 September 2026

Abstract

Providing foundational marketing knowledge is essential for preparing students for higher education. However, students differ in their prior knowledge and personal characteristics, which may affect their academic achievement. This research aimed to compare the learning achievement of undergraduate students in a basic marketing knowledge foundation program based on their personal characteristics. This study employed a quantitative research approach. The population consisted of 95 undergraduate students enrolled in the Bachelor of Business Administration Program in Marketing, Faculty of Management Sciences, Songkhla Rajabhat University, who participated in the basic marketing knowledge foundation program during the 2026 academic year. The research instruments included a personal information questionnaire and a learning achievement test. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency and percentage, while inferential statistics consisted of the Independent Samples t-test and One-way Analysis of Variance (One-way ANOVA) The findings revealed that the majority of the respondents were male and resided in Songkhla Province. Furthermore, differences in personal characteristics, including gender, domicile, type of educational institution from which the students had previously graduated, and previous cumulative grade point average (GPA), did not result in statistically significant differences in learning achievement in the basic marketing knowledge foundation program at the .05 level. The findings reflect that the implementation of a foundational learning program integrating lectures with active learning, in which students actively participated in constructing knowledge through hands-on activities and collaborative learning, while engaging in activities involving critical thinking, problem analysis, collaborative problem-solving, and classroom presentations, could reduce differences in students' prior knowledge and promote equal readiness for further study in marketing-related courses.

Keywords: Learning Achievement, Basic Knowledge Foundation, Marketing, Personal Characteristics

บทนำ

การจัดการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของในโลกในปัจจุบัน เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา จิตใจ มีความรู้คู่คุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (อิศรา ธันดา และคณะ, 2566) การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการทำงานร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนปรับตัวความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทันโลกยุคดิจิทัลทั้งในด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น (ศิรินาถ ดวงใจ และคณะ, 2566) โดยเฉพาะในสาขาบริหารธุรกิจที่องค์ความรู้ด้านการตลาดมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค การแข่งขันทางธุรกิจ และการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรายวิชาในระดับที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม นักศึกษาที่เข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีมีภูมิหลังทางการศึกษาที่แตกต่างกัน ทั้งจากสายสามัญ สายอาชีพ และสถานศึกษาที่มีบริบทการจัดการเรียนการสอนไม่เหมือนกัน ส่งผลให้ระดับความรู้พื้นฐานด้านการตลาดของนักศึกษาแต่ละคนมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ความแตกต่างดังกล่าวอาจส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ การทำความเข้าใจเนื้อหารายวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในช่วงเริ่มต้นของการศึกษา อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ และความรับผิดชอบต่อสังคมถือเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคมให้เกิดความเข้มแข็ง (วรชพร ศรีไทย และ

คณะ, 2555) แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในหลากหลายสาขาวิชา แต่ยังพบว่ามีงานวิจัยจำนวนน้อยที่มุ่งศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาด และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่มีพื้นฐานการศึกษาต่างกัน ทั้งนี้ ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความพยายามหรือตั้งใจเรียนซึ่งส่งผลให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพลดปัญหาการเรียนพิเศษได้ (สุทธิวรรณ พีรศักดิ์โสภณ และเกียรติยศ กุลเดชชัยชาญ, 2560) โดยเฉพาะในบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงเกิดเป็นช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนและการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การจัดกิจกรรมปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาก่อนเข้าสู่การเรียนในหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด เนื่องจากนักศึกษาแต่ละคนมีภูมิหลังทางการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้ และระดับความรู้พื้นฐานด้านการตลาดที่แตกต่างกัน ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสายสามัญอาจไม่เคยศึกษารายวิชาการตลาดมาก่อน ขณะที่ผู้สำเร็จการศึกษาจากสายอาชีพที่เกี่ยวข้องอาจมีพื้นฐานความรู้ด้านการตลาดในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ คุณภาพการจัดการเรียนการสอนของแต่ละสถานศึกษายังมีความแตกต่างกัน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ไม่เท่าเทียมกัน ด้วยเหตุนี้ การจัดกิจกรรมปรับพื้นฐานจึงได้รับการออกแบบโดยบูรณาการการบรรยายร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกัน โดยผู้สอนได้ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นผ่านการจัดทำแผนผังความคิด (Mind Map) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด ทั้งด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) รวมถึงการวิเคราะห์องค์ประกอบทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความแตกต่างและเพิ่มคุณค่า โดยอธิบายเหตุผลตามหลักการตลาดประกอบการตัดสินใจ กิจกรรมดังกล่าวช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการทำงานร่วมกันเป็นทีม ทำให้นักศึกษาสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้เชิงทฤษฎีกับสถานการณ์ทางธุรกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม อันเป็นการลดความแตกต่างของพื้นฐานความรู้ระหว่างผู้เรียน เสริมสร้างความพร้อมในการศึกษารายวิชาทางการตลาดในระดับที่สูงขึ้น และส่งเสริมการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตลอดจนสมรรถนะทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียน (ศลิษา อำนวยชัย และวิชิต อิ่มอารมณ์, 2563) มากกว่าการบรรยายในชั้นเรียน สำหรับหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา การจัดการเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ก่อนเข้าสู่การเรียนในหลักสูตร โดยมุ่งให้นักศึกษามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการพื้นฐานทางการตลาดที่จำเป็นต่อการเรียนในรายวิชาการตลาดต่อไป เนื้อหาการปรับพื้นฐานครอบคลุมความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการตลาด และส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ตลอดจนการประยุกต์ใช้หลักการตลาดกับผลิตภัณฑ์หรือสถานการณ์ทางธุรกิจที่ใกล้ตัวนักศึกษา ทั้งนี้ กิจกรรมได้รับการออกแบบให้ผสมผสานการบรรยายกับการเรียนรู้เชิงรุก โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้วิเคราะห์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากกรณีศึกษาและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นผ่านกิจกรรม Mind Map และ SWOT Analysis รวมถึงการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดและการเสนอแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ กิจกรรมดังกล่าวจึงมิได้มุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดความรู้พื้นฐาน แต่ยังมุ่งพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การประยุกต์ใช้ความรู้ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเรียนรู้ในรายวิชาการตลาดของหลักสูตรในระดับที่สูงขึ้น

ด้วยเหตุนี้ การจัดกิจกรรมปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดจึงมีความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาก่อนเข้าสู่การเรียนในหลักสูตร โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติ การวิเคราะห์สถานการณ์ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งอาจช่วยให้นักศึกษาที่มีภูมิหลังแตกต่างกันได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ภายใต้กระบวนการเดียวกัน อย่างไรก็ตาม นักศึกษายังคงมีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน เช่น เพศ ภูมิลำเนา ประเภทการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเดิม และผลการเรียนเฉลี่ยสะสม ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับประสบการณ์เดิมและความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน อาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ปัจจุบัน (ธีระพงษ์ อุทธา และทัศพร เกตุถนอม, 2569) ทั้งนี้ ผู้เรียนแต่ละคนยังมีลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับประสบการณ์เดิม โอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้ และความสามารถในการปรับตัวต่อกระบวนการเรียนรู้ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ ภูมิลำเนา ประเภทการศึกษาหรือสถานศึกษาที่สำเร็จการศึกษา และผลการเรียนเฉลี่ยสะสม อาจสะท้อนความแตกต่างของภูมิหลังและความพร้อมทางการเรียนของนักศึกษา นอกจากนี้ มิ่งกมล เที่ยงตรง 2569 กล่าวว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมที่สูงจะมีแรงจูงในในการเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์การเรียนที่ดีขึ้น (มิ่งกมล เที่ยงตรง, 2569) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักศึกษาที่มีลักษณะส่วนบุคคลแตกต่างกันจึงมีความสำคัญทำให้ผู้สอนจำเป็นต้องหากิจกรรมหรือกลยุทธ์เพื่อปรับใช้ในการสอนอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขและมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนที่ดีตามที่ผู้สอนคาดหวังได้ (กันตพัฒน์ เหล่าวิชารัตน์ และขวัญเมือง โพธิ์ย้อย, 2562) แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในหลากหลายสาขาวิชา แต่ยังมีงานวิจัยจำนวนจำกัดที่มุ่งศึกษาผลสัมฤทธิ์จากการเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาด และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน โดยเฉพาะในบริบทของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จึงยังไม่ชัดเจนว่านักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันจะมีผลสัมฤทธิ์การเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดแตกต่างกันหรือไม่ ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นช่องว่างขององค์ความรู้ที่ควรได้รับการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับใช้ประกอบการพัฒนาการจัดกิจกรรมปรับพื้นฐานและการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาให้เหมาะสมกับความหลากหลายของผู้เรียน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา โดยพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ประเภทการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเดิม และผลการเรียนเฉลี่ยสะสมจากสถาบันการศึกษาเดิม ผลการศึกษาจะช่วยให้ทราบว่าภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมปรับพื้นฐาน นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์การเรียนแตกต่างกันหรือไม่ และสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมและการจัดการเรียนรู้ด้านการตลาดให้เหมาะสมกับผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดของนักศึกษาปริญญาตรีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยสังเคราะห์ ข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาที่เข้าศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ปีการศึกษา 2569 จำนวน 112 คน จากฐานข้อมูลสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ณ วันที่ 15 มิถุนายน 2569 โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ในวันดำเนินกิจกรรมปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดและเก็บรวบรวมข้อมูล มีนักศึกษาบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมและไม่ได้เข้ารับการทดสอบ จึงไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษากลุ่มดังกล่าวได้ ส่งผลให้ได้รับแบบสอบถามข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีข้อมูลครบถ้วนและสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ จำนวน 95 ชุด คิดเป็นร้อยละ 84.82

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ ภูมิลำเนา ประเภทการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเดิม และผลการเรียนเฉลี่ยสะสมจากสถาบันการศึกษาเดิม

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหาด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ด้านละ 5 ข้อ รวม 20 ข้อ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลการตรวจสอบพบว่า ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

จากนั้นนำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์คุณภาพของข้อสอบ ได้แก่ ค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้วิธี Kuder-Richardson Formula 20 (KR-20) ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบทดสอบมีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.67 - 0.73 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.35–0.42 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังจากจัดกิจกรรมปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดเสร็จสิ้น โดยกิจกรรมประกอบด้วยการบรรยายควบคู่กับกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลและทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 20 ข้อ ทันทีหลังเสร็จสิ้นการเรียนการสอน (Post-test) จากนั้นตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและนำข้อมูลที่สมบูรณ์ จำนวน 95 ชุด ไปวิเคราะห์ทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้

5.1 สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

5.2 สถิติเชิงอนุมาน ใช้เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้การทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างอิสระ (Independent

Samples t-test) สำหรับปัจจัยที่มี 2 กลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: One-way ANOVA หรือ F-test) สำหรับปัจจัยที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ลักษณะประชากรศาสตร์

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวนคน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	59	62.11
หญิง	36	37.89
รวม	**95**	**100.00**
2. ภูมิลำเนา		
ปัตตานี	21	22.11
พัทลุง	9	9.47
ยะลา	8	8.42
นราธิวาส	13	13.68
ตรัง	8	8.42
สงขลา	22	23.16
นครศรีธรรมราช	8	8.42
สตูล	1	1.05
กระบี่	4	4.22
สุราษฎร์ธานี	1	1.05
รวม	**95**	**100.00**
3. ประเภทการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันเดิม		
สายวิทยาศาสตร์–คณิตศาสตร์	42	44.21
สายศิลป์	53	55.79
4. ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมสถาบันการศึกษาเดิม		
ต่ำกว่า 2.50	18	18.95
2.50 - 2.99	36	37.89
3.00 - 3.49	32	33.69
3.50 - 4.00	9	9.47
รวม	**95**	**100.0**

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 95 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 62.11 และเพศหญิง จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 37.89 ด้านภูมิลำเนา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดสงขลา จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 23.16 รองลงมา ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 22.11 และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 13.68 ตามลำดับ

ด้านประเภทการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันเดิม พบว่า ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสายศิลป์ จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 55.79 และสายวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 44.21

ด้านผลการเรียนเฉลี่ยสะสมจากสถาบันการศึกษาเดิม พบว่า ส่วนใหญ่มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 37.89 รองลงมา ได้แก่ 3.00 - 3.49 จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 33.69 ต่ำกว่า 2.50 จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 18.95 และ 3.50 - 4.00 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 9.47 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์การเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาด

ปัจจัยส่วนบุคคล	t/F-test	Sig	ผลการทดสอบ
เพศ	0.495	0.331	ไม่แตกต่างกัน
ภูมิลำเนา	0.756	0.693	ไม่แตกต่างกัน
ประเภทการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเดิม	0.676	0.769	ไม่แตกต่างกัน
ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมสถาบันการศึกษาเดิม	1.672	0.179	ไม่แตกต่างกัน

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดของนักศึกษาปริญญาตรี เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ประเภทการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเดิม และผลการเรียนเฉลี่ยสะสมสถาบันการศึกษาเดิม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยปัจจัยด้านเพศมีค่า t = 0.495, Sig = 0.331 ปัจจัยด้านภูมิลำเนามีค่า F = 0.756, Sig = 0.693 ปัจจัยด้านประเภทการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเดิมมีค่า F = 0.676, Sig = 0.769 และปัจจัยด้านผลการเรียนเฉลี่ยสะสมสถาบันการศึกษาเดิมมีค่า F = 1.672, Sig = 0.179 แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ 1, 2, 3 และ 4

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สามารถอภิปรายผลตามปัจจัยส่วนบุคคลได้ดังนี้

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ประเภทการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเดิม และผลการเรียนเฉลี่ยสะสมของสถาบันการศึกษาเดิม ไม่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมปรับพื้นฐานได้รับการออกแบบให้ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสในการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกัน โดยใช้การบรรยายควบคู่กับกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์สังเคราะห์ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมกลุ่ม เช่น การจัดทำแผนผังความคิด (Mind Map) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย กิจกรรมส่งเสริมการขาย และการวิเคราะห์การกำหนดราคา ทำให้นักศึกษาที่มีพื้นฐานความรู้แตกต่างกันสามารถเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้น ส่งผลให้ช่องว่างของความรู้พื้นฐานลดลง และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์ และคณะ 2566 พบว่า นิสิตที่มีเพศต่างกันมีการรับรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งการปรับพื้นฐานจะช่วยเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนปิยรัตน์ (ปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์ และคณะ, 2566) ทั้งนี้

หากนักเรียนมีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นจะช่วยให้เกิดความก้าวหน้าในการเรียน (พิริยะ วรรณไทย และคณะ, 2566) นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมปรับพื้นฐานมุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจในหลักการพื้นฐานทางการตลาดก่อนเข้าสู่การเรียนในหลักสูตร มากกว่าการประเมินความรู้เดิมของผู้เรียน จึงทำให้นักศึกษาทุกกลุ่มได้รับองค์ความรู้พื้นฐานเดียวกันภายใต้กระบวนการเรียนรู้เดียวกัน ส่งผลให้ปัจจัยส่วนบุคคลไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการออกแบบกิจกรรมปรับพื้นฐานที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำด้านพื้นฐานความรู้ และเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาที่มีภูมิหลังแตกต่างกันสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ในระดับใกล้เคียงกัน

ดังนั้นโดยภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ประเภทการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเดิม และผลการเรียนเฉลี่ยสะสมจากสถาบันการศึกษาเดิม ไม่ทำให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยจึงไม่สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยทั้ง 4 ข้อ

ผลที่พบอาจสะท้อนว่า ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมปรับพื้นฐาน นักศึกษาที่มีภูมิหลังแตกต่างกันสามารถเรียนรู้เนื้อหาพื้นฐานด้านการตลาดและทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ได้ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ลักษณะของกิจกรรมที่ใช้การบรรยายร่วมกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติ การวิเคราะห์สถานการณ์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อาจเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันให้แก่นักศึกษาที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก การวิจัยครั้งนี้วัดผลสัมฤทธิ์หลังการเข้าร่วมกิจกรรมปรับพื้นฐาน โดยไม่ได้เปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมหรือมีกลุ่มควบคุม จึงไม่สามารถสรุปเชิงเหตุและผลได้โดยตรงว่ากิจกรรมปรับพื้นฐานหรือการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นสาเหตุที่ทำให้ความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ระหว่างกลุ่มลดลง ผลการวิจัยจึงควรใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนากิจกรรมเตรียมความพร้อมของนักศึกษา และเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาผลของกิจกรรมปรับพื้นฐานด้วยรูปแบบการวิจัยที่สามารถเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาด โดยพบว่า ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรม นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา ประเภทการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันเดิม และผลการเรียนเฉลี่ยสะสมของสถาบันการศึกษาเดิม สะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเข้าร่วมกิจกรรมปรับพื้นฐานแตกต่างกัน ภายใต้บริบทของนักศึกษาสาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา องค์ความรู้ดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการออกแบบกิจกรรมปรับพื้นฐานที่มุ่งสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันสำหรับนักศึกษาที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน และเป็นแนวทางในการศึกษาปัจจัยด้านอื่นที่อาจเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อไป

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พบว่า นักศึกษาที่มีเพศ ภูมิลำเนา ประเภทการศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเดิม และผลการเรียนเฉลี่ยสะสมจากสถาบันการศึกษาเดิมแตกต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์การเรียนปรับพื้นฐานความรู้เบื้องต้นด้านการตลาดไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น ผลการวิจัยจึงไม่สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยทั้ง 4 ข้อ และสะท้อนว่าผลสัมฤทธิ์หลังเข้าร่วมกิจกรรมไม่แตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคลที่ศึกษา ทั้งนี้ หลักสูตรสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการวางแผนจัดกิจกรรมปรับพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง โดยผสมผสานการบรรยายกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์สถานการณ์ และการลงมือปฏิบัติ เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาก่อนเข้าสู่การเรียนในรายวิชาการตลาด อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ประเมินผลสัมฤทธิ์ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมและไม่ได้เปรียบเทียบผลก่อนและหลัง จึงไม่สามารถสรุปได้โดยตรงว่ากิจกรรมปรับพื้นฐานเป็นสาเหตุของผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม และอาจมีกลุ่มเปรียบเทียบเพื่อประเมินประสิทธิผลของกิจกรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ เช่น แรงจูงใจในการเรียน พฤติกรรมการเรียน ความรู้เดิมด้านการตลาด และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาได้รอบด้านมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กันตพัฒน์ เหล่าวิชารัตน์ และขวัญเมือง โพธิ์ย้อย. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของโรงเรียนเอกชนในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(10), 343-354.

ธีระพงษ์ อุทธา และทัศพร เกตุถนอม. (2569). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการเรียนรู้ ของผู้เรียนกลุ่มโรงเรียนบางพลี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 9(7), 45-57.

ปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์ และคณะ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนวิชาดนตรีตามการรับรู้ของนิสิตสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากลมหาวิทยาลัยทักษิณวิทยาเขตสงขลา. วารสารสานักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ, 12(1), 139-152.

พิริยะ วรรณไทย และคณะ. (2566). ผลของการใช้บทเรียนออนไลน์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความก้าวหน้าทางการเรียน ของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กในจังหวัดเพชรบุรี. คุรุสภาวิทยาจารย์, 4(1), 76-86.

มิ่งกมล เที่ยงตรง. (2569). การศึกษาแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชาวจีน สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ สากล มหาวิทยาลัยนอรทกรุงเทพ. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 21(1), 108-120.

วรชพร ศรีไทย และคณะ. (2555). สมรรถนะของครูคณิตศาสตร์ที่สอนระดับมัธยมศึกษา ตามทัศนะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 17(1), 279-291.

ศลิษา อำนวยชัย และวิชิต อิ่มอารมณ์. (2563). การศึกษาความสัมพันธ์ของชนิดกีฬากับผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักเรียนโรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 14(1), 110-120.

ศิรินาถ ดวงใจ และคณะ. (2566). การจัดการเรียนรู้ เรื่อง ศาสนากับการดำเนินชีวิต นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยวิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง ร่วมกับการบูรณาการสอดแทรก. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 8(3), 345-358.

สุทธิวรรณ พีรศักดิ์โสภณ และเกียรติยศ กุลเดชชัยชาญ. (2560). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรินทรวิโรฒ ที่เข้าศึกษาด้วยวิธีรับตรงและวิธีระบบรับกลาง ปีการศึกษา 2558. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 9(18), 220-229.

อิศรา ธันดา และคณะ. (2566). การจัดการเรียนการสอน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสหบำรุงวิทยา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 5(6), 1281-1292.

บทความวิจัย

แนวทางการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี*

GUIDELINES FOR PARENTAL KNOWLEDGE MANAGEMENT ADMINISTRATION TO PROMOTE STUDENTS TEAM-BASED LEARNING AT PRIVATE SCHOOL IN PATHUM THANI PROVINCE

สุนนท์ โกมลภมร*, ทัศพร เกตุถนอม, โอภาส กิจกำแหง
Sunon Komonpamorn*, Thasporn Kettanom, Opas Kitkamhang
คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Faculty of Education, Siam Technology College, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: sunon028@gmail.com
Tel: 086-618-7515

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเสนอแนวทางการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองของผู้เรียนโรงเรียนเอกชน จำนวน 338 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน และสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของแต่ละสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.979 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการดูแลสุขภาพของผู้เรียน ด้านการรู้จิตวิทยาพัฒนาการ ด้านการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก และด้านการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียน มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ 1) ด้านการดูแลสุขภาพของผู้เรียน ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตผ่านกิจกรรมและช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย 2) ด้านการรู้จิตวิทยาพัฒนาการ ควรให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับพัฒนาการตามช่วงวัย ผ่านการประชุม การอบรม การทำสื่อประชาสัมพันธ์ 3) ด้านการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก ควรให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการปลูกฝังวินัยเชิงบวก โดยส่งเสริมการเป็นแบบอย่างที่ดี 4) ด้านการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียน ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยจัดประชุม อบรม และกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง

คำสำคัญ: การบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง, การทำงานเป็นทีมของผู้เรียน, โรงเรียนเอกชน, จังหวัดปทุมธานี

* Received 12 August 2026; Revised 23 September 2026; Accepted 28 September 2026

Abstract

This descriptive research aimed to investigate and propose guidelines for parental knowledge management administration to promote students team-based learning at private school in Pathum Thani Province. The sample consisted of 338 parents of students in private schools. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table, and the participants were selected through proportionate simple random sampling. The research instruments included a five-point rating scale questionnaire and a semi-structured interview. The Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranged from 0.67 to 1.00, and the reliability coefficient was 0.979. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The findings revealed that the overall level of parental knowledge management administration to promote students team-based learning at private school in Pathum Thani Province was high. The aspects ranked from the highest to the lowest mean scores were student health care, developmental psychology, positive discipline, and parenting. The guidelines were as follows: 1) Student health care, schools should strengthen collaboration between home and school by providing parents with knowledge on students' physical and mental health through various activities and communication channels. 2) Knowledge of developmental psychology, schools should provide parents with knowledge of age-appropriate child development through meetings, training programs, and educational media. 3) Positive discipline, schools should educate parents on fostering positive discipline by encouraging positive role modelling. 4) Parenting, schools should strengthen collaboration between home and school by organizing meetings, training programs, and educational activities to provide parents with knowledge on effective parenting practices.

Keywords: Parental Knowledge Management Administration, Students Team-Based Learning, Private School, Pathum Thani Province

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในอนาคต ไม่เพียงมุ่งเน้นความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังต้องส่งเสริมทักษะสำคัญ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การพัฒนาทักษะดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะโรงเรียนและครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) ครอบครัวถือเป็นสถาบันแรกที่มีบทบาทสำคัญต่อการหล่อหลอมพฤติกรรม คุณลักษณะ และการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้ปกครองจึงเป็นบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การที่ผู้ปกครองได้รับความรู้และแนวทางที่เหมาะสมเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู การดูแลสุขภาพ การเข้าใจจิตวิทยาพัฒนาการ และการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก จะช่วยให้สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมตามช่วงวัย อีกทั้งยังช่วยสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องระหว่างบ้านและโรงเรียน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน (สุจินวดี ธัญญะอุดม, 2565)

ปัจจุบันแนวคิดการบริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมากขึ้น โดยมองว่าการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนไม่สามารถดำเนินการโดยโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างบ้านโรงเรียน และชุมชนอย่างเป็นระบบ โรงเรียนจึงควรมีบทบาทในการจัดกิจกรรม อบรม และพัฒนาช่องทางการสื่อสารเพื่อให้ผู้ปกครองได้รับองค์ความรู้ที่ถูกต้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดูแล ส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยสร้างความต่อเนื่องของการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน (อรทัย เลาอลงกรณ์, 2563)

โรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานีเป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน อย่างไรก็ตาม จากรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ของสถานศึกษา พบว่าผู้ปกครองบางส่วนยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู การดูแลสุขภาพ การเข้าใจจิตวิทยาพัฒนาการ และการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก ส่งผลให้การสนับสนุนผู้เรียนยังไม่ต่อเนื่องและไม่เป็นระบบ ตลอดจนส่งผลต่อพฤติกรรม ความรับผิดชอบ และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในบางด้าน ผลการศึกษาของ Gerdes, J. et al ชี้ให้เห็นว่า ความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Gerdes, J. et al., 2022) พัฒนาทักษะทางสังคม และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ขณะที่การสื่อสารหรือการมีส่วนร่วมที่ไม่ต่อเนื่องอาจทำให้ผู้เรียนขาดการสนับสนุนที่เหมาะสมและส่งผลต่อการพัฒนาในระยะยาว นอกจากนี้ Balch, O ยังเสนอว่า การพัฒนาระบบความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน (Balch, O., 2025)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี พร้อมทั้งเสนอแนวทางการบริหารที่เหมาะสมเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการกำหนดนโยบาย วางแผน และพัฒนาระบบความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ สติปัญญา มนุษยสัมพันธ์ และการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้และการทำงานเป็นทีมในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ประชากร ได้แก่ ผู้ปกครองของผู้เรียนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2,130 คน จากโรงเรียนเอกชน จำนวน 5 โรงเรียน โดยกำหนดให้ผู้ปกครอง 1 คนต่อผู้เรียน 1 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครอง จำนวน 338 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R.V. & Morgan, D.W., 1970) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของแต่ละสถานศึกษา

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert, R., 1976) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่

0.67–1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.979 ส่วนแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียน 2) ด้านการดูแลสุขภาพของผู้เรียน 3) ด้านการรู้จิตวิทยาพัฒนาการ และ 4) ด้านการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form โดยได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนจำนวน 338 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี

ด้านที่	การบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1.	ด้านการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียน	4.31	0.82	มาก	4
2.	ด้านการดูแลสุขภาพของผู้เรียน	4.56	0.63	มากที่สุด	1
3.	ด้านการรู้จิตวิทยาพัฒนาการ	4.53	0.63	มากที่สุด	2
4.	ด้านการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก	4.51	0.65	มากที่สุด	3
	รวม	**4.48**	**0.68**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 การบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการดูแลสุขภาพของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.63) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการรู้จิตวิทยาพัฒนาการ ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.63) ด้านการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.65) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการอบรมเลี้ยง

ดูผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.82) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลรายข้อด้านการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้ปกครองมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 3.91, S.D. = 0.86) ดังนั้น โรงเรียนควรส่งเสริมและให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เรียน เพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกัน พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนควรจัดกิจกรรมอบรมและให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียนเชิงบวก ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว และเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านการดูแลสุขภาพของผู้เรียน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนควรให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพกาย สุขภาพจิต โภชนาการ การออกกำลังกาย และการป้องกันโรค เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่เหมาะสมและพร้อมต่อการเรียนรู้

2.3 ด้านการรู้จิตวิทยาพัฒนาการ ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย รวมทั้งการใช้การสื่อสารเชิงบวก การสร้างแรงจูงใจ และการให้กำลังใจที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

2.4 ด้านการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนควรให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการปลูกฝังวินัยเชิงบวก โดยส่งเสริมการเป็นแบบอย่างที่ดี การใช้คำชื่นชม การเสริมแรงทางบวก และการสร้างข้อตกลงร่วมกันภายในครอบครัว เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ การเคารพกฎระเบียบ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้และการทำงานเป็นทีม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดูแลสุขภาพของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการรู้จิตวิทยาพัฒนาการ ด้านการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก ส่วนด้านการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แม้จะอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่ายังเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมความรู้และความเข้าใจแก่ผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถนำแนวทางการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานีให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนในการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยส่งเสริมให้ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียน การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต การเข้าใจจิตวิทยาพัฒนาการตามช่วงวัย และการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก ผ่านการประชุมผู้ปกครอง การอบรม การจัดกิจกรรม การให้คำปรึกษา ตลอดจนการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างครูกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ มนุษยสัมพันธ์ และการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้และการทำงานเป็นทีมในศตวรรษที่ 21

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ สุจินวดี ธัญญะอุดม เรื่อง แนวทางการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ที่พบว่า การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง ผ่านการประชุมผู้ปกครอง การอบรม การให้คำปรึกษา และการสื่อสารข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ผู้ปกครองตระหนักถึงบทบาทของตนในการมีส่วนร่วมส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ทั้งที่บ้านและโรงเรียน ทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษากับผู้ปกครองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในด้านการอบรมเลี้ยงดู การดูแลสุขภาพ การรู้จิตวิทยาพัฒนาการ และการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก ช่วยให้ผู้ปกครองสามารถสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม และส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน (สุจินวดี ธัญญะอุดม, 2565) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ นันทิยา น้อยจันทร์ เรื่อง แนวทางการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่พบว่า การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและสถานศึกษาในด้านการอบรมเลี้ยงดู การสื่อสาร การส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้าน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ช่วยให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อสถานศึกษาและผู้ปกครองมีความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการให้ความรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการติดตามพัฒนาการของผู้เรียน จะทำให้การดูแลผู้เรียนทั้งที่บ้านและโรงเรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีความรับผิดชอบ เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของการทำงานเป็นทีมในศตวรรษที่ 21 (นันทิยา น้อยจันทร์, 2563)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้องต้องกันได้แนวทางการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยจัดประชุม อบรม และกิจกรรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเชิงบวก ควบคู่กับการพัฒนาช่องทางการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างครูกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน เพื่อปลูกฝังความรับผิดชอบ การแบ่งหน้าที่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการทำงานร่วมกับผู้อื่น อันจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการเรียนรู้และการแก้ปัญหา มีสติปัญญาในการคิดวิเคราะห์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และเกิดการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรม อารมณ์ และทักษะทางสังคมของผู้เรียน เมื่อสถานศึกษาจัดระบบการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง และสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ผู้ปกครองย่อมมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถใช้แนวทางการอบรมเลี้ยงดูที่สอดคล้องกับแนวทางของสถานศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่องในทุกบริบท ทั้งจากการเป็นแบบอย่าง การฝึกปฏิบัติ และการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น ผู้เรียนจึงสามารถปรับตัว รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนพัฒนาทักษะการสื่อสาร การช่วยเหลือเกื้อกูล และการแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำงานเป็นทีมในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการวิจัยของ ธันย์ สุภาแสน เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้าง

ความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมผ่านการประชุม การสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้ปกครองตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบของตน และสามารถประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธันย์ สุภาแสน, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ ทัศพร เกตุฤนอม เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร เขตหลักสี่ ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน ผ่านการประชุมผู้ปกครอง การจัดเครือข่ายผู้ปกครอง และการสื่อสารระหว่างครูกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้ปกครองเกิดความตระหนักในบทบาทของตนและเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง อันเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ อยู่ร่วมกับผู้อื่น และพัฒนาทักษะทางสังคมได้อย่างเหมาะสม (ทัศพร เกตุฤนอม, 2567)

2.2 ด้านการดูแลสุขภาพของผู้เรียน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตผ่านกิจกรรมและช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการติดตามและส่งเสริมสุขภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ พัฒนาสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ มนุษยสัมพันธ์ และการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น อันนำไปสู่การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดูแลสุขภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ให้ความรู้ และติดตามพฤติกรรมด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพของบุตรหลานอย่างเหมาะสม ทั้งด้านโภชนาการ การออกกำลังกาย การพักผ่อน การดูแลสุขอนามัย ตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพจิตและการจัดการอารมณ์ ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีความพร้อมต่อการเรียนรู้ สามารถคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความเชื่อมั่นและการยอมรับนับถือตนเอง รวมทั้งการเคารพและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ผู้เรียนจึงสามารถสื่อสาร ประสานความร่วมมือ แบ่งบทบาทหน้าที่ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการวิจัยของ ปิยวรรณ แก้วยอด เรื่อง แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลสะพานไม้แก่น อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ที่พบว่า การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และร่วมจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งที่บ้านและสถานศึกษา ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับสถานศึกษา ช่วยให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถร่วมดูแลและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ทำให้การดูแลสุขภาพและพัฒนาการของผู้เรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกันระหว่างบ้านกับโรงเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้และได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อสถานศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอย่างเป็นระบบ ผู้ปกครองย่อมสามารถนำความรู้ด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และการส่งเสริมพัฒนาการไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (ปิยวรรณ แก้วยอด, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ ปราการ เกิดมีสุข เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ชุมชนวัดปุรณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม และการพัฒนาการจัดการศึกษาร่วมกับครูและชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้ปกครองตระหนักถึงบทบาทในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม

และสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้การดูแลผู้เรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกันระหว่างบ้านและโรงเรียน ผู้เรียนจึงมีสุขภาวะที่ดี มีความพร้อมในการเรียนรู้ สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สติปัญญา มนุษยสัมพันธ์ และการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ (ปราการ เกิดมีสุข, 2564)

2.3 ด้านการรู้จิตวิทยาพัฒนาการ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับพัฒนาการของผู้เรียนตามช่วงวัย ผ่านการประชุมผู้ปกครอง การอบรม การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้ปกครองเข้าใจธรรมชาติ พฤติกรรม และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน สามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาทักษะการคิด การควบคุมตนเอง การสร้างแรงจูงใจ และการปรับตัวของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการเรียนรู้และการแก้ปัญหา พัฒนาสติปัญญาในการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจ เสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และก่อให้เกิดการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการของผู้เรียนตามช่วงวัย จะช่วยให้สามารถเข้าใจธรรมชาติ ความต้องการ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้ผู้ปกครองเลือกใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดู การสื่อสาร การส่งเสริมการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถประสานความร่วมมือกับครูในการติดตามและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สามารถคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ ควบคุมตนเอง ปรับตัว และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น รวมทั้งเกิดความเชื่อมั่นและการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกันและการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการวิจัยของ อุ่นใจ จาวโกนันท์ เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่พบว่า สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และให้ความสำคัญกับการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการติดตามพัฒนาการของผู้เรียนร่วมกัน ส่งผลให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดูแล ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา (อุ่นใจ จาวโกนันท์, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ สุกัญญา ปัญญานนท์ และคณะ เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านผึ้ง (มธุลีห์ประชาสรรค์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการเรียนรู้ที่บ้าน การให้ความร่วมมือกับชุมชน และการอบรมเลี้ยงดู เนื่องจากผู้ปกครองตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทตนเองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีการประสานความร่วมมือกับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา ทำให้ผู้ปกครองสามารถติดตามพัฒนาการและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม อันนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ และสร้างความสอดคล้องในการพัฒนาผู้เรียนระหว่างบ้านกับโรงเรียน ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ที่มุ่งให้ผู้ปกครองเข้าใจพัฒนาการตามช่วงวัยและร่วมกับโรงเรียนในการส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ ปรับตัว อยู่ร่วมกับผู้อื่น และทำงานเป็นทีมได้อย่างเหมาะสม (สุกัญญา ปัญญานนท์ และคณะ, 2564)

2.4 ด้านการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการปลูกฝังวินัยเชิงบวก โดยส่งเสริมการเป็นแบบอย่างที่ดี การใช้คำชื่นชม การเสริมแรง

ทางบวก และการสร้างข้อตกลงร่วมกันภายในครอบครัว พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อร่วมกันปลูกฝังความรับผิดชอบ การเคารพกฎระเบียบ และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สติปัญญา มนุษยสัมพันธ์ และการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนแนวทางการอบรมเลี้ยงดูจากการใช้การลงโทษหรือการบังคับ มาเป็นการใช้เหตุผล การสื่อสารเชิงบวก การเสริมแรงทางบวก และการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบ สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้อย่างเหมาะสม เคารพกฎระเบียบ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกันด้วยความสมัครใจ นอกจากนี้ยังช่วยสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและปลอดภัยภายในครอบครัว ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และเรียนรู้จากความผิดพลาดโดยไม่เกิดความหวาดกลัว อันส่งผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สติปัญญา มนุษยสัมพันธ์ และการยอมรับนับถือตนเองและผู้อื่น รวมทั้งเสริมสร้างการแบ่งบทบาทหน้าที่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการวิจัยของ ณัฐพงศ์ ดาราเพ็ญ และคณะ เรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกระบวนการเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียนโรงเรียนศรีเทพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40 ที่พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการปลูกฝังความรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการมีจิตอาสา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง เคารพกฎระเบียบ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังเสนอให้โรงเรียนสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การปลูกฝังวินัยเกิดความต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่มุ่งเน้นการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการเป็นแบบอย่างที่ดี การใช้คำชื่นชม การเสริมแรงทางบวก และการสร้างข้อตกลงร่วมกันภายในครอบครัว เพื่อพัฒนาวินัยเชิงบวกของผู้เรียนและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม (ณัฐพงศ์ ดาราเพ็ญ และคณะ, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ อัครเดช อินทรสถาพร และคณะ เรื่อง การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลอัจฉรา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า การเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การเคารพผู้ใหญ่ การปฏิบัติหน้าที่ และการมีจิตอาสาดีขึ้น เนื่องจากโรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินกิจกรรม ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประชุมผู้ปกครอง การเยี่ยมบ้าน และการสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างบ้านกับโรงเรียน ส่งผลให้การปลูกฝังวินัยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในโรงเรียนและครอบครัว ผู้เรียนจึงสามารถกำกับตนเอง มีความรับผิดชอบ เคารพกฎระเบียบ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานเป็นทีม และสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ที่เน้นการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อสร้างความร่วมมือในการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องทั้งในบริบทของครอบครัวและโรงเรียน (อัครเดช อินทรสถาพร และคณะ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับ แนวทางการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี โดยมี ความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงาน ผ่านการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียน 2) ด้านการดูแลสุขภาพของผู้เรียน 3) ด้านการรู้จิตวิทยาพัฒนาการ 4) ด้านการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ได้จากผลการวิจัย

การดำเนินงานควรใช้กระบวนการที่หลากหลาย ได้แก่ การประชุม การอบรม การจัดกิจกรรมให้ความรู้ การสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างครูกับผู้ปกครอง และการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดูแลและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งที่บ้านและโรงเรียน อันจะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์เป็น โมเดลองค์ความรู้แนวทางการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ความรู้แนวทางการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อ พร้อมทั้งเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) ผลการศึกษาการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการดูแลสุขภาพของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการรู้จิตวิทยาพัฒนาการ ด้านการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก และด้านการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยข้อที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครองด้านการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียน โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้เรียน ซึ่งเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียน รวมทั้งส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูเชิงบวกและสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม 2) ผลการศึกษาแนวทางการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดปทุมธานี จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 2.1) ด้านการอบรมเลี้ยงดูผู้เรียน ควรจัดกิจกรรมอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเชิงบวก ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัวและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 2.2) ด้านการดูแลสุขภาพของผู้เรียน ควรให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพกาย สุขภาพจิต โภชนาการ การออกกำลังกาย และการป้องกันโรค 2.3) ด้านการรู้จิตวิทยาพัฒนาการ ควรส่งเสริมความเข้าใจพัฒนาการตามช่วงวัย การสื่อสารเชิงบวก การสร้างแรงจูงใจ และการให้กำลังใจ 2.4) ด้านการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการเป็นแบบอย่างที่ดี การใช้คำชื่นชม การเสริมแรงทางบวก และการสร้างข้อตกลงร่วมกันภายในครอบครัว ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้และการทำงานเป็นทีมของผู้เรียน ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยข้อที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรนำแนวทางการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองทั้ง 4 ด้านไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมหรือโครงการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง พร้อมทั้งพัฒนาช่องทางการสื่อสารและสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่วนผู้ปกครองควรนำความรู้ด้านการอบรมเลี้ยงดู การดูแลสุขภาพ การเข้าใจจิตวิทยาพัฒนาการ และการเสริมสร้างวินัยเชิงบวกไปประยุกต์ใช้ในครอบครัว เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนอย่างเหมาะสม ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีม โดยพิจารณาตัวแปรหรือองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เพื่อขยายองค์ความรู้และอธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น 2) ควรดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยแบบผสมผสานเกี่ยวกับการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา 3) ควรพัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมการบริหารแบบให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านการทำงานเป็นทีม และศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบดังกล่าว เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาและยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพงศ์ ดาราเพ็ญ และคณะ. (2564). การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกระบวนการเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียน โรงเรียนเมืองศรีเทพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 4(1), 34-50.

ทัศพร เกตุฉนอม. (2567). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน กรุงเทพมหานคร เขตหลักสี่. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11 (2), 21-33.

ธันย์ สุภาแสน. (2563). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

นันทิยา น้อยจันทร์. (2563). แนวทางการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในการเสริมสร้างพัฒนาการเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 16 (2), 194-206.

ปราการ เกิดมีสุข. (2564). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ชุมชนวัดปุรณาวาส เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 6 (1), 119-132.

ปิยวรรณ แก้วยอด. (2563). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลสะพานไม้แก่น อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สุกัญญา ปัญญานนท์ และคณะ. (2564). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านผึ้ง (มธุลีห์ประชาสรรค์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 4 (3), 81-93.

สุจินวดี ธัญญะอุดม. (2565). แนวทางการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อรทัย เลาอลงกรณ์. (2563). การพัฒนารูปแบบการให้การศึกษาผู้ปกครองโดยกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย: กรณีศึกษาการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อัครเดช อินทรสถาพร และคณะ. (2565). การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง: กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลอัจฉรา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 16 (2), 1-14.

อุ่นใจ จาวโกนันท์. (2566). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 9 (2), 1-13.

Balch, O. (2025). Brand Watch: Why investing in ‘soft’ skills makes hard-headed business sense. Retrieved February 24, 2025, from https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/ brand- watch- why- investing- soft- skills- makes- hard- headed- business- sense-2025-02-24/

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (4th ed.). New York: Harper & Row.

Gerdes, J. et al. (2022). True partners? Exploring family–school partnership in secondary education from a collaboration perspective. Educational Review, 74 (4), 805-823.

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30 (3), 607-610.

Likert, R. (1976). The human organization: Its management and value. New York: McGraw-Hill.

บทความวิจัย

แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี*

GUIDELINES FOR INTERNAL QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT OF CHIEF OF CHILD DEVELOPMENT CENTER TO PROMOTE TEAMWORK OF TEACHERS IN CHILD DEVELOPMENT CENTERS UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN PRACHINBURI PROVINCE

สมประสงค์ ชินคำ*, ทัศพร เกตุถนอม
Somprasong Chinkham*, Thasporn Kettanom
คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Faculty of Education, Siam Technology College, Bangkok, Thailand
Corresponding author E-mail: annslam372219@gmail.com
Tel: 091-064-1194

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี กลุ่มตัวอย่างคือครูจำนวน 210 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย ตามสัดส่วนจำนวนครู เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.976 และ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.40) เรียงลำดับแนวทางการพัฒนาจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ 1.1) ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานและ ค่าเป้าหมาย 1.2) ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง ควรจัดทำเป็นประจำทุกปี 1.3) ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน ติดตามผลอย่างเป็นระบบ 1.4) ด้านการดำเนินงานตามแผน กำหนดบทบาทหน้าที่การขับเคลื่อนโครงการให้ชัดเจน 1.5) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลและจัดทำแผน และ 1.6) ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน ดำเนินการประเมินอย่างเป็นระบบด้วยเครื่องมือที่เหมาะสม และ 2) การส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.45) โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย และด้านการกำหนดเป้าหมาย

คำสำคัญ: การบริหารงานประกันคุณภาพภายใน, การทำงานเป็นทีม, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, องค์กรปกครองครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี

* Received 31 August 2026; Revised 13 September 2026; Accepted 28 September 2026

Abstract

This research aims to study and propose guidelines for Internal quality assurance management of chief of child development center to promote teamwork of teachers in child development centers under local administrative organizations in Prachinburi Province. The sample consisted of 210 teachers, determined using Krejcie and Morgan's table and selected via simple random sampling proportional to the number of teachers. Research instruments included a 5 - point rating scale questionnaire (reliability coefficient of 0.976) and a semi - structured interview form for five experts. Statistical analyses involved percentages, means, standard deviations, and content analysis. The results revealed that 1) The internal quality assurance administration by center heads was rated at a high level overall and in each aspect ($\overline{x}$ = 4.40). The proposed development guidelines, ranked from highest to lowest mean scores, were 1.1) Educational standard setting (involving teachers in defining standards and targets) 1.2) Self - assessment report preparation (conducting it annually) 1.3) Performance monitoring (systematic monitoring) 1.4) Plan implementation (clearly defining roles for project execution) 1.5) Educational development planning (collaborative data analysis and plan formulation) and 1.6) Internal evaluation and quality auditing (systematic evaluation using appropriate tools). 2) The promotion of teacher teamwork was rated at a high level overall ($\overline{x}$ = 4.45), ranked from highest to lowest mean scores as follows interpersonal relations, work participation, open communication, and goal setting.

Keywords: Internal Quality Assurance Management, Teamwork, Child Development Centers, Local Administrative Organizations in Prachinburi Province

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 กำหนดให้รัฐต้องจัดให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งดูแลพัฒนาเด็กเล็กให้มีความพร้อมทุกมิติสมกับวัย ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เพื่อร่วมกันกำกับและสนับสนุนการศึกษาให้ได้มาตรฐานสากลตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย มีความเชี่ยวชาญตามความถนัด และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นสถานศึกษาที่มุ่งอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กรุ่นอายุ 2–5 ปี ให้พร้อมทุกด้าน สถานศึกษาจึงต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพและการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน โดยใช้มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติเป็นแนวทางขับเคลื่อนและยกระดับการบริหารจัดการ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559) ดังนั้น การประกันคุณภาพภายในจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและถือเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดคุณภาพตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดไว้ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) ซึ่งการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในจะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม ของครูและหัวหน้าศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก เนื่องจากกระบวนการประกันคุณภาพครอบคลุมภารกิจที่หลากหลายเกินกว่าที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะดำเนินการได้ลำพัง การทำงานเป็นทีมซึ่งหมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์ วางแผนอย่างเป็นระบบ กำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน และ

ร่วมกันระดมความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นหัวใจสำคัญในการผสานศักยภาพของบุคลากร เพื่อขับเคลื่อนการประกันคุณภาพภายในให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความสูญเสีย และส่งผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (อธิกุล กุลนรัตน์, 2566)

จากการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่าหลายแห่งได้รับผลการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ในระดับ ต้องปรับปรุง ซึ่งสาเหตุหลักมาจากข้อบกพร่องด้านการบริหารงานภายใน อาทิ การทำงานเป็นทีมของครูไม่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา กระบวนการประกันคุณภาพภายในขาดขั้นตอนที่เป็นระบบ และไม่ได้ยึดถือปฏิบัติตามมาตรฐานสถานศึกษาอย่างแท้จริง ปัจจัยเหล่านี้จึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการประกันคุณภาพภายใน และทำให้ผลการประเมินภายนอกไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่ สมศ. กำหนดไว้

การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดปราจีนบุรี ให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ การบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 (กฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561, 2561) และมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ และการทำงานเป็นทีมของครู ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงานร่วมกันและการประกันคุณภาพการศึกษาจากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี

2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนา เด็กเล็กเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research)

1. ประชากร ได้แก่ ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี ปีการศึกษา จำนวน 446 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 210 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนจำนวนครูของสถานศึกษา

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากนักวิชาการ นักการศึกษาอย่างหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการ โดยสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert, R., 1976) ผู้วิจัยนำ

แบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ภาษาที่ใช้ครอบคลุมเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยใช้เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item - Objective Congruence Index: IOC) ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try - Out) กับครูจำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.976 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขแล้ว นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยอหลังจากนั้นนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ คือ 1) เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี 3) มีวิทยฐานะชำนาญการขึ้นไป และ 4) เป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องการบริหารจัดการสถานศึกษา ตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา 2) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3) ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 4) ด้านการประเมินและตรวจสอบคุณภาพภายใน 5) ด้านการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ตามคุณภาพมาตรฐานการศึกษา และ 6) ด้านการรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) และตอนที่ 3 ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีม มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน 3) ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ และ 4) ด้านการกำหนดเป้าหมาย และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้แบบฟอร์ม Google Form และสร้างคิวอาร์โค้ด (QR Code) จำนวน 210 คน พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการตอบแบบสอบถาม และสามารถให้ข้อมูลได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืน ถูกต้องสมบูรณ์ทุกขั้นตอน จำนวน 210 ชุด คิดร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับมาวิเคราะห์และประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ ความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับการวิเคราะห์การบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี

การบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ระดับการดำเนินงาน			
	$\overline{x}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา	4.50	0.56	มากที่สุด	1
2. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา	4.36	0.65	มาก	5
3. ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนา การจัดการศึกษา	4.38	0.65	มาก	4
4. ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน	4.32	0.66	มาก	6
5. ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน	4.42	0.61	มาก	3
6. ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง	4.45	0.61	มาก	2
รวม	**4.40**	**0.62**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 การบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{x}$ = 4.40, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ($\overline{x}$ = 4.50, S.D. = 0.56) รองลงมา คือ ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง ($\overline{x}$ = 4.45, S.D. = 0.61) ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน ($\overline{x}$ = 4.42, S.D. = 0.61) ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\overline{x}$ = 4.38, S.D. = 0.65) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\overline{x}$ = 4.36, S.D. = 0.65) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน ($\overline{x}$ = 4.32, S.D. = 0.66)

2. ผลการศึกษาการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี โดยรวมและรายด้าน

การส่งเสริมการปฏิบัติงาน ด้านการทำงานเป็นทีมของครู	ระดับการส่งเสริมการปฏิบัติงาน			
	$\overline{x}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย	4.43	0.62	มาก	3
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน	4.46	0.59	มาก	2
3. ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์	4.50	0.58	มากที่สุด	1
4. ด้านการกำหนดเป้าหมาย	4.42	0.61	มาก	4
รวม	**4.45**	**0.60**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.45, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.58) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.59) ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.62) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการกำหนดเป้าหมาย ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.61)

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้องต้องกันได้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สิ่งที่ต้องการจะดำเนินการในด้านต่าง ๆ กำหนดค่าเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมากำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยให้ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างชัดเจนและเป็นระบบ

3.2 ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ผลการศึกษาพบว่า ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรดำเนินการจัดทำรายงานการประเมินตนเองเป็นประจำในทุก ๆ ปีการศึกษา เพื่อจะได้รับทราบผลการประเมินของสถานศึกษาของตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งสถานศึกษาจะได้นำผลการประเมินจากรายงานการประเมินตนเองมาปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

3.3 ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรกำหนดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดำเนินการติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อย่างเป็นระบบโดยดำเนินการติดตามผลการดำเนินงานตามการกำหนดมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น โดยมอบหมายให้ครูเป็นผู้ติดตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะได้ทราบว่าผลการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายหรือไม่ หากผลลัพธ์ที่ได้ไม่บรรลุผลจะได้ใช้ผลการติดตามมาปรับปรุงวิธีดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ดียิ่งขึ้น

3.4 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมอบหมายหน้าที่ในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยครูแต่ละคนมีหน้าที่ในการดำเนินการและขับเคลื่อนโครงการ/กิจกรรม ต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ให้ออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในแผนการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.5 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครู ควรดำเนินการประชุมเพื่อปรึกษาหารือ ร่วมกันวิเคราะห์ถึงบริบทของสถานศึกษาของตนเองและสิ่งที่อยากจะขับเคลื่อนให้สถานศึกษาไปสู่จุดนั้น โดยนำความต้องการของแต่ละคนมาร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์และเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำมากำหนดเป้าหมายและจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ซึ่งจะต้องมีการกำหนดโครงการ/กิจกรรม และแนวทางการดำเนินงานในแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และจะต้องสามารถนำแผนพัฒนาการจัดการศึกษามาปฏิบัติงานได้จริง

3.6 ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครู ควรร่วมกันจัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในอย่างเป็นระบบ โดยการกำหนดวิธีการในการประเมินและเครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับตัวชี้วัดที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงคุณภาพการจัด

การศึกษาภายในให้ดีขึ้น และหน่วยงานต้นสังกัดควรดำเนินการลงพื้นที่เพื่อประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาร่วมกับทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วย

สรุปผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายใน เป็นขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาต้องปฏิบัติและเป็นกระบวนการที่หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้วางแนวทางไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ยึดถือและนำมาปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดกระบวนการบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และเกิดประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การประเมินและตรวจสอบคุณภาพภายใน การติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ตามคุณภาพมาตรฐานการศึกษา การรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรให้ความสำคัญ และสนใจในเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายในและนำไปประยุกต์ใช้กับครูในการพัฒนาการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่องการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้วางแนวทางในการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมอบหมายให้ครูเป็นผู้ปฏิบัติและได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานการศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา การดำเนินงานตามแผน การติดตามผลการดำเนินงานและการประเมินผล ตลอดจนการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง รวมไปถึงการบริหารงานของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู ซึ่งถือเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีการทำงานเป็นทีม ร่วมทำ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมควบคุมและตรวจสอบในการดำเนินประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ มาหะมะบาคอรี มาซอ เรื่องการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารตระหนักถึงมาตรฐานการศึกษาที่ยั่งยืนอันตอบสนองต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งยังวางระบบการประกันคุณภาพให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง เพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (มาหะมะบาคอรี มาซอ, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล เรื่องแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางหลวง ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางหลวง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนได้ขับเคลื่อนระบบประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกตามที่กระทรวงศึกษาธิการ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 กำหนด โดยยึด

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นแนวทางดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายว่าการจัดการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐานอย่างยั่งยืน (พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล, 2567)

2. แนวทางการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้องต้องกันได้แนวทางในการพัฒนา ดังนี้

2.1 ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ควรจัดเก็บข้อมูลบริบท ความต้องการ และกำหนดค่าเป้าหมายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ชัดเจน เพื่อนำมาใช้กำหนดมาตรฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยกระบวนการนี้จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และคณะครูในการร่วมวิเคราะห์ข้อมูลและวางทิศทางการดำเนินงานร่วมกัน นอกจากนี้ ควรมีการสื่อสารอย่างเปิดเผยผ่านช่องทางที่หลากหลาย ทั้งภายในและร่วมกับภาคีเครือข่ายภายนอก เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สมหญิง กอตอ และ นิตยา เรืองแป้น เรื่องการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1 ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากครูและบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และควรพัฒนามาตรฐานให้สอดคล้องกับมาตรฐานชาติและบริบทชุมชน พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานให้ชัดเจน เหมาะสม เพื่อใช้เป็นกรอบการปฏิบัติงานที่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (สมหญิง กอตอ และ นิตยา เรืองแป้น, 2568) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ มาหะมะบาคอรี มาซอ เรื่องการบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3 ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ความรู้ความเข้าใจ และมุ่งเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยได้วิเคราะห์มาตรฐานร่วมกับทุกภาคส่วนเพื่อกำหนดตัวบ่งชี้และค่าเป้าหมายที่สะท้อนอัตลักษณ์สถานศึกษา ตลอดจนสอดรับกับความต้องการของชุมชน พร้อมทั้งประกาศให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (มาหะมะบาคอรี มาซอ, 2564)

2.2 ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ผลการศึกษาพบว่า ครูควรจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) เป็นประจำทุกปีการศึกษา เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานคุณภาพผู้เรียน และการบริหารงาน ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษานำข้อมูลไปปรับปรุงพัฒนาได้อย่างตรงจุด โดยกระบวนการนี้ จะต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมโดยใช้กระบวนการทำงานเชิงบูรณาการที่เปิดโอกาสให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คณะครู และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนได้มีเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกับทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงาน การร่วมคิดตัดสินใจ และการระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้รายงานดังกล่าวสะท้อนคุณภาพการบริหารงานและพัฒนาการของผู้เรียนอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การปรับปรุงทิศทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องเป็นหนึ่งเดียวกันและพร้อมสำหรับการติดตามกำกับดูแลจากหน่วยงานต้นสังกัดอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษา วิจัยของ พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล เรื่องแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน วัดบางหลวง ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางหลวง ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนมีการจัดทำและนำเสนอรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดเป็นประจำทุกปี พร้อมทั้งนำคำแนะนำมาปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อนระบบประกันคุณภาพให้มีประสิทธิภาพ (พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล, 2567) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ รัฐพงศ์ โยธารัตน์, ปฏิธรรม สำเนียง และ วรกฤต เถื่อนช้าง

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อำเภอลาดยาวเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ตามหลักธรรมพละ 5 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อำเภอลาดยาวเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ตามหลักธรรมพละ 5 ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนมีระบบงานที่เป็นรูปธรรม เริ่มจากการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนร่วมกับหัวหน้ามาตรฐานเพื่อระดมความคิดและจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่เชื่อมโยงจากทุกกลุ่มงาน ก่อนส่งต่อให้คณะกรรมการประกันคุณภาพรวบรวมเป็นรูปเล่มในระบบออนไลน์ที่เข้าใจง่าย พร้อมแนบหลักฐานกิจกรรมอย่างเป็นระบบ จากนั้นทำการคัดกรองเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา และเผยแพร่สู่สาธารณะผ่านเว็บไซต์โรงเรียนตามลำดับ (รัฐพงศ์ โยธารัตน์ และคณะ, 2566)

2.3 ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรกำหนดระบบการติดตามผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและแผนพัฒนาการศึกษาที่วางไว้ โดยจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานและคำสั่งมอบหมายหน้าที่ให้ครูรับผิดชอบติดตามตัวชี้วัดในแต่ละด้านอย่างชัดเจน กระบวนการนี้ต้องอาศัยการปรึกษาหารือ ร่วมคิด และร่วมตัดสินใจระหว่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กับคณะครู เพื่อสร้างการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้ ผลที่ได้จากการติดตามจะถูกนำมาตรวจสอบ เทียบเคียงกับเป้าหมาย และรายงานต่อหัวหน้าศูนย์ฯ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง แก้ไข และยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ณัฐพล จันทร์พล เรื่องการพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า แนวทางการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ด้านการจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบด้วยวงจรเดมมิ่ง (PDCA) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ จัดทำปฏิทินและสร้างเครื่องมือเพื่อนิเทศและติดตามผลอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง พร้อมทั้งนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน ตลอดจนให้ความร่วมมือในการรับการตรวจประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัด (ณัฐพล จันทร์พล, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล เรื่องแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางหลวง ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางหลวง ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบและจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานที่ชัดเจน อีกทั้งยังนำผลการติดตามมาใช้ปรับปรุงพัฒนา และจัดทำเป็นระบบสารสนเทศเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา (พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล, 2567)

2.4 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรมอบหมายหน้าที่ในการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาให้แก่ครูอย่างเป็นรูปธรรม โดยปฏิบัติงานร่วมกันตามปฏิทินที่กำหนด ภายใต้การกำกับดูแล ให้คำปรึกษา และช่วยแก้ไขปัญหาของหัวหน้าศูนย์ฯ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนแผนงานให้มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการทำงานเป็นทีมและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อสร้างความร่วมมืออันดีระหว่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และคณะครู รวมถึงการดึงดูดส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชนในการสนับสนุนการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล เรื่องแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางหลวง ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางหลวง ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนมีการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การเสนออนุมัติทุกกิจกรรมตามแผน การกำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน ไปจนถึงการประเมินผลและรายงานผลอย่างเป็นระบบ เพื่อนำผลลัพธ์ไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล, 2567) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ศิริอร บรรพโต, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และ สุดารัตน์ สาร

สว่าง เรื่องแนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสหวิทยศึกษาศรีเสาวภาค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสหวิทยศึกษาศรีเสาวภาค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรภายในร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมให้ข้อเสนอแนะและอนุมัติความเห็นชอบ เพื่อการขับเคลื่อนงานที่มีประสิทธิภาพ (ศิริอร บรรพโต และคณะ, 2566)

2.5 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าศูนย์พัฒนา เด็กเล็กและคณะครูควรประชุมร่วมกันเพื่อวิเคราะห์บริบท ปัญหา และความต้องการของสถานศึกษา โดยเน้นการทำงานเป็นทีมและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อนำมาจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ โครงการ งบประมาณ และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและนำไปใช้ได้จริง ในทิศทางเดียวกันเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายใน ทั้งนี้ เมื่อจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา เสร็จสิ้น หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรจัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อขอความเห็นชอบและอนุมัติผ่านมติที่ประชุมก่อนนำไปปฏิบัติจริง พร้อมทั้งประกาศใช้ให้สาธารณชนรับทราบต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล เรื่อง แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางหลวง ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางหลวง ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนมีการวิเคราะห์สภาพองค์กรเพื่อจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระยะกลาง (5 ปี) ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการจำเป็นอย่างเป็นระบบ สะท้อนความสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษา อีกทั้งแผนปฏิบัติการประจำปียังผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนนำไปปฏิบัติ (พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล, 2567) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ บัวสอน เงางาม เรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนวัดกำแพง ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนวัดกำแพง ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีการวางแผนและแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อประชุมชี้แจงแนวทางรวมถึงกำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจน อีกทั้งยังส่งเสริมการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และตัวชี้วัดความสำเร็จที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ตลอดจนมีการประกาศใช้และนำแผนไปปฏิบัติจริงอย่างมีประสิทธิภาพ (บัวสอน เงางาม, 2562)

2.6 ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และคณะครูควรร่วมมือกันจัดให้มีการประเมินและตรวจสอบคุณภาพภายในเป็นประจำทุกสิ้นปีการศึกษา โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมและสอดคล้องกับตัวชี้วัดในแผนพัฒนาการศึกษาและมาตรฐานที่กำหนด เพื่อนำผลลัพธ์มาวิเคราะห์และปรับปรุงการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กระบวนการนี้ต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม มนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการสื่อสารอย่างเปิดเผยโปร่งใส เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อเท็จจริงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัดและภาคีเครือข่ายภายนอกในการลงพื้นที่ร่วมประเมิน เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล เรื่องแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางหลวง ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนวัดบางหลวง ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนมีการวางระบบงานที่ดี ตั้งแต่การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ การกำหนดวิธีรวบรวมข้อมูลและเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับมาตรฐานและเป้าหมายของสถานศึกษา พร้อมทั้งจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม (พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล, 2567) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ บัวสอน เงางาม เรื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพ

ภายในสถานศึกษาของโรงเรียนวัดกำแพง ที่ศึกษาวิจัยพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนวัดกำแพง ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารส่งเสริมการวางแผนและแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามตรวจสอบ พร้อมทั้งประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบอย่างชัดเจน (บัวสอน เงางาม, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า 1) การบริหารงานประกันคุณภาพภายในของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วย ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ด้านการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง ด้านการติดตามผลการดำเนินงาน ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปราจีนบุรี ประกอบด้วย ด้านการมี มนุษยสัมพันธ์ ด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย และด้านการกำหนดเป้าหมายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพภายใน เป็นขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาต้องปฏิบัติและเป็นกระบวนการที่หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้วางแนวทางไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ยึดถือและนำมาปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดกระบวนการบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และเกิดประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ 1) จัดทำและปรับปรุงด้านการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายและดำเนินการวางแนวทางดำเนินงานที่ชัดเจน โดยเชื่อมโยงการปฏิบัติงานเข้ากับวิธีการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการทำงานเป็นทีมของครูใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูทุกฝ่ายเข้าใจทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจนและทำงานร่วมกันด้วยความเข้าใจกัน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และการมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานประกันคุณภาพภายในออกมามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ปรับปรุงและพัฒนาด้านการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านกระบวนการประชุมและการสื่อสารภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานกำหนดมาตรฐานการศึกษาและค่าเป้าหมาย จัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ปฏิบัติและดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ประเมินและติดตามผลการดำเนินงาน จัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และดำเนินการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาภายใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการประชุมหรือการเน้นการพูดคุยกันระหว่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูจะช่วยให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน และเข้าใจความต้องการของกันและกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานร่วมกันง่ายยิ่งขึ้น 3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานในด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา รวมไปจนถึงการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพราะกระบวนการในการบริหารงานประกันคุณภาพภายในเป็นสิ่งที่ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วม เพราะการบริหารงานประกันคุณภาพภายในจะถูกขับเคลื่อน และจะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ถ้าขาดความร่วมมือ ขาดความช่วยเหลือกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งทางหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูก็จะต้องมีการสร้างเครือข่ายกับผู้ที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้มแข็ง 4) วางแผนผังการดำเนินงาน หรือจัดทำคู่มือการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ชัดเจน กำหนดวิธีการปฏิบัติให้เกิดความชัดเจนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

จัดทำคำสั่งมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้ครูแต่ละคนอย่างชัดเจน เหมาะสมตามความถนัดของแต่ละคน และกำหนดวิธีการและตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษา มาตรฐานการศึกษา ให้มีความสอดคล้องกันสามารถนำมาวัดและประเมินผลเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5) กำหนดกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ ในแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พร้อมกำหนดแนวทาง และเกณฑ์การประเมินผลและติดตามผลอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถปรับปรุงกิจกรรม หรือโครงการให้สอดคล้องกับเป้าหมาย และความต้องการของผู้เรียนได้ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในพื้นที่หรือเครือข่ายอื่น ๆ เพื่อวิเคราะห์แนวปฏิบัติที่เหมาะสม และแตกต่างกันในแต่ละบริบท 2) ควรพัฒนาตัวชี้วัด และเครื่องมือประเมินผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในให้ละเอียด มีเป้าหมายที่ชัดเจน และสอดคล้องกับค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาและแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานประกันคุณภาพภายใน เช่น การมีส่วนร่วมของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ทรัพยากรสนับสนุน และความต่อเนื่องของการวางแผนการดำเนินงาน 4) ควรพิจารณาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบดิจิทัลมาใช้ในการจัดทำแผนผังหรือคู่มือการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมไปถึงการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานการดำเนินกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ และการประเมินผลการดำเนินงานที่สร้างฐานการคำนวนคะแนนเชื่องโยงไปยังเกณฑ์การให้คะแนนของตัวชี้วัดต่าง ๆ ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบดิจิทัลเพื่อให้การดำเนินงานเกิดความคล่องตัว เพิ่มความสะดวก และความแม่นยำในการบริหารงานการประกันคุณภาพภายในของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 11 ก หน้า 3-5 (23 กุมภาพันธ์ 2561).

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.

ณัฐพล จันทร์พล. (2564). การพัฒนาแนวทางพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บัวสอน เงางาม. (2562). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนวัดกำแพง. วารสารบัณฑิตศึกษา มรภ.บ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 4(2), 35-45.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 14 (19 สิงหาคม 2542).

พุทธิภา รงค์ประเสริฐกุล. (2567). แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน วัดบางหลวง. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มาหะมะบาคอรี มาซอ. (2564). การบริหารงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 3. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 14 (6 เมษายน 2560).

รัฐพงศ์ โยธารัตน์ และคณะ. (2566). แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอำเภอลาดยาวเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ตามหลักธรรมพละ 5. วารสารพุทธมัคค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, 8(1), 167-179.

ศิริอร บรรพโต และคณะ. (2566). แนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสหวิทยศึกษาศรีเสาวภาค สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 2. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(1), 541-556.

สมหญิง กอตอ และ นิตยา เรืองแป้น. (2568). การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1. วารสารทัศนมิติทางการศึกษา (TCI2), 3(3), 1-16.

อธิกุล กุลนรัตน์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับประสิทธิผลการบริหารทั่วไปของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (4th ed.). New York: Harper & Row Publishers.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Daryle W. “Determining Sample Size for Research Activities”. Journal for Education and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Likert, R. (1976). The human organization: Its management and value. New York: McGraw-Hill.

บทความวิจัย

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิต นักศึกษาครู*

A STUDY OF CURRENT STATES, PROBLEMS, AND NEEDS IN ENGLISH COMMUNICATION SKILLS INSTRUCTION FOR PRE - SERVICE TEACHERS

ศุภธิดา โชติช่วง*, วิทวัฒน์ ขัตติยะมาน, นพเก้า ณ พัทลุง, กิตติธัช คงชะวัน
Supathida Shotchuang*, Wittawat Kattiyaman, Noppakao Na Phatthalung, Kittithat Khongchawan
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย
Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla, Thailand
*Corresponding author E-mail: supathida.c@tsu.ac.th
*Tel:063-080-4178

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันตลอดจนปัญหาในการจัดการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตนักศึกษาครูในระดับสถาบันอุดมศึกษาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง โดยกลุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตนักศึกษาครูที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 123 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามสัดส่วนของสถาบัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่ม สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมนิสิตมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.25, σ = 0.86) โดยประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญมากที่สุดคือความวิตกกังวลต่อความถูกต้องทางหลักไวยากรณ์จนส่งผลทำให้พวกเขาไม่กล้าที่จะสื่อสารพูดคุยออกมาอย่างคล่องแคล่ว ($\bar{X}$ = 3.61, S.D = 0.94) และความยากลำบากในการเลือกใช้คำศัพท์ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของวิชาชีพครู ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.97) สำหรับสภาพปัจจุบันและปัญหาทางด้านสัทศาสตร์นั้น นิสิตระบุว่าอิทธิพลของโครงสร้างเสียงภาษาถิ่นเดิมส่งผลกระทบโดยตรงทำให้การออกเสียงภาษาอังกฤษขาดความชัดเจนและการลงเสียงหนักเบาไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ($\bar{X}$ = 3.10, S.D. = 0.88) ส่วนด้านความต้องการในการจัดการเรียนรู้นั้น ในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.85) โดยนิสิตมีความต้องการในระดับมากที่สุดให้ผู้สอนช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อลดความวิตกกังวล ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.67) และต้องการการสนับสนุนและคำแนะนำจากอาจารย์ในขณะปฏิบัติกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.71)

คำสำคัญ: ความต้องการในการจัดการเรียนรู้, ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ, นิสิตนักศึกษาครู

Abstract

This research article aims to investigate the current conditions and problems regarding the management of English communication instruction for pre - service teachers in higher education institutions in the lower southern region. The sample used in this study consisted of 123 second - year student teachers majoring in English, who were selected through stratified random sampling

* Received 31 August 2026; Revised 23 September 2026; Accepted 28 September 2026

proportional to the size of each institution. The research instruments for data collection included questionnaires, in - depth interviews, and focus group discussions. The statistics used for data analysis were percentages, means, standard deviation, and content analysis. The research findings revealed that, overall, the students' opinions on the problems regarding English communication were at a moderate level ($\bar{X}$ = 3.25, S.D. = 0.86). The most significant issues were anxiety over grammatical accuracy, which consequently deterred them from communicating fluently ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.94), and the difficulty in selecting vocabulary appropriate for the context of the teaching profession ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.97). Regarding the current conditions and phonetic problems, the students indicated that the influence of their native dialect's phonological structure directly affected their English pronunciation and stress patterns ($\bar{X}$ = 3.10, S.D. = 0.88). In terms of the needs for instructional management, overall needs were at a high level ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.85), with the highest level of need expressed for instructors to help create a learning atmosphere that reduces anxiety ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.67), provide support and guidance during activities ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.71), and act as facilitators in organizing highly effective active learning activities rather than relying solely on conventional lectures.

Keywords: Needs for Instructional Management, English Communication Skills, Pre-service Teachers

บทนำ

ในยุคที่การศึกษาโลกเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นสากลอย่างรวดเร็ว ภาษาอังกฤษไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่วิชาเรียนในตำรา แต่เป็นเครื่องมือยุทธศาสตร์ที่สำคัญสำหรับว่าที่ครูมืออาชีพ การผลิตครูภาษาอังกฤษในปัจจุบันจึงต้องมุ่งบ่มเพาะสมรรถนะหลักตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยเฉพาะ “สมรรถนะการสื่อสาร” ซึ่งถือเป็นกลไกพื้นฐานสำคัญในการถ่ายทอดความคิดและสร้างความเข้าใจอย่างเท่าทันต่อพลวัตสากล อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณามุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งจากสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด กลับพบช่องว่างระหว่างความคาดหวังในวิชาชีพกับระดับทักษะที่บัณฑิตทำได้จริง ข้อมูลจากสถาบันทดสอบทางการศึกษาพบว่าระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยและนักศึกษาครูยังคงมีข้อจำกัดในการใช้งานจริง โดยเฉพาะปัญหาด้านความคล่องแคล่วและการออกเสียงที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ซึ่งสถานศึกษาและผู้บริหารต่างคาดหวังให้ครูผู้สอนเป็นต้นแบบทางภาษาที่ถูกต้องแม่นยำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sitti, N. ที่ได้ศึกษาเรื่องข้อจำกัดด้านการออกเสียงและความคล่องแคล่วในการสื่อสารภาษาอังกฤษ (Sitti, N., 2015) สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงานจริงที่ครูภาษาอังกฤษต้องเผชิญกับแรงกดดันจากชุมชนและผู้ปกครองที่ต้องการเห็นพัฒนาการทางภาษาที่ชัดเจนของบุตรหลาน ช่องว่างดังกล่าวจึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาพลักษณ์ของความเป็นครูมืออาชีพ ดังเช่นที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุษณี เกษเมธีการุณ และนฤมล เจริญศิริพรกุล ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษและความต้องการพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักศึกษาครู (ดุษณี เกษเมธีการุณ และนฤมล เจริญศิริพรกุล, 2545) จากปัญหาดังกล่าว การพัฒนานิสิตครูให้มีทักษะการสื่อสารที่เหนือกว่าระดับทั่วไปจึงเป็นภารกิจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา การแก้ไขปัญหาที่ฝังรากลึกนี้จำเป็นต้องละทิ้งกระบวนทัศน์การจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิม แล้วหันมาบูรณาการการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) ที่เน้นการสร้างบรรยากาศเชิงจิตวิทยาที่ปลอดภัยและการใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อให้นิสิตครูมีความพร้อมทั้งด้านทักษะและความมั่นใจก่อนก้าวออกไปปฏิบัติหน้าที่จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษถือเป็นหัวใจสำคัญของวิชาชีพครู โดยเฉพาะทักษะการฟังและการพูด ซึ่งครอบคลุมความสามารถใน 4 ด้าน ได้แก่ ความแม่นยำในการออกเสียง ความคล่องแคล่วในการโต้ตอบ การเข้าใจบริบทเชิงสังคม และความสามารถในการปรับตัวในสถานการณ์การสอน ทักษะเหล่านี้จำเป็นต้องผ่านการฝึกฝนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ครูสามารถเป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ อาภรณ์ ใจเที่ยง ที่ระบุว่า ทักษะการรับสารทั้งการฟังและการอ่านเป็นพื้นฐานของการตีความข้อมูลที่ถูกต้อง (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2553) หากครูขาดทักษะส่วนนี้ย่อมส่งผลต่อการประมวลผลที่คลาดเคลื่อน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา อักษรานุเคราะห์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทักษะการส่งสาร: เครื่องมือในการสร้างปฏิสัมพันธ์และการถ่ายทอดความคิด (สุพัตรา อักษรานุเคราะห์, 2550)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ปัจจุบัน สถิติความพร้อมด้านภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทย รวมถึงนิสิตนักศึกษาครูส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะข้อจำกัดด้านความคล่องแคล่วในการสื่อสารและการออกเสียงที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานสากล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sitti, N. ที่ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการสื่อสารและความต้องการของนิสิตนักศึกษาครู (Sitti, N., 2015) ในขณะที่มุมมองและความต้องการของสถานศึกษาตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษาต่อครูภาษาอังกฤษรุ่นใหม่นั้นมีความคาดหวังสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาต้องการครูผู้สอนที่เป็นต้นแบบทางภาษา มีความมั่นใจ และสามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุษณี เกษเมธีการุณ และนฤมล เจริญศิริพรกุล ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษและความต้องการพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักศึกษาครู (ดุษณี เกษเมธีการุณ และนฤมล เจริญศิริพรกุล, 2545) ดังนั้น การที่นิสิตครูยังคงมีช่องว่างระหว่างระดับทักษะที่ทำได้จริงกับความคาดหวังของวิชาชีพ จึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ในระยะยาว และเป็นโจทย์สำคัญที่สถาบันอุดมศึกษาต้องเร่งยกระดับการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการดำเนินการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตนักศึกษาครู” เพื่อเป็นบันไดก้าวแรกสู่การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษที่สามารถสร้างครูมืออาชีพให้มีความพร้อมทั้งทักษะและความมั่นใจก่อนที่พวกเขาจะออกไปทำหน้าที่แม่พิมพ์ของชาติอย่างสง่างามในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ทักษะการสื่อสาร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

นิสิต นักศึกษาครู ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ในสถาบันอุดมศึกษาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง 7 จังหวัด ได้แก่ สงขลา พัทลุง ตรัง สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการฟังและพูดภาษาอังกฤษ 1 หรือรายวิชาที่เกี่ยวข้องในโครงสร้างหลักสูตรผลิตครูภาษาอังกฤษ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2569 รวมทั้งสิ้น 184 คน จาก 6 หน่วยงานทางการศึกษา ดังนี้

1.1.1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา จำนวน 32 คน

1.1.2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง จำนวน 25 คน

1.1.3 วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา จำนวน 30 คน

1.1.4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 30 คน

1.1.5 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 30 คน

1.1.6 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 37 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 184 คน โดยอ้างอิงตามตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 123 คน

1.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

การกำหนดและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการด้วย การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage Sampling) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ผู้วิจัยทำการจัดแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็นชั้นภูมิ (Strata) ตามสังกัดสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 6 แห่ง ในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง เพื่อให้ครอบคลุมและเป็นตัวแทนของประชากรในแต่ละสถาบัน

ขั้นตอนที่ 2 การคำนวณสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสถาบัน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมจำนวน 123 คน จากประชากรทั้งหมด 184 คน โดยคำนวณตามสัดส่วนของประชากรจริงในแต่ละสถาบัน ซึ่งส่งผลให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายสถาบัน ดังนี้

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา (ประชากร 32 คน) สุ่มตัวอย่างจำนวน 22 คน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง (ประชากร 25 คน) สุ่มตัวอย่างจำนวน 17 คน

วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา (ประชากร 30 คน) สุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (ประชากร 30 คน) สุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (ประชากร 30 คน) สุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (ประชากร 37 คน) สุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน

ขั้นตอนที่ 3 การสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ในแต่ละสถาบัน ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มรายชื่อนิสิตโดยใช้วิธีการจับฉลากรายชื่อ (Lottery Method) หรือการสุ่มรายบุคคลให้ครบถ้วนตามจำนวนสัดส่วนที่คำนวณไว้ของแต่ละสถาบัน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่พร้อมสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณต่อไป

2. เครื่องมือและการหาคุณภาพ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้มาตรวัดประมาณค่า ตามแนวคิดของ Likert, R. (Likert, R., 1932) แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1) โดยโครงสร้างของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ความพึงพอใจต่อประสบการณ์การเรียนรู้ตามสภาพจริง จำนวน 3 ข้อ (ข้อที่ 1 - 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจด้านสถานการณ์จำลอง ภาระงานที่ท้าทาย และความทันสมัยของเนื้อหาสื่อการสอน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร จำนวน 3 ข้อ (ข้อที่ 4 - 6) เพื่อประเมินความพึงพอใจด้านการทำงานร่วมกันในกลุ่ม การแสดงออกอย่างอิสระ และการผสมผสานการสอนโฟนิกส์

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการได้รับผลย้อนกลับและการประเมินตามสภาพจริง จำนวน 3 ข้อ (ข้อที่ 7 - 9) เพื่อประเมินความพึงพอใจด้านการได้รับคำแนะนำ (Feedback) จากอาจารย์ เกณฑ์การประเมิน (Rubrics) และกิจกรรมการสะท้อนคิด (Reflection)

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจต่อประโยชน์ในการประยุกต์ใช้และพัฒนาสมรรถนะครู จำนวน 3 ข้อ (ข้อที่ 10 - 12) เพื่อประเมินความมั่นใจในการสื่อสาร การนำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกปฏิบัติการสอน และความพึงพอใจในภาพรวม

นอกจากนี้ ในส่วนท้ายของแบบสอบถามยังมีข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open - ended Questionnaire) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะหรือสภาพปัญหาอื่น ๆ และข้อเสนอแนะหรือความต้องการอื่น ๆ ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพิ่มเติม

2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงปริมาณ

2.2.1 นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (ด้านการสอนภาษาอังกฤษ 2 ท่าน ด้านหลักสูตรและการสอน 2 ท่าน และด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน) เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่า Index of Item Objective Congruence อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

2.2.2 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try - out) กับนิสิตนักศึกษาครู ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

2.3 เมื่อได้ผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถามในระยะแรกแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลเชิงลึกในระยะที่ 2 โดยใช้เครื่องมือและการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

2.3.1 ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

2.3.1.1 ตัวแทนนิสิตนักศึกษาครู ชั้นปีที่ 3 จำนวน 9 คน (ผู้ที่ผ่านการเรียนรายวิชาการฟังและพูดภาษาอังกฤษมาแล้ว) เพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม สะท้อนปัญหาเชิงลึกในระดับสัทศาสตร์และอุปสรรคการสื่อสาร

2.3.1.2 อาจารย์ผู้สอนรายวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 5 ท่าน คัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากอาจารย์ผู้สอนรายวิชาภาษาอังกฤษในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนและการจัดการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ และ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จำนวน 5 ท่าน คัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การสอนภาษาอังกฤษ ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อเข้าร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.3.2 ผู้วิจัยเข้าสังเกตการณ์เพื่อบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารและข้อผิดพลาดทางการออกเสียง จริงในชั้นเรียนรายวิชาการฟังและพูดภาษาอังกฤษ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ในการออกแบบภาระงานที่สมจริงต่อไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบสำรวจเชิงลำดับขั้นตอน (Exploratory Sequential Design) ซึ่งมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในระยะแรกเพื่อสำรวจภาพรวมของสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ จากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในระยะต่อมาเพื่อขยายความ ต่อยอด และทำความเข้าใจบริบทเชิงลึก พร้อมทั้งนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาทำการบูรณาการและตรวจสอบสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สมบูรณ์และมีความน่าเชื่อถือสูงสุด โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Phase)

วัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจและวัดระดับความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตนักศึกษาครู

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ นิสิตนักศึกษาครู ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ในสถาบันอุดมศึกษาพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง 7 จังหวัด ได้แก่ สงขลา พัทลุง ตรัง สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการฟังและพูดภาษาอังกฤษ 1 หรือรายวิชาที่เกี่ยวข้อง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2569 รวมทั้งสิ้น 184 คน จาก 6 หน่วยงานทางการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด 184 คน โดยอ้างอิงตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 123 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยจัดกลุ่มประชากรตามรายชื่อสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 6 แห่ง กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสถาบันตามสัดส่วนของประชากรจริง และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลากรายชื่อนิสิตให้ได้ตามจำนวนที่คำนวณไว้

เครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ เป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert, R. (Likert, R., 1932)การหาคุณภาพนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องเชิงเนื้อหา พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try - out) กับนิสิตนักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 6 แห่ง และจัดเก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์หรือแบบสอบถามในช่วงภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2569 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Phase)

วัตถุประสงค์ เพื่อเจาะลึกและทำความเข้าใจสาเหตุของปัญหาเชิงพฤติกรรม ข้อจำกัดด้านสัทศาสตร์ อิทธิพลของภาษาถิ่น และแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์วิชาชีพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย

ตัวแทนนิสิตนักศึกษาครู ชั้นปีที่ 3 จำนวน 9 คน (ผู้ที่ผ่านการเรียนรายวิชาการฟังและพูดภาษาอังกฤษมาแล้ว) สำหรับการสนทนากลุ่ม

อาจารย์ผู้สอนรายวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 5 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (ด้านภาษาอังกฤษ หลักสูตร และการวัดประเมินผล) จำนวน 5 ท่าน สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

เครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกการสังเกตการณ์ในชั้นเรียนรายวิชาการฟังและพูดภาษาอังกฤษ เพื่อบันทึกพฤติกรรมการสื่อสารและข้อผิดพลาดทางการออกเสียงจริง

การหาคุณภาพโดยการนำเครื่องมือตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของประเด็นคำถามโดยผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก และเข้าสังเกตการณ์ในชั้นเรียนจริง นำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการถอดความ จัดหมวดหมู่ ตีความ และสรุปความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล

ระยะที่ 3 การบูรณาการและตรวจสอบข้อมูล (Data Integration & Triangulation)

วัตถุประสงค์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและสังเคราะห์ข้อค้นพบทั้งหมดให้เป็นกรอบแนวคิดเชิงยุทธศาสตร์

กลุ่มเป้าหมาย/แหล่งข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์

เครื่องมือและวิธีการดำเนินการ นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งสองส่วนมาทำการตรวจสอบสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อยืนยันความสอดคล้องของประเด็นสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ให้มีความถูกต้องเที่ยงตรงสูงสุด และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อกำหนดเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศเชิงประจักษ์และกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) บูรณาการหลักสัทศาสตร์ต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาและศึกษาความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับนิสิตนักศึกษาครู

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเชิงนโยบาย หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2567) มหาวิทยาลัยทักษิณ และมาตรฐานวิชาชีพครู พบว่าหลักสูตรมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตครูฐานสมรรถนะที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องแม่นยำเพื่อเป็นต้นแบบทางภาษาให้กับนักเรียนในอนาคต ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมจากนิสิตกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสะท้อนภาพสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของนิสิตเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการเรียนทักษะการสื่อสาร

ข้อ	ประเด็นข้อสอบถาม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	ปัญหาการแยกแยะและออกเสียงหน่วยเสียงที่ใกล้เคียงกัน (เช่น /s/ กับ /z/ หรือ /ch/ กับ /sh/)	2.90	1.08	ปานกลาง	10
2	โครงสร้างเสียงภาษาถิ่นเดิมที่ส่งผลให้การออกเสียงภาษาอังกฤษขาดความชัดเจน	3.10	0.88	ปานกลาง	7
3	ความสับสนในการลงเสียงหนักเบา (Word Stress) ในคำศัพท์ที่มีหลายพยางค์	3.23	0.91	ปานกลาง	5
4	ขาดความมั่นใจในการออกเสียงท้ายคำ (Final Sounds) เช่น /-ed/, /-s/, /-ce/	3.00	1.04	ปานกลาง	9
5	ความกังวลเรื่องความถูกต้องทางไวยากรณ์จนไม่กล้าสื่อสารอย่างคล่องแคล่ว (Fluency)	3.61	0.94	มาก	1
6	ปัญหาการอ่านออกเสียงคำศัพท์ใหม่ที่ยังไม่เคยเรียนผ่านการถอดรหัส (Decoding)	3.29	0.64	ปานกลาง	4
7	การขาดท่วงทำนองเสียง (Intonation) ที่เหมาะสมในการอ่านหรือพูดในสถานการณ์จริง	3.19	0.76	ปานกลาง	6
8	ความยากลำบากในการใช้คำศัพท์ที่เหมาะสมกับบริบทวิชาชีพครู (Professional Tone)	3.61	0.97	มาก	2
9	ข้อจำกัดในการเรียบเรียงความคิดให้เป็นระบบเมื่อต้องเขียนอีเมลหรือข้อความสื่อสาร	3.48	0.52	ปานกลาง	3
10	ความรู้สึกประหม่าเมื่อต้องสื่อสารภาษาอังกฤษในสถานการณ์จำลองที่ซับซ้อน	3.10	0.87	ปานกลาง	8
	รวมทั้งหมด (จำนวนข้อ n = 10)	**3.25**	**0.86**	**ปานกลาง**	

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 1 เกี่ยวกับความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อสภาพปัญหาในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ พบว่าในภาพรวมนิสิตมีระดับความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.25, S.D. = 0.86) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่าประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความกังวลเรื่องความถูกต้องทางไวยากรณ์จนไม่กล้าสื่อสารอย่างคล่องแคล่ว เป็นอันดับที่ 1 ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.94) และความยากลำบากในการใช้คำศัพท์ที่เหมาะสมกับบริบทวิชาชีพครู เป็นอันดับที่ 2 ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.97) รองลงมาในอันดับที่ 3 คือ ข้อจำกัดในการเรียบเรียงความคิดให้เป็นระบบเมื่อต้องเขียนอีเมลหรือข้อความสื่อสาร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.48, S.D. = 0.52) สำหรับประเด็นอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับดังแสดงในตาราง จากผลการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาเชิงพฤติกรรมและการจัดการความกังวล รวมถึงทักษะการประยุกต์ใช้ภาษาในบริบทเฉพาะทาง เป็นอุปสรรคสำคัญที่นิสิตตระหนักถึงมากกว่าปัญหาด้านสัทศาสตร์พื้นฐานรายหน่วยเสียง

ตารางที่ 2 ความต้องการในการพัฒนาทักษะการสื่อสาร

ข้อ	ประเด็นข้อสอบถาม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	ต้องการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลอง (Simulation) ที่พบได้จริงในวิชาชีพครู	3.90	0.99	มาก	9
2	ต้องการฝึกโฟนิกส์เพื่อนำไปใช้แก้ไขปัญหาการอ่านและการพูดของตนเองโดยตรง	4.00	1.05	มาก	8
3	ต้องการภาระงาน (Authentic Tasks) ที่เน้นการแก้ปัญหาจริงมากกว่าการทำแบบฝึกหัด	3.60	1.26	มาก	10
4	ต้องการใช้สื่อมัลติมีเดียและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.40	0.84	มาก	3
5	ต้องการโอกาสในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้	4.10	0.99	มาก	7
6	ต้องการการสนับสนุนและคำแนะนำจากอาจารย์ ในขณะปฏิบัติกิจกรรม	4.50	0.71	มากที่สุด	2
7	ต้องการกิจกรรมการสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อประเมินพัฒนาการของตนเอง	4.20	0.92	มาก	6
8	ต้องการสร้างสรรค์ผลผลิตจากการสื่อสารที่สมบูรณ์และใช้งานได้จริง	4.20	0.79	มาก	5
9	ต้องการพัฒนาทักษะการสื่อสารที่บูรณาการทั้ง ฟัง พูด อ่าน และเขียน ในภารกิจเดียวกัน	4.30	0.48	มาก	4
10	ต้องการบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้กล้าลองผิดลองถูกโดยไม่ถูกตำหนิ	4.70	0.67	มากที่สุด	1
	รวมทั้งหมด (จำนวนข้อ n = 10)	**4.19**	**0.85**		

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 2 เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ พบว่าในภาพรวมนิสิตมีความคิดเห็นต่อความต้องการในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.85) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 คือ ต้องการบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้กล้าลองผิดลองถูกโดยไม่ถูกตำหนิ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.67) รองลงมาเป็นอันดับที่ 2 คือ ต้องการการสนับสนุนและคำแนะนำจากอาจารย์ในขณะปฏิบัติกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.71) ส่วนประเด็นความต้องการในระดับมากลำดับอื่น ๆ ได้แก่ การใช้สื่อมัลติมีเดียและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.84) การพัฒนาทักษะการสื่อสารที่บูรณาการทั้ง 4 ทักษะ ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.48) ตามลำดับ จนถึงลำดับสุดท้ายคือต้องการภาระงานที่เน้นการแก้ปัญหาจริง ($\bar{X}$ = 3.60, S.D. = 1.26) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านิสิตต้องการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นมิติด้านจิตวิทยาภาษา บรรยากาศเชิงบวก และการชี้แนะใกล้ชิดจากผู้สอน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มกับตัวแทนนิสิตนักศึกษาครู ชั้นปีที่ 3 จำนวน 9 คน (ซึ่งเป็นผู้ที่ผ่านการเรียนรายวิชาการฟังและพูดภาษาอังกฤษมาแล้ว) เพื่อสะท้อนข้อมูลปัญหาและความต้องการ สรุปสาระสำคัญได้ว่า รูปแบบการสอนเดิมเน้นการท่องจำและขาดการเชื่อมโยงกับบริบทวิชาชีพครู ส่งผลให้เกิดความกังวลและขาดความมั่นใจในการสื่อสารเมื่อเผชิญสถานการณ์จริง โดยเฉพาะอิทธิพลจากภาษาถิ่นใต้ที่ส่งผลต่อการออกเสียงพยัญชนะท้ายคำและการลงเสียงหนักเบาที่ผิดเพี้ยน ทั้งนี้ นิสิตมีความต้องการสูงในการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลองวิชาชีพและกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติภายใต้บรรยากาศเชิงบวกเพื่อสร้างความมั่นใจก่อนออกฝึกสอนจริง

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนรายวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 5 ท่าน เกี่ยวกับอุปสรรคและกลยุทธ์การสอน สรุปได้ว่า อุปสรรคสำคัญในการสื่อสารของนิสิตคือการเผชิญกับกำแพงด้านจิตวิทยาจากความวิตกกังวลและความกลัวในการถูกตัดสิน ซึ่งส่งผลให้เกิดพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการแสดงออก ประกอบกับการขาดสภาพแวดล้อมทางภาษาที่เอื้อต่อการฝึกฝนจริงทำให้ทักษะการพูดถูกจำกัดอยู่เพียงการท่องจำ ในด้านระบบเสียงอิทธิพลของภาษาถิ่นใต้ส่งผลชัดเจนต่อการละเสียงพยัญชนะท้ายคำและความผิดเพี้ยนของท่วงทำนองเสียงจากการติดจังหวะการลงน้ำหนักที่เท่ากันทุกพยางค์ การแก้ไขจึงต้องอาศัยการสอนเชิงเปรียบเทียบและการปรับฐานกรณ์อย่างเป็นระบบ ในขณะที่กลยุทธ์การสอนสู่ความสำเร็จนั้นจำเป็นต้องเน้นบรรยากาศที่ปลอดภัยเพื่อส่งเสริมความลื่นไหลควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีและสถานการณ์จำลองที่สะท้อนบริบทวิชาชีพจริง ทั้งนี้การพัฒนาสมรรถนะครูภาษาอังกฤษยุคใหม่ต้องมุ่งเน้นการเป็นต้นแบบทางภาษาที่ถูกต้อง โดยบูรณาการหลักโฟนิกส์ผ่านการสร้างความเข้าใจเชิงลึกที่สามารถนำไปถ่ายทอดต่อนักเรียนได้

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จำนวน 5 ท่าน เกี่ยวกับแนวคิดนวัตกรรมและการบูรณาการทฤษฎี สรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหาการออกเสียงที่ฝังรากลึกในนิสิตครูภาษาอังกฤษจำเป็นต้องอาศัยการประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับฐานกรณ์ อาทิ การใช้ภาพคลื่นเสียงหรือระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเห็นข้อผิดพลาดเชิงประจักษ์และสามารถแก้ไขตนเองได้อย่างแม่นยำ ควบคู่ไปกับการใช้สถานการณ์สมมติหรือบทบาทสมมติเพื่อสลายพฤติกรรมเดิมและสร้างความจำกล้ามเนื้อใหม่ที่ถูกต้อง สำหรับการบูรณาการหลักสัทศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ตามสภาพจริงตามแนวคิดของ Herrington นั้น จำเป็นต้องเริ่มจากการกำหนดภารกิจที่ท้าทายในวิชาชีพครูเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของทักษะดังกล่าว โดยต้องเน้นกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นทีมและการสะท้อนคิดในทุกระยะของการปฏิบัติงาน เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้เชิงทฤษฎีสู่การเป็นผู้ออกแบบสื่อการสอนที่เป็นต้นแบบทางภาษาที่ถูกต้อง ในส่วนของการประเมินสมรรถนะนั้นต้องมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงแรกควรให้ความสำคัญกับความลื่นไหลเพื่อสร้างความมั่นใจก่อนจะยกระดับสู่ความถูกต้องแม่นยำเพื่อรองรับความเป็นวิชาชีพครู โดยนิยามความผิดพลาดที่ยอมรับได้ต้องไม่ทำลายโครงสร้างความหมายหลักและไม่เป็นอุปสรรคต่อความเป็นต้นแบบทางภาษาที่ดี ทั้งนี้ควรเน้นการประเมินแบบรอบทิศทางที่ให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจและการตระหนักรู้ในตนเองมากกว่าการตัดสินด้วยคะแนนเพียงอย่างเดียว

อภิปรายผล

1. อภิปรายผลประเด็นสภาพปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษของนิสิตนักศึกษาครู

จากผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาการสื่อสาร พบว่านิสิตมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก ได้แก่ ความกังวลเรื่องความถูกต้องทางไวยากรณ์จนไม่กล้าสื่อสารอย่างคล่องแคล่ว และความยากลำบากในการใช้คำศัพท์ที่เหมาะสมกับบริบทวิชาชีพครู ประกอบกับปัญหาด้านอิทธิพลของโครงสร้างเสียงภาษาถิ่นใต้ที่ส่งผลต่อการออกเสียงพยัญชนะท้ายคำและการลงเสียงหนักเบา สาเหตุที่นิสิตมีความวิตกกังวลสูงเกิดจากความกดดันทางจิตวิทยาในการต้องเป็น

“ต้นแบบทางภาษาที่สมบูรณ์แบบ” ทำให้เกิดความกลัวที่จะทำผิดพลาดและกลัวการถูกตัดสินจากผู้สอนหรือเพื่อนร่วมชั้น จนสร้างกำแพงปิดกั้นตนเองและเลือกที่จะนิ่งเงียบ ประกอบกับบรรยากาศในชั้นเรียนแบบดั้งเดิมที่ขาดพื้นที่ปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safety) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดและงานวิจัยของ Horwitz, E. et al. ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความวิตกกังวลในชั้นเรียนภาษาต่างประเทศ ซึ่งชี้ว่าความวิตกกังวลในการสื่อสารส่งผลโดยตรงต่อสมรรถภาพทางภาษา (Horwitz, E. et al., 1986) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jenkins, J. ที่ได้ศึกษาเรื่องระบบเสียงของภาษาอังกฤษในฐานะภาษาอิงลิชกลาสสรูม ซึ่งระบุว่าอิทธิพลของภาษาแม่ส่งผลต่อการออกเสียงในระดับหน่วยเสียงและทำนองเสียง (Jenkins, J., 2000) ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sitti, N. ที่ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการสื่อสารและความต้องการของนิสิตนักศึกษาครู ซึ่งยืนยันตรงกันว่าข้อจำกัดด้านการออกเสียงและความกลัวในการสื่อสารเป็นอุปสรรคสำคัญ (Sitti, N., 2015)

2. อภิปรายผลประเด็นความต้องการในการจัดการเรียนรู้ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ

ผลการวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาทักษะการสื่อสาร พบว่าในภาพรวมนิสิตมีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีความต้องการสูงสุดในระดับมากที่สุด ได้แก่ ต้องการบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้กล้าลองผิดลองถูกโดยไม่ถูกตำหนิ และต้องการการสนับสนุนและคำแนะนำจากอาจารย์ในขณะปฏิบัติกิจกรรมตลอดจนต้องการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลองที่พบได้จริงในวิชาชีพครู สาเหตุที่นิสิตมีความต้องการดังกล่าวเนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนเดิมที่เน้นการท่องจำยังขาดการเชื่อมโยงกับบริบทวิชาชีพครู ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Herrington, J., Reeves, T. C. & Oliver, R. ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง ซึ่งระบุว่าการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์จริงที่ซับซ้อนและมีภาระงานที่ต้องบูรณาการความรู้หลายด้าน (Herrington, J. et al., 2010)

3. อภิปรายผลประเด็นแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารและสัทศาสตร์

จากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ สะท้อนให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาทักษะการสื่อสารและสัทศาสตร์ควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย การบูรณาการหลักสัทศาสตร์ผ่านการเรียนรู้ตามสภาพจริง การประเมินที่ยืดหยุ่นโดยให้น้ำหนักกับความลื่นไหลในช่วงต้น รวมถึงการใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยี เช่น ระบบปัญญาประดิษฐ์เพื่อช่วยตรวจสอบการออกเสียง แนวทางดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wiggins, G. ที่ได้ศึกษาเรื่องการประเมินตามสภาพจริงเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน (Wiggins, G., 1998)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนรายวิชาภาษาอังกฤษควรปรับบทบาทจากผู้บรรยายสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยออกแบบสถานการณ์จำลองที่เน้นวิชาชีพครู เช่น การใช้ภาษาอังกฤษในการสอนวิชาวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษา เพื่อให้นิสิตเห็นคุณค่าของการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง และควรส่งเสริมให้นิสิตใช้ระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือแอปพลิเคชันวิเคราะห์เสียงในการฝึกฝนออกเสียงด้วยตนเอง เพื่อลดความประหม่าจากการถูกตำหนิโดยตรงจากอาจารย์หรือเพื่อนร่วมชั้น และช่วยให้เห็นจุดบกพร่องที่ต้องแก้ไขอย่างเป็นระบบ ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาติดตามพัฒนาการของนิสิตกลุ่มตัวอย่างหลังผ่านการเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เพื่อดูว่าผลสัมฤทธิ์คงทนในระยะยาวและสามารถนำไปใช้ได้จริงในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหรือไม่ ควรทดลองนำรูปแบบการเรียนรู้นี้ไปใช้กับนิสิตสาขาวิชาอื่นที่ไม่ใช่เอกภาษาอังกฤษ เพื่อทดสอบความสามารถในการปรับใช้และศึกษาแนวทางในการเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษให้แก่ครูทุกสาขาวิชาในพื้นที่ ตลอดจนควรดำเนินการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อวัดประสิทธิผลของการใช้สถานการณ์จำลองควบคู่กับการใช้เทคโนโลยี AI ในการแก้ไขปัญหาการออกเสียง

เอกสารอ้างอิง

ดุษณี เกษเมธีการุณ และนฤมล เจริญศิริพรกุล. (2545). การศึกษาปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษและความต้องการพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักศึกษาครู. วารสารวิชาการศึกษา, 12(2), 45-58.

สุพัตรา อักษรานุเคราะห์. (2550). ทักษะการส่งสาร: เครื่องมือในการสร้างปฏิสัมพันธ์และการถ่ายทอดความคิด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). ทักษะการรับสาร: พื้นฐานของการตีความข้อมูล. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

Herrington, J. et al. (2010). A Guide to Authentic e-Learning. London: Routledge.

Horwitz, E. et al. (1986). Foreign Language Classroom Anxiety. The Modern Language Journal, 70(2), 125-132.

Jenkins, J. (2000). The Phonology of English as an International Language. Oxford: Oxford University Press.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. Archives of Psychology, 22(140), 1-55.

Sitti, N. (2015). English Communication Problems and Needs of Pre-Service Teachers in Higher Education. Journal of Educational Research and Practice, 5(1), 89-102.

Wiggins, G. (1998). Educative Assessment: Designing Assessments to Inform and Improve Student Performance. San Francisco: Jossey-Bass.

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจออมในกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนครสวรรค์*

DETERMINANTS OF THE INTENTION TO SAVE IN THE GOVERNMENT PENSION FUND AMONG CIVIL SERVANTS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN NAKHON SAWAN

ฐิติวรดา เนกขำ*, ภัทรพร พงศาปรมัตถ์
Thitiwarrada Nekkham*, Pattaraporn Pongsaporamat
คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก ประเทศไทย
Faculty of Business Economics and Communications, Naresuan University, Phitsanulok, Thailand
*Corresponding author E-mail: thitiworradas67@nu.ac.th
*Tel: 081-604-4188

บทคัดย่อ

การออมเพื่อการเกษียณมีความสำคัญต่อความมั่นคงทางการเงินในอนาคตของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจออมในกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนครสวรรค์ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับ กบข. ทัศนคติ และแรงจูงใจ การวิจัยเชิงปริมาณนี้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 380 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience sampling) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การทดสอบค่าที (Independent Samples t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า อายุที่แตกต่างกันมีความตั้งใจออมใน กบข. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มอายุ 50 - 59 ปี มีความตั้งใจออมสูงกว่ากลุ่มอื่น ส่วนระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และภาระหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือน มีความตั้งใจออมไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ตัวแปรอิสระสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจออมได้ร้อยละ 42.2 (R^2 = 0.422) โดยปัจจัยด้านทัศนคติมีผลต่อความตั้งใจออมมากที่สุด (β = 0.337) รองลงมาคือแรงจูงใจ (β = 0.328) และความรู้เกี่ยวกับ กบข. (β = 0.124) ตามลำดับ ในทิศทางเดียวกัน ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการออมโดยเน้นสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการออมใน กบข. ควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจและการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และทางเลือกในการออม โดยเฉพาะการสื่อสารกับบุคลากรที่มีอายุน้อยเพื่อสร้างความตระหนักถึงการเตรียมความพร้อมทางการเงินตั้งแต่ระยะเริ่มต้น

คำสำคัญ: ความตั้งใจออม, กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

* Received 7 September 2026; Revised 21 September 2026; Accepted 28 September 2026

Abstract

Retirement saving is crucial for the future financial security of government teachers and educational personnel. This study aimed to investigate the factors influencing saving intention in the Government Pension Fund (GPF) among government teachers and educational personnel under the Office of the Basic Education Commission in Nakhon Sawan Province, examining personal and economic factors, knowledge of the GPF, attitude, and motivation. A quantitative research approach was employed, collecting data via questionnaires from a sample of 380 government teachers and educational personnel using convenience sampling. Data were analyzed using descriptive statistics, independent samples t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and multiple linear regression analysis. The results indicated that age differences were significantly associated with variations in saving intention at the .05 level, with participants aged 50 - 59 years demonstrating higher saving intention than other age groups. Conversely, saving intention did not differ significantly based on educational level, average monthly income, or average monthly debt burden. Furthermore, the independent variables jointly explained 42.2% (R^2 = 0.422). Attitude had the strongest positive effect on saving intention (β = 0.337), followed by motivation (β = 0.328) and knowledge about the GPF (β = 0.124), respectively, all statistically significant at the 0.05 level in the same direction. Based on these findings, relevant agencies should promote saving by focusing on cultivating positive attitudes toward GPF saving, alongside boosting motivation and providing knowledge regarding benefits and saving options. Communication should particularly target younger personnel to raise awareness of early financial preparation.

Keywords: Saving Intention, Government Pension Fund, Office of the Basic Education Commission, Teacher Civil Service and Educational Personnel

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ส่งผลให้ภาระการพึ่งพิงของประชากรวัยทำงานเพิ่มสูงขึ้น และสะท้อนถึงความเปราะบางทางการเงินของประชากรหลังเกษียณ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2567); (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) การออมเพื่อวัยเกษียณจึงเป็นหลักการสำคัญในการสะสมรายได้ระยะยาวเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงิน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) รัฐบาลจึงจัดตั้งกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) ตาม พ.ร.บ. กบข. พ.ศ. 2539 เพื่อเป็นสวัสดิการการออมสะสมระยะยาวและสร้างหลักประกันทางการเงินหลังเกษียณอายุราชการแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โครงสร้างการออมของ กบข. ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ 1) ส่วนที่สมาชิกนำส่ง ได้แก่ เงินสะสม สมาชิกจ่ายเข้ากองทุนในอัตรา ร้อยละ 3 ของเงินเดือนทุกเดือนตามที่กฎหมายกำหนด และ เงินสะสมส่วนเพิ่ม (ออมเพิ่ม) สมาชิกสมัครใจจ่ายเพิ่มได้ตั้งแต่ร้อยละ 1 ถึงร้อยละ 27 โดยเมื่อรวมกับเงินสะสมปกติแล้วต้องไม่เกินร้อยละ 30 ของเงินเดือน 2) ส่วนที่ภาครัฐนำส่ง ได้แก่ เงินสมทบ รัฐจ่ายเข้าบัญชีให้สมาชิกทุกเดือนในอัตรา ร้อยละ 3 ของเงินเดือน และเงินชดเชย รัฐจ่ายเข้าบัญชีให้สมาชิกทุกเดือนในอัตรา ร้อยละ 2 ของเงินเดือน เพื่อชดเชยบำนาญที่ลดลง นอกจากนี้ยังมีเงินประเดิม เงินก้อนที่ภาครัฐนำส่งให้ครั้งเดียว ณ วันที่สมัคร เป็นสิทธิเฉพาะสมาชิกที่รับราชการอยู่ก่อนวันที่ 27 มีนาคม 2540 เพื่อชดเชยบำนาญที่ลดลง การเป็นสมาชิก กบข. จะได้รับสิทธิประโยชน์ในการนำเงินออมเพิ่มไปลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และสามารถเลือกแผนการลงทุนให้สอดคล้องกับระดับความเสี่ยงที่ตนเองยอมรับได้ (กองทุนบำเหน็จบำนาญ

ข้าราชการ, 2567) อย่างไรก็ตาม ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งเป็นบุคลากรภาครัฐกลุ่มใหญ่ ยังคงเผชิญวิกฤตภาระหนี้สินอย่างรุนแรง โดยมีครูร้อยละ 80 แบกรับหนี้สินรวมกว่า 1.4 ล้านล้านบาท (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจส่วนบุคคลนี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสภาพคล่อง ความสามารถ และความตั้งใจในการออมเงินสะสมเพิ่มใน กบข. เพื่อสร้างหลักประกันในวัยเกษียณ

ในการอธิบายพฤติกรรมการตัดสินใจออม งานศึกษานี้ได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen, I. ร่วมกับทฤษฎีการบริโภคตามแบบวงจรชีวิต (Life Cycle Theory) และแนวคิดความรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) เนื่องจากพฤติกรรมการออมไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น ทัศนคติ การคล้อยตาม และการรับรู้การควบคุมเพียงอย่างเดียว (Ajzen, I., 1991); (โสภณ โรจน์ธำรงค์, 2537) แต่ยังผูกโยงกับช่วงอายุตามวงจรชีวิตและข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ (ศตพร ภูกองไชย และสิทธิพร อินทุวงศ์, 2563); (อธิพันธ์ วรรณสุริยะ, 2566) ตลอดจนระดับความเข้าใจในระบบกองทุนและสิทธิประโยชน์ทางภาษี (สุดารัตน์ พิมลรัตนกานต์ และคณะ, 2560) การสังเคราะห์แนวคิดเหล่านี้ช่วยสร้างกรอบการมองที่ครอบคลุมทั้งมิติความรู้ ทัศนคติ แรงจูงใจ และบริบทส่วนบุคคลที่มีต่อความตั้งใจออม

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มักมุ่งศึกษาพฤติกรรมการออมในภาพรวมของประชาชน หรือศึกษากรณีข้าราชการทั่วไปในระดับมหภาค ซึ่งยังมีข้อจำกัดในการอธิบายความตั้งใจออมตามความสมัครใจใน กบข. ของข้าราชการครูที่มีบริบทเฉพาะด้านภาระหนี้สินสูงและข้อจำกัดทางการเงินในระดับพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุของปัจจัยส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับ กบข. ทัศนคติ และแรงจูงใจ ที่ส่งผลต่อความตั้งใจออมใน กบข. ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัด สพฐ. ในจังหวัดนครสวรรค์

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจออมในกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนครสวรรค์ โดยผลการศึกษานี้ก่อให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ 1) ด้านนโยบายกองทุน กบข. สามารถนำข้อมูลไปใช้ออกแบบแผนการลงทุนและการออมเพิ่มที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับพฤติกรรมและสิทธิประโยชน์ของสมาชิก 2) ด้านหน่วยงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้แนวทางในการจัดทำมาตรการส่งเสริมวินัยทางการเงินและการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูควบคู่กับการออม และ 3) ด้านตัวข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ตระหนักถึงการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินและการเตรียมความพร้อมเพื่อการเกษียณอย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจออมในกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 6,548 คน (สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ, 2568) ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 (Yamane, T., 1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 377 คน และเก็บรวบรวมข้อมูลจริง จำนวน 380 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ผ่านช่องทางแบบสอบถามออนไลน์ ทั้งนี้ การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวกอาจมีข้อจำกัดในการอ้างอิงผลการวิจัยไปยังประชากรข้าราชการครูในระดับมหภาคหรือต่างพื้นที่ ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดทางระเบียบวิธีวิจัย

ของงานศึกษานี้ ซึ่งผู้วิจัยมีเกณฑ์การคัดเข้าและคัดออก ดังนี้ เกณฑ์การคัดเข้า คือเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัด สพฐ. ในจังหวัดนครสวรรค์ และมีสถานภาพเป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) ในปัจจุบัน ในส่วนเกณฑ์การคัดออก คือบุคลากรที่ไม่ใช่ข้าราชการสังกัด สพฐ. หรือไม่ได้เป็นสมาชิก กบข. ซึ่งระบบจะยุติการทำแบบสอบถามทันทีผ่านข้อคำถามคัดกรองในส่วนที่ 1 ของชุดคำถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 6 ส่วน รวมทั้งสิ้น 42 ข้อ ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อคำถามคัดกรอง (2 ข้อ) ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ โดยมีลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด (Close Ended) และคำถามปลายเปิด (Open Ended) จำนวน 13 ข้อ ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อายุราชการ ระดับการศึกษา และจำนวนบุคคลที่อยู่ภายใต้อุปการะ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ภาระหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือน เพื่อใช้อธิบายบริบทและลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 2) ข้อมูลเกี่ยวกับการเป็น สมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ได้แก่ ระยะเวลาการเป็นสมาชิก กบข. แผนการลงทุนใน กบข. ปัจจุบัน การออมเพิ่มใน กบข. หรือไม่ การออมในรูปแบบอื่นหรือไม่ และรูปแบบการออมอื่น ที่ไม่ใช่การออมใน กบข. ส่วนที่ 3 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับ กบข. เป็นแบบทดสอบความรู้ (Knowledge Test) แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก (10 ข้อ) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลระดับความรู้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความเข้าใจน้อย ความเข้าใจปานกลาง และความเข้าใจมาก ส่วนที่ 4 แบบวัดปัจจัยทัศนคติและปัจจัยแรงจูงใจต่อการออมใน กบข. (12 ข้อ) แบ่งเป็น ทัศนคติต่อการออมและความเสี่ยง (6 ข้อ) และแรงจูงใจจากสิทธิประโยชน์และผลตอบแทน (6 ข้อ) ส่วนที่ 5 แบบวัดความตั้งใจออมใน กบข. (4 ข้อ) สำหรับส่วนที่ 4 และส่วนที่ 5 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) เกณฑ์การแปลผลระดับคะแนนเฉลี่ยของ บุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2535) และส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะคำถามปลายเปิด (1 ข้อ)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยเสนอแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบัญชี การเงิน ที่เป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ในเรื่องกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา ความชัดเจนของภาษา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) รายข้อ พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ยอมรับได้ทุกข้อ การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Test) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทำการทดลองใช้ (Try-out) กับข้าราชการสังกัดหน่วยงานอื่นที่เป็นสมาชิก กบข. มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อประเมินคุณภาพเครื่องมือแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับ กบข. วิเคราะห์ด้วยสูตร Kuder-Richardson 20 (KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.71 ส่วนแบบวัดประเมินค่า (Likert Scale) วิเคราะห์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ดังนี้ ด้านทัศนคติต่อการออม (α = 0.88), ด้านแรงจูงใจจากสิทธิประโยชน์ (α = 0.95), และด้านความตั้งใจออมใน กบข. (α = 0.96) ค่าความเชื่อมั่นรวมเท่ากับ 0.954 แสดงว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือระดับสูง นอกจากนี้โครงการวิจัยนี้ได้รับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร แบบเร่งรัด (Expedited Review) รหัสรับรอง COA No. 095/2026 หมายเลขโครงการ IRB No. P2-0043/2569 โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ การพิทักษ์สิทธิ์ ความเป็นลับของข้อมูล และกระบวนการขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Informed Consent) ไว้ในตอนต้นของแบบสอบถามออนไลน์อย่างครบถ้วนก่อนการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากคณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร ส่งไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ และจัดส่งแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Forms ไปยังกลุ่มตัวอย่างเมื่อครบตามจำนวน ได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามได้ชุดข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น 380 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับ กบข. ทัศนคติ แรงจูงใจ และความตั้งใจออม และ 2) สถิติเชิงอนุมาน เปรียบเทียบความแตกต่างของความตั้งใจออมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ ใช้สถิติ Independent Samples t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจะทดสอบรายคู่ด้วยวิธี Tukey's HSD การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยของความรู้เกี่ยวกับ กบข. ทัศนคติ และแรงจูงใจที่มีต่อความตั้งใจออม การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอย (Regression Assumptions) Multicollinearity พิจารณาจากค่า Variance Inflation Factor (VIF) ต้องไม่เกิน 10 และค่า Tolerance ต้องมากกว่า 0.10 (พบค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.445 - 0.977 และ VIF อยู่ระหว่าง 1.024 - 2.248) แสดงว่าไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ Independence of Residuals ตรวจสอบด้วยสถิติ Durbin - Watson อยู่ในช่วง 2.002 ยืนยันว่าค่าความคลาดเคลื่อนมีความเป็นอิสระต่อกัน ไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์กันเองของความคลาดเคลื่อน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจออมใน กบข. ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัย	กลุ่มที่มีจำนวนสูงสุด	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	หญิง	275	72.37
อายุ	40 - 49 ปี	131	34.47
สถานภาพ	โสด	184	48.42
ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	256	67.37
อายุราชการ	ต่ำกว่า 5 ปี	121	31.84
รายได้	20,001 - 30,000 บาท	132	34.74
หนี้สิน	น้อยกว่า 20% ของรายได้	123	32.37
อายุสมาชิก กบข.	มากกว่า 10 ปี	173	45.53
แผนการลงทุน	แผนหลัก	106	27.89
การออมเพิ่มใน กบข.	ไม่มี	289	76.05
การออมรูปแบบอื่น	ไม่เกิน 5% ของรายได้	128	33.68

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 380 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 275 คน (ร้อยละ 72.37) มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี จำนวน 131 คน (ร้อยละ 34.47) มีสถานภาพโสด จำนวน 184 คน (ร้อยละ 48.42) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 256 คน (ร้อยละ 67.37) มีอายุราชการต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 121 คน (ร้อยละ 31.84) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 132 คน (ร้อยละ 34.74) มีภาระหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าร้อยละ 20 ของรายได้ จำนวน 123 คน (ร้อยละ 32.37) เป็นสมาชิก กบข. มากกว่า 10 ปี จำนวน 173 คน (ร้อยละ 45.53) อยู่ในแผนการลงทุน แผนหลัก จำนวน 106 คน (ร้อยละ 27.89) ไม่มีการออมเพิ่มใน กบข. จำนวน 289 คน (ร้อยละ 76.05) และมีการออมในรูปแบบอื่นไม่เกินร้อยละ 5 ของรายได้ จำนวน 128 คน (ร้อยละ 33.68)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับ กบข. แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านความรู้เกี่ยวกับ กบข.

ความรู้ความเข้าใจ ในสิทธิประโยชน์ของสมาชิก กบข.	ตอบถูก (คน)	ร้อยละ
1. ตามกฎหมายกำหนด สมาชิก กบข. ต้องส่งเงินสะสมเข้ากองทุนในอัตราร้อยละเท่าใดของเงินเดือน	373	98.20
2. หากสมาชิกต้องการออมเพิ่มใน กบข. สมาชิกสามารถเลือกอัตราเงินสะสมเพิ่มได้สูงสุดเท่าไร	212	55.80
3. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับอัตราเงินสะสมของสมาชิก กบข. ตามเกณฑ์บังคับปัจจุบัน	353	92.90
4. เงินส่วนใดของสมาชิก กบข. ที่จะถูกนำไปลงทุนตามแผนการลงทุนที่เลือกไว้	297	78.20
5. สมาชิก กบข. สามารถเลือกแผนการลงทุนด้วยตนเองได้หรือไม่	334	87.90
6. หากสมาชิกไม่ได้เลือกแผนการลงทุนด้วยตนเอง กบข. จะจัดสรรเงินออมของท่านเข้าสู่แผนการลงทุนใด	191	50.30
7. สมาชิกสามารถเปลี่ยนแผนการลงทุนของ กบข. ได้กี่ครั้งต่อปี	193	50.80
8. สิทธิประโยชน์ด้านภาษีที่สมาชิก กบข. ได้รับคือข้อใด	137	36.10
9. สมาชิก กบข. สามารถตรวจสอบข้อมูลเงินออมและผลตอบแทนได้จากช่องทางใด	366	96.30
10. หากสมาชิก กบข. เสียชีวิตในขณะที่ยังรับราชการ ผู้รับประโยชน์จะได้รับเงินส่วนใดบ้าง	137	36.10

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมมีคะแนนความรู้เฉลี่ย 6.82 คะแนน จาก 10 คะแนน (S.D. = 1.87) ระดับปานกลาง ประเด็นที่มีผู้ตอบถูกมากที่สุด ได้แก่ อัตราเงินสะสมตามกฎหมาย (ร้อยละ 98.20) ช่องทางตรวจสอบข้อมูล (ร้อยละ 96.30) และอัตราเงินสะสมบังคับ (ร้อยละ 92.90) ส่วนประเด็นที่มีผู้ตอบถูกน้อยที่สุด ได้แก่ สิทธิประโยชน์ภาษีและสิทธิประโยชน์กรณีเสียชีวิต (ร้อยละ 36.10) และแผนการลงทุนเริ่มต้น (ร้อยละ 50.30)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติและแรงจูงใจต่อการออมใน กบข. แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านทัศนคติ และแรงจูงใจต่อการออมใน กบข.

ปัจจัย	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านทัศนคติ			
1. ท่านให้ความสำคัญกับการออมเพื่อวัยเกษียณเป็นอันดับแรก ๆ	4.65	0.617	มากที่สุด
2. ท่านคิดว่าการออมใน กบข. เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับข้าราชการในการวางแผนชีวิตระยะยาว	4.53	0.713	มากที่สุด
3. ท่านเชื่อมั่นว่า กบข. มีความมั่นคงและบริหารจัดการเงินออมของท่านได้ดี	4.30	0.824	มาก
4. ท่านพอใจกับผลตอบแทนจากการลงทุนของ กบข. เมื่อเทียบกับการฝากธนาคาร	4.52	0.655	มากที่สุด
5. ท่านยินดีที่จะยอมรับความเสี่ยงในการลงทุนเพื่อผลตอบแทนที่สูงขึ้น	3.86	0.855	มาก
6. ท่านให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของเงินต้นมากกว่าผลตอบแทนที่สูง	4.27	0.753	มาก
ค่าเฉลี่ยรวมด้านทัศนคติ	**4.35**	**0.507**	**มาก**
ด้านแรงจูงใจ			
1. การได้รับคำแนะนำหรือการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของ กบข. ทำให้ท่านตัดสินใจออมเพิ่มขึ้น	4.12	0.903	มาก
2. ท่านคิดว่าช่องทางการให้บริการ ของ กบข. เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือไลน์ (Line) มีผลต่อการตัดสินใจออมเพิ่มใน กบข.	4.12	0.913	มาก
3. ท่านคิดว่าความหลากหลายของแผนการลงทุนใน กบข. มีผลต่อการตัดสินใจออมเพิ่ม	4.31	0.793	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ทัศนคติต่อการออมใน กบข. และแรงจูงใจจากสิทธิประโยชน์ของ กบข. โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยทัศนคติสูงสุด คือ ท่านให้ความสำคัญกับการออมเพื่อวัยเกษียณเป็นอันดับแรก ๆ ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.617) รองลงมาคือ ท่านคิดว่าการออมใน กบข. เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับข้าราชการในการวางแผนชีวิตระยะยาว ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.713) ปัจจัยแรงจูงใจสูงสุด คือ สิทธิประโยชน์ลดหย่อนภาษี ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.747) รองลงมาคือ ด้านความหลากหลายของแผนการลงทุน ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.793)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความตั้งใจออมใน กบข. แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความตั้งใจออมใน กบข.

ความตั้งใจออมใน กบข.	Mean	S.D.	ระดับ
1. ท่านตั้งใจจะปรับเพิ่มอัตราการออมกับ กบข. ภายใน 1 ปีข้างหน้า	3.81	1.126	มาก
2. ท่านมีความตั้งใจที่จะออมเพิ่มใน กบข. อย่างต่อเนื่องในอนาคต	4.18	0.979	มาก
3. ท่านพิจารณาเพิ่มเงินออมใน กบข. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรายได้ของตนเอง	4.24	0.938	มาก
4. ท่านยินดีที่จะออมเพิ่มใน กบข. แม้ต้องลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันบางส่วน	3.81	1.104	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.01**	**0.925**	**มาก**

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.925) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความพร้อมมากที่สุดในการจะปรับเพิ่มสัดส่วนเงินออมเมื่อตนเองมีรายได้ที่สูงขึ้นในอนาคต ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.938) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความยินดีที่จะลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเพื่อนำมาออมเพิ่มใน กบข. ทันที ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 1.104)

5. ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของความตั้งใจออมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ ผลการทดสอบความแตกต่างของความตั้งใจออมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการทดสอบความแตกต่างของความตั้งใจออมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ

ปัจจัยส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ	สถิติทดสอบ (t/F)	ค่า Sig.	ผลการทดสอบ
1. เพศ	t = -1.53	0.125	ไม่แตกต่าง
2. อายุ	F = 4.58	0.004*	แตกต่าง
3. ระดับการศึกษา	F = 1.25	0.288	ไม่แตกต่าง
4. จำนวนบุคคลภายใต้อุปการะ	F = 0.37	0.825	ไม่แตกต่าง
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	F = 1.15	0.331	ไม่แตกต่าง
6. ภาระหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือน	F = 0.46	0.704	ไม่แตกต่าง

จากตารางที่ 5 พบว่า อายุ แตกต่างกันมีความตั้งใจออมใน กบข. แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (F = 4.58, Sig = 0.004) โดยเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Post Hoc แบบ Tukey พบว่า กลุ่มอายุ 50 - 59 ปี มีความตั้งใจออมสูงกว่ากลุ่มอายุ 30 - 39 ปี อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ปัจจัยด้านเพศ ระดับการศึกษา จำนวนบุคคลในอุปการะ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และภาระหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือน พบว่ามีความตั้งใจออมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจออมใน กบข. แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอย เพื่อทดสอบปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจออมใน กบข.

ตัวแปร	Unstd. Coeff.		Std. Coeff	t	Sig.	Confidence Interval		Collinearity Statistics	
	B	S.E.	β			Lower Bound	Upper Bound	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	-1.061	0.330	-	-3.216	0.001	-1.709	-0.412		
ความรู้เกี่ยวกับ กบข.	0.069	0.022	0.124	3.131	0.002	0.026	0.113	0.977	1.024
ทัศนคติ	0.614	0.107	0.337	5.728	<0.001	0.403	0.825	0.445	2.248
แรงจูงใจ	0.451	0.080	0.328	5.603	<0.001	0.293	0.609	0.449	2.225
R^2 = 0.422, Adjusted R^2 = 0.417, F = 91.515, Sig. < 0.001									

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับ กบข. ทัศนคติ และแรงจูงใจ สามารถอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจออมใน กบข. ได้ร้อยละ 42.2 (R^2 = 0.422) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวกและมีอิทธิพลต่อความตั้งใจออมใน กบข. สูงที่สุด คือ ทัศนคติต่อการออม (β = 0.337) รองลงมาคือ แรงจูงใจ (β = 0.328) และความรู้เกี่ยวกับ กบข. (β = 0.124) ตามลำดับ

7. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออมใน กบข. โดยสามารถจัดกลุ่มประเด็นข้อเสนอแนะที่สำคัญได้ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ความต้องการให้มีความยืดหยุ่นในการเบิกหรือถอนเงินออมใน กบข. โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถเบิกเงินออมบางส่วนออกมาใช้ได้ตามความจำเป็น และ 2) ความต้องการให้ทบทวนการบังคับออมใน กบข. โดยให้เหตุผลว่าสมาชิกบางรายมีภาระค่าใช้จ่ายและหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ และมีความต้องการใช้รายได้ในช่วงก่อนเกษียณมากกว่าการออมเพื่อใช้ในช่วงหลังเกษียณ รวมทั้งเห็นว่าความต้องการออมใน กบข. ของสมาชิกแต่ละรายอาจแตกต่างกัน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. ความตั้งใจออมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาใน กบข. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.925) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความพร้อมที่จะปรับเพิ่มสัดส่วนเงินออมเมื่อมีรายได้สูงขึ้นในอนาคต ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.938) ขณะที่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความยินดีที่จะลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเพื่อนำมาออมเพิ่มใน กบข. ทันที ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 1.104) ผลดังกล่าวสะท้อนว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจที่จะเพิ่มการออมเมื่อมีความสามารถทางการเงินเพิ่มขึ้น มากกว่าการปรับลดค่าใช้จ่ายในปัจจุบันเพื่อเพิ่มเงินออมทันที ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดวงจรชีวิต (Life Cycle Hypothesis) ของ Ando, A. & Modigliani, F. ที่อธิบายว่า บุคคลจะมีการวางแผนการบริโภคและการออมตลอดช่วงชีวิต เพื่อรักษาระดับคุณภาพชีวิตหลังเกษียณ (Ando, A. & Modigliani, F., 1963) โดยเมื่ออายุเพิ่มขึ้น บุคคลจะมีแนวโน้มตระหนักถึงความมั่นคงทางการเงินในอนาคตมากขึ้น จึงให้ความสำคัญกับการออมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย รวมถึงงานวิจัยของ ศตพร ภูกองไชย และสิทธิพร อินทุวงศ์ ที่พบว่า บุคลากรภาครัฐตระหนักถึงความจำเป็นในการมีเงินสำรองเพื่อความมั่นคงหลังเกษียณ (ศตพร ภูกองไชย และสิทธิพร อินทุวงศ์, 2563) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้วัดความตั้งใจออม ไม่ใช่พฤติกรรมการออมที่เกิดขึ้นจริง จึงควรตีความผลในฐานะระดับความพร้อมหรือความตั้งใจของกลุ่มตัวอย่างที่จะออมมากขึ้นในอนาคต

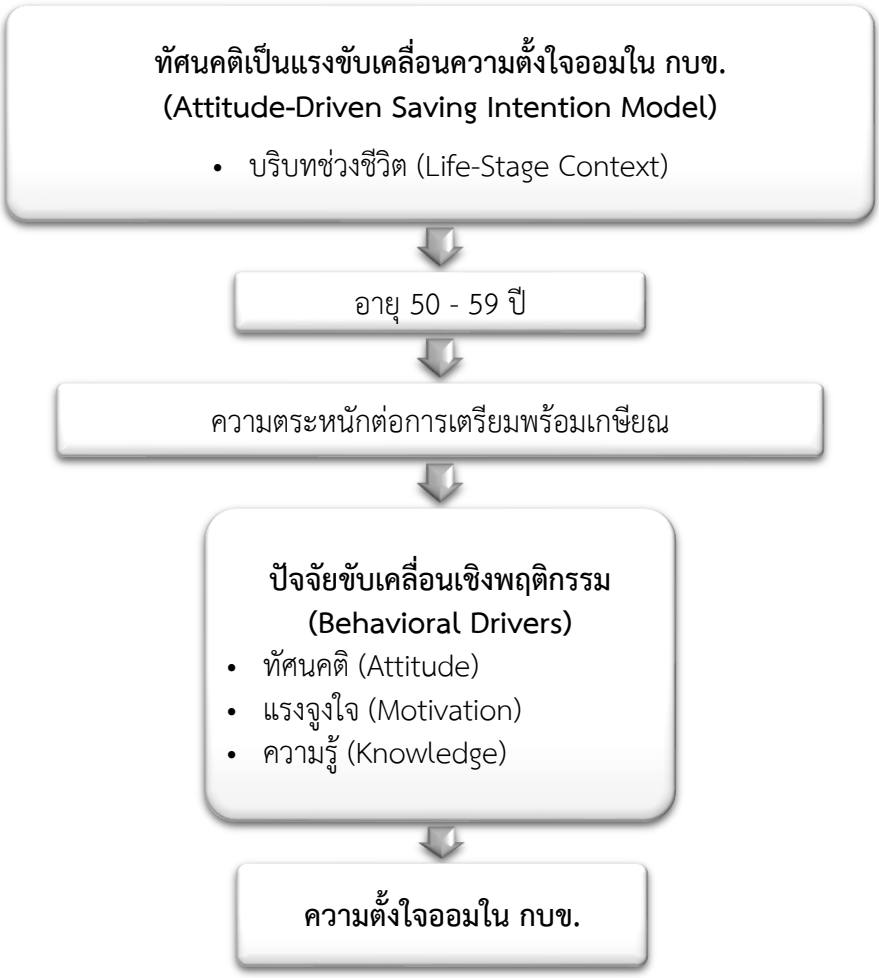
2. ปัจจัยด้านส่วนบุคคลและเศรษฐกิจกับความตั้งใจออมใน กบข. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มี เพศ ระดับการศึกษา จำนวนบุคคลในอุปการะ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และภาระหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความตั้งใจออมใน กบข. ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แม้กลุ่มที่มีรายได้สูงจะมีค่าเฉลี่ยความตั้งใจออมสูงกว่าก็ตาม อาจเนื่องจากข้าราชการมีระบบการออมภาคบังคับ มีรายได้ประจำแน่นอน และมีภาระหนี้ส่วนใหญ่เป็นหนี้สวัสดิการภาครัฐอัตราดอกเบี้ยต่ำระยะยาว จึงไม่กระทบสภาพคล่องจนขัดขวางความตั้งใจออม ประกอบกับการวิจัยมุ่งวัด “ความตั้งใจออม” มิใช่พฤติกรรมจริง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจึงยังคงแสดงความตระหนักในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิพันธ์ วรรณสุริยะ ที่ระบุว่า รายได้ไม่ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมโดยตรงหากมีระบบการออมที่ชัดเจน (อธิพันธ์ วรรณสุริยะ, 2566) ส่วนปัจจัยด้านอายุพบว่ามีความตั้งใจออมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มอายุ 50 - 59 ปี มีความตั้งใจออมสูงกว่ากลุ่มอายุ 30 - 39 ปี อย่างชัดเจน เนื่องจากวัยใกล้เกษียณตระหนักถึงความมั่นคงทางการเงินและคุณภาพชีวิตหลังพ้นวัยทำงานมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีวงจรชีวิต (Life Cycle Hypothesis) ของ Ando, A. & Modigliani, F. ที่อธิบายว่า บุคคลจะเพิ่มอัตราการออมเมื่อเข้าสู่วัยใกล้เกษียณเพื่อรักษาระดับการบริโภคหลังพ้นวัยทำงาน (Ando, A. & Modigliani, F., 1963)

3. ความรู้เกี่ยวกับ กบข. มีผลต่อความตั้งใจออมใน กบข. ความรู้เกี่ยวกับ กบข. มีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจออมใน กบข. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (B = 0.069, β = 0.124, Sig. = 0.002) เมื่อข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ หลักเกณฑ์อัตราเงินสะสม ตลอดจนระบบและช่องทางการบริหารจัดการกองทุน จะยิ่งสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจออมเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความรู้ทางการเงินของ Lusardi, A. & Mitchell, O. S. ที่ระบุว่า ความรู้ทางการเงินเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการประเมินทางเลือกและตัดสินใจวางแผนเกษียณได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Lusardi, A. & Mitchell, O. S., 2014) สอดคล้องกับ Clark, R. L. et al. ที่พบว่าบุคคลที่มีระดับความรู้ทางการเงินสูงจะมีแนวโน้มการวางแผนและออมเงินเพื่อการเกษียณมากกว่าอย่างชัดเจน (Clark, R. L. et al., 2012) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชิต ศรียา ซึ่งยืนยันว่าความรู้ทางการเงินและความเข้าใจเกี่ยวกับ กบข. มีอิทธิพลเชิงบวกและเป็นปัจจัยกำหนดการตัดสินใจลงทุนและการออมเพื่อการเกษียณของข้าราชการครูอย่างมีนัยสำคัญ (อภิชิต ศรียา, 2564) เมื่อพิจารณาร่วมกับผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนความรู้เกี่ยวกับ กบข. อยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่ตอบถูกในสัดส่วนสูง ได้แก่ อัตราเงินสะสมตามกฎหมายและช่องทางตรวจสอบข้อมูล ขณะที่ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ภาษีและสิทธิประโยชน์กรณีเสียชีวิตมีสัดส่วนการตอบถูกต่ำกว่า ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แม้ความรู้เกี่ยวกับ กบข. จะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจออม แต่ระดับความรู้ของกลุ่มตัวอย่างยังมีช่องว่างในบางประเด็น โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และเงื่อนไขของ กบข. ดังนั้น การอภิปรายผลควรพิจารณาว่าความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ กบข. มีหลายด้าน และระดับความเข้าใจในแต่ละด้านอาจไม่เท่ากัน

4. ปัจจัยด้านทัศนคติและแรงจูงใจมีผลต่อความตั้งใจออมใน กบข. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยทัศนคติมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานสูงกว่าแรงจูงใจ (β = 0.337 และ 0.328 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาร่วมกับค่าเฉลี่ยของตัวแปร พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการออมใน กบข. อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.35, S.D. = 0.507) และมีแรงจูงใจจากสิทธิประโยชน์ของ กบข. อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.27, S.D. = 0.672) ผลดังกล่าวสะท้อนว่าความเชื่อและการประเมินของบุคคลที่มีต่อการออม รวมถึงแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของ กบข. มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจออมของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB) ของ Ajzen, I. ที่ระบุว่าทัศนคติเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดความตั้งใจแสดงพฤติกรรม (Ajzen, I., 1991) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สกุลรัตน์ เมืองมา และพรวรรณ นันทแพศย์ ที่พบว่าทัศนคติและแรงจูงใจส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ (สกุลรัตน์ เมืองมา และพรวรรณ นันทแพศย์, 2566) ดังนั้น การส่งเสริม

ทัศนคติการออมควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจที่ตรงจุด จึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพฤติกรรมการออมระยะยาวของข้าราชการครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลทัศนคติเป็นแรงขับเคลื่อนความตั้งใจออมใน กบข.

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจออมในกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่เป็น “โมเดลทัศนคติเป็นแรงขับเคลื่อนความตั้งใจออมใน กบข.” (Attitude-Driven Saving Intention Model) โดยมีแนวคิดสำคัญว่า ความตั้งใจออมไม่ได้เกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับ กบข. เพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันของ ความรู้ ทัศนคติ และแรงจูงใจ ภายใต้บริบทของช่วงชีวิตของสมาชิก โดยโครงสร้างของโมเดลประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ ได้แก่ บริบทช่วงชีวิต (Life-Stage Context) และ ปัจจัยขับเคลื่อนเชิงพฤติกรรม (Behavioral Drivers)

ส่วนที่ 1 บริบทช่วงชีวิต (Life-Stage Context) ผลการวิจัยพบว่า ความตั้งใจออมแตกต่างกันตามช่วงอายุ โดยพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มอายุ 30 - 39 ปี และ 50 - 59 ปี จึงสังเคราะห์ได้ว่า “ช่วงวัย” เป็นบริบทที่เกี่ยวข้องกับระดับความตั้งใจออม โดยกลุ่มอายุ 50 - 59 ปีมีความตั้งใจออมสูงกว่ากลุ่มอายุ 30 - 39 ปี ซึ่งอาจสะท้อนถึงความแตกต่างของบริบทในการเตรียมความพร้อมทางการเงินก่อนเกษียณ

ทั้งนี้ อายุทำหน้าที่เป็นบริบทของความตั้งใจออม และไม่ได้เป็นตัวแปรในสมการถดถอยพหุคูณที่ใช้ศึกษาปัจจัยขับเคลื่อนเชิงพฤติกรรม

ส่วนที่ 2 ปัจจัยขับเคลื่อนเชิงพฤติกรรม (Behavioral Drivers) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบที่มีผลต่อความตั้งใจออมใน กบข. ได้แก่ 1) ทัศนคติต่อการออม เป็นองค์ประกอบที่มีขนาดอิทธิพลสูงที่สุดในบรรดาตัวแปรที่ศึกษา (β = 0.337) สะท้อนว่า ทัศนคติเชิงบวกต่อการออมและการเตรียมความพร้อมเพื่อวัยเกษียณมีความเกี่ยวข้องกับระดับความตั้งใจออมที่สูงขึ้น 2) แรงจูงใจด้านสิทธิประโยชน์ เป็นองค์ประกอบที่มีขนาดอิทธิพลรองลงมา (β = 0.328) สะท้อนว่า การรับรู้คุณค่าและประโยชน์ของการออมใน กบข. มีความเกี่ยวข้องกับความตั้งใจออม และเป็นแรงส่งที่ช่วยเสริมการตัดสินใจด้านการออม และ 3) ความรู้เกี่ยวกับ กบข. เป็นองค์ประกอบพื้นฐานด้านความเข้าใจที่มีผลต่อความตั้งใจออม (β = 0.124) โดยมีขนาดอิทธิพลต่ำกว่าทัศนคติและแรงจูงใจ สะท้อนว่า ความรู้เป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจระบบการออมและสิทธิประโยชน์ของ กบข. แต่จากผลการวิจัยครั้งนี้ ความรู้มีขนาดอิทธิพลต่อความตั้งใจออมน้อยกว่าทัศนคติและแรงจูงใจ ดังนั้นองค์ความรู้ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ คือ “ความรู้เป็นฐาน ทัศนคติเป็นแรงขับเคลื่อน และแรงจูงใจเป็นแรงส่ง ภายใต้บริบทของช่วงชีวิต” ซึ่งนำไปสู่ความตั้งใจออมใน กบข. โดยทัศนคติมีขนาดอิทธิพลสูงที่สุดตามผลการวิจัยครั้งนี้ โมเดลดังกล่าวจึงเสนอว่า การส่งเสริมความตั้งใจออมใน กบข. ไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการให้ข้อมูลหรือเพิ่มความรู้ แต่ควรดำเนินการควบคู่กันทั้งการพัฒนาความรู้ให้เกิดความเข้าใจ การสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการออม และการสื่อสารประโยชน์และสิทธิประโยชน์ของ กบข. เพื่อเสริมแรงจูงใจในการออม โดยควรออกแบบแนวทางให้สอดคล้องกับบริบทของสมาชิกในแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมทางการเงินตั้งแต่ช่วงต้นของการทำงาน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยโดยสรุปพบว่า ความตั้งใจออมใน กบข. ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยทัศนคติ แรงจูงใจ และความรู้เกี่ยวกับ กบข. เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งทัศนคติเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุด ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) หน่วยงานต้นสังกัด และ กบข. มีการออกแบบการสื่อสารเพื่อสร้างทัศนคติเชิงบวก ปรับกลยุทธ์การสื่อสารจากการให้ข้อมูลข้อบังคับเชิงกฎหมายเป็นการปรับมุมมอง ให้เห็นว่าการออมคือการสร้างความมั่นคงและอิสรภาพทางการเงินหลังเกษียณรวมไปถึงการเน้นย้ำจุดเด่นของสิทธิประโยชน์ทางภาษี ความยืดหยุ่นของอัตราออมเพิ่มตามความสมัครใจ และพัฒนาแบบจำลองผลตอบแทนในแต่ละแผนการลงทุน เพื่อใช้เป็นแรงจูงใจให้สมาชิกตัดสินใจออมเพิ่ม 1.2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการออมที่สอดคล้องกับช่วงวัย ใช้ประโยชน์จากกลุ่มช่วงอายุ 50 - 59 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความตระหนักและความตั้งใจออมสูงที่สุด มาทำหน้าที่เป็นต้นแบบ ในการถ่ายทอดบทเรียนและประสบการณ์การวางแผนออมเงินให้แก่ข้าราชการบรรจุใหม่เพื่อเป็นการปลูกฝังวินัยการออม และ 2) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป 2.1) ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังหน่วยงานภาครัฐอื่นหรือพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยเชิงโครงสร้างและพื้นที่ และ 2.2) ศึกษาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเงินกับบุคลากรทั่วไป เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของความรู้ทางการเงินต่อประสิทธิภาพการจัดการเงินออม

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีระยาสาส์น.

ศตพร ภูกองไชย และสิทธิพร อินทุวงศ์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุของข้าราชการครูและครูโรงเรียนเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2(1), 45-56.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2564). โครงการแก้ไขปัญหาหนี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ. (2568). อัตรากำลังบุคลากรในภาพรวม. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2568 จาก https://hrms.obec.go.th/info/report/report_01

สุดารัตน์ พิมลรัตนกานต์ และคณะ. (2560). ปัจจัยแรงจูงใจในการออม สภาพแวดล้อมในการออม และทัศนคติการออม ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออมของนักศึกษาวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ, 8(2), 26-41.

โสภณ โรจน์ธำรงค์. (2537). พฤติกรรมการออมของครัวเรือนไทย: ผลสำรวจปี 2536. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย.

อธิพันธ์ วรรณสุริยะ. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการออมที่พอเพียงของครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารการบัญชีและการจัดการ, 15(3), 14-33.

อภิชิต ศรียา. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจลงทุนในกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) ข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเงินและการธนาคาร. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สกุลรัตน์ เมืองมา และพรวรรณ นันทแพศย์. (2566). แรงจูงใจทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน และกลุ่มอ้างอิง ที่ส่งผลต่อการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ กรณีศึกษากลุ่มวัยเริ่มต้นทำงาน วัยสร้างฐานะ และวัยใกล้เกษียณ. Procedia of Multidisciplinary Research, 1(5), 49.

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2567). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2568 จาก https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=12&id=2563

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. (2567). คู่มือสมาชิก กบข. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2568 จาก https://www.gpf.or.th/thai2019/assets/ebook/MembershipGuide2567/index.html

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). การออม. เรียกใช้เมื่อ 22 ตุลาคม 2568 จาก https://www.bot.or.th/th/satang-story/money-plan/saving.html

Ajzen, I. (1991). “The theory of planned behavior.”. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50(2), 179-211.

Ando, A. & Modigliani, F. (1963). “The life cycle hypothesis of saving: Aggregate implications and tests”. The American Economic Review, 53(1), 55-84.

Clark, R. L. et al. (2012). The role of financial literacy in determining retirement plans. Economic Inquiry, 50(4), 851-866.

Lusardi, A. & Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. Journal of Economic Literature, 52(1), 5-44.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

บทความวิจัย

ผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช*

RESULTS OF THE ACTIVITY TO ENHANCE TEACHERS' POTENTIAL TO BECOME LEARNING FACILITATOR FOR ELEVATING THE QUALITY OF 21ST - CENTURY LEARNING MANAGEMENT IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ธวัชชัย คงนุ่ม, ธณัฐชา รัตนพันธ์*, กตัญญุตา บางโท, รัฐพร กลิ่นมาลี, รัชนี สิทธิศักดิ์, กิตติศักดิ์ ใจอ่อน

Thawatchai Kongnoom, Thanatcha Rattanaphant*, Katanyuta Bangtho, Rattaporn Klinmalee, Rutchanee Sittisak, Kittisak Jai-on

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: thanatcha_rat@nstru.ac.th

*Tel: 061-535-5926

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ทักษะสำคัญของผู้อำนวยการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเป็นผู้หนุนนำครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ จำนวน 106 คน และกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ จำนวน 9 คน มาจากผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี/คอมพิวเตอร์ ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจทักษะสำคัญของผู้อำนวยการเรียนรู้ แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา และแบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการอบรมและการสัมภาษณ์จากการลงขยายผลเชิงพื้นที่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ทักษะสำคัญผู้อำนวยการเรียนรู้ที่สูงสุดจากการอบรม คือ ทักษะการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเข้าใจต่อบทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.66) และ 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษาเห็นว่า การพัฒนาครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพนักเรียน และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานวิชาชีพครูให้สูงขึ้นได้

คำสำคัญ: ผลการจัดกิจกรรม, ผู้อำนวยการเรียนรู้, ยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้, จังหวัดนครศรีธรรมราช

* Received 31 August 2026; Revised 24 September 2026; Accepted 28 September 2026

Abstract

This survey research aimed: 1) to analyze the key skills required for teachers and educational personnel to act as facilitators of learning in Nakhon Si Thammarat Province; 2) to assess satisfaction with the capacity - building program designed to empower educational personnel to guide teachers in becoming facilitators of learning in Nakhon Si Thammarat Province; and 3) to explore approaches to enhancing the quality of learning management in the 21st century in Nakhon Si Thammarat Province. The sample consisted of 106 quantitative participants and 9 qualitative participants - comprising school administrators, educational supervisors, and teachers specializing in Science, Mathematics, and Technology/Computer Science - located teacher in Nakhon Si Thammarat Province. These participants were drawn from The Secondary Educational Service Area Office Nakhon Si Thammarat, Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2, and Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3. The research instruments consisted of a survey on key skills for learning facilitators, a satisfaction assessment form with the capacity - building program, and an interview form guide regarding learning management approaches. Data were collected through training sessions and interviews conducted during the spatial implementation and scaling - up phase. Statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.) and content analysis (CA). The research findings revealed that: 1) the highest - rated skill among learning facilitators was the ability to ask questions that stimulate learning for training; 2) teachers and educational personnel possessed a very high level of understanding regarding the teacher's role as a learning facilitator; (Mean = 4.66) and 3) teachers and educational personnel viewed the development of teachers into learning facilitators as crucial for enhancing student quality and the furthermore, the integration of modern technologies such as artificial intelligence (AI) into teaching and learning in the 21st 0century helps enhance the efficiency of professional teaching practices.
Keywords: Results of the Activity, Facilitator, Elevating the Quality of Learning Management, Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

บทบาทของครูได้เปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำให้จากเดิมที่ครูเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน (Teacher Centered) ได้เปลี่ยนเป็นรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นหลัก (Student Centered) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2554) ปัจจุบันในยุคดิจิทัลที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูล สารสนเทศและความรู้ด้วยตัวเองได้อย่างง่าย ดังนั้น ครูจึงไม่ใช่ที่รวบรวมความรู้ทั้งหมด ครูต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) ที่เน้นการสอนวิธีค้นคว้าความรู้ในโลกที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสาร ครูในยุคดิจิทัลไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้หรือประสบการณ์มากที่สุด แต่ต้องมีความสามารถเข้าใจและเข้าถึงผู้เรียนผ่านการถาม การฟัง การสังเกต และการวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมสร้างความไว้วางใจ ความมั่นใจ และแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง (แสงสุรีย์ ทองขาว และคณะ, 2566)

ในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาซึ่งให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลัก ครูจำเป็นต้องปรับลดบทบาทและความสำคัญของตนเองลง โดยต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก และใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายเพื่อรองรับผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันไป การเรียนการสอนควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 (21st - Century Learning) ให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่ตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นการเรียนรู้และพัฒนาตนเองต้องการ (Battelle for Kids, 2019) ในกระบวนการนี้ ครูควรคำนึงถึงความสนใจ ความต้องการ และสิ่งจูงใจของผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาได้เต็มศักยภาพ มีทักษะในการคิด การวิเคราะห์ การมีส่วนร่วม และสามารถค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

เนื่องจากบทบาทหน้าที่ในปัจจุบันของครูถูกท้าทายจากความคาดหวังของสังคมเกี่ยวกับการศึกษาโดยต้องการให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์รวมถึงการฝึกให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะต่าง ๆ ดังนั้น ครูจึงต้องเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้และผู้แนะนำการเรียนรู้ โดยใช้ทักษะการ Coaching ช่วยดึงศักยภาพของผู้เรียนออกมา เพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือทำจนเกิดสมรรถนะตามเป้าหมายการเรียนรู้ที่ครูและผู้เรียนกำหนดร่วมกัน มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง ถือเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาบุคคลและองค์ความรู้ในสาขาที่หลากหลาย รวมถึงมีการกำหนดยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ซึ่งเป็นทิศทางการขับเคลื่อนที่สำคัญ โดยมีการกำหนดแผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและผลิตครู โดยมุ่งเน้นเสริมสร้างสมรรถนะและทักษะเพื่อพัฒนากระบวนการผลิตครูให้มีความสมดุลทั้งคุณภาพและคุณธรรมเพื่อเป็นต้นแบบของผู้เรียน ตลอดจนพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่ตอบโจทย์การศึกษาของโลกอนาคต โดยแนวทางการขับเคลื่อนประเด็นหนึ่งที่สำคัญ คือ Teacher System Reform : Reinventing ระบบการพัฒนาครูและการส่งเสริมวิชาชีพครูคุณภาพเพื่อตอบโจทย์การศึกษาของโลกอนาคตร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2569)

ดังนั้น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ร่วมกับ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ได้ร่วมกันจัดอบรมหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเป็นผู้หนุนนำครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช นำร่องสำหรับครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี/คอมพิวเตอร์ ต่อเนื่องกันเป็นปีที่ 2 เนื่องจากปีงบประมาณ 2568 จำนวนผู้เข้าอบรมมีผลผลิตเชิงปริมาณเพียง ร้อยละ 59.33 (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2568) จึงได้มีการจัดขยายผลการอบรมอย่างต่อเนื่อง ในปีงบประมาณ 2569 มาจาก 3 เขตพื้นที่การศึกษา คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อทำการวิเคราะห์ทักษะสำคัญของการเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยประกอบการสอนจากการเป็นครูผู้สอนสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ รวมทั้งประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมที่มีต่อหลักสูตร และศึกษาแนวทางในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เกิดการขยายผลการอบรมลงสู่โรงเรียนสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community) อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างความยั่งยืนในเชิงพื้นที่ทำให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้เรียน เพื่อเป็นต้นแบบครูผู้อำนวยการเรียนรู้พัฒนานักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ทักษะสำคัญของผู้อำนวยการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเป็นผู้หนุนนำครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บข้อมูลจากบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการอบรมหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเป็นผู้หนุนนำครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) โดยเน้นวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทักษะสำคัญของผู้อำนวยการเรียนรู้ การประเมินความพึงพอใจ และแนวทางการยกระดับคุณภาพเพื่อการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปขยายผลต่อในห้องเรียนและโรงเรียน ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างและวิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอนกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี/คอมพิวเตอร์ ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช สำรวจผ่าน Google Form เพื่อลงทะเบียนเข้าร่วมอบรมหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเป็นผู้หนุนนำครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) ปีงบประมาณ 2569 จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,454 คน (ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2569)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี/คอมพิวเตอร์ ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 รวมทั้งสิ้น จำนวน 106 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากผู้สมัครเข้ารับการอบรม

2.2 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี/คอมพิวเตอร์ ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช จำนวน 2 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 4 คน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนและครูผู้ผ่านการอบรม

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสำรวจทักษะสำคัญของผู้อำนวยการเรียนรู้

เป็นแบบสำรวจโดยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารจากคู่มือการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลการทางการศึกษาเพื่อเป็นผู้หนุนนำครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (สำหรับครูผู้สอน) ประกอบด้วย ทักษะสำคัญ 4 ด้าน ของการเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) จากหลักสูตรการฝึกอบรม คือ 1) ทักษะการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ 2) ทักษะการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นการเรียนรู้ 3) ทักษะการประเมินระหว่างเรียนและการให้ข้อมูลย้อนกลับ และ 4) ทักษะการกระตุ้นและเสริมสร้างแรงบันดาลใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2569) โดยผ่านกระบวนการหาค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง (IOC) ระหว่าง 0.67 - 1.00

2. แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษา

เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า Rating Scale 5 ระดับ (Likert, R., 1987) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหาและกิจกรรม 2) ด้านวิทยากร 3) ด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวก และ 4) ด้านเวลาและการมีส่วนร่วม โดยผ่านกระบวนการหาค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง (IOC) ระหว่าง 0.67 - 1.00

3. แบบสัมภาษณ์แนวทางการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้

เป็นแบบสัมภาษณ์โดยมีประเด็นเนื้อหา 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาครูในบทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยการเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนรู้ของครูในฐานะผู้อำนวยการเรียนรู้ 3) แนวคิด/พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้น และ 4) แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผ่านกระบวนการหาค่าดัชนีความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง (IOC) ระหว่าง 0.67 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. จัดกิจกรรมอบรมตามหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเป็นผู้หนุนนำครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) สำรวจทักษะสำคัญของผู้อำนวยการเรียนรู้โดยแบบสำรวจออนไลน์ผ่าน Mentimeter นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกความถี่คิดเป็นจำนวน และร้อยละ

2. ประเมินความพึงพอใจหลังการอบรมเสร็จโดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตร โดยแบบประเมินออนไลน์ผ่าน Google Form สร้างเป็น qr - code ให้ผู้อบรมสแกนเพื่ออำนวยความสะดวกในการตอบ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ดำเนินการขยายผลเชิงพื้นที่ไปยังโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีครูเข้ารับการอบรม โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้เข้าร่วมโครงการและครูผู้สังเกต ผ่านการนิเทศชั้นเรียนและสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปสังเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ทักษะสำคัญของผู้อำนวยการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูและบุคลากรทางการศึกษา

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครูและบุคลากรทางการศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	17	16.04
หญิง	89	83.96
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา		
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช	44	41.51
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2	30	28.30
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3	32	30.19
รายวิชา		
คณิตศาสตร์	39	36.79
วิทยาศาสตร์	50	47.17
เทคโนโลยี/คอมพิวเตอร์	14	13.21
อื่น ๆ	3	2.83
รวม	**106**	**100.00**

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 83.96 และเพศชาย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 16.04 โดยส่วนใหญ่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 41.51 รองลงมา คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 30.19 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 28.30 ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์ทักษะสำคัญของผู้อำนวยการเรียนรู้

ตารางที่ 2 ทักษะผู้อำนวยการเรียนรู้

ทักษะผู้อำนวยการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
ทักษะการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้	34	32.08
ทักษะการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นการเรียนรู้	24	22.64
ทักษะการประเมินระหว่างเรียนและการให้ข้อมูลย้อนกลับ	16	15.09
ทักษะการกระตุ้นและเสริมสร้างแรงบันดาลใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	24	22.64
ไม่ระบุ	8	7.55
รวม	**106**	**100.00**

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะผู้อำนวยการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาจากการอบรมที่สูงสุด คือ ทักษะการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 32.08 รองลงมา คือ ทักษะการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นการเรียนรู้ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 22.64 ทักษะการกระตุ้นและเสริมสร้างแรงบันดาลใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 22.64 ทักษะการประเมินระหว่างเรียนและการให้ข้อมูลย้อนกลับ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 15.09 และไม่ระบุ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.55 ตามลำดับ

2. เพื่อประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเป็นผู้หนุนนำครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตร

รายการประเมิน	ความพึงพอใจ		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านเนื้อหาและกิจกรรม	**4.74**	**0.49**	**มากที่สุด**
ความชัดเจนของวัตถุประสงค์และเนื้อหา	4.78	0.50	มากที่สุด
ความเหมาะสมของเนื้อหากับบทบาทของผู้เข้าร่วม	4.74	0.49	มากที่สุด
ความครอบคลุมและทันสมัยของเนื้อหา	4.68	0.52	มากที่สุด
ประโยชน์ของกิจกรรมต่อการพัฒนาวิชาชีพ	4.76	0.46	มากที่สุด
ด้านวิทยากร	**4.82**	**0.46**	**มากที่สุด**
ความรู้และความเชี่ยวชาญของวิทยากร	4.82	0.47	มากที่สุด
การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร	4.77	0.48	มากที่สุด
การใช้สื่อและเทคนิคการสอนของวิทยากร	4.84	0.48	มากที่สุด
ความสามารถในการตอบข้อซักถาม	4.83	0.41	มากที่สุด
ด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวก	**4.83**	**0.43**	**มากที่สุด**
การประชาสัมพันธ์และข้อมูลก่อนเข้าร่วม	4.72	0.55	มากที่สุด
ความเหมาะสมของสถานที่อบรม	4.88	0.36	มากที่สุด
ความสะดวกของอุปกรณ์/สิ่งอำนวยความสะดวก	4.85	0.39	มากที่สุด
การดูแลของทีมงานระหว่างกิจกรรม	4.85	0.42	มากที่สุด

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตร (ต่อ)

รายการประเมิน	ความพึงพอใจ		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านเวลาและการมีส่วนร่วม	4.77	0.49	มากที่สุด
ความเหมาะสมของระยะเวลาในแต่ละช่วง	4.66	0.59	มากที่สุด
การเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้	4.80	0.46	มากที่สุด
การมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม	4.84	0.43	มากที่สุด
ความเข้าใจของครูที่มีต่อบทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยการเรียนรู้	4.66	0.61	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความเข้าใจของครูที่มีต่อบทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยการเรียนรู้ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.66 เท่ากับ S.D. เท่ากับ 0.61 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.83 เท่ากับ S.D. เท่ากับ 0.43 รองลงมา คือ ด้านวิทยากร ค่าเฉลี่ย 4.82 เท่ากับ S.D. เท่ากับ 0.46 ด้านเวลาและการมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ย 4.77 เท่ากับ S.D. เท่ากับ 0.49 และด้านเนื้อหาและกิจกรรม ค่าเฉลี่ย 4.74 เท่ากับ S.D. เท่ากับ 0.49 ตามลำดับ โดยผลการประเมินทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3. เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอนกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี/คอมพิวเตอร์ ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 9 คน สรุปประเด็นทั้ง 4 ด้าน ได้ดังนี้ คือ

1. การพัฒนาครูในบทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยการเรียนรู้

นำผลที่ได้จากการอบรมมาพัฒนาตนจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนักเรียนและบริบทสถานศึกษา โดยใช้ทักษะการ Coaching มุ่งเน้นการดึงศักยภาพของนักเรียนและเน้นแนวคิดผู้เรียนเป็นหลัก (Student Centered) โดยใช้บทบาทครูในฐานะผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) แนะนำให้นักเรียนวิเคราะห์และแก้ปัญหาเป็นโดยเชื่อมโยงเนื้อหาที่เรียนเข้ากับปัญหาและชีวิตจริงรอบตัว เพื่อช่วยให้นักเรียนค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ด้วยตัวเองและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. การจัดการเรียนรู้ของครูในฐานะผู้อำนวยการเรียนรู้

สร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Learning Community) แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น เช่น ทักษะการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ ทักษะการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นการเรียนรู้ ทักษะการประเมินระหว่างเรียนและการให้ข้อมูลย้อนกลับ และทักษะการกระตุ้นและเสริมสร้างแรงบันดาลใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นำมาช่วยให้การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนและในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในฐานะครูผู้อำนวยการเรียนรู้

3. แนวคิด/พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดขึ้น

นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม มีใจใฝ่เรียนรู้ สามารถค้นคว้าและสร้างความรู้ด้วยตัวเองได้ กล้าแสดงออก กล้าตั้งคำถามในสิ่งที่ตนอยากรู้ มีการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาเป็น โดยสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างและเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมกลุ่มหรือร่วมชั้นเรียนสามารถทำงานเป็นทีมได้และรับฟังผู้อื่น อีกทั้งมีการใช้ ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) สร้างสรรค์ชิ้นงานด้วยแนวคิดใหม่ที่ได้จากแนะนำจากครูผู้สอนได้อย่างเหมาะสมและรู้เท่าทัน เมื่อได้รับคำชมมีการแสดงออกที่ดี เช่น สบตา ยิ้มรับ และตั้งใจเรียนมากขึ้น

4. แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้ให้ความเห็นว่า

4.1 ควรพัฒนาครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในทุกรายวิชา เนื่องจากมองเห็นว่า “การสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความสำคัญในชีวิตประจำวัน” โดยควรปลูกฝังให้นักเรียนได้รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณและฝึกแก้ปัญหาได้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการสื่อสารและทำงานร่วมกันกับผู้อื่นโดยเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับปัญหาและชีวิตจริงรอบตัว

4.2 การเรียนการสอนที่นำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือช่วย “ควรสอดแทรกการใช้สื่ออย่างถูกกฎหมายและตระหนักถึงการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) อย่างถูกต้อง”

4.3 ควรมีการวางแผนในการนำผลจากการอบรมไปพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและครอบคลุม โดยให้ครูผู้สอนที่เข้าร่วมโครงการอบรมเป็นต้นแบบและขยายผลภายในโรงเรียนให้ครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

4.4 เห็นว่าโครงการอบรมดังกล่าวเป็นโครงการที่ดีเหมาะกับผู้เรียนและผู้สอนในยุคดิจิทัลโดยควรจัดต่อเนื่องในทุก ๆ ปี

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ทักษะสำคัญของผู้อำนวยการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ทักษะผู้อำนวยการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาจากการอบรมที่สูงสุด คือ ทักษะการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ อาจเนื่องมาจากการที่ครูได้ตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้ อยากเห็น ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าตอบคำถามและกล้าแสดงออก อีกทั้งสามารถลองผิด ลองถูกด้วยตัวของนักเรียนเอง ซึ่งครูเป็นผู้คอยสนับสนุนและอำนวยการเรียนรู้ เน้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นหลัก ครูมีส่วนช่วยในการพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ ออกแบบกิจกรรมการจัดการเชิงรุก (Active Learning) โดยนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับการที่ครูสามารถตั้งคำถามให้นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และการสะท้อนตนเอง (Brookfield, S. D., 2017) ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี/คอมพิวเตอร์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของประฎิชญา สร้อยจิตและคณะ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้กระบวนการพัฒนาครูสู่บทบาทผู้อำนวยการเรียนรู้ ซึ่งมุ่งเน้นการปรับบริบทจากผู้สอนสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้และทักษะสำคัญของผู้อำนวยการเรียนรู้ (ประฎิชญา สร้อยจิต และคณะ, 2568) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของทรงรัฏฐ์ ชอุ่มดวง ซึ่งนำเสนอรูปแบบการสอนเชิงรุก โดยบทบาทของครู ประกอบด้วย อำนวยความสะดวกและการให้คำแนะนำ ออกแบบกิจกรรม และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี (ทรงรัฏฐ์ ชอุ่มดวง, 2569)

2. ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเป็นผู้หนุนนำครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความพึงพอใจต่อหลักสูตรโดยความเข้าใจของครูที่มีต่อบทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่า การจัดอบรมที่มีการจัดการและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้อย่างเหมาะสม การถ่ายทอดความรู้จากวิทยากรที่มีความสามารถเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศด้วยตัวเองได้อย่างง่ายดาย รวมถึงการจัดเนื้อหาและกิจกรรมที่มีความทันสมัยเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การใช้สื่อออนไลน์ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และแอปพลิเคชันต่าง ๆ มาช่วยในการอบรมซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำกิจกรรมเพื่อการการพัฒนาวิชาชีพครู ทำให้ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของพินิจนันท์ เนื่องจากอวน และคณะ ที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงการอบรมพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะวิทยาศาสตร์

มีผลประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยครูเห็นว่า สามารถนำความรู้ประสบการณ์ไปปรับใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ (พินิจนันท์ เนื่องจากอวน และคณะ, 2567) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฏฐปวีร์ แก้วสมบูรณ์ มีความพึงพอใจต่อโครงการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาในการใช้สื่อการสอนออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน (ณัฏฐปวีร์ แก้วสมบูรณ์, 2564)

3. ผลการศึกษาแนวทางการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การพัฒนาครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) นำไปสู่พัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ เนื่องจากมองเห็นว่า ทักษะการ Coaching เป็นการดึงศักยภาพของนักเรียนออกมา ช่วยให้นักเรียนค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ อีกทั้งจะเห็นได้ว่า การสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความสำคัญในชีวิตประจำวันเป็นอย่างยิ่ง และการจัดการเรียนรู้โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยทำให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานวิชาชีพครูมากยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ครูผู้สอนต้องตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้องและสอนให้นักเรียนรู้เท่าทันเทคโนโลยีในปัจจุบันด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างภูมิต้านทางเทคโนโลยีจากห้องเรียนไปสู่การใช้ชีวิตนอกห้องเรียนได้ และการที่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นความสำคัญของครูผู้อำนวยการเรียนรู้จากครูต้นแบบที่เข้ารับการอบรมโดยครูคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี/คอมพิวเตอร์ นำไปสู่การสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในห้องเรียนและโรงเรียนส่งผลต่อการขยายผลการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานวิชาชีพครูและการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของไพรัชช์ แสงแก้ว ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนายกระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 กล่าวว่า ครูควรฝึกอบรมการนำวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มความสนใจแก่ผู้เรียน (ไพรัชช์ แสงแก้ว, 2567) และสอดคล้องกับผลวิจัยของปอยขวัญ เขมา ได้จัดทำชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาและทำการประเมินการใช้งาน พบว่า สามารถนำไปใช้พัฒนาศักยภาพครูโดยการนำความรู้ไปปรับใช้และวางแผนปฏิบัติงานวิชาชีพครูให้เกิดประสิทธิภาพได้ (ปอยขวัญ เสมา, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ปรับเปลี่ยนบทบาทจากครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ INPUT จากครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช PROCESS เป็นทักษะผู้อำนวยการเรียนรู้ 4 ด้าน OUTPUT เป็นความพึงพอใจที่ได้จากกิจกรรมพัฒนาศักยภาพครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) และ OUTCOME เป็นแนวทางการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการจัดกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า 1) ครูและบุคลากรทางการศึกษามีทักษะการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้สูงสุด 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเข้าใจต่อบทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) การพัฒนาครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพ โดยการ Coaching ช่วยดึงศักยภาพนักเรียนให้ค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเองผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของครูได้ โดยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ 1) ควรนำผลการวิเคราะห์ทักษะผู้อำนวยการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาไปใช้ให้เกิดผลเชิงประจักษ์ในทุกด้าน เพื่อนำครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) อย่างเป็นรูปธรรม และ 2) โรงเรียนควรจัดการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและช่วงชั้น ทั้งนี้ได้มีข้อเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรพัฒนาศักยภาพครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) ให้ครบทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) ควรศึกษาการพัฒนาครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกรายวิชา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนการวิจัยโครงการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานโครงการระหว่างสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ปีงบประมาณ 2569

เอกสารอ้างอิง

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. (2568). รายงานสรุปโครงการยกระดับการศึกษาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ประจำปีงบประมาณ 2568. นครศรีธรรมราช: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

ณัฏฐปวีร์ แก้วสมบูรณ์. (2564). การใช้และความพึงพอใจในสื่อการสอนออนไลน์ของโครงการอบรมพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาระดับประถมศึกษาของมูลนิธิศักดิ์พรทรัพย์. ใน การค้นคว้าอิสระนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ทรงรัฏฐ์ ชอุ่มดวง. (2569). การพัฒนารูปแบบการสอนเชิงรุกด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐานจากโจทย์ปัญหาที่เกิดขึ้นของการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 9(7), 375-389.

ประฎิชญา สร้อยจิต และคณะ. (2568). การยกระดับการศึกษาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีเชิงพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้กระบวนการพัฒนาครูสู่บทบาทผู้อำนวยการเรียนรู้. วารสารคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสร้างสรรค์, 3(3), 493-507.

ปอยขวัญ เสมา. (2565). การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพิชัยด้วยชุดกิจกรรมตามแนวคิด Outward Mindset สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์. ใน การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พินิจนันท์ เนื่องจากอวน และคณะ. (2567). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะวิทยาศาสตร์. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(6), 425-439.

ไพรัชช์ แสงแก้ว. (2567). แนวทางการพัฒนายกระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักวุฒิธรรม 4 โรงเรียนสังกัดสำนงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี. Journal of Buddhistic Sociology, 9(1), 95-111.

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. (2569). แผนปฏิบัติการเชิงยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570). นครศรีธรรมราช: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2569). คู่มือการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลการทางการศึกษาเพื่อเป็นผู้หนุนนำครูสู่ผู้อำนวยการเรียนรู้ (สำหรับครูผู้สอน). กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2554). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

แสงสุรีย์ ทองขาว และคณะ. (2566). บทบาทครูไทยกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการศึกษา. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 8(2), 130-144.

Battelle for Kids. (2019). P21 framework definitions. Retrieved พฤษภาคม 20, 2569, from https://www.battelleforkids.org/wp-content/uploads/2023/11/P21_Framework_DefinitionsBFK.pdf

Brookfield, S. D. (2017). Becoming a critically reflective teacher. (2nd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Likert, R. (1987). The Method of Constructing and Attitude Scale. New York: Wiley & Son.

บทความวิจัย

ผลของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เรื่องการพัฒนาหลักสูตรของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์*

THE EFFECTS OF PARTICIPATORY LEARNING MANAGEMENT WITH THE JIGSAW TECHNIQUE ON LEARNING ACHIEVEMENT AND LEARNING PARTICIPATION IN THE CURRICULUM DEVELOPMENT UNIT AMONG PRE-SERVICE SCIENCE TEACHERS

ศศิธร บุญไพโรจน์[1], ปริญ สิริลาภโภคิน[2], นวลใย ญารักษา[2*]
Sasithorn Boonpairoj[1], Prin Sirilapphokhin[2], Nualyai Yaraksa[2*]
[1]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อุบลราชธานี ประเทศไทย
[1]Faculty of Education, Ubon Ratchatani Rajabhat University, Ubon Ratchathani, Thailand
[2]คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อุบลราชธานี ประเทศไทย
[2]Faculty of Science, Ubon Ratchatani Rajabhat University, Ubon Ratchathani, Thailand
[*]Corresponding author E-mail: Nualyai.y@ubru.ac.th
[*]Tel: 081-066-7774

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง 3) ศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และ 4) ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์ของนักศึกษากลุ่มทดลอง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาชีววิทยา จำนวน 2 หมู่เรียน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 25 คน และกลุ่มควบคุม 27 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มควบคุมที่ไม่เทียบเท่า วัดผลก่อนและหลังเรียน (Nonequivalent Control-Group Design) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ทั้งสองรูปแบบ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบสองกลุ่มอิสระ (Independent Samples t-Test) และแบบไม่อิสระ (Dependent Samples t-Test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}$ = 13.56, S.D. = 2.75) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($\bar{X}$ = 13.07, S.D. = 2.43) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองหลังเรียน ($\bar{X}$ = 24.16, S.D. = 2.03) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 19.30, S.D. 2.55) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 22.10) 3) นักศึกษากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.41) และ 4) นักศึกษากลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.38)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม, เทคนิคจิ๊กซอว์, การพัฒนาหลักสูตร, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, นักศึกษาครูวิทยาศาสตร์

[*] Received 2 September 2026; Revised 24 September 2026; Accepted 28 September 2026

Abstract

This research aimed to 1) compare the posttest learning achievement of students who learned through participatory learning combined with the Jigsaw technique with that of students who received conventional instruction; 2) compare the pretest and posttest learning achievement of students in the experimental group; 3) investigate the learning participation behaviors of students in the experimental group; and 4) examine their satisfaction with participatory learning integrated with the Jigsaw technique. This study employed a quasi-experimental research design. The sample consisted of second-year Bachelor of Education students majoring in Biology from two class sections. Using cluster random sampling, 25 students were assigned to the experimental group and 27 students to the control group. The study employed a quasi-experimental nonequivalent control-group pretest–posttest design. The research instruments comprised lesson plans for the two instructional approaches, a learning achievement test, a learning participation behavior observation form, and a satisfaction questionnaire. The data were analyzed using means, standard deviations, an independent-samples t-test, and a dependent-samples t-test. The findings revealed that 1) the experimental group achieved a significantly higher posttest mean score ($\bar{X}$ = 24.16, S.D. = 2.75) than the control group ($\bar{X}$ = 19.30,S.D. = 2.43) at the .05 level; 2) the experimental group's posttest learning achievement ($\bar{X}$ = 24.16,S.D. = 2.03) was significantly higher than its pretest achievement ($\bar{X}$ = 13.56,S.D. = 2.55) at the .05 level (t = 22.10); 3) the experimental group demonstrated an overall high level of learning participation behavior ($\bar{X}$ = 4.35,S.D. = 0.41) and 4) the experimental group reported the highest overall level of satisfaction with the instructional approach ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.38).

Keywords: Participatory Learning, Jigsaw Technique, Curriculum Development, Learning Achievement, Pre-service Science Teachers

บทนำ

การผลิตครูตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตมุ่งพัฒนาบัณฑิตให้มีสมรรถนะทั้งด้านความรู้ในศาสตร์การสอน ตลอดจนความสามารถในการออกแบบ พัฒนา และนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ รายวิชาการพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นรายวิชาแกนสำคัญที่นักศึกษาครูทุกสาขาวิชาจำเป็นต้องเรียนรู้ เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงการกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล เพื่อให้หลักสูตรสามารถนำไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2525); (สงัด อุทรานันท์, 2532) เนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรครอบคลุมแนวคิด หลักการ และขั้นตอนที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ รวมทั้งแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน (Tyler, R. W. , 1949); (Taba, H., 1962); (Saylor, J.G. et al., 1981) ตลอดจนแนวคิดร่วมสมัยที่ได้รับการพัฒนาต่อยอด (Wiggins, G. & McTighe, J., 2005) กรอบแนวคิดหลักสูตรของ Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P. ซึ่งครอบคลุมแนวคิดเชิงเทคนิค-วิทยาศาสตร์และแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P., 2018) อย่างไรก็ตาม เนื้อหาดังกล่าวมีรายละเอียดเชิงทฤษฎีค่อนข้างมากและมีลักษณะเป็นนามธรรม ผู้เรียนจึงอาจจดจำองค์ประกอบของแต่ละรูปแบบได้ แต่ยังไม่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ขั้นตอน และการนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบหลักสูตรหรือการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็น

ระบบ การจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครูจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงทฤษฎีกับประสบการณ์ แลกเปลี่ยนมุมมอง ทำงานร่วมกับผู้อื่น และสะท้อนคิดจากกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยระยะหลังที่เสนอว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยพัฒนาความรู้ในเนื้อหา ความเชื่อมั่นในความสามารถด้านการสอน แรงจูงใจ และการมีส่วนร่วมทางการเรียนของนักศึกษาครูได้ (Chan, S. et al., 2021); (Chan, S. et al., 2024)

จากการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา พบว่าเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรมีลักษณะเป็นนามธรรมและมีความซับซ้อนเชิงทฤษฎี หากใช้การบรรยายเป็นหลักนักศึกษามักเรียนรู้ด้วยการท่องจำ ขาดการเชื่อมโยงแนวคิดและการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด และไม่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ นักศึกษายังมีพื้นฐานความรู้และมุมมองต่อเนื้อหาที่แตกต่างกัน ซึ่งนับเป็นทั้งความท้าทายและโอกาสในการออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ร่วมกัน การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) เป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิด อภิปรายและสร้างความรู้ร่วมกันบนพื้นฐานประสบการณ์ของตนเอง ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (ทิศนา แขมมณี, 2560) โดยมีบทบาทตั้งแต่การกระตุ้นให้นักศึกษานำประสบการณ์และความรู้เดิมเกี่ยวกับหลักสูตรมาแลกเปลี่ยน การร่วมวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ทางหลักสูตร การอภิปรายและตัดสินใจร่วมกัน ตลอดจนการสะท้อนคิดเพื่อเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับบทบาทของตนในฐานะครู กระบวนการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้รับความรู้ แต่มีส่วนร่วมในการสร้างความหมาย ตรวจสอบความเข้าใจ และเชื่อมโยงแนวคิดทางทฤษฎีกับบริบทการจัดการเรียนรู้จริง โดยเฉพาะขั้นกระตุ้นประสบการณ์เดิม ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขั้นสะท้อนคิด ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในวิชาชีพครู

เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่พัฒนาโดย Aronson, E. et al. โดยจัดผู้เรียนออกเป็นกลุ่มบ้าน (Home Group) และมอบหมายให้สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบเนื้อหาย่อยที่แตกต่างกัน จากนั้นสมาชิกที่ได้รับเนื้อหาเดียวกันจากแต่ละกลุ่มบ้านจะรวมตัวกันเป็นกลุ่มเชี่ยวชาญ (Expert Group) เพื่อศึกษา อภิปราย และตรวจสอบความเข้าใจ ก่อนกลับไปยังกลุ่มบ้านเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกคนอื่น (Aronson, E. et al., 1978) โครงสร้างดังกล่าวทำให้ผู้เรียนแต่ละคนมีบทบาทที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของกลุ่ม สมาชิกจึงไม่สามารถพึ่งพาผู้สอนหรือสมาชิกได้เพียงบางคน แต่ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการอธิบายระหว่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพึ่งพาอาศัยทางบวกและความรับผิดชอบรายบุคคลของการเรียนรู้แบบร่วมมือ งานวิจัยพบว่าการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ช่วยสนับสนุนความเข้าใจในเนื้อหา การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ การแลกเปลี่ยนความรู้ และทักษะการทำงานร่วมกันของผู้เรียนได้ (Jainal, N. H. & Shahrill, M., 2021) อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์อาจแตกต่างกันตามเนื้อหาและวิธีดำเนินกิจกรรม ผู้สอนจึงควรกำหนดบทบาท แหล่งเรียนรู้ ภาระงาน และการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนอย่างชัดเจน (Vives, E. et al., 2025) โดย Liao, S.N. et al. รายงานจากการศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ในระดับอุดมศึกษาว่า ผู้เรียนจำนวนมากรับรู้ว่าตนเองมีบทบาทเป็นผู้เรียนที่มีส่วนร่วมมากขึ้น และมีโอกาสทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อน (Liao, S. N. et al., 2018) ขณะที่งานวิจัยของ Theobald, E.J. et al. ซึ่งศึกษาการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันในกลุ่มกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่าการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มสามารถเพิ่มการมีส่วนร่วมเชิงความร่วมมือของผู้เรียนได้ทั้งในระดับชั้นเรียนและระดับบุคคล (Theobald, E. J. et al., 2017)

สำหรับรายวิชาการพัฒนาหลักสูตร เนื้อหามีลักษณะเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบด้วยแนวคิด หลักการ ทฤษฎี องค์ประกอบ และกระบวนการที่มีความเชื่อมโยงกันหลายประเด็น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการถ่ายทอดเนื้อหาเพียงฝ่ายเดียวอาจทำให้ผู้เรียนมีโอกาสในการอภิปราย วิเคราะห์ และเชื่อมโยงแนวคิดระหว่างกันอย่างจำกัด การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์จึงมีความเหมาะสม เนื่องจากสามารถนำจุดเด่นของ

การจัดการเรียนรู้ทั้งสองแนวทางมาบูรณาการกัน กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทในการคิด อภิปราย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสร้างความรู้ ขณะที่เทคนิคจิ๊กซอว์ช่วยกำหนดโครงสร้างของการทำงานร่วมกันให้สมาชิกแต่ละคนมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายอย่างชัดเจน อันนำไปสู่การพึ่งพาอาศัยกัน การสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์เปรียบเทียบกับการสอนปกติ ในเนื้อหาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรเพื่อยันยันผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการพัฒนาหลักสูตรสำหรับนักศึกษาครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร ระหว่างนักศึกษากลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรูปแบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์กับกลุ่มที่เรียนด้วยการสอนปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรูปแบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มควบคุมที่ไม่เทียบเท่า วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (Nonequivalent Control-Group Design) ดังนี้

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มควบคุมที่ไม่เทียบเท่า วัดผลก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่ม	ทดสอบก่อนเรียน	จัดกระทำ	ทดสอบหลังเรียน
กลุ่มทดลอง (E)	O_1	X	O_2
กลุ่มควบคุม (C)	O_3	-	O_4

สัญลักษณ์

E หมายถึง กลุ่มทดลอง (นักศึกษาวิชาชีพครูที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์)

C หมายถึง กลุ่มควบคุม (นักศึกษาวิชาชีพครูที่ได้รับการสอนแบบปกติ)

X หมายถึง การจัดกระทำโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์

- หมายถึง การสอนปกติ (ไม่ได้รับการจัดกระทำด้วยวิธีทดลอง)

O_1, O_3 หมายถึง การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre-test) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามลำดับ

O_2, O_4 หมายถึง การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-test) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตามลำดับ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 เป็นการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิชาการพัฒนาหลักสูตร เรื่องการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์ รวมทั้งสิ้น 2 หน่วยการเรียนรู้ รวม 12 ชั่วโมง

1.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่องการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

1.3 ศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ของนักศึกษากลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรูปแบบมีส่วนรวมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์

1.4 ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรูปแบบมีส่วนรวมร่วมกับเทคนิค จิ๊กซอว์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 2 คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2569 จำนวน 4 หมู่เรียน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 2 หมู่เรียน รวม 52 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 25 คน และกลุ่มควบคุม 27 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

3. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ภายในเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม 2569

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้ 2 ชุด ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์ (สำหรับกลุ่มทดลอง) และแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ (สำหรับกลุ่มควบคุม) ที่มีเนื้อหา จุดประสงค์ และเวลาเรียนเท่ากัน โดยคณะผู้วิจัยศึกษาคำอธิบายรายวิชา มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ.) และมาตรฐานวิชาชีพครูที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการผลิตครูที่มีสมรรถนะตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวเพื่อเป็นแนวทางออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันและการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญของนักศึกษาวิชาชีพครู จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน/ด้านวิชาชีพครู จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความสอดคล้องของเนื้อหากับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) จากนั้นปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง และปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้จริง

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ โดยคณะผู้วิจัยนำแบบทดสอบเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 - 1.00 ได้ข้อสอบจำนวน 30 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

4.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คณะวิจัยสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และนำไปตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำและนำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นก่อนนำไปใช้จริง

4.4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert Scale) คณะผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา หาค่า IOC ของแต่ละข้อคำถาม และคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตามเกณฑ์ ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษาและข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง

5. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ (กระบวนการทดลอง)

กลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์ โดยมีขั้นตอนหลัก ดังนี้

5.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนและสร้างการมีส่วนร่วม ผู้สอนกระตุ้นความสนใจด้วยสถานการณ์/คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนแต่ละสาขา และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้

5.2 ขั้นจัดกลุ่มบ้าน (Home Group) แบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มคละสาขาและความสามารถ กลุ่มละ 4 - 5 คน สมาชิกแต่ละคนได้รับมอบหมายหัวข้อย่อยที่แตกต่างกัน (เช่น รูปแบบของไทเลอร์ รูปแบบของทาบา และรูปแบบของเซย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์ และลูอิส เป็นต้น)

5.3 ขั้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group) สมาชิกที่ได้รับหัวข้อเดียวกันจากต่างกลุ่มมารวมกลุ่มร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ และอภิปรายหัวข้อนั้นอย่างลึกซึ้งจนเกิดความเข้าใจร่วมกัน

5.4 ขั้นถ่ายทอดความรู้สู่กลุ่มบ้าน สมาชิกกลับสู่กลุ่มบ้านเดิม ผลัดกันถ่ายทอดความรู้ในหัวข้อที่ตนรับผิดชอบให้เพื่อนในกลุ่มจนครบทุกหัวข้อ พร้อมร่วมกันสรุปเชื่อมโยงภาพรวมของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

5.5 ขั้นสรุปและประเมินผล ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญ ตรวจสอบความเข้าใจด้วยกิจกรรม/ใบงาน และสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกัน ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนแบบปกติในเนื้อหาจุดประสงค์ และระยะเวลาเดียวกัน โดยเน้นการบรรยาย อธิบายประกอบสื่อ ยกตัวอย่าง ซักถาม และสรุปบทเรียนโดยผู้สอน

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

6.1 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ดำเนินการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (O_1 และ O_3) กับนักศึกษาทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียวกัน ในช่วงเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เพื่อตรวจสอบว่านักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีพื้นความรู้พื้นฐานไม่แตกต่างกันก่อนเริ่มการทดลอง

6.2 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนของแต่ละกลุ่ม โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์ (X) จำนวน 2 หน่วยจำนวน 12 ชั่วโมง

6.3 ทดสอบหลังเรียน (Posttest) เมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ครบตามแผนที่กำหนดแล้ว ทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (O_3 และ O_4) กับนักศึกษาทั้งสองกลุ่ม โดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้จากนักศึกษากลุ่มทดลองโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ ภายหลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนรู้

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

7.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมด้วยการทดสอบค่าทีแบบสองกลุ่มอิสระ (t-test for Independent Samples) โดยตรวจสอบความเท่าเทียมของสองกลุ่มจากคะแนนก่อนเรียนล่วงหน้า

7.3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองด้วยการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test for Dependent Samples)

การแปลผลระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้ 4.51 - 5.00 = มากที่สุด, 3.51 - 4.50 = มาก, 2.51 - 3.50 = ปานกลาง, 1.51 - 2.50 = น้อย และ 1.00 - 1.50 = น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ก่อนการทดลอง ผลเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (กลุ่มทดลอง $\bar{X}$ = 13.56; กลุ่มควบคุม $\bar{X}$ = 13.40) แสดงว่าทั้งสองกลุ่มมีพื้นฐานความรู้ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t (Sig.)
กลุ่มทดลอง	25	30	13.56	2.75	0.682
กลุ่มควบคุม	27	30	13.07	2.43	

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางข้างต้น พบว่าก่อนการทดลอง นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 13.56 S.D. = 2.75 และนักศึกษากลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยเท่า 13.07, S.D = 2.43 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติทดสอบที พบว่า t = 0.682, p = 0.498 ซึ่งค่า p จึงสรุปได้ว่า คะแนนก่อนเรียนของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีพื้นฐานความรู้ใกล้เคียงกันก่อนเริ่มทดลอง

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t (Sig.)
กลุ่มทดลอง	25	30	24.16	2.03	7.55* (.000)
กลุ่มควบคุม	27	30	19.30	2.55	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}$ = 24.16, S.D. = 2.03) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($\bar{X}$ = 19.30, S.D. = 2.55) แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักศึกษากลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง (n = 25)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	(Sig.)
ก่อนเรียน	30	13.56	2.75	-	-
หลังเรียน	30	24.16	2.03	22.10*	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลอง ($\bar{X}$ = 24.16, S.D. = 2.03) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 13.56, S.D. = 2.75) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของกลุ่มทดลอง

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

รายการพฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การร่วมคิดและอภิปราย	4.40	0.44	มาก
2. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	4.38	0.40	มาก
3. การถ่ายทอด/แลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่ม	4.30	0.43	มาก
4. การทำงานร่วมกันและช่วยเหลือกัน	4.32	0.38	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.35**	**0.41**	**มาก**

จากตารางที่ 5 พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.41) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การร่วมคิดและอภิปราย

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจของกลุ่มทดลองต่อการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

รายการพฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.55	0.36	มากที่สุด
2. ด้านบทบาทของผู้เรียน	4.50	0.39	มาก
3. ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.53	0.37	มากที่สุด
4. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.50	0.40	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.52**	**0.38**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 6 พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.38) โดยด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าก่อนเรียนของกลุ่มทดลองเอง ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ลงมือศึกษาเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แล้วถ่ายทอดให้เพื่อนในกลุ่มบ้าน กระบวนการดังกล่าวเอื้อให้ผู้เรียนต้องเรียบเรียงอธิบายความรู้ด้วยภาษาของตนเอง นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการอภิปราย และถ่ายทอดเนื้อหาแก่ผู้อื่นจึงก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและคงทนกว่าการรับความรู้จากการบรรยายเพียงอย่างเดียว ดังเช่นกลุ่มควบคุม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือของ Aronson, E., et al. และ Slavin, R. E. ที่ระบุว่าการพึ่งพากันเชิงบวก (positive interdependent) และความรับผิดชอบส่วนบุคคล (Individual accountability) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Bonwell, C. C. & Eison, J. A., 1991); (Slavin, R. E., 1995) ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ทางสังคม (Social Constructivism) ของ Vygotsky, L. S. เสนอว่าการเรียนรู้มิได้เกิดจากการรับการถ่ายทอดจากครูผู้สอนฝ่ายเดียว หากแต่เกิดจากการสร้างความรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์เชิงสังคม การสื่อสารและการร่วมมือกับผู้อื่น (Vygotsky, L. S., 1978) ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์จึงเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ร่วมกันศึกษา อภิปราย และแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกทั้งในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มบ้าน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้จากสมาชิกแต่ละคนและสร้างความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรร่วมกันได้อย่างลึกซึ่งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เทคนิคจิ๊กซอว์ยังส่งเสริมความรับผิดชอบรายบุคคลและการพึ่งพาอาศัยกันเชิงบวก ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือสอดคล้องกับแนวคิดคอยง Johnson, D. W. et al. ที่เสนอว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และแรงจูงใจในการเรียนรู้ (Johnson, D. W. et al., 2014) ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยหลายฉบับ อาทิ การศึกษาของ อัญญปารย์ ศิลปนิลมาลย์ ที่ศึกษาการใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ในรายวิชาหลักการพื้นฐานสำหรับการพัฒนาซอฟต์แวร์ของนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด (อัญญปารย์ ศิลปะนิลมาลย์, 2558) สอดคล้องกับธนาพันธุ์ ณ เชียงใหม่ ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านวรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อการสอนภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์ และพบว่าคะแนนหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงขึ้น โดยผู้เรียนมีความพึงพอใจโดยภาพรวมต่อ

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้จิ๊กซอว์เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านวรรณกรรมสำหรับเด็ก อยู่ในระดับมากที่สุด (ธนาพันธุ์ ณ เชียงใหม่, 2568) เช่นเดียวกับงานของวารินทร์ ทาอ่อน และคณะ ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการสร้างสื่อวิดีโอช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์สูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ (วารินทร์ ทาอ่อน และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับผลการสังเคราะห์งานวิจัยของ Güngör, F. et al. ด้วยวิธี second-order meta-analysis ที่พบว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยรวมมีผลเชิงบวกต่อผลลัพธ์การเรียนรู้รวม (Güngör, F. et al., 2026) ถึงเทคนิคจิ๊กซอว์มีขนาดอิทธิพลในทางบวกต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นของนักศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้จึงอาจเป็นผลจากโครงสร้างของกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและมีความจำเป็นต้องแลกเปลี่ยนความรู้กับสมาชิกในกลุ่ม ส่งผลให้เกิดการประมวลผลความรู้อย่างต่อเนื่องและนำไปสู่ความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรที่ลึกซึ้งมากขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้มีนัยสำคัญต่อการผลิตครูในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากมิได้ส่งผลเพียงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่านั้นแต่ยังช่วยพัฒนาสมรรถนะสำคัญของนักศึกษาครู ได้แก่ การสื่อสาร การทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อบทบาทของตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพครูในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนเป็นแนวทางให้อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต่อไป

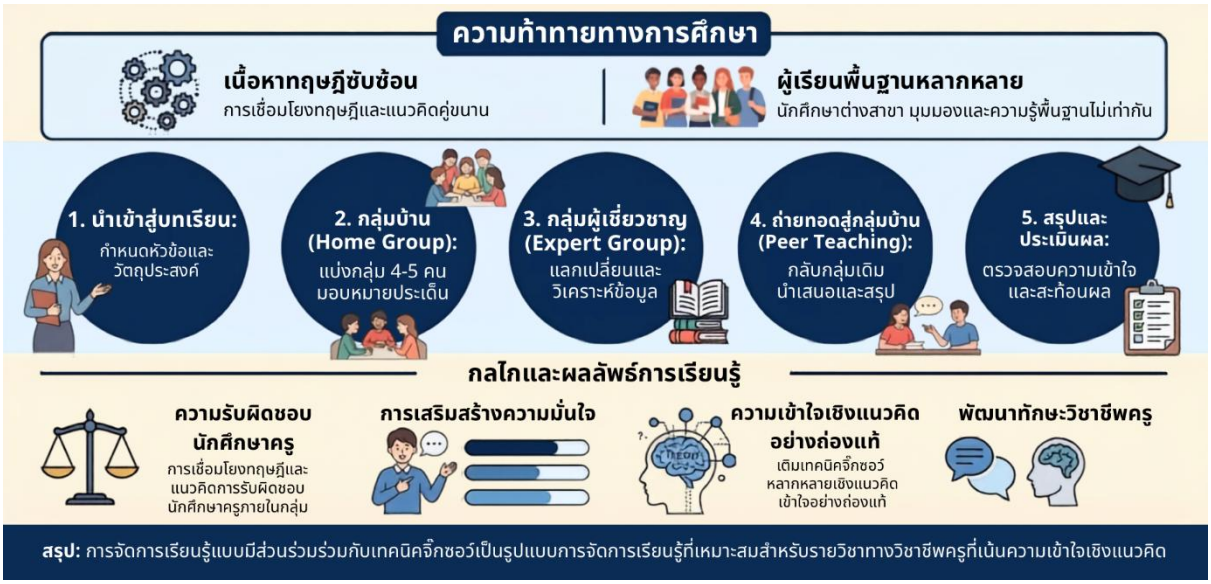
2. นักศึกษากลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอธิบาย ได้ว่าลักษณะกิจกรรมของเทคนิคจิ๊กซอว์กำหนดให้สมาชิกทุกคนมีบทบาทและหน้าที่ที่ชัดเจน ไม่มีผู้เรียนคนใดเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ นักศึกษาทุกคนช่วยกระตุ้นการแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลาย สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์ (ทิศนา แขมมณี, 2560) พฤติกรรมด้านการร่วมคิดและอภิปรายมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งสะท้อนว่าการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์สามารถเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจากผู้รับสารเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ ผู้เรียนทุกคนต้องสื่อสาร ซักถาม และอธิบายความรู้แก่เพื่อนในกลุ่มส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สอดคล้องกับแนวคิดของ Bonwell, C. C. & Eison, J. A. ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งด้านการคิดและการปฏิบัติ ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ พัฒนาความเข้าใจเชิงลึกได้ดีกว่า (Bonwell, C. C. & Eison, J. A., 1991) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Liao, S. N. et al. ซึ่งศึกษาประสบการณ์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เรียนด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ พบว่านักศึกษาร้อยละ 75 มองว่าตนเองมีบทบาทเป็นผู้เรียนที่มีส่วนร่วมมากขึ้น และร้อยละ 44 ระบุว่าตนเองได้ทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อน (Liao, S. N. et al., 2018) สะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างของเทคนิคจิ๊กซอว์สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่ผู้มีส่วนร่วมและผู้ถ่ายทอดความรู้ในกระบวนการเรียนรู้ได้ และสอดคล้องกับงานของไพรินทร์ ศรีสินทร ที่ศึกษาผลของการประยุกต์ใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน รวมทั้งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (ไพรินทร์ ศรีสินทร, 2561)

3. นักศึกษากลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าวมีความแปลกใหม่ ช่วยลดความน่าเบื่อจากการบรรยาย และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นตลอดกระบวนการ ส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยที่ผ่านมาซึ่งพบว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือส่งผลทางบวกต่อเจตคติและความพึงพอใจของผู้เรียน ที่สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) และพบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอสาสให้ผู้เรียนมีบทบาทเชิงรุกในกระบวนการเรียนรู้ส่งผลทางบวกต่อแรงจูงใจและความพึงพอใจของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทิมา ช่วยชุมและอรุณรัตน์ โยธินวัฒนบำรุง ที่ศึกษาประสิทธิผลการจัดการเรียนการเสนอด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ในรายวิชาพยาบาลบุคคลที่มี

ความผิดปกติของระบบประสาท และพบว่านักศึกษาพยาบาลร้อยละ 91.76 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ในระดับมาก (จันทิมา ช่วยชุม และอรุณรัตน์ โยธินวัฒนบำรุง, 2562) สอดคล้องกับงานของกัญญาภัค นันทชัย ที่พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ในรายวิชาระบบกล้ามเนื้อและโครงกระดูกของนักศึกษาสาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน และพบว่านักศึกษามีระดับความพึงพอใจในภาพรวมต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก (กัญญาภัค นันทชัย, 2566) ผลการวิจัยที่กล่าวมานี้สะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างของกิจกรรมจิ๊กซอว์ที่กำหนดให้ผู้เรียนแต่ละคนมีบทบาทและความรับผิดชอบเฉพาะตนภายในกลุ่ม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกถึงคุณค่าของตนเองในกระบวนการเรียนรู้ และนำไปสู่ระดับความพึงพอใจที่สูงขึ้นตามมา

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ค้นพบว่า การบูรณาการการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์เป็นรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพกับรายวิชาการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาเชิงทฤษฎีและมีความเป็นนามธรรมสูง โดยกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาประเด็นเฉพาะในฐานะ “ผู้เชี่ยวชาญ” ก่อนถ่ายทอดความรู้กลับสู่กลุ่ม ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึก เชื่อมโยงองค์ความรู้ได้เป็นระบบ และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นการผสมผสานระหว่างสองเทคนิคสามารถเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับรายวิชาทางวิชาชีพครูที่เน้นความเข้าใจเชิงแนวคิดมากกว่าการใช้รูปแบบหรือเทคนิคเดียว ทั้งนี้ลักษณะของกิจกรรมจิ๊กซอว์ที่กำหนดให้ผู้เรียนแต่ละคนมีบทบาทและความรับผิดชอบเฉพาะตนภายในกลุ่ม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกถึงคุณค่าของตนเองในกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงส่งเสริมให้ผู้เรียนเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่ผู้มีส่วนร่วมและผู้ถ่ายทอดความรู้ในกระบวนการเรียนรู้ได้ โดยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์

จากภาพแสดงกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้ 5 ขั้นตอน คือ 1.การนำเข้าสู่บทเรียน เป็นการชี้แจงวัตถุประสงค์และกำหนดประเด็นการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาหลักสูตร 2. กลุ่มบ้าน จัดกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 4-5 คน และแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละประเด็น 3. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เป็นการรวมกลุ่มย่อยตามประเด็นเพื่อวิเคราะห์ และสร้างความเข้าใจเชิงทฤษฎีร่วมกัน 4. ถ่ายทอดข้อมูลสู่กลุ่มบ้าน ขั้นตอนนี้ผู้เชี่ยวชาญจากกลุ่มย่อย

จะหมุนเวียนกลับกลุ่มเดิมเพื่อนำเสนอ อภิปราย และสังเคราะห์องค์ความรู้ 5.สรุปและประเมินผล เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบความเข้าใจ ถอดบทเรียนผ่านการสะท้อนคิด (Reflection) และสรุปประเมินภาพรวม โดยกระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอนนี้ขับเคลื่อนด้วยกลไกทางจิตวิทยาและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมไปสู่การบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ร่วมกัน จากลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและเทคนิคจิ๊กซอว์ 4 ด้านคือ ความรับผิดชอบของนักศึกษาครู การเสริมสร้างความมั่นใจ ความเข้าใจเชิงแนวคิดอย่างถ่องแท้ และเกิดความงอกงามของการพัฒนาทักษะวิชาชีพครู ซึ่งกรอบแนวคิดนี้เป็นแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Integrative Pedagogical Framework) ที่พิสูจน์แล้วว่ามีประสิทธิภาพสูงในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) และเพิ่มการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ เหมาะสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาทางครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ที่เน้นการสร้างความเข้าใจเชิงแนวคิดและการพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาวิชาชีพครู

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์มีแนวโน้มส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาหลักสูตรของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ได้ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การมีส่วนร่วม และความพึงพอใจกล่าวคือ นักศึกษากลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ นักศึกษายังมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการมีส่วนร่วม และความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ โดยนักศึกษากลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ถ่ายทอดความรู้ และสร้างความเข้าใจด้วยตนเองผ่านการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้เทคนิคจิ๊กซอว์มีลักษณะสำคัญคือการแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วน ๆ ให้สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบในฐานะ “ผู้เชี่ยวชาญ” ก่อนกลับไปถ่ายทอดให้กับสมาชิกกลุ่มเดิมจึงทำให้นักศึกษา ไม่ได้เป็นเพียงผู้รับข้อมูลจากผู้สอน แต่ต้องทำความเข้าใจเนื้อหาและนำความรู้ไปอธิบายแก่ผู้อื่น ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมการประมวลผลและสร้างความเข้าใจในเนื้อหาอย่างมีความหมาย นอกจากนี้เทคนิคจิ๊กซอว์ยังส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนมีบทบาทและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสร้างความรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก การมีกิจกรรมที่หลากหลายและการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทอย่างเต็มที่ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ลดความจำเจจากการบรรยาย และทำให้นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ คือ1) ผู้สอนควรวางแผนการจัดสรรเวลาของแต่ละขั้นตอนในกิจกรรมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มบ้านให้ชัดเจน และเตรียมเนื้อหาที่มีความยากง่ายใกล้เคียงกันในแต่ละกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการทำความเข้าใจเนื้อหา 2) ควรมีการปฐมนิเทศหรือชี้แจงบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มบ้านก่อนเริ่มกิจกรรม พร้อมทั้งจัดให้มีผู้สอนคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดในช่วงแรกของการทำกิจกรรม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้แตกต่างกันสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างทั่วถึง 3) ควรศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับเทคนิคจิ๊กซอว์ในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้นหรือในบริบทรายวิชาอื่น เพื่อตรวจสอบความสามารถในการสรุปอ้างอิงผลการวิจัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัญญาภัค นันทชัย. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่องระบบกล้ามเนื้อและโครงกระดูก ของนักศึกษาหลักสูตรอนุปริญญา สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยชุมชนพังงา. วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี, 9(1), 36-48.

จันทิมา ช่วยชุม และอรุณรัตน์ โยธินวัฒนบำรุง. (2562). ประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่องการพยาบาลบุคคลที่มีความผิดปกติของระบบประสาท ในนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต. วชิรสารการพยาบาล, 21(1), 1-17.

ทิศนา แขมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนาพันธุ์ ณ เชียงใหม่. (2568). การพัฒนาทักษะการอ่านวรรณกรรมสำหรับเด็ก โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 19(2), 117-127.

ไพรินทร์ ศรีสินทร. (2561). ผลของการประยุกต์ใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาต่างประเทศ: กรณีศึกษาวิชาไวยากรณ์ภาษาจีน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 41(4), 54-69.

วารินทร์ ทาอ่อน และคณะ. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาฟิสิกส์ เรื่อง งานและพลังงาน โดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ร่วมกับการสร้างสื่อวิดีโอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนท่าปลาประชาอุทิศ. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 1(2), 31-44.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2525). การพัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

สงัด อุทรานันท์. (2532). พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัญญปารย์ ศิลปะนิลมาลย์. (2558). การเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ ในรายวิชาหลักการพื้นฐานสำหรับการพัฒนาซอฟต์แวร์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์. วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์ ฉบับพิเศษ, 2015(ฉบับพิเศษ), 60-70.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. The city of Cambridge: Harvard University Press.

Aronson, E. et al. (1978). The jigsaw classroom. Thousand Oaks: Sage Publications.

Bonwell, C. C. & Eison, J. A. (1991). Active Learning: Creating Excitement in the Classroom. ERIC Digest. The United States of America: George Washington University.

Chan, S. et al. (2021). Cooperative learning in teacher education: Its effects on EFL pre-service teachers' content knowledge and teaching self-efficacy. Journal of Education for Teaching, 47(5), 654-667.

Chan, S. et al. (2024). Cooperative learning in teacher education: A means to foster learning motivation and academic engagement among EFL pre-service teachers. European Journal of Teacher Education, 47(4), 658-675.

Güngör, F. et al. (2026). A second-order meta-analysis on the effects of cooperative learning on students' academic achievement, higher-order thinking, and affective behaviors. Current Psychology, 2026(45), 552. https://doi.org/10.1007/s12144-025-08943-0.

Jainal, N. H. & Shahrill, M. (2021). Incorporating Jigsaw strategy to support students' learning through action research. International Journal on Social and Education Sciences, 3(2), 252-266.

Johnson, D. W. et al. (2014). Cooperative learning: Improving university instruction by basing practice on validated theory. Journal on Excellence in College Teaching, 25(3-4), 85-118.

Liao, S. N. et al. (2018). Classroom experience report on jigsaw learning. In Proceedings of the 23rd Annual ACM Conference on Innovation and Technology in Computer Science Education (pp. 302–307). New York, NY: Association for Computing Machinery.

Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P. (2018). Curriculum: Foundations, principles, and issues. (7th ed.). London: Pearson Education Limited.

Saylor, J. G. et al. (1981). Curriculum planning for better teaching and learning. (4th ed.). New York, NY: Holt, Rinehart and Winston.

Slavin, R. E. (1995). Cooperative learning: Theory, research, and practice. (2nd ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.

Taba, H. (1962). Curriculum development: Theory and practice. New York, NY: Harcourt, Brace & World.

Theobald, E. J. et al. (2017). Student perception of group dynamics predicts individual performance. Comfort and equity matter, 12(7), 1-16.

Tyler, R. W. (1949). Basic principles of curriculum and instruction. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Vives, E. et al. (2025). Learning with Jigsaw: A systematic review gathering all the pieces of the puzzle more than 40 years later. Review of Educational Research, 95(3). https://doi.org/10.3102/00346543241230064.

Wiggins, G. & McTighe, J. (2005). Understanding by design. (2nd ed.). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development ASCD.

บทความวิจัย

แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งในจังหวัดขอนแก่น*

APPROACHES TO STRENGTHENING COLLABORATION BETWEEN GOVERNMENT AGENCIES AND LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS TO ENHANCE THE COMPETITIVENESS OF TRANSPORTATION BUSINESSES IN KHON KAEN PROVINCE

เนตรชยา เรืองฤทธิ์*, ปานปั้น รองหานาม
Netchaya Rueangrit*, Panpun Ronghanam
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย
College of Local Administration, Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand
Corresponding author E-mail: Netchaya.r@kkumail.com
Tel: 086-264-4988

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทและรูปแบบความร่วมมือของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษาอุปสรรคและข้อจำกัด และเสนอแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งเจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส ในจังหวัดขอนแก่น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนา รายงานและข้อมูลสถิติของหน่วยงานรัฐ เอกสารเผยแพร่ต่อสาธารณะของบริษัท และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คัดเลือกเอกสารตามความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา โดยให้ความสำคัญกับเอกสารที่เผยแพร่ในช่วง พ.ศ. 2561 - 2569 และใช้กฎหมาย แนวคิด และทฤษฎีก่อนช่วงเวลาดังกล่าวเมื่อยังเกี่ยวข้องกับกรอบการวิเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เชิงประเด็น ผลการวิเคราะห์เอกสารพบว่า ภาครัฐมีบทบาทด้านนโยบายและโครงสร้างพื้นฐาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทด้านถนน การจราจร การจัดการพื้นที่ และการส่งเสริมผู้ประกอบการ ส่วนบริษัทขนส่งมีบทบาทด้านบริการและระบบปฏิบัติการ อย่างไรก็ตาม เอกสารที่ศึกษายังไม่แสดงหลักฐานเพียงพอของกลไกความร่วมมือเฉพาะระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับเจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส ในจังหวัดขอนแก่นอย่างเป็นระบบ ประเด็นข้อจำกัดที่สังเคราะห์ได้ ได้แก่ ต้นทุนและการแข่งขันด้านราคา โครงสร้างพื้นฐานและพื้นที่ให้บริการ คุณภาพและความน่าเชื่อถือของบริการ และการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน แนวทางที่เสนอประกอบด้วย การจัดตั้งกลไกประสานงานระดับพื้นที่ การพัฒนาจุดรวบรวมพัสดุระดับชุมชน การพัฒนาผู้ประกอบการและยกระดับคุณภาพบริการ และการพัฒนาฐานข้อมูลกับตัวชี้วัดร่วม ทั้งนี้ ข้อเสนอเป็นผลจากการสังเคราะห์เอกสาร ซึ่งควรนำไปทดลองและประเมินผลในพื้นที่จริง เนื่องจากข้อมูลสาธารณะยังไม่เพียงพอสำหรับยืนยันต้นทุน ประสิทธิภาพ และระดับปัญหาคุณภาพบริการของบริษัทในจังหวัดขอนแก่นโดยตรง

คำสำคัญ: เจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส, แนวทาง, ความสามารถในการแข่งขัน, ธุรกิจขนส่งพัสดุ, ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

* Received 11 August 2026; Revised 18 September 2026; Accepted 30 September 2026

Abstract

This study aimed to examine the roles and forms of collaboration between government agencies and local administrative organizations, identify obstacles and limitations, and propose guidelines for strengthening collaboration to enhance the competitiveness of J&T Express in Khon Kaen Province. The study used documentary research, drawing on secondary data from laws, policies, development plans, government reports and statistics, publicly available company documents, and relevant research. Documents were selected for their relevance to the research objectives and the credibility of their sources, with emphasis on publications from 2018 to 2026. Earlier laws, concepts, and theories were included when relevant to the analytical framework. Data were analyzed using qualitative content analysis and thematic analysis. The document analysis indicated that government agencies provide policy direction and infrastructure, local administrative organizations manage roads, traffic, local spaces, and entrepreneur support, while transport companies provide services and operational systems. However, the documents reviewed did not provide sufficient evidence of a systematic collaboration mechanism specifically linking local administrative organizations and J&T Express in Khon Kaen Province. The constraints synthesized from the documents concerned costs and price competition, infrastructure and service areas, service quality and reliability, and interagency data integration. Four guidelines were proposed: establishing a local coordination mechanism, developing community parcel collection points, supporting entrepreneurs and improving service quality, and developing shared databases and joint performance indicators. These proposals are based on documentary synthesis and require field trials and evaluation. Publicly available data remain insufficient to directly verify the company's costs, operational performance, and the extent of service quality problems in Khon Kaen Province.

Keywords: J&T Express, Approach, Competitiveness, Parcel Transportation Business, Cooperation Between Government Agencies and Local Administrative Organizations

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลและพฤติกรรมผู้บริโภคส่งผลให้การซื้อขายสินค้าเปลี่ยนไปสู่ช่องทางออนไลน์มากขึ้น ทำให้ธุรกิจขนส่งพัสดุมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงผู้ขายและผู้ซื้อ รวมถึงสนับสนุนระบบโลจิสติกส์ให้มีความรวดเร็ว สะดวก และตรวจสอบสถานะได้ โดยการเติบโตของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทยส่งผลให้ความต้องการใช้บริการขนส่งพัสดุเพิ่มขึ้น (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2567) ทั้งนี้ ความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับราคาเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับความรวดเร็ว ความถูกต้อง ความปลอดภัย ระบบติดตามสถานะ และคุณภาพบริการ ซึ่งส่งผลต่อการเลือกใช้บริการของผู้บริโภค (นันท์นภัส สุดแดน, 2565); (ณัฐวดี หนูรักและคณะ, 2568) รวมถึงความพึงพอใจต่อการใช้บริการของบริษัทเจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส (ธิติสุดา จันทร์อ่อน, 2568)

เจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส หรือ J&T Express เป็นผู้ให้บริการขนส่งพัสดุที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่สูงขึ้น โดยความสามารถในการแข่งขันสัมพันธ์กับทั้งศักยภาพภายในองค์กรและปัจจัยด้านพื้นที่ เช่น เส้นทาง โครงสร้างพื้นฐาน และจุดรับ-ส่งสินค้า จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่สำคัญด้านเศรษฐกิจ การค้า การศึกษา และคมนาคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางด้านการค้าและโลจิสติกส์ โดยแผนพัฒนาจังหวัด

ขอนแก่น พ.ศ. 2566 - 2570 ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจฐานราก นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน และระบบคมนาคม (จังหวัดขอนแก่น, 2568) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศที่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) (ณอร แสงชนินทร์ และคณะ, 2566)

ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนมีบทบาทร่วมกันในการสนับสนุนระบบขนส่งในพื้นที่ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการเส้นทาง การอำนวยความสะดวก และการบริหารจัดการข้อมูล หากสามารถเชื่อมโยงทรัพยากรและบทบาทของแต่ละฝ่ายอย่างเป็นระบบ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานได้ โดยแนวคิดความได้เปรียบทางการแข่งขันของ Porter ระบุว่าองค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบจากการบริหารต้นทุนและการสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งขัน (Porter, M. E., 1985)

อย่างไรก็ตาม งานศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่เน้นด้านคุณภาพบริการ ความพึงพอใจ ปัจจัยการเลือกใช้บริการ และสมรรถนะด้านโลจิสติกส์ แต่ยังมีการศึกษาจำกัดเกี่ยวกับรูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการสนับสนุนธุรกิจขนส่งพัสดุระดับพื้นที่ โดยเฉพาะกรณีเจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส จังหวัดขอนแก่น ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาบทบาท รูปแบบความร่วมมือ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาความร่วมมือ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน ยกระดับคุณภาพบริการ และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทและรูปแบบความร่วมมือของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งเจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส ในจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาอุปสรรคและข้อจำกัดในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งเจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส ในจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อเสนอแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคธุรกิจเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งเจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส ในจังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งในจังหวัดขอนแก่น” เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมุ่งศึกษาบทบาทและรูปแบบความร่วมมือของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคธุรกิจ ตลอดจนวิเคราะห์อุปสรรค ข้อจำกัด และแนวทางเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งพัสดุ กรณีบริษัทเจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส ในจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารทางราชการ กฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนา รายงานสถิติ เอกสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกสารเผยแพร่ของบริษัท รายงานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการตามหลักการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งเป็นกระบวนการตรวจสอบ ตีความ และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Bowen, G. A., 2009) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หน่วยวิเคราะห์และประเภทเอกสาร

หน่วยวิเคราะห์ของการวิจัยครั้งนี้ คือ เนื้อหาและสาระสำคัญที่ปรากฏในเอกสารซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ การกระจายอำนาจและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนา

โครงสร้างพื้นฐาน การสนับสนุนผู้ประกอบการ การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ คุณภาพบริการ และความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งพัสดุ โดยแบ่งเอกสารที่ใช้ศึกษาออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1.1 เอกสารด้านกฎหมาย ระเบียบ และอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน ได้แก่ รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ และข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง การประกอบธุรกิจ การคุ้มครองผู้บริโภค การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2 เอกสารด้านนโยบายและแผนพัฒนา ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย แผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น แผนพัฒนาท้องถิ่น และนโยบายส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชน และพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

1.3 รายงานและข้อมูลสถิติจากหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจดิจิทัล พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การขนส่งและโลจิสติกส์ ต้นทุนโลจิสติกส์ โครงสร้างพื้นฐาน การจราจร ผู้ประกอบการ และสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดขอนแก่น

1.4 เอกสารเผยแพร่ต่อสาธารณะของบริษัท เจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส ได้แก่ ข้อมูลรูปแบบบริการ เครือข่ายการให้บริการ เทคโนโลยีติดตามพัสดุ เงื่อนไขการให้บริการ ข่าวประชาสัมพันธ์ และข้อมูลกิจกรรมหรือความร่วมมือที่บริษัทเผยแพร่ผ่านช่องทางอย่างเป็นทางการ

1.5 เอกสารทางวิชาการ ได้แก่ บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการศึกษา หนังสือ และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการโลจิสติกส์ คุณภาพบริการ ความสามารถในการแข่งขัน และธุรกิจขนส่งพัสดุ

2. ขอบเขตและเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร

การคัดเลือกเอกสารใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยให้ความสำคัญกับเอกสารที่เผยแพร่ในช่วง พ.ศ. 2561–2569 เพื่อให้ครอบคลุมสถานการณ์การเติบโตของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การแข่งขันในธุรกิจขนส่งพัสดุ และนโยบายด้านโลจิสติกส์ที่เป็นปัจจุบัน ทั้งนี้ เอกสารกฎหมาย นโยบาย แนวคิด และทฤษฎีที่เผยแพร่ก่อนช่วงเวลาดังกล่าวสามารถนำมาใช้ได้ หากยังมีผลบังคับใช้หรือมีความสำคัญต่อกรอบการวิเคราะห์ เกณฑ์การนำเอกสารเข้าสู่การศึกษา ประกอบด้วย

2.1 เป็นเอกสารที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อใดข้อหนึ่งของการวิจัย

2.2 เป็นเอกสารที่สามารถตรวจสอบผู้แต่ง หน่วยงาน ปีที่เผยแพร่ และแหล่งที่มาได้

2.3 เป็นเอกสารฉบับสมบูรณ์หรือมีข้อมูลเพียงพอต่อการวิเคราะห์

2.4 เป็นข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา วารสารวิชาการ ฐานข้อมูลวิชาการ หรือเว็บไซต์อย่างเป็นทางการขององค์กร

2.5 เป็นเอกสารที่กล่าวถึงประเทศไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น หรือมีสาระที่สามารถนำมาประยุกต์อธิบายกรณีศึกษาธุรกิจขนส่งพัสดุในจังหวัดขอนแก่นได้

เกณฑ์การไม่นำเอกสารเข้าสู่การศึกษา ได้แก่ เอกสารที่ไม่สามารถระบุแหล่งที่มาได้ชัดเจน เอกสารที่มีเนื้อหาซ้ำกับฉบับสมบูรณ์ เอกสารประชาสัมพันธ์ที่ไม่มีข้อมูลสาระสำหรับการวิเคราะห์ บทความแสดงความคิดเห็นที่ไม่มีหลักฐานสนับสนุน และข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์หรือเว็บไซต์ที่ไม่สามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย เพื่อใช้บันทึกข้อมูลจากเอกสารแต่ละรายการอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย

3.1 ข้อมูลทางบรรณานุกรม ได้แก่ ชื่อเอกสาร ผู้แต่งหรือหน่วยงาน ปีที่เผยแพร่ และแหล่งสืบค้น

3.2 ประเภทและระดับของเอกสาร เช่น กฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนา รายงานสถิติ เอกสารองค์กร หรืองานวิจัย

3.3 วัตถุประสงค์และสาระสำคัญของเอกสาร

3.4 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.5 รูปแบบหรือกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ท้องถิ่น และภาคธุรกิจ

3.6 ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของธุรกิจขนส่งพัสดุ

3.7 ปัจจัยด้านต้นทุน ประสิทธิภาพ คุณภาพบริการ เทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน และข้อมูล

3.8 ข้อเสนอหรือแนวทางที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับธุรกิจขนส่งในจังหวัดขอนแก่น

3.9 ข้อจำกัดและระดับความน่าเชื่อถือของเอกสาร

แบบบันทึกข้อมูลดังกล่าวช่วยให้การรวบรวมและเปรียบเทียบข้อมูลจากเอกสารประเภทต่าง ๆ เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และสามารถเชื่อมโยงหลักฐานกับข้อค้นพบของการวิจัยได้อย่างชัดเจน

4. การตรวจสอบคุณภาพของเอกสารและเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของแบบบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารโดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างหัวข้อบันทึกข้อมูลกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย รวมทั้งความครอบคลุม ความชัดเจน และความเหมาะสมของประเด็นวิเคราะห์ สำหรับการประเมินคุณภาพของเอกสาร ผู้วิจัยพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่

4.1 ความแท้จริง โดยตรวจสอบผู้แต่ง หน่วยงานเจ้าของเอกสาร แหล่งเผยแพร่ และสถานะของเอกสาร

4.2 ความน่าเชื่อถือ โดยพิจารณาวิธีจัดทำข้อมูล หลักฐานอ้างอิง และความเป็นทางการของแหล่งข้อมูล

4.3 ความเป็นตัวแทนของข้อมูล โดยพิจารณาว่าเอกสารครอบคลุมบริบท ประเด็น และช่วงเวลาที่ศึกษาเพียงใด

4.4 ความหมายและความชัดเจน โดยพิจารณาว่าเนื้อหาสามารถตีความและเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างเหมาะสมหรือไม่

ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูล โดยเปรียบเทียบข้อค้นพบจากเอกสารกฎหมายและนโยบาย รายงานของหน่วยงานรัฐ ข้อมูลของบริษัท และงานวิจัยทางวิชาการ หากข้อมูลมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจะพิจารณาบริบท ช่วงเวลาที่จัดทำ วัตถุประสงค์ของเอกสาร และน้ำหนักความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลก่อนสรุปผล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

5.1 กำหนดประเด็นการสืบค้นจากวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ บทบาทภาครัฐ บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความร่วมมือภาครัฐและเอกชน ความสามารถในการแข่งขัน ธุรกิจขนส่งพัสดุ โลจิสติกส์ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และจังหวัดขอนแก่น

5.2 กำหนดคำค้นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น “ความร่วมมือภาครัฐและท้องถิ่น” “ความร่วมมือภาครัฐและเอกชน” “ธุรกิจขนส่งพัสดุ” “โลจิสติกส์จังหวัดขอนแก่น” “ความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง” “J&T Express” “public–private collaboration” “local government logistics” “parcel delivery competitiveness” และ “logistics development in Khon Kaen”

5.3 สืบค้นเอกสารจากเว็บไซต์ราชกิจจานุเบกษา เว็บไซต์หน่วยงานภาครัฐ เว็บไซต์จังหวัดขอนแก่น เว็บไซต์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฐานข้อมูลวิชาการ ThaiJO, TDC/ThaiLIS, Google Scholar ตลอดจนเว็บไซต์อย่างเป็นทางการของบริษัท เจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส

5.4 ตรวจสอบชื่อเรื่อง บทคัดย่อ สารบัญ และเนื้อหาของเอกสารเบื้องต้น แล้วคัดเอกสารที่ไม่เกี่ยวข้องหรือมีเนื้อหาซ้ำออก

5.5 อ่านเอกสารฉบับเต็มและประเมินคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด พร้อมบันทึกเหตุผลของการนำเอกสารเข้าและไม่นำเอกสารเข้าสู่การวิเคราะห์

5.6 บันทึกข้อมูลสำคัญลงในแบบบันทึกและวิเคราะห์เอกสาร พร้อมจัดทำรายการเอกสารและหลักฐานอ้างอิง เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

5.7 ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลโดยเปรียบเทียบเอกสารจากหลายประเภทและหลายหน่วยงาน ก่อนนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) โดยประยุกต์กระบวนการวิเคราะห์เชิงประเด็นของ Braun, V. & Clarke, V. ซึ่งประกอบด้วยการทำความคุ้นเคยกับข้อมูล การกำหนดรหัส การสร้างประเด็น การทบทวนประเด็น การกำหนดความหมายและชื่อของประเด็น และการเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ (Braun, V. & Clarke, V., 2006) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้

6.1 อ่านเอกสารที่ผ่านเกณฑ์ซ้ำอย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจบริบท วัตถุประสงค์ และสาระสำคัญของเอกสารแต่ละฉบับ

6.2 แยกข้อความหรือข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและกำหนดรหัสเบื้องต้น

6.3 จัดกลุ่มรหัสที่มีความหมายใกล้เคียงกันเป็นหมวดหมู่ เช่น บทบาทของหน่วยงาน รูปแบบความร่วมมือ โครงสร้างพื้นฐาน ต้นทุนและประสิทธิภาพ คุณภาพบริการ เทคโนโลยี การใช้ข้อมูล และข้อจำกัดทางกฎหมายหรือการบริหาร

6.4 สังเคราะห์หมวดหมู่เป็นประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่

6.4.1 บทบาทและรูปแบบความร่วมมือของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.4.2 อุปสรรคและข้อจำกัดในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง

6.4.3 แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.5 ปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนา รายงานสถิติ ข้อมูลของบริษัท และงานวิจัย เพื่อพิจารณาความสอดคล้อง ความแตกต่าง และช่องว่างในการดำเนินงาน

6.6 ตีความข้อค้นพบโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแบบเครือข่าย และแนวคิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน

6.7 สังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงแนวทางสำหรับการเสริมสร้างความร่วมมือในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งพัสดุในจังหวัดขอนแก่น

การนำเสนอผลการวิจัยใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยข้อค้นพบแต่ละประเด็นต้องมีเอกสารอ้างอิงรองรับอย่างชัดเจน และแยกข้อเท็จจริงจากเอกสาร การตีความของผู้วิจัย และข้อเสนอเชิงนโยบายออกจากกัน เพื่อป้องกันการสรุปเกินกว่าหลักฐานที่มีอยู่

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งในจังหวัดขอนแก่น” ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์กฎหมาย แผนพัฒนาระดับประเทศและระดับจังหวัด เอกสารราชการ ข้อมูลการให้บริการของบริษัท เจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์ 3 ประเด็น ดังนี้

1. บทบาทและรูปแบบความร่วมมือของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลการวิเคราะห์เอกสารพบว่า การสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งพัสดุเป็นภารกิจที่เชื่อมโยงหน่วยงานหลายระดับ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน โดยแต่ละฝ่ายมีบทบาทแตกต่างกัน แต่สามารถนำทรัพยากร ข้อมูล และความเชี่ยวชาญมาใช้ร่วมกันได้

1.1 บทบาทของภาครัฐในการกำหนดนโยบายและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ภาครัฐส่วนกลางมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาระบบคมนาคมและโลจิสติกส์ของประเทศ แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย พ.ศ. 2566 - 2570 ในส่วนของกระทรวงคมนาคมกำหนดให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต้องช่วยเชื่อมโยงการขนส่งตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง ลดต้นทุนโลจิสติกส์ ประหยัดพลังงาน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการดำเนินงานต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกกระทรวงคมนาคม (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2566)

แผนดังกล่าวยังให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก การพัฒนาเมือง การสร้างกลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่ และการเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน โลจิสติกส์ และดิจิทัล (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2566) จึงสะท้อนว่า ภาครัฐไม่ได้มีบทบาทเฉพาะการสร้างถนนหรือระบบขนส่งขนาดใหญ่ แต่ยังต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ การเชื่อมโยงข้อมูล และการเข้าถึงตลาดของผู้ประกอบการในพื้นที่ด้วย

ในส่วนของจังหวัดขอนแก่น แผนด้านคมนาคมกำหนดโครงการที่เชื่อมโยงจังหวัดกับพื้นที่เศรษฐกิจอื่น เช่น โครงการรถไฟทางคู่ช่วงขอนแก่น–หนองคาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการวางตำแหน่งขอนแก่นเป็นส่วนหนึ่งของโครงข่ายคมนาคมและโลจิสติกส์ระดับภูมิภาค (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2566) โครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวสามารถสนับสนุนการเคลื่อนย้ายสินค้าและการเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แม้จะไม่ได้เป็นโครงการสำหรับธุรกิจขนส่งพัสดุโดยตรงก็ตาม

1.2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พบว่าเทศบาลมีหน้าที่จัดให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ ดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการจราจร ตลอดจนจัดให้มีและควบคุมตลาดและที่จอดรถ หน้าที่ดังกล่าวมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการขนส่งพัสดุในพื้นที่ เพราะสภาพถนน การจราจร พื้นที่จอดรถ และความเป็นระเบียบของพื้นที่สาธารณะส่งผลต่อเวลาและต้นทุนการรับ–ส่งพัสดุ (พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496, 2496)

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำและทางระบายน้ำ (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542, 2542) การส่งเสริมการฝึกและประกอบอาชีพ การพาณิชย์ การส่งเสริมการลงทุน การควบคุมอาคาร การผังเมือง และการขนส่งกับวิศวกรรมจราจร (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจฯ พ.ศ. 2542, มาตรา 16)

บทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีฐานอำนาจทางกฎหมายเพียงพอสำหรับการสนับสนุนสภาพแวดล้อมของธุรกิจขนส่ง เช่น การปรับปรุงเส้นทาง การจัดระเบียบพื้นที่รับ-ส่งสินค้า การกำหนดพื้นที่จอดชั่วคราว การสนับสนุนการประกอบอาชีพ และการเชื่อมโยงผู้ประกอบการท้องถิ่นกับระบบตลาด อย่างไรก็ตาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ควรเข้าไปกำหนดการบริหารงานภายในหรือแทรกแซงการแข่งขันด้านราคาของบริษัทขนส่ง แต่ควรทำหน้าที่เป็นผู้ประสานและอำนวยความสะดวกภายใต้ขอบเขตอำนาจตามกฎหมาย

1.3 บทบาทของบริษัท เจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส

จากข้อมูลที่บริษัทเผยแพร่ต่อสาธารณะ พบว่า เจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส ให้บริการรับ-ส่งและติดตามพัสดุ รวมถึงบริการเก็บเงินปลายทาง และการเปิดบัญชีลูกค้าสำหรับผู้ประกอบการหรือผู้ใช้บริการที่มีปริมาณการจัดส่งตามเงื่อนไขของบริษัท ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่าบริษัทมีทั้งเครือข่ายการให้บริการ ระบบดิจิทัล และข้อมูลจากการดำเนินงานที่สามารถนำมาใช้สนับสนุนการวางแผนด้านขนส่งในระดับพื้นที่ได้ (บริษัท โกลบอล เจท เอ็กซ์เพรส (ไทยแลนด์) จำกัด, 2569)

บทบาทที่สามารถเชื่อมโยงกับภาครัฐและท้องถิ่น ได้แก่ การให้ข้อมูลเชิงพื้นที่โดยไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล การให้ความรู้เกี่ยวกับการบรรจุสินค้า การใช้ระบบติดตามพัสดุ การจัดการสินค้าต้องห้าม และขั้นตอนเรียกร้องค่าเสียหาย ตลอดจนการพิจารณารอบเข้ารับพัสดุหรือเงื่อนไขบริการสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม เอกสารสาธารณะที่ศึกษายังไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะประเมินต้นทุนภายใน ปริมาณพัสดุ ระยะเวลาจัดส่ง อัตราความเสียหาย หรือประสิทธิภาพของ เจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส เฉพาะในจังหวัดขอนแก่น ดังนั้น ผลการวิจัยจึงไม่สามารถสรุปว่าบริษัทมีปัญหาภายในด้านใดหรือมีปัญหารุนแรงเพียงใดได้

ผลการสังเคราะห์พบว่า เอกสารระดับนโยบายสนับสนุนหลักการบูรณาการและความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน แต่จากเอกสารสาธารณะที่นำมาศึกษา ยังไม่พบหลักฐานเกี่ยวกับคณะทำงาน บันทึกข้อตกลง ฐานข้อมูลร่วม หรือโครงการความร่วมมือเฉพาะระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับ เจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส ในจังหวัดขอนแก่น

รูปแบบความร่วมมือที่มีอยู่จึงมีลักษณะเป็น “ความเชื่อมโยงตามอำนาจหน้าที่” กล่าวคือ ภาครัฐรับผิดชอบด้านนโยบายและโครงสร้างพื้นฐาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบพื้นที่ ถนน การจราจร และการส่งเสริมอาชีพ ส่วนบริษัทขนส่งรับผิดชอบการให้บริการและระบบปฏิบัติการ แต่ยังขาดกลไกที่เชื่อมโยงแผนข้อมูล ทรัพยากร และการติดตามผลของแต่ละฝ่ายเข้าด้วยกันอย่างชัดเจน

2. อุปสรรคและข้อจำกัดในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน

2.1 ต้นทุนการขนส่งและการแข่งขันด้านราคา

แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ฯ ระบุว่าการลดต้นทุนโลจิสติกส์เป็นเป้าหมายสำคัญของประเทศ โดยกำหนดเป้าหมายให้สัดส่วนต้นทุนการขนส่งสินค้าต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศลดลงเหลือร้อยละ 5 ใน พ.ศ. 2570 (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2566) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่า ต้นทุนการขนส่งยังเป็นประเด็นเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย

สำหรับธุรกิจขนส่งพัสดุ ต้นทุนสำคัญประกอบด้วยค่าเชื้อเพลิง ค่าจ้างแรงงาน ค่าบำรุงรักษายานพาหนะ ค่าเช่าพื้นที่ ต้นทุนการคัดแยก และต้นทุนการจัดส่งในช่วงสุดท้าย ต้นทุนต่อพัสดุมีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อจุดรับ-ส่งกระจายตัว ปริมาณพัสดุต่อเส้นทางมีน้อย หรือมีการจัดส่งไม่สำเร็จและต้องกลับไปส่งซ้ำ ดังนั้น การแข่งขันด้วยการลดราคาเพียงอย่างเดียวอาจไม่ยั่งยืน หากไม่ได้พัฒนาประสิทธิภาพของเส้นทางและกระบวนการปฏิบัติงานควบคู่กัน

2.2 ข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและพื้นที่ให้บริการ

แผนระดับประเทศกำหนดให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต้องเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจ พื้นที่อุตสาหกรรม และโครงข่ายการขนส่งอย่างเป็นระบบ พร้อมพัฒนาโครงข่ายคมนาคมและโลจิสติกส์ที่เชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจหลักทั้งในประเทศและบริเวณชายแดน (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2566)

อย่างไรก็ตาม การมีโครงข่ายหลักเพียงอย่างเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาการจัดส่งในระดับชุมชนได้ทั้งหมด เพราะการขนส่งพัสดุช่วงสุดท้ายเกี่ยวข้องกับถนนท้องถิ่น ซอย พื้นที่จอดรถ และการเข้าถึงบ้านหรือสถานประกอบการแต่ละแห่ง พื้นที่เมืองอาจประสบปัญหาการจราจรและพื้นที่จอดรถจำกัด ขณะที่พื้นที่ชนบทอาจมีระยะทางระหว่างจุดส่งมากและมีปริมาณพัสดุน้อย ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ระยะเวลาและต้นทุนการจัดส่งแตกต่างกันตามพื้นที่

2.3 ข้อจำกัดด้านคุณภาพและความน่าเชื่อถือของบริการ

ความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับราคาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความรวดเร็ว ความถูกต้อง ความปลอดภัยของพัสดุ ความสามารถในการติดตามสถานะ และการแก้ไขข้อร้องเรียน ปัจจัยเหล่านี้เป็นองค์ประกอบของความแตกต่างด้านบริการตามแนวคิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน กล่าวคือ ผู้ประกอบการสามารถแข่งขันได้ทั้งด้วยการควบคุมต้นทุนและการสร้างบริการที่แตกต่างจากคู่แข่งขัน (Porter, M. E., 1985)

สำหรับ เจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส เอกสารทางการแสดงให้เห็นว่าบริษัทมีระบบติดตามพัสดุ ช่องทางติดต่อ และบริการสำหรับลูกค้าทั่วไปกับลูกค้าธุรกิจ แต่เอกสารสาธารณะไม่ได้เปิดเผยข้อมูลผลการดำเนินงานเฉพาะจังหวัดขอนแก่น เช่น ระยะเวลาจัดส่งเฉลี่ย อัตราการจัดส่งสำเร็จ อัตราความเสียหาย หรือจำนวนข้อร้องเรียน ดังนั้น การวิจัยเอกสารไม่ควรสรุปว่าปัญหาพัสดุเสียหาย พัสดุตกค้าง หรือระบบติดตามผิดพลาดเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับสาขาขอนแก่น หากไม่มีรายงานหรือสถิติที่ยืนยันได้

2.4 ข้อจำกัดด้านการเชื่อมโยงข้อมูล

ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อมูลด้านถนน การจราจร การใช้ประโยชน์ที่ดิน ผู้ประกอบการ และโครงการพัฒนาพื้นที่ ขณะที่บริษัทขนส่งมีข้อมูลปริมาณพัสดุ เส้นทาง จุดส่ง และพื้นที่ที่มีความต้องการใช้บริการ แต่ข้อมูลเหล่านี้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของคนละหน่วยงาน และอาจมีข้อจำกัดด้านข้อมูลส่วนบุคคลกับความลับทางธุรกิจ

แผนพัฒนาระบบโลจิสติกส์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านกายภาพ กฎระเบียบ มาตรการ และสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อให้ระบบโลจิสติกส์เชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2566) ดังนั้น การแลกเปลี่ยนข้อมูลควรใช้ข้อมูลสรุปหรือข้อมูลเชิงพื้นที่ที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคล พร้อมกำหนดวัตถุประสงค์ ผู้รับผิดชอบ และสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลอย่างชัดเจน

2.5 ข้อจำกัดด้านกลไกความร่วมมือ

แม้เอกสารนโยบายจะกล่าวถึงความร่วมมือของทุกภาคส่วน แต่เอกสารที่ศึกษายังไม่แสดงกลไกเฉพาะสำหรับความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นกับธุรกิจขนส่งพัสดุในจังหวัดขอนแก่น ทำให้ไม่ปรากฏหน่วยงานเจ้าภาพ ผู้ประสานงานกลาง แผนปฏิบัติงานร่วม งบประมาณ และตัวชี้วัดร่วมอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีงบประมาณ บุคลากร และสภาพพื้นที่แตกต่างกัน แนวทางความร่วมมือจึงไม่ควรกำหนดเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งหมด แต่ควรออกแบบให้เหมาะกับความหนาแน่นของชุมชน จำนวนผู้ประกอบการ ปริมาณพัสดุ และศักยภาพของท้องถิ่นแต่ละแห่ง

3. แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน

3.1 จัดตั้งกลไกประสานงานระดับพื้นที่

ควรจัดตั้งคณะทำงานหรือช่องทางประสานงานด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ระดับพื้นที่ โดยมีผู้แทนจากจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานด้านคมนาคม หน่วยงานด้านพาณิชย์ บริษัทขนส่ง ผู้ประกอบการ และชุมชน ทำหน้าที่รวบรวมปัญหา แลกเปลี่ยนข้อมูล พิจารณาโครงการนำร่อง และติดตามผลการดำเนินงาน

แนวทางนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาระบบโลจิสติกส์ที่กำหนดให้การขับเคลื่อนแผนต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกกระทรวงคมนาคม และต้องดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผน (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2566)

3.2 พัฒนาจุดรวบรวมพัสดุระดับชุมชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรร่วมกับบริษัทขนส่งศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งจุดรวบรวมพัสดุสำหรับร้านค้าออนไลน์ วิสาหกิจชุมชน และผู้ผลิตสินค้าท้องถิ่น โดยเลือกพื้นที่ที่มีปริมาณการจัดส่งเพียงพอและประชาชนเข้าถึงสะดวก การรวบรวมพัสดุในจุดเดียวสามารถช่วยลดจำนวนเที่ยวรถและระยะทางในการเข้ารับสินค้าจากผู้ประกอบการหลายราย

อย่างไรก็ตาม จุดรวบรวมพัสดุต้องกำหนดผู้รับผิดชอบ ระบบบันทึกรับ-ส่ง การเก็บรักษาความปลอดภัย ระยะเวลารับฝาก และความรับผิดเมื่อเกิดความเสียหายอย่างชัดเจน ควรเริ่มจากโครงการนำร่องและประเมินผลก่อนขยายไปยังพื้นที่อื่น

3.3 ส่งเสริมผู้ประกอบการและพัฒนาคุณภาพบริการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนการรวบรวมผู้ประกอบการ จัดสถานที่ และประชาสัมพันธ์กิจกรรม ขณะที่บริษัทขนส่งควรสนับสนุนความรู้เกี่ยวกับการเลือกบรรจุภัณฑ์ การป้องกันความเสียหาย การติดฉลาก การตรวจสอบสินค้าต้องห้าม การติดตามพัสดุ และขั้นตอนเรียกร้องค่าเสียหาย

การกำหนดอัตราค่าขนส่งสำหรับผู้ประกอบการควรใช้หลักเกณฑ์ที่ตรวจสอบได้ เช่น ปริมาณพัสดุ ความสม่ำเสมอในการจัดส่ง น้ำหนัก และรูปแบบการเข้ารับสินค้า ไม่ควรใช้งบประมาณท้องถิ่นอุดหนุนบริษัทใดบริษัทหนึ่งโดยไม่มีหลักเกณฑ์ เพราะอาจกระทบต่อการแข่งขันอย่างเป็นธรรม

3.4 พัฒนาระบบข้อมูลและตัวชี้วัดร่วม

ควรจัดทำข้อมูลเชิงพื้นที่เกี่ยวกับเส้นทาง จุดจอดรับ–ส่งสินค้า พื้นที่ที่เข้าถึงยาก และปริมาณความต้องการใช้บริการในระดับชุมชน โดยหลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลและความลับทางธุรกิจ ข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้ท้องถิ่นวางแผนพื้นที่และช่วยให้บริษัทขนส่งปรับเส้นทางได้เหมาะสมขึ้น

ตัวชี้วัดที่ควรกำหนดร่วมกัน ได้แก่ ระยะเวลาเฉลี่ยในการจัดส่ง อัตราการจัดส่งสำเร็จในครั้งแรก จำนวนการจัดส่งซ้ำ จำนวนข้อร้องเรียน ระยะเวลาแก้ไขปัญหา อัตราความเสียหาย ต้นทุนการเข้ารับพัสดุ และจำนวนผู้ประกอบการท้องถิ่นที่ได้รับประโยชน์ ทั้งนี้ ตัวชี้วัดควรใช้สำหรับประเมินโครงการความร่วมมือ ไม่ใช่เพื่อเปิดเผยข้อมูลการแข่งขันภายในของบริษัท

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งในจังหวัดขอนแก่น” เป็นการวิจัยเอกสาร โดยนำข้อค้นพบจากกฎหมาย แผนพัฒนาระบบโลจิสติกส์ เอกสารราชการ ข้อมูลของบริษัท และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ ดังนี้

1. อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ผลการวิจัยพบว่า ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคธุรกิจมีบทบาทแตกต่างกัน แต่มีความเชื่อมโยงกันในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่ง ภาครัฐส่วนกลางมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน หน่วยงานระดับจังหวัดทำหน้าที่บูรณาการแผนพัฒนา ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทด้านถนน การจราจร พื้นที่สาธารณะ การส่งเสริมอาชีพ และการพัฒนาพื้นที่ ขณะที่บริษัทขนส่งมีบทบาทด้านการให้บริการ เทคโนโลยี เครือข่ายการจัดส่ง และข้อมูลจากการดำเนินงาน

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย พ.ศ. 2566 - 2570 ในส่วนของกระทรวงคมนาคม ซึ่งกำหนดว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต้องเชื่อมโยงการขนส่งตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง ลดต้นทุนโลจิสติกส์ และอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2566) นอกจากนี้ แผนดังกล่าวยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมือง การเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก และการสร้างความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน โลจิสติกส์ และดิจิทัล (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2566) แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งมิได้ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพภายในบริษัทเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับระบบคมนาคม การบริหารพื้นที่ และนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจด้วย

ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ อัครเดช นามเสถียร และคณะ ซึ่งศึกษาการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการขนส่งสินค้าเกษตรและอาหารในจังหวัดอุดรธานี พบว่า การพัฒนาการปฏิบัติการด้านขนส่ง การเชื่อมต่อระบบขนส่ง การบริหารทรัพยากร และการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านโลจิสติกส์ (อัครเดช นามเสถียร และคณะ, 2567) ข้อค้นพบนี้สนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ว่า การพัฒนาธุรกิจขนส่งในจังหวัดขอนแก่นต้องเชื่อมโยงการดำเนินงานของบริษัทกับการวางแผนเส้นทาง โครงสร้างพื้นฐาน และการบริหารพื้นที่ของหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น ไม่สามารถพิจารณาการดำเนินงานของบริษัทแยกออกจากสภาพแวดล้อมของพื้นที่ได้

เมื่อพิจารณาตามแนวคิดการอภิบาลแบบร่วมมือของ Ansell, C. & Gash, A. พบว่า การแก้ไขปัญหาสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาร่วมกำหนดแนวทางและตัดสินใจ โดยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การสื่อสารโดยตรง ความไว้วางใจ ความมุ่งมั่นต่อกระบวนการ และความเข้าใจร่วมกัน (Ansell, C. & Gash, A., 2008) แนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาอธิบายได้ว่า การพัฒนาระบบขนส่งพัสดุในจังหวัดขอนแก่นควรเปลี่ยนจากการที่แต่ละหน่วยงานดำเนินงานตามหน้าที่ของตนเอง ไปสู่การกำหนดปัญหา แลกเปลี่ยนข้อมูล และวางแผนร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์เอกสารยังไม่พบหลักฐานที่เพียงพอเกี่ยวกับกลไกความร่วมมือเฉพาะระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับบริษัท เจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส ในจังหวัดขอนแก่น เช่น คณะทำงานร่วม บันทึกข้อตกลง ฐานข้อมูลร่วม หรือแผนปฏิบัติงานที่มีตัวชี้วัดร่วมกัน ข้อค้นพบนี้จึงสะท้อนว่าความสัมพันธ์ที่มีอยู่ยังเป็น “ความเชื่อมโยงตามอำนาจหน้าที่” มากกว่าความร่วมมือที่ได้รับการจัดตั้งเป็นระบบ กล่าวคือ แต่ละฝ่ายมีทรัพยากรและภารกิจที่สนับสนุนธุรกิจขนส่งได้ แต่ยังขาดกลไกกลางในการเชื่อมโยงการดำเนินงาน

ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของนพเมศฐ์ เจริญนพพงศ์ และพภัสสรณ์ วรภัทร์ถิระกุล ซึ่งศึกษาความร่วมมือเชิงนโยบายระหว่างภาครัฐและเอกชน พบว่า การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและหน่วยงานหลายฝ่ายจำเป็นต้องมีโครงสร้างการบริหาร กระบวนการทำงาน บุคลากร และกลยุทธ์ของทีมงานที่ชัดเจน ความร่วมมือจะเกิดผลได้เมื่อแต่ละฝ่ายเข้าใจบทบาทและสามารถประสานการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (นพเมศฐ์ เจริญนพพงศ์ และพภัสสรณ์ วรภัทร์ถิระกุล, 2565) แม้งานดังกล่าวศึกษากรณีการก่อสร้างอาคารสาธารณะ แต่หลักการเรื่องการกำหนดบทบาทและกลไกประสานงานสามารถนำมาประยุกต์อธิบายความร่วมมือด้านขนส่งได้

ดังนั้น บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนธุรกิจขนส่งไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการซ่อมแซมถนนหรือจัดการจราจร แต่ควรครอบคลุมการประสานผู้ประกอบการ การรวบรวมปัญหา การจัดพื้นที่รับ–ส่งสินค้า และการใช้ข้อมูลเพื่อวางแผนพื้นที่ ทั้งนี้ ต้องดำเนินการภายในอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและไม่เอื้อประโยชน์ให้แก่บริษัทขนส่งรายใดรายหนึ่งจนกระทบต่อการแข่งขันอย่างเป็นธรรม

2. อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ผลการวิจัยพบว่า อุปสรรคสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งประกอบด้วยต้นทุนการดำเนินงาน ข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความแตกต่างของพื้นที่ให้บริการ คุณภาพและความน่าเชื่อถือของบริการ การเชื่อมโยงข้อมูล และการขาดกลไกความร่วมมือที่ต่อเนื่อง ปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ หากเส้นทางเข้าถึงยากหรือจุดส่งกระจายตัว บริษัทต้องใช้เวลาเวลา เชื้อเพลิง บุคลากร และยานพาหนะเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนต่อพัสดุสูงขึ้น ขณะเดียวกัน หากลดต้นทุนโดยไม่รักษาคุณภาพบริการ ย่อมกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการ

ข้อค้นพบด้านต้นทุนสอดคล้องกับแผนพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย ซึ่งกำหนดให้การลดต้นทุนการขนส่งเป็นตัวชี้วัดสำคัญ โดยมีเป้าหมายให้สัดส่วนต้นทุนการขนส่งสินค้าต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศลดลงเหลือร้อยละ 5 ใน พ.ศ. 2570 (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2566) แสดงว่าต้นทุนการขนส่งมิได้เป็นปัญหาระดับบริษัทเท่านั้น แต่เป็นประเด็นเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของพิมพ์พา ลาวัน และคณะ ซึ่งพบว่า สมรรถนะการขนส่งสินค้าและคุณภาพบริการส่งผลต่อสมรรถนะโลจิสติกส์ของผู้ให้บริการขนส่งทางถนน ผู้ประกอบการที่มีความยืดหยุ่นในการจัดรอบการขนส่งและบริหารความเสี่ยงสามารถรักษาคุณภาพสินค้าและสร้างความเชื่อมั่นแก่ลูกค้าได้ ขณะที่การควบคุมค่าเชื้อเพลิง การบำรุงรักษายานพาหนะ และการลดการเดินรถเปล่าช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขัน (พิมพ์พา ลาวัน และคณะ, 2568) ผลดังกล่าวสนับสนุนข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ว่าการลดต้นทุนควรเกิดจากการปรับปรุงกระบวนการและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ใช่จากการลดราคาค่าบริการเพียงอย่างเดียว

ข้อค้นพบนี้สามารถอธิบายด้วยแนวคิดความได้เปรียบทางการแข่งขันของ Porter ซึ่งเสนอว่าองค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบจากการเป็นผู้นำด้านต้นทุนและการสร้างความแตกต่าง การเป็นผู้นำด้านต้นทุนไม่ได้หมายถึงการตั้งราคาต่ำที่สุดเสมอไป แต่หมายถึงความสามารถในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีต้นทุนต่ำกว่าคู่แข่งขัน ส่วนการสร้างความแตกต่างเกิดจากการมอบคุณค่าที่ลูกค้ารับรู้ เช่น ความรวดเร็ว ความน่าเชื่อถือ ความปลอดภัย และความสะดวกในการใช้บริการ (Porter, M. E., 1985)

ดังนั้น สำหรับธุรกิจขนส่งพัสดุ การแข่งขันด้านราคาต้องดำเนินควบคู่กับคุณภาพบริการ หากบริษัทลดค่าขนส่งแต่เกิดความล่าช้า ความเสียหาย หรือการแก้ไขข้อร้องเรียนที่ไม่มีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้ความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการลดลง ในทางกลับกัน หากบริษัทสามารถใช้ข้อมูลเพื่อวางแผนเส้นทาง ลดการเดินรถเปล่า ลดการจัดส่งซ้ำ และเพิ่มจำนวนพัสดุต่อเที่ยวได้ ก็จะสามารถควบคุมต้นทุนโดยไม่ลดทอนคุณภาพบริการ

อีกประเด็นหนึ่งคือการจัดตั้งจุดรวบรวมพัสดุระดับชุมชน ซึ่งสามารถอธิบายด้วยแนวคิดการประหยัดต่อขนาด การรวบรวมพัสดุจากผู้ประกอบการหลายรายไว้ในจุดเดียวอาจช่วยลดจำนวนเที่ยวรถและระยะทางที่บริษัทต้องเข้ารับพัสดุ เมื่อปริมาณพัสดุต่อจุดเพิ่มขึ้น ต้นทุนเฉลี่ยในการเข้ารับพัสดุอาจลดลง อย่างไรก็ตาม ไม่ควรสรุปว่าจุดรวบรวมพัสดุจะลดต้นทุนได้ในทุกพื้นที่ เพราะผลลัพธ์ขึ้นอยู่กับปริมาณพัสดุ ระยะทาง สถานที่ตั้ง รอบเวลา ความปลอดภัย และต้นทุนการบริหารจุดรวบรวม จึงควรทดลองในพื้นที่นำร่องและประเมินความคุ้มค่าก่อนขยายผล

สำหรับข้อจำกัดด้านคุณภาพบริการ การวิจัยเอกสารไม่สามารถยืนยันว่าปัญหาพัสดุเสียหาย การจัดส่งล่าช้า หรือสถานะติดตามไม่ถูกต้องเป็นปัญหาของ เจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส จังหวัดขอนแก่นในระดับใด เนื่องจากไม่มีรายงานสาธารณะที่เปิดเผยตัวชี้วัดดังกล่าวเป็นรายจังหวัด ดังนั้น การอภิปรายผลจึงควรกล่าวถึงปัจจัยคุณภาพบริการในฐานะเงื่อนไขของการแข่งขันในธุรกิจขนส่ง ไม่ควรเขียนเป็นข้อกล่าวหาหรือข้อเท็จจริงเฉพาะบริษัทหากไม่มีข้อมูลยืนยัน

3. อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

ผลการวิจัยเสนอแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดตั้งกลไกประสานงานระดับพื้นที่ 2) การพัฒนาจุดรวบรวมพัสดุระดับชุมชน 3) การพัฒนาผู้ประกอบการและยกระดับคุณภาพบริการ และ 4) การพัฒนาฐานข้อมูลกับตัวชี้วัดร่วม แนวทางเหล่านี้เกิดจากการสังเคราะห์ช่องว่างระหว่างบทบาทตามกฎหมายกับกลไกความร่วมมือที่ปรากฏในเอกสาร

แนวทางการจัดตั้งกลไกประสานงานมีความสอดคล้องกับแนวคิดการอภิบาลแบบร่วมมือ เนื่องจากปัญหาด้านขนส่งพัสดุเกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายและไม่มีหน่วยงานใดสามารถแก้ไขได้เพียงฝ่ายเดียว ภาครัฐและท้องถิ่นมีอำนาจด้านพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐาน ส่วนบริษัทขนส่งมีความเชี่ยวชาญด้านปฏิบัติการและข้อมูลการจัดส่ง ขณะที่ผู้ประกอบการกับชุมชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบและเป็นผู้ใช้บริการ ความร่วมมือจึงควรจัดให้ทุกฝ่ายมีช่องทางเสนอปัญหา แลกเปลี่ยนข้อมูล กำหนดแนวทาง และติดตามผลร่วมกัน

การมีกลไกประสานงานไม่ได้หมายความว่าต้องจัดตั้งหน่วยงานใหม่เสมอไป แต่อาจแต่งตั้งคณะทำงานภายใต้กลไกพัฒนาจังหวัดหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว โดยกำหนดหน่วยงานเจ้าภาพ ผู้ประสานงาน ขอบเขตข้อมูล รอบการประชุม และตัวชี้วัดให้ชัดเจน แนวทางนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของนพเมศฐ์ เจริญนพพงศ์ และพภัสสรณ์ วรภัทร์ถิระกุล ที่เน้นการกำหนดโครงสร้างองค์กร บุคลากร กระบวนการ และกลยุทธ์ของทีมงานเพื่อให้ความร่วมมือของหลายฝ่ายดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (นพเมศฐ์ เจริญนพพงศ์ และพภัสสรณ์ วรภัทร์ถิระกุล, 2565)

สำหรับการพัฒนาฐานข้อมูลร่วม พบว่าแต่ละฝ่ายมีข้อมูลคนละประเภท องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อมูลถนน การจราจร การใช้พื้นที่ และผู้ประกอบการ ขณะที่บริษัทขนส่งมีข้อมูลเส้นทาง ปริมาณพัสดุ และพื้นที่ที่มีความต้องการใช้บริการ การนำข้อมูลบางส่วนมาใช้ร่วมกันจึงช่วยสนับสนุนการกำหนดจุดรับ-ส่ง การวางแผนเส้นทาง และการแก้ไขพื้นที่ที่มีปัญหาได้ อย่างไรก็ตาม การแลกเปลี่ยนข้อมูลต้องคำนึงถึงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และความลับทางธุรกิจ โดยควรใช้ข้อมูลสรุปหรือข้อมูลเชิงพื้นที่ที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้ (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, 2562)

การกำหนดตัวชี้วัดร่วมยังมีความสำคัญ เพราะช่วยให้ประเมินได้ว่าความร่วมมือสร้างผลลัพธ์จริงหรือไม่ ตัวชี้วัดที่เหมาะสม ได้แก่ ระยะเวลาเฉลี่ยในการจัดส่ง อัตราการจัดส่งสำเร็จในครั้งแรก จำนวนการจัดส่งซ้ำ จำนวนข้อร้องเรียน ระยะเวลาแก้ไขปัญหา อัตราความเสียหาย ต้นทุนการเข้ารับพัสดุ และจำนวนผู้ประกอบการที่ได้รับประโยชน์ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานของพิมพ์พา ลาวัน และคณะ ซึ่งชี้ว่าการบริหารรอบขนส่ง ต้นทุน สินทรัพย์ ความเสี่ยง และคุณภาพบริการเป็นองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะโลจิสติกส์ (พิมพ์พา ลาวัน และคณะ, 2568)

อย่างไรก็ตาม การสนับสนุน เจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง เนื่องจากตลาดขนส่งพัสดุมีผู้ให้บริการหลายราย หากท้องถิ่นให้พื้นที่ งบประมาณ หรือสิทธิประโยชน์แก่บริษัทใดบริษัทหนึ่งโดยไม่มีหลักเกณฑ์ อาจเกิดข้อกังวลด้านความโปร่งใสและการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม แนวทางที่เหมาะสมจึงควรเปิดให้บริษัทขนส่งที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์สามารถเข้าร่วมได้ หรือดำเนินโครงการนำร่องผ่านกระบวนการที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ได้ว่า การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งพัสดุในระดับพื้นที่ ไม่ควรพิจารณาเฉพาะศักยภาพภายในของบริษัทขนส่ง เช่น ต้นทุน เทคโนโลยี บุคลากร หรือคุณภาพบริการเท่านั้น แต่ควรพิจารณาในลักษณะของ “ระบบความร่วมมือเชิงพื้นที่” ที่เชื่อมโยงภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และชุมชนเข้าด้วยกัน เนื่องจากแต่ละภาคส่วนมีบทบาท ทรัพยากร ข้อมูล และข้อจำกัดที่แตกต่างกัน แต่สามารถนำมาสนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบขนส่งโดยรวม

องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ ความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งในระดับพื้นที่เกิดจากการบูรณาการ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน 2) การยกระดับคุณภาพและความน่าเชื่อถือของบริการ 3) การบริหารจัดการพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานให้สอดคล้องกับการขนส่ง และ 4) การสร้างกลไกความร่วมมือและการใช้ข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านต้องดำเนินการควบคู่กัน ไม่สามารถแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดได้

ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า รูปแบบความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพควรเปลี่ยนจาก “การประสานงานเมื่อเกิดปัญหา” ไปสู่ “การวางแผนและบริหารจัดการร่วมกันอย่างต่อเนื่อง” โดยกำหนดผู้รับผิดชอบ ช่องทางสื่อสาร ระบบแลกเปลี่ยนข้อมูล และตัวชี้วัดร่วมอย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้การแก้ไขปัญหาไม่ได้เป็นเพียงการแก้ไขเฉพาะหน้า แต่สามารถนำข้อมูลจากปัญหาที่เกิดขึ้นมาวางแผนป้องกันและพัฒนาระบบขนส่งในระยะยาวได้

ภาพที่ 1 รูปแบบระบบความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งพัสดุ

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งในจังหวัดขอนแก่น พบว่า การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งในระดับพื้นที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และชุมชน ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพภายในของบริษัทขนส่ง เพื่อช่วยลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพ ยกระดับคุณภาพบริการ และสนับสนุนผู้ประกอบการ SME และสินค้าชุมชน โดยควรพัฒนาความร่วมมือจากการประสานงานเฉพาะกรณีไปสู่ระบบที่มีการกำหนดบทบาท ผู้รับผิดชอบ ช่องทางการ

ประสานงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการติดตามประเมินผลร่วมกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้ ภาครัฐและท้องถิ่นควรบรรจุประเด็นด้านขนส่งและโลจิสติกส์ไว้ในแผนพัฒนา ส่งเสริมการจัดตั้งช่องทางประสานงานกลางหรือคณะทำงานร่วม พัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการวางแผนเส้นทางและจุดรับ-ส่งพัสดุ สนับสนุนการจัดตั้งจุดรวบรวมพัสดุในพื้นที่ชุมชน ตลอดจนส่งเสริมสิทธิประโยชน์ด้านค่าขนส่งและการอบรมความรู้แก่ผู้ประกอบการ พร้อมกำหนดตัวชี้วัดร่วมเพื่อประเมินประสิทธิภาพและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรต่อยอดการวิจัยเอกสารด้วยการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่หลากหลาย เพื่อทดสอบข้อค้นพบและข้อเสนอจากเอกสาร เปรียบเทียบรูปแบบความร่วมมือของบริษัทขนส่งหลายแห่ง ทดลองใช้จุดรวบรวมพัสดุในพื้นที่จริง และศึกษาความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ผลกระทบต่อผู้ประกอบการ ตลอดจนข้อกฎหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาแนวทางที่ใช้ได้จริงและสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจขนส่งในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

จังหวัดขอนแก่น. (2568). แผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2566–2570 ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2569 จาก https://www.khonkaen.go.th/khonkaen6/fileDir/vision/20250404-DevelopmentPlan66-70.pdf

ณอร แสงชนินทร์ และคณะ. (2566). ความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของธุรกิจขนส่งโลจิสติกส์ในจังหวัดอุตรดิตถ์. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 5(1), 1-14.

ณัฐวดี หนูรักและคณะ. (2568). ภาพลักษณ์และคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริษัทขนส่งพัสดุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยชินวัตร, 2(3), 90-107.

ธิติสุดา จันทร์อ่อน. (2568). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่ง บริษัท เจแอนด์ที เอ็กซ์เพรส. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 8(3), 164-175.

นพเมศฐ์ เจริญนพพงศ์ และพภัสสรณ์ วรภัทร์ถิระกุล. (2565). ความร่วมมือเชิงนโยบายของภาครัฐและเอกชนเพื่อลดปัญหาความล่าช้าการก่อสร้างอาคารสาธารณะขนาดใหญ่เขตกรุงเทพมหานคร. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 7(4), 96-108.

นันท์นภัส สุดแดน. (2565). อิทธิพลของความสะดวกในการบริการที่มีผลต่อความตั้งใจในการใช้บริการขนส่งพัสดุภัณฑ์ของกลุ่มผู้บริโภคที่มีประสบการณ์สูงในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

บริษัท โกลบอล เจท เอ็กซ์เพรส (ไทยแลนด์) จำกัด. (2569). บริการของเรา. J&T Express Thailand. เรียกใช้เมื่อ 30 สิงหาคม 2569 จาก https://www.jtexpress.co.th/

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก หน้า 48-66 (17 พฤศจิกายน 2542).

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. (2562). พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก หน้า 52-95 (27 พฤษภาคม 2562).

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496. (2496). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 70 ตอนที่ 14 หน้า 222-257 (17 กุมภาพันธ์ 2496).

พิมพ์พา ลาวัน และคณะ. (2568). สมรรถนะ การขนส่งสินค้าและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อสมรรถนะโลจิสติกส์ของผู้ให้บริการขนส่งทางถนนในประเทศไทย. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 15(4), 26-40.

สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. (2566). แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570 ในส่วนของกระทรวงคมนาคม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงคมนาคม.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2567). รายงานผลการสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ปี 2567. เรียกใช้เมื่อ 28 สิงหาคม 2569 จาก https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/publications/value_ecom67.aspx

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย พ.ศ. 2566-2570. เรียกใช้เมื่อ 2569 สิงหาคม 28 จาก https://www.nesdc.go.th/info/logistics-system-development/

อัครเดช นามเสถียร และคณะ. (2567). แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันด้านโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการขนส่งสินค้าเกษตรและอาหารในจังหวัดอุดรธานี. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 7(1), 291-302.

Ansell, C. & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. Journal of Public Administration Research and Theory, 18(4), 543-571.

Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. Qualitative Research Journal, 9(2), 27-40.

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, 3(2), 77-101.

Porter, M. E. (1985). Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance. New York: Free Press.

บทความวิจัย

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนนานาชาติของผู้ปกครอง: กรณีศึกษาโรงเรียนนานาชาติแห่งหนึ่งในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี*

SERVICE MARKETING MIX FACTORS RELATED TO PARENTS' INTENTION TO CHOOSE AN INTERNATIONAL SCHOOL: A CASE STUDY OF AN INTERNATIONAL SCHOOL IN PATTAYA CITY, CHONBURI PROVINCE

พฤษดา ศิริโสภณ*, บุษบา อู่อรุณ
Phruetsada Sirisophon*, Busaba Auaroon
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Master of Business Administration, Siam Technology College, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: phruetsada@gmail.com
*Tel: 094-261-5966

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองและความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการตลาดบริการกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนนานาชาติในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี และ 2) เสนอแนะแนวทางปรับปรุงส่วนประสมการตลาดบริการของโรงเรียน เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้ปกครองนักเรียนปัจจุบัน 238 คน ด้วยแบบสอบถามออนไลน์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้บริหารและบุคลากรฝ่ายการตลาด 4 คน ด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบไคสแควร์ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นด้านส่วนประสมการตลาดบริการ (7Ps) อยู่ในระดับมากต่อด้านผลิตภัณฑ์ (หลักสูตรและกิจกรรม) บุคลากร (ครูผู้สอน) ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะทางกายภาพ ขณะที่ด้านราคาค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับ ประเด็นที่ได้รับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ความทันสมัยของการจัดการเรียนการสอน ความรู้ความสามารถของครู ระบบความปลอดภัย และความสะดวกในการสมัครเรียน ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านสถานที่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (การรับสมัคร) ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะทางกายภาพ มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ด้านราคาและด้านบุคลากรไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง ได้แก่ การทบทวนโครงสร้างค่าธรรมเนียม การลดภาระค่าใช้จ่ายกิจกรรมส่งเสริมนอกหลักสูตร การพัฒนาช่องทางการสื่อสารให้หลากหลายประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรฝ่ายสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพบริการ สร้างความเชื่อมั่นระยะยาวแก่ผู้ปกครอง และสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ส่วนประสมการตลาดบริการ, ความตั้งใจเลือกโรงเรียน, ผู้ปกครอง, โรงเรียนนานาชาติ

* Received 1 September 2026; Revised 26 September 2026; Accepted 30 September 2026

Abstract

This study aimed to 1) examine parents' opinions and the relationship between the service marketing mix and their decision to select an international school in Pattaya, Chonburi Province, and 2) propose practical guidelines for improving the school's service marketing mix. A mixed - methods research design was employed. Quantitative data were collected from 238 parents of current students using a quality - assessed questionnaire, while qualitative data were obtained from four school administrators and marketing personnel through structured interviews. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and chi - square tests, whereas qualitative data were analyzed using content analysis. The findings showed that parents' overall opinions regarding school selection were at a high level. Parents also expressed high levels of opinion toward product, people, process, and physical evidence, while price was perceived as relatively high when compared with the benefits received. Important aspects receiving favorable evaluations included modern teaching and learning, teacher competence, school safety systems, and convenience in the admission process. The analysis further revealed that product, place, promotion, process, and physical evidence were significantly associated with the decision to select the school at the .05 level, whereas price and people were not significantly associated with the decision. Based on these findings, the study recommends reviewing the tuition and fee structure to improve its appropriateness, reducing additional expenses related to extracurricular activities, developing more effective communication and public relations channels, and continuously strengthening the capabilities of support staff. These practical recommendations are intended to improve the quality of school services, strengthen long - term parental confidence in the school, respond more effectively to parents' expectations, and support sustainable school development through systematic improvements in relevant elements of the service marketing mix. Overall, the findings provide practical information for improving service marketing activities and maintaining service quality in accordance with parents' current needs and expectations.

Keywords: Service Marketing Mix, Intention to Choose a School, Parents, International School

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียนนานาชาติในประเทศไทยมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ตลาดการศึกษาในกลุ่มนี้มีการแข่งขันเพิ่มสูงขึ้น โรงเรียนนานาชาติแต่ละแห่งจึงต้องพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ซึ่งเป็นกลุ่มผู้มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเลือกสถานศึกษาให้แก่บุตรหลาน โดยผู้ปกครองมิได้พิจารณาเฉพาะคุณภาพของหลักสูตรและการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังพิจารณาปัจจัยอื่นประกอบด้วย เช่น ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ช่องทางการรับสมัคร การสื่อสารและการส่งเสริมการตลาด บุคลากร ขั้นตอนการให้บริการ ตลอดจนสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงเรียน

การดำเนินงานของโรงเรียนนานาชาติสามารถพิจารณาได้ในลักษณะธุรกิจบริการทางการศึกษา เนื่องจากโรงเรียนต้องให้บริการด้านการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร การดูแลนักเรียน และการสื่อสารกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น แนวคิดส่วนประสมการตลาดบริการ หรือ 7Ps ซึ่งประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์

ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ จึงเป็นแนวคิดสำคัญที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์การจัดการบริการทางการศึกษาและทำความเข้าใจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้ปกครองได้ แนวคิดดังกล่าวได้รับการพัฒนาสำหรับบริบทของธุรกิจบริการ โดย Booms, B. H. & Bitner, M. J เสนอการขยายส่วนประสมการตลาดให้ครอบคลุมบุคลากร กระบวนการ และหลักฐานทางกายภาพ (Booms, B. H. & Bitner, M. J., 1981) ขณะที่ Kotler, P. & Keller, K. L อธิบายว่าการจัดการตลาดควรเชื่อมโยงการสร้างคุณค่ากับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (Kotler, P. & Keller, K. L., 2016) สอดคล้องกับแนวคิดของ Zeithaml, V. A. Bitner, M. J. & Gremler, D. D. ที่ได้อธิบายว่าการตลาดบริการและการสร้างประสบการณ์ที่มีคุณภาพต้องพิจารณาทั้งการให้บริการ บุคลากร กระบวนการ และสภาพแวดล้อมที่ผู้รับบริการรับรู้ (Zeithaml, V. A. Bitner, M. J. & Gremler, D. D., 2018) อีกทั้ง Wirtz, J. & Lovelock, C. H ยังได้เสนอว่า ควรบริหารองค์ประกอบด้านคน เทคโนโลยี และกลยุทธ์บริการอย่างสอดคล้องกัน (Wirtz, J. & Lovelock, C. H., 2016)

โรงเรียนนานาชาติแห่งหนึ่งในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เป็นโรงเรียนที่เปิดดำเนินการมาเป็นระยะเวลานานและจัดการศึกษาตามหลักสูตรนานาชาติ อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทของการแข่งขันในตลาดโรงเรียนนานาชาติที่เพิ่มขึ้น โรงเรียนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการส่วนประสมการตลาดบริการให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการทำความเข้าใจว่าผู้ปกครองให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านใดในการพิจารณาเลือกโรงเรียนให้แก่บุตรหลาน รวมถึงปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการด้านใดที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกโรงเรียน

แม้ฝ่ายบริหารของโรงเรียนจะมีการดำเนินงานด้านหลักสูตร การบริการ การประชาสัมพันธ์ และการดูแลผู้ปกครองอยู่แล้ว แต่ยังจำเป็นต้องมีข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนความคิดเห็นและการรับรู้ของผู้ปกครองอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาว่าการจัดการส่วนประสมการตลาดบริการในแต่ละด้านสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองได้มากน้อยเพียงใด และด้านใดควรได้รับการปรับปรุงก่อน ทั้งนี้ หากโรงเรียนสามารถทราบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครองได้อย่างชัดเจน ย่อมช่วยให้ฝ่ายบริหารสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาการบริการ การสื่อสารทางการตลาด และการจัดสรรทรัพยากรได้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้นด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดการส่วนประสมการตลาดบริการของโรงเรียนนานาชาติแห่งหนึ่งในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการส่วนประสมการตลาดบริการและสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของโรงเรียนอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง โรงเรียนนานาชาติแห่งหนึ่งในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการจัดการส่วนประสมการตลาดบริการของโรงเรียนนานาชาติแห่งหนึ่งในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักในการศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการกับความตั้งใจเลือกโรงเรียน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เพื่อรวบรวม

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้บริหารและบุคลากรฝ่ายการตลาด เพื่อนำมาประกอบการสังเคราะห์แนวทางการปรับปรุงการจัดการส่วนประสมการตลาดบริการของโรงเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ ผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติกรณีศึกษาในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี จำนวน 620 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Krejcie, R. V., & Morgan, D. W ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ และได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 238 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 95.20 โดยแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมีความครบถ้วนและสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลได้

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรฝ่ายการตลาดของโรงเรียนนานาชาติกรณีศึกษา จำนวน 4 คน ประกอบด้วย เจ้าของโรงเรียน จำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายการตลาด จำนวน 1 คน และพนักงานฝ่ายการตลาด จำนวน 2 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีหน้าที่หรือประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและการตลาดของโรงเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการ 7 ด้าน ได้แก่

1. ด้านผลิตภัณฑ์หรือหลักสูตรและกิจกรรม
2. ด้านราคา
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายหรือช่องทางการรับสมัคร
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด
5. ด้านบุคลากร
6. ด้านกระบวนการให้บริการ
7. ด้านหลักฐานทางกายภาพ

รวมทั้งข้อคำถามเกี่ยวกับความตั้งใจเลือกโรงเรียนให้บุตรหลาน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดการส่วนประสมการตลาดบริการของโรงเรียน

3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดและการทบทวนวรรณกรรม โดยครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการจัดการส่วนประสมการตลาดบริการ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และแนวทางการปรับปรุงการจัดการด้านหลักสูตรและกิจกรรม ราคา ช่องทางการรับสมัคร การส่งเสริมการตลาด บุคลากร กระบวนการให้บริการ และหลักฐานทางกายภาพ

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

4.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence: IOC) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

+1 หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

-1 หมายถึง ข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 จึงถือว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

4.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้ปกครองที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรเป้าหมาย จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการตรวจสอบพบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ Cronbach, 1951)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยเผยแพร่แบบสอบถามออนไลน์ผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ และส่งลิงก์แบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างทางอีเมลตามช่องทางที่ได้รับอนุญาตจากโรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การรักษาความลับของข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 238 ฉบับ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 95.20 และนำแบบสอบถามที่มีข้อมูลครบถ้วนไปวิเคราะห์

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยประสานงานและนัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 4 คน จากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการสัมภาษณ์ การรักษาความลับ และสิทธิของผู้ให้ข้อมูลก่อนดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูลตามความยินยอมของผู้ให้ข้อมูล

6. การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย การรักษาความลับ และการใช้ข้อมูลแก่ผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้เข้าร่วมการวิจัยเข้าร่วมโดยสมัครใจและสามารถปฏิเสธหรือยุติการให้ข้อมูลได้โดยไม่ต้องระบุเหตุผล ผู้วิจัยไม่เปิดเผยชื่อหรือข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติดังต่อไปนี้

7.1.1 ความถี่และร้อยละ ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

7.1.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการและความตั้งใจเลือกโรงเรียน

7.1.3 การทดสอบไคสแควร์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Chi - Square Test of Association) ใช้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการกับความตั้งใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

7.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดระเบียบข้อมูล จำแนกข้อมูลตามประเด็น จัดหมวดหมู่ สรุปสาระสำคัญ และสังเคราะห์เป็นแนวทางการปรับปรุงการจัดการส่วนประสมการตลาดบริการของโรงเรียน จากนั้นนำผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพมาใช้ประกอบการอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงบริหาร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยประยุกต์ใช้แนวคิดส่วนประสมการตลาดบริการ 7Ps ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านหลักฐานทางกายภาพ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการกับความตั้งใจเลือกโรงเรียนนานาชาติแห่งหนึ่งในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ให้บุตรหลาน โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสถิติ Chi - square Test of Association

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อส่วนประสมการตลาดบริการ 7Ps 3) ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการตลาดบริการกับความตั้งใจเลือกโรงเรียนนานาชาติแห่งนี้ให้บุตรหลาน และ 4) ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและฝ่ายการตลาด ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	55	23.11
หญิง	183	76.89
รวม	**238**	**100.00**

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 183คน คิดเป็นร้อยละ 76.89 และเป็นเพศชาย จำนวน 55คน คิดเป็น ร้อยละ 23.11

ตารางที่ 2 แสดงลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า30ปี	38	15.96
31 - 50 ปี	80	33.61
มากกว่า 50 ปี	120	50.43
รวม	**238**	**100.00**

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 120คน คิดเป็นร้อยละ 50.43รองลงมา คือ อายุ 31 - 50 ปีจำนวน 80คน คิดเป็น ร้อยละ 33.61 และอายุน้อยกว่า30ปี จำนวน 38 คน คิดเป็น ร้อยละ15.96

ตารางที่ 3 แสดงลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	38	15.96
ปริญญาตรี	111	46.65
สูงกว่าปริญญาตรี	89	37.39
รวม	**238**	**100.00**

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 111คนคิดเป็นร้อยละ 46.65รองลงมา คือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 89 คน คิดเป็น ร้อยละ 37.39และระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน38 คน คิดเป็น ร้อยละ 15.96

ตารางที่ 4 แสดงลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก จำแนกตามชั้นเรียนของบุตรหลาน

ชั้นเรียน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อนุบาล	141	59.24
ประถมศึกษา	85	35.71
มัธยมศึกษา	12	5.05
รวม	**238**	**100.00**

จากตารางที่ 4 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีบุตรหลานเรียนอยู่ชั้นอนุบาลจำนวน 141 คนคิดเป็นร้อยละ 59.24 รองลงมา คือ ชั้นประถมศึกษา จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 35.71 และชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 12 คน คิดเป็น 5.05

ตารางที่ 5 แสดงลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก จำแนกตามการรู้จักโรงเรียนนานาชาติแห่งนี้นานเท่าใด

ระยะเวลาที่รู้จักโรงเรียน	จำนวน	ร้อยละ
1 - 3 ปี	88	36.97
4 - 5ปี	100	42.01
มากกว่า 5 ปี	50	21.02
รวม	**238**	**100.00**

จากตารางที่ 5 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รู้จักโรงเรียนนานาชาติแห่งนี้ 4 – 5 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็น ร้อยละ 42.01รองลงมา 1 - 3ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 36.97และมากกว่า 5ปี จำนวน 50 คน คิดเป็น ร้อยละ 21.02

2. ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อส่วนประสมการตลาดบริการ 7Ps

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมการตลาดบริการด้านผลิตภัณฑ์และบริการอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความทันสมัยของการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย 3.625 รองลงมา ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย 3.275 และการส่งเสริมระเบียบวินัยของนักเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.620 ตามลำดับ

ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับความทันสมัยของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพและพัฒนาการของบุตรหลาน

2.2 ด้านราคา

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมการตลาดบริการด้านราคาอยู่ในระดับปานกลาง โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ค่าใช้จ่ายของโรงเรียนมีความแตกต่างจากสถานศึกษาอื่น มีค่าเฉลี่ย 3.000 รองลงมา ได้แก่ ความเหมาะสมของค่าใช้จ่ายเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ย 2.940 และความเต็มใจที่จะจ่ายค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นเพื่อให้บุตรหลานได้รับการศึกษาในโรงเรียนแห่งนี้ มีค่าเฉลี่ย 2.350 ตามลำดับ

ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองพิจารณาค่าใช้จ่ายควบคู่กับคุณภาพการศึกษา และอาจยังไม่เห็นด้วยอย่างชัดเจนกับการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการศึกษา

2.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมการตลาดบริการด้านช่องทางการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับปานกลาง โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การติดต่อสมัครเรียนที่โรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 3.065 รองลงมา ได้แก่ การที่ครูหรือบุคลากรเดินทางไปพบผู้ปกครองที่บ้าน มีค่าเฉลี่ย 3.310 และการสมัครเรียนผ่านสถานที่ให้บริการภายนอก เช่น ศูนย์การค้าหรือพื้นที่จัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 2.175

ทั้งนี้ หากพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรายข้อ ควรเรียงลำดับรายการตามค่าจริงในตารางอีกครั้ง โดยไม่ควรระบุว่ารายการใดมีค่าเฉลี่ยสูงสุดหากตัวเลขในตารางไม่สอดคล้องกัน

2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมการตลาดบริการด้านการส่งเสริมการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนให้ข้อมูลข่าวสารโดยไม่สร้างความรบกวนแก่ผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ย 3.235 รองลงมา ได้แก่ บุคลากรให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.995 และการส่งเสริมการตลาดในปัจจุบันมีส่วนกระตุ้นให้ผู้ปกครองสมัครเรียน มีค่าเฉลี่ย 2.410

ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกถูกรบกวนมากกว่าการส่งเสริมการตลาดในรูปแบบการกระตุ้นการสมัครเรียนโดยตรง

2.5 ด้านบุคลากร

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมการตลาดบริการด้านบุคลากรอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย 3.425 รองลงมา ได้แก่ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนให้ความเอาใจใส่และดูแลผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ย 3.380

ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับความรู้ความสามารถของครู รวมถึงการดูแลและให้บริการของบุคลากรฝ่ายสนับสนุน

2.6 ด้านกระบวนการให้บริการ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมการตลาดบริการด้านกระบวนการให้บริการอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ขั้นตอนการสมัครเรียนไม่ยุ่งยาก มีค่าเฉลี่ย 3.465 รองลงมา ได้แก่ กระบวนการให้บริการด้านอื่น ๆ มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 3.195 และระยะเวลาในการสมัครเรียนมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 2.900

ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับความสะดวกและความไม่ซับซ้อนของกระบวนการสมัครเรียนเป็นสำคัญ

2.7 ด้านหลักฐานทางกายภาพ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมการตลาดบริการด้านหลักฐานทางกายภาพอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความปลอดภัยของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย

3.465 รองลงมา ได้แก่ ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 3.340 และเอกสารหรือแผ่นพับประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 3.085

ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและความพร้อมของสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นต่อการส่งบุตรหลานเข้าศึกษา

3. ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการตลาดบริการกับความตั้งใจเลือกโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการตลาดบริการกับความตั้งใจเลือกโรงเรียนนานาชาติแห่งนี้ให้บุตรหลาน โดยใช้สถิติ Chi - square Test of Association พบว่า ส่วนประสมการตลาดบริการด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านหลักฐานทางกายภาพ มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนด้านราคาและด้านบุคลากรไม่พบความสัมพันธ์กับความตั้งใจเลือกโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การตัดสินใจหรือความตั้งใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครองมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านคุณภาพของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ช่องทางการติดต่อและการเข้าถึงโรงเรียน การสื่อสารข้อมูลข่าวสาร กระบวนการสมัครเรียน และสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน ขณะที่ด้านราคาและบุคลากรไม่พบความสัมพันธ์ทางสถิติในการศึกษาครั้งนี้

4. ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและฝ่ายการตลาด จำนวน 4 คน พบว่า โรงเรียนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาส่วนประสมการตลาดบริการในประเด็นสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย การสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม การปรับปรุงขั้นตอนการสมัครเรียนให้สะดวกและไม่ซับซ้อน ตลอดจนการดูแลความปลอดภัยและความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโรงเรียน

นอกจากนี้ โรงเรียนควรพิจารณาการสื่อสารเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายให้มีความชัดเจน โปร่งใส และเชื่อมโยงกับคุณภาพการศึกษา รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้แก่ผู้ปกครอง

อภิปรายผล

1. ด้านหลักสูตร การเรียนการสอน และกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านหลักสูตร การเรียนการสอนและกิจกรรมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่มีความทันสมัยและกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ มีทักษะที่จำเป็นต่ออนาคต และได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลีลาพรรษ์ ย้อยสวัสดิ์ และกตัญญู หิรัญญสมบูรณ์ และ ซีมาร์ ยิ้มม่วง ที่พบว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับคุณภาพการเรียนการสอน และรูปแบบการจัดการศึกษาของโรงเรียนในการพิจารณาเลือกสถานศึกษาให้แก่บุตรหลาน โดยเฉพาะโรงเรียนนานาชาติที่ผู้ปกครองมักคาดหวังให้โรงเรียนมีหลักสูตรที่เหมาะสม มีการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย และสามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ลีลาพรรษ์ ย้อยสวัสดิ์ และกตัญญู หิรัญญสมบูรณ์, 2560); (ซีมาร์ ยิ้มม่วง, 2564) ดังนั้น โรงเรียนควรพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ควบคู่กับการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะทางวิชาการ ทักษะชีวิต และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

2. ด้านราคาและค่าใช้จ่าย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านราคาและค่าใช้จ่ายไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง แม้ว่าผู้ปกครองจะให้ความสำคัญกับค่าใช้จ่ายในการศึกษา แต่ค่าใช้จ่ายอาจไม่ใช่ปัจจัยหลักเพียงประการเดียวที่ใช้ประกอบการตัดสินใจ โดยผู้ปกครองอาจ

พิจารณาค่าใช้จ่ายควบคู่กับคุณภาพของหลักสูตร การเรียนการสอน ความปลอดภัย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่บุตรหลานจะได้รับ ข้อค้นพบนี้แตกต่างจากงานวิจัยของ ซีมาร์ ยิ้มม่วง และ วราภรณ์ พลางวรรณ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจจา ซึ่งให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านราคาและค่าใช้จ่ายในการตัดสินใจเลือกโรงเรียน (ซีมาร์ ยิ้มม่วง, 2564); (วราภรณ์ พลางวรรณ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจจา, 2566) ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากบริบทของกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะของโรงเรียน และความสามารถในการรับภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ผลจากคำถามปลายเปิดสะท้อนว่า ผู้ปกครองบางส่วนยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับภาระค่าใช้จ่าย โรงเรียนจึงควรสื่อสารรายละเอียดค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อย่างชัดเจน โปร่งใส และครบถ้วน รวมทั้งพิจารณาแนวทางการผ่อนชำระหรือการลดภาระค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสม

3. ด้านช่องทางการรับสมัครและการติดต่อโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านช่องทางการรับสมัครและการติดต่อโรงเรียนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง โดยช่องทางที่มีค่าเฉลี่ยสูง ได้แก่ การที่ครูหรือบุคลากรเดินทางไปพบผู้ปกครองที่บ้าน และการติดต่อสมัครเรียนที่โรงเรียน ขณะที่การจัดจุดรับสมัครภายนอกโรงเรียน เช่น ห้างสรรพสินค้า มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ พลางวรรณ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจจา ที่พบว่า ช่องทางการติดต่อและการรับสมัครมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนนานาชาติ (วราภรณ์ พลางวรรณ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจจา, 2566) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองต้องการได้รับข้อมูลจากโรงเรียนโดยตรง สามารถสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตร ค่าใช้จ่าย และการดูแลนักเรียนได้อย่างชัดเจน การที่ครูหรือบุคลากรเดินทางไปพบผู้ปกครองที่บ้านยังช่วยสร้างความใกล้ชิดและความไว้วางใจระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองได้มากกว่าการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อเพียงอย่างเดียว ดังนั้น โรงเรียนควรพัฒนาช่องทางการรับสมัครให้มีทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ พร้อมจัดให้มีบุคลากรที่สามารถให้คำปรึกษาและตอบข้อซักถามของผู้ปกครองได้อย่างรวดเร็ว

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมและไม่รบกวนมากเกินไป ขณะที่การส่งเสริมการตลาดที่มุ่งกระตุ้นให้สมัครเรียนโดยตรงมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ พลางวรรณ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจจา ที่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารข้อมูลและการส่งเสริมการตลาดของโรงเรียนในการสร้างความสนใจและความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครอง (วราภรณ์ พลางวรรณ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจจา, 2566) การประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพควรเน้นข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เช่น หลักสูตร ผลงานของนักเรียน กิจกรรมของโรงเรียน สภาพแวดล้อม และแนวทางการดูแลนักเรียน มากกว่าการใช้ข้อความโฆษณาที่มุ่งเร่งรัดการสมัครเรียน ดังนั้น โรงเรียนควรใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ การจัดกิจกรรมเปิดบ้าน การจัดบูทประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมพบปะผู้ปกครอง โดยควรนำเสนอข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ถูกต้อง และเข้าใจง่าย เพื่อช่วยให้ผู้ปกครองสามารถนำข้อมูลไปประกอบการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม

5. ด้านบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านบุคลากรไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง แม้ว่าผู้ปกครองจะมีความคิดเห็นในระดับค่อนข้างสูงต่อความสามารถของครูและการดูแลเอาใจใส่ของบุคลากรสนับสนุน ผลดังกล่าวแตกต่างจากงานวิจัยของ วราภรณ์ พลางวรรณ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจจา ที่พบว่า การอบรม และพัฒนาบุคลากรมีส่วนช่วยสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ปกครอง (วราภรณ์ พลางวรรณ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจจา, 2566) ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากผู้ปกครองในการศึกษาครั้งนี้มองว่าความสามารถของครูและบุคลากรเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่โรงเรียนนานาชาติควรมีอยู่แล้ว จึงมิได้ใช้เป็นปัจจัยจำแนกการตัดสินใจเลือกโรงเรียนอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ไม่ควรสรุปว่าบุคลากรไม่มีความสำคัญต่อการบริหารโรงเรียน เนื่องจากครูและบุคลากรเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนการสอน การให้ข้อมูล

และประสบการณ์ที่ผู้ปกครองได้รับ โรงเรียนจึงควรส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการสื่อสาร การให้บริการ และการดูแลผู้เรียน

6. ด้านขั้นตอนการให้บริการ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านขั้นตอนการให้บริการมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองให้ความสำคัญกับขั้นตอนการสมัครเรียนที่ไม่ซับซ้อนและสามารถดำเนินการได้อย่างสะดวก ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ พลางวรรณ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจจา ที่พบว่า ขั้นตอนการให้บริการมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนนานาชาติ (วราภรณ์ พลางวรรณ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจจา, 2566) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากขั้นตอนการสมัครเรียนเป็นประสบการณ์แรกที่ผู้ปกครองได้รับจากโรงเรียน หากกระบวนการมีความยุ่งยาก ใช้เวลานาน หรือมีข้อมูลไม่ชัดเจน อาจทำให้ผู้ปกครองเกิดความไม่มั่นใจและหันไปพิจารณาโรงเรียนอื่น ดังนั้น โรงเรียนควรลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น จัดทำคู่มือการสมัครเรียนที่เข้าใจง่าย พัฒนาระบบสมัครเรียนออนไลน์ และกำหนดผู้รับผิดชอบในการให้ข้อมูลแก่ผู้ปกครองอย่างชัดเจน เพื่อให้กระบวนการสมัครเรียนมีความรวดเร็ว สะดวก และสร้างความประทับใจแก่ผู้ปกครอง

7. ด้านหลักฐานทางกายภาพและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านหลักฐานทางกายภาพมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองให้ความสำคัญกับความสะอาด ความสะดวก ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยของโรงเรียน ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายพิณ ทับทิมดี และอภิสรา จงอุดมสุข และศิริรัตน์ โกศการิกา ที่ให้ความสำคัญกับสถานที่ สภาพแวดล้อม และความปลอดภัยของสถานศึกษา (สายพิณ ทับทิมดี, 2566); (อภิสรา จงอุดมสุข และศิริรัตน์ โกศการิกา, 2567) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลีลาพรรษ์ ย้อยสวัสดิ์ และกตัญญู หิรัญญสมบูรณ์ และ วราภรณ์ พลางวรรณ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจจา ที่สะท้อนว่า สภาพแวดล้อมและสิ่งที่ผู้ปกครองสามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้มีส่วนช่วยสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณภาพของโรงเรียน (ลีลาพรรษ์ ย้อยสวัสดิ์ และกตัญญู หิรัญญสมบูรณ์, 2560); (วราภรณ์ พลางวรรณ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจจา, 2566) ทั้งนี้ ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับความปลอดภัยเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความไว้วางใจในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษา โรงเรียนจึงควรรักษามาตรฐานด้านความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความพร้อมของอาคารสถานที่ ห้องเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงพัฒนาระบบรักษาความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง และควรสื่อสารมาตรการดังกล่าวให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างชัดเจน

ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนว่า ผู้ปกครองพิจารณาการเลือกโรงเรียนจากหลายองค์ประกอบร่วมกัน โดยเฉพาะคุณภาพของหลักสูตร ความสะดวกในการติดต่อและสมัครเรียน ความชัดเจนของข้อมูลข่าวสาร ความรวดเร็วของขั้นตอนการให้บริการ และความปลอดภัยของสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ผลการวิจัยจึงสนับสนุนแนวคิดการจัดการส่วนประสมการตลาดบริการที่ควรดำเนินการอย่างบูรณาการ ไม่ควรให้ความสำคัญเฉพาะการประชาสัมพันธ์หรือราคาเพียงด้านเดียว

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนนานาชาติของผู้ปกครอง กรณีศึกษาโรงเรียนนานาชาติแห่งหนึ่งในเขตเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการจัดการส่วนประสมการตลาดบริการ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง โดยเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองจำนวน 238 คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการทดสอบไคสแควร์ และผู้ปกครองมีความคิดเห็นต่อการจัดการส่วนประสมการตลาดบริการของโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยด้านที่มีผู้ตอบเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งมาก ได้แก่ ด้านหลักฐานทางกายภาพ

ด้านขั้นตอนการให้บริการ ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านหลักสูตร การเรียนการสอนและกิจกรรม ผลการทดสอบความสัมพันธ์พบว่า ปัจจัยด้านหลักสูตร การเรียนการสอนและกิจกรรม ด้านช่องทางการรับสมัคร ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านหลักฐานทางกายภาพ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครองปัจจัยด้านราคาและค่าใช้จ่าย และด้านบุคลากรไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการตัดสินใจเลือกโรงเรียนของผู้ปกครอง กล่าวโดยสรุป การตัดสินใจเลือกโรงเรียนนานาชาติของผู้ปกครองมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ความสะดวกในการติดต่อและสมัครเรียน การสื่อสารประชาสัมพันธ์ ขั้นตอนการให้บริการ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน โดยเฉพาะความสะอาด ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัยของบุตรหลาน ทั้งนี้ ผลการวิจัยเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร จึงไม่ควรตีความว่าปัจจัยดังกล่าวเป็นสาเหตุโดยตรงของการตัดสินใจเลือกโรงเรียน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร การเรียนการสอน และกิจกรรม โรงเรียนควรพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง รวมถึงจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทั้งความรู้ ทักษะชีวิต ความคิดสร้างสรรค์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์จุดเด่นของหลักสูตรและกิจกรรมให้ผู้ปกครองรับทราบอย่างต่อเนื่องด้านราคาและค่าใช้จ่าย แม้ผลการวิจัยไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างราคาและการตัดสินใจเลือกโรงเรียน แต่ผู้ปกครองบางส่วนยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับภาระค่าใช้จ่าย โรงเรียนควรชี้แจงค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม และเงื่อนไขการชำระเงินอย่างชัดเจน โปร่งใส รวมถึงพิจารณาการผ่อนชำระหรือแนวทางลดภาระค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสมด้านช่องทางการรับสมัครและการติดต่อโรงเรียน โรงเรียนควรพัฒนาช่องทางการรับสมัครให้หลากหลาย ทั้งการสมัครที่โรงเรียน ระบบออนไลน์ และการนัดหมายให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล รวมถึงพิจารณาการให้ครูหรือบุคลากรออกพบผู้ปกครองตามความเหมาะสม เพื่อเพิ่มความสะดวกและสร้างความไว้วางใจ

เอกสารอ้างอิง

ซีมาร์ ยิ้มม่วง. (2564). ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการเลือกโรงเรียนนานาชาติให้กับบุตรหลาน กรณีศึกษา โรงเรียนนานาชาติแพน-เอเชีย. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาการจัดการการตลาด. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ลีลาพรรษ์ ย้อยสวัสดิ์ และกตัญญู หิรัญญสมบูรณ์. (2560). ส่วนผสมการตลาดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร. Journal of KMITL Business School, 7(2), 1-11.

วราภรณ์ พลางวรรณ และชิณโสณ์ วิสิฐนิธิกิจจา. (2566). ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในโรงเรียนนานาชาติในจังหวัดชลบุรี. มหาจุฬานาครทรรศน์, 10(12), 91-100.

สายพิณ ทับทิมดี. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกโรงเรียนสอนภาษาจีนในเขตกรุงเทพมหานคร. Procedia of Multidisciplinary Research, 1(7), 1-12.

อภิสรา จงอุดมสุข และศิริรัตน์ โกศการิกา. (2567). ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกให้บุตรหลานเข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนนานาชาติสามภาษา ในเขตกรุงเทพมหานคร. Procedia of Multidisciplinary Research, 2(5), 1-12.

Booms, B. H. & Bitner, M. J. (1981). Marketing strategies and organization structures for service firms. J. H. Donnelly & W. R. George. Marketing of services. (47-51). Chicago: American Marketing Association.

Kotler, P. & Keller, K. L. (2016). Marketing management. (15th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Wirtz, J. & Lovelock, C. H. (2016). Services marketing: people, technology, strategy. (8th ed.). Singapore: World Scientific.

Zeithaml, V. A. Bitner, M. J. & Gremler, D. D. (2018). Services marketing: Integrating customer focus across the firm. (7th ed.). New York: McGraw-Hill Education.

บทความวิจัย

อำนาจการตัดสินใจของชุมชนในการกำหนดโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจเอกชนไทยกับผลที่ปรากฏต่อเศรษฐกิจฐานราก*

COMMUNITY DECISION-MAKING POWER IN FORMULATING THAI PRIVATE-SECTOR CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY PROJECTS AND DOCUMENTED OUTCOMES FOR GRASSROOTS ECONOMY DEVELOPMENT

ภาณุพงษ์ ณาภูมิ
Bhanupong Nabhumi
ฝ่ายสื่อสารองค์กรและการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Corporate Communications and Sustainable Development Department, Small and Medium Enterprise Development Bank of Thailand, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: bhanupong.nab@smebank.co.th
*Tel: 062-368-3183

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับและลักษณะอำนาจการตัดสินใจของชุมชนในการกำหนดโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก 2) จำแนกและเปรียบเทียบรูปแบบการกระจายอำนาจระหว่างภาคธุรกิจ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบระหว่างอำนาจการตัดสินใจกับผลที่ปรากฏต่อเศรษฐกิจฐานราก เป็นการวิจัยเอกสารเชิงคุณภาพแบบพหุกรณี ใช้เอกสาร 20 รายการ ครอบคลุม 9 กรณีหลักและ 3 กรณีประกอบ ใช้แบบสกัดข้อมูลรายกรณี วิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ รายกรณี และเปรียบเทียบข้ามกรณี ผลการวิจัยพบว่า อำนาจการตัดสินใจแตกต่างกันตามขั้นตอนของโครงการ ใน 9 กรณีหลัก พบอำนาจควบคุมการผลิตระดับสูง 8 กรณี แต่ไม่พบอำนาจกำหนดราคาและตลาดระดับสูง การกระจายอำนาจจำแนกได้ 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) ภาคธุรกิจกำหนดกรอบและชุมชนเข้าร่วมตามระบบ 2) ภาคธุรกิจควบคุมตลาดหรือมาตรฐาน ขณะที่ชุมชนควบคุมการผลิต 3) หลายฝ่ายร่วมกันตัดสินใจ และ 4) ชุมชนมีฐานอำนาจเดิม โดยธุรกิจเสริมทรัพยากรและระบบ ผลเปรียบเทียบพบว่า กรณีที่ชุมชนมีองค์กรและกติกาเดิมปรากฏความเป็นเจ้าของ ประโยชน์ส่วนรวม และความต่อเนื่องชัดกว่ากรณีที่เข้าร่วมตามกรอบธุรกิจ ขณะที่กรณีที่ธุรกิจควบคุมตลาดปรากฏช่องทางจำหน่ายและยอดขาย แต่หลักฐานรายได้สุทธิ อำนาจต่อรอง และความเป็นธรรมในการแบ่งผลประโยชน์ยังไม่ครบถ้วน โดยสรุปอำนาจของชุมชนขึ้นอยู่กับสิทธิในการกำหนดเงื่อนไขและควบคุมทรัพยากรของโครงการ องค์ความรู้ใหม่ คือ กรอบอำนาจการตัดสินใจแบบแยกตามขั้นตอนและทรัพยากร ซึ่งชี้ว่า การมีส่วนร่วมไม่เท่ากับการมีอำนาจ และการควบคุมการผลิตไม่เท่ากับการควบคุมตลาด ภาคธุรกิจจึงควรค่อยๆ ถ่ายโอนอำนาจด้านมาตรฐาน ราคา และตลาดให้ชุมชนตามระดับความพร้อม

คำสำคัญ: อำนาจการตัดสินใจ, ความรับผิดชอบต่อสังคม, เศรษฐกิจฐานราก, การมีส่วนร่วมของชุมชน, การพัฒนาชุมชน

* Received 22 August 2026; Revised 12 September 2026; Accepted 30 September 2026

Abstract

This research aimed to 1) examine the levels and characteristics of community decision-making power in formulating corporate social responsibility projects for grassroots economy development; 2) classify and compare patterns of power distribution among businesses, communities, and related organizations; and 3) analyze the comparative relationship between community decision-making power and documented outcomes for the grassroots economy. The study employed qualitative documentary multiple-case research using 20 documents covering nine primary cases and three supporting cases. A case-based data extraction form was used, and the data were analyzed through qualitative content analysis, within-case analysis, and cross-case comparison. The findings revealed that community decision-making power varied across project stages. Among the nine primary cases, eight demonstrated a high level of community control over production, while none demonstrated a high level of community power over pricing and markets. Four patterns of power distribution were identified: 1) businesses established the main framework and communities participated within the predetermined system; 2) businesses controlled markets or standards while communities controlled production; 3) multiple actors jointly made decisions; and 4) communities possessed pre-existing power bases, while businesses provided additional resources and support systems. Comparative findings showed that cases with pre-existing community organizations and rules demonstrated clearer ownership, collective benefits, and continuity than cases in which communities participated within business-defined frameworks. In contrast, business-controlled market cases showed market access and sales, while evidence on net income, bargaining power, and fairness in benefit allocation remained incomplete. In conclusion, community power depends on the right to shape project conditions and control key resources. The study proposes a new framework of community decision-making power differentiated by project stages and controlled resources, emphasizing that participation does not necessarily constitute power and that control over production does not necessarily constitute control over markets. Businesses should therefore gradually transfer authority over standards, pricing, and markets to communities according to their level of readiness.

Keywords: Decision-Making Power, Corporate Social Responsibility, Grassroots Economy, Community Participation, Community Development

บทนำ

เมื่อภาคธุรกิจเข้าไปดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพ การผลิต ผลิตภัณฑ์ ตลาด หรือทรัพยากรร่วมกับชุมชน ภาคธุรกิจมักนำเงินทุน เทคโนโลยี มาตรฐาน ความรู้เฉพาะทาง และเครือข่ายตลาดเข้าไปสนับสนุน ขณะที่ชุมชนนำแรงงาน ภูมิปัญญา ทรัพยากรในพื้นที่ และความสัมพันธ์ภายในชุมชนเข้าร่วมดำเนินงาน ความร่วมมือดังกล่าวสามารถสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่เกษตรกร กลุ่มอาชีพ และวิสาหกิจชุมชน แต่ผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายไม่ได้เริ่มต้นจากฐานอำนาจที่เท่าเทียมกัน ภาคธุรกิจอาจมีอำนาจกำหนดงบประมาณ ระยะเวลา มาตรฐาน ผู้รับซื้อและเงื่อนไขตลาด ขณะที่ชุมชนอาจได้รับบทบาทเพียงผลิตสินค้า เข้าร่วมการอบรม หรือปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้แล้ว งานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อชุมชนของภาคธุรกิจจึงตั้งข้อสังเกตว่า โครงการที่อ้างการมีส่วนร่วมอาจยังมีลักษณะอุปถัมภ์ ไม่สอดคล้องกับบริบท หรือไม่ตอบสนองลำดับความสำคัญของชุมชน

หากภาคธุรกิจไม่เปิดพื้นที่ให้ชุมชนร่วมตัดสินใจอย่างแท้จริง (Muthuri, J. N. et al., 2009) สถานการณ์เช่นนี้ทำให้คำถามสำคัญไม่ได้อยู่เพียงว่า “ชุมชนได้เข้าร่วมหรือไม่” แต่อยู่ที่ว่า “ชุมชนมีอำนาจตัดสินใจเรื่องใดและมากน้อยเพียงใด” ในกระบวนการกำหนดโครงการ

ในเวทีประชุมโครงการ ชุมชนอาจได้รับเชิญให้แสดงความคิดเห็นหรือเลือกกิจกรรมจากตัวเลือกที่ภาคธุรกิจเตรียมไว้ แต่ภาคธุรกิจอาจยังคงควบคุมเป้าหมาย งบประมาณ เทคโนโลยี มาตรฐาน ราคา และช่องทางตลาดทั้งหมด ภาพดังกล่าวสะท้อนความแตกต่างระหว่าง “การเข้าร่วม” กับ “อำนาจในการตัดสินใจ” แนวคิดบันไดการมีส่วนร่วมอธิบายว่า การเปิดให้ประชาชนรับข้อมูล ให้คำปรึกษา หรือแสดงความคิดเห็นยังไม่เท่ากับการถ่ายโอนอำนาจ เพราะการมีส่วนร่วมจะมีความหมายต่อเมื่อประชาชนสามารถต่อรอง ร่วมตัดสินใจ หรือควบคุมเรื่องที่กระทบต่อชีวิตของตนได้ (Arnstein, S. R., 1969) งานวิจัยในประเทศไทยพบว่า ค่านิยมด้านนิเวศ ความน่าเชื่อถือของการดำเนินงานเพื่อสังคม และคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับชุมชนสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในขั้นวางแผน ดำเนินงาน และติดตามโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อม (Sattayapanich, T. et al., 2022) ขณะที่การศึกษาวิสาหกิจชุมชนไทยพบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมแตกต่างกันระหว่างการบริหารองค์กร การผลิต การตลาด และการเงิน และบางกลุ่มยังพึ่งพาประธานหรือผู้บริหารกลุ่มในการตัดสินใจ (Wongadisai, W. et al., 2020) อย่างไรก็ตาม งานเหล่านี้เน้นระดับการเข้าร่วม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วม หรือการบริหารภายในกลุ่ม มากกว่าการเปรียบเทียบว่า ภาคธุรกิจ ชุมชน และหน่วยงานตัวกลางแบ่งอำนาจกันอย่างไรตลอดกระบวนการของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม

เมื่อพิจารณาหลักฐานเชิงประจักษ์ในประเทศไทย ความไม่เท่าเทียมของอำนาจการตัดสินใจปรากฏผ่านกระบวนการทำงานหลายลักษณะ งานศึกษากลุ่มประมงเรือเล็กพื้นบ้านในจังหวัดระยองพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ผ่านประธานกลุ่ม สมาชิกบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมเพราะไม่ทราบวันและเวลา ขณะที่สมาชิกต้องการให้ภาคธุรกิจสนับสนุนแผนการตลาด เทคโนโลยีการประมง และกิจกรรมที่ช่วยเพิ่มรายได้มากขึ้น (สรพงษ์ วงศ์ธีระธรณ์ และหทัยรัตน์ เสนาะพล, 2561) ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การสื่อสารผ่านผู้นำไม่จำเป็นต้องทำให้สมาชิกทั่วไปมีอำนาจร่วมกำหนดกิจกรรม ในอีกด้านหนึ่ง การศึกษากลุ่มเกษตรอินทรีย์ในโซ่คุณค่าสามพรานโมเดลพบว่า บางกลุ่มสามารถร่วมกำหนดความต้องการ วางแผนการผลิต ควบคุมคุณภาพ กำหนดราคา และจัดการตลาดร่วมกัน แต่บางกลุ่มยังผลิตและหาตลาดแบบต่างคนต่างทำ ทำให้การรวมกลุ่มและการบริหารตลาดไม่ชัดเจน (พนามาศ ตรีวรรณกุล และคณะ, 2562) ในระดับนโยบาย รายงานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐยังสะท้อนความแตกต่างของความพร้อม กลไกการประสานงาน และการดำเนินงานระหว่างพื้นที่ (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2560) แม้งานที่ผ่านมาได้อธิบายการมีส่วนร่วม ความต้องการของชุมชน ความเข้มแข็งของกลุ่ม และผลของโครงการต่อเศรษฐกิจฐานรากในแต่ละพื้นที่ แต่ยังขาดการศึกษาเอกสารแบบพหุกรณีที่เปรียบเทียบอย่างเป็นระบบว่าชุมชนมีอำนาจกำหนดปัญหา ออกแบบกิจกรรม ควบคุมทรัพยากร กำหนดมาตรฐาน ต่อรองราคา เลือกตลาด และจัดสรรผลประโยชน์เพียงใด รวมทั้งอำนาจที่แตกต่างกันสัมพันธ์กับผลที่ปรากฏต่อเศรษฐกิจฐานรากอย่างไร ช่องว่างดังกล่าวจึงเป็นช่องว่างทั้งด้านการเปรียบเทียบพหุกรณีและด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม

การวิจัยครั้งนี้จึงใช้อำนาจการตัดสินใจของชุมชนเป็นแกนในการวิเคราะห์โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจเอกชนไทยที่มุ่งพัฒนาอาชีพ การผลิต ตลาด วิสาหกิจชุมชน หรือการจัดการทรัพยากรเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ผู้วิจัยพิจารณาอำนาจของชุมชนตั้งแต่ขั้นกำหนดปัญหาและเป้าหมาย ออกแบบกิจกรรม จัดสรรทรัพยากร ควบคุมการผลิตและมาตรฐาน เชื่อมโยงตลาด กำหนดราคา จัดสรรผลประโยชน์ ตลอดจนติดตามและปรับเปลี่ยนโครงการ จากนั้นผู้วิจัยเปรียบเทียบอำนาจดังกล่าวกับผลที่ปรากฏตามเอกสารในด้านอาชีพ รายได้ ความรู้ ความเข้มแข็งของกลุ่ม อำนาจต่อรอง ความเป็นเจ้าของ และความต่อเนื่องของชุมชน การศึกษาไม่ได้ตั้งสมมติฐานว่า การมีอำนาจตัดสินใจสูงจะทำให้เกิดผลสำเร็จโดยอัตโนมัติ และไม่ได้มุ่งพิสูจน์

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ แต่ต้องการอธิบายว่า อำนาจถูกกระจายและต่อรองอย่างไรภายใต้โครงการแต่ละลักษณะ รวมทั้งเงื่อนไขใดทำให้ชุมชนสามารถเปลี่ยนจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมไปเป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางและผลประโยชน์ของโครงการได้ ข้อค้นพบจึงสามารถใช้เป็นฐานสำหรับออกแบบโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน กระจายอำนาจอย่างเหมาะสม และสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับและลักษณะอำนาจการตัดสินใจของชุมชนในการกำหนดปัญหาและเป้าหมาย ออกแบบกิจกรรม จัดสรรทรัพยากร ควบคุมการผลิตและมาตรฐาน เชื่อมโยงตลาด กำหนดราคา และจัดสรรผลประโยชน์ของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

2. เพื่อจำแนกและเปรียบเทียบรูปแบบการกระจายอำนาจการตัดสินใจระหว่างภาคธุรกิจ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจเอกชนไทย

3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบระหว่างลักษณะอำนาจการตัดสินใจของชุมชนกับผลที่ปรากฏต่อเศรษฐกิจฐานรากตามเอกสาร ในด้านอาชีพ รายได้ ความรู้ ความเข้มแข็งของกลุ่ม อำนาจต่อรอง ความเป็นเจ้าของ และความต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารเชิงคุณภาพแบบพหุกรณี โดยใช้โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจเอกชนที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นหน่วยวิเคราะห์ และใช้เอกสารเป็นหลักฐานในการศึกษากระบวนการตัดสินใจ บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง และผลที่ปรากฏต่อเศรษฐกิจฐานราก การออกแบบพหุกรณีช่วยให้ผู้วิจัยวิเคราะห์แต่ละกรณีตามบริบทและเปรียบเทียบรูปแบบร่วมระหว่างกรณีได้อย่างเป็นระบบ (Bowen, G. A., 2009); (Yin, R. K. , 2018)

1. การคัดเลือกกรณีและเอกสาร ผู้วิจัยคัดเลือกกรณีแบบเจาะจงตามเกณฑ์ร่วมกับหลักความแตกต่างสูงสุด เพื่อให้ครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างภาคธุรกิจกับชุมชนหลายลักษณะ ได้แก่ โครงการที่ภาคธุรกิจกำหนดกรอบ โครงการที่ภาคธุรกิจเปิดตลาดหรือรับซื้อผลผลิต โครงการที่หลายฝ่ายร่วมดำเนินงาน และโครงการที่ชุมชนมีองค์กรหรือกิจกรรมเดิมอยู่ก่อน

กรณีที่คัดเข้าต้องมีคุณสมบัติ 4 ประการ ได้แก่ 1) ภาคธุรกิจหรือองค์กรที่ภาคธุรกิจจัดตั้งขึ้นมีบทบาทสำคัญ 2) โครงการเกี่ยวข้องกับอาชีพ รายได้ การผลิต ตลาด วิสาหกิจชุมชน หรือการจัดการทรัพยากร 3) สามารถระบุชื่อโครงการ พื้นที่ ชุมชน และผู้ดำเนินงานได้ และ 4) มีข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจ บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง หรือผลที่ปรากฏต่อเศรษฐกิจฐานรากอย่างเพียงพอ

ผู้วิจัยตัดโครงการบริจาคหรือช่วยเหลือเฉพาะหน้า เอกสารประชาสัมพันธ์ที่ไม่มีรายละเอียดกระบวนการ เอกสารซ้ำ และแหล่งข้อมูลที่ไม่สามารถตรวจสอบย้อนกลับออกจากการศึกษา หลังจากตรวจเอกสารฉบับเต็มแล้ว ผู้วิจัยคงเอกสารข้อมูลจำนวน 20 รายการ ครอบคลุมกรณีหลัก 9 กรณีและกรณีประกอบ 3 กรณี เอกสารประกอบด้วยบทความวิจัย รายงานวิจัย รายงานประเมินผล รายงานของหน่วยงานรัฐ รายงานความยั่งยืน และข้อมูลจากเว็บไซต์ทางการของโครงการ

2. การประเมินคุณภาพหลักฐาน ผู้วิจัยประเมินหลักฐานจากความชัดเจนของโครงการ ความน่าเชื่อถือและความเป็นอิสระของแหล่งข้อมูล รายละเอียดของกระบวนการดำเนินงาน การมีข้อมูลจากชุมชน และความชัดเจนของผลที่รายงาน กรณีที่มีข้อมูลหลายแหล่งหรือมีงานวิจัยและรายงานประเมินจากภายนอกสนับสนุนถูกกำหนดเป็นกรณีหลัก ส่วนกรณีที่ข้อมูลส่วนใหญ่มาจากองค์กรธุรกิจหรือมีรายละเอียดผลลัพธ์ไม่ครบถ้วนถูกใช้เป็นกรณีประกอบ การให้น้ำหนักดังกล่าวใช้กำหนดขอบเขตของข้อสรุป ไม่ได้ใช้จัดอันดับความสำเร็จของโครงการ

เช่น ข้อมูลยอดขายใช้ยืนยันการเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ แต่ไม่สามารถใช้ยืนยันรายได้สุทธิหรือความเป็นธรรมในการแบ่งผลประโยชน์ หากเอกสารไม่ได้แสดงข้อมูลดังกล่าว

3. เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสกัดข้อมูลรายกรณีเป็นเครื่องมือหลัก โดยบันทึกข้อมูล 6 ด้าน ได้แก่ 1) ที่มาและเป้าหมายของโครงการ 2) ผู้กำหนดปัญหาและออกแบบกิจกรรม 3) การควบคุมเงินทุน ความรู้ เทคโนโลยี และการผลิต 4) การกำหนดมาตรฐาน ราคา และตลาด 5) การจัดสรรผลประโยชน์ และ 6) ผลที่ปรากฏต่ออาชีพ รายได้ ความรู้ ความเข้มแข็งของกลุ่ม ความเป็นเจ้าของ และความต่อเนื่อง โดยข้อมูลที่สกัดได้ใช้เป็นหลักฐานในการกำหนดรหัสและจำแนกระดับอำนาจในแต่ละมิติ

ผู้วิจัยบันทึกแหล่งที่มาและตำแหน่งของข้อมูลทุกประเด็น เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับจากข้อค้นพบไปยังเอกสารต้นทางได้ หากเอกสารหนึ่งฉบับกล่าวถึงหลายโครงการ ผู้วิจัยแยกสกัดข้อมูลตามหน่วยโครงการ แต่ยังนับเป็นเอกสารหนึ่งรายการเพื่อป้องกันการนับซ้ำ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพและการเปรียบเทียบพหุกรณี (Mayring, P., 2014); (Miles, M. B. et al., 2020) โดยดำเนินการ 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์รายกรณี เพื่อเรียบเรียงกระบวนการตั้งแต่การกำหนดปัญหา การออกแบบกิจกรรม การควบคุมทรัพยากร การผลิต ตลาด และการแบ่งผลประโยชน์

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยกำหนดรหัสอำนาจการตัดสินใจของชุมชนใน 6 มิติ ได้แก่ การกำหนดปัญหาและเป้าหมาย การออกแบบกิจกรรม การควบคุมการผลิต การกำหนดมาตรฐาน การกำหนดราคาและตลาด และการจัดสรรผลประโยชน์ จากนั้นจำแนกระดับอำนาจเป็น 3 ระดับ คือ ต่ำ ปานกลาง และสูง โดยพิจารณาจากสิทธิในการริเริ่ม ร่วมตัดสินใจ กำหนดกติกา ควบคุมทรัพยากร และปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน ทั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาเกณฑ์การจำแนกเชิงวิเคราะห์จากแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน พลังอำนาจชุมชน และการควบคุมทรัพยากรที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัย (Sattayapanich, T. et al., 2022); (Evans, S. D. & Fernandez-Burgos, M., 2023); (Jiang, H. et al, 2023) โดยระดับต่ำหมายถึงชุมชนเข้าร่วมหรือดำเนินงานตามกรอบที่กำหนด ระดับปานกลางหมายถึงชุมชนสามารถร่วมเสนอหรือปรับรายละเอียดบางส่วน แต่ยังไม่ควบคุมการตัดสินใจสำคัญ และระดับสูงหมายถึงชุมชนสามารถร่วมกำหนดหรือควบคุมการตัดสินใจสำคัญในมิตินั้นได้

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยเปรียบเทียบข้ามกรณี เพื่อค้นหารูปแบบร่วม ความแตกต่าง และกรณีที่ไม่สอดคล้องกับแนวโน้มหลัก การเปรียบเทียบทำให้ได้รูปแบบการกระจายอำนาจ 4 รูปแบบ และใช้วิเคราะห์ว่าลักษณะอำนาจแต่ละแบบปรากฏร่วมกับผลที่ปรากฏต่อเศรษฐกิจฐานรากอย่างไร ทั้งนี้ ผู้วิจัยตีความเป็นความสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบ ไม่สรุปความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

5. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยการตรวจสอบความสอดคล้องข้ามแหล่งข้อมูล โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากเอกสารหลายประเภท แยกข้อมูลของบริษัทออกจากข้อมูลของหน่วยงานภายนอก ตรวจสอบกรณีที่ให้ผลแตกต่างจากกรณีส่วนใหญ่ และจัดทำทะเบียนเอกสาร แบบสกัดข้อมูล ตารางเปรียบเทียบข้ามกรณี และบันทึกเหตุผลในการคัดเข้าและตัดออกเป็นร่องรอยการวิเคราะห์

ผู้วิจัยเพิ่มกรณีที่มีลักษณะแตกต่างเข้าสู่การวิเคราะห์จนกรณีช่วงท้ายไม่ทำให้เกิดรูปแบบหลักใหม่ แต่ช่วยยืนยันและอธิบายขอบเขตของรูปแบบเดิม จึงถือว่าข้อมูลมีความเพียงพอเชิงแนวคิดสำหรับตอบวัตถุประสงค์การวิจัย อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยใช้เพื่ออธิบายกรณีที่ศึกษาและการถ่ายโอนข้อค้นพบเชิงแนวคิด ไม่ได้ใช้เป็นตัวแทนเชิงสถิติของโครงการ CSR ทั้งหมดในประเทศไทย

การวิจัยใช้เฉพาะเอกสารที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ ไม่มีการสัมภาษณ์หรือเก็บข้อมูลจากบุคคลโดยตรง ผู้วิจัยอ้างอิงแหล่งข้อมูลอย่างครบถ้วน แยกข้อเท็จจริงออกจากการตีความ และไม่นำข้อมูลไปสรุปเกินกว่าขอบเขตที่หลักฐานรองรับ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์เอกสารข้อมูลจำนวน 20 รายการ ครอบคลุมกรณีหลัก 9 กรณีและกรณีประกอบ 3 กรณี ผู้วิจัยใช้กรณีหลักเป็นฐานในการสร้างข้อค้นพบ และใช้กรณีประกอบเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและขอบเขตของรูปแบบที่พบ ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. อำนาจการตัดสินใจของชุมชนในแต่ละขั้นของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม

ผลการวิเคราะห์พบว่า อำนาจการตัดสินใจของชุมชนไม่ได้อยู่ในระดับเดียวกันตลอดกระบวนการดำเนินโครงการ ชุมชนอาจมีอำนาจสูงในขั้นหนึ่ง แต่มีอำนาจต่ำในอีกขั้นหนึ่ง โดยเฉพาะกรณีที่ชุมชนควบคุมการผลิตและการดำเนินงานภายในกลุ่ม แต่ไม่สามารถกำหนดมาตรฐาน ราคา ช่องทางตลาด หรือเงื่อนไขการจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ผู้วิจัยจำแนกอำนาจการตัดสินใจของชุมชนออกเป็น 6 มิติ ได้แก่ 1) การกำหนดปัญหาและเป้าหมาย 2) การออกแบบกิจกรรม 3) การควบคุมการผลิตและการดำเนินงาน 4) การกำหนดมาตรฐาน 5) การกำหนดราคาและช่องทางตลาด และ 6) การจัดสรรผลประโยชน์ เมื่อพิจารณากรณีหลักทั้ง 9 กรณีในภาพรวม พบว่า การควบคุมการผลิตเป็นมิติที่ชุมชนมีอำนาจระดับสูงมากที่สุด จำนวน 8 กรณี (ร้อยละ 88.9) รองลงมาคือการกำหนดปัญหาและเป้าหมาย และการออกแบบกิจกรรม อย่างละ 5 กรณี (ร้อยละ 55.6) การกำหนดมาตรฐาน 2 กรณี (ร้อยละ 22.2) และการจัดสรรผลประโยชน์ 1 กรณี (ร้อยละ 11.1) ส่วนการกำหนดราคาและตลาดไม่พบกรณีที่ชุมชนมีอำนาจระดับสูง โดยมี 2 กรณีที่มิตินี้ไม่ใช่แกนหลักของโครงการ

1.1 การกำหนดปัญหาและเป้าหมาย ผลการวิเคราะห์พบว่า ชุมชนมีอำนาจกำหนดปัญหาและเป้าหมายในระดับสูง เมื่อชุมชนมีองค์กร กติกา กิจกรรม หรือฐานการจัดการทรัพยากรอยู่ก่อนที่ภาคธุรกิจจะเข้ามาสนับสนุน ในกรณีดังกล่าว ชุมชนสามารถระบุปัญหาของพื้นที่ กำหนดประเด็นที่ต้องการพัฒนา และเลือกเป้าหมายที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตหรือทรัพยากรของตนเอง

กรณีที่ชุมชนยังไม่มีโครงสร้างหรือกิจกรรมเดิม ชุมชนมักมีอำนาจกำหนดปัญหาในระดับปานกลาง โดยภาคธุรกิจหรือหน่วยงานร่วมเป็นผู้วางกรอบโครงการเบื้องต้น แล้วเปิดให้ชุมชนเสนอรายละเอียดหรือปรับกิจกรรมบางส่วนให้เหมาะสมกับพื้นที่

ในทางตรงกันข้าม กรณีที่ภาคธุรกิจออกแบบโครงการเพื่อเปิดช่องทางจำหน่าย พัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือดำเนินกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ตามกรอบขององค์กร ชุมชนมีอำนาจกำหนดปัญหาในระดับต่ำ ผู้เข้าร่วมมีบทบาทสมัครเข้าร่วม รับการพัฒนา หรือดำเนินงานตามเงื่อนไขที่โครงการกำหนดมากกว่าการร่วมกำหนดโจทย์ตั้งแต่ต้น

1.2 การออกแบบกิจกรรม อำนาจในการออกแบบกิจกรรมมีแนวโน้มสอดคล้องกับอำนาจในการกำหนดปัญหา กรณีที่ชุมชนร่วมสำรวจข้อมูล ร่วมกำหนดความต้องการ หรือมีองค์กรเดิมอยู่ก่อน ชุมชนสามารถร่วมออกแบบกิจกรรม ทดลองแนวทาง และปรับรูปแบบการดำเนินงานได้มากกว่า

การออกแบบร่วมปรากฏชัดในโครงการที่มีมหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ หรือองค์กรตัวกลางทำหน้าที่ประสานกระบวนการ ผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายนำความรู้และทรัพยากรของตนเข้าสู่การวางแผน ขณะที่ชุมชนให้ข้อมูลพื้นที่ ระบุข้อจำกัด และร่วมเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม

ส่วนโครงการที่ภาคธุรกิจเป็นผู้กำหนดกรอบหลัก ชุมชนมีบทบาทออกแบบกิจกรรมจำกัด โดยสามารถเสนอความคิดเห็นหรือปรับรายละเอียดบางส่วน แต่ไม่สามารถเปลี่ยนเป้าหมายหลัก งบประมาณ ระยะเวลา หรือเงื่อนไขสำคัญของโครงการได้

1.3 การควบคุมการผลิตและการดำเนินงาน การควบคุมการผลิตเป็นมิติที่ชุมชนมีอำนาจสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับมิติอื่น ชุมชนส่วนใหญ่ควบคุมแรงงาน วัตถุดิบ วิธีการผลิต การจัดการสมาชิก และการดำเนินงานภายในกลุ่มได้

กลุ่มเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนสามารถกำหนดตารางการผลิต แบ่งหน้าที่ ดูแลสมาชิก และจัดการกิจกรรมภายในกลุ่ม อย่างไรก็ตาม อำนาจดังกล่าวมักอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ภาคธุรกิจหรือหน่วยงานภายนอกกำหนด เช่น มาตรฐานคุณภาพ ปริมาณการส่งมอบ ระยะเวลาการผลิต และรูปแบบผลิตภัณฑ์

ผลการวิเคราะห์จึงพบว่า การที่ชุมชนควบคุมการผลิตไม่ได้หมายความว่า ชุมชนควบคุมทิศทางของโครงการทั้งหมด เพราะภาคธุรกิจยังอาจควบคุมตลาด เทคโนโลยีปลายทาง มาตรฐาน และเงื่อนไขการรับซื้อ

1.4 การกำหนดมาตรฐาน ชุมชนมีอำนาจกำหนดมาตรฐานในระดับสูง เมื่อกลุ่มมีระบบตรวจสอบภายใน กติกาการใช้ทรัพยากร หรือกระบวนการรับรองที่สมาชิกมีส่วนร่วม กรณีดังกล่าวสมาชิกสามารถร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ ตรวจสอบการปฏิบัติงาน และปรับกติกาให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่ม

ในหลายกรณี ชุมชนมีอำนาจในระดับปานกลาง โดยสามารถนำมาตรฐานไปปรับใช้และบริหารการปฏิบัติงานภายในกลุ่ม แต่หน่วยงานภายนอกยังเป็นผู้กำหนดข้อกำหนดทางเทคนิค วิธีการตรวจสอบ หรือเงื่อนไขการรับรอง

กรณีที่ภาคธุรกิจควบคุมผลิตภัณฑ์ พื้นที่จำหน่าย หรือภาพลักษณ์ของโครงการ ชุมชนมีอำนาจกำหนดมาตรฐานในระดับต่ำ เพราะต้องปรับสินค้าและกระบวนการผลิตให้ตรงตามเกณฑ์ที่องค์กรกำหนด

1.5 การกำหนดราคาและช่องทางตลาด การกำหนดราคาและช่องทางตลาดเป็นมิติที่ชุมชนมีอำนาจต่ำกว่าการควบคุมการผลิตอย่างชัดเจน ภาคธุรกิจหรือองค์กรตัวกลางมักควบคุมผู้ซื้อ พื้นที่จำหน่าย มาตรฐานการรับซื้อ ข้อมูลผู้บริโภค และการประชาสัมพันธ์

ชุมชนมีอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้น เมื่อกลุ่มมีผู้ซื้อหลายราย มีตลาดทางเลือก หรือสามารถขายสินค้าโดยไม่พึ่งพาโครงการเพียงช่องทางเดียว กรณีที่ชุมชนพึ่งพาผู้ซื้อหรือพื้นที่จำหน่ายของภาคธุรกิจเป็นหลัก ชุมชนมีอำนาจกำหนดราคาและเงื่อนไขการขายจำกัด

ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า การเปิดพื้นที่จำหน่ายช่วยให้ชุมชนเข้าถึงผู้บริโภคและเกิดยอดขาย แต่เอกสารส่วนใหญ่ไม่แสดงว่า ชุมชนสามารถกำหนดราคาขาย ค่าธรรมเนียม เงื่อนไขการวางสินค้า หรือการใช้ข้อมูลลูกค้าได้มากเพียงใด

1.6 การจัดสรรผลประโยชน์ การจัดสรรผลประโยชน์เป็นมิติที่เอกสารให้ข้อมูลน้อยที่สุด เอกสารส่วนใหญ่รายงานยอดขาย รายได้รวม จำนวนผู้เข้าร่วม หรือมูลค่าผลิตภัณฑ์ แต่ไม่แสดงต้นทุน รายได้สุทธิ หรือวิธีแบ่งผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกอย่างชัดเจน

กรณีที่ชุมชนมีองค์กรและกติกาเดิมอยู่ก่อน พบข้อมูลเกี่ยวกับการนำรายได้ไปจัดสวัสดิการหรือประโยชน์ส่วนรวม เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล การจัดการทรัพยากร และกิจกรรมของชุมชน

ส่วนกรณีที่ภาคธุรกิจเป็นผู้เชื่อมตลาดหรือกำหนดระบบการรับซื้อ เอกสารมักแสดงรายได้หรือยอดขายในระดับกลุ่มหรือระดับโครงการ แต่ไม่แสดงว่า สมาชิกแต่ละรายได้รับประโยชน์เท่าใด และกลุ่มใช้หลักเกณฑ์ใดในการจัดสรรผลประโยชน์

ตารางที่ 1 ระดับอำนาจการตัดสินใจของชุมชนในกรณีหลัก

กรณีหลัก	กำหนดปัญหาและเป้าหมาย	ออกแบบกิจกรรม	ควบคุมการผลิต	กำหนดมาตรฐาน	กำหนดราคาและตลาด	จัดสรรผลประโยชน์
TCP โอบอุ้มลุ่มน้ำไทย	สูง	สูง	สูง	ปานกลาง	ไม่ใช่แกนหลัก	ปานกลาง
กาแฟชุมชน OR	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ
ไทยเด็ด	ต่ำ	ต่ำ	สูง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
ขยะชุมชนวัดชากลูกหญ้า	สูง	สูง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง
รางบัวโมเดล	สูง	สูง	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ
Pen Mitr/สามพรานโมเดล	สูง	สูง	สูง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง

ตารางที่ 1 ระดับอำนาจการตัดสินใจของชุมชนในกรณีหลัก (ต่อ)

กรณีหลัก	กำหนดปัญหาและเป้าหมาย	ออกแบบกิจกรรม	ควบคุมการผลิต	กำหนดมาตรฐาน	กำหนดราคาและตลาด	จัดสรรผลประโยชน์
ประชารัฐรักสามัคคี	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	ต่ำถึงปานกลาง	ต่ำถึงปานกลาง
กลุ่มประมงเรือเล็กพื้นบ้าน	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ไม่ใช่แกนหลัก	ต่ำ
ป่าชุมชนบ้านต้นตาล	สูง	สูง	สูง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง

หมายเหตุ: ระดับอำนาจเป็นผลจากการวิเคราะห์สิทธิในการริเริ่ม ร่วมตัดสินใจ กำหนดกติกา ควบคุมทรัพยากร และปรับเปลี่ยนการดำเนินงานตามหลักฐานที่ปรากฏ ไม่ใช่คะแนนประเมินคุณภาพหรือความสำเร็จของโครงการ การสรุปภาพรวมจึงใช้จำนวนและร้อยละของกรณีแทนการคำนวณค่าเฉลี่ยเชิงตัวเลข

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จึงสรุปได้ว่า อำนาจการตัดสินใจของชุมชนมีลักษณะ “แยกส่วนตามขั้นตอน” ชุมชนส่วนใหญ่มีอำนาจสูงในการควบคุมการผลิตและการดำเนินงานภายในกลุ่ม แต่มีอำนาจลดลงเมื่อเข้าสู่การกำหนดมาตรฐาน ราคา ช่องทางตลาด และการจัดสรรผลประโยชน์

2. รูปแบบการกระจายอำนาจการตัดสินใจระหว่างภาคธุรกิจ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการเปรียบเทียบพหุกรณีพบรูปแบบการกระจายอำนาจการตัดสินใจ 4 รูปแบบ รูปแบบแต่ละประเภทแตกต่างกันตามผู้กำหนดปัญหา ผู้ควบคุมทรัพยากร ผู้กำหนดมาตรฐาน และผู้ควบคุมตลาด

รูปแบบที่ 1 ภาคธุรกิจกำหนดกรอบหลัก ชุมชนเข้าร่วมตามระบบ ภาคธุรกิจเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย กิจกรรม เงื่อนไขการเข้าร่วม ช่องทาง หรือทรัพยากรหลัก ชุมชนมีบทบาทผลิตสินค้า เข้าร่วมกิจกรรม ให้ข้อมูล หรือดำเนินงานผ่านผู้นำตามกรอบที่องค์กรกำหนด ชุมชนยังสามารถควบคุมการผลิตหรือการปฏิบัติงานบางส่วน แต่มีอำนาจจำกัดในการเปลี่ยนวัตถุประสงค์ งบประมาณ มาตรฐาน หรือช่องทางของโครงการ รูปแบบนี้พบในกรณีไทยเด็ดและกลุ่มประมงเรือเล็กพื้นบ้าน และปรากฏบางส่วนในขนอมโมเดลซึ่งใช้เป็นกรณีประกอบ

รูปแบบที่ 2 ภาคธุรกิจควบคุมตลาดหรือมาตรฐาน ชุมชนควบคุมการผลิต ภาคธุรกิจทำหน้าที่เป็นผู้ซื้อ เปิดพื้นที่จำหน่าย หรือกำหนดมาตรฐานสินค้า ขณะที่ชุมชนควบคุมการผลิต การจัดการสมาชิก และการพัฒนาสินค้าภายในกลุ่ม อำนาจของทั้งสองฝ่ายจึงแยกออกจากกัน ภาคธุรกิจควบคุมตลาด ข้อมูลผู้บริโภค และเกณฑ์การรับซื้อ ส่วนชุมชนควบคุมแรงงาน วัตถุดิบ และกระบวนการผลิต อำนาจต่อรองของชุมชนเพิ่มขึ้นเมื่อกลุ่มมีตลาดทางเลือกหรือสามารถขายให้ผู้ซื้อหลายราย รูปแบบนี้พบในกรณีกาแฟชุมชน OR และพบเป็นองค์ประกอบหนึ่งของ Pen Mitr/สามพรานโมเดล ส่วนจริงใจ Farmers’ Market/ชุมชนแม่ทาและผ้าขาวม้าท้องถิ่นหัตถศิลป์ไทยใช้เป็นกรณีประกอบ

รูปแบบที่ 3 ภาคธุรกิจ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันตัดสินใจ ภาคธุรกิจ ชุมชน มหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ หรือองค์กรตัวกลางร่วมกันนำข้อมูล ความรู้ ทุน และเครือข่ายเข้าสู่กระบวนการกำหนดโครงการ ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดปัญหา ออกแบบกิจกรรม ทดลองดำเนินงาน และบริหารกลุ่มแม้โครงการมีโครงสร้างความร่วมมือหลายฝ่าย แต่อำนาจไม่ได้กระจายอย่างเท่าเทียมทุกด้าน ภาคธุรกิจหรือหน่วยงานภายนอกยังควบคุมทุน ความรู้เฉพาะทาง และตลาดบางส่วน ขณะที่ชุมชนควบคุมการดำเนินงานในพื้นที่ รูปแบบนี้พบในกรณี TCP โอบอุ้มลุ่มน้ำไทย รางบัวโมเดล Pen Mitr/สามพรานโมเดล และประชารัฐรักสามัคคี

รูปแบบที่ 4 ชุมชนมีฐานอำนาจเดิม ภาคธุรกิจเข้ามาเสริมทรัพยากรและระบบ ชุมชนมีองค์กร กติกา ทรัพยากร หรือกิจกรรมอยู่ก่อนแล้ว ภาคธุรกิจเข้ามาสนับสนุนเทคโนโลยี เงินทุน ตลาด การรับรอง หรือการเพิ่มมูลค่า โดยไม่ได้เป็นผู้กำหนดกิจกรรมทั้งหมดตั้งแต่ต้น ชุมชนยังคงมีอำนาจควบคุมกติกาภายใน การจัดการสมาชิก และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ภาคธุรกิจมีบทบาทเชื่อมต่อระบบของชุมชนกับเทคโนโลยี ตลาด หรือเครือข่ายภายนอก รูปแบบนี้พบในกรณีขยะชุมชนวัดชากลูกหญ้าและป่าชุมชนบ้านต้นตาล และปรากฏบางส่วนในขนอมโมเดล

เมื่อพิจารณาเฉพาะกรณีหลัก รูปแบบที่ 1 พบ 2 กรณี รูปแบบที่ 2 พบ 2 กรณี รูปแบบที่ 3 พบ 4 กรณี และรูปแบบที่ 4 พบ 2 กรณี ทั้งนี้ กรณีหนึ่งอาจปรากฏลักษณะมากกว่าหนึ่งรูปแบบในแต่ละขั้นตอนของโครงการ จึงไม่สามารถรวมจำนวนของทั้ง 4 รูปแบบเป็นจำนวนกรณีที่ไม่ซ้ำกันได้

ตารางที่ 2 รูปแบบการกระจายอำนาจการตัดสินใจ

รูปแบบ	ผู้ควบคุมการตัดสินใจหลัก	บทบาทของชุมชน	กรณีหลักที่สนับสนุน
1. ธุรกิจกำหนดกรอบชุมชนเข้าร่วม	ภาคธุรกิจ	เข้าร่วม ผลิต หรือดำเนินงานตามกรอบ	ไทยเด็ด และกลุ่มประมงเรือเล็กพื้นบ้าน
2. ธุรกิจควบคุมตลาดชุมชนควบคุมการผลิต	ธุรกิจและชุมชนควบคุมคนละส่วน	ผลิต รวมกลุ่ม และปฏิบัติตามมาตรฐานตลาด	กาแฟชุมชน OR และ Pen Mitr/สามพรานโมเดล
3. หลายฝ่ายร่วมกันตัดสินใจ	ภาคธุรกิจ ชุมชน และหน่วยงานร่วม	ร่วมกำหนดปัญหา ออกแบบและดำเนินงาน	TCP รางบัวโมเดล Pen Mitr/สามพรานโมเดล และประชารัฐรักสามัคคี
4. ชุมชนมีฐานอำนาจเดิม ธุรกิจเข้ามาเสริม	ชุมชน	กำหนดกติกาและกิจกรรมหลักโดยธุรกิจสนับสนุนระบบ	วัดชากลูกหญ้าและบ้านต้นตาล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การกระจายอำนาจไม่ได้แบ่งออกเป็นเพียง “ธุรกิจมีอำนาจ” หรือ “ชุมชนมีอำนาจ” แต่มีลักษณะผสมและแบ่งแยกตามทรัพยากรที่แต่ละฝ่ายควบคุม โครงการเดียวกันจึงอาจมีลักษณะมากกว่าหนึ่งรูปแบบในบางขั้นตอน

3. การเปรียบเทียบลักษณะอำนาจการตัดสินใจกับผลที่ปรากฏต่อเศรษฐกิจฐานราก

เมื่อเปรียบเทียบอำนาจการตัดสินใจทั้ง 6 มิติกับผลที่ปรากฏต่อเศรษฐกิจฐานราก พบข้อสังเคราะห์ร่วม 5 ประเด็น ดังนี้

3.1 อำนาจในการกำหนดกติกาปรากฏร่วมกับความเป็นเจ้าของและประโยชน์ส่วนรวม กรณีที่ชุมชนมีอำนาจกำหนดปัญหา กิจกรรม และกติกาภายใน ปรากฏข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของโครงการ การบริหารองค์กรชุมชน การจัดการทรัพยากร และการนำประโยชน์กลับคืนสู่ส่วนรวม ผลดังกล่าวพบชัดในกรณีที่ชุมชนมีองค์กรหรือกิจกรรมเดิมอยู่ก่อน ภาคธุรกิจเข้ามาสนับสนุนระบบที่ชุมชนดำเนินงานอยู่แล้ว มากกว่าการสร้างกิจกรรมใหม่ทั้งหมด ประโยชน์ที่ปรากฏไม่ได้อยู่ในรูปของรายได้ส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงสวัสดิการ การดูแลทรัพยากร การเรียนรู้ และกิจกรรมสาธารณะของชุมชน

3.2 การควบคุมการผลิตร่วมกับการควบคุมตลาดของธุรกิจปรากฏผลด้านช่องทางจำหน่าย กรณีที่ชุมชนควบคุมการผลิต ขณะที่ภาคธุรกิจควบคุมตลาดหรือมาตรฐาน ปรากฏผลด้านช่องทางจำหน่าย การพัฒนาคุณภาพสินค้า และยอดขาย อย่างไรก็ตาม เอกสารไม่แสดงอำนาจต่อรองด้านราคาอย่างครบถ้วน และไม่สามารถยืนยันได้ว่า ยอดขายที่เกิดขึ้นเปลี่ยนเป็นรายได้สุทธิของสมาชิกในระดับใด กลุ่มที่มีตลาดทางเลือกปรากฏข้อมูลด้านอำนาจต่อรองและความยืดหยุ่นมากกว่ากลุ่มที่พึ่งพาผู้ซื้อหรือช่องทางของโครงการเพียงรายเดียว

3.3 การร่วมตัดสินใจหลายฝ่ายปรากฏผลด้านความรู้ กลุ่ม และเครือข่าย กรณีที่ภาคธุรกิจ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดโครงการ ปรากฏผลด้านการพัฒนาความรู้ การจัดตั้งหรือพัฒนากลุ่ม การสร้างเครือข่าย และการเกิดกลไกประสานงานในพื้นที่ ผลดังกล่าวไม่ได้ปรากฏในระดับเดียวกันทุกกลุ่มหรือทุกพื้นที่ ความพร้อมของผู้นำ ความสามารถในการบริหารกลุ่ม คุณภาพของผู้ประสานงาน และข้อตกลงระหว่างผู้เกี่ยวข้องแตกต่างกัน จึงพบทั้งกลุ่มที่สามารถวางแผนและดำเนินงานร่วมกันได้ กับกลุ่มที่ยังดำเนินงานแยกส่วน

3.4 การกำหนดกรอบโดยภาคธุรกิจปรากฏผลด้านกิจกรรมและการเข้าถึงระบบ กรณีที่ภาคธุรกิจกำหนดกรอบหลัก ปรากฏผลด้านการเกิดกิจกรรม การเข้าถึงพื้นที่จำหน่าย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการเข้าถึงทรัพยากรขององค์กร อย่างไรก็ตาม เอกสารให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิกทั่วไป การปรับกิจกรรมตามความต้องการ และการแบ่งผลประโยชน์ค่อนข้างจำกัด บางกรณีพบว่ากิจกรรมที่ดำเนินการไม่ตรงกับความต้องการด้านอาชีพของสมาชิกบางส่วน

3.5 การประสานงานผ่านผู้นำไม่แสดงอำนาจของสมาชิกทั่วไปอย่างทั่วถึง กรณีที่ภาคธุรกิจติดต่อหรือดำเนินงานผ่านผู้นำกลุ่ม ปรากฏการสื่อสารและการตัดสินใจในระดับองค์กรชุมชน แต่ไม่พบหลักฐานครบถ้วนว่า สมาชิกทั่วไปได้รับข้อมูลและมีส่วนร่วมกำหนดกิจกรรมในระดับเดียวกัน สมาชิกบางส่วนอาจเข้าร่วมเฉพาะขั้นดำเนินงาน หรือรับทราบกิจกรรมหลังจากผู้นำและภาคธุรกิจตัดสินใจแล้ว การมีผู้นำชุมชนเป็นคู่ดำเนินโครงการจึงไม่สามารถใช้แทนหลักฐานการมีอำนาจของสมาชิกทั้งหมดได้

ตารางที่ 3 ลักษณะอำนาจการตัดสินใจที่ปรากฏร่วมกับผลที่ปรากฏต่อเศรษฐกิจฐานราก

มิติอำนาจการตัดสินใจ	ผลที่ปรากฏต่อเศรษฐกิจฐานราก	ขอบเขตของหลักฐาน
การกำหนดปัญหาและเป้าหมาย	ความเป็นเจ้าของ การตอบสนองต่อบริบทของชุมชน และประโยชน์ส่วนรวม	ปรากฏชัดในกรณีที่ชุมชนมีองค์กรหรือกิจกรรมเดิม
การออกแบบกิจกรรม	การเรียนรู้ การพัฒนากลุ่ม และการปรับกิจกรรมให้เหมาะกับพื้นที่	แตกต่างตามความพร้อมของกลุ่มและกลไกประสานงาน
การควบคุมการผลิต	ความสามารถในการจัดการการผลิต สมาชิก และการดำเนินงานภายในกลุ่ม	การควบคุมการผลิตไม่ยืนยันว่า ชุมชนควบคุมราคาและตลาดได้
การกำหนดมาตรฐาน	คุณภาพสินค้าและการเข้าถึงเงื่อนไขของตลาด	หลายกรณีมาตรฐานยังถูกกำหนดจากหน่วยงานภายนอก
การกำหนดราคาและตลาด	ช่องทางจำหน่าย ยอดขาย และอำนาจต่อรองเมื่อมีตลาดทางเลือก	หลักฐานรายได้สุทธิและอำนาจกำหนดราคายังไม่ครบถ้วน
การจัดสรรผลประโยชน์	สวัสดิการ ประโยชน์ส่วนรวม และความต่อเนื่องของกลุ่มในบางกรณี	เป็นมิติที่เอกสารให้ข้อมูลน้อยที่สุด โดยเฉพาะต้นทุน รายได้สุทธิ และวิธีแบ่งผลประโยชน์

ข้อค้นพบรวมจากการวิจัย ผลการวิจัยโดยรวมพบว่า อำนาจการตัดสินใจของชุมชนมีลักษณะแยกส่วนตามขั้นตอนของโครงการ ชุมชนส่วนใหญ่ควบคุมการผลิตและการดำเนินงานภายในกลุ่มได้ แต่มีอำนาจจำกัดในการกำหนดมาตรฐาน ราคา ช่องทางตลาด และการจัดสรรผลประโยชน์

กรณีที่ชุมชนมีองค์กร กติกา ทรัพยากร หรือกิจกรรมเดิมอยู่ก่อน ปรากฏข้อมูลด้านความเป็นเจ้าของประโยชน์ส่วนรวม และความต่อเนื่องชัดกว่ากรณีที่ชุมชนเข้าร่วมตามกรอบของภาคธุรกิจ กรณีที่ภาคธุรกิจเปิดตลาดหรือรับซื้อผลผลิต ปรากฏผลด้านช่องทางจำหน่าย ยอดขาย และการพัฒนาคุณภาพสินค้า แต่หลักฐานยังไม่เพียงพอที่จะยืนยันรายได้สุทธิ ความเป็นธรรมในการแบ่งผลประโยชน์ หรืออำนาจต่อรองของสมาชิก

กรณีที่หลายฝ่ายร่วมกันตัดสินใจปรากฏผลด้านความรู้ กลุ่ม และเครือข่าย แต่ผลที่เกิดขึ้นแตกต่างกันตามความพร้อมของกลุ่มและกลไกประสานงานในแต่ละพื้นที่

ผลการวิจัยจึงแสดงว่า การระบุว่าชุมชน “เข้าร่วมโครงการ” ยังไม่เพียงพอต่อการอธิบายอำนาจของชุมชน ผู้วิจัยต้องพิจารณาว่า ชุมชนเข้าร่วมในขั้นใด มีสิทธิตัดสินใจเรื่องใด และสามารถกำหนดกติกา ตลาด ราคา และผลประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ 3 ข้อ โดยใช้ทฤษฎีอำนาจ ทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากร และแนวคิดพลังอำนาจชุมชนเป็นกรอบอธิบาย พร้อมเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริบทไทย

อำนาจการตัดสินใจของชุมชนแตกต่างกันตามขั้นตอนของโครงการ ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ชุมชนไม่ได้มีอำนาจในระดับเดียวกันตลอดทั้งโครงการ ชุมชนมักมีอำนาจมากในการผลิต การจัดการสมาชิก และการดำเนินงานภายในกลุ่ม แต่มีอำนาจลดลงเมื่อเข้าสู่การกำหนดมาตรฐาน ราคา ตลาด และการแบ่งผลประโยชน์ การที่ชุมชนลงมือดำเนินงานจึงไม่ได้หมายความว่า ชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทางของโครงการ ทฤษฎีอำนาจช่วยอธิบายว่า อำนาจไม่ได้อยู่เฉพาะการตัดสินใจที่มองเห็นได้ แต่ยังรวมถึงการกำหนดว่า เรื่องใดจะถูกนำมาพิจารณาและทางเลือกใดจะถูกเปิดให้เลือก (Lukes, S. , 2021) ภาคธุรกิจอาจให้ชุมชนร่วมเลือกกิจกรรมหรือวิธีผลิต แต่ยังคงกำหนดเป้าหมาย งบประมาณ ระยะเวลา และตลาดไว้ก่อน ชุมชนจึงตัดสินใจภายในกรอบที่ผู้อื่นกำหนดมากกว่าร่วมกำหนดกรอบตั้งแต่ต้น ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการ CSR แตกต่างกันระหว่างขั้นวางแผน ดำเนินงาน และติดตามผล (Sattayapanich, T. et al., 2022) และสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนไทยมีส่วนร่วมด้านการตลาด การเงิน และการบริหารน้อยกว่าด้านการผลิต (Wongadisai, W. et al., 2020) อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้เพิ่มข้ออธิบายว่า ความแตกต่างดังกล่าวไม่ได้เกิดจากทักษะของสมาชิกเท่านั้น แต่เกิดจากการที่ภาคธุรกิจหรือองค์กรตัวกลางยังควบคุมข้อมูล มาตรฐาน และตลาดด้วย

ในบริบท CSR ไทย ความไม่สมดุลของอำนาจอาจไม่ปรากฏเป็นความขัดแย้งโดยตรง เนื่องจากการดำเนินงาน CSR ไทยมีฐานจากการให้ ความเกื้อกูล และการตอบแทนระหว่างกัน (Kuasirikun, N. & Constable, P., 2025) ความสัมพันธ์นี้ช่วยสร้างความไว้วางใจ แต่ก็อาจทำให้ชุมชนรู้สึกเกรงใจและไม่สะดวกที่จะต่อรองเงื่อนไข ความสัมพันธ์ที่ดีจึงไม่สามารถใช้แทนสิทธิในการตัดสินใจได้ ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จึงนำไปสู่ข้อค้นพบว่า อำนาจของชุมชนแยกออกตามขั้นตอนของโครงการ การประเมินการมีส่วนร่วมต้องพิจารณาว่า ชุมชนตัดสินใจเรื่องใด ใครเป็นผู้ตัดสินใจขั้นสุดท้าย และชุมชนสามารถเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเดิมได้หรือไม่

รูปแบบการกระจายอำนาจขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่แต่ละฝ่ายควบคุม ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จำแนกรูปแบบการกระจายอำนาจออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) ภาคธุรกิจกำหนดกรอบและชุมชนเข้าร่วมตามระบบ 2) ภาคธุรกิจควบคุมตลาดหรือมาตรฐาน ขณะที่ชุมชนควบคุมการผลิต 3) ภาคธุรกิจ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันตัดสินใจ และ 4) ชุมชนมีฐานอำนาจเดิมก่อนที่ภาคธุรกิจจะเข้ามาสนับสนุน ทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากรอธิบายว่า ฝ่ายที่ควบคุมทรัพยากรซึ่งอีกฝ่ายหาแหล่งทดแทนได้ยากย่อมมีอำนาจต่อรองมากกว่า (Jiang, H. et al, 2023) ในโครงการ CSR ภาคธุรกิจมักควบคุมเงินทุน เทคโนโลยี มาตรฐาน ข้อมูลตลาด และช่องทางจำหน่าย ส่วนชุมชนควบคุมแรงงาน วัตถุดิบ ภูมิปัญญา และทรัพยากรในพื้นที่

รูปแบบที่ 1 รวมอำนาจไว้กับภาคธุรกิจมากที่สุด ชุมชนมีบทบาทดำเนินงานตามกรอบที่กำหนด รูปแบบที่ 2 แบ่งหน้าที่ระหว่างธุรกิจกับชุมชน แต่ยังไม่แบ่งอำนาจอย่างเต็มที่ เพราะชุมชนรับผิดชอบการผลิต ขณะที่ธุรกิจควบคุมตลาดและมาตรฐาน รูปแบบที่ 3 เปิดพื้นที่ให้หลายฝ่ายร่วมดำเนินงาน แต่จำนวนภาคีไม่ได้รับประกันว่าทุกฝ่ายมีอำนาจเท่ากัน ส่วนรูปแบบที่ 4 ชุมชนรักษาอำนาจได้มากกว่า เพราะมีองค์กร กติกา หรือกิจกรรมเดิมอยู่ก่อนแล้ว เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 4 รูปแบบ พบว่า อำนาจของชุมชนเพิ่มขึ้นเมื่อชุมชนรักษาฐานองค์กรเดิมและลดการพึ่งพาทรัพยากรจากแหล่งเดียว ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งพบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิก การบริหารภายใน ภาวะผู้นำ การเข้าถึงตลาด และการสนับสนุนจากภายนอกต้องทำงานร่วมกัน (รภัสสรณ์ คงธนจารุอนันต์ และคณะ, 2568) สำหรับบริบท CSR ไทย ความเกื้อกูลช่วยให้ธุรกิจกับชุมชนเริ่มทำงานร่วมกันได้ง่าย แต่ความช่วยเหลือยังไม่เท่ากับการแบ่งอำนาจ หากภาคธุรกิจยังเป็นผู้กำหนดว่าจะสนับสนุนอะไรและใช้เงื่อนไขใด การแบ่งอำนาจจะเกิดขึ้นเมื่อชุมชนมีสิทธิร่วมกำหนดงบประมาณ

มาตรฐาน ตลาด และวิธีจัดสรรผลประโยชน์ ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จึงชี้ว่า อำนาจขึ้นอยู่กับการควบคุมทรัพยากรสำคัญมากกว่าจำนวนกิจกรรมหรือจำนวนผู้เข้าร่วม การเพิ่มการประชุมหรือการมีภาคีจำนวนมากยังไม่เพียงพอ หากชุมชนยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูล สร้างตลาดทางเลือก หรือปรับเงื่อนไขของโครงการได้ ข้อค้นพบนี้เชื่อมโยงกับ ESG ด้านสังคมและธรรมาภิบาล เพราะสิทธิในการตัดสินใจ การเปิดเผยข้อมูล และกลไกตรวจสอบช่วยลดความเสี่ยงเชิงโครงสร้างและสนับสนุนความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทาน ส่วนการสร้างคุณค่าร่วมควรเปิดให้ชุมชนร่วมกำหนดเงื่อนไขและผลประโยชน์

ฐานองค์กรและกติกาของชุมชนปรากฏร่วมกับความเป็นเจ้าของและความต่อเนื่อง ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า กรณีที่ชุมชนมีองค์กร กติกา หรือกิจกรรมเดิมอยู่ก่อน มักปรากฏความเป็นเจ้าของประโยชน์ส่วนรวม และความต่อเนื่องชัดกว่ากรณีที่เข้าร่วมตามกรอบของธุรกิจ ส่วนกรณีที่ธุรกิจเปิดตลาดหรือรับซื้อผลผลิตมักปรากฏผลด้านช่องทางจำหน่ายและยอดขาย แต่ยังไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะยืนยันรายได้สุทธิ อำนาจต่อรอง และความเป็นธรรมในการแบ่งผลประโยชน์ แนวคิดพลังอำนาจชุมชนอธิบายว่า การเสริมพลังไม่ได้หมายถึงการเพิ่มความรู้หรือทักษะให้บุคคลเท่านั้น แต่รวมถึงความสามารถของสมาชิกในการรวมตัว กำหนดปัญหา สร้างกติกา และควบคุมเรื่องที่มีผลต่อชุมชน การเสริมพลังระดับบุคคลอาจไม่เปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ หากชุมชนยังไม่มีอำนาจตัดสินใจร่วมกัน (Evans, S. D. & Fernandez-Burgos, M., 2023) ผลการวิจัยจึงแสดงว่า การอบรมหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ช่วยเพิ่มความสามารถในการทำงาน แต่ความเป็นเจ้าของจะชัดขึ้นเมื่อชุมชนสามารถกำหนดกติกา เลือกวิธีใช้ทรัพยากร และตัดสินใจเรื่องผลประโยชน์ได้ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า กติกาที่เกิดจากข้อตกลงร่วมช่วยสนับสนุนการจัดการตนเองของชุมชนไทย (Jarernpanit, T., 2022) และสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า ความร่วมมือ อัตลักษณ์ร่วม ภาวะผู้นำ และเครือข่ายเป็นฐานสำคัญของเศรษฐกิจชุมชน (วิภวานี เผือกบัวขาว และคณะ, 2568)

อย่างไรก็ตาม การมีองค์กรหรือผู้นำเข้มแข็งไม่ได้หมายความว่า สมาชิกทุกคนมีอำนาจเท่ากัน การทำงานผ่านผู้นำช่วยให้บริษัทประสานงานได้รวดเร็ว แต่ผู้นำอาจกลายเป็นผู้ควบคุมข้อมูลและโอกาสเข้าถึงทรัพยากรได้ การประเมินความเป็นเจ้าของจึงต้องพิจารณาว่า สมาชิกทั่วไปได้รับข้อมูล มีสิทธิคัดค้าน และตรวจสอบการแบ่งผลประโยชน์ได้หรือไม่ ผลด้านตลาดก็ไม่เป็นเส้นตรง การเปิดช่องทางจำหน่ายช่วยให้เกิดยอดขาย แต่ยอดขายไม่เท่ากับรายได้สุทธิหรืออำนาจต่อรองของสมาชิก ชุมชนอาจมียอดขายเพิ่มขึ้นพร้อมกับต้นทุนที่สูงขึ้น หรือยังต้องพึ่งมาตรฐานและตลาดของบริษัท การประเมินผลจึงควรแยกยอดขาย ต้นทุน รายได้สุทธิ ตลาดทางเลือก และการแบ่งผลประโยชน์ออกจากกัน ด้วยข้อจำกัดของหลักฐาน การวิจัยครั้งนี้ไม่อาจสรุปว่า อำนาจการตัดสินใจที่สูงเป็นสาเหตุโดยตรงของความเป็นเจ้าของหรือความต่อเนื่อง ข้อสรุปที่กล่าวได้ คือ กรณีที่ชุมชนมีองค์กรและกติกาเดิมมักปรากฏผลดังกล่าวควบคู่กัน ขณะที่กรณีที่ธุรกิจควบคุมตลาดมักปรากฏผลด้านช่องทางจำหน่ายและยอดขายมากกว่าอำนาจต่อรอง

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จึงชี้ว่า การประเมิน CSR เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากไม่ควรพิจารณาเพียงจำนวนกิจกรรม ผู้เข้าร่วม หรือยอดขาย แต่ควรพิจารณาสิทธิในการกำหนดกติกา ความโปร่งใสในการแบ่งผลประโยชน์ ตลาดทางเลือก และความสามารถในการดำเนินงานต่อด้วย

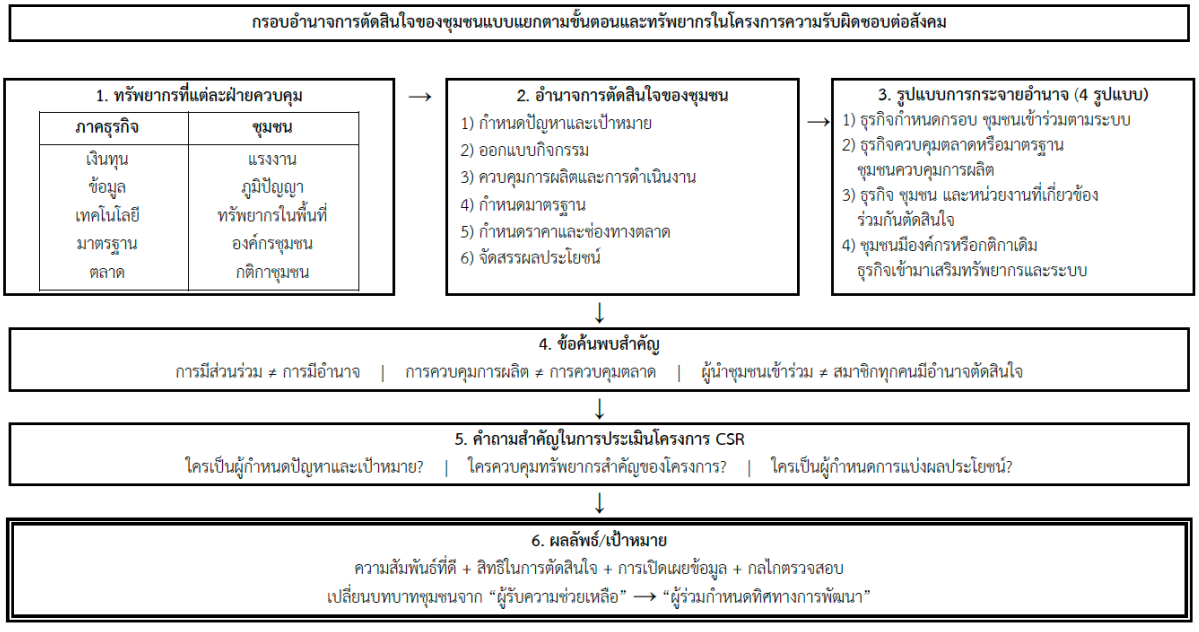
ข้อสังเคราะห์จากการอภิปรายผล คือ อำนาจการตัดสินใจของชุมชนมีลักษณะแยกตามขั้นตอนและทรัพยากร ชุมชนอาจควบคุมการผลิตได้ แต่ยังไม่สามารถกำหนดราคา ตลาด หรือการแบ่งผลประโยชน์ได้ การพิจารณาอำนาจของชุมชนจึงต้องดูว่า ใครเป็นผู้กำหนดปัญหา ใครควบคุมทรัพยากรสำคัญ และใครเป็นผู้กำหนดการแบ่งผลประโยชน์

สำหรับบริบท CSR ไทย ความเกื้อกูล ความไว้วางใจ และการให้ยังเป็นฐานสำคัญของความร่วมมือ แต่ควรดำเนินควบคู่กับสิทธิในการตัดสินใจ การเปิดเผยข้อมูล และกลไกตรวจสอบ การพิจารณาอำนาจของชุมชนจึงควรตอบคำถามว่า ใครเป็นผู้กำหนดปัญหา ใครควบคุมทรัพยากรสำคัญ และใครเป็นผู้กำหนดการแบ่ง

ผลประโยชน์ หากชุมชนเข้าร่วมเฉพาะขั้นดำเนินงาน แต่ไม่มีอำนาจในสามประเด็นนี้ โครงการยังคงเป็นการพัฒนาที่ภาคธุรกิจเป็นผู้นำ ในทางกลับกัน โครงการที่สนับสนุนองค์กร กติกา และตลาดทางเลือกของชุมชน จะช่วยเปลี่ยนบทบาทของชุมชนจากผู้รับความช่วยเหลือไปสู่ผู้ร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาได้ชัดเจนขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ กรอบอำนาจการตัดสินใจของชุมชนแบบแยกตามขั้นตอนและทรัพยากรในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสังเคราะห์จากผลการเปรียบเทียบพหุกรณี ดังแสดงในภาพที่ 1 กรอบดังกล่าวชี้ว่า ชุมชนไม่ได้มีหรือไม่มีอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ แต่อำนาจของชุมชนแตกต่างกันตามขั้นตอนของโครงการและทรัพยากรที่แต่ละฝ่ายควบคุม ชุมชนอาจมีอำนาจสูงในการควบคุมการผลิต แต่มีอำนาจลดลงในการกำหนดมาตรฐาน ราคา ตลาด และการจัดสรรผลประโยชน์ กรอบดังกล่าวจำแนกการกระจายอำนาจออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) ภาคธุรกิจกำหนดกรอบและชุมชนเข้าร่วมตามระบบ 2) ภาคธุรกิจควบคุมตลาดหรือมาตรฐาน ขณะที่ชุมชนควบคุมการผลิต 3) ภาคธุรกิจ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันตัดสินใจ และ 4) ชุมชนมีองค์กรหรือกติกาเดิม โดยภาคธุรกิจเข้ามาเสริมทรัพยากรและระบบ รูปแบบที่แตกต่างกันเกิดจากการที่แต่ละฝ่ายควบคุมเงินทุน ข้อมูล เทคโนโลยี มาตรฐาน ตลาด แรงงาน ภูมิปัญญา และทรัพยากรของชุมชนไม่เท่ากัน สาระสำคัญขององค์ความรู้ใหม่ คือ การมีส่วนร่วมไม่เท่ากับการมีอำนาจ การควบคุมการผลิตไม่เท่ากับการควบคุมตลาด และการมีผู้นำชุมชนเข้าร่วมไม่เท่ากับสมาชิกทุกคนมีอำนาจตัดสินใจ การประเมินโครงการ CSR ควรพิจารณาอำนาจในการกำหนดปัญหา ควบคุมทรัพยากร และจัดสรรผลประโยชน์ ไม่ควรดูเพียงกิจกรรมผู้เข้าร่วม หรือยอดขาย

ภาพที่ 1 กรอบอำนาจการตัดสินใจของชุมชนแบบแยกตามขั้นตอนและทรัพยากรในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้พบว่า อำนาจการตัดสินใจของชุมชนในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมไม่ได้อยู่ในระดับเดียวกันตลอดทั้งโครงการ ชุมชนส่วนใหญ่มีอำนาจด้านการผลิตและการดำเนินงานภายในกลุ่ม แต่มีอำนาจจำกัดในการกำหนดมาตรฐาน ราคา ตลาด และการจัดสรรผลประโยชน์ การเข้าร่วมกิจกรรมจึงไม่เท่ากับการมีอำนาจ

ตัดสินใจ โดยผลการวิจัยจำแนกรูปแบบการกระจายอำนาจได้ 4 รูปแบบ ได้แก่ ภาคธุรกิจกำหนดกรอบ ชุมชนควบคุมการผลิตภายใต้ตลาดของธุรกิจ หลายฝ่ายร่วมกันตัดสินใจ และชุมชนมีฐานอำนาจเดิมก่อนที่ธุรกิจจะเข้ามาสนับสนุน ทั้งนี้ กรณีที่ชุมชนมีองค์กร กติกา และกิจกรรมเดิมอยู่ก่อน มักปรากฏความเป็นเจ้าของ ประโยชน์ส่วนรวม และความต่อเนื่องชัดกว่า ขณะที่กรณีที่ธุรกิจควบคุมตลาดมักปรากฏผลด้านช่องทางจำหน่ายและยอดขาย แต่ยังไม่แสดงรายได้สุทธิ อำนาจต่อรอง และความเป็นธรรมในการแบ่งผลประโยชน์อย่างครบถ้วน องค์ความรู้สำคัญจากการวิจัย คือ อำนาจของชุมชนมีลักษณะแยกตามขั้นตอนและทรัพยากร การประเมินโครงการ CSR จึงควรพิจารณาว่า ใครเป็นผู้กำหนดปัญหา ใครควบคุมทรัพยากรสำคัญ และใครเป็นผู้กำหนดการแบ่งผลประโยชน์ จากข้อค้นพบดังกล่าว ภาคธุรกิจควรเปิดให้ชุมชนร่วมกำหนดปัญหา เป้าหมาย งบประมาณ ตัวชี้วัด และการจัดสรรผลประโยชน์ตั้งแต่เริ่มโครงการ พร้อมสนับสนุนข้อมูลตลาด ช่องทางจำหน่ายที่หลากหลาย และเสริมความสามารถในการต่อรองของชุมชน สำหรับโครงการที่ภาคธุรกิจยังเป็นผู้กำหนดกรอบหลักหรือควบคุมตลาดและมาตรฐาน ควรมีแผนระยะยาวในการค่อยๆ ถ่ายโอนอำนาจด้านการกำหนดมาตรฐาน ราคา และเงื่อนไขตลาดให้แก่ชุมชนตามระดับความพร้อม เพื่อพัฒนาไปสู่รูปแบบที่หลายฝ่ายร่วมตัดสินใจหรือชุมชนสามารถรักษาฐานอำนาจของตนเองได้มากขึ้น ขณะที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดตัวชี้วัดให้ครอบคลุมอำนาจการตัดสินใจ ความเป็นเจ้าของ ความโปร่งใสในการแบ่งผลประโยชน์ รายได้สุทธิ และความสามารถในการดำเนินงานต่อ โดยไม่ควรพิจารณาเพียงจำนวนกิจกรรม ผู้เข้าร่วม หรือยอดขาย นอกจากนี้ โครงการควรมีกลไกเปิดเผยข้อมูลการรับรองมติจากสมาชิก และการตรวจสอบการทำงานของผู้นำ เพื่อให้การมีส่วนร่วมสะท้อนเสียงของสมาชิกทั่วไป ไม่จำกัดอยู่เฉพาะผู้แทนหรือคณะกรรมการชุมชน สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาภาคสนามโดยเก็บข้อมูลจากสมาชิก ผู้นำชุมชน และผู้แทนภาคธุรกิจ เพื่อเปรียบเทียบมุมมองต่ออำนาจการตัดสินใจและการแบ่งผลประโยชน์ รวมทั้งติดตามผลระยะยาวด้านรายได้สุทธิ อำนาจต่อรอง ความต่อเนื่อง และการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างภาคธุรกิจกับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

พนามาศ ตรีวรรณกุล และคณะ. (2562). การถอดบทเรียนการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโซ่คุณค่าสามพรานโมเดล. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

รภัสสรณ์ คงธนจารุอนันต์ และคณะ. (2568). ศักยภาพการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 177-190. https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.31

วิภวานี เผือกบัวขาว และคณะ. (2568). รูปแบบการพัฒนาทุนทางสังคมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสับปะรดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(2), 209-224. https://doi.org/10.14456/jlgisrru.2025.33

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2560). โครงการการค้นหาต้นแบบ การต่อยอด และขยายผลความสำเร็จการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ: รายงานฉบับสมบูรณ์. ใน รายงานการวิจัย. กรมการพัฒนาชุมชน.

สรพงษ์ วงศ์ธีระธรณ์ และหทัยรัตน์ เสนาะพล. (2561). การเปิดรับข่าวสารและความต้องการเกี่ยวกับกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชน ชมรมประมงเรือเล็กพื้นบ้าน ของบริษัท เอสซีจี เคมิคอลส์ จำกัด. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2561 (หน้า 679-690). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.

Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. Journal of the American Institute of Planners, 35(4), 216-224. https://doi.org/10.1080/01944366908977225

Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. Qualitative Research Journal, 9(2), 27-40. https://doi.org/10.3316/QRJ0902027

Evans, S. D. & Fernandez-Burgos, M. (2023). From Empowerment to Community Power in Participatory Budgeting. American Behavioral Scientist, 67(4), 578-592. https://doi.org/10.1177/00027642221086947

Jarernpanit, T. (2022). The Rural Constitution for Sustainable Thai Rural Community Development. Kasetsart Journal of Social Sciences, 43(3), 669-676. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/kjss/article/view/260328.

Jiang, H. et al. (2023). Resource Dependence Theory in International Business: Progress and Prospects. Global Strategy Journal, 13(1), 3-57. https://doi.org/10.1002/gsj.1467

Kuasirikun, N. & Constable, P. (2025). "Boats Need Water and Tigers Need Jungle": Locally Constructed Corporate Social Responsibility in Thailand. Accounting, Auditing & Accountability Journal, 38(2), 730-759. https://doi.org/10.1108/AAAJ-06-2023-6526

Lukes, S. . (2021). Power: A Radical View. (3rd ed.). London: Red Globe Press.

Mayring, P. (2014). Qualitative Content Analysis: Theoretical Foundation, Basic Procedures and Software Solution. Retrieved มิถุนายน 2569, 19, from https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-395173

Miles, M. B. et al. (2020). Qualitative Data Analysis: A Methods Sourcebook. (4th ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications.

Muthuri, J. N. et al. (2009). An Integrated Approach to Implementing 'Community Participation' in Corporate Community Involvement: Lessons from Magadi Soda Company in Kenya. Journal of Business Ethics, 85(2009), 431-444. https://doi.org/10.1007/s10551-008-9739-7

Sattayapanich, T. et al. (2022). Factors Affecting Community Participation in Environmental Corporate Social Responsibility Projects: Evidence from Mangrove Forest Management Project. Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity, 8(4), Article 209. https://doi.org/10.3390/joitmc8040209.

Wongadisai, W. et al. (2020). Rural Community Enterprises in Thailand: A Case Study of Participation. World Review of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development, 16(3), 276-298. https://doi.org/10.1504/WREMSD.2020.107255

Yin, R. K. . (2018). Case Study Research and Applications: Design and Methods. (6th ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications.

บทความวิจัย

ผลของการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์ที่มีต่อความสามารถและความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษของนักศึกษาภาษาอังกฤษ*

EFFECTS OF PODCAST - BASED LEARNING ON ENGLISH BUSINESS TELEPHONE CONVERSATION SKILLS AND SELF - CONFIDENCE AMONG ENGLISH MAJOR STUDENTS

กฤษมาศ พันธุ์มูสิก
Kritsamad Punmusik
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย
Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University, Suratthani, Thailand
*Corresponding author E-mail: kritsamad.pun@sru.ac.th
Tel: 081-298-2988

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนโดยใช้พอดแคสต์ 2) ศึกษาคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ของความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ และ 3) ศึกษาความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง แบบกลุ่มเดียวสอบก่อน - หลัง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 3 จำนวน 32 คน สุ่มแบบแบ่งกลุ่ม ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์ ค่าความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64) 2) แบบประเมินความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ ค่าความเหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59) 3) แบบสอบถามความมั่นใจในตนเองด้านการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.90 ความเชื่อมั่น 0.85 และ 4) แบบสัมภาษณ์ความมั่นใจในตนเอง ค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบทีแบบไม่อิสระต่อกัน คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษหลังเรียน ($\bar{X}$ = 81.38, S.D. = 6.11) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 42.28, S.D. = 6.62), t (31) = 60.32 และ p < .001 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักศึกษาคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับสูง (GS = 67.73) และ 3) นักศึกษามีความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์ธุรกิจภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.24) ผลการสัมภาษณ์นักศึกษามีความมั่นใจในการสนทนามากขึ้น

คำสำคัญ: พอดแคสต์, การสนทนาทางโทรศัพท์ภาษาอังกฤษ, การสื่อสารทางธุรกิจ, ความมั่นใจในตนเอง

Abstract

This research aimed to 1) compare students' English business telephone conversation skills before and after instruction using podcasts; 2) examine the relative gain scores in English business telephone conversation skills; and 3) investigate students' confidence in English business telephone conversation. The research employed a quasi-experimental, one-group pretest-

* Received 8 September 2026; Revised 26 September 2026; Accepted 30 September 2026

posttest design. The participants consisted of 32 third-year English major students, selected through cluster random sampling using the classroom as the sampling unit. The experiment was conducted over 8 weeks, with 2 hours per week. The research instruments consisted of: 1) podcast - based lesson plans, with the highest level of appropriateness ($\bar{X}$ = 4.64); 2) an assessment form for English business telephone conversation skills, with the highest level of appropriateness ($\bar{X}$ = 4.59); 3) a self - confidence questionnaire on English business telephone conversation, with an Index of Item - Objective Congruence (IOC) of 0.90 and a reliability coefficient of 0.85; and 4) a self - confidence interview form, with an IOC of 1.00. The data were analyzed using mean, standard deviation, dependent samples t - test, relative gain scores, and content analysis. The results revealed that: 1) students' English business telephone conversation skills post-test scores ($\bar{X}$ = 81.38, S.D. = 6.11) were significantly higher than pre - test scores ($\bar{X}$ = 42.28, S.D. = 6.62), t (31) = 60.32, p < .001, at the .01 level of statistical significance; 2) students' relative gain score was at a high level (GS = 67.73); and 3) students' confidence in English business telephone conversation was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.24). Interview results further indicated that students perceived increased confidence in conducting conversations.

Keywords: Podcasts, English Telephone Conversations, Business Communication, Self-Confidence

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง (Lingua Franca) ที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างประเทศอย่างแพร่หลาย ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพื่อขับเคลื่อนและยกระดับประเทศทั้งด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ โดยเฉพาะการดำเนินการธุรกิจระหว่างประเทศ เนื่องจากคู่สนทนาในปัจจุบันมักมาจากหลากหลายประเทศที่ใช้ภาษาที่แตกต่างกัน ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษจึงเป็นทักษะทางสังคม (Soft Skill) ที่จำเป็นในทุกภาคส่วนของการทำงาน (Roshid, M. M. & Kankaanranta, A., 2023) ในส่วนของประเทศไทยนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศหมุดหมายที่ 5 กลยุทธ์ย่อยที่ 3.4 พัฒนาบุคลากรสู่มาตรฐานระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนการค้าการลงทุน โดยปรับการพัฒนาบุคลากรให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงานและภาคธุรกิจ ปรับวิธีการเรียนการสอนเพื่อยกระดับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ให้เทียบเท่ากับระดับนานาชาติ เพื่อให้สามารถใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง (ประกาศเรื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570), 2565)

สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง แต่ผลลัพธ์ของนักศึกษาจำนวนมากยังประสบปัญหาด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยยังพบว่านักศึกษายังมีทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารต่ำกว่าเกณฑ์ Common European Framework Reference for Languages (CEFR) (ศิริพร พงศ์เพลินพิศ, 2566) ซึ่งปัญหาเกิดจากนักศึกษายังขาดความมั่นใจในตนเอง เนื่องจากความรู้พื้นฐานเดิม จำนวนคำศัพท์น้อย ขาดทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสารตามสภาพจริง (ลาวัลย์ ศิรศิรีมังกร, 2569); (ธัญทิพ บุญเยี่ยม, 2562) นอกจากนี้ ปัณฑ์นพ ผจญทรพรรค และคณะ ได้กล่าวถึงปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย มีปัญหามากกว่าประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะทักษะการฟังและเข้าใจบทสนทนาภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน การฟังเสียงจากต้นฉบับ และทักษะการพูด ด้านการพูดทักทาย การแนะนำตนเอง การสนทนาในชีวิตประจำวัน (ปัณฑ์นพ ผจญทรพรรค และคณะ, 2564) จากสภาพปัญหาดังกล่าว คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา ได้กำหนดนโยบายการยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2567 โดยกำหนดให้นักศึกษาทุกคนสอบวัดความรู้และทักษะภาษาอังกฤษก่อนสำเร็จการศึกษา โดยเทียบเคียงผลกับ

CEFR โดยนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีเป้าหมายผลลัพธ์เทียบเคียงผล CEFR ในระดับเกณฑ์ตั้งแต่ B2 ขึ้นไป (คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา, 2567); (กรมประชาสัมพันธ์, 2567) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของบัณฑิตไทยเป็นประเด็นเร่งด่วนที่ได้รับการผลักดันถึงระดับนโยบายชาติ

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มีปรัชญา “การเรียนรู้ภาษาอังกฤษทำให้สามารถสื่อสารได้ในระดับสากล เข้าใจวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา นำไปใช้ในการประกอบอาชีพ การพัฒนาตนเอง ท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติ” วัตถุประสงค์หลักสูตรข้อที่ 1 “เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนในระดับสากล และเข้าใจพหุวัฒนธรรมในการสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง” และกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร PLO1 “สื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการประกอบอาชีพและในสถานการณ์ที่หลากหลายได้” ถึงแม้นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ จะผ่านการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษตามโครงสร้างหลักสูตร ทั้งภาษาอังกฤษพื้นฐาน การฟังพูดอ่านเขียนภาษาอังกฤษ และภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมาอย่างต่อเนื่องตลอดหลักสูตร เมื่อนักศึกษาต้องฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ณ สถานประกอบการ ในชั้นปีที่ 4 นักศึกษาต้องใช้ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนทนาทางโทรศัพท์ นักศึกษาเผชิญกับความท้าทายที่แตกต่างจากการเรียนภาษาอังกฤษในห้องเรียนทั่วไป หรือแตกต่างจากการสนทนาแบบเผชิญหน้า เนื่องจากการสนทนาทางโทรศัพท์เชิงธุรกิจเป็นการสื่อสารที่ไม่มีภาษากาย ท่าทาง และสีหน้าประกอบการสนทนา ในฐานะผู้ฟังและผู้พูดต้องอาศัยความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษค่อนข้างสูง นักศึกษาต้องมีคลังคำศัพท์ทางธุรกิจ ความถูกต้องทางภาษา ทักษะในการพูดสื่อสาร ความคล่องแคล่วในการสื่อสารแบบทันที และความมั่นใจเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง หากนักศึกษาขาดการฝึกฝนจากสถานการณ์จริงที่หลากหลายและสม่ำเสมอ นักศึกษาจึงมีแนวโน้มที่จะประสบปัญหา เกิดความไม่มั่นใจในการสื่อสาร การฝึกฝนความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมิน CEFR ของนักศึกษาภาษาอังกฤษที่มีนักศึกษาผ่านเกณฑ์ B2 จำนวน 50% และผลสะท้อนจากสถานประกอบการที่นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่กล่าวว่านักศึกษายังขาดความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ ดังนั้นการพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจของนักศึกษาจึงเป็นภารกิจสำคัญในการเตรียมความพร้อมบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจในยุคโลกาภิวัตน์

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ โดยพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาในห้องเรียนกับสถานการณ์ที่ใกล้เคียงสถานการณ์จริง สื่อพอดแคสต์จึงเป็นสื่อที่น่าสนใจเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถของนักศึกษา เนื่องจากพอดแคสต์ เป็นนวัตกรรมในรูปแบบไฟล์เสียงที่สามารถฟังคู่ไปกับกิจกรรมอื่นได้ จึงตอบโจทย์ความต้องการในการเรียนรู้ พร้อมกับทำงาน การใช้ชีวิต และทำกิจกรรมอื่น ๆ บนพื้นฐานการพัฒนาตนเอง ความรู้ ความบันเทิง รวมทั้งเติมเต็มตามความต้องการของตนเอง นอกจากนี้พอดแคสต์ยังเป็นแหล่งเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ด้วยรูปแบบเนื้อหา การนำเสนอที่หลากหลาย เป็นแพลตฟอร์มที่เข้าถึงได้ง่าย เลือกฟังตามความสนใจ สามารถฟังซ้ำได้ผ่านโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หลายประเภท (ประพันธ์ศักดิ์ ตวงสุวรรณ และนิรุทธ์ วัฒโนภาส, 2565) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวถึงประสิทธิผลของการใช้พอดแคสต์ในการพัฒนาภาษาอังกฤษ และความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับ Chaves - Yuste, B. & de - la Peña, C. ได้นำพอดแคสต์ไปใช้ในการพัฒนาทักษะการฟังและการพูด โดยนำพอดแคสต์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 6 ครั้งกับนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในประเทศสเปน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความมั่นใจมากขึ้น และมีความเชี่ยวชาญทางภาษาสูงขึ้น โดยเฉพาะทักษะการพูดและการฟัง (Chaves-Yuste, B. & de-la Peña, C., 2023) นอกจากนี้ Indahsari, D. ศึกษาบทความที่นำพอดแคสต์ไปใช้ในการสอนภาษาอังกฤษ

สำหรับนักเรียน EFL ผลการศึกษาพบว่านักเรียน/นักศึกษามีความสามารถทางภาษาเพิ่มขึ้น และยังกระตุ้นการเรียนรู้ภาษา (Indahsari, D., 2020) ดังนั้นพอดแคสต์เป็นทางเลือกที่มีศักยภาพในการสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และช่วยให้ครูสามารถบูรณาการเทคโนโลยีในการสอนได้ สิ่งสำคัญในการใช้พอดแคสต์คือไม่ใช่การนำมาแทนที่ครู แต่ครูควรให้คำแนะนำที่เหมาะสมแก่นักเรียนเกี่ยวกับวิธีการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในประเทศไทยและประเทศใกล้เคียง ที่กล่าวว่าพอดแคสต์เป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยม เนื่องจากมีความยืดหยุ่นและเข้าถึงง่าย นักศึกษาให้ความสำคัญกับเสน่ห์และวิธีการนำเสนอของผู้จัดรายการ รวมถึงความสะดวกในการเข้าถึง (กตญ มหาชนะวงศ์ สุวรรณแพทย์ และพิสิษฐ์ สุวรรณแพทย์, 2567) และงานวิจัยของ รัชนีย์ วิมล และวิเชียร ธำรงโสตถิสกุล ได้นำพอดแคสต์ร่วมกับแนวคิดอภิปัญญาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการฟังอย่างเข้าใจ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีทักษะการฟังอย่างเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 (รัชนีย์ วิมล และวิเชียร ธำรงโสตถิสกุล, 2567) นอกจากนี้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังมีการทำวิจัยโดยการนำพอดแคสต์เพื่อพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเชิงบวกเกี่ยวกับประโยชน์ของการฟังพอดแคสต์ในการฝึกฝนการฟังนอกห้องเรียน และทำให้สามารถเข้าใจในภาษาพูดมีความสนุกสนาน มีความยืดหยุ่นมากกว่าการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบดั้งเดิม (Cao, T. B. N., & Bui, D. B. H., 2023) จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาพบว่างานวิจัยเน้นการศึกษาทักษะการฟังและการพูด แต่ยังขาดการศึกษาความสามารถและความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งพัฒนาความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษของนักศึกษาโดยนำพอดแคสต์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนักศึกษามีความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษและเกิดความมั่นใจในการสื่อสารทางโทรศัพท์ธุรกิจ และส่งผลให้นักศึกษาสามารถไปประกอบอาชีพได้เต็มศักยภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนโดยใช้พอดแคสต์
2. เพื่อศึกษาคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ของความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ
3. เพื่อศึกษาความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษหลังการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) ที่ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One - Group Pretest - Posttest Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 62 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 3 ห้อง 1 จำนวน 32 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม โดยมีเกณฑ์การคัดเข้าคือนักศึกษายินยอมเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ เกณฑ์การคัดออกคือนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ไม่ครบตามที่กำหนด

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์ จำนวน 8 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง จัดกิจกรรมการเรียนรู้สัปดาห์ละ 1 วัน ในคาบว่างของนักศึกษา โดยครั้งที่ 1 ปฐมนิเทศ และดำเนินการประเมินก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครั้งที่ 2 - 7 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์ ครั้งที่ 8 ดำเนินการประเมินหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินความมั่นใจ เก็บข้อมูลภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 เนื้อหาที่ใช้ คือ การรับสาย/แนะนำตัว การฝากข้อความ การติดต่อ สอบถามข้อมูลเพิ่ม การนัดหมาย การจัดเตรียม, การประสานงาน และการจัดการข้อร้องเรียน ซึ่งปรับเนื้อหาบูรณาการให้สอดคล้องกับรายวิชา HEN0225 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ ที่นักศึกษากำลังเรียน หาคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม จำนวน 3 ท่าน โดยแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64)

2. แบบประเมินความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ เป็นแบบประเมินการสนทนาโต้ตอบ 1 สถานการณ์ ที่ครอบคลุมทั้ง 6 เรื่อง และให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์การประเมิน (Scoring Rubric) จำนวน 10 องค์ประกอบ กำหนดระดับการประเมิน 5 ระดับ คิดเป็น 50 คะแนน และมีผู้ประเมิน 2 คน รวมเป็นคะแนนเต็มทั้งหมด 100 คะแนน หาคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม จำนวน 3 ท่าน โดยแบบประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59)

3. แบบสอบถามความมั่นใจในตนเองด้านการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 4 ด้าน ด้านละ 5 ข้อ รวม 20 ข้อ หาคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 โดยมีค่า IOC รายข้อระหว่าง 0.67 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ Cronbach's alpha เท่ากับ 0.85

4. แบบสัมภาษณ์ความมั่นใจในตนเองด้านการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 7 ข้อ หาคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทั้งฉบับเท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

1. ดำเนินการประเมินก่อนเรียน โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ และใช้ผู้ประเมิน 2 คน ได้แก่ นักวิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอน และ อาจารย์ชาวต่างชาติ (โดยมีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน r = 0.77)

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์ จำนวน 8 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง ดังนี้

ตารางที่ 1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์

สัปดาห์	เรื่อง	ชื่อพอดแคสต์	QR CODE
1	- ปฐมนิเทศ - ประเมินความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ	-	-
2	การรับสาย/แนะนำตัว (Answering & Introducing)	Business English Pod - BEP 21A : Answering a Telephone Call in English	

ตารางที่ 1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์ (ต่อ)

สัปดาห์	เรื่อง	ชื่อพอดแคสต์	QR CODE
3	การฝากข้อความ (Leaving/Taking Messages)	Business English Pod - BEP 21 B - Telephone English: Taking and Leaving a Message	
4	การติดต่อ สอบถามข้อมูลเพิ่ม (Making Equiries)	Business English Pod - BEP 22c - Telephone English: Making Enquiries	
5	การนัดหมาย (Making Appointments)	Business English Pod - “BEP 119c: Telephone English - Making an Appointment”	
6	การจัดเตรียม, การประสานงาน (Making Arrangements	Business English Pod - BEP 89c - Telephone English: Making Arrangements	
7	การจัดการข้อร้องเรียน (Handling Complaints)	Business English Pod - BEP 53 - Customer Service: Handling Complaints 1: Empathizing	
8	- ประเมินความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ - ประเมินความมั่นใจในตนเองโดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ความมั่นใจในตนเองด้านการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจ	-	-

ที่มา: https://www.businessenglishpod.com (Business English Pod, 2025)

3. ดำเนินการประเมินหลังเรียน โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ และใช้ผู้ประเมิน 2 คน ได้แก่ นักวิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอน และ อาจารย์ชาวต่างชาติ (โดยมีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมิน r = 0.82)

4. ดำเนินการประเมินความมั่นใจในตนเอง โดยใช้แบบสอบถามความมั่นใจในตนเองด้านการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจ และแบบสัมภาษณ์ความมั่นใจในตนเองด้านการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การเปรียบเทียบความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนโดยใช้พอดแคสต์ วิเคราะห์คะแนนจากการประเมินความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสถิติการทดสอบทีแบบไม่อิสระต่อกัน (t - test Dependent Samples)

2. การศึกษาคะแนนพัฒนาการความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ วิเคราะห์คะแนนจากการประเมินความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสถิติคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ (Relative Gain Score) และใช้เกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2557)

คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์	76 - 100	หมายถึง	พัฒนาการระดับสูงมาก
คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์	51 - 75	หมายถึง	พัฒนาการระดับสูง
คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์	26 - 50	หมายถึง	พัฒนาการระดับกลาง
คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์	0 - 25	หมายถึง	พัฒนาการระดับต้น

3. การศึกษาความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษหลังการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์ วิเคราะห์คะแนนจากแบบสอบถามความมั่นใจในตนเองด้านการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจด้วยสถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแบบสัมภาษณ์ความมั่นใจในตนเองด้านการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจ โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

4.51 - 5.00	หมายถึง	ระดับความมั่นใจระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง	ระดับความมั่นใจระดับมาก
2.51 - 3.50	หมายถึง	ระดับความมั่นใจระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	ระดับความมั่นใจระดับน้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง	ระดับความมั่นใจระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนโดยใช้พอดแคสต์

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนโดยใช้พอดแคสต์

	n	$\bar{X}$	*S.D.*	ผลต่างของค่าเฉลี่ย (Mean difference)	*S.D.* ของผลต่าง	*t*	*df*	*p*
ก่อนเรียน	32	42.28	6.62	39.09	3.66	60.32	31	< .001
หลังเรียน	32	81.38	6.11					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ **2** พบว่านักศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 32 คน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 42.28 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.62 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 81.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.11 $t(31) = 60.32$, $p < .001$ ผลการเปรียบเทียบพบว่านักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์มีความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการศึกษาคะแนนพัฒนาการความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาคะแนนพัฒนาการความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ

	คะแนนก่อนเรียน	**คะแนนหลังเรียน**	**คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์**	**ระดับพัฒนาการ**
ค่าเฉลี่ย (*n* = 32)	42.28	81.38	67.73	สูง

จากตารางที่ 3 พบว่านักศึกษาที่เรียนโดยใช้พอดแคสต์มีพัฒนาการความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง (67.73)

3. ผลการศึกษาความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษหลังการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษหลังการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์

รายการประเมิน	$\bar{X}$	***S.D.***	**ระดับความมั่นใจ**
ด้านการตระหนักรู้ในความสามารถของตนเอง	4.64	0.22	มากที่สุด
ด้านความกล้าและความเต็มใจในการสื่อสาร	4.66	0.28	มากที่สุด
ด้านการแสดงออกเชิงพฤติกรรมขณะสื่อสาร	4.44	0.29	มาก
ด้านความตั้งใจและความพยายามในการพัฒนาตนเอง	4.40	0.39	มาก
เฉลี่ยทั้งฉบับ	4.54	0.24	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษามีความมั่นใจการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.24 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการตระหนักรู้ในความสามารถของตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และด้านการแสดงออกเชิงพฤติกรรมขณะสื่อสารมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ผลการสัมภาษณ์ความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษหลังการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์ พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความมั่นใจในการสนทนามากขึ้น ได้เรียนรู้เทคนิคการสนทนา ไม่ตื่นเต้น คาดเดาลำดับขั้นตอนการสนทนาได้ โดยสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการสัมภาษณ์ความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ

ประเด็น	**จำนวนนักศึกษาผู้ให้ข้อมูล**
ด้านการตระหนักรู้ในความสามารถของตนเอง	
- มีความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษมากขึ้น	22
- มีความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษปานกลาง	5

ตารางที่ 5 ผลการสัมภาษณ์ความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ (ต่อ)

ประเด็น	จำนวนนักศึกษาผู้ให้ข้อมูล
ด้านความกล้าและความเต็มใจในการสื่อสาร	
- มีความกล้าในการสื่อสาร	12
- มีความกล้าในการสื่อสารแต่ยังมีความกังวล	6
ด้านการแสดงออกเชิงพฤติกรรมขณะสื่อสาร	
- มีการสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว	10
- การสื่อสารที่ยังมีความประหม่า	3
- สามารถโต้ตอบได้ทันที	19
ด้านความตั้งใจและความพยายามในการพัฒนาตนเอง	
- ตั้งใจฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง	26
- พัฒนาตนเองโดยใช้พอดแคสต์ต่อไป	22
- มีความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ	29

ดังตัวอย่าง

“ตอนนี้หนูรู้สึกว่ากล้าพูดได้เยอะขึ้น ความตื่นเต้นลดลง เพราะการฟังพอดแคสต์บ่อย ๆ ทำให้หนูเริ่มจับแพตเทิร์นของประโยคได้” (S08)

“หนูพยายามพูดไม่ให้เสียงสั่น หนูกล้าใช้คำพูดให้ปลายสายพูดช้าลงถ้าหนูฟังไม่ทัน” (S19)

ยังมีนักศึกษาบางส่วนที่ยังมีความกังวล เรื่องคำศัพท์ มีความประหม่าหากลูกค้าพูดเร็ว ดังตัวอย่าง

“ผมโอเคขึ้นนะครับ แต่ยังไม่ค่อยมั่นใจเรื่องศัพท์ที่ต้องใช้” (S26)

“ยังมีตื่นเต้นอยู่บ้าง โดยเฉพาะเวลาเค้าพูดเร็วแล้วหนูฟังไม่ทัน หนูไม่รู้จะใช้ช่วงจังหวะไหนบอกเค้าว่าให้พูดช้า ๆ หน่อย” (S10)

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์มีความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเฉพาะในสัปดาห์แรก ๆ นักศึกษามีความสนใจเรียนรู้พอดแคสต์ เพราะทำให้นักศึกษาได้ฟังเสียงจริงของชาวต่างชาติ และเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ ไม่ต้องสืบค้นหาข้อมูลเอง เนื่องจากผู้สอน ได้สืบค้นเนื้อหาพอดแคสต์ที่ตรงกับการพัฒนาความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับ ประพันธ์ศักดิ์ ตวงสุวรรณ และนิรุทธ์ วัฒโนภาส ที่กล่าวว่า พอดแคสต์เป็นรูปแบบของสื่อดิจิทัลเสียงที่ให้ความรู้ ความบันเทิงต่าง ๆ ผ่านการเล่าเรื่องเพื่อให้ฟังได้สะดวก มีรูปแบบที่น่าสนใจ ทั้งการถ่ายทอดประสบการณ์ การพูดคุย การเล่าเรื่อง การสนทนาเรื่องราวต่าง ๆ และการให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่เข้าถึงได้ง่าย (ประพันธ์ศักดิ์ ตวงสุวรรณ และนิรุทธ์ วัฒโนภาส, 2565) ทั้งนี้ยังมีงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ใช้พอดแคสต์ในการพัฒนา ส่งเสริมองค์ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะทางภาษา ในบริบทงานวิจัยต่างประเทศโซนยุโรปและตะวันออกกลาง มีการนำพอดแคสต์ไปใช้ในการพัฒนาภาษาอังกฤษในฐานนะภาษาที่สอง โดยได้นำพอดแคสต์ไปใช้ในการพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยม ในประเทศสเปน ผลการวิจัยพบว่าพอดแคสต์มีประโยชน์ต่อการพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ โดยฉพาะทักษะการฟังและการพูด (Chaves-Yuste, B. & de-la Peña,

C., 2023) และ Mohammed, F., G. & Khadawardi, H. A. ได้ศึกษาทัศนคติและการรับรู้ต่อการฟังพอดแคสต์ของนักศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (EFL) ในประเทศซาอุดิอาระเบีย พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความเพลิดเพลินจากการใช้พอดแคสต์ เป็นสื่อที่น่าสนใจและใช้งานง่าย ทำให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และช่วยเพิ่มความสามารถทางภาษาโดยเฉพาะทักษะการฟัง ในด้านบริบทของประเทศไทยและทวีปเอเชีย มีการนำพอดแคสต์มาใช้ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเช่นกัน (Mohammed, F. G. & Khadawardi, H. A., 2024) นอกจากนี้ Abu, R. P. & Pornwiriyakit, P.ได้ทำพอดแคสต์มาใช้ในการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษของนักศึกษาในประเทศไทย พบว่า นักศึกษามีคะแนนทักษะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (Abu,R.P. & Pornwiriyakit, P., 2023) และ Cao, T. B. N. & Bui, D. B. H. ได้พัฒนาทักษะการฟังโดยใช้พอดแคสต์สำหรับนักศึกษาเอกภาษาอังกฤษในประเทศเวียดนาม พบว่านักศึกษามีความคิดเห็นเชิงบวกเกี่ยวกับประโยชน์ของพอดแคสต์ในการฝึกฝนทักษะการฟังนอกห้องเรียน ให้ประสบการณ์ที่สนุกสนานและมีความยืดหยุ่นมากกว่าการเรียนการสอนในห้องเรียน (Cao, T. B. N., & Bui, D. B. H., 2023) และสอดคล้องกับ Yeh, H. C. et al. ได้นำพอดแคสต์ไปใช้ในการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (EFL) ของนักศึกษาในประเทศไต้หวัน พบว่า นักศึกษามีความคล่องแคล่วแม่นยำในการพูดมากขึ้น เช่นมีการหยุดชะงักน้อยลง ออกเสียงคำผิดน้อยลง (Yeh, H. C. et al., 2021) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Indahsari, D. ได้ทบทวนบทความ 20 บทความ ระหว่างปี 2010 - 2020 เพื่อศึกษาผลของการใช้พอดแคสต์ในการสอนภาษาอังกฤษแก่นักเรียนนักศึกษา EFL ผลการศึกษาพบว่าพอดแคสต์สามารถเพิ่มความสามารถทางภาษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการฟัง และพอดแคสต์ยังสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ทางภาษาได้ (Indahsari, D., 2020) นอกจากนี้ยังมีการนำพอดแคสต์มาใช้ในการพัฒนาทักษะการพูดเกี่ยวกับการเสนอสิ่งของหรือบริการของนักศึกษาสาขาการประกอบอาหารโดยผลการวิจัยพบว่าการประเมินรอบที่ 1 นักศึกษามีทักษะการพูดในระดับดี ร้อยละ 52 และการประเมินรอบที่ 2 นักศึกษามีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน คือนักศึกษาร้อยละ 65 ทำคะแนนได้ในระดับดี (Khulaifah, A. et al., 2023) จากข้อจำกัดของกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ทำให้สามารถพัฒนาความสามารถในการสื่อสารได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนเป็นผู้ประเมินจึงขอความอนุเคราะห์จากอาจารย์ชาวต่างชาติเป็นผู้ประเมินร่วมเพื่อลดความลำเอียงจากการให้คะแนน

2. จากผลการวิจัยนักศึกษาที่เรียนโดยใช้พอดแคสต์มีพัฒนาการความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษโดยรวมเฉลี่ยระดับสูง ตามเกณฑ์การคำนวณและการแปลผลคะแนนพัฒนาการของศิริชัย กาญจนวาสี (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2557) เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้มีคะแนนพัฒนาการสูงเพราะคุณลักษณะเฉพาะของพอดแคสต์ที่นำมาใช้เป็นหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักศึกษาตลอด 8 สัปดาห์ (ใช้พอดแคสต์ 6 สัปดาห์) นอกจากนี้นักศึกษายังสามารถฟังพอดแคสต์ซ้ำ ๆ ตามความต้องการนอกห้องเรียนได้ตลอดเวลาตามความพร้อมและความสนใจของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ ประพันธ์ศักดิ์ ตวงสุวรรณ และนิรุทธ์ วัฒโนภาส ที่กล่าวว่าพอดแคสต์เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self - Directed Learning) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเข้าถึงได้ง่าย สามารถฟังซ้ำได้ผ่านโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หลายประเภท (ประพันธ์ศักดิ์ ตวงสุวรรณ และนิรุทธ์ วัฒโนภาส, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Abu, R. P. & Pornwiriyakit, P. ที่ได้ใช้เทคนิคการฟังซ้ำ (Repetition Technique) จากการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์ เป็นเวลา 11 สัปดาห์ ใช้เวลา 22 ชั่วโมง พบว่า นักศึกษามีคะแนนทักษะการฟังภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งทำให้เห็นว่าการใช้วิธีการฟังซ้ำจากพอดแคสต์เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาเกิดพัฒนาการทางภาษาไปในทางที่ดีขึ้น (Abu,R.P. & Pornwiriyakit, P., 2023) และ Kakitani, J. & Kormos, J. ได้ทำการวิเคราะห์ความคล่องแคล่วในการพูดภาษาที่สองของนักศึกษาในประเทศญี่ปุ่น พบว่าการฝึกพูดแบบเว้นระยะสั้น (1 วัน) กับแบบเว้นระยะยาว (7 วัน) นักศึกษามีความคล่องแคล่วในการฝึกพูดแบบเว้นระยะยาวมากกว่าระยะสั้น และผลการสอบพบว่านักศึกษามีอัตราการออกเสียงที่ดีขึ้น อัตราการหยุดพูดระหว่างประโยค

หรือการพูดซ้ำน้อยลง ซึ่งการฝึกพูดซ้ำ ๆ มีความใกล้เคียงกับเทคนิคการเลียนเสียง (Shadowing Technique) และเทคโนโลยีรู้จำเสียงพูดอัตโนมัติ (Automatic Speech Recognition: ASR) เพราะทั้ง 2 เทคนิคช่วยในการปรับปรุงการออกเสียงและความคล่องแคล่วในการพูดของผู้เรียนภาษาที่สองในหลายด้าน (Kakitani, J. & Kormos, J., 2024) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hsu, H. W. ได้ทำการวิจัยโดยบูรณาการทั้ง 2 เทคนิค กับนักศึกษาหลักสูตรภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 1 และดำเนินการทดลอง 10 สัปดาห์ พบว่านักศึกษาสามารถออกเสียงได้ถูกต้องและคล่องแคล่ว นอกจากนี้การเลียนแบบเสียงพูดช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ถึงข้อผิดพลาดในการออกเสียง ช่วยกระตุ้นการใช้น้ำเสียง การออกเสียงสูงต่ำ และจังหวะการออกเสียง (Hsu, H. W., 2026) จากงานผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าการฟังซ้ำ ๆ และการเลียนเสียงทำให้มีความสามารถในการสื่อสารสูงขึ้น เนื่องจาก การทำซ้ำ ๆ และการทำตามแบบส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถ

3. จากผลการวิจัยนักศึกษามีความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษหลังการใช้พอดแคสต์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการฝึกซ้ำ ๆ จากเจ้าของภาษาทำให้นักศึกษารับรู้ความสามารถของตนเอง (Self - Efficacy) ดังที่ Nasution, M. P. Z. & Saragih, M. ได้ทำการวิจัยโดยการนำสื่อพอดแคสต์มาใช้ในการพัฒนาความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความมั่นใจในการพูดเพิ่มขึ้น 11% ในรอบที่ 1 และเพิ่มขึ้น 24% ในรอบที่ 2 นอกจากนี้พอดแคสต์ยังสามารถแก้ปัญหาในการพัฒนาทักษะการพูด รวมถึงความวิตกกังวลในการพูด ทั้งนี้การที่นักศึกษาได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์ ทำให้นักศึกษาสามารถฝึกฟัง พูดซ้ำ ๆ ได้ และทำให้นักศึกษาเกิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง และเป็นการเพิ่มความมั่นใจในการเรียนรู้และการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพราะการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง (Nasution, M. P. Z. & Saragih, M., 2025) จากการวิจัยของ Li, J. et al. ที่ดำเนินการใช้กิจกรรมสอดแทรกเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง จำนวน 16 สัปดาห์ในบริบทของนักเรียนจีนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ พบว่าทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความมั่นใจในตนเองต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เกิดแรงจูใจภายใน การมีส่วนร่วมและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น จะเห็นได้ว่าประสบการเรียนรู้แบบซ้ำ ๆ อย่างเป็นระบบ ทั้งผ่านพอดแคสต์หรือวิธีอื่น ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเอง (Li, J. et al., 2024) นอกจากนี้การฝึกทักษะการพูดภาษาอังกฤษด้วยวิธีอื่น ก็ส่งผลต่อความมั่นใจในตนเอง ดังผลการวิจัยการใช้กลวิธีด้านปัญญาและกลวิธีทดแทนเพื่อพัฒนาทักษะการพูดนอกจากนักเรียนมีทักษะการพูดสูงขึ้นแล้ว ยังส่งผลให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเองสูงด้วย (จิตตาภา บุญมี และประสงค์ สายหงส์, 2561) อย่างไรก็ตามผลการวิจัยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการแสดงเชิงพฤติกรรมขณะสื่อสาร และความตั้งใจและความพยายามในการพัฒนาตนเองยังมีค่าเฉลี่ยต่ำ และสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่ายังมีนักศึกษาบางส่วนยังคงมีความวิตกกังวลหลงเหลืออยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ ธัญทิพ บุญเยี่ยม ที่พบว่าแม้แต่นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจก็ยังคงขาดความมั่นใจในตนเอง ด้านการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในที่ชุมชนอยู่ เนื่องจากความรู้พื้นฐานด้านการสื่อสารไม่เพียงพอ มีจำนวนคำศัพท์น้อย (ธัญทิพ บุญเยี่ยม, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์ เพื่อพัฒนาความสามารถและความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์

จากภาพที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์ควรมีกระบวนการเรียนรู้ดังนี้

1. การฟังจากตัวอย่างจริง เป็นขั้นตอนที่นักศึกษารับฟังบทสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อธุรกิจผ่านพอดแคสต์

2. การวิเคราะห์รูปแบบภาษา เป็นขั้นตอนที่นักศึกษาสังเกต แยกแยะรูปแบบภาษาที่ใช้ในการสนทนา เรียนรู้โครงสร้างประโยค สำนวน และลำดับขั้นตอนการสนทนา

3. การฝึกพูดซ้ำ เป็นขั้นตอนที่นักศึกษาฝึกออกเสียง เลียนแบบเสียง ซ้ำ ๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคยและเพื่อให้เกิดความคล่องแคล่ว

4. การสนทนาในสถานการณ์จำลอง เป็นขั้นตอนที่นักศึกษานำรูปแบบภาษา โครงสร้างประโยค สำนวน ลำดับขั้นตอนไปใช้จริงในสถานการณ์จำลอง

5. การรับข้อมูลย้อนกลับ เป็นขั้นตอนที่นักศึกษาได้รับคำแนะนำจากผู้สอน และอาจารย์ชาวต่างชาติที่เป็นผู้ประเมิน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข

6. การสะท้อนความมั่นใจ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนประเมินความสำเร็จของตนเองที่แสดงถึงความมั่นใจในการสื่อสาร และเป็นการทบทวนตนเองเพื่อให้เกิดความมั่นใจ

เมื่อครบทั้ง 6 กระบวนการ นักศึกษาสามารถวนกลับไปเริ่มต้นที่การฟังจากตัวอย่างจริง เพื่อเป็นการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้สรุปผลได้ว่า 1) นักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้พอดแคสต์มีความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงก่อนเรียน 2) นักศึกษาที่เรียนโดยใช้พอดแคสต์มีพัฒนาการด้านความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง และ 3) นักศึกษามีความมั่นใจในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษหลังการใช้พอดแคสต์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ 1) การนำพอดแคสต์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษควรมีการสอนควบคู่กับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) เป็นต้น 2) การนำพอดแคสต์มาใช้ควรใช้จากหลากหลายเว็บไซต์ เพื่อความหลากหลายในการเรียนรู้ และหลากหลายสำเนียง หรือ ให้นักศึกษาร่วมนำเสนอพอดแคสต์ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) การเพิ่มความมั่นใจของนักศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมจากพอดแคสต์ เช่น การให้นักศึกษาได้พูดคุยกับชาวต่างชาติจริง ๆ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรมีการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบระหว่าง

การให้นักศึกษาฟังพอดแคสต์กับการให้นักศึกษาผลิตพอดแคสต์ด้วยตนเอง 2) ควรขยายระยะเวลาการติดตามผลหลังสิ้นสุดการทดลอง เพื่อศึกษาความคงทนของความสามารถในการสนทนาทางโทรศัพท์เพื่อการสื่อสารธุรกิจภาษาอังกฤษและความมั่นใจในตนเอง

เอกสารอ้างอิง

กตญ มหาชนะวงศ์ สุวรรณแพทย์ และพิสิษฐ์ สุวรรณแพทย์. (2567). พฤติกรรมการฟังพอดแคสต์และการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารมนุษย์กับสังคม , 10(2), 71-90.

กรมประชาสัมพันธ์. (2567). โฆษกรัฐบาลเผย นายกฯ มุ่งยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในระดับอุดมศึกษา สร้างความพร้อมด้านวิชาการ-วิชาชีพ-การสื่อสาร พร้อมเพิ่มการสอบวัดผลให้เทียบเท่ามาตรฐานสากล. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤศจิกายน 2568 จาก www.prd.go.th

จิตตาภา บุญมี และประสงค์ สายหงส์. (2561). การศึกษาทักษะการพูดภาษาอังกฤษและความมั่นใจในตนเองด้วยการใช้กลวิธีด้านปัญญาและกลวิธีทดแทนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 24(2), 31-45.

ธัญทิพ บุญเยี่ยม. (2562). ปัญหาของการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในที่ชุมชนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. วารสารวิชาการมนุษย์และสังคม, 3(2), 47-58.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). หลักการวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ประพันธ์ศักดิ์ ตวงสุวรรณ และนิรุทธ์ วัฒโนภาส. (2565). “พอดแคสต์” แหล่งเรียนรู้ด้วยการคลิกนำตนเอง. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20(2), 90-100.

ปัณฑ์นพ ผจญทรพรรค และคณะ. (2564). ปัญหาการเรียนภาษาอังกฤษของคนไทย. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(3), 911-920.

ประกาศเรื่องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). (2565). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 1 (1 พฤศจิกายน 2565).

รัชนีย์ วิมล และวิเชียร ธำรงโสตถิสกุล. (2567). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามแนวคิดอภิปัญญาผ่านการใช้พอดแคสต์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการฟังอย่างเข้าใจ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตร. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(2), 359-372.

ลาวัลย์ ศิรศิรีมังกร. (2569). การสำรวจความต้องการทักษะการพูดเพื่อการสื่อสารสำหรับรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจการโรงแรม. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 8(1), 1-16.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2557). การคำนวณคะแนนพัฒนาการ (Gain Scores). วารสารสมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 1(1), 1-20.

ศิริพร พงศ์เพลินพิศ. (2566). ประสิทธิผลของแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติที่มีต่อการส่งเสริมระดับภาษาอังกฤษของนักศึกษาครูตามกรอบอ้างอิงความสามารถทางภาษาของสหภาพยุโรป (CEFR). วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 6(1), 38-51.

Abu,R.P. & Pornwiriyakit, P. (2023). Developing English listening skills for comprehension through repetition technique using podcast. Journal of Education and Learning, 12(6), 73-81.

Business English Pod. (2025) . Business English Pod. Retrieved November 9, 2025, from https://www.businessenglishpod.com

Cao, T. B. N., & Bui, D. B. H. (2023). Examining students' perceptions of podcasts as authentic materials for self - access listening practice. Journal of Research on English and Language Learning, 5(1). https://doi.org/10.33474/j - reall.v5i1.20725.

Chaves - Yuste, B. & de - la Peña, C. (2023). Podcasts' effects on the EFL classroom: A socially relevant intervention. Smart Learning Environments, 10, 20. https://doi.org/10.1186/s40561-023-00241-1.

Hsu, H. W. (2026). Utilizing shadowing practice and automatic speech recognition technology to enhance EFL learners' pronunciation accuracy and speaking fluency. Journal of Computers in Education. Advance online publication, 13, 795-820. https://doi.org/10.1007/s40692-025-00374-x.

Indahsari, D. (2020). Using podcast for EFL students in language learning. Journal of English Educators Society, 5(2), 103-108.

Kakitani, J. & Kormos, J. (2024). The effects of distributed practice on second language fluency development. Studies in Second Language Acquisition, 46(3), 770-794.

Khulaifah, A. et al. (2023). Podcast Used to Improving Speaking Skill in Offering Something Through: Classroom Action Research. Prosiding Seminar Nasional Pendidikan Profesi Guru, 1(2), 626-634.

Li, J. et al. (2024). Boosting learners' confidence in learning English: Can self-efficacy-based intervention make a difference? TESOL Quarterly, 58(4), 1518-1547.

Mohammed, F. G. & Khadawardi, H. A. (2024). Investigating EFL students' perspectives of the influence of podcasts on enhancing listening proficiency. Journal of Education and Learning, 13(3), 177-191.

Nasution, M. P. Z. & Saragih, M. (2025). Optimizing the implementation of podcast - based media improve students' speaking skills confidence. Edunesia: Jurnal Ilmiah Pendidikan, 6(2), 723-738.

Roshid, M. M. & Kankaanranta, A. (2023). English communication skills in international business: Industry expectations versus university preparation. Business and Professional Communication Quarterly, 88(1), 100-125.

Yeh, H. C. et al. (2021). Effects of podcast-making on college students' English speaking skills in higher education. Educational Technology Research and Development, 69(5), 2845-2867.

บทความวิชาการ

กรอบแนวคิดการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชีวภาพฮาลาลจากของเสียโรงเชือดสัตว์ปีกภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน*

HALAL BIO PACKAGING DEVELOPMENT CONCEPT FRAMEWORK WASTE OF POULTRY SLAUGHTERHOUSES UNDER THE CONCEPT OF CIRCULAR ECONOMY

สุริยะ ขันธชัย*, อนันต์ สะเล็ม, วลีด อีซอ
Suriya Khanthachai*, Anan Salem, Waleed Esor
คณะบริหารธุรกิจอิสลาม วิทยาลัยนานาชาติอิสลามกรุงเทพ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Faculty of Isalamic Business Administration International Isalamic College Bangkok Krirk University, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: suriya.khanthachai786@gmail.com
*Tel: 087-115-7714

บทคัดย่อ

การเพิ่มขึ้นของขยะพลาสติกจากปิโตรเลียมและของเสียจากโรงเชือดสัตว์ปีกเป็นประเด็นสำคัญด้านความยั่งยืน บรรจุภัณฑ์พลาสติกชีวภาพจากวัสดุชีวภาพหมุนเวียนจึงได้รับความสนใจในฐานะทางเลือกภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและระบบอาหารที่ยั่งยืน โดยของเสียจากโรงเชือดสัตว์ปีก เช่น ขน ผิวหนัง คอลลาเจน และเคราติน มีศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าเป็นวัสดุบรรจุภัณฑ์ชีวภาพที่ย่อยสลายได้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านความยั่งยืนฮาลาล เศรษฐกิจชีวภาพหมุนเวียน การเพิ่มมูลค่าของเสีย และบรรจุภัณฑ์ชีวภาพ เพื่อพัฒนา Halal Bioplastic Packaging Framework การศึกษานี้ใช้การทบทวนวรรณกรรมเชิงบรรยายและเชิงแนวคิด (Narrative and Conceptual Literature Review) โดยสืบค้นจากฐานข้อมูล Scopus, Web of Science, ScienceDirect และ Google Scholar ในช่วง ค.ศ. 2015 - 2026 ด้วยคำค้นที่เกี่ยวข้องกับ halal packaging, poultry slaughterhouse waste, keratin, collagen, bioplastic, biodegradable packaging, circular economy และ sustainable food system จากนั้นคัดเลือกเอกสารที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสังเคราะห์ด้วย Thematic Content Synthesis ผลการทบทวนพบ 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ขน เคราติน ผิวหนัง และคอลลาเจนมีศักยภาพเป็นวัตถุดิบชีวภาพมูลค่าเพิ่ม 2) การแปรรูปของเสียเป็นบรรจุภัณฑ์สนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน 3) วัสดุชีวภาพมีศักยภาพลดการพึ่งพาพลาสติกจากฟอสซิลและผลกระทบสิ่งแวดล้อม 4) บรรจุภัณฑ์ฮาลาลต้องควบคุมความสอดคล้องตามหลักฮาลาลตลอดห่วงโซ่คุณค่า และ 5) การบูรณาการ Halalan Tayyiban เศรษฐกิจหมุนเวียน ESG และความยั่งยืน สามารถนำไปสู่กรอบแนวคิดบรรจุภัณฑ์ฮาลาลที่ครอบคลุมมิติศาสนา สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งสามารถใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยเชิงประจักษ์ การประเมินวัฏจักรชีวิต และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ฮาลาลอย่างยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: พลาสติกชีวภาพฮาลาล, เศรษฐกิจหมุนเวียน, โรงเชือดสัตว์ปีก, บรรจุภัณฑ์ย่อยสลายได้ทางชีวภาพ, ความยั่งยืนฮาลาล

* Received 22 August 2026; Revised 25 September 2026; Accepted 30 September 2026

Abstract

The rise of plastic waste from petroleum and poultry slaughterhouse waste is a key sustainability issue. Therefore, bioplastic packaging from renewable biomaterials has gained attention as an alternative under the concept of circular economy and sustainable food systems. The waste from poultry slaughterhouses such as feathers, skins, collagen, and keratin has the potential to add value as biodegradable packaging materials. This article aims to synthesize knowledge on halal sustainability. Circular Bioeconomy To develop the Halal Bioplastic Packaging Framework, this study uses a descriptive and conceptual literature review. Narrative and Conceptual Literature Review by searching Scopus, Web of Science, ScienceDirect, and Google Scholar databases for the period 2015 - 2026. With search terms related to halal packaging, poultry slaughterhouse waste, keratin, collagen, bioplastic, biodegradable packaging, circular economy, and sustainable food system, then select documents that are in line with the objectives and synthesized with Thematic Content Synthesis The results of the review found five key issues: 1) fur, keratin, skin, and collagen have the potential to be value - added bio - based raw materials, 2) the processing of waste into packaging supports the circular economy, 3) biomaterials have the potential to reduce dependence on fossil plastics and environmental impacts, 4) halal packaging must be controlled in accordance with halal principles throughout the value chain, and 5) the integration of Halalan Tayyiban, circular economy, ESG, and sustainability can lead to a halal packaging conceptual framework that covers t he dimensions of religion, environment, economy, and society. This can be used as a basis for empirical research. Life Cycle Assessment and Sustainable Development of Halal Packaging in the Future

Keywords: Halal Bioplastics, Circular Economy, Poultry Slaughterhouses, Biodegradable Packaging, Halal Sustainability

บทนำ

ปัจจุบันอุตสาหกรรมสัตว์ปีกมีขนาดการผลิตที่สูงและมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยข้อมูลขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2567 ผลผลิตสัตว์ปีกทั่วโลกมีปริมาณประมาณ 150 ล้านตัน เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 2.6 จากปีก่อนหน้า สะท้อนให้เห็นถึงขนาดของวัตถุดิบและผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการแปรรูปสัตว์ปีกในระดับอุตสาหกรรม โดยเฉพาะขนไก่ซึ่งเป็นผลพลอยได้สำคัญจากกระบวนการถอนขน มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 5 - 7 ของน้ำหนักตัวไก่ และประกอบด้วยเคราตินในสัดส่วนประมาณร้อยละ 80 - 90 ซึ่งเป็นโปรตีนโครงสร้างที่มีศักยภาพในการนำมาพัฒนาเป็นวัสดุชีวภาพและพอลิเมอร์ชีวภาพได้ ดังนั้น ปริมาณการผลิตสัตว์ปีกที่สูง ประกอบกับองค์ประกอบทางชีวภาพของผลพลอยได้ดังกล่าว จึงสะท้อนถึงศักยภาพของการนำของเสียจากโรงเชือดสัตว์ปีกกลับมาใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชีวภาพ และสนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนที่มุ่งเปลี่ยนของเสียให้เป็นทรัพยากรและผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่ม

อย่างไรก็ตาม การนำผลพลอยได้จากโรงเชือดสัตว์ปีกมาใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับบรรจุภัณฑ์อาหารฮาลาลไม่ได้พิจารณาเฉพาะปริมาณและคุณสมบัติทางวัสดุเท่านั้น แต่จำเป็นต้องพิจารณาแหล่งที่มาและความถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามตลอดห่วงโซ่การผลิตด้วย โดยวัตถุดิบจากสัตว์ปีกควรมาจากสัตว์ที่เป็นชนิดที่อนุญาตตามหลักอิสลาม และผ่านกระบวนการเชือดที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม โดยต้องควบคุมตั้งแต่การรับสัตว์

การเชือด การเก็บรวบรวมผลพลอยได้ เช่น ขน หนัง และชิ้นส่วนอื่น ๆ ตลอดจนกระบวนการล้าง สกัด แปรรูป และจัดเก็บ เพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งที่ไม่ฮาลาลหรือสิ่งนะญิส ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ของ Codex ระบุว่าสัตว์ที่นำมาเป็นอาหารต้องเป็นสัตว์ที่อนุญาตตามหลักอิสลาม ต้องมีชีวิตขณะเชือด และการเชือดต้องดำเนินการตามข้อกำหนดของศาสนาอิสลาม ขณะที่ข้อกำหนดด้านฮาลาลของประเทศไทยก็ให้ความสำคัญกับการเชือดสัตว์ปีกตามหลักอิสลามและการควบคุมกระบวนการที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ในบริบทของการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชีวภาพฮาลาล ผลพลอยได้จากโรงเชือดสัตว์ปีกจึงควรถูกมองเป็น “Halal - derived biomaterial” ที่ต้องมีการตรวจสอบย้อนกลับและการควบคุมความสมบูรณ์ด้านฮาลาลตั้งแต่ต้นทางจนถึงผลิตภัณฑ์ปลายทาง

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ทั่วโลกกำลังเปลี่ยนผ่านสู่ระบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และนโยบายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยเฉพาะกฎหมาย Packaging and Packaging Waste Regulation (PPWR) ภายใต้ Regulation (EU) 2025/40 ของสหภาพยุโรป ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2025 และจะเริ่มบังคับใช้อย่างเต็มรูปแบบในปี ค.ศ. 2026 กฎหมายดังกล่าวกำหนดมาตรฐานที่เข้มงวดด้านการลดปริมาณบรรจุภัณฑ์ การออกแบบเพื่อการรีไซเคิล (Design for Recycling) การใช้วัสดุรีไซเคิล การจัดทำข้อมูลตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ และการยกเลิกการใช้สารเคมีอันตราย เช่น PFAS ในบรรจุภัณฑ์สัมผัสอาหาร ส่งผลให้อุตสาหกรรมอาหารทั่วโลกต้องเร่งพัฒนาวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับข้อกำหนดด้านความยั่งยืน พลาสติกชีวภาพ (Bioplastics)จึงได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในฐานะวัสดุทดแทนพลาสติกจากฟอสซิล เนื่องจากสามารถผลิตจากทรัพยากรหมุนเวียนและวัสดุเหลือทิ้งทางชีวภาพ อีกทั้งยังช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและลดปัญหาขยะพลาสติกที่เป็นหนึ่งในวิกฤตสิ่งแวดล้อมของโลก งานวิจัยล่าสุดชี้ว่าการใช้ของเสียชีว ภาพเป็นวัตถุดิบในการผลิตบรรจุภัณฑ์ไม่เพียงช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ยังสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับของเสียและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างเป็นรูปธรรม (European Bioplastics, 2025) อุตสาหกรรมโรงเชือดสัตว์ปีกเป็นแหล่งกำเนิดของเสียชีวภาพปริมาณมาก เช่น ขน ผิวหนัง เลือด กระดูก และไขมัน ซึ่งอุดมด้วยไบโอพอลิเมอร์ที่มีศักยภาพ ได้แก่ เคราติน คอลลาเจน และเจลาติน สามารถนำมาพัฒนาเป็นวัสดุบรรจุภัณฑ์ชีวภาพที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพ (Biodegradable Packaging) นอกจากการลดปัญหาสิ่งแวดล้อมแล้ว แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับหลักการของอุตสาหกรรมฮาลาลยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืน ควบคู่กับการปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม โดยอาศัยหลัก Khalifah (การเป็นผู้ดูแลโลก), Mizan (ความสมดุล), Tayyib (ความสะอาดและคุณประโยชน์) และการหลีกเลี่ยง Israf (ความสิ้นเปลือง) ซึ่งมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในระดับสากล

ปัญหาสำคัญ คือ แม้วรรณกรรมในปัจจุบันจะให้ความสนใจกับพลาสติกชีวภาพ แต่การใช้ประโยชน์จากผลพลอยได้ของโรงเชือดสัตว์ปีก วัสดุโปรตีนจากสัตว์ บรรจุภัณฑ์อาหารที่ยั่งยืน และเศรษฐกิจหมุนเวียนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่การศึกษาเหล่านี้ส่วนใหญ่มุ่งเน้นประเด็นเฉพาะ เช่น การสกัดวัสดุ การพัฒนาฟิล์มและสมบัติทางกล หรือการใช้ประโยชน์จากของเสีย ขณะที่ยังมีข้อจำกัดในการบูรณาการองค์ความรู้เหล่านี้เข้ากับ Halalan Tayyiban, Halal Integrity, Circular Economy และ Sustainable Food Packaging ภายใต้กรอบแนวคิดเดียวกัน ช่องว่างขององค์ความรู้ (Research Gap) จึงอยู่ที่การขาดกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่อธิบายความสัมพันธ์ตั้งแต่ Poultry Slaughterhouse Waste, Waste Valorization, Biopolymer/Bioplastic Development, Halal Integrity, Circular Packaging และ Sustainable Halal Food System โดยเฉพาะการเชื่อมโยงหลักฮาลาลกับการจัดการทรัพยากร เศรษฐกิจหมุนเวียน และความยั่งยืนของบรรจุภัณฑ์ตลอดวงจรชีวิต ดังนั้น การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าของเสียจากโรงเชือดสัตว์ปีกพลาสติกชีวภาพ บรรจุภัณฑ์อาหารที่ยั่งยืน เศรษฐกิจหมุนเวียน และความยั่งยืนฮาลาล 2) เพื่อวิเคราะห์และบูรณาการความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบดังกล่าว และ 3) เพื่อเสนอกรอบแนวคิด Eco - Halal Bioplastic

Packaging (EHBP) Framework สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชีวภาพจากของเสียโรงเชือดสัตว์ปีกที่คำนึงถึงทั้ง Halal Integrity และความยั่งยืน กรอบ EHBP จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยเสนอเป็นกรอบเชิงแนวคิดสำหรับการพัฒนาต่อในด้านคุณสมบัติวัสดุ ความปลอดภัย การประเมินวัฏจักรชีวิต (LCA) การตรวจสอบความสอดคล้องตามหลักฮาลาล และการประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรม ทั้งนี้ EHBP ไม่ได้อ้างว่าเป็นผลการทดลองเชิงประจักษ์ แต่เป็นกรอบแนวคิดที่สังเคราะห์จากองค์ความรู้เดิมเพื่อสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมบรรจุภัณฑ์และระบบอาหารฮาลาลที่ยั่งยืนในอนาคต

แนวคิดและหลักการของการศึกษา

การศึกษานี้ใช้วิธีทบทวนวรรณกรรมเชิงแนวคิด Conceptual and Narrative Literature Review โดยมุ่งสังเคราะห์องค์ความรู้แบบสหวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับพลาสติกชีวภาพ การจัดการผลพลอยได้และของเสียจากโรงเชือดสัตว์ปีก การเพิ่มมูลค่าของเสีย (Waste Valorization) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ความยั่งยืนฮาลาล และจริยธรรมสิ่งแวดล้อมอิสลาม เพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด Eco - Halal Bioplastic Packaging (EHBP) Framework การออกแบบการศึกษาสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาบทความเชิงแนวคิดซึ่งมุ่งสร้างองค์ความรู้ใหม่จากการเชื่อมโยงและสังเคราะห์ทฤษฎี แนวคิด และผลการศึกษาที่มีอยู่

การรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยสืบค้นจากแหล่งข้อมูลวิชาการและเอกสารนโยบายที่เกี่ยวข้อง โดยให้ความสำคัญกับฐานข้อมูล Scopus, Web of Science, ScienceDirect และ Google Scholar รวมทั้งเอกสารจากหน่วยงานระหว่างประเทศและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับบรรจุภัณฑ์ ความยั่งยืน และอุตสาหกรรมฮาลาล เช่น European Commission, European Bioplastics และ United Nations เพื่อให้ครอบคลุมพัฒนาการร่วมสมัยด้านพลาสติกชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน บรรจุภัณฑ์ยั่งยืน และกฎระเบียบด้านบรรจุภัณฑ์ระหว่างประเทศ คำค้นหลักที่ใช้ประกอบด้วย “Bioplastic”, “Biodegradable Packaging”, “Poultry Slaughterhouse Waste”, “Poultry By - Products”, “Keratin”, “Collagen”, “Gelatin”, “Waste Valorization”, “Circular Economy”, “Circular Bioeconomy”, “Halal Packaging”, “Halal Sustainability”, “Halalan Tayyiban”, “Food - Contact Safety”, “Life Cycle Assessment” และ “Carbon Footprint” เพื่อให้ครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างวัสดุชีวภาพ ของเสียจากสัตว์ปีก บรรจุภัณฑ์ ความยั่งยืน และหลักฮาลาล เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารประกอบด้วย 1) เป็นบทความวิจัย บทความปริทัศน์ หรือเอกสารนโยบายที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อศึกษา 2) มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัสดุชีวภาพจากผลพลอยได้หรือของเสียจากสัตว์ปีก พลาสติกชีวภาพ หรือบรรจุภัณฑ์ยั่งยืน 3) มีความเกี่ยวข้องกับ Circular Economy, Waste Valorization, Halal Sustainability หรือ Food - Contact Safety และ 4) เป็นเอกสารที่มีข้อมูลเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงแนวคิด ส่วนเอกสารที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรง เอกสารซ้ำ หรือไม่มีข้อมูลสนับสนุนประเด็นการศึกษาจะไม่ถูกนำมาใช้เป็นหลักฐานหลัก ในด้านจำนวนเอกสาร เนื่องจากการศึกษานี้เป็น Narrative and Conceptual Literature Review และไม่ได้ออกแบบเป็น Systematic Review จึงไม่ได้กำหนดจำนวนเอกสารล่วงหน้าแบบ PRISMA และไม่ใช้จำนวนผลการค้นเป็นตัวชี้วัดหลักของการศึกษา โดยเอกสารที่นำมาใช้เป็นหลักฐานหลักจะพิจารณาจาก ความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ คุณภาพทางวิชาการ ความทันสมัย และความสามารถในการสนับสนุนองค์ประกอบของ EHBP Framework การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะของการวิจัยเชิงแนวคิดที่เน้นการสังเคราะห์และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้มากกว่าการนับจำนวนงานวิจัย ขั้นตอนการวิเคราะห์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) Identification การระบุและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) Screening and Selection การคัดกรองและเลือกเอกสารตามเกณฑ์ที่กำหนด 3) Content Analysis การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อระบุแนวคิดประเด็นร่วม ข้อจำกัด และช่องว่างขององค์ความรู้ และ 4) Conceptual Synthesis การสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อนำไปพัฒนา EHBP Framework ทั้งนี้ ผลการสังเคราะห์ถูกจัดกลุ่มเป็นประเด็น

หลัก ได้แก่ Global Packaging Regulation and Circularity, Bioplastics and Sustainable Materials, Poultry Waste Valorization, Halal Integrity and Traceability, Food - Contact Safety, Life Cycle and Carbon Considerations และ End - of - Life Management ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของกรอบ EHBP ที่เสนอในบทความนี้ ในด้านการเชื่อมโยงกับบริบทระดับโลก การศึกษานำ Sustainable Development Goals (SDGs) มาใช้เป็นกรอบสำหรับตีความและตรวจสอบความสอดคล้องเชิงแนวคิดของผลการสังเคราะห์ โดย SDG 12 (Responsible Consumption and Production) เชื่อมโยงกับการลดของเสีย การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ Waste Valorization การออกแบบบรรจุภัณฑ์ตามหลัก Circular Economy และการจัดการบรรจุภัณฑ์เมื่อสิ้นสุดอายุการใช้งาน SDG 13 (Climate Action) เชื่อมโยงกับการลดการพึ่งพาทรัพยากรฟอสซิล การประเมิน Carbon Footprint และการใช้ Life Cycle Assessment (LCA) เพื่อประเมินผลกระทบด้านภูมิอากาศ ขณะที่ SDG 9 (Industry, Innovation and Infrastructure) เชื่อมโยงกับการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ นวัตกรรมวัสดุ และการยกระดับกระบวนการผลิตสู่ระบบอุตสาหกรรมที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน นอกจากนี้ EHBP ยังเชื่อมโยงกับบริบทระดับโลกผ่าน Circular Economy, Sustainable Food Systems, Halal Supply Chain, ESG และ Net - Zero Transition โดยทำหน้าที่เป็นกรอบบูรณาการระหว่าง หลัก Halalan Tayyiban การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า นวัตกรรมวัสดุ ความปลอดภัยของอาหาร และ การลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม ดังนั้น SDGs ในการศึกษานี้ไม่ได้ถูกใช้เป็นตัวแปรที่นำไปทดสอบทางสถิติ แต่ใช้เป็น Global Sustainability Alignment Framework เพื่อประเมินว่าข้อค้นพบจากวรรณกรรมและองค์ประกอบของ EHBP มีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับนานาชาติอย่างไร

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. กฎระเบียบบรรจุภัณฑ์ระดับโลกและนโยบายเศรษฐกิจหมุนเวียน (Emerging Global Packaging Regulations and Circular Packaging Policies)

กฎหมาย Packaging and Packaging Waste Regulation (PPWR) ของสหภาพยุโรปได้กลายเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่เร่งการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบบรรจุภัณฑ์ที่ยั่งยืน โดย Regulation (EU) 2025/40 กำหนดกรอบการจัดการบรรจุภัณฑ์ตลอดวัฏจักรชีวิต ตั้งแต่การออกแบบ การป้องกันการเกิดขยะ การใช้ซ้ำ การรีไซเคิล ตลอดจนการจัดการเมื่อสิ้นสุดอายุการใช้งาน และมุ่งสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจหมุนเวียน นอกจากนี้ สหภาพยุโรปกำหนดทิศทางให้บรรจุภัณฑ์สามารถรีไซเคิลได้ โดยข้อกำหนดด้าน recyclability จะมีความสำคัญต่อการวางตลาดบรรจุภัณฑ์ในช่วงต่อไป และมีมาตรการเกี่ยวกับการใช้วัสดุรีไซเคิล การลดบรรจุภัณฑ์ที่ไม่จำเป็น การใช้ซ้ำและการเติมซ้ำ รวมถึงการควบคุมสารที่มีความเสี่ยง เช่น PFAS ในบรรจุภัณฑ์ที่สัมผัสอาหาร แนวทางดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนแปลงจากระบบบรรจุภัณฑ์แบบเส้นตรงไปสู่ระบบที่ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การลดของเสีย และการหมุนเวียนวัสดุให้อยู่ในระบบให้นานที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและการผลิตอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกัน เสนอว่าการแก้ไขปัญหามลพิษจากพลาสติกจำเป็นต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ โดยครอบคลุมการลดการใช้พลาสติกที่ไม่จำเป็น การออกแบบใหม่ การใช้ซ้ำ และการรีไซเคิล ดังนั้น วัสดุบรรจุภัณฑ์ชีวภาพและวัสดุที่ผลิตจากของเสียทางอุตสาหกรรมและการเกษตรจึงมีศักยภาพในการเป็นทางเลือกสำหรับการพัฒนาระบบบรรจุภัณฑ์แห่งอนาคต

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า กฎระเบียบและนโยบายด้านบรรจุภัณฑ์ระดับโลกกำลังเปลี่ยนจากการมุ่งจัดการขยะหลังการใช้งาน ไปสู่การพิจารณาบรรจุภัณฑ์ตลอดวัฏจักรชีวิต ดังนั้น การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชีวภาพจากของเสียจึงควรพิจารณาทั้งการใช้ทรัพยากร การออกแบบ การผลิต ความปลอดภัย การใช้งาน และการจัดการเมื่อสิ้นสุดอายุการใช้งานร่วมกัน

2. บรรจุภัณฑ์พลาสติกชีวภาพและวัสดุที่ยั่งยืน (Bioplastics and Sustainable Materials)

พลาสติกชีวภาพ (Bioplastics) เป็นวัสดุพอลิเมอร์ที่ผลิตจากทรัพยากรชีวภาพหมุนเวียน เช่น แป้ง เซลลูโลส โปรตีน น้ำมันพืช และวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร โดยวัสดุบางประเภทสามารถย่อยสลายได้ทางชีวภาพ หรือสามารถลดการพึ่งพาวัตถุดิบฟอสซิลได้ จึงได้รับความสนใจในฐานะทางเลือกสำหรับบรรจุภัณฑ์อาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (European Bioplastics, 2025) ความต้องการบรรจุภัณฑ์อาหารที่ยั่งยืนเพิ่มขึ้นจากปัญหามลพิษพลาสติกและแรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อม โดยอุตสาหกรรมอาหารให้ความสนใจกับวัสดุที่สามารถลดการสะสมของขยะและผลกระทบต่อระบบนิเวศ (Geyer, R. et al., 2017) อย่างไรก็ตาม ความยั่งยืนของพลาสติกชีวภาพไม่ควรพิจารณาจากความสามารถในการย่อยสลายเพียงอย่างเดียว แต่ควรครอบคลุมแหล่งที่มาของวัตถุดิบ ประสิทธิภาพของกระบวนการผลิต การใช้พลังงาน การจัดการของเสีย และระบบ End - of - Life ด้วย ในด้านวัตถุดิบ วัสดุเหลือทิ้งจากอุตสาหกรรมและการเกษตรมีศักยภาพในการเป็นแหล่งไบโอพอลิเมอร์ เนื่องจากสามารถลดการใช้ทรัพยากรใหม่และเพิ่มมูลค่าให้กับของเสีย โดยผลพลอยได้จากอุตสาหกรรมสัตว์ เช่น คอลลาเจน เจลาติน เคราติน โปรตีนไมโอฟิบริลลาร์ และไคโตซาน สามารถนำไปพัฒนาเป็นฟิล์มชีวภาพและบรรจุภัณฑ์อาหารได้ เนื่องจากมีคุณสมบัติด้านความแข็งแรงเชิงกล การกั้นออกซิเจน และการย่อยสลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ การพัฒนาพลาสติกชีวภาพยังสอดคล้องกับ SDG 12 และ SDG 13 ซึ่งสนับสนุนการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืนและการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า พลาสติกชีวภาพมีศักยภาพในการเป็นวัสดุบรรจุภัณฑ์ทางเลือก แต่ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องพิจารณาอย่างเป็นระบบตั้งแต่แหล่งวัตถุดิบ กระบวนการผลิต ประสิทธิภาพการใช้งาน ไปจนถึงการจัดการหลังการใช้งาน โดยเฉพาะวัสดุชีวภาพที่ผลิตจากของเสียซึ่งสามารถเชื่อมโยงแนวคิด Waste Valorization กับ Circular Economy ได้

3. การประเมินมูลค่าของเสียในโรงเชือดสัตว์ปีก (Poultry Slaughterhouse Waste Valorization)

อุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์ปีกสร้างของเสียและผลพลอยได้จำนวนมาก โดยเฉพาะขนสัตว์ปีกซึ่งเป็นแหล่งเคราตินธรรมชาติที่สำคัญ ขณะที่เลือด หนัง ไขมัน และเนื้อเยื่อเกี่ยวพันมีโปรตีนและคอลลาเจนที่สามารถนำไปพัฒนาเป็นวัสดุชีวภาพและผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มได้ (Shavandi, A. et al., 2023) การกำจัดของเสียจากโรงเชือดสัตว์โรงเชือดสัตว์อย่างไม่เหมาะสมอาจก่อให้เกิดปัญหาการปนเปื้อนของแหล่งน้ำ การปล่อยก๊าซเรือนกระจก กลิ่น และการสะสมของของเสียอินทรีย์ ดังนั้น แนวคิด Waste Valorization จึงได้รับความสนใจในฐานะกลยุทธ์ของเศรษฐกิจหมุนเวียน Waste Valorization หมายถึงกระบวนการเปลี่ยนของเสียที่มีมูลค่าต่ำให้เป็นวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูงขึ้นผ่านกระบวนการทางเทคโนโลยี เช่น การสกัดไบโอพอลิเมอร์ การผลิตพลังงานชีวภาพ การหมัก และการแปรรูปทางชีวเคมี งานวิจัยพบว่าของเสียจากโรงเชือดสัตว์สามารถนำไปผลิตพลาสติกชีวภาพ ปุ๋ยชีวภาพ ก๊าซชีวภาพ และสารเคมีชีวภาพได้ นอกจากนี้ การนำของเสียสัตว์ปีกเข้าสู่ระบบ Circular Bioeconomy สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ลดภาระการจัดการของเสีย และสร้างผลิตภัณฑ์ชีวภาพมูลค่าเพิ่มสำหรับอุตสาหกรรมอาหารและบรรจุภัณฑ์

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า ของเสียจากโรงเชือดสัตว์ปีกไม่ได้เป็นเพียงภาระด้านสิ่งแวดล้อม แต่สามารถทำหน้าที่เป็นแหล่งวัตถุดิบชีวภาพสำหรับผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มได้ อย่างไรก็ตาม องค์ความรู้เดิมยังมีการศึกษาแยกตามประเภทของของเสียและผลิตภัณฑ์ ดังนั้นจึงมีช่องว่างในการบูรณาการของเสียจากโรงเชือดสัตว์ปีกเข้าสู่ระบบบรรจุภัณฑ์ชีวภาพฮาลาลอย่างเป็นระบบ

4. เศรษฐกิจหมุนเวียนและระบบอาหารที่ยั่งยืน (Circular Economy and Sustainable Food Systems)

เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) มุ่งลดการใช้ทรัพยากรใหม่ ลดของเสีย และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรผ่านการใช้ซ้ำ การนำกลับมาใช้ใหม่ และการหมุนเวียนวัสดุ ซึ่งแตกต่างจากระบบเศรษฐกิจเชิงเส้นที่มีลักษณะ ผลิต ใช้ ทิ้ง ในบริบทของระบบอาหาร แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างมีประสิทธิภาพ การลดเศษอาหาร การใช้พลังงานสะอาด และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ยั่งยืน ระบบอาหารที่ยั่งยืนต้องสร้างสมดุลระหว่างความมั่นคงทางอาหาร การอนุรักษ์ทรัพยากร ความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม โดยต้องพิจารณาผลกระทบตลอดห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การบรรจุ การขนส่ง และการกำจัดของเสีย บรรจุภัณฑ์ชีวภาพจากของเสียโรงเชือดสัตว์ปีกจึงมีความสอดคล้องกับ Circular Economy เนื่องจากสามารถเปลี่ยนของเสียอินทรีย์ให้เป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่ม และเมื่อหมดอายุการใช้งานสามารถนำกลับเข้าสู่ระบบชีวภาพผ่านการทำปุ๋ยหมักหรือการย่อยสลายทางชีวภาพได้ นอกจากนี้ ระบบบรรจุภัณฑ์ที่ยั่งยืนยังสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิด ESG และการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของอุตสาหกรรมอาหาร

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า Circular Economy เป็นกรอบสำคัญในการเชื่อมโยงของเสียจากโรงเชือดสัตว์ปีกกับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชีวภาพ โดยเปลี่ยนของเสียจาก “ปลายทางของระบบการผลิต” ให้กลายเป็น “วัตถุดิบสำหรับระบบการผลิตใหม่” อย่างไรก็ตาม การนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้กับบรรจุภัณฑ์ฮาลาลจำเป็นต้องเพิ่มเติมมิติด้านความถูกต้องตามหลักฮาลาลและความปลอดภัยในการสัมผัสอาหาร

5. ความยั่งยืนฮาลาลและจริยธรรมสิ่งแวดล้อมอิสลาม (Halal Sustainability and Islamic Environmental Ethics)

แนวคิดฮาลาลในปัจจุบันไม่ได้จำกัดเฉพาะการอนุญาตด้านอาหารตามหลักศาสนาอิสลาม แต่ยังเกี่ยวข้องกับความสะอาด สุขอนามัย ความปลอดภัย จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม แนวคิด Halalan Tayyiban จึงสะท้อนถึงการผลิตและการบริโภคที่ถูกต้อง สะอาด ปลอดภัย และมีคุณภาพ

จริยธรรมสิ่งแวดล้อมอิสลามให้ความสำคัญกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ความสมดุลของระบบนิเวศ และการหลีกเลี่ยงการสร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม โดยหลักสำคัญ ได้แก่ Khalifah ซึ่งสะท้อนบทบาทของมนุษย์ในการดูแลโลก Mizan ซึ่งสะท้อนความสมดุล Tayyib ซึ่งเกี่ยวข้องกับความดี ความสะอาด และคุณภาพ และ Israf ซึ่งเน้นการหลีกเลี่ยงความฟุ่มเฟือยและการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง หลักการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิด Circular Economy และ SDGs ในด้านการลดของเสีย การอนุรักษ์ทรัพยากร และการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Bachtiar, W. et al., 2024) ในบริบทของบรรจุภัณฑ์ชีวภาพ การนำวัสดุจากของเสียสัตว์ปีกที่มาจากกระบวนการเชือดตามหลักชารีอะฮ์มาใช้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม ลดของเสีย และสนับสนุนการผลิตอย่างรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Green Halal Industry และ Circular Bioeconomy

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า แนวคิด Halalan Tayyiban สามารถทำหน้าที่เป็นมิติด้านจริยธรรมและความถูกต้องของระบบบรรจุภัณฑ์ชีวภาพ โดยเชื่อมโยงความถูกต้องของวัตถุดิบ ความสะอาด ความปลอดภัย การลดของเสีย และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน อย่างไรก็ตาม ยังมีช่องว่างในการพัฒนากรอบแนวคิดที่บูรณาการหลักฮาลาลเข้ากับสมรรถนะและความยั่งยืนของบรรจุภัณฑ์ชีวภาพอย่างเป็นระบบ

6. การนำของเสียจากโรงเชือดสัตว์ปีกฮาลาลมาผลิตภาชนะและบรรจุภัณฑ์อาหาร

การนำของเสียจากโรงเชือดสัตว์ปีกฮาลาลมาผลิตบรรจุภัณฑ์อาหารสามารถพัฒนาได้ผ่านเทคโนโลยี Bioplastics และ Edible Films (Bhat, Z. et al., 2023) ภายใต้แนวคิด Circular Economy และ Sustainable Packaging โดยวัตถุดิบจำเป็นต้องมีแหล่งที่มาและกระบวนการจัดการที่สอดคล้องกับหลักฮาลาล เพื่อป้องกันประเด็น Haram และ Najis (Bhat, Z. et al., 2023) ของเสียแต่ละประเภทมีศักยภาพแตกต่างกัน เช่น ขนไก่สามารถนำมาสกัดเคราตินเพื่อผลิตถาดอาหาร กล่องอาหาร และวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่มีน้ำหนักเบา ทนความร้อน และย่อยสลายได้ (Shavandi, A. et al., 2023) โดยอาจใช้กระบวนการสกัดเคราตินและขึ้นรูปด้วย Injection Molding หรือ Compression Molding (Ossai, I. et al., 2022) ขณะที่หนังและกระดูกไก่สามารถนำมาเป็นแหล่งคอลลาเจนและเจลาตินเพื่อพัฒนาฟิล์ม ถุงห่ออาหาร และสารเคลือบผิวอาหาร (Zhang, Y. et al., 2023) รวมถึงการพัฒนา Active and Intelligent Packaging ซึ่งอาจเพิ่มหน้าที่ด้านการควบคุมคุณภาพหรือการยืดอายุผลิตภัณฑ์อาหาร (Esmaeili, Y. et al., 2026) นอกจากนี้ ไขมันสัตว์ปีกสามารถนำไปพัฒนาเป็นโฟมชีวภาพและวัสดุกันกระแทกที่ย่อยสลายได้ผ่านการผสมกับพอลิเมอร์ชีวภาพและกระบวนการขึ้นรูปแบบขยายตัว (Zhang, Y. et al., 2023) แนวทางดังกล่าวสามารถสนับสนุน Zero Waste และ Circular Bioeconomy และเพิ่มมูลค่าของผลพลอยได้จากโรงเชือดสัตว์ปีก (Hatta, F. et al., 2023); (European Bioplastics, 2025); (Surya, S. et al., 2023)

ตาราง 1 การเปรียบเทียบศักยภาพของผลพลอยได้จากโรงเชือดสัตว์ปีกสำหรับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชีวภาพ

ชนิดของผลพลอยได้	สารชีวโมเลกุลสำคัญ	คุณสมบัติเด่น	ข้อจำกัดทางเทคนิค	รูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม	สถานะความพร้อม
ขนไก่ (Feather)	Keratin	โปรตีนโครงสร้าง มีศักยภาพในการสร้างฟิล์ม ย่อยสลายได้ และสามารถนำมาพัฒนาเป็นวัสดุชีวภาพ/คอมโพสิต	โครงสร้างพันธะ disulfide ทำให้สกัดยาก ความสามารถในการขึ้นรูปแบบเทอร์โมพลาสติกต่ำ และต้องควบคุมกระบวนการสกัด	ฟิล์มชีวภาพ, coating, composite film, ถาด/แผ่นวัสดุ	สถานะความพร้อมในตารางนี้เป็นการประเมินเชิงสังเคราะห์จากระดับหลักฐานในวรรณกรรม
หนังไก่ (Chicken skin)	Collagen / Gelatin	มีคุณสมบัติสร้างฟิล์มดี มีความแข็งแรงเชิงกลและคุณสมบัติด้านแสงที่เหมาะสม และสามารถปรับปรุงด้วยการผสมพอลิเมอร์อื่น	ดูดความชื้นและไวต่อน้ำ ต้องปรับปรุง water barrier และ mechanical stabilityobject	edible film, food wrapping, coating, composite film[object	สถานะความพร้อมในตารางนี้เป็นการประเมินเชิงสังเคราะห์จากระดับหลักฐานในวรรณกรรม
กระดูก (Bone)	Collagen / Gelatin + mineral fraction	คอลลาเจน/เจลาตินมีคุณสมบัติสร้างฟิล์มและย่อยสลายได้ ส่วนแร่ธาตุสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในผลิตภัณฑ์อื่น	ต้องแยกส่วนแร่และสารอินทรีย์อย่างเหมาะสม กระบวนการสกัดซับซ้อน และต้องควบคุมความบริสุทธิ์	film, coating, composite material	สถานะความพร้อมในตารางนี้เป็นการประเมินเชิงสังเคราะห์จากระดับหลักฐานในวรรณกรรม
ไขมันสัตว์ปีก (Poultry fat)	Lipids / fatty acids	มีศักยภาพเป็นวัตถุดิบชีวภาพและสามารถนำไปแปรรูปเป็นสารตั้งต้นหรือองค์ประกอบของวัสดุชีวภาพ	ต้องควบคุมการเกิดออกซิเดชัน กลิ่น ความเสถียร และความเข้ากันได้กับ polymer matrix	coating, composite material, bio - based polymer/foam	สถานะความพร้อมในตารางนี้เป็นการประเมินเชิงสังเคราะห์จากระดับหลักฐานในวรรณกรรม

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า ผลพลอยได้จากโรงเชือดสัตว์ปีกมีศักยภาพในการนำไปพัฒนาเป็นวัสดุบรรจุภัณฑ์ชีวภาพหลายรูปแบบ แต่การศึกษาที่ผ่านมายังเน้นคุณสมบัติหรือการประยุกต์ใช้ของวัสดุแต่ละชนิดเป็นหลัก จึงมีความจำเป็นต้องสังเคราะห์องค์ความรู้เหล่านี้ให้เป็นกรอบเดียวที่เชื่อมโยงแหล่งวัตถุดิบฮาลาล-เทคโนโลยีการผลิต-สมรรถนะวัสดุ-ความปลอดภัย-สิ่งแวดล้อม

7. คุณสมบัติทางเทคนิคและประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์ชีวภาพจากโปรตีนสัตว์ปีก (Technical Properties and Performance of Poultry - Derived Bioplastic Packaging)

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชีวภาพจากของเสียโรงเชือดสัตว์ปีกไม่ควรพิจารณาเฉพาะความสามารถในการย่อยสลายทางชีวภาพ แต่ต้องพิจารณาคุณสมบัติทางกายภาพ เคมี และเชิงกลให้เหมาะสมกับการใช้งานจริง

ในอุตสาหกรรมอาหาร โดยเฉพาะ Tensile Strength, Elongation at Break, Oxygen Barrier, Water Vapor Barrier, Thermal Resistance และความคงตัวของวัสดุระหว่างการเก็บรักษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการปกป้องอาหารและรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ (Tardy, B. et al., 2023); (Teixeira, S. et al., 2025) โปรตีนจากขนไก่ โดยเฉพาะเคราติน มีโครงสร้างโมเลกุลที่สามารถนำมาสร้างฟิล์มและวัสดุคอมโพสิตชีวภาพได้ อย่างไรก็ตาม วัสดุจากโปรตีนเพียงชนิดเดียวอาจมีข้อจำกัดด้านความเปราะ ความไวต่อความชื้น และความแข็งแรงเชิงกล งานวิจัยจึงให้ความสนใจกับการผสมเคราตินกับพอลิเมอร์ชีวภาพ เช่น ไคโตซาน หรือสารเติมแต่งจากธรรมชาติ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างและสมบัติของวัสดุ (Gunawan, G. et al., 2024) ในทำนองเดียวกัน คอลลาเจนและเจลาตินจากหนังและเนื้อเยื่อเกี่ยวพันสามารถนำมาพัฒนาเป็นฟิล์มชีวภาพและสารเคลือบอาหาร แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความไวต่อความชื้นและความแข็งแรง ซึ่งอาจต้องปรับปรุงด้วย Cross - linking การผสมพอลิเมอร์ หรือการเติมสารออกฤทธิ์ทางชีวภาพ (Zhang, Y. et al., 2023)

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า ศักยภาพของวัตถุดิบชีวภาพเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะยืนยันความพร้อมของบรรจุภัณฑ์สำหรับการใช้งานจริง ดังนั้น การพัฒนา EHBP ควรกำหนดตัวชี้วัดด้านสมรรถนะของวัสดุ ได้แก่ ความแข็งแรงเชิงกล ความสามารถในการกั้นออกซิเจนและความชื้น ความทนทานต่ออุณหภูมิ ความสามารถในการย่อยสลาย และความปลอดภัยต่ออาหาร เพื่อใช้ประเมินความพร้อมตั้งแต่ระดับห้องปฏิบัติการไปจนถึงระดับอุตสาหกรรม (Bente, F. & Robert, D., 2024)

8. ความปลอดภัยของวัสดุและการสัมผัสอาหาร (Food Contact Safety and Material Migration)

ความปลอดภัยของบรรจุภัณฑ์เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาบรรจุภัณฑ์อาหาร โดยเฉพาะวัสดุชีวภาพจากผลพลอยได้ของสัตว์ เนื่องจากอาจมีความเสี่ยงจากสารตกค้าง การปนเปื้อนทางจุลชีววิทยา สารเคมีที่ใช้ในกระบวนการสกัด และการเคลื่อนย้ายสารจากบรรจุภัณฑ์เข้าสู่อาหาร (Migration) ดังนั้น การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชีวภาพจากโรงเชือดสัตว์ปีกจึงต้องพิจารณาความปลอดภัยตั้งแต่วัตถุดิบ การสกัด การแปรรูป การขึ้นรูป และการจัดเก็บ อีกประเด็นสำคัญคือแหล่งที่มาของเจลาตินและคอลลาเจน เนื่องจากแหล่งกำเนิดที่แตกต่างกันอาจมีผลต่อทั้งความปลอดภัยอาหารและความสอดคล้องกับข้อกำหนดฮาลาล การตรวจสอบชนิดและแหล่งที่มาของเจลาตินสามารถดำเนินการด้วยเทคนิคทางวิทยาศาสตร์หลายรูปแบบ และช่วยสนับสนุนระบบตรวจสอบย้อนกลับของวัตถุดิบ

ขณะเดียวกัน แนวโน้มการกำกับดูแลบรรจุภัณฑ์อาหารให้ความสำคัญกับสารเคมีที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ PFAS ซึ่งใช้ในวัสดุบรรจุภัณฑ์บางประเภทเพื่อเพิ่มคุณสมบัติในการต้านน้ำและไขมัน แต่มีข้อกังวลด้านการสะสมในสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (Li, R. et al., 2026) ทั้งนี้ PPWR ของสหภาพยุโรปยังมีมาตรการจำกัด PFAS ในบรรจุภัณฑ์ที่สัมผัสอาหารด้วย

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า ความปลอดภัยในการสัมผัสอาหารและความสอดคล้องกับหลักฮาลาลเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการนำผลพลอยได้จากสัตว์ปีกมาใช้เป็นบรรจุภัณฑ์อาหาร ดังนั้น EHBP Framework ควรครอบคลุมการตรวจสอบสารตกค้าง การทดสอบ Migration การปนเปื้อนจุลินทรีย์ ความปลอดภัยทางพิษวิทยา สารต้องห้าม เช่น PFAS และการตรวจสอบความสอดคล้องกับมาตรฐานบรรจุภัณฑ์อาหารและข้อกำหนดฮาลาล

9. การประเมินวัฏจักรชีวิตและคาร์บอนฟุตพริ้นท์ของบรรจุภัณฑ์ชีวภาพ (Life Cycle Assessment and Carbon Footprint)

แม้ว่าพลาสติกชีวภาพจะถูกนำเสนอเป็นทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แต่ความยั่งยืนไม่ควรประเมินจากความสามารถในการย่อยสลายเพียงอย่างเดียว เนื่องจากกระบวนการผลิตอาจเกี่ยวข้องกับการใช้พลังงาน น้ำ สารเคมี การขนส่ง และการจัดการของเสีย ดังนั้น Life Cycle Assessment (LCA) จึงมีความสำคัญในการประเมินผลกระทบตลอดวัฏจักรชีวิตและเปรียบเทียบทางเลือกด้านบรรจุภัณฑ์ สำหรับบรรจุภัณฑ์จากของเสีย

โรงเชือดสัตว์ปีก การประเมิน LCA สามารถครอบคลุมตั้งแต่การเกิดของเสีย การรวบรวมและคัดแยก การสกัดเคราตินหรือคอลลาเจน การใช้พลังงานและสารเคมี การขึ้นรูป การขนส่ง การใช้งาน และ End - of - Life การประเมินดังกล่าวช่วยระบุ Hotspot ของระบบและสนับสนุนการปรับปรุงกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ Circular Economy ซึ่งมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและลดการสูญเสียออกจากระบบ โดยการเปลี่ยนของเสียจากโรงเชือดสัตว์ปีกให้เป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตภัณฑ์ใหม่สามารถลดภาระในการจัดการของเสียและเพิ่มมูลค่าทรัพยากร อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมควรได้รับการยืนยันด้วยข้อมูลเชิงปริมาณจาก LCA และ Carbon Footprint เพื่อหลีกเลี่ยงการกล่าวอ้างด้านสิ่งแวดล้อมที่เกินกว่าหลักฐานเชิงประจักษ์

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า ความยั่งยืนของบรรจุภัณฑ์ชีวภาพจำเป็นต้องได้รับการพิสูจน์ด้วยข้อมูลเชิงปริมาณตลอดวัฏจักรชีวิต ไม่ควรพิจารณาเพียงแหล่งที่มาของวัตถุดิบหรือความสามารถในการย่อยสลาย ดังนั้น EHBP Framework ควรเพิ่มองค์ประกอบ Carbon and Environmental Performance โดยพิจารณาตัวชี้วัด เช่น kgCO_2e ต่อหน่วยบรรจุภัณฑ์ การใช้พลังงาน kWh/kg วัสดุ การใช้น้ำ ปริมาณของเสียที่ลดลง และสัดส่วนวัตถุดิบจากของเสีย

10. ระบบตรวจสอบย้อนกลับและการรับรองฮาลาลสำหรับวัสดุบรรจุภัณฑ์ (Halal Traceability and Certification of Packaging Materials)

การนำผลพลอยได้จากโรงเชือดสัตว์ปีกมาใช้ผลิตบรรจุภัณฑ์อาหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) เนื่องจากสถานะฮาลาลของวัสดุไม่ได้ขึ้นอยู่เฉพาะชนิดของวัตถุดิบ แต่ยังเกี่ยวข้องกับแหล่งที่มา กระบวนการผลิต การจัดเก็บ การขนส่ง และโอกาสในการปนเปื้อนระหว่างกระบวนการผลิต (Bachtiar, W. et al., 2024) แนวคิด Traceability สามารถขยายจากอุตสาหกรรมเนื้อสัตว์ฮาลาลไปสู่ระบบบรรจุภัณฑ์ โดยควรสามารถตรวจสอบย้อนกลับวัตถุดิบตั้งแต่โรงเชือดสัตว์ปีกไปจนถึงกระบวนการสกัด การผลิตวัสดุ การขึ้นรูป การจัดเก็บ และการนำไปใช้กับผลิตภัณฑ์อาหาร ในบริบทของ EHBP วัตถุดิบควรมีหลักฐานแสดงแหล่งที่มาของสัตว์และกระบวนการเชือดที่เป็นไปตามหลักฮาลาล รวมถึงการควบคุมการแยกพื้นที่ อุปกรณ์ และกระบวนการจากวัสดุที่อาจเป็น Haram หรือ Najis นอกจากนี้ ควรมีเอกสารและระบบ Digital Traceability เพื่อสนับสนุนการตรวจสอบย้อนกลับและการตรวจประเมิน โดยสามารถเชื่อมโยงกับระบบคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร เช่น GMP และ HACCP เพื่อสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นตลอดห่วงโซ่อุปทาน

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า Traceability เป็นองค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงความถูกต้องของวัตถุดิบฮาลาลกับความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของบรรจุภัณฑ์ ดังนั้น EHBP Framework ควรประกอบด้วย Halal Raw Material Verification, Process Integrity, Cross - Contamination Control, Traceability และ Halal Certification เพื่อให้สามารถตรวจสอบสถานะของวัสดุได้ตลอดห่วงโซ่คุณค่า

11. การจัดการเมื่อสิ้นสุดอายุการใช้งานและการออกแบบเพื่อเศรษฐกิจหมุนเวียน (End - of - Life Management and Circular Design)

ประสิทธิภาพด้านความยั่งยืนของบรรจุภัณฑ์ไม่ได้สิ้นสุดเมื่อผลิตภัณฑ์ถูกนำไปใช้งาน แต่จำเป็นต้องพิจารณาการจัดการหลังการใช้งาน เช่น การนำกลับมาใช้ใหม่ การรีไซเคิล การทำปุ๋ยหมัก การย่อยสลายทางชีวภาพ หรือการนำกลับเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ตั้งแต่ต้นจึงควรคำนึงถึง End - of - Life Management ตามหลัก Design for Circularity สำหรับบรรจุภัณฑ์ชีวภาพจากของเสียโรงเชือดสัตว์ปีก การย่อยสลายทางชีวภาพเป็นคุณสมบัติที่มีศักยภาพ แต่จำเป็นต้องพิจารณาสภาวะที่เหมาะสมต่อการย่อยสลาย เช่น อุณหภูมิ ความชื้น ชนิดของจุลินทรีย์ และระยะเวลา หากวัสดุต้องการสภาวะเฉพาะในการย่อยสลาย ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมอาจแตกต่างจากวัสดุที่สามารถย่อยสลายได้ในระบบจัดการขยะทั่วไป ดังนั้น

การออกแบบจึงควรเชื่อมโยงกับโครงสร้างพื้นฐานด้านการจัดการขยะในพื้นที่เป้าหมาย แนวคิด Circular Design ยังสนับสนุนการลดการใช้วัสดุเกินความจำเป็น การออกแบบให้สามารถแยกส่วนประกอบได้ง่าย และการเลือกใช้วัสดุที่ไม่สร้างสารปนเปื้อนเข้าสู่ระบบรีไซเคิลหรือระบบชีวภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มกฎระเบียบด้านบรรจุภัณฑ์ของสหภาพยุโรปและแนวทางของ (Konti, A. et al., 2022) โดย PPWR กำหนดกรอบการจัดการบรรจุภัณฑ์ตลอดวัฏจักรชีวิต รวมถึงการป้องกันขยะ การใช้ซ้ำ การรีไซเคิล และการจัดการบรรจุภัณฑ์หลังการใช้งาน

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า End - of - Life ไม่ควรถูกพิจารณาเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่แยกออกจากการออกแบบ แต่ควรเป็นองค์ประกอบที่กำหนดตั้งแต่ต้นทางของการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ดังนั้น EHBP Framework ควรประเมินความสามารถในการย่อยสลาย การทำปุ๋ยหมัก การนำกลับมาใช้ประโยชน์ การรีไซเคิล และผลกระทบหลังการใช้งาน เพื่อให้บรรจุภัณฑ์สามารถเป็นส่วนหนึ่งของ Circular Food System ได้อย่างแท้จริง

สรุป

สรุปการสังเคราะห์รวมเพื่อนำเข้าสู่ EHBP Framework จากการทบทวนวรรณกรรมทั้ง 11 ประเด็น พบว่าองค์ความรู้เดิมมีการศึกษาอย่างกว้างขวางในด้าน บรรจุภัณฑ์ยั่งยืน พลาสติกชีวภาพ การเพิ่มมูลค่าของเสียจากสัตว์ปีก เศรษฐกิจหมุนเวียน สมรรถนะของวัสดุ ความปลอดภัยอาหาร LCA คาร์บอนฟุตพริ้นท์ และระบบตรวจสอบย้อนกลับฮาลาล แต่การศึกษาในแต่ละด้านยังมีลักษณะค่อนข้างแยกส่วน โดยเฉพาะการเชื่อมโยงระหว่าง ของเสียจากโรงเชือดสัตว์ปีก วัสดุชีวภาพ สมรรถนะบรรจุภัณฑ์ ดังนั้น ช่องว่างขององค์ความรู้ไม่ได้อยู่ที่การขาดข้อมูลเกี่ยวกับวัสดุชีวภาพเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการขาดกรอบบูรณาการที่สามารถเชื่อมโยงมิติเหล่านี้เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะในบริบทของบรรจุภัณฑ์อาหารจากผลพลอยได้ของโรงเชือดสัตว์ปีกฮาลาล จากการสังเคราะห์วรรณกรรมดังกล่าว ผู้เขียนจึงเสนอเพิ่มกรอบแนวคิดในการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญ ในการทำวิจัยในอนาคต ได้แก่ 1) Halal Raw Material and Traceability 2) Biomaterial and Technical Performance 3) Food Contact Safety 4) Circular Economy and Waste Valorization 5) Carbon and Environmental Performance และ 6) End - of - Life and Circular Design ภายใต้หลัก Halalan Tayyiban, Circular Bioeconomy และ Sustainable Packaging โดยกรอบดังกล่าวเป็น ข้อเสนอเชิงแนวคิดของผู้เขียนจากการสังเคราะห์วรรณกรรม มิใช่ข้อค้นพบที่ยืนยันจากการทดลองของการศึกษานี้

เอกสารอ้างอิง

Bachtiar, W. et al. (2024). Halal food sustainable traceability framework for the meat processing industry. Journal of Islamic Marketing, 15(11), 2759-2784.

Bente, F. & Robert, D. (2024). Enhancing circular supply chains via ecological packaging: An empirical investigation of an extended producer responsibility network. Journal of Cleaner Production, 468, 142948. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2024.142948.

Bhat, Z. et al. (2023). Characteristics and application of animal byproduct-based films and coatings in the packaging of food products. Trends in Food Science & Technology, 140, 104143. https://doi.org/10.1016/j.tifs.2023.104143.

Esmaeili, Y. et al. (2026). Organic wastes to next-generation bioplastics through intelligent biomanufacturing of polyhydroxyalkanoates. npj Materials Sustainability, 4, 22. https://doi.org/10.1038/s44296-026-00104-z.

European Bioplastics. (2025). BIOPLASTICS MARKET DEVELOPMENT UPDATE 2025. Retrieved September

15, 2026, from https://www.european-bioplastics.org/bioplastics-market-development-update-2025/

Gunawan, G. et al. (2024). Keratin - based bioplastics extracted from chicken feathers: Effect of chitosan concentration on the structural, chemical bonding, and mechanical properties of bioplastics. International Journal of Biological Macromolecules, 265, 130722. https://doi.org/10.1016/j.ijbiomac.2024.130722.

Hatta, F. et al. (2023). Recent advances in halal bioactive materials for intelligent food packaging indicator. Foods, 12(12), 2387. https://doi.org/10.3390/foods12122387.

Konti, A. et al. (2022). The Determinants of the Growth of the European Bioplastics Sector-A Fuzzy Cognitive Maps Approach. Sustainability, 14(10), 6035; https://doi.org/10.3390/su14106035.

Li, R. et al. (2026). Per-and polyfluoroalkyl substances in food contact materials: Migration, health risks and sustainable alternatives. Trends in Food Science & Technology, 172, 105667. https://doi.org/10.1016/j.tifs.2026.105667https://doi.org/10.3390/polym13152561.

Ossai, I. et al. (2022). Valorisation of keratinous wastes: A sustainable approach towards a circular economy. Waste Management, 151, 81 - 104. https://doi.org/10.1016/j.wasman.2022.07.021.

Shavandi, A. et al. (2023). Valorization of poultry feather keratin into biodegradable biomaterials. Waste Management, 167, 55 - 63. https://doi.org/10.1016/j.wasman.2023.05.018.

Surya, S. et al. (2023). Edible packaging: A technological update for the sustainable future of the food industry. Applied Sciences, 13(14), 8234. https://doi.org/10.3390/app13148234.

Tardy, B. et al. (2023). Advancing bio-based materials for sustainable solutions to food packaging. Nature Sustainability, 6(4), 360-367.

Teixeira, S. et al. (2025). Sustainable and biodegradable polymer packaging: Perspectives, challenges, and opportunities. Food Chemistry, 470, 142652. https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0308814624043024.

Zhang, Y. et al. (2023). Effects of physical crosslinking methods on digestibility in vitro and safety of edible packaging: A primary study on collagen films. Food Materials Research, 3, 4. https://doi.org/10.48130/FMR-2023-0004.

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2*

DEVELOPMENT OF A SCHOOL ADMINIST RATION MODEL BASED ON THE FIVE - POWER STRATEGIC MANAGEMENT APPROACH TO ENHANCE THE EFFECTIVENESS OF ENVIRONMENTAL EDUCATION SCHOOL OPERATIONS AT MATTHAYOM WATNONGCHOK SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK2

ประจวบ อินทแย้ม
Prachuap Inthayaem
โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Mattayom Watnongchok S.D.chool, Bangkok, Thailand
Corresponding author E - mail: vice.prachuap@gmail.com
Tel: 090-655-4519

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็น 2) พัฒนารูปแบบ 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ4) ประเมินรูปแบบ ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ระยะ ได้แก่ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร และความต้องการจำเป็นกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 13 คน ได้แก่ คณะผู้บริหารสถานศึกษา 4 คน และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 คน ด้วยการสนทนากลุ่ม ใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์เนื้อหา 2) พัฒนารูปแบบกับผู้เชี่ยวชาญ 13 คน ด้วยการสนทนากลุ่ม ใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา 3) ทดลองใช้รูปแบบและประเมินคุณภาพกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการงานโรงเรียนสีเขียว 6 คน ใช้แบบประเมินคุณภาพการดำเนินงาน วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 4) เป็นการประเมินรูปแบบกับกลุ่มตัวอย่าง 46 คน ได้แก่ คณะผู้บริหาร 4 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 คน คณะกรรมการงานโรงเรียนสีเขียว 18 คน หัวหน้ากลุ่มสาระฯ 9 คน และตัวแทนผู้ปกครองเครือข่าย 6 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานศึกษาขาดการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบในหลายด้าน ควรพัฒนาแนวทางการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรม 2) รูปแบบมี 5 องค์ประกอบ คือ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการของรูปแบบ การประเมินผลของรูปแบบ เงื่อนไขความสำเร็จและการนำรูปแบบไปใช้ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = .10) 3) เมื่อทดลองใช้ พบว่า สถานศึกษามีค่าเฉลี่ยมีการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา 98.17 คะแนน (ระดับดีเยี่ยม) และ4) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่ามีความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = .45)

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารสถานศึกษา, แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์, โมเดล 5 พลัง, โรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

* Received 25 August 2026; Revised 22 September 2026; Accepted 30 September 2026

Abstract

This research aimed to: 1) study basic information and needs; 2) develop a model; 3) implement the model; and 4) evaluate the model. The study employed a four - phase research and development (R&D) process. Phase 1 involved studying basic information from relevant sources using a document analysis form and assessing the needs of 13 informants, comprising four school administrators and nine members of the Basic Education School Committee, through focus group discussions, using a focus group discussion record form and content analysis. Phase 2 involved developing the model with 13 experts through focus group discussions, using a focus group discussion record form and an appropriateness and feasibility assessment form; data were analyzed using the mean, standard deviation, and content analysis. Phase 3 involved implementing the model and evaluating its implementation quality with six members of the Green School Committee using an implementation quality assessment form; data were analyzed using the mean and standard deviation. Phase 4 involved evaluating the model with 46 participants, comprising four school administrators, nine members of the Basic Education School Committee, 18 members of the Green School Committee, nine heads of learning areas, and six parent representatives from the parent network. The results revealed that: 1) the school lacked systematic environmental implementation in several areas, indicating the need to develop concrete operational guidelines; 2) the model comprised five components: principles, objectives, processes, evaluation, and conditions for success and model implementation, with overall appropriateness and feasibility at the highest level ($\bar{X}$ = 4.91, SD = 0.10); 3) following implementation, the school achieved a mean score of 98.17 for environmental education school operations, which was at the excellent level; and 4) the overall accuracy and usefulness of the model were at the highest level ($\bar{X}$ = 4.83, SD = 0.45).

Keywords: School Administration Model, Strategic Management, Five-Power Model, Environmental Education School

บทนำ

ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นความท้าทายสำคัญของโลก อันเกิดจากการใช้ทรัพยากรอย่างไม่สมดุล การขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง รวมถึงการขาดความรู้และจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม องค์การสหประชาชาติจึงผลักดันการพัฒนาสิ่งแวดล้อมศึกษาผ่านการประชุมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมมนุษย์และแผนปฏิบัติการ Agenda 21 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ประเทศไทยได้กำหนดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในรัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมุ่งให้สถานศึกษาขับเคลื่อนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

เพื่อตอบสนองนโยบายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พัฒนาเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยยึดแนวทาง Whole - school Approach ซึ่งมุ่งบูรณาการการบริหาร การจัดการเรียนรู้ การจัดการทรัพยากร การมีส่วนร่วมของเครือข่าย และผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้มีการขับเคลื่อนแนวปฏิบัติและนโยบายโดย

กำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ว่า “การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มิตรกับสิ่งแวดล้อม ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยมีนิเทศ ติดตามและรายงานผลนโยบายและจุดเน้นสู่การปฏิบัติในรูปแบบวิจัยเป็นฐาน จากรายงานผลการดำเนินงาน พบว่า สถานศึกษาในสังกัดหลายแห่งยังประสบปัญหาในการกำหนดและนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของนโยบาย ความไม่ชัดเจนของกลยุทธ์ในการปฏิบัติและผู้รับผิดชอบ รวมถึงการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้การดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาขาดความต่อเนื่องและไม่ยั่งยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2, 2566)

โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอกมีการขับเคลื่อนโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาตามแนวทาง Whole - School Approach และประยุกต์ใช้กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ร่วมกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน แต่ยังพบปัญหาด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรและนักเรียน ความต่อเนื่องและความชัดเจนของนโยบายและผู้รับผิดชอบ รวมถึงการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ยังไม่เป็นระบบ ส่งผลให้ประสิทธิภาพการดำเนินงานและการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนยังไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐพงศ์ อิ่มใจและคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาควรนำกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์หรือพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา (ณัฐพงศ์ อิ่มใจและคณะ, 2567)

จากสภาพปัญหาและความจำเป็นดังกล่าว สถานศึกษายังขาดรูปแบบการบริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นแนวทางการการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาให้เกิดต่อเนื่องและเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยมุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน ตลอดจนเป็นต้นแบบที่สามารถประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอื่นเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ (โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก, 2566)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ดำเนินการ 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและรายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

1.1 แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร ตำรา วารสารวิจัย บทความ รายงานงานวิจัยที่สามารถสืบค้นจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ การบริหารเชิงกลยุทธ์ การวิจัยและพัฒนา การสนทนากลุ่ม การประเมินความต้องการจำเป็น แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา รายงานวิธีการและผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร มีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือ

1.2.2 ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร

1.2.3 สร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร

1.2.4 นำแบบวิเคราะห์เอกสารที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ

1.2.5 ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบวิเคราะห์เอกสารที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือไปบันทึกผลการศึกษาเอกสารและแนวคิดจากแหล่งข้อมูล

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวิเคราะห์เอกสารโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. การศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง

2.1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก จำนวน 13 คน ได้แก่ คณะผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2.2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและประเด็นการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด มีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.2.1 ศึกษาข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม การดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาและรายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

2.2.2 สร้างแบบบันทึกการสนทนากลุ่มและประเด็นการสนทนากลุ่ม

2.2.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยนำแบบบันทึกการสนทนากลุ่มไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ ด้านเนื้อหา จำนวน 2 คน ด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และด้านการวิจัย จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่าแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ทั้งฉบับมีค่าความสอดคล้องคือ 1.00

2.2.4 นำแบบสนทนากลุ่มไปใช้จริง

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 13 คน ประชุมกันและประเมินความความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบแบบบันทึกการสนทนากลุ่มโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติคือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา วิทยฐานะไม่ต่ำกว่าเชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน 2) ศึกษานิเทศก์และมีปฏิบัติหน้าที่นิเทศ ติดตามด้านการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา จำนวน 4 คน 3) อาจารย์มหาวิทยาลัย ตำแหน่งรองศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน และ4) ผู้เชี่ยวชาญสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

2.1 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและประเด็นการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด สร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.1.1 ศึกษาข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับการสนทนากลุ่ม การดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาและรายงานผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

2.1.2 สร้างแบบบันทึกการสนทนากลุ่มและประเด็นการสนทนากลุ่ม

2.1.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยนำแบบบันทึกการสนทนากลุ่มไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ ด้านเนื้อหา จำนวน 2 คน ด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และด้านการวิจัย จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ทั้งฉบับมีค่าความสอดคล้องคือ 1.00

2.1.4 นำแบบสนทนากลุ่มไปใช้จริง

2.2 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ มีลักษณะเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ โดยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 5 (ระดับ 5 หมายถึง เหมาะสม/เป็นไปได้มากที่สุด และระดับ 1 หมายถึง เหมาะสม/เป็นไปได้น้อยที่สุด) มีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ วิธีการสร้างแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ พร้อมสร้างแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

2.2.2 ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยนำแบบประเมินไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ ด้านเนื้อหา จำนวน 2 คน ด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และด้านการวิจัย จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ทั้งฉบับมีค่าความสอดคล้องคือ 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 การยกร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา มีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อนประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอกและความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวทางการพัฒนารูปแบบ

3.1.2 ยกร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

3.2 ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาข้อ โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 13 คน เพื่อทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลด้วยรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนารูปแบบใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

1. ประชากร ได้แก่ คณะผู้บริหาร จำนวน 4 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน คณะครูโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก จำนวน 133 คน และตัวแทนผู้ปกครองเครือข่ายระดับชั้น ปีการศึกษา 2567 จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 152 คน ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการงานโรงเรียนสีเขียวทั้ง 6 ระดับชั้น จำนวน 6 คนรวมทั้งสิ้น 6 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และผ่านการอบรมแนวทางการประเมินและขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประเมินผลงานการสร้างรูบริคเพื่อให้คะแนนสำหรับการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา มีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาของสถานศึกษา และการสร้างสร้างรูบริคเพื่อให้คะแนน

2.2 นำผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาเอกสาร มากำหนดเป็นประเด็นในการสร้างแบบประเมิน

2.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมิน โดยนำแบบประเมินไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ ด้านเนื้อหา จำนวน 2 คน ด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และด้านการวิจัย จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า แบบประเมินทั้งฉบับมีค่าความสอดคล้องคือ 1.00

2.4 นำแบบประเมินไปทดลองใช้กับคณะครู กับคณะครู ผู้ปกครองโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก จำนวน 10 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำผลที่ได้มาคำนวณเพื่อหาค่าความเชื่อถือได้ ซึ่งมีค่าเท่ากับ .96 และนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ในปีการศึกษา 2567

3.1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อนประสิทธิผล การดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอกและความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวทางการพัฒนารูปแบบ

3.1.2 เมื่อทดลองเสร็จ ผู้วิจัยดำเนินการให้กลุ่มตัวอย่าง 6 คน ประเมินคุณภาพการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้ง 5 ด้าน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพการดำเนินงาน

3.1.3 นำผลการศึกษามาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

1. ประชากร ได้แก่ คณะผู้บริหาร จำนวน 4 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน คณะครูโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก จำนวน 133 คน และตัวแทนผู้ปกครองเครือข่ายระดับชั้น ปีการศึกษา 2567 จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 152 คน ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก จำนวน 46 คน ได้แก่ คณะผู้บริหาร จำนวน 4 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน คณะกรรมการงานโรงเรียนสีเขียวทั้ง 6 ระดับชั้น จำนวน 18 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 9 คน และตัวแทนผู้ปกครองเครือข่ายระดับชั้น ปีการศึกษา 2567 จำนวน 6 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

2.1 แบบประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ มีลักษณะเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ โดยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนตั้งแต่ 1 ถึง 5 (ระดับ 5 หมายถึง ถูกต้อง/เป็นประโยชน์มากที่สุด และระดับ 1 หมายถึง ถูกต้อง/เป็นประโยชน์น้อยที่สุด) มีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.1.1 ศึกษาเอกสารแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศึกษาเอกสารแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดทำ แบบประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

2.1.2 นำผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาเอกสาร มากำหนดเป็นประเด็นในการสร้างแบบประเมิน

2.1.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมิน โดยนำแบบประเมินไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ ด้านเนื้อหา จำนวน 2 คน ด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และด้านการวิจัย จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า แบบประเมินทั้งฉบับมีค่าความสอดคล้องคือ 1.00

2.1.4 นำแบบประเมินไปทดลองใช้กับคณะครู กับคณะครู ผู้ปกครองโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก จำนวน 10 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำผลที่ได้มาคำนวณเพื่อหาค่าความเชื่อถือได้ ซึ่งมีค่าเท่ากับ .96 และนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

2.2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเพื่อศึกษาความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งมีโครงสร้าง มีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

2.2.1 ศึกษาเอกสารแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศึกษาเอกสารแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดทำ แบบสัมภาษณ์

2.2.2 นำผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาเอกสาร มากำหนดเป็นประเด็นในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.2.3 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบประเมินไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ ด้านเนื้อหา จำนวน 2 คน ด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และด้านการวิจัย จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า แบบประเมินทั้งฉบับมีค่าความสอดคล้องคือ 1.00

2.1.4 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจากนั้นนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์และแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็น เพื่อศึกษาความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง ไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินงานดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 วิเคราะห์ข้องมูลสัมภาษณ์ความคิดเห็น เพื่อศึกษาความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบโดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความเรียง

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

1.1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอกมีการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกองค์ประกอบ แต่ยังมีประเด็นที่ขาดการดำเนินงานและควรมีการพัฒนาเพื่อให้การดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม ควรมีการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามความต้องการจำเป็นของโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมของทุกของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์โมเดล 5 พลัง ซึ่งประกอบด้วย 5 กระบวนการ ได้แก่ 1) รู้รอบ-รอบรู้ 2) ชี้ชัด-จัดทิศ 3) คิดแผน-แสนกล 4) ลงมือ-ถือมั่น 5) ติดตาม-งอกงาม เพื่อการขับเคลื่อนประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

1.2 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในว่าสถานศึกษาควรมีการขับเคลื่อนขับเคลื่อนประสิทธิผลการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยมีการปรับหรือพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้มีความชัดเจนต่อเนื่อง เป็นระบบและครอบคลุมทุกมิติการดำเนินงาน มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานเป็นรูปธรรมตั้งแต่นโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาของสถานศึกษา

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

2.1 ผลการยกร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3)กระบวนการของรูปแบบ 4) การประเมินผลของรูปแบบ และ5) เงื่อนไขความสำเร็จและการนำรูปแบบไปใช้

2.2 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง

องค์ประกอบของรูปแบบ	ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
1. หลักการของรูปแบบ	5.00	0.00	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.77	0.44	มากที่สุด
3. กระบวนการของรูปแบบ			
3.1 รู้รอบ-รอบรู้	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2 ชี้ชัด-จัดทิศ	4.92	0.28	มากที่สุด
3.3 คิดแผน-แสนกล	4.77	0.44	มากที่สุด
3.4 ลงมือ-ถือมั่น	4.92	0.28	มากที่สุด
3.5 ติดตาม-งอกงาม	5.00	0.00	มากที่สุด
4. การประเมินผลของรูปแบบ			
4.1 ประเมินความถูกต้องของรูปแบบ	5.00	0.00	มากที่สุด
4.2 ประเมินความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ	4.92	0.28	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จและการนำรูปแบบไปใช้			
5.1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	4.92	0.27	มากที่สุด
5.2 ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในสถานศึกษา	4.92	0.27	มากที่สุด
5.3 ความพร้อมด้านทรัพยากร งบประมาณ และโครงสร้างการบริหาร	4.77	0.44	มากที่สุด
5.4 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและเครือข่ายภายนอก	4.85	0.36	มากที่สุด
5.5 ระบบการติดตาม ประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	4.92	0.27	มากที่สุด
รวม	**4.91**	**0.10**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.91, S.D. = .10) โดยองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ในระดับมากที่สุด คือ ด้านหลักการของรูปแบบ ($\bar{x}$ = 5.00, S.D. = .00) ด้านกระบวนการของรูปแบบรู้รอบ–รอบรู้ ($\bar{x}$ = 5.00, S.D. = .00) และด้านกระบวนการของรูปแบบติดตาม–งอกงาม ($\bar{x}$ = 5.00, S.D. = .00) ตามลำดับ

3. ผลทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลังเพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

ผู้วิจัยนำรูปแบบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาไปทดลองใช้ เมื่อทดลองใช้รูปแบบเสร็จ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอสดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย เกี่ยวกับผลการประเมินคุณภาพการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก (n = 6)

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	คะแนนตามผู้ประเมิน						ค่าเฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	
1. ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา	20	19	20	18	19	20	19.33
2. ด้านหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา	20	20	20	20	20	20	20
3. ด้านการจัดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน	20	20	19	20	19	20	19.67
4. ด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา	20	20	20	20	20	20	20
5. ด้านผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน	20	19	20	18	18	20	19.17
รวมทุกด้าน	**100**	**98**	**99**	**96**	**96**	**100**	**98.17**

จากตารางที่ 2 พบว่า โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอกมีผลคะแนนเฉลี่ยการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาทุกด้านอยู่ที่ 98.17 คะแนน เมื่อคิดเป็นระดับคุณภาพอยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม (80 - 100 คะแนน)” ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ช่วยขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอกให้มีคุณภาพอยู่ในอยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม”

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

4.1 ผลการประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์โมเดล 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา (n = 46)

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
	$\bar{x}$	S.D.	
1. ด้านความถูกต้อง	4.85	0.44	มากที่สุด
2. ด้านความเป็นประโยชน์	4.81	0.55	มากที่สุด
รวมทุกด้าน	**4.83**	**0.50**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา มีความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = .50)

4.2 ผลการประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง มีความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ในระดับสูง โดยด้านความถูกต้อง พบว่า รูปแบบมีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก มีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นระบบ สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา และมีระบบติดตามประเมินผลที่สะท้อนผลการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน ส่วนด้านความเป็นประโยชน์พบว่า รูปแบบช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้มีความชัดเจนและยั่งยืน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความตระหนัก

และพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ยกระดับมาตรฐานการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา และเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

ในการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ผู้วิจัยอภิปรายผลดังประเด็นต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาศึกษาความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรมีการขับเคลื่อนขับเคลื่อนประสิทธิผลการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม แต่ยังมีประเด็นที่ขาดการดำเนินงานและควรมีการพัฒนาเพื่อให้การดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม ควรมีการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องจาก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้เห็นถึงปัญหาในด้านการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาของสถานศึกษาทั้งในด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ด้านการจัดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ด้านการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา และด้านผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน จึงมีความต้องการในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พลพิพัฒน์ วัฒน์เศรษฐานุ์กุล และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า สถานศึกษาในสังกัดมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (พลพิพัฒน์ วัฒนเศรษฐานุกุล และคณะ, 2567) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปาริฉัตร หอมศิลปและคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า สำนักการศึกษากรุงเทพมหานครและโรงเรียนในสังกัดมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ปาริฉัตร หอมศิลป และคณะ, 2567)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า ร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการของรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 3.1) รู้รอบ-รอบรู้ 3.2) ชี้ชัด-จัดทิศ 3.3) คิดแผน-แสนกล 3.4) ลงมือ-ถือมั่น และ 3.5) ติดตาม-งอกงาม 4) การประเมินผลของรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จและการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งรูปแบบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = .10) ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนารูปแบบอย่างเป็นขั้นตอน เริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารคู่มือและผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาของสถานศึกษา สอบถามความต้องการจำเป็นจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยองค์ประกอบของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ ซึ่งองค์ประกอบ รู้รอบ-รอบรู้ สอดคล้องกับขั้นตอนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค นำมาใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงกลยุทธ์ นำไปสู่การขับเคลื่อนในองค์ประกอบ ชี้ชัด-จัดทิศ ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ผ่านการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ร่วมกัน จากนั้นเชื่อมโยงสู่องค์ประกอบ คิดแผน–แสนกล ที่สอดคล้องกับขั้นตอนการจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อรองรับบริบทสถานศึกษา นำมาสู่การปฏิบัติในองค์ประกอบ ลงมือ–ถือมั่น สอดคล้องกับขั้นตอนการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติผ่านโครงการ การจัดสรรทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และ

ปิดท้ายด้วยองค์ประกอบ ติดตาม-งอกงาม ที่สอดคล้องกับขั้นตอนการติดตามและประเมินผล เพื่อนำข้อมูลย้อนกลับมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องสู่เป้าหมาย จึงส่งผลให้ได้รูปแบบที่มีองค์ประกอบที่ชัดเจนและมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ปฏิบัติได้จริงสอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศวรรธน์ กิ่งแก้วและคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษาในทศวรรษหน้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษาในทศวรรษหน้าที่นำเสนอประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางองค์การ การกำหนดกลยุทธ์และการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติการควบคุมและประเมินกลยุทธ์และการปรับปรุงกลยุทธ์ผลการตรวจสอบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ร้อยละ 100 (ศวรรธน์ กิ่งแก้ว และคณะ, 2568) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศรัณย์ เปรมสุขและคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาขึ้นมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทิศทางของรูปแบบ 2) ระบบและกลไกของรูปแบบ 3) กระบวนการของรูปแบบ 4) ผลลัพธ์ของรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขของการนำรูปแบบไปใช้ซึ่งมีผลการตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ศรัณย์ เปรมสุข และคณะ, 2567)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลังเพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอกมีผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาให้มีคุณภาพจอก โดยมีผลคะแนนเฉลี่ยการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาทุกด้านอยู่ที่ 98.17 คะแนน เมื่อคิดเป็นระดับคุณภาพอยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม (80 - 100 คะแนน)” ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษามีการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ คลอบคลุมมิติการดำเนินงานของรูปแบบ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย อีกทั้งยังมีการนิเทศ ติดตามการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาตามรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อการขับเคลื่อนประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโรงเรียนมัธยม วัดหนองจอกอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาทั้ง 5 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พลพิพัฒน์ วัฒนเศรษฐานุกุลและคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารที่ส่งเสริมความสำเร็จของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า แนวทางการบริหารที่ส่งเสริมความสำเร็จของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจากการสนทนากลุ่ม คือ 1) พัฒนาหลักสูตร กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ 2) สร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อม นำไปสู่นวัตกรรมสีเขียว 3) ส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารงบประมาณ 4) กำหนดวิสัยทัศน์ สร้างการมีส่วนร่วม และส่งเสริมคุณธรรม 5) ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิทัศน์ และ 6) พัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (พลพิพัฒน์ วัฒน์เศรษฐานุ์กุล และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของกัญญา สมบูรณ์และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วย NATUR - EMODEL เพื่อพัฒนาจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสรรพ์ พบว่า ครูและนักเรียนมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมรวมทั้งมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทที่จะอนุรักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่รวมถึงสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อเกิดประโยชน์ต่อชุมชน พร้อมทั้งลงมือจัดการกับปัญหาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม (กัญญา สมบูรณ์ และคณะ, 2567)

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลังเพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง มีความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.83, S.D. = .50) ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนารูปแบบตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน อย่างเป็นขั้นตอน

และมีระบบ พร้อมทั้งมีการขับเคลื่อนและนำรูปแบบไปใช้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง มีความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปัญญากร เวชชศาสตร์และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้องและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ปัญญากร เวชชศาสตร์ และคณะ, 2565) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของศรัณย์ เปรมสุขและคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีมาตรฐานด้านความถูกต้องและด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดในทุกด้าน (ศรัณย์ เปรมสุข และคณะ, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้น มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการของรูปแบบ 4) การประเมินผลของรูปแบบ และ5) เงื่อนไขความสำเร็จและการนำรูปแบบไปใช้ โดยกระบวนการ 5 พลัง ช่วยขับเคลื่อนประสิทธิผลการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา ดังนี้

1) รู้รอบ-รอบรู้ เป็นจุดเริ่มต้นในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อให้สถานศึกษามีฐานข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับเข้าใจปัญหาที่แท้จริง และนำไปวางแผนขับเคลื่อนสิ่งแวดล้อมศึกษาให้สอดคล้องกับบริบท

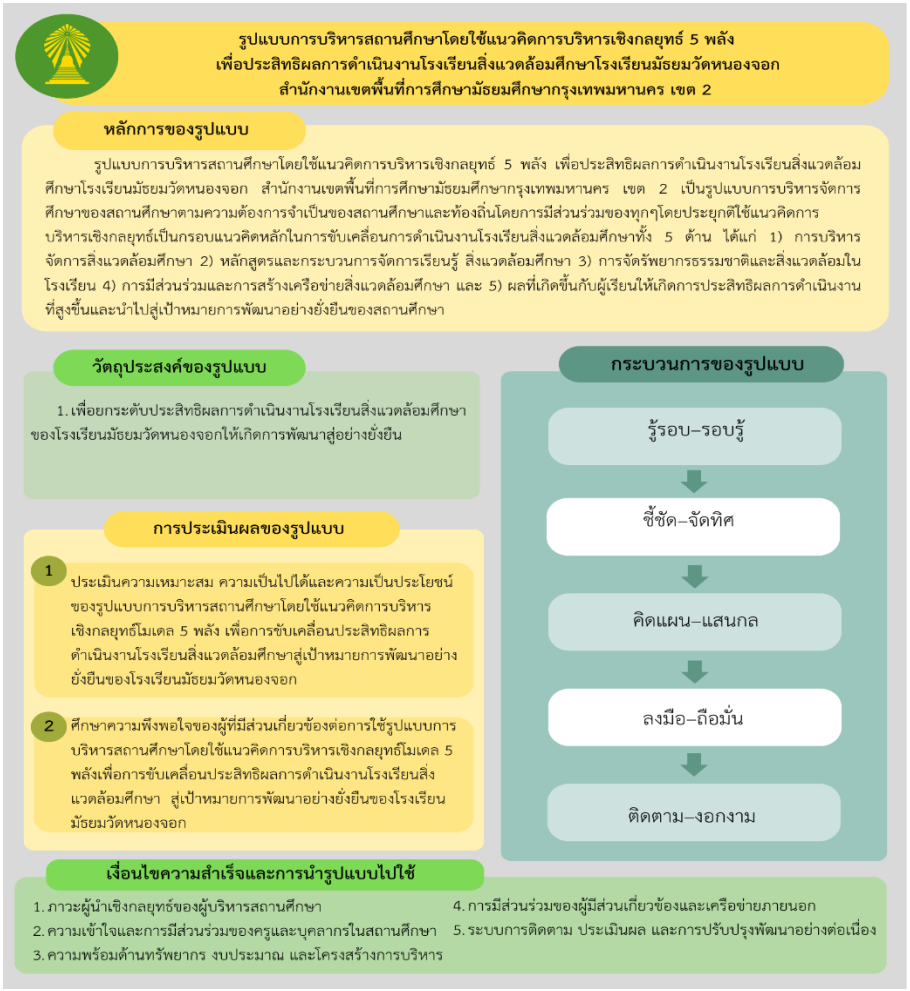
2) ชี้ชัด-จัดทิศ เป็นการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกันผ่านการมีส่วนร่วมของบุคลากร เพื่อสร้างเข็มทิศการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษาที่ชัดเจน และแก้ปัญหาความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย

3) คิดแผน-แสนกล เป็นการแปลงทิศทางสู่แผนปฏิบัติการที่ครอบคลุม 5 มิติของการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ช่วยให้การบริหารจัดการมีความเป็นระบบ รอบด้าน และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

4) ลงมือ-ถือมั่น เป็นการขับเคลื่อนแผนงานสู่การปฏิบัติจริงในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมศึกษา ผ่านการกำหนดผู้รับผิดชอบ การจัดสรรงบประมาณ และการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างเป็นรูปธรรม

5) ติดตาม-งอกงาม เป็นกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลลัพธ์การดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา เพื่อนำข้อมูลย้อนกลับมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เป็นกรอบแนวคิดหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา ควบคู่กับการบูรณาการแนวคิดสิ่งแวดล้อมศึกษาเข้าไปในทุกมิติของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบาย การจัดการเรียนรู้ การจัดการทรัพยากร หรือการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาไม่เป็นเพียงกิจกรรมเฉพาะช่วงเวลา แต่เป็นกระบวนการพัฒนาที่ฝังอยู่ในวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอกมีความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง โดยผลการศึกษา พบว่า สถานศึกษาควรมีการขับเคลื่อนประสิทธิผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากยังมีประเด็นที่ขาดการดำเนินงานและควรได้รับการพัฒนา จึงดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา พบว่า รูปแบบมี5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการของรูปแบบ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 3.1) รู้รอบ-รอบรู้ 3.2) ชี้ชัด-จัดทิศ 3.3) คิดแผน-แสนกล 3.4) ลงมือ-ถือมั่น และ 3.5) ติดตาม-งอกงาม 4) การประเมินผลของรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จและการนำรูปแบบไปใช้ และมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.91, S.D. = .10) เมื่อนำรูปแบบไปทดลองใช้ พบว่า โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอกมีผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาในทุกด้าน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 98.17 คะแนน อยู่ในระดับคุณภาพ “ดีเยี่ยม (80-100 คะแนน)” และผลการประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลัง เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา

มีความถูกต้องและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = .50) ดังนั้นสถานศึกษาที่มีความต้องการในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาสามารถนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ ควบคู่กับการจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอ นำรูปแบบดังกล่าวไปใช้เป็นสารสนเทศประกอบการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมมีความยั่งยืนและเป็นระบบ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ 5 พลังในสถานศึกษาที่มีบริบทและความพร้อมใกล้เคียงกับโรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก รวมทั้งการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนในระยะยาวภายหลังผ่านกระบวนการตามรูปแบบ เพื่อให้ได้สารสนเทศความคงทนของพฤติกรรมของนักเรียนและประสิทธิผลของรูปแบบในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กัญญา สมบูรณ์ และคณะ. (2567). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการด้วย NATUR - EMODEL เพื่อพัฒนาจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสรรพ์. วารสารปัญญาภาวนา, 1(1), 29-45.

ณัฐพงศ์ อิ่มใจและคณะ. (2567). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. Journal of Education and Innovation, 26(3), 246-260.

ปัญญากร เวชชศาสตร์ และคณะ. (2565). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 9(1), 21-35.

ปาริฉัตร หอมศิลป และคณะ. (2567). แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 24(4), 48-67.

พลพิพัฒน์ วัฒนเศรษฐานุกุล และคณะ. (2567). แนวทางการบริหารที่ส่งเสริมความสำเร็จของโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารการจัดการส่งแวดล้อมและความยั่งยืน, 20(1), 29-45.

พลพิพัฒน์ วัฒน์เศรษฐานุ์กุล และคณะ. (2565). สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, 18(2), 79-95.

โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก. (2566). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 30 กันยายน 2566 จาก https://drive.google.com/file/d/1i40ChEbia1uUHJnXN56ip27JcfGknzMg/preview

ศรัณย์ เปรมสุข และคณะ. (2567). การพัฒนารูปแบบบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา. Journal of Education and Innovation, 26(1), 21-35.

ศวรรธน์ กิ่งแก้ว และคณะ. (2568). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษาในทศวรรษหน้าสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 18(1), 21-35.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. (2566). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี พ.ศ. 2566. เรียกใช้เมื่อ 30 กันยายน 2566 จาก https://www.sesao2.go.th

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). คู่มือเกณฑ์การประเมินมาตรฐานโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อินเตอร์-เทค พริ้นติ้ง จำกัด.

บทความวิจัย

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ*

DEVELOPMENT OF AN ONLINE LESSON BASED ON CONSTRUCTIONISM THEORY ON BASIC DIGITAL PHOTOGRAPHY FOR VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS

ดนัสวินส์ จีนด้วง , พัฒนา ศิริกุลพิพัฒน์* , ชัชวาล ชุมรักษา
Danatsawin Jinduang, Pattana Sirikunpipat*, Chatchawan Chumruksa
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย
Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla, Thailand
*Corresponding author E-mail: pattana.s@tsu.ac.th
*Tel: 093-154-6456

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น 3) เพื่อประเมินทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐานของผู้เรียนหลังการเรียน 4) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ผ่านบทเรียนออนไลน์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ แผนกดิจิทัลกราฟิก วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2569 รวมจำนวนนักเรียนทั้งหมด 72 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ 1) บทเรียนออนไลน์ 2) แบบประเมินคุณภาพบทเรียนออนไลน์ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบประเมินทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลเบื้องต้น 5) แบบสอบถามความพึงพอใจ การเก็บรวบรวม ดำเนินการโดยประเมินคุณภาพบทเรียนจากผู้เชี่ยวชาญ หาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน ประเมินทักษะปฏิบัติ และศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน สถิติที่ใช้ 1) ค่าเฉลี่ย 2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) การหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (E_1/E_2) 4) t - test independent ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เนื่องจากผ่านการพัฒนาและปรับปรุงอย่างเป็นระบบ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 21.64) เนื่องจากบทเรียนออนไลน์เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา 3) ทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐานหลังเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 21.55, S.D. = 1.25) เนื่องจากผู้เรียนได้สร้างสรรค์ชิ้นงานด้วยตนเอง 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ผ่านบทเรียนออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.44)

คำสำคัญ: บทเรียนออนไลน์, ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์, การถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop and determine the efficiency of an online lesson based on Constructionism theory on Basic Digital Photography for vocational certificate students, according to the 80/80 criterion; 2) to compare learning achievements before

* Received 2 September 2026; Revised 23 September 2026; Accepted 30 September 2026

and after learning with the developed online lesson; 3) to assess the learners' basic digital photography skills after learning; and 4) to evaluate the learners' satisfaction towards learning through the online lesson. The sample consisted of 72 vocational certificate students from the Digital Graphics Department at Phetchaburi Vocational College during the first semester of the 2026 academic year, selected using purposive sampling. The research instruments included: 1) the online lesson; 2) an online lesson quality assessment form; 3) a learning achievement test; 4) a basic digital photography skill assessment form; and 5) a satisfaction questionnaire. Data collection was conducted by having experts evaluate the lesson's quality, determining its efficiency based on the 80/80 criterion, comparing pre - learning and post - learning achievements, assessing practical skills, and evaluating learner satisfaction. The statistics used for data analysis were: 1) mean, 2) standard deviation, 3) efficiency criterion 80/80 (E_1/E_2), and 4) independent t - test. The research findings revealed that: The efficiency of the online lesson met the specified criterion due to its systematic development and improvement. The post - learning achievement was significantly higher than the pre - learning achievement at the .05 statistical level (t = 21.64), as the online lesson allowed for learning anywhere and anytime. The overall basic digital photography skills after learning were at a very good level ($\bar{X}$ = 21.55, S.D. = 1.25), as the learners created their own workpieces. The overall student satisfaction towards learning through the online lesson was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.44).

Keywords: Online Lesson, Constructionism Theory, Basic Digital Photography

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” ภายใต้แนวคิดในการจัดการศึกษา การศึกษาเพื่อความเป็นเลิศและการศึกษาเพื่อความมั่นคงของชีวิต เรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา (Anywhere Anytime) เรียนฟรี มีงานทำ “ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” มีระบบหรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ โดยผู้เรียนสะดวกในการเรียนรู้ เรียนได้ทุกที่ทุกเวลาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ส่งเสริมการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอย่างจริงจัง ออกแบบระบบการเรียนการสอน ในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เรียนที่ไหนก็ได้ และร่วมกับสถานประกอบการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและสมรรถนะตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ รวมทั้งสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน จัดทำระบบหรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนสามารถเข้าสู่แหล่งความรู้ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ นำแพลตฟอร์มการเรียนรู้แห่งชาติ มาผสมผสานการเรียนการสอนแบบเดิมในห้องเรียน กับการเรียนการสอนออนไลน์ (Hybrid Education) ผู้เรียนจะมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2567 ได้กำหนดแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนภาคปฏิบัติและการพัฒนาองค์ความรู้ด้านวิชาชีพที่สามารถเชื่อมโยงกับการทำงานจริง โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มโอกาสให้นักเรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาวิชาชีพที่ทันสมัย สอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพ และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2567)

การศึกษาระดับอาชีวศึกษาในปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาในทุกระดับ โดยเฉพาะในระดับอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นระดับการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะเชิงปฏิบัติและสมรรถนะ จึงมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และเจตคติที่เหมาะสมต่อการทำงานในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคต

จากการจัดการเรียนการสอนวิชาถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ แผนกดิจิทัลกราฟิก วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี และผลการเรียนของผู้เรียนที่ผ่านมาจากการประเมินทักษะปฏิบัติการถ่ายภาพในภาคเรียนที่ผ่านมา พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผู้เรียน ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 80 พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพ ไม่สามารถเลือกใช้อุปกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควบคุมองค์ประกอบของภาพให้เหมาะสมตามหลักการออกแบบได้อย่างถูกต้อง การสื่อสารเนื้อหาในชั้นเรียนยังขาดความชัดเจน ด้านการอธิบายเชิงเทคนิคที่ซับซ้อน การแสดงตัวอย่างประกอบที่ไม่ครอบคลุม และการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงที่ยังไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนไม่เข้าใจเนื้อหาหรือหลักการสำคัญอย่างลึกซึ้ง บทเรียนออนไลน์ รูปแบบการเรียนรู้ที่มีระบบกา รเรียนการสอนโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีความเอื้อต่อการเรียนการสอนโดยมีสามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา สะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และเป็นการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ (ศิริภัทร์ รุ่งเรืองสนธิ์งาม, 2560) มีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนเนื้อหาเพราะว่าบทเรียนออนไลน์นั้นสามารถปรับแก้ได้ตลอดเวลา เนื่องจากอยู่บนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มัลติมีเดีย สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้สามารถดึงดูดความสนใจโดยใช้เทคนิคการนำเสนอด้วยสื่อประสม (Multimedia) ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งกับการแก้ปัญหาการเรียนวิชาถ่ายภาพดิจิทัลของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่จำเป็นต้องเชื่อมโยงความรู้ภาคทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติจริงดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจนำหลักการแนวคิดคอนสตรัคชันนิสม์ (Constructionism Theory) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อผู้เรียนได้ลงมือสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติและสร้างสรรค์ชิ้นงานที่เป็นรูปธรรม (Learning by making) ซึ่งหากใช้ร่วมกับบทเรียนออนไลน์ ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) มีความเข้าใจในกระบวนการถ่ายภาพอย่างแท้จริง สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานถ่ายภาพได้ด้วยตนเอง และยกระดับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นต่อโลกอาชีพในศตวรรษที่ 21 การออกแบบการเรียนรู้ออนไลน์ตามแนวทางคอนสตรัคชันนิสม์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์จริง ลงมือปฏิบัติ สะท้อนความคิด และสร้างสรรค์ชิ้นงานทางดิจิทัลด้วยตนเอง (Constructing a digital artifact) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริง เช่น การจำลองการตั้งค่ากล้องถ่ายภาพ และเกิดการสะท้อนความคิดผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวิพากษ์ผลงานร่วมกันบนพื้นที่สนทนาของบทเรียนออนไลน์ ท้ายที่สุดผู้เรียนจะสามารถบูรณาการองค์ความรู้เพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงาน ด้วยตนเอง (Constructing a digital artifact) ออกมาในรูปแบบสมุดภาพ (Photobook) ที่สามารถจัดแสดงและนำเสนอผ่านระบบออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่และเกิดทักษะความชำนาญได้ ออกมาเป็นชิ้นงานจริง (Ostashewski, N. et al., 2011)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนา บทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล แนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือสร้างสรรค์ผลงาน และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความหมาย บทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นนี้คาดว่าจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในหลักการถ่ายภาพดิจิทัลอย่างถูกต้อง พัฒนาทักษะเชิงปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง และยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในระดับอาชีวศึกษาให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

3. เพื่อประเมินทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐานของนักเรียนหลังการเรียนด้วย บทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

4. เพื่อประเมินความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ผ่านบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย การวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพบทเรียนและทดลองใช้บทเรียน ได้แก่ นักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาศิลปกรรม วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ตำบลคลองกระแชง อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ภาคเรียนเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2569 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 120 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ นักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ แผนกดิจิทัลกราฟิก วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ตำบลคลองกระแชง อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2569 รวมจำนวนนักเรียนทั้งหมด 72 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ใช้สำหรับการหาประสิทธิภาพของบทเรียน จำนวน 42 คน

กลุ่มที่ 2 ใช้สำหรับทดลองใช้บทเรียนออนไลน์ จำนวน 30 คน

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้ 1) บทเรียนออนไลน์เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ แผนกดิจิทัลกราฟิก วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี 2) แบบประเมินคุณภาพบทเรียนออนไลน์ (ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน) 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกอบการเรียนเป็นปรนัย 4 ตัวเลือก ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียน (Pre - test) จำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบหลังเรียน (Post - test) จำนวน 20 ข้อ 4) แบบวัดทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลเบื้องต้น 5) แบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนจากบทเรียนออนไลน์เรื่องการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยมีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

1. การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนว ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ บทเรียนที่นำเสนอเนื้อหาเป็นไปตามลำดับต่อเนื่องกันไปตามหลักการ ADDIE Model 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน เพื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และขอบเขตของเนื้อหาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ พร้อมออกแบบเป็นบทเรียนออนไลน์ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษา โดยจัดลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจอย่างเป็นระบบ พัฒนาทักษะที่จำเป็น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 5 หน่วย ดังนี้

หน่วยที่ 1 องค์ประกอบและการใช้อุปกรณ์ถ่ายภาพดิจิทัล หน่วยที่ 2 การจัดองค์ประกอบภาพถ่าย หน่วยที่ 3 หลักการใช้สีในการถ่ายภาพ หน่วยที่ 4 การถ่ายภาพสร้างสรรค์ด้วยการใช้ชัตเตอร์กล้อง หน่วยที่ 5 การถ่ายภาพตามลักษณะงานทั่วไป 2) ขั้นการออกแบบ (Design) ผู้วิจัยได้ออกแบบ เนื้อหาหลักแผนการสอนนี้แบ่งเป็น 5 หน่วย ครอบคลุมเรื่องอุปกรณ์กล้อง การจัดองค์ประกอบภาพ การใช้สี ชัตเตอร์สปีด และการถ่ายภาพสายอาชีพ กลยุทธ์การสอนขับเคลื่อนด้วยทฤษฎีการเรียนรู้แบบคอนสตรัคชันนิสม์ (Constructionism) และการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Creative Learning) สื่อการเรียนรู้ มีการใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น วิดีโอ สไลด์ อินโฟกราฟิก โปรแกรมจำลองการตั้งค่ากล้อง กิจกรรมการเรียนรู้ เน้นการลงมือปฏิบัติจริงในทุกหน่วย เช่น การถ่ายภาพตามกฎต่าง ๆ การจับคู่โทนสี และการสร้างโปรเจกต์ภาพถ่าย เป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนใช้อุปกรณ์ได้อย่างถูกต้อง สามารถวิจารณ์ผลงาน สร้างสรรค์ภาพถ่าย และนำเสนอแนวคิดได้อย่างมีความรับผิดชอ 3) ขั้นการพัฒนา (Development) เตรียมการศึกษาหลักสูตรและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาวิชาการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียน ปวช. ออกแบบกำหนดโครงสร้างบทเรียน วัตถุประสงค์ กิจกรรม การสร้างสื่อจัดทำบทเรียนออนไลน์และเอกสารประกอบการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน โดยจัดลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก การตรวจสอบนำบทเรียนและเอกสารเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความถูกต้องและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข การทดลองใช้นำสื่อไปทดสอบประสิทธิภาพกับผู้เรียน 3 ระยะ ได้แก่ แบบเดี่ยว (1:1) แบบกลุ่มย่อย (1:10) และภาคสนาม (1:100) โดยการทดลองแบบเดี่ยว (1:1) ทดลองกับผู้เรียนจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในภาษาและการใช้งานเบื้องต้น การทดลองแบบกลุ่มย่อย (1:10) ทดลองกับผู้เรียนจำนวน 9 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและเวลาที่ใช้ และการทดลองภาคสนาม (1:100) ทดลองกับผู้เรียนจำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ (E_1/E_2) ตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ผู้เรียนที่เข้าร่วมการทดสอบทั้ง 3 ระยะ เป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจริง 4) การนำไปใช้ (Implement) นำบทเรียนออนไลน์เรื่อง การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ผ่านการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จัดกิจกรรมการเรียนโดยใช้บทเรียนการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน ทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน และแบบทดสอบรายหน่วยการเรียนรู้มาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ แผนกดิจิทัลกราฟิก กลุ่มที่ 2 จำนวน 30 คน และ 5) การประเมิน (Evaluation) ใช้แบบทดสอบหลังเรียน โดยนำแบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน และแบบทดสอบรายหน่วยการเรียนรู้ ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบให้คะแนนแล้วนำมาหาค่าความก้าวหน้าทางการเรียนเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่าง ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อ การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

2. แบบประเมินคุณภาพบทเรียนออนไลน์ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาแบบประเมินคุณภาพบทเรียนออนไลน์ เรื่องการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1) กำหนดจุดประสงค์และ หัวข้อของการประเมิน 2) สร้างแบบประเมินคุณภาพบทเรียนออนไลน์ เรื่อง บทเรียนออนไลน์ เรื่อง การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ใช้แบบประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert, R., 1932) ซึ่งมี 5 ระดับ 3) นำแบบประเมินคุณภาพของบทเรียนออนไลน์ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมและครอบคุลม จากนั้นนำไปหาค่าIOC 4) ปรับปรุงแบบประเมินคุณภาพบทเรียนออนไลน์ตามข้อเสนอที่ผู้เชี่ยวชาญ 5) พิมพ์แบบประเมินคุณภาพของบทเรียนออนไลน์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เพื่อเตรียมไปใช้ประเมิน

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผู้วิจัยวางแผนและร่างข้อสอบศึกษาเนื้อหาวิชา จัดทำแผนผังข้อสอบ (Test Blueprint) และสร้างแบบทดสอบแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา นำข้อสอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) และคัดไว้เฉพาะข้อที่มีค่า 0.5 ขึ้นไปหาความยากง่ายและอำนาจจำแนก นำไปทดลองสอบเพื่อวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.2 - 0.8 และค่าอำนาจจำแนก (r) 0.2 ขึ้นไป หาค่าความเชื่อมั่น คัดเลือกข้อสอบที่ดีที่สุดให้เหลือ 20 ข้อ แล้วนำไปคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยสูตร KR - 20 จัดทำแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ เมื่อผ่านการตรวจสอบคุณภาพตามเกณฑ์ครบถ้วนแล้ว จึงนำไปใช้ทดสอบจริงกับนักเรียนแผนกดิจิทัลกราฟิกต่อไป

4. แบบประเมินทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลเบื้องต้น ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตและตัวชี้วัดทักษะการถ่ายภาพออกเป็น 5 ด้าน และได้สร้างเกณฑ์การให้คะแนนแบบแยกองค์ประกอบ (Scoring Rubric) เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการประเมินผลชิ้นงานอย่างชัดเจนเพื่อให้การประเมินผลมีความเที่ยงตรงและโปร่งใส ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำเกณฑ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (หาค่าความสอดคล้อง) และนำไปทดลองใช้ (Try - out) กับนักเรียนกลุ่มนำร่องเพื่อตรวจสอบความชัดเจน ปรับปรุงและจัดทำฉบับสมบูรณ์ นำผลการตรวจสอบและข้อเสนอแนะจากการทดลองใช้มาปรับปรุงถ้อยคำให้ครอบคลุม ก่อนจัดทำเป็นเครื่องมือวัดทักษะการถ่ายภาพฉบับสมบูรณ์ที่พร้อมนำไปใช้งานจริง

5. แบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนจากบทเรียนออนไลน์ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการจากการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของความพึงพอใจออกเป็น 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ด้านสื่อและเทคโนโลยี 5) ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์การประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน โดยผู้เชี่ยวชาญ

2. การคำนวณหาประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ เรื่อง การถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐานตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 โดยใช้สูตร E_1 / E_2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ และวิธีการวัดและประเมินผล ให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ นักเรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ แผนกดิจิทัลกราฟิก วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี ที่เป็นกลุ่มสำหรับทดลองใช้บทเรียนออนไลน์ จำนวน 30 คน

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre - test) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. การวิเคราะห์ผลการประเมินทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐานของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Scoring Rubric) ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยให้กลุ่มตัวอย่างเรียนและปฏิบัติกิจกรรมผ่านบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่อง การถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน

5. การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ผ่านบทเรียนออนไลน์ เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้ ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ประเมินทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน และให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินความพึงพอใจ จากนั้นนำรวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปวิเคราะห์ทางสถิติ

ผลการวิจัย

1. ผลการหาประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์จากการนำบทเรียนออนไลน์ไปทดลองภาคสนามกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า นักเรียนทำคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนได้ 40.85 คะแนน คิดเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ E_1 ร้อยละ 81.70 และทำคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนได้ 16.50 คะแนน คิดเป็นประสิทธิภาพของผลลัพธ์ E_2 ร้อยละ 82.50 ดังนั้น บทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.70/82.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการเปรียบเทียบคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 8.43 คะแนน (S.D. = 1.85) และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 16.73 คะแนน (S.D. = 1.57) แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 21.64)

3. ผลการประเมินทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ มีทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.55 คะแนน (S.D. = 1.25) จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.20

4. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนออนไลน์ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นในภาพรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.70/82.50 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ดังนี้ ประการแรก บทเรียนผ่านกระบวนการพัฒนาและตรวจสอบอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยได้สร้างบทเรียนตามหลักวิชาการและผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งให้ความเห็นว่าบทเรียนมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.24) โดยเฉพาะด้านเนื้อหาและการออกแบบสื่อที่จัดลำดับได้ชัดเจนและดึงดูดความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ภัทรวิน แจ้งใจ, 2565) ที่ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาสื่ออย่างเป็นขั้นตอนและการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บทเรียนมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ประการที่สอง มีการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ก่อนนำไปใช้จริง ผู้วิจัยได้นำบทเรียนไปทดลองใช้ (Try - out) โดยเริ่มจากการทดลองแบบเดี่ยว (1:1) กลุ่มย่อย (1:10) และแบบภาคสนาม (1:100) เพื่อหาข้อบกพร่องทั้งในด้านเวลา กิจกรรม และระบบออนไลน์ จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขตามลำดับขั้นจนบทเรียนมีความสมบูรณ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ (สันติภาพ ภิรมย์ตระกูล, 2567) ที่ระบุว่า การวางแผนทดสอบอย่างเป็นระบบและนำผลมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้บทเรียนมีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน และมีประสิทธิภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ประการสุดท้าย คือความเหมาะสมของการประยุกต์ใช้ทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ การออกแบบบทเรียนโดยยึดหลักทฤษฎีนี้จะเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติจริง (Learning by making) ซึ่งสอดคล้องอย่างยิ่งกับธรรมชาติของวิชาการถ่ายภาพ ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องทำความเข้าใจผ่านการทดลองตั้งค่ากล้องและถ่ายภาพด้วยตนเอง กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่คงทน ส่งผลให้คะแนนระหว่างเรียนและหลังเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ (สุรัญชนา คำรอด, 2565) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎี

คอนสตรัคชันนิสม์ สามารถช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการนำบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ = 16.73 คะแนน, S.D. = 1.75) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 8.43 คะแนน, S.D. = 1.85) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 (t = 21.64) เนื่องจากบทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น บทเรียนออนไลน์เป็นสื่อที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนอกเวลาเรียนปกติ สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere, Anytime) และทบทวนบทเรียนซ้ำได้ตามศักยภาพของตนเอง จนกว่าจะเกิดความเข้าใจที่แม่นยำ จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับ (ณัฐนนท์ เกษตรเอี่ยม, 2565) ที่พบว่า การนำเทคโนโลยีและรูปแบบบทเรียนออนไลน์ที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จะช่วยสร้างความรู้สึกแปลกใหม่ กระตุ้นความสนใจ และดึงดูดให้ผู้เรียนจดจ่ออยู่กับเนื้อหาได้ดีขึ้น ส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและทำให้คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน

3. การประเมินทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐานของนักเรียนหลังการเรียนด้วย บทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงาน พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์มีทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับ "ดีมาก" โดยมีคะแนนเฉลี่ย 21.55 คะแนน (S.D. = 1.25) จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 86.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทักษะที่นักเรียนทำคะแนนได้สูงสุดคือ การถ่ายภาพตามลักษณะงานทั่วไป ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ การจัดองค์ประกอบภาพ ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.50) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การควบคุมสี แสง และ White Balance ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.64) ตามลำดับ 3. การประเมินทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐานของนักเรียนหลังการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงาน พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์มีทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับ ดีมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ย 21.55 คะแนน (S.D. = 1.25) จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 86.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทักษะที่นักเรียนทำคะแนนได้สูงสุดคือ การถ่ายภาพตามลักษณะงานทั่วไป ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.51) รองลงมาคือ การจัดองค์ประกอบภาพ ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.50) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การควบคุมสี แสง และ White Balance ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.64) สาเหตุที่ทักษะด้านการถ่ายภาพตามลักษณะงานทั่วไปมีคะแนนสูงสุด อาจเนื่องมาจากเนื้อหามีความสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนอาชีวศึกษาที่มุ่งเน้นการนำไปประยุกต์ใช้งานได้จริง ประกอบกับการออกแบบบทเรียนที่เน้นเป้าหมายให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Digital Artifact) ทำให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดเนื้อหา (Storytelling) และสามารถเชื่อมโยงความรู้เข้ากับประสบการณ์เดิมในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ในขณะที่ทักษะด้านการควบคุมสี แสง และ White Balance มีคะแนนน้อยที่สุดนั้น เกิดจากความซับซ้อนของเนื้อหาเชิงทฤษฎี เช่น เรื่องอุณหภูมิสี ประกอบกับข้อจำกัดของการเรียนรู้ผ่านบทเรียนออนไลน์ ซึ่งหน้าจออุปกรณ์ของผู้เรียนแต่ละคนมีการแสดงผลของสีและแสงที่แตกต่างกัน ทำให้การสังเกตและทำความเข้าใจผ่านระบบออนไลน์มีความคลาดเคลื่อนเมื่อเทียบกับการปฏิบัติจริง นอกจากนี้การประยุกต์ใช้ความรู้ในสภาพแวดล้อมที่แสงมีความแปรปรวนตลอดเวลาย่อมมีความท้าทายมากกว่าการจำลองสถานการณ์ในบทเรียน ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบ

ดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์จริง ลงมือปฏิบัติ สะท้อนความคิด และสร้างสรรค์ชิ้นงานทางดิจิทัลด้วยตนเอง ตามหลัก (Ostashewski, N. et al., 2011) กล่าวไว้

4. การประเมินความพึงพอใจนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ผ่านบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า ในด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.44) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (เมธิตา สาไพรวัน, 2564) ที่ได้ศึกษาการออกแบบและพัฒนาบทเรียนออนไลน์ เรื่อง การประเมินคุณค่าสารสนเทศ สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการออกแบบและพัฒนาบทเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการนำเสนอบทเรียนในรูปแบบออนไลน์ที่มีการออกแบบกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับผู้เรียน จะช่วยสร้างแรงจูงใจ อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในระดับสูงสุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ (จิรศักดิ์ เนาวะเศษ และ อัญญปารย์ ศิลปะนิลมาลย์, 2568) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามรูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เรื่อง ข้อมูลและการประมวลผล สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการออกแบบและพัฒนาบทเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การนำเสนอบทเรียนในรูปแบบออนไลน์ที่มีการออกแบบกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับผู้เรียน จะช่วยสร้างแรงจูงใจ อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในระดับสูงสุด

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ เรื่องการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พบว่า 1) ผลการหาประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์จากการนำบทเรียนออนไลน์ไปทดลองภาคสนามกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า นักเรียนทำคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนได้ 40.85 คะแนน คิดเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ E_1 ร้อยละ 81.70 และทำคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนได้ 16.73 คะแนน คิดเป็นประสิทธิภาพของผลลัพธ์ E_2 ร้อยละ 82.50 ดังนั้น บทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.70/82.50 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการเปรียบเทียบคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 8.43 คะแนน (S.D. = 1.85) และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 16.73 คะแนน (S.D. = 1.57) แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 21.64) 3) ผลการประเมินทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐาน นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ มีทักษะการถ่ายภาพดิจิทัลพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.55 คะแนน (S.D. = 1.25) จากคะแนนเต็ม 25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.20 4) ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนออนไลน์ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นในภาพรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะ 1) ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ สถานศึกษาหรือผู้สอนสามารถนำรูปแบบการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติ ไปเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาชีพอื่น ๆ ได้ 2) ข้อเสนอแนะเชิงการนำไปปฏิบัติ ควรนำรูปแบบบทเรียนออนไลน์นี้ไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่นในกลุ่มทักษะวิชาชีพที่ต้องเน้นการปฏิบัติและการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อยกระดับสมรรถนะวิชาชีพของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ 3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียน

การสอนออนไลน์ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคชันนิสม์ ร่วมกับสื่อเทคโนโลยีรูปแบบอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการปฏิบัติงานในสายอาชีพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2567 จาก https://www.moe.go.th

จิรศักดิ์ เนาวะเศษ และ อัญญูปารย์ ศิลปะนิลมาลย์. (2568). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ตามรูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) เรื่อง ข้อมูลและการประมวลผล สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารการบริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 5(2), 165-174.

ณัฐนนท์ เกษตรเอี่ยม. (2565). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์รูปแบบจักรวาลสมมุติร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning รายวิชาออกแบบและเทคโนโลยี เรื่อง เทคโนโลยีแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์คณะมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ภัทรวิน แจ้งใจ. (2565). การพัฒนาบทเรียนผ่าน Google Classroom ร่วมกับแอปพลิเคชันด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง ภาษาอังกฤษสำหรับงานเกษตร เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ. ใน วิทยานิพนธ์คณะมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เมธิตา สาไพรวัน. (2564). การออกแบบและพัฒนาบทเรียนออนไลน์ เรื่อง การประเมินคุณค่าสารสนเทศ สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในระบบการศึกษาทางไกล. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริภัทร์ รุ่งเรืองสนธิ์งาม. (2560). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์โดยใช้โปรแกรมเอ็ดโมโด กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี วิชาเทคโนโลยี เรื่อง การสื่อสารข้อมูล และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สันติภาพ ภิรมย์ตระกูล. (2567). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ เรื่อง การเขียนโปรแกรมเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์เทคโนโลยีการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2567). หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2567 ประเภทวิชาศิลปกรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กลุ่มอาชีพศิลปะและการออกแบบ สาขาวิชาดิจิทัลกราฟิก. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2567 จาก https://bsq.vec.go.th

สุรัญชนา คำรอด. (2565). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา (Constructionism) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์คณะมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 22(140), 1-55.

Ostashewski, N. et al. (2011). Applying constructionist principles to online teacher professional development. The International Review of Research in Open and Distance Learning, 12(6), 143-156.

บทความวิจัย

การประเมินการดำเนินงานของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรีโดยใช้ CIPP$_{iest}$ Model*

PERFORMANCE EVALUATION OF THE SPORTS EXCELLENCE CENTER AT THE THAILAND NATIONAL SPORTS UNIVERSITY CHON BURI CAMPUS USING THE CIPP$_{iest}$ MODEL

ธิติพงษ์ สุขดี[1*], ศิระ อภิชาติวิสุทธิ์[1], รัตนา บุญลือ[1], อนันต์ เสมรสุวรรณ[1], ฉัตรชัย แสงสุขีลักษณ์[2]

Thitipong Sukdee[1*], Sira Apichatwisut[1], Rattana Boonlue[1], Anan Semornsuwan[1], Chatchai Sangsukeelux[2]

[1]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี ชลบุรี ประเทศไทย

[1]Faculty of Education, Thailand National Sports University, Chon buri Campus, Chon buri, Thailand

[2]คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี ชลบุรี ประเทศไทย

[2]Faculty of Sport and Health Science, Thailand National Sports University Chon buri Campus, Chon buri, Thailand

[*]Corresponding author E-mail: thitipong.tnsu@gmail.com

[*]Tel: 089-855-4100

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสานนี้มีการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินการดำเนินงานของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรีโดยใช้ CIPP$_{iest}$ Model กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ฝึกสอน นักกีฬา นักกีฬาที่สำเร็จการศึกษา และผู้บริหารสมาคมกีฬาหรือผู้ใช้บัณฑิตในองค์กรกีฬา จำนวน 400 คน โดยได้มาจากวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน และขั้นตอนที่ 2 ทำการสุ่มอย่างง่ายและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เป็นผู้บริหารสมาคมกีฬาหรือผู้ใช้บัณฑิตในองค์กรกีฬา จำนวน 20 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์แบบอุปนัย ผลการวิจัย พบว่า 1) การประเมินด้านบริบทของหลักสูตร ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตซึ่งประกอบด้วย ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน ด้านการถ่ายโยงความรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี สร้างผลกระทบเชิงบวกและมีประสิทธิผลสูง โดยผลิตนักกีฬาที่มีวินัยและทักษะเข้าสู่ทีมชาติและประสบความสำเร็จในเวทีนานาชาติ รวมถึงบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถทางกีฬาตรงตามความต้องการขององค์กรกีฬา ด้านความยั่งยืนยังเป็นข้อจำกัด เนื่องจากการพัฒนานักกีฬาเข้าสู่ทีมชาติในบางชนิดกีฬาลดลงและไม่ต่อเนื่อง และด้านการถ่ายโยงความรู้ทำได้ดีในระดับทีมและองค์กรต้นสังกัด

คำสำคัญ: รูปแบบการประเมิน CIPP$_{iest}$, การดำเนินงาน, ศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ

Abstract

This mixed - methods research aimed to Performance Evaluation of the Excellence Sports Center, Thailand National Sports University, Chon Buri Campus, using the CIPP$_{iest}$ Model. The sample consisted of 400 administrators, coaches, athletes, sports - center graduates, and

[*] Received 14 August 2026; Revised 22 September 2026; Accepted 30 September 2026

sports association executives or employers of graduates in sports organizations, using a two - stage sampling method: Stage 1 employed proportional stratified sampling, and Stage 2 employed simple random sampling. The key informants for the interviews were 20 sports association executives or employers of graduates in sports organizations, selected through purposive sampling. The research instrument was a five - level rating scale questionnaire and semi - structured interview form. The statistics for data analysis were mean, standard deviation and inductively analyzed. Findings were as follows: 1) the evaluation of the context, input, and process dimensions, as well as the product dimension comprising impact, effectiveness, sustainability, and knowledge transferability were rated at a high level on average. 2) the Excellence Sports Center, Thailand National Sports University, Chon buri Campus, generated positive impact and demonstrated high effectiveness by producing disciplined and skillful athletes who advanced into national teams and achieved success at international competitions, as well as producing graduates whose sports - related knowledge and abilities met the requirements of sports organizations. In terms of sustainability, a limitation was identified, as the development of athletes progressing into national teams in certain sports had declined and lacked continuity. Regarding knowledge transferability, this was effectively achieved at the team and affiliated - organization levels.

Keywords: $CIPP_{iest}$ Evaluation Model, Performance, The Excellence Sports Center

บทนำ

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีภารกิจหน้าที่โดยตรงใน การผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา การกีฬา วิทยาศาสตร์การกีฬา วิทยาศาสตร์สุขภาพ นันทนาการ และบุคลากรในด้านที่เกี่ยวข้อง ได้เปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา นอกจากพันธกิจด้านการสอนแล้วยังต้องพัฒนา ส่งเสริมนักศึกษาที่มีความสามารถทางการกีฬาให้มีศักยภาพทัดเทียมกับนักกีฬาระดับชาติและระดับนานาชาติ จนสามารถผลิตนักกีฬาไปสู่ระดับนานาชาติ จึงได้จัดตั้งสำนักงานกีฬาที่มีหน้าที่กำกับ ดูแล วางแผน ติดตามประเมินผล นักกีฬากลุ่มที่มีความสามารถพิเศษด้านกีฬา รวมทั้งสนับสนุนส่งเข้าร่วมแข่งขัน ทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ โดยงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ นิวาสวัฒน์ และคณะ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาเพื่อความเป็นเลิศด้านกีฬาของสำนักงานกีฬา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติว่าควรการวางแผนและสร้างระบบกลไกในการทำงาน โดยกำหนดวัตถุประสงค์และขั้นตอนที่ชัดเจน ร่วมมือกับหน่วยงานภายในและภายนอก การจัดการองค์กรควรมีโครงสร้างตามระเบียบทางราชการ กำหนดบทบาท หน้าที่ ให้สอดคล้อง ราบรื่น และไม่ทับซ้อนกัน ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านกีฬาอย่างครบถ้วน กำหนดภาระบทบาท การปฏิบัติงาน ควรจัดทำขั้นตอนและรายละเอียดของงานให้ชัดเจน มีการวัดผลการทำงานและแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด (วิไลลักษณ์ นิวาสวัฒน์ และคณะ, 2567) โดยศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี ยังไม่เคยมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบครบทุกมิตินับตั้งแต่จัดตั้งหน่วยงาน ประกอบกับผลสัมฤทธิ์ด้านการผลิตนักกีฬาสู่ความเป็นเลิศยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องมีการประเมินการดำเนินงานอย่างรอบด้านเพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนา และแนวทางปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

การพัฒนากีฬาเพื่อความเป็นเลิศเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีการวางแผนมีจุดมุ่งหมายและกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงของการแข่งขันกีฬาที่มุ่งหวังทางประสิทธิภาพของนักกีฬา ให้ได้รับโอกาส ที่แสดงความเป็นเลิศทางการกีฬาและเพื่อเป็นผู้ชนะ โดยปัจจัยนโยบายกีฬาที่นำไปสู่ความสำเร็จในเวทีกีฬานานาชาติตาม SPLISS Model (Sports Policy factors Leading to International Sporting Success) ของ De Bosscher, V. et al. ซึ่งประกอบด้วย 9 เสาหลัก คือ 1) การสนับสนุนด้านการเงินและงบประมาณ 2) การจัดองค์กรการบริหารจัดการและนโยบายด้านกีฬาของรัฐ 3) การสร้างพื้นฐานด้านกีฬาและขยายฐานนักกีฬาและผู้เกี่ยวข้องด้านกีฬา 4) ระบบค้นหาและคัดเลือกนักกีฬาที่มีความสามารถพิเศษและการพัฒนานักกีฬา 5) สวัสดิการและอาชีพของนักกีฬา บุคลากรกีฬาหลังพ้นสภาพ 6) สนาม อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกกีฬากีฬา 7) การพัฒนาผู้ฝึกสอนและบุคลากรด้านกีฬา 8) การจัดการแข่งขันระดับชาติและนานาชาติ 9) การศึกษาวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมด้านกีฬา (De Bosscher, V. et al., 2026) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ersöz, G., et al. ได้นำ SPLISS Model มาศึกษากับการกีฬาในประเทศ ประเทศตุรกี พบว่า จำเป็นต้องได้รับการปรับโครงสร้างอย่างครอบคลุมผ่านการปฏิรูปในหลายด้าน ได้แก่ การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเป็นธรรม การบริหารจัดการโดยยึดระบบคุณธรรม การเสริมสร้างความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานด้านกีฬา การวางแผนเชิงกลยุทธ์ระยะยาว การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกีฬาในระบบโรงเรียน การสนับสนุนเส้นทางอาชีพนักกีฬาอย่างยั่งยืน ตลอดจนการส่งเสริมความร่วมมือที่เข้มแข็งยิ่งขึ้นระหว่างนักวิจัยและผู้ปฏิบัติงานด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา (Ersöz, G., et al., 2026)

การประเมินการดำเนินงานเป็นกิจกรรมที่เป็นกระบวนการเก็บรวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน มาวิเคราะห์ข้อเท็จจริงถึงระดับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่ง Stufflebeam, D. L. & Zhang, G. ได้สรุปรูปแบบการประเมิน $CIPP_{iest}$ Model เป็นส่วนปรับขยายของรูปแบบการประเมิน CIPP Model ซึ่งมีการประเมินในด้านบริบท (Context : C) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input : I) ด้านกระบวนการ (Process : P) และปรับขยายการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ออกเป็นการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation : I) การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation: E) การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation: S) และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability Evaluation: T) (Stufflebeam, D. L. & Zhang, G., 2017) ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ SPLISS มาเป็นเนื้อหาในการประเมิน โดยแนวคิดทั้งสองสามารถเชื่อมโยงเสริมกันได้อย่างลงตัวในการประเมินหน่วยงานด้านกีฬา กล่าวคือ SPLISS ทำหน้าที่เป็นกรอบเนื้อหาที่ระบุว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านกีฬา ในขณะที่ $CIPP_{iest}$ ทำหน้าที่เป็นกรอบวิธีการและขั้นตอนในการประเมิน ตั้งแต่บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ประสิทธิผล ความยั่งยืน ไปจนถึงความสามารถในการขยายผล ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสามารถนำเนื้อหาจาก SPLISS มาบรรจุลงในแต่ละองค์ประกอบของ $CIPP_{iest}$ ได้อย่างเป็นระบบ การผสานสองแนวคิดนี้เข้าด้วยกัน จึงทำให้งานวิจัยเรื่องนี้มีทั้งความครอบคลุมเชิงเนื้อหาเฉพาะทางด้านกีฬาและความเป็นระบบเชิงวิธีวิทยาในการประเมินไปพร้อมกัน

งานวิจัยด้านการประเมินศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังคงประเมินแบบแยกส่วนตามโมเดล CIPP ดั้งเดิมหรือใช้เพียงตัวชี้วัดเชิงนโยบายกีฬาตามกรอบ SPLISS โดยลำพัง ยังไม่พบการบูรณาการทั้งสองแนวคิดเข้าด้วยกันเพื่อประเมินทั้งมิติกระบวนการดำเนินงานและมิติความยั่งยืน การขยายผลอย่างครบวงจร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี ซึ่งยังไม่เคยมีการศึกษาในลักษณะนี้มาก่อน จึงเป็นช่องว่างที่งานวิจัยนี้มุ่งเติมเต็มด้วยการประยุกต์ใช้ $CIPP_{iest}$ Model ร่วมกับตัวแปรจาก SPLISS ในการประเมินการดำเนินงานอย่างรอบด้าน จากเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาถึงการประเมินการดำเนินงานของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี โดยใช้ $CIPP_{iest}$ Model โดยทำการศึกษากับของผู้มีสวนได่ส่วนเสีย เพื่อศึกษาและนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

วิทยาเขตชลบุรีให้มีประสิทธิภาพและมีผลลัพธ์ให้สอดคล้องกับการผลิตนักกีฬาเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินการดำเนินงานของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเป็นลำดับแรก ผ่านแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิด $CIPP_{IEST}$ Model จากนั้นผู้วิจัยได้นำผลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในลำดับถัดมา ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ช่วยอธิบายและขยายความเข้าใจผลการประเมินการดำเนินงานของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศมีความครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งมีวิธีการและการดำเนินการดังนี้ 1) รูปแบบการประเมิน $CIPP_{iest}$ Model ซึ่งมีการประเมินในด้านบริบท (Context : C) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input : I) ด้านกระบวนการ (Process : P) และปรับขยายการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ออกเป็นการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation : I) การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation: E) การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation: S) และการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability Evaluation: T) 2) ปัจจัยนโยบายกีฬาที่นำไปสู่ความสำเร็จในเวทีกีฬานานาชาติตาม SPLISS Model ประกอบด้วย 9 เสาหลัก คือ 1) การสนับสนุนด้านการเงินและงบประมาณ 2) การจัดองค์กรการบริหารจัดการและนโยบายด้านกีฬาของรัฐ 3) การสร้างพื้นฐานด้านกีฬาและขยายฐานนักกีฬาและผู้เกี่ยวข้องด้านกีฬา 4) ระบบค้นหาและคัดเลือกนักกีฬาที่มีความสามารถพิเศษและการพัฒนานักกีฬา 5) สวัสดิการและอาชีพของนักกีฬา บุคลากรกีฬาหลังพ้นสภาพ 6) สนาม อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกกีฬากีฬา 7) การพัฒนาผู้ฝึกสอนและบุคลากรด้านกีฬา 8) การจัดการแข่งขันระดับชาติและนานาชาติ 9) การศึกษาวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมด้านกีฬา

ตารางที่ 1 หัวข้อการประเมิน รายละเอียดการประเมิน และผู้ประเมิน

หัวข้อการประเมิน	รายละเอียดการประเมิน	ผู้ประเมิน
ด้านบริบท	- การสนับสนุนด้านการเงินและงบประมาณ - การจัดองค์กรการบริหารจัดการและนโยบายด้านกีฬาของรัฐ	ผู้บริหาร ผู้ฝึกสอน นักกีฬา นักกีฬาที่สำเร็จการศึกษา
ด้านปัจจัยนำเข้า	- การสร้างพื้นฐานด้านกีฬาและขยายฐานนักกีฬาและผู้เกี่ยวข้องด้านกีฬา - ระบบค้นหาและคัดเลือกนักกีฬาที่มีความสามารถพิเศษและการพัฒนานักกีฬา - สนาม อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกกีฬากีฬา	ผู้บริหาร ผู้ฝึกสอน นักกีฬา นักกีฬาที่สำเร็จการศึกษา
ด้านกระบวนการ	- การพัฒนาผู้ฝึกสอนและบุคลากรด้านกีฬา - สวัสดิการและอาชีพของนักกีฬา บุคลากรกีฬาหลังพ้นสภาพ - การจัดการแข่งขันระดับชาติและนานาชาติ - การศึกษาวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมด้านกีฬา	ผู้บริหาร ผู้ฝึกสอน นักกีฬา นักกีฬาที่สำเร็จการศึกษา
ด้านผลผลิต	- ผลกระทบ - ประสิทธิผล - ความยั่งยืน - การถ่ายโยงความรู้	ผู้บริหารสมาคมกีฬาหรือผู้ใช้บัณฑิตในองค์กรกีฬา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้บริหาร ผู้ฝึกสอน นักกีฬา นักกีฬาที่สำเร็จการศึกษาและผู้บริหารสมาคมกีฬาหรือผู้ใช้บัณฑิตในองค์กรกีฬา ในปี 2569 จำนวน 1,412 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ฝึกสอน นักกีฬา นักกีฬาที่สำเร็จการศึกษา และผู้บริหารสมาคมกีฬาหรือผู้ใช้บัณฑิตในองค์กรกีฬา จำนวน 400 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดตัวอย่างของ Yamane, T. ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ถือว่าจะมีความผิดพลาดมาตรฐานไม่เกิน 5% หรือที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (Yamane, T. , 1973) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two - stage Random Sampling) ขั้นตอนที่ 1 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Stratified Random Sampling) โดยใช้สถานภาพเป็นชั้น และขั้นตอนที่ 2 ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เป็นผู้บริหารสมาคมกีฬาหรือผู้ใช้บัณฑิตในองค์กรกีฬา จำนวน 20 คน โดยการการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบประเมินการดำเนินงานของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี มีรายการประเมินเกี่ยวกับ 1.1) การประเมินบริบท จำนวน 2 รายการ 1.2) การประเมินปัจจัยนำเข้า จำนวน 3 รายการ 1.3) การประเมินกระบวนการ จำนวน 4 รายการ และ 1.4) การประเมินผลผลิต จำนวน 4 รายการ โดยแบบประเมินเป็นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด ด้วยมาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด รวมทั้งหมด 52 ข้อ หาคุณภาพเครื่องมือโดย 1) นำแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อความสมบูรณ์และถูกต้องของเนื้อหาโดยให้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยมีค่าเท่ากับ 0.80 - 1.00 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure In-depth Interview) จำนวน 4 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเกี่ยวกับการประเมินผลผลิต ประกอบด้วย 1) การประเมินผลกระทบ 2) การประเมินประสิทธิผล 3) การประเมินความยั่งยืน 4) การประเมินการถ่ายทอด การสอบถามเน้นสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth interviews) จากกลุ่มผู้บริหารสมาคมกีฬา หาคุณภาพเครื่องมือโดย โดยแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อความสมบูรณ์และถูกต้องของเนื้อหาโดยให้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยมีค่าเท่ากับ 0.80 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ เมื่อสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้แล้ว ผู้วิจัยขอความร่วมมือในการทำวิจัยพร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยให้ทราบและนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองพร้อมผู้ช่วยซึ่งผู้วิจัยได้ชี้แจงขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ช่วยวิจัยเป็นอย่างดี

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการดำเนินงานของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี โดยใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ยตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2. การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารสมาคมกีฬาโดยให้แสดงความคิดเห็น ให้คำอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับความสำคัญและสถานการณ์อย่างลึกซึ้งในแง่มุมเกี่ยวกับการประเมินการดำเนินงานของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี ดำเนินการจดบันทึกและรวบรวมข้อมูลแยกแยะประเด็นตามแบบสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความคงที่ของข้อมูล

ผลการวิจัย

1. การประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการจากผู้บริหาร ผู้ฝึกสอน นักกีฬา นักกีฬาที่สำเร็จการศึกษา โดยรวมทั้ง 3 ส่วน อยู่ในระดับมาก ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการจากผู้บริหาร ผู้ฝึกสอน นักกีฬา นักกีฬาที่สำเร็จการศึกษา (n = 400)

หัวข้อ	รายละเอียดการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านบริบท	1.1 การสนับสนุนด้านการเงินและงบประมาณ	4.31	0.50	มาก
	1.2 การจัดองค์กรการบริหารจัดการและนโยบายด้านกีฬาของรัฐ	4.33	0.54	มาก
	รวม	**4.32**	**0.44**	**มาก**
2. ด้านปัจจัยนำเข้า	2.1 การสร้างพื้นฐานด้านกีฬาและขยายฐานนักกีฬาและผู้เกี่ยวข้องด้านกีฬา	4.37	0.53	มาก
	2.2 ระบบค้นหาและคัดเลือกนักกีฬาที่มีความสามารถพิเศษและการพัฒนานักกีฬา	3.69	1.03	มาก
	2.3 สนาม อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกกีฬากีฬา	4.36	0.55	มาก
	รวม	**4.14**	**0.56**	**มาก**
3. ด้านกระบวนการ	3.1 การพัฒนาผู้ฝึกสอนและบุคลากรด้านกีฬา	4.32	0.59	มาก
	3.2 สวัสดิการและอาชีพของนักกีฬา บุคลากรกีฬาหลังพ้นสภาพ	3.46	0.99	ปานกลาง
	3.3 การจัดการแข่งขันระดับชาติและนานาชาติ	4.30	0.51	มาก
	3.4 การศึกษาวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมด้านกีฬา	3.44	0.69	ปานกลาง
	รวม	**3.88**	**0.37**	**มาก**
รวมทั้ง 3 ส่วน		**4.06**	**0.34**	**มาก**

จากตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินจากผู้บริหาร ผู้ฝึกสอน นักกีฬา นักกีฬาที่สำเร็จการศึกษา โดยรวมทั้ง 3 ส่วน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.06, S.D. = 0.34) สรุปผลจากการประเมินบริบท โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.44) การประเมินปัจจัยนำเข้า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.14, S.D. = 0.56) และ การประเมินกระบวนการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.88, S.D. = 0.37)

2. ผลการประเมินด้านผลผลิตจากผู้บริหารสมาคมกีฬาหรือผู้ใช้บัณฑิตในองค์กรกีฬาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังตาราง 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านผลผลิตจากผู้บริหารสมาคมกีฬาหรือผู้ใช้บัณฑิตในองค์กรกีฬา (n = 20)

หัวข้อ	รายละเอียดการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านผลผลิต	1.1 ผลกระทบ	4.55	0.38	มากที่สุด
	1.2 ประสิทธิผล	4.50	0.38	มากที่สุด
	1.3 ความยั่งยืน	3.93	0.32	มาก
	1.4 การถ่ายโยงความรู้	3.62	0.39	มาก
	รวม	**4.15**	**0.22**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินด้านผลผลิตจากผู้บริหารสมาคมกีฬาหรือผู้ใช้บัณฑิตในองค์กรกีฬาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.22) ผลการประเมินผลกระทบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.38) ผลการประเมินประสิทธิผล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.38) ผลการประเมินความยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = 0.32) ผลการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 0.39)

3. ผลการประเมินด้านผลผลิตจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสมาคมกีฬาหรือผู้ใช้บัณฑิตในองค์กรกีฬา

3.1 ด้านผลกระทบ จากการสัมภาษณ์พบว่า นักกีฬาในศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศเกิดผลกระทบเชิงบวกต่อวงการกีฬาในระดับชาติและนานาชาติ โดยนักกีฬาที่มีทักษะกีฬาและวินัยสูง สามารถพัฒนาเข้าสู่ทีมชาติไทยได้อย่างต่อเนื่องในกีฬายกน้ำหนัก ยูโด ฟุตบอลหญิง และฮอกกี้ ซึ่งเกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรีกับสมาคมกีฬาดังกล่าวในการจัดกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งพัฒนานักกีฬาร่วมกัน และจากที่นักกีฬามีความรับผิดชอบต่อการฝึกซ้อม เป็นผู้ที่มีวินัยสูงสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของนักกีฬาไทยต่อนานาชาติได้ อีกทั้งบัณฑิตที่เคยเป็นนักกีฬาจากศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศที่ปฏิบัติหน้าที่ผู้ฝึกสอนกีฬามีความสามารถในการสอนทักษะกีฬาชนิดนั้น ๆ ได้ และสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีในกับนักกีฬาได้

3.2 ด้านประสิทธิผล จากการสัมภาษณ์พบว่า นักกีฬาในศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาในระดับนานาชาติมีสมรรถนะสูงประสบความสำเร็จในรายการแข่งขันระดับนานาชาติ เช่น กีฬาซีเกมส์ กีฬาชิงแชมป์เอเชีย เป็นต้น และบัณฑิตที่เคยเป็นนักกีฬาจากศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศมีความรู้ความสามารถตรงตามความต้องการขององค์กรกีฬา โดยเฉพาะด้านทักษะปฏิบัติทางกีฬา แต่ควรเพิ่มเติมทักษะการบริหารจัดการทีม ทักษะการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งการสื่อสารภาษาต่างประเทศ

3.3 ด้านความยั่งยืน จากการสัมภาษณ์พบว่า นักกีฬาในศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศมีการพัฒนาเข้าสู่นักกีฬาทีมชาติลดลง และไม่ต่อเนื่องในกีฬา ยกน้ำหนัก ยูโด ตะกร้อ เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลต่อความยั่งยืนในระยะยาว และบัณฑิตที่เคยเป็นนักกีฬาจากศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศควรเพิ่มทักษะการคิดสร้างสรรค์ และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาโปรแกรมการฝึกซ้อมที่ทันสมัยอย่างต่อเนื่องและทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการทำงาน

3.4 ด้านการถ่ายโยงความรู้ จากการสัมภาษณ์พบว่า นักกีฬาในศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านกีฬาเบื้องต้นให้กับเพื่อนร่วมทีมและนักกีฬารุ่นน้องได้ เช่น ทักษะกีฬารูปแบบการฝึกซ้อม เป็นต้น และบัณฑิตที่เคยเป็นนักกีฬาจากศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศสามารถถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อร่วมงานสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ แต่ยังมีข้อจำกัดในการถ่ายโยงองค์ความรู้ความรู้ไปสู่หน่วยงานอื่น ๆ ในระดับวิทยากร

อภิปรายผล

1. ด้านการประเมินบริบท (Context) อยู่ในระดับมาก เพราะโครงสร้างการบริหารจัดการของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศมีความชัดเจนและเหมาะสม นโยบายด้านกีฬาที่เกี่ยวข้องได้รับการนำมาปฏิบัติในศูนย์ฯ อย่างมีประสิทธิภาพ มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง งบประมาณที่ได้รับสามารถตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนานักกีฬาได้อย่างครอบคลุม สอดคล้องกับ นภพร ทัศนัยนา และอรนภา ทัศนัยนา ได้กล่าวว่านโยบายการจัดองค์กรและการจัดการด้านกีฬาของประเทศไทยมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องแผนพัฒนากีฬาควรให้ครอบคลุมมิติต่าง ๆ มากขึ้น มีนโยบายให้ทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันในการดำเนินงานส่งเสริม สนับสนุนกีฬาตั้งแต่ระดับพื้นฐาน กีฬามวลชน กีฬาเป็นเลิศ กีฬาอาชีพสู่อุตสาหกรรมกีฬา (นภพร ทัศนัยนาและอรนภา ทัศนัยนา, 2565)

2. ด้านการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input) อยู่ในระดับมาก เพราะการดำเนินงานของศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศส่งผลให้จำนวนนักกีฬาและบุคลากรกีฬาในพื้นที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กระบวนการพัฒนานักกีฬามีความต่อเนื่องและครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และทักษะกีฬามีแผนการพัฒนานักกีฬาเป็นรายบุคคลที่เหมาะสมกับศักยภาพ

ของแต่ละคน และมีการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้ทันสมัยและสอดคล้องกับมาตรฐานสากลอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งยังมีการขยายฐานนักกีฬาและผู้สนใจด้านกีฬาให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย สอดคล้องกับ บรรจบ บุญจันทร์และคณะ ได้กล่าวว่าการพัฒนานักกีฬาให้ประสบความสำเร็จในการแข่งขันรวมถึงการมีอาชีพทางการกีฬาที่ยั่งยืน โดยจัดให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักกีฬา การจูงใจความพร้อมของนักกีฬาการคัดเลือกนักกีฬา (บรรจบ บุญจันทร์ และคณะ, 2567) สอดคล้องกับ Getu, Z. ได้กล่าวว่าสิ่งอำนวยความสะดวกด้านกีฬาที่เพียงพอคือปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จในการวางรากฐานของวงการกีฬาในประเทศด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกด้านกีฬาที่ดี ทันสมัย และได้มาตรฐาน การพัฒนาศักยภาพของนักกีฬาจะสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นตามโปรแกรมการฝึกซ้อมที่สม่ำเสมอ และเป้าหมายหลักในการยกระดับความสำเร็จของนักกีฬาก็จะสามารถบรรลุผลได้ (Getu, Z., 2023)

3. ด้านการประเมินกระบวนการ (Process) อยู่ในระดับมาก เพราะบุคลากรด้านกีฬามีความรู้ความสามารถและคุณวุฒิที่เหมาะสมกับภารกิจและสนับสนุนให้ผู้ฝึกสอนและบุคลากรได้รับใบอนุญาตหรือการรับรองในระดับชาติและนานาชาติ นักกีฬามีโอกาสเข้าร่วมการแข่งขันในระดับต่าง ๆ อย่างเพียงพอและต่อเนื่อง และมีการร่วมมือกับสมาคมกีฬาจัดการแข่งขันในระดับชาติและนานาชาติอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Marek, P. et al. ได้พบว่าผู้ฝึกสอนที่มีการเข้าร่วมหลักสูตรและการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ เป็นประโยชน์ในการพัฒนานักกีฬามาก และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตลอดจนแนวปฏิบัติที่ดีร่วมกับผู้ฝึกสอนคนอื่น ๆ (Marek, P. et al., 2025) และ สอดคล้องกับ Willson, E. & Kerr, G. ได้พบว่า นักกีฬาที่ชนะเลิศได้เหรียญรางวัลมีสภาพแวดล้อมทางกีฬาเชิงบวก ซึ่งช่วยเพิ่มอารมณ์เชิงบวก แรงจูงใจ ความสามารถในการฟื้นตัว จึงสรุปว่าประสบการณ์จากการเข้าร่วมแข่งขันกีฬาทางกีฬาสามารถช่วยให้เกิดความสำเร็จด้านสมรรถนะระดับสูงได้ (Willson, E. & Kerr, G., 2025) ผลการศึกษาด้านสวัสดิการและเส้นทางอาชีพของนักกีฬาและบุคลากรกีฬาภายหลังพ้นสภาพการเป็นนักกีฬา ตลอดจนการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมการกีฬา พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากผลงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์การกีฬาที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันยังมีลักษณะเป็นการศึกษาเชิงวิชาการที่แยกส่วนจากกระบวนการฝึกซ้อมจริง ขาดกลไกเชื่อมโยงระหว่างนักวิจัยกับผู้ฝึกสอนและนักกีฬาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยไม่ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการฝึกซ้อม การป้องกันการบาดเจ็บ หรือการพัฒนาศักยภาพนักกีฬาได้อย่างเป็นรูปธรรม ในด้านสวัสดิการและอาชีพ พบว่าศูนย์กีฬาฯ ยังไม่มีแผนเตรียมความพร้อมด้านอาชีพให้แก่นักกีฬาอย่างเป็นระบบและชัดเจน ทั้งในระหว่างที่ยังเป็นนักกีฬาและภายหลังพ้นจากการเป็นนักกีฬาอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการแนะแนวเส้นทางสู่การเป็นผู้ฝึกสอนหรือผู้ตัดสิน ตลอดจนระบบพี่เลี้ยงที่ช่วยเชื่อมโยงนักกีฬาไปสู่ตลาดแรงงานหลังเลิกเล่น

4. ด้านผลการประเมินด้านผลผลิต (Product)

4.1 ผลการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะนักกีฬาสามารถพัฒนาเข้าสู่ทีมชาติไทยได้อย่างต่อเนื่อง เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรีกับสมาคมกีฬาต่าง ๆ บัณฑิตที่เคยเป็นนักกีฬาสามารถทำหน้าที่ผู้ฝึกสอนได้ดีและเป็นแบบอย่างที่ดี สอดคล้องกับ Girginov, V. & Dowling, M. กล่าวว่า การพัฒนากีฬาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรที่สำคัญในเครือข่ายการพัฒนากีฬา เพื่อให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นำความรู้มาร่วมมือกันพัฒนานักกีฬา (Girginov, V. & Dowling, M., 2025)

4.2 ผลการประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะนักกีฬาประสบความสำเร็จในการแข่งขันระดับนานาชาติ บัณฑิตมีความรู้ความสามารถตรงตามความต้องการขององค์กรกีฬาโดยเฉพาะทักษะปฏิบัติ สอดคล้องกับ ปรีญาพัชญ์ บุญหาญและคณะ พบว่า บัณฑิตหรือนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกายควรมีความรู้และทักษะตามมาตรฐานวิชาชีพและความต้องการของตลาดแรงงาน (ปรีญาพัชญ์ บุญหาญ และคณะ, 2569)

4.3 ผลการประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation) อยู่ในระดับมาก เพราะมีการพัฒนานักกีฬาอย่างต่อเนื่อง แต่จำนวนนักกีฬาที่พัฒนาเข้าสู่ทีมชาติลดลงและไม่ต่อเนื่องในบางชนิดกีฬา Schubring, A. et al. กล่าวว่าการพัฒนานักกีฬาเยาวชนอย่างเป็นองค์รวม ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความยั่งยืนทางสังคมในกีฬาเยาวชนระดับสูง (Schubring, A. et al., 2025)

4.4 ผลการประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability Evaluation) อยู่ในระดับมาก เพราะนักกีฬาสามารถถ่ายทอดความรู้ด้านกีฬาให้เพื่อนร่วมทีมและรุ่นน้องได้ บัณฑิตสามารถถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนร่วมงานนำไปใช้ได้ สอดคล้องกับ Funasaki, K. et al. ได้กล่าวว่า การแบ่งปันความรู้ระหว่างผู้ฝึกสอนมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ ซึ่งการแบ่งปันความรู้เป็นประเด็นสำคัญด้านการบริหารจัดการสำหรับองค์กรกีฬาระดับชาติ และสโมสรกีฬา (Funasaki, K. et al., 2025)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรีสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศทำให้นักกีฬามีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะสวัสดิการและอาชีพของนักกีฬา บุคลากรกีฬาหลังพ้นสภาพ และการศึกษาวิจัยด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมด้านกีฬา โดยจัดทำแผนเตรียมความพร้อมด้านอาชีพให้แก่นักกีฬาอย่างเป็นระบบครอบคลุมทั้งการส่งเสริมการศึกษาควบคู่กับการฝึกซ้อม การฝึกอบรมทักษะอาชีพสำรอง เส้นทางสู่การเป็นผู้ฝึกสอนหรือผู้ตัดสิน สร้างกลไกเชื่อมโยงงานวิจัยด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาไปสู่การวางแผนการฝึกซ้อม การป้องกันการบาดเจ็บ และการพัฒนาศักยภาพนักกีฬาอย่างอย่างเป็นระบบ และเกิดความยั่งยืน โดยคำนึงถึงปัจจัยนโยบายกีฬาที่นำไปสู่ความสำเร็จในเวทีกีฬานานาชาติและให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ที่เน้นความสำเร็จในระดับนานาชาติ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี คณะผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจคุณภาพเครื่องมือ และผู้บริหาร ผู้ฝึกสอน นักกีฬา นักกีฬาที่สำเร็จการศึกษาและผู้บริหารสมาคมกีฬาหรือผู้ใช้บัณฑิตในองค์กรกีฬาทุกท่านที่สละเวลาให้ข้อมูลซึ่งทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

นภพร ทัศนัยนาและอรนภา ทัศนัยนา. (2565). แนวทางการส่งเสริมกีฬาจากกีฬาพื้นฐานสู่กีฬาอาชีพสำหรับประเทศไทย. วารสารสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการ, 48(1), 154-165.

บรรจบ บุญจันทร์ และคณะ. (2567). การจัดการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศ. วารสารวิชาการศิลปะศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 11(1), 147-158.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปรีญาพัชญ์ บุญหาญ และคณะ. (2569). การศึกษาความต้องการและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตยะลา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 18(2), 57-72.

วิไลลักษณ์ นิวาสวัฒน์ และคณะ. (2567). แนวทางการบริหารจัดการเพื่อความเป็นเลิศด้านกีฬาของสำนักงานกีฬามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเพชรบูรณ์. วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 26(2), 123-136.

De Bosscher, V. et al. (2026). Evaluating successful elite sport policies: The SPLISS 1 model 2. In Managing High Performance Sport (pp. 38 - 71). London: Routledge.

Ersöz, G., et al. (2026). Policy factors affecting international sporting success in Turkey from the perspective of the SPLISS model. International Journal of Sport Policy and Politics, 1-22. https://doi.org/10.1080/19406940.2026.2625058.

Funasaki, K. et al. (2025). Knowledge sharing among coaches: expert power and social cognitive theory perspectives. European Sport Management Quarterly, 25(1), 104-123.

Getu, Z. (2023). The Sports Facilities Management in the Sports Industry. J Anesth Pain Med, 8(3), 120-124.

Girginov, V. & Dowling, M. (2025). Management of sports development. London: Routledge.

Marek, P. et al. (2025). The role of the coach developer in the development of sports coaches' competencies. Journal of Kinesiology and Exercise Sciences, 109(35), 48-57.

Schubring, A. et al. (2025). Sustainable elite youth sports: a systematic scoping review of the social dimensions. Sustainable development, 33(5), 7575-7590.

Stufflebeam, D. L. & Zhang, G. (2017). The CIPP evaluation model: How to evaluate for improvement and accountability. New York: Guilford Publications.

Willson, E. & Kerr, G. (2025). Achieving international podium success with a positive sport experience. International Journal of Sport and Exercise Psychology, 24(7), 1359-1378.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

บทความวิจัย

คุณลักษณะและแรงจูงใจในงานอาสาสมัคร: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาเพื่อการพัฒนาระบบบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์*

ATTRIBUTES AND MOTIVATIONS IN VOLUNTEER WORK: A PHENOMENOLOGICAL STUDY FOR DEVELOPING A STRATEGIC VOLUNTEER MANAGEMENT SYSTEM

นครินทร์ ทองศรี*, ณรงค์ เกียรติคุณวงศ์
Nakharin Thongsri*, Narong Kiettikunwong
วิทยาลัยกิจการและนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย
College of Public Affairs and Policy, Khon Kaen University, Khon Kaen, Thailand
*Corresponding author E-mail: nakharin.th@kkumail.com
*Tel: 089-722-1808

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทำความเข้าใจแก่นแท้ของประสบการณ์ชีวิตและคุณลักษณะที่หล่อหลอมการอุทิศตนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 2) วิเคราะห์ระบบแรงจูงใจเชิงผสมผสานและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความผูกพันและการคงอยู่ของ อสม. ท่ามกลางความท้าทายและพลวัตพหุช่วงวัย และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ที่สนับสนุนการคงอยู่ของ อสม. อย่างยั่งยืน การศึกษาใช้ระเบียบวิธีปรากฏการณ์วิทยาเชิงพรรณนา โดยใช้ทฤษฎีการจูงใจสองปัจจัยของเฮิรตซ์เบิร์กเป็นแนวคิดนำทาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 8 ท่าน ประกอบด้วย อสม. 7 ท่าน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้รับผิดชอบงาน อสม. 1 ท่าน ในพื้นที่เทศบาลตำบลเขาสวนกวาง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทาง 7 ขั้นตอนของโคลัยซซี ผลการศึกษาพบว่า 1) การอุทิศตนสัมพันธ์กับจิตสาธารณะ ความผูกพันต่อชุมชน และการหลอมรวมบทบาท อสม. เข้ากับอัตลักษณ์ของตน 2) เงินค่าป่วยการและสวัสดิการเป็นปัจจัยค้ำจุนที่ช่วยลดความไม่พึงพอใจ ขณะที่การได้รับการยอมรับ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเครือข่ายทางสังคมเป็นปัจจัยจูงใจที่สนับสนุนความผูกพันต่อบทบาท 3) ภาระการรายงานผ่านระบบดิจิทัลเป็นความท้าทายสำหรับ อสม. สูงวัย และ 4) ความไม่ชัดเจนของการพ้นบทบาทส่งผลต่อการรับรู้ความมั่นคงและคุณค่าของการปฏิบัติงาน ข้อค้นพบนี้นำไปสู่แนวทางการบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ที่ให้ความสำคัญกับสวัสดิการ การยอมรับและการเสริมพลัง การสนับสนุนการทำงานข้ามช่วงวัย และการจัดการการพ้นบทบาทอย่างเหมาะสม เพื่อสนับสนุนการคงอยู่ของ อสม. อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: คุณลักษณะ, แรงจูงใจ, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา, ระบบบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์

Abstract

This qualitative study aimed to: 1) understand the essence of lived experiences and attributes shaping the dedication of Village Health Volunteers (VHVs); 2) analyze the integrated motivational system and factors associated with VHV commitment and retention amid challenges and multigenerational dynamics; and 3) propose guidelines for developing a strategic volunteer

* Received 4 September 2026; Revised 24 September 2026; Accepted 30 September 2026

management system that supports the sustainable retention of VHVs. The study employed a descriptive phenomenological approach, using Herzberg's Two-Factor Theory as a sensitizing concept. Eight key informants were purposively selected, comprising seven VHVs and one public health officer responsible for VHV activities in Khao Suan Kwang Subdistrict Municipality. Data were collected through in-depth interviews and analyzed using Colaizzi's seven-step method. The findings revealed that: 1) dedication was associated with public-mindedness, community attachment, and the integration of the VHV role into personal identity; 2) monthly allowances and welfare benefits functioned as hygiene factors that helped reduce dissatisfaction, while recognition, participation in decision-making, and social networks functioned as motivator factors supporting commitment to the role; 3) digital reporting requirements posed challenges for older VHVs; and 4) unclear arrangements for leaving the VHV role affected perceptions of security and the value of their work. These findings led to strategic volunteer management guidelines emphasizing welfare support, recognition and empowerment, intergenerational work support, and appropriate role-exit management to support the sustainable retention of VHVs.

Keywords: Attributes, Motivations, Village Health Volunteers (VHVs), Phenomenological Study, Strategic Volunteer Management System (VMS)

บทนำ

ระบบสาธารณสุขมูลฐานถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างความมั่นคงทางสุขภาพระดับสากล ซึ่งองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2020) ได้เน้นย้ำถึงบทบาทของอาสาสมัครและเครือข่ายภาคประชาชนในฐานะกลไกหลักที่ช่วยประคับประคองและขับเคลื่อนระบบสุขภาพชุมชน สำหรับบริบทของสังคมไทย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ได้รับการยอมรับว่าเป็นรากฐานสำคัญของระบบสาธารณสุขของประเทศมาอย่างยาวนาน ภายใต้แนวคิดการร่วมผลิตบริการสาธารณะ (Co-production) (Brudney, J. L. & England, R. E., 1983) อสม. ได้เปลี่ยนผ่านบทบาทจากผู้รับบริการมาเป็นหุ้นส่วนทางสุขภาพที่ร่วมดำเนินงานกับภาครัฐเชิงรุก (กระทรวงสาธารณสุข, 2562) ทั้งในการเฝ้าระวังโรค การคัดกรองสุขภาพ และการดูแลกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ ซึ่งมีส่วนสนับสนุนการรับมือกับปัญหาสุขภาพในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนผ่านของพลวัตทางสังคม เทคโนโลยี และนโยบายสาธารณสุขที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น เครือข่ายการทำงานภาคประชาชนกำลังเผชิญกับความท้าทายจากข้อจำกัดด้านเวลา ภาระงานที่เพิ่มขึ้น และความกดดันจากการปฏิบัติงาน (สมตระกูล ราศิริ และคณะ, 2564) ปัจจุบัน ปรากฏการณ์ที่พบได้ทั่วไปในการบริหารจัดการเครือข่ายภาคประชาชนหลังเผชิญวิกฤตการณ์คืออาสาสมัครจำนวนมากมักเผชิญกับข้อจำกัดด้านเวลาจากการประกอบอาชีพหลัก และภาระงานสาธารณสุขที่ทวีความซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนผ่านนโยบายสู่ระบบดิจิทัล เช่น การรายงานผลผ่านแอปพลิเคชัน ซึ่งได้กลายเป็นปัจจัยสร้างความกดดันให้แก่กลุ่มอาสาสมัครผู้สูงอายุที่มีข้อจำกัดด้านทักษะทางเทคโนโลยี (จีรวรรณ หัสโรค์, 2568) ข้อมูลเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมการทำงานที่มีภาระงานมากเกินไปและความเหนื่อยล้าสะสมเหล่านี้ เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ภาวะหมดไฟและการลาออกจากระบบในที่สุด (ยุทธนา แยบคาย และคณะ, 2568) อย่างไรก็ตาม ยังมีอาสาสมัครบางส่วนที่ยังคงปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง แม้ต้องเผชิญข้อจำกัดด้านเวลา ภาระงาน และการเปลี่ยนแปลงของระบบการทำงาน งานวิจัยที่ผ่านมาเสนอว่า การตัดสินใจอุทิศตนเพื่อปฏิบัติงานอย่างยั่งยืนนี้ไม่ได้เกิดจากแรงจูงใจเบื้องต้นเพียงอย่างเดียว แต่มีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับประสบการณ์ของอาสาสมัครที่ได้รับระหว่างการปฏิบัติงาน อาสาสมัครจะเกิดความผูกพันก็ต่อเมื่อได้รับการเติมเต็มศักยภาพแห่งตนและได้รับการยอมรับจากสถาบันอย่างเป็นรูปธรรม (Araque, L. Y., 2025); (Piatak, J. S. & Carman, J. G., 2023)

สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่า การคงอยู่ของกำลังคนจิตอาสาจำเป็นต้องอาศัยบรรยากาศองค์การที่เกื้อหนุน การจัดวางระบบบริหารจัดการจิตอาสาที่มีความชัดเจนและให้เกียรติผู้ปฏิบัติงาน จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำงานและความตั้งใจที่จะคงอยู่ในบทบาทอาสาสมัครในระบบสาธารณสุขได้อย่างยั่งยืน (Cho, H. et al., 2020); (Hager, M. A. & Brudney, J. L., 2004)

ในบริบทพื้นที่ ข้อมูลจากระบบบัญชีข้อมูลจังหวัดขอนแก่นระบุว่า ในปี พ.ศ. 2568 อำเภอเขาสวนกวาง มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจำนวน 596 คน รับผิดชอบ 11,949 หลังคาเรือน หรือคิดเป็นอัตราส่วนประมาณ 1 คนต่อ 20 หลังคาเรือน (ระบบบัญชีข้อมูลจังหวัดขอนแก่น, 2568) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงขนาดของเครือข่าย อสม. และบทบาทในการรับผิดชอบดูแลประชาชนในระดับครัวเรือน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินงานด้านสุขภาพชุมชน ขณะเดียวกัน การปฏิบัติงานของ อสม. ในปัจจุบันมิได้จำกัดอยู่เฉพาะการเยี่ยมบ้าน การเฝ้าระวังโรค หรือการประสานงานกับหน่วยบริการเท่านั้น แต่ยังต้องปรับตัวต่อรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีและการรายงานข้อมูลผ่านระบบดิจิทัล ประกอบกับความแตกต่างด้านช่วงวัย ประสบการณ์ และความสามารถในการปรับตัวของผู้ปฏิบัติงาน ปัจจัยเหล่านี้ทำให้พื้นที่เขาสวนกวางเป็นบริบทที่เหมาะสมต่อการศึกษาประสบการณ์ของ อสม. ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของระบบงาน ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงเลือกพื้นที่เทศบาลตำบลเขาสวนกวางเพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์และแรงจูงใจของ อสม. ในบริบทการปฏิบัติงานจริง โดยให้ความสำคัญกับการปรับตัวต่อภาระงาน การรับรู้คุณค่าของบทบาท ความสัมพันธ์กับชุมชน และเงื่อนไขที่สัมพันธ์กับการคงอยู่ในการทำงานอาสาสมัครอย่างต่อเนื่อง

แม้งานที่ผ่านมาได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ การปฏิบัติงาน และการคงอยู่ของ อสม. มาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการในการอธิบายประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานในบริบทที่กำลังเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น การศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจของ อสม. ในเชิงปริมาณช่วยให้เห็นองค์ประกอบและระดับของแรงจูงใจ แต่ยังมีข้อจำกัดในการอธิบายความหมายของประสบการณ์จากมุมมองของผู้ปฏิบัติงาน (จรูญลักษณ์ ป้องเจริญ และยุคนธ์ เมืองช้าง, 2562) ขณะที่การศึกษาปรากฏการณ์การลาออกของ อสม. ช่วยอธิบายเงื่อนไขของการออกจากบทบาท แต่ยังเปิดพื้นที่สำหรับการศึกษาว่า เพราะเหตุใด อสม. บางส่วนจึงยังเลือกปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่องแม้ต้องเผชิญภาระงานและข้อจำกัดต่าง ๆ (ยุทธนา แยบคาย และคณะ, 2568) นอกจากนี้ ความแตกต่างระหว่าง อสม. ต่างช่วงวัยและระดับประสบการณ์อาจทำให้การรับรู้และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแตกต่างกัน จึงยังจำเป็นต้องทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิต กระบวนการสร้างความหมายต่อบทบาท แรงจูงใจ และความผูกพันของผู้ปฏิบัติงานในมิติที่การศึกษาปัจจัยเชิงปริมาณอาจไม่สามารถอธิบายได้อย่างครอบคลุม การศึกษาครั้งนี้จึงใช้แนวทางปรากฏการณ์วิทยาเพื่อศึกษาประสบการณ์ดังกล่าวจากมุมมองของผู้ปฏิบัติงานโดยตรง

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งทำความเข้าใจแก่นแท้ของประสบการณ์ชีวิตและคุณลักษณะที่หล่อหลอมการอุทิศตนของ อสม. วิเคราะห์ระบบแรงจูงใจเชิงผสมผสานและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความผูกพันและการคงอยู่ท่ามกลางความท้าทายและพลวัตพหุช่วงวัย ตลอดจนสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ที่สนับสนุนการคงอยู่ของ อสม. การใช้แนวทางปรากฏการณ์วิทยาจะช่วยทำให้เห็นการรับรู้ การให้ความหมาย และประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานจากมุมมองของ อสม. โดยตรง ซึ่งสามารถเพิ่มเติมความเข้าใจจากการศึกษาปัจจัยด้านแรงจูงใจในรูปแบบเดิมได้ ข้อค้นพบที่ได้จะนำมาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ที่คำนึงถึงทั้งการสนับสนุนด้านสวัสดิการ การยอมรับและการเสริมพลัง ความแตกต่างระหว่างช่วงวัย และการปรับตัวต่อระบบดิจิทัล โดยมุ่งเสนอแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และสามารถเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาการบริหารจัดการ อสม. ในบริบทที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทำความเข้าใจแก่นแท้ของประสบการณ์ชีวิตและคุณลักษณะที่หล่อหลอมการอุทิศตนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

2. เพื่อวิเคราะห์ระบบแรงจูงใจเชิงผสมผสานและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความผูกพันและการคงอยู่ของ อสม. ท่ามกลางความท้าทายและพลวัตพหุช่วงวัย

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ที่สนับสนุนการคงอยู่ของ อสม. อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวทางปรากฏการณ์วิทยาเชิงพรรณนา เพื่อทำความเข้าใจความหมายและแก่นแท้ของประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานจากมุมมองของผู้ให้ข้อมูล โดยใช้ทฤษฎีการจูงใจสองปัจจัยของ Herzberg, F. เป็นแนวคิดนำทาง (Sensitizing Concepts) ในการกำหนดประเด็นการศึกษาและการตีความข้อมูล (Herzberg, F., 1968)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 ท่าน ประกอบด้วย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 7 ท่าน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้รับผิดชอบงาน อสม. จำนวน 1 ท่าน โดยกำหนดเกณฑ์คัดเลือก อสม. ได้แก่ 1) ปฏิบัติหน้าที่ในเขตเทศบาลตำบลเขาสวนกวางและมีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ระหว่าง 5–30 ปี และ 2) มีอายุระหว่าง 45–66 ปี เพื่อให้ครอบคลุมทั้งกลุ่มผู้มีประสบการณ์ยาวนานและกลุ่มที่ปฏิบัติงานในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัล สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กำหนดให้เป็นผู้รับผิดชอบงาน อสม. โดยตรง และมีประสบการณ์ดูแลเครือข่ายภาคประชาชนอย่างน้อย 10 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลรายนี้มีประสบการณ์ 12 ปี ผู้ให้ข้อมูลได้รับการประสานผ่านหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลอย่างเป็นทางการร่วมกับการประสานผ่านเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงาน อสม. และประธานชมรม อสม. เทศบาลตำบลเขาสวนกวาง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพ

ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ร่วมกับแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้คำถามปลายเปิดที่อิงจากแนวคิดนำทาง 5 มิติ ได้แก่ ระบบสวัสดิการ การยอมรับ การเสริมพลัง ความก้าวหน้า และระบบสนับสนุนทางสังคม สำหรับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า โดยพิจารณาความหลากหลายของแหล่งข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลต่างช่วงวัยและบทบาท ร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการบันทึกภาคสนาม เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและลดอิทธิพลของอคติในการตีความข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม พ.ศ. 2569 โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเป็นรายบุคคล จำนวน 1 ครั้งต่อท่าน ใช้เวลาประมาณ 45–60 นาที ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหรือสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การรักษาความลับ สิทธิในการปฏิเสธหรือถอนตัวจากการวิจัย และขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียงดิจิทัล พร้อมจดบันทึกภาคสนาม (Field Notes) และใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมประกอบการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นควบคู่กันอย่างต่อเนื่องจนถึงจุดอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) โดยพิจารณาจากการถอดเสียงสัมภาษณ์แบบคำต่อคำและการวิเคราะห์ข้อมูลที่พบว่าข้อความและประเด็นเชิงความหมายมีความซ้ำซ้อน และไม่ปรากฏรหัสหรือประเด็นใหม่ที่มีนัยสำคัญต่อการตอบคำถามการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ถูกวิเคราะห์ตามแนวทางปรากฏการณ์วิทยา 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) อ่านข้อมูลที่ถอดจากการสัมภาษณ์ทั้งหมดเพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์โดยรวม 2) ระบุข้อความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา 3) กำหนดความหมายจากข้อความสำคัญ 4) จัดกลุ่มความหมายเป็นประเด็นหลักและประเด็นย่อย 5) พรรณนาปรากฏการณ์อย่างครอบคลุม 6) สังเคราะห์โครงสร้างหรือแก่นแท้ของประสบการณ์ และ 7) นำผลการวิเคราะห์กลับไปตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อยืนยันความสอดคล้องของการตีความ (Colaizzi, P. F., 1978)

การสังเคราะห์กรอบการบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์

ภายหลังการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา ผู้วิจัยนำประเด็นหลักที่ได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์มาสังเคราะห์ร่วมกับทฤษฎีการจูงใจสองปัจจัย แนวคิดการบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ และ GIVE Model (Global Index of Volunteer Engagement) เพื่อพัฒนากรอบการบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ โดยดำเนินการเชื่อมโยงประเด็นจากการวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยากับปัจจัยตามทฤษฎีการจูงใจสองปัจจัย (Herzberg, F. et al., 1959); (Herzberg, F., 1968) องค์ประกอบของการบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ (Hager, M. A. & Brudney, J. L., 2004); (Studer, S., 2016) และมิติของ GIVE Model ตามลำดับ (United Nations Volunteers, 2025) ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวนำเสนอในรูปแบบตารางการจับคู่ (Mapping) เพื่อแสดงที่มาขององค์ประกอบในแบบจำลองอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

1. แก่นแท้ของประสบการณ์ชีวิตและคุณลักษณะที่หล่อหลอมการอุทิศตน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลให้ความหมายต่อการอุทิศตนและการคงอยู่ในบทบาท อสม. ผ่านประสบการณ์ทางสังคม ความรู้สึกผูกพัน และกระบวนการสร้างความหมายต่อตนเอง มากกว่าการพิจารณาผลตอบแทนทางการเงินเพียงมิติเดียว โดยประเด็นที่ปรากฏจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสามารถจำแนกได้ 3 ประการ ได้แก่

1.1 จุดกำเนิดจากจิตสาธารณะและสายใยความผูกพันเชิงพื้นที่

การก้าวเข้าสู่บทบาทอาสาสมัครของผู้ให้ข้อมูล ก่อตัวขึ้นจากรากฐานความผูกพันที่มีต่อเครือญาติและคนในชุมชน รวมทั้งประสบการณ์ที่เคยพบเห็นข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชาชนในพื้นที่ ประสบการณ์ดังกล่าวสัมพันธ์กับการเกิดความเห็นอกเห็นใจ ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น และการตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อชุมชน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ปรากฏจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลในการตัดสินใจก้าวเข้าสู่บทบาท อสม. ดังเสียงสะท้อนของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า

“...เห็นคนเฒ่าคนแก่แถวบ้านเจ็บป่วยแล้วเดินทางไปหาหมอลำบาก เราก็สงสาร คิดเสมอว่าถ้าเรามีความรู้เรื่องดูแลสุขภาพเบื้องต้น คงจะช่วยพี่น้องในหมู่บ้านเราได้เยอะ ประกอบกับเราก็ดูแลผู้สูงอายุในบ้านเราอยู่แล้ว เลยตัดสินใจสมัครเข้ามาเป็น อสม. ตั้งแต่วันนั้น...” (อาสาสมัครสาธารณสุข ก, 2569)

1.2 การหลอมรวมตัวตนเข้ากับบทบาทและพันธสัญญาทางใจ

เมื่อปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงในการรับรู้บทบาทของตน จากการเป็นสมาชิกทั่วไปของชุมชนไปสู่การเป็นบุคคลที่ชาวบ้านไว้วางใจและพึ่งพาได้ บทบาท อสม. จึงค่อย ๆ กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและการรับรู้อัตลักษณ์ของผู้ปฏิบัติงาน ความไว้วางใจและการยอมรับจากชุมชนทำให้ผู้ให้ข้อมูลตระหนักถึงความรับผิดชอบและเกิดความผูกพันต่อบทบาท ซึ่งสนับสนุนความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนว่า

“...ชาวบ้านเขาไว้ใจเราไปแล้ว เวลามีใครเจ็บป่วยกลางดึกเขาก็นึกถึงเราเป็นคนแรก จะให้เราทิ้งหน้าที่นี้ไปเฉย ๆ มันทำไม่ได้หรอก มันเหมือนเกิดเป็นความผูกพันในชุมชนไปแล้ว...” (อาสาสมัครสาธารณสุข ข, 2569)

1.3 ความภาคภูมิใจและรางวัลทางใจจากการช่วยเหลือผู้อื่น

ประสบการณ์จากการได้ช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย รวมถึงการดูแลผู้ป่วยติดเตียงและผู้สูงอายุให้มีภาวะสุขภาพหรือคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นอีกประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลให้ความหมายเชิงบวกต่อการปฏิบัติงาน การได้รับคำขอบคุณ การยอมรับ และการเห็นผลจากการช่วยเหลือก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและการรับรู้ว่าตนเองมีคุณค่าต่อผู้อื่น ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่าความรู้สึกดังกล่าวมีส่วนสนับสนุนความผูกพันและความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ อสม. ต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า

"...ตอนช่วงวิกฤตมันเหนื่อยมากนะ แต่พอเห็นเขารอด เห็นเขาดีใจ และยิ้มให้เราตอนเห็นเราลงพื้นที่ไปหา มันเกิด ความภูมิใจตรงนี้แหละที่เงินก็ซื้อไม่ได้ และเป็นสิ่งที่ทำให้เรายังยืนหยัดอยู่ตรงนี้..." (อาสาสมัครสาธารณสุข ค, 2569)

2. ระบบแรงจูงใจเชิงผสมผสานและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการคงอยู่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาสะท้อนว่า การคงอยู่ในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสัมพันธ์กับปัจจัยหลายมิติที่ทำงานร่วมกัน ทั้งปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานและแรงจูงใจภายใน ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์เป็น "ระบบแรงจูงใจเชิงผสมผสาน" โดยจำแนกประเด็นที่ปรากฏจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลออกเป็นมิติปัจจัยค้ำจุน มิติปัจจัยจูงใจ และพลวัตความท้าทายด้านเทคโนโลยี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ระบบแรงจูงใจเชิงผสมผสานและพลวัตความท้าทายต่อการคงอยู่ของอาสาสมัคร

มิติปัจจัย	องค์ประกอบหลักที่ค้นพบ	ความหมายที่สะท้อนจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล
1. มิติปัจจัยค้ำจุน (กลไกปกป้องความเสี่ยง)	• เงินค่าป่วยการ • สิทธิการรักษาพยาบาล (ยกเว้นค่าธรรมเนียม) • ระบบฌาปนกิจสงเคราะห์	ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่าปัจจัยดังกล่าวช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายและความกังวลจากการปฏิบัติงาน และช่วยลดความไม่พึงพอใจ แต่ไม่ได้ถูกให้ความหมายว่าเป็นเหตุผลหลักของการคงอยู่ในระยะยาว
2. มิติปัจจัยจูงใจ (กลไกสร้างความผูกพัน)	1) การยืนยันคุณค่าทางสังคม: การได้รับความเคารพและยกย่องจากชุมชน 2) การเสริมพลัง: การมีอิสระในการร่วมริเริ่มและตัดสินใจแก้ไขปัญหา 3) ความก้าวหน้า: การได้รับการพัฒนาทักษะทางสาธารณสุขใหม่ ๆ 4) เครือข่ายทางสังคม: สายใยความผูกพันจากครอบครัวและเพื่อนร่วมงาน	การได้รับการยอมรับ การเสริมพลัง การพัฒนาตนเอง และความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นประเด็นสำคัญที่ปรากฏจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลและสัมพันธ์กับความรู้สึกผูกพันต่อบทบาทและความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง
3. พลวัตความท้าทาย (ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยี)	• ภาระงานด้านดิจิทัล • การประเมินผลและการรายงานข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟน	ผู้ให้ข้อมูลสูงวัยบางรายสะท้อนถึงความกดดันและความไม่มั่นใจในการใช้ระบบดิจิทัล ซึ่งอาจกระทบต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองและก่อให้เกิดความลังเลเกี่ยวกับการคงอยู่ในบทบาท

จากตารางที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยค้ำจุนและปัจจัยจูงใจ โดยเงินค่าป่วยการและสวัสดิการมีส่วนช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายและความไม่พึงพอใจจากการปฏิบัติงาน ขณะที่การได้รับการยอมรับจากชุมชนและการรับรู้คุณค่าของตนเองเป็นประเด็นสำคัญที่สัมพันธ์กับความผูกพันต่อบทบาท ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

"...เงินค่าป่วยการที่ได้มามันก็ช่วยแบ่งเบาค่าน้ำมัน ค่าเดินทางไปเยี่ยมผู้ป่วยได้บ้าง ทำให้เราไม่ต้องควักเนื้อตัวเองทั้งหมด ถามว่ามันพอไหม มันไม่พอหรอก แต่สิ่งที่ทำให้เรามีแรงลุกขึ้นมาทำงานทุกวัน ไม่ใช่เพราะเงินก้อนนี้หรอก แต่เป็นเพราะเวลาเราเดินเข้าไปในหมู่บ้าน แล้วชาวบ้านเขาดีใจ ยกมือไหว้ เขาเชื่อฟังคำแนะนำของเรา มันรู้สึกว่าเราเป็นคนสำคัญของเขา..." (อาสาสมัครสาธารณสุข ง, 2569)

ขณะเดียวกัน ความท้าทายด้านเทคโนโลยีเป็นอีกประเด็นที่ปรากฏจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล โดยเฉพาะในกลุ่ม อสม. สูงวัยที่ต้องปรับตัวต่อการรายงานข้อมูลผ่านระบบดิจิทัล ผู้ให้ข้อมูลบางรายสะท้อนว่าข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัลทำให้เกิดความเครียดและความไม่มั่นใจในความสามารถของตนเอง รวมทั้งเกิดความลังเลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ต่อไป ดังเสียงสะท้อนที่ว่า

"...เมื่อก่อนเรามั่นใจนะว่าเราดูแลชาวบ้านได้ดีที่สุด แต่พอเขาเปลี่ยนมาให้ส่งรายงานผ่านแอปในมือถือ เราทำไม่เป็น จิ้มผิดจิ้มถูก กลายเป็นเครียดไปเลย รู้สึกเหมือนตัวเองเก่งไม่พอแล้ว บางทีก็แอบคิดนะว่าหรือเราควรจะถอยให้เด็กรุ่นใหม่เขามาทำแทน แต่เราก็ยังห่วงชาวบ้านที่เรายังดูแลอยู่..." (อาสาสมัครสาธารณสุข จ, 2569)

3. แนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์

จากการบูรณาการข้อค้นพบเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตและระบบแรงจูงใจเชิงผสมผสาน ผู้วิจัยนำผลการศึกษาไปสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดการบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ ซึ่งให้ความสำคัญกับการบริหารอาสาสมัครอย่างเป็นระบบตลอดกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผนและจัดสรรทรัพยากร การสนับสนุนและพัฒนาผู้ปฏิบัติงาน การสร้างการยอมรับและความผูกพัน ตลอดจนการประเมินและจัดการการเปลี่ยนผ่านของบทบาท โดยมองอาสาสมัครในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีคุณค่าต่อองค์กรและชุมชน (Hager, M. A. & Brudney, J. L., 2004); (Studer, S., 2016); (Piatak, J. S. & Carman, J. G., 2023) จึงสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ 4 เสาหลัก ดังนี้

3.1 เสาหลักที่ 1: การสนับสนุนความมั่นคงเชิงโครงสร้างและทรัพยากร

เสาหลักนี้เชื่อมโยงกับการวางแผนและจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร ผลการศึกษาสะท้อนว่าเงินค่าป่วยการและสวัสดิการมีส่วนช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายและความกังวลจากการปฏิบัติหน้าที่ แม้ผู้ให้ข้อมูลไม่ได้ให้ความหมายว่าปัจจัยดังกล่าวเป็นเหตุผลหลักของการคงอยู่ในระยะยาว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณารักษาและพัฒนาระบบสวัสดิการพื้นฐาน รวมทั้งรูปแบบการสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่สอดคล้องกับภาระงานจริง เช่น ค่าเดินทางในการติดตามผู้ป่วยหรือการสนับสนุนกรณีเกิดเหตุจากการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อช่วยลดภาระที่เกิดขึ้นจากการทำงานอาสาสมัคร

3.2 เสาหลักที่ 2: การยอมรับและการให้คุณค่าทางสังคม เสาหลักนี้สอดคล้องกับแนวคิดด้าน Recognition and Retention ในการบริหารจัดการอาสาสมัคร โดยผลการศึกษาพบว่าการได้รับการยอมรับจากชุมชนและการรับรู้ว่าตนเองมีคุณค่าเป็นประเด็นสำคัญที่สัมพันธ์กับความผูกพันต่อบทบาท หน่วยงานจึงควรพิจารณาพัฒนากลไกการยอมรับที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องในระดับพื้นที่ เช่น การยกย่องผลงาน การสื่อสารบทบาทของ อสม. ต่อชุมชน และการเปิดโอกาสให้ครอบครัวรับรู้ถึงคุณค่าของการปฏิบัติงาน เพื่อเสริมแรงสนับสนุนทางสังคมแก่ผู้ปฏิบัติงาน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

"...งานนี้เงินมันไม่ได้เยอะ และค่อนข้างต้องเสียสละ ถ้าครอบครัวไม่เข้าใจ ไม่เห็นว่าสิ่งที่เราทำมันมีเกียรติ เขาก็จะบ่นว่าเราเอาเวลาไปทิ้ง บางทีชาวบ้านที่ไม่เข้าใจเรามักจะคิดว่าเราไม่ทำงาน วันๆไม่ทำอะไร ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยเห็นตอนเราลงมือทำ แต่ถ้าหน่วยงานมีใบประกาศหรือมีการประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ ยกย่องเราบ้าง ให้ชาวบ้าน และลูกหลานเขาได้เห็นความดีของเรา เขาก็จะภูมิใจและพร้อมสนับสนุนเราเต็มที่..." (อาสาสมัครสาธารณสุข ฉ, 2569)

3.3 เสาหลักที่ 3: การเสริมพลังและการมีส่วนร่วมในการร่วมผลิตบริการสาธารณะ เสาหลักนี้เชื่อมโยงกับการกำกับสนับสนุน การสื่อสาร และการสร้างความผูกพันในการบริหารอาสาสมัคร ผลการศึกษาสะท้อนว่า การมีโอกาสริเริ่ม แสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพในชุมชนสัมพันธ์กับการรับรู้คุณค่าและความผูกพันต่อบทบาท ดังนั้น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในระดับพื้นที่ควรส่งเสริมบทบาทการเป็นผู้สนับสนุนและพี่เลี้ยง พร้อมเปิดพื้นที่ให้ อสม. มีส่วนร่วมในการวางแผนและแก้ไขปัญหาสุขภาพตามบริบทของชุมชน ซึ่งช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานรับรู้ถึงความหมายและคุณค่าของการมีส่วนร่วมมากขึ้น

3.4 เสาหลักที่ 4: การพัฒนาข้ามช่วงวัยและการจัดการการเปลี่ยนผ่านของบทบาท เสาหลักนี้เชื่อมโยงกับการฝึกอบรม การพัฒนา การสนับสนุน และการจัดการช่วงเปลี่ยนผ่านของอาสาสมัคร ผลการศึกษาพบว่า อสม. สูงวัยบางรายเผชิญข้อจำกัดในการใช้ระบบดิจิทัลและมีความกังวลต่อการคงอยู่ในบทบาท จึงควรพิจารณาระบบสนับสนุนที่เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างช่วงวัย เช่น การจับคู่ให้ อสม. ที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีช่วยสนับสนุนผู้ที่มีประสบการณ์สูงแต่มีข้อจำกัดด้านดิจิทัล ขณะเดียวกัน ควรมีแนวทางการเปลี่ยนผ่านหรือพ้นจากบทบาทที่คำนึงถึงประสบการณ์และคุณค่าของผู้ปฏิบัติงาน เช่น การเปิดบทบาทที่ปรึกษาหรือผู้ถ่ายทอดประสบการณ์แก่ อสม. รุ่นใหม่ ทั้งนี้ควรพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์และบริบทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

“...คนแก่บางคนเดินไม่ไหวแล้ว ตาต้อกระจกก็มองแอปไม่เห็น แต่แกก็ไม่อยากออกจากบทบาท เพราะแกรักหน้าที่นี้ไปแล้ว รวมถึงสิทธิการรักษาพยาบาลที่แกยังอยากได้รับ ถ้ามีตำแหน่งที่ปรึกษาให้แกได้นั่งให้คำแนะนำเด็กรุ่นใหม่เฉย ๆ แกคงลงจากตำแหน่งแบบมีความสุขและภูมิใจมาก...” (อาสาสมัครสาธารณสุข ช, 2569)

อภิปรายผล

จากการศึกษาแก่นแท้ของประสบการณ์ชีวิตและระบบแรงจูงใจเชิงผสมผสานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สามารถอภิปรายข้อค้นพบโดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. ค่าตอบแทน ปัจจัยค้ำจุน และการหลอมรวมอัตลักษณ์กับบทบาท ผลการศึกษาพบว่า การคงอยู่ในบทบาทของ อสม. ไม่ได้สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางการเงินเพียงปัจจัยเดียว แต่เกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณค่าของตนเอง ความภาคภูมิใจจากการช่วยเหลือผู้อื่น และการที่บทบาท อสม. กลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของผู้ปฏิบัติงาน ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของแรงจูงใจภายในและการตอบสนองความต้องการทางจิตใจในการทำงานอาสาสมัคร (พรรณธิภา เอี่ยมสิริปรีดา และคณะ, 2560); (Clary, E. G. et al., 1998) นอกจากนี้ การปฏิบัติบทบาทอาสาสมัครอย่างต่อเนื่องยังสามารถเชื่อมโยงกับการสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและความผูกพันต่อบทบาทได้ (Callero, P. L. et al., 1987)

เมื่อพิจารณาผ่านทฤษฎีการจูงใจสองปัจจัย เงินค่าป่วยการและสวัสดิการสามารถอธิบายได้ในฐานะปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ที่ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายและความไม่พึงพอใจจากการปฏิบัติงาน ขณะที่การได้รับการยอมรับความสำเร็จจากการช่วยเหลือประชาชน และการรับรู้ถึงคุณค่าของบทบาทมีลักษณะสอดคล้องกับปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) ที่สนับสนุนความพึงพอใจและความผูกพันต่อบทบาท (Herzberg, F. et al., 1959); (Herzberg, F., 1968) อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบของการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าไม่ควรแยกปัจจัยภายนอกและภายในออกจากกันอย่างเด็ดขาด เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลยังให้ความสำคัญกับค่าป่วยการและสวัสดิการในฐานะสิ่งที่ช่วยลดต้นทุนจากการทำงาน แม้จะไม่ใช่เหตุผลหลักที่ทำให้คงอยู่ในบทบาท ประเด็นนี้จึงช่วยขยายการอธิบายแรงจูงใจของอาสาสมัครให้เห็นการทำงานร่วมกันระหว่างปัจจัยค้ำจุนและปัจจัยจูงใจในบริบทการปฏิบัติงานจริง

ในบริบทของ อสม. ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนและการทำงานในพื้นที่เดิมอย่างต่อเนื่องเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานเห็นผลของการช่วยเหลือและได้รับการยอมรับจากชุมชนโดยตรง จึงทำให้การรับรู้คุณค่าของตนเองเชื่อมโยงกับบทบาททางสังคมได้อย่างชัดเจน ข้อค้นพบนี้มีส่วนเพิ่มเติมองค์ความรู้โดยแสดงให้เห็นว่า การคงอยู่ของ อสม. ควรอธิบายผ่านความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนเชิงโครงสร้าง แรงจูงใจภายใน และการหลอมรวมอัตลักษณ์กับบทบาท มากกว่าการพิจารณาค่าตอบแทนหรือแรงจูงใจด้านใดด้านหนึ่งเพียงลำพัง

2. การยืนยันคุณค่าและระบบสนับสนุนทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า การได้รับการยอมรับและความไว้วางใจจากประชาชนในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการได้รับความเข้าใจจากครอบครัวและการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน เป็นประเด็นสำคัญที่สัมพันธ์กับความผูกพันของ อสม. ต่อบทบาท ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยที่ให้ความสำคัญกับการรับรู้คุณค่าของตนเองจากประสบการณ์การทำงานอาสาสมัคร (Piatak, J. S. & Carman, J. G.,

2023) ตลอดจนความสำคัญของการยอมรับและความสัมพันธ์ทางสังคมต่อการปฏิบัติงานอาสาสมัคร (พระสุดรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์, 2561); (จรูญลักษณ์ ป้องเจริญ และยุคนธ์ เมืองช้าง, 2562)

เมื่ออธิบายผ่านทฤษฎีการจูงใจสองปัจจัย การได้รับการยอมรับ (Recognition) เป็นองค์ประกอบของปัจจัยจูงใจที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจและความหมายของการทำงาน (Herzberg, F. et al., 1959) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนเพิ่มเติมว่า การยอมรับที่ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการได้รับรางวัลหรือการเชิดชูเกียรติอย่างเป็นทางการ แต่รวมถึงการที่ประชาชนไว้วางใจ ขอคำแนะนำ และแสดงการยอมรับต่อบทบาท อสม. ในชีวิตประจำวันด้วย จึงแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างการยอมรับในเชิงสถาบันกับการยอมรับที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ในชุมชน

นอกจากนี้ ความเข้าใจจากสมาชิกในครอบครัวมีความสำคัญในบริบทของ อสม. เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ต้องใช้เวลาและอาจกระทบต่อภารกิจส่วนตัวและครอบครัว เครือข่ายครอบครัวและเพื่อนร่วมงานจึงทำหน้าที่เป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานจัดการกับความกดดันจากภาระงานได้ ข้อค้นพบนี้มีส่วนเพิ่มเติมองค์ความรู้โดยชี้ว่า การสร้างความผูกพันของอาสาสมัครไม่ควรพิจารณาเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างอาสาสมัครกับหน่วยงาน แต่ควรรวมถึงความสัมพันธ์กับประชาชน ครอบครัว และเครือข่ายผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบริบททางสังคมที่สนับสนุนการคงอยู่ในบทบาท

3. การเสริมพลังและการก้าวสู่หุ้นส่วนในการร่วมผลิตบริการสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า การมีโอกาสแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาสุขภาพของชุมชนสัมพันธ์กับการรับรู้คุณค่าและความผูกพันของ อสม. ต่อบทบาท ขณะเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนถึงข้อจำกัดของการปฏิบัติงานบางสถานการณ์ที่ยังมีลักษณะของการรับนโยบายและการดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนดจากหน่วยงาน ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการผลิตบริการร่วมกับภาครัฐ ตลอดจนความสำคัญของสภาพแวดล้อมการทำงานและการให้อิสระที่เหมาะสมต่อประสบการณ์ของอาสาสมัคร (Brudney, J. L. & England, R. E., 1983); (Cho, H. et al., 2020)

ในเชิงทฤษฎี การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการได้รับการยอมรับในความสามารถสามารถเชื่อมโยงกับปัจจัยจูงใจ โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบ การยอมรับ และโอกาสในการพัฒนา (Herzberg, F. et al., 1959); (Herzberg, F., 1968) อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบของการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นความตึงเครียดระหว่างแนวคิดการร่วมผลิตบริการสาธารณะกับประสบการณ์ในระดับปฏิบัติ กล่าวคือ แม้ อสม. จะได้รับการวางบทบาทให้เป็นผู้มีส่วนร่วมในระบบสุขภาพชุมชน แต่ในบางสถานการณ์ยังคงรับรู้ถึงรูปแบบการทำงานจากบนลงล่าง จึงสะท้อนว่าการมีสถานะเป็น “หุ้นส่วน” ในเชิงนโยบายอาจไม่ได้หมายถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับปฏิบัติโดยอัตโนมัติ

บริบทดังกล่าวทำให้การเสริมพลังในกรณีของ อสม. ไม่ควรถูกตีความว่าเป็นการถ่ายโอนภาระงานหรือความรับผิดชอบด้านการบริหารทั้งหมดให้แก่อาสาสมัคร แต่ควรหมายถึงการเปิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น การรับฟังความรู้จากประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพของพื้นที่ ข้อค้นพบนี้จึงมีส่วนเพิ่มเติมองค์ความรู้เกี่ยวกับการร่วมผลิตบริการสาธารณะในบริบทสุขภาพชุมชน โดยเสนอว่าการเปลี่ยนจากผู้รับนโยบายไปสู่หุ้นส่วนไม่ได้ขึ้นอยู่กับการเพิ่มภารกิจหรืออำนาจหน้าที่เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการมีส่วนร่วมและการยอมรับความรู้จากประสบการณ์ของ อสม. ในกระบวนการตัดสินใจด้วย

องค์ความรู้ใหม่

ภายหลังการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา ผู้วิจัยนำประเด็นหลักที่ได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์มาสังเคราะห์ร่วมกับทฤษฎีการจูงใจสองปัจจัย แนวคิดการบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ และ GIVE Model (Global Index of Volunteer Engagement) เพื่อเชื่อมโยงข้อค้นพบในระดับประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานกับองค์ประกอบของระบบบริหารจัดการจิตอาสา การสังเคราะห์ดังกล่าวนำไปสู่ “แบบจำลองระบบนิเวศบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกล

ยุทธ์แบบผสมผสาน” โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นจากการวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยา (Colaizzi, P. F., 1978) ทฤษฎีการจูงใจสองปัจจัย (Herzberg, F. et al., 1959); (Herzberg, F., 1968) การบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ (Hager, M. A. & Brudney, J. L., 2004); (Studer, S., 2016) และมิติของ GIVE Model (United Nations Volunteers, 2025) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเชื่อมโยงข้อค้นพบกับกรอบการพัฒนาแบบจำลอง

ข้อค้นพบจากการศึกษา	Herzberg	การบริหารจิตอาสาเชิงกลยุทธ์	GIVE Model
การยอมรับ การพัฒนาทักษะ และการหลอมรวมบทบาทกับอัตลักษณ์	ปัจจัยจูงใจ	การพัฒนา การยอมรับ และการรักษาความผูกพัน	Individual Value
จิตสาธารณะ ความผูกพันต่อชุมชน และการร่วมตัดสินใจ	ปัจจัยจูงใจ	การมีส่วนร่วม การประสานงาน และการเสริมพลัง	Community Value
เงินค่าป่วยการ สวัสดิการ และภาระค่าใช้จ่ายจากการปฏิบัติงาน	ปัจจัยค้ำจุน	การวางแผนและสนับสนุนทรัพยากร	Economic Value
ภาระดิจิทัล การสนับสนุนข้ามวัย และการพ้นบทบาท	ปัจจัยค้ำจุนและบริบทการทำงาน	การฝึกอบรม การกำกับดูแล และการสนับสนุน	Enabling Environment

จากการเชื่อมโยงข้อค้นพบตามตารางที่ 2 ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นแบบจำลองระบบนิเวศบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์แบบผสมผสาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แบบจำลองระบบนิเวศบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์แบบผสมผสานที่เชื่อมโยงกับ GIVE Model

จากภาพที่ 1 แบบจำลองแสดงความเชื่อมโยงตามลำดับจาก 1) สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ไปสู่ 2) คุณค่าต่อปัจเจกบุคคล 3) คุณค่าต่อชุมชนและสังคม และ 4) มูลค่าทางเศรษฐกิจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย (Enabling Environment) สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยเป็นฐานสนับสนุนการทำงานของระบบ โดยผลการศึกษาสะท้อนถึงความสำคัญของการสนับสนุนที่สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างช่วงวัย การลดข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัล และการจัดการการเปลี่ยนผ่านของบทบาทอย่างเหมาะสม ระบบพี่เลี้ยงข้ามรุ่น การฝึกอบรม และการสนับสนุนจากหน่วยงานจึงเป็นเงื่อนไขที่ช่วยให้ อสม. สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบงาน และเป็นพื้นฐานให้คุณค่าในมิติอื่นสามารถเกิดขึ้นได้

2. คุณค่าต่อปัจเจกบุคคล (Individual Value) เมื่อสภาพแวดล้อมการทำงานเอื้อต่อการปฏิบัติหน้าที่ อสม. สามารถพัฒนาทักษะ รับรู้ถึงการยอมรับจากชุมชน และสร้างความหมายต่อบทบาทของตน ผลการศึกษาสะท้อนถึงการหลอมรวมบทบาท อสม. เข้ากับอัตลักษณ์ของผู้ปฏิบัติงาน (Role-Identity Merger) รวมทั้งความภาคภูมิใจและการรับรู้ว่าตนเองมีคุณค่าจากการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนความผูกพันต่อบทบาท

3. คุณค่าต่อชุมชนและสังคม (Community Value) คุณค่าที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจกเชื่อมโยงต่อไปสู่คุณค่าที่มีต่อชุมชนผ่านการปฏิบัติงาน การเข้าถึงประชาชน และความสัมพันธ์ที่ อสม. มีต่อพื้นที่ ผลการศึกษาสะท้อนว่าการเปิดโอกาสให้ อสม. มีส่วนร่วมในการริเริ่ม วางแผน และตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของชุมชนช่วยส่งเสริมบทบาทในการร่วมผลิตบริการสาธารณะ และทำให้ความรู้และประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพระดับพื้นที่ได้มากขึ้น

4. มูลค่าทางเศรษฐกิจ (Economic Value) ในมิติเศรษฐกิจ ผลการศึกษาสะท้อนว่าเงินค่าป่วยการ สิทธิประโยชน์ และสวัสดิการมีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ และลดความกังวลด้านเศรษฐกิจของผู้ปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ ไม่ได้ประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจหรือคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ดังนั้น มิตินี้จึงใช้เพื่ออธิบายบทบาทของการสนับสนุนด้านทรัพยากรตามประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล มิใช่การประมาณมูลค่าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

องค์ความรู้จากการศึกษานี้เสนอให้มองการคงอยู่ของจิตอาสาในลักษณะระบบนิเวศที่องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อม คุณค่าต่อปัจเจก คุณค่าต่อชุมชน และการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจมีความเชื่อมโยงกัน โดยสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานเป็นพื้นฐานในการสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานรับรู้คุณค่าของตนเองและสามารถสร้างคุณค่าแก่ชุมชน ขณะที่การสนับสนุนด้านทรัพยากรช่วยลดข้อจำกัดจากการปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้จึงเป็นกรอบเชิงแนวคิดสำหรับการพัฒนาระบบบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของ อสม.

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยานี้พบว่า การคงอยู่ในบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สัมพันธ์กับระบบแรงจูงใจหลายมิติที่ทำงานร่วมกัน โดยเงินค่าป่วยการและสวัสดิการทำหน้าที่เป็นปัจจัยค้ำจุนที่ช่วยลดภาระและความไม่พึงพอใจจากการปฏิบัติงาน ขณะที่การได้รับการยอมรับจากชุมชน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการสนับสนุนจากเครือข่ายทางสังคมเป็นปัจจัยจูงใจที่สัมพันธ์กับความผูกพันต่อบทบาทและการหลอมรวมบทบาท อสม. เข้ากับอัตลักษณ์ของผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ภาระการรายงานผ่านระบบดิจิทัลยังเป็นความท้าทายสำหรับ อสม. สูงวัยบางราย รวมทั้งความไม่ชัดเจนของการพ้นจากบทบาทซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพิจารณาในการบริหารจัดการ อสม. จากข้อค้นพบดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ควรพิจารณาพัฒนาการบริหารจัดการจิตอาสาเชิงกลยุทธ์ให้ครอบคลุมทั้งการสนับสนุนสวัสดิการและทรัพยากรที่เหมาะสม การสร้างการยอมรับและการให้คุณค่าต่อผู้ปฏิบัติงาน การเปิดโอกาสให้ อสม. มีส่วนร่วมในการวางแผนและแก้ไขปัญหาสุขภาพชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนการทำงานข้ามช่วงวัยเพื่อลดข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัล สำหรับ อสม. ที่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติงาน ควรพิจารณาแนวทางการเปลี่ยนผ่านหรือพ้นจากบทบาทที่คำนึงถึงประสบการณ์ คุณค่า และศักดิ์ศรีของผู้ปฏิบัติงาน โดยแนวทางดังกล่าวควรปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรของแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้มีข้อจำกัดจากการศึกษาเฉพาะพื้นที่เทศบาลตำบลเขาสวนกวาง และมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 ท่าน ประกอบด้วย อสม. 7 ท่าน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 ท่าน จึงสะท้อนประสบการณ์ภายใต้บริบทเฉพาะของพื้นที่และไม่มุ่งสรุปอ้างอิงไปยัง อสม. ทุกพื้นที่โดยตรง นอกจากนี้ การใช้ทฤษฎีการจูงใจสองปัจจัยเป็นแนวคิดนำทาง (Sensitizing Concepts) อาจมีส่วนกำหนดกรอบในการพิจารณาและตีความข้อมูล การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรขยายไปยังพื้นที่ที่มี

บริบทแตกต่างกัน ทั้งเขตเมืองและชนบท รวมถึงใช้การวิจัยเชิงปริมาณหรือวิธีวิจัยแบบผสมเพื่อทดสอบและขยายข้อค้นพบ ตลอดจนศึกษาผลของระบบดิจิทัลและแนวทางการเปลี่ยนผ่านบทบาทของ อสม. ในกลุ่มประชากรที่กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2562). แผนชุมชน กับการจัดการด้านสุขภาพ. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

จรูญลักษณ์ ป้องเจริญ และยุคนธ์ เมืองช้าง. (2562). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 29(1), 60-70.

จีรวรรณ หัสโรค์. (2568). การศึกษากระบวนการบริหารจัดการอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเชิงรุก. วารสารวิชาการกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 21(1), 93-103.

พรรณธิภา เอี่ยมสิริปรีดา และคณะ. (2560). การทำงานอาสาสมัครอย่างยั่งยืนและกระบวนการทำงานอาสาสมัครอย่างยั่งยืนของวุฒิอาสาธนาคารสมอง: ความหมาย และองค์ประกอบ. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 23(2), 61-78.

พระสุดรักษ์ วิสุทฺโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13.

ยุทธนา แยบคาย และคณะ. (2568). การลาออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย. วารสารวิจัยการพยาบาลและวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 17(2), 1-16.

ระบบบัญชีข้อมูลจังหวัดขอนแก่น. (2568). อัตราส่วน อสม. ต่อหลังคาเรือนที่รับผิดชอบ จังหวัดขอนแก่น (ชุดข้อมูล). สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น. เรียกใช้เมื่อ 21 เมษายน 2569 จาก https://khonkaen.gdcatalog.go.th/dataset/kkpho_16

สมตระกูล ราศิริ และคณะ. (2564). บทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขไทย. วารสารวิจัยและพัฒนาด้านสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, 7(2), 80-97.

อาสาสมัครสาธารณสุข ก. (12 พ.ค. 2569). การสัมภาษณ์ประสบการณ์และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจิตอาสา. (นครินทร์ ทองศรี, ผู้สัมภาษณ์)

อาสาสมัครสาธารณสุข ข. (14 พ.ค. 2569). การสัมภาษณ์ประสบการณ์และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจิตอาสา. (นครินทร์ ทองศรี, ผู้สัมภาษณ์)

อาสาสมัครสาธารณสุข ค. (14 พ.ค. 2569). การสัมภาษณ์ประสบการณ์และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจิตอาสา. (นครินทร์ ทองศรี, ผู้สัมภาษณ์)

อาสาสมัครสาธารณสุข ง. (5 มิ.ย. 2569). การสัมภาษณ์ประสบการณ์และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจิตอาสา. (นครินทร์ ทองศรี, ผู้สัมภาษณ์)

อาสาสมัครสาธารณสุข จ. (5 มิ.ย. 2569). การสัมภาษณ์ประสบการณ์และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจิตอาสา. (นครินทร์ ทองศรี, ผู้สัมภาษณ์)

อาสาสมัครสาธารณสุข ฉ. (3 ก.ค. 2569). การสัมภาษณ์ประสบการณ์และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจิตอาสา. (นครินทร์ ทองศรี, ผู้สัมภาษณ์)

อาสาสมัครสาธารณสุข ช. (3 ก.ค. 2569). การสัมภาษณ์ประสบการณ์และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจิตอาสา. (นครินทร์ ทองศรี, ผู้สัมภาษณ์)

Araque, L. Y. (2025). Volunteer management in non-profit organizations: Experience of Huellas Foundation in Medellín, Colombia. Administrative Sciences, 15(3), Article 77. https://doi.org/10.3390/admsci15030077.

Brudney, J. L. & England, R. E. (1983). Toward a definition of the coproduction concept. Public Administration Review, 43(1), 59-65.

Callero, P. L. et al. (1987). Helping behavior as role behavior: Disclosing social structure and history in the analysis of prosocial action. Social Psychology Quarterly, 50(3), 247-256.

Cho, H. et al. (2020). The effect of volunteer management on intention to continue volunteering: A mediating role of job satisfaction of volunteers. SAGE Open, 10(2). https://doi.org/10.1177/2158244020920588.

Clary, E. G. et al. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. Journal of Personality and Social Psychology, 74(6), 1516-1530.

Colaizzi, P. F. (1978). Psychological research as the phenomenologist views it. In R. S. Valle & M. King (Eds.), Existential-phenomenological alternatives for psychology (pp. 48-71). New York: Oxford University Press.

Hager, M. A. & Brudney, J. L. (2004). Volunteer management practices and retention of volunteers. Washington, DC: The Urban Institute.

Herzberg, F. (1968). One more time: How do you motivate employees? Harvard Business Review: 46(1), 53-62.

Herzberg, F. et al. (1959). The motivation to work. (2nd ed.). New York: Wiley.

Piatak, J. S. & Carman, J. G. (2023). Unpacking the volunteer experience: The influence of volunteer management on retention and promotion of the organization. Journal of Public and Nonprofit Affairs, 9(3), 278-296.

Studer, S. (2016). Volunteer management: Responding to the uniqueness of volunteers. Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 45(4), 688-714.

United Nations Volunteers. (2025). 2026 State of the World's Volunteerism Report: Volunteerism and its measurements. New York: United Nations Volunteers.

World Health Organization. (2020). Thailand's 1 million village health volunteers – "unsung heroes" - are helping guard communities nationwide from COVID-19. Retrieved April 24, 2026, from https://www.who.int/thailand/news/feature-stories/detail/thailands-1-million-village- health- volunteers- unsung- heroes- are- helping- guard- communities- nationwide-from-covid-19

บทความวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1*

DEVELOPMENT OF A SYSTEMS MANAGEMENT MODEL USING COMMUNITY PARTICIPATION TO ENHANCE EDUCATIONAL TOWARD A QUALITY SCHOOL AT WAT KHUAN RAE SCHOOL UNDER THE PHATTHALUNG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

วันทนี พลเพชร
Wantanee Ponpetch
โรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พัทลุง ประเทศไทย
Wat Khuan Rae School, Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1, Phatthalung, Thailand
Corresponding author E-mail: ponpetch2511.@gmail.com
Tel: 094-546-4011

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนารูปแบบ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูผู้สอน 12 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 คน ผู้แทนชุมชน 5 คน และนักเรียน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 140 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน และแบบบันทึกที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า1) สถานศึกษามีความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารเชิงระบบที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการวางแผน การติดตามประเมินผล และการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง 2) รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน (PAER Model) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการบริหารเชิงระบบแบบ มีส่วนร่วม 5) ผลลัพธ์ และ 6) การวัดและประเมินผล กระบวนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนแบบมีส่วนร่วม (P) การลงมือปฏิบัติ (A) การประเมินผล (E) และการสะท้อนผล (R) 3) การบริหารจัดการ มีความเป็นระบบ ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ส่งผลให้การดำเนินงานตามตัวชี้วัดคุณภาพสถานศึกษาทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และเกิดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.30) และ 4) รูปแบบมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.24)

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, การบริหารเชิงระบบ, การมีส่วนร่วมของชุมชน, โรงเรียนคุณภาพ

* Received 12 September 2026; Revised 25 September 2026; Accepted 30 September 2026

Abstract

This research aimed to: 1) investigate the fundamental information required for developing a systems management model using community participation; 2) develop the model; 3) implement the developed model; and 4) evaluate the systems management model using community participation to enhance educational quality toward a quality school at Wat Khuan Rae School under the Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1. This study employed a research and development (R&D) approach using both qualitative and quantitative methods. The key informants consisted of 12 teachers, 7 members of the basic education school committee, 5 community representatives, and 140 students enrolled in the 2024 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments included questionnaires, interview forms, evaluation forms, and record forms validated by experts for content validity. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The results revealed that 1) the school required a systems management approach that emphasized participation from all stakeholders, particularly in participatory planning, monitoring and evaluation, and continuous reflection for improvement; 2) the Systemic Management Model with Community Participation (PAER Model) consisted of six components: principles, objectives, inputs, a participatory systemic management process, outcomes, and measurement and evaluation. The operational process comprised four stages: Participatory Planning (P), Action (A), Evaluation (E), and Reflection (R); 3) the implementation of the model enhanced systematic school management by promoting active participation among stakeholders throughout all operational stages, resulting in the highest level of educational quality across the five quality school indicators ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.30); and 4) the overall evaluation indicated that the model was appropriate at the highest level ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.24).

Keyword: Management Model, Systems Management, Community Participation, Quality School

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างกำลังคน ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนจากการมุ่งถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ ทั้งด้านการคิดขั้นสูง การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะ และศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและแข่งขันได้ในระดับสากล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ภายใต้บริบทดังกล่าว การบริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทาง เชื่อมโยงการดำเนินงานด้านบุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม อันจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย “ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งยกระดับสถานศึกษาให้มีความพร้อมและมีคุณภาพในทุกมิติ ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสนับสนุน การบริหารจัดการ ครูและบุคลากร การจัดการเรียนรู้ และผลลัพธ์ของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

แนวคิดการบริหารเชิงระบบ (Systems Theory) เป็นกรอบสำคัญที่ช่วยให้การบริหารองค์การดำเนินไปอย่างเป็นองค์รวม การบริหารโดยมององค์การเป็นระบบเปิดที่ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อกัน การบริหารที่มีประสิทธิภาพจึงต้องเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้งหมดให้ดำเนินไปอย่างสอดประสาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (Katz, D. & Kahn, R. L., 1978); (Hoy, W. K. & Miskel, C. G., 2008) อย่างไรก็ตาม การบริหารสถานศึกษาหลายแห่งยังมีข้อจำกัดด้านการบูรณาการงานระหว่างฝ่าย การใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และการเชื่อมโยงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าสู่กระบวนการบริหาร ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพยังคงดำเนินไปในลักษณะแยกส่วน การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนจึงมีความสำคัญ เพราะเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และภาคีเครือข่าย ร่วมวิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผน ดำเนินงาน ติดตามประเมินผล และสะท้อนผล ซึ่งนำไปสู่การสร้างความเป็นเจ้าของร่วม ความไว้วางใจ และการใช้ทุนทางสังคมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (Cohen, J. M. & Uphoff, N. T., 1980)

โรงเรียนวัดควนแร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งมีการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาและการวิเคราะห์การดำเนินงานตามนโยบายโรงเรียนคุณภาพ พบว่า การเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเข้าสู่กระบวนการบริหารยังขาดแนวทางที่เป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการร่วมกำหนดเป้าหมาย การวางแผนพัฒนา การติดตามผล และการนำข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกลับไปปรับปรุงการดำเนินงาน ส่งผลให้ความรู้ ทรัพยากร และศักยภาพของชุมชนยังไม่ถูกนำมาใช้สนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่ แม้โรงเรียนจะได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน แต่หากไม่มีรูปแบบที่กำหนดบทบาท ขั้นตอน และวิธีใช้ข้อมูลร่วมกันอย่างชัดเจน การมีส่วนร่วมอาจเกิดขึ้นเฉพาะในบางกิจกรรมและไม่เชื่อมโยงกับเป้าหมายคุณภาพของสถานศึกษาในภาพรวม ปัญหาดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารที่ประสานการทำงานของโรงเรียนและชุมชนให้เป็นกระบวนการเดียวกัน (โรงเรียนวัดควนแร่, 2567)

เมื่อพิจารณาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารเชิงระบบให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ ขณะที่การบริหารแบบมีส่วนร่วมเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน และร่วมประเมินผล แนวคิดทั้งสองจึงมีศักยภาพในการสนับสนุนกัน แต่การนำมาใช้ในสถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดกระบวนการที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ โดยเชื่อมโยงผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ากับการดำเนินงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่การศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็น การกำหนดเป้าหมายและวางแผนร่วมกัน การลงมือปฏิบัติ การติดตามประเมินผล ไปจนถึงการสะท้อนผลเพื่อนำข้อมูลกลับไปปรับปรุงงาน การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งให้ได้รูปแบบที่มีองค์ประกอบและวิธีดำเนินงานชัดเจน ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและการทดลองใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อเป็นแนวทางยกระดับคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ และเป็นข้อมูลสำหรับสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกันในการประยุกต์ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ประกอบด้วย 5 ขั้นย่อย ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยการสังเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best practice)

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณภาพ จำนวน 3 ท่าน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบOnline และสถานที่จริง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอเป็นตารางและสรุปเป็นความเรียง

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์คุณสมบัติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดย สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ผ่านระบบซูม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอเป็นตารางและสรุปเป็นความเรียง

ขั้นที่ 1.4 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ผู้ให้ข้อมูล ครูผู้สอน จำนวน 12 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน ผู้แทนชุมชน 5 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน ในปีการศึกษา 2567 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยกำหนดให้ครูผู้สอนทุกคนและคณะกรรมการสถานศึกษาทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการบริหารจัดการสถานศึกษา และสามารถสะท้อนสภาพการดำเนินงานจริงได้อย่างครอบคลุมและ

ตรงกับบริบทของโรงเรียน สำหรับผู้แทนชุมชน ผู้วิจัยคัดเลือกจากบุคคลที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดควนแร่อย่างต่อเนื่อง และเป็นที่ยอมรับของชุมชน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นผู้นำชุมชนหรือผู้แทนองค์กร/กลุ่มในชุมชนที่ทำงานร่วมกับโรงเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีความรู้ความเข้าใจบริบทของโรงเรียนและชุมชนโดยรอบ และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเป็นแบบชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน หาค่าดัชนีความสอด คล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item of Objective Congruence : IOC) แต่ละข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2558) และหาค่าความเชื่อมั่น โดยทดลองใช้ (Try - out) กับโรงเรียนที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่าง เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 2 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธี สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) โดยมีค่าความเชื่อมั่นค่า α ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมี ความเชื่อมั่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลส่งแบบสอบถามฉบับจริง โดยใช้เวลาในการติดตาม 1 เดือน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล แจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางอธิบายใต้ตาราง วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยใช้เทคนิคหรือการคำนวณหาค่าดัชนี (PNI modified) จัดลำดับความต้องการจำเป็น

ขั้นที่ 1.5 การสรุปผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน

1. แหล่งข้อมูล สรุปผลการศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน ในการดำเนินการตามขั้นที่ 1.1 - 1.4

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบบันทึกสรุปรายละเอียด ผลการสังเคราะห์ข้อมูล ขั้นที่ 1.1 - 1.4

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสรุปผลการดำเนินการขั้นที่ 1.1 - 1.4

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำผลการศึกษาตามขั้นที่ 1.1 - 1.4 มาสรุปสาระสำคัญเพื่อนำมายกร่างรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน ประกอบด้วย 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 2.1 ร่างรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์จาก ขั้นตอนที่ 1 มาใช้ในการร่างรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นที่ 2.2 ตรวจสอบรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 ท่าน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) เพื่อรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ และขอความอนุเคราะห์ให้ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรายบุคคล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมาย ของรูปแบบฯในแต่ละด้าน โดยมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าไม่เกิน 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

1. กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบ ประกอบด้วย

1.1 ผู้ดำเนินการใช้รูปแบบ ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 12 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการขับเคลื่อนการบริหารตามรูปแบบ

1.2 ผู้รับผลจากการใช้รูปแบบ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนวัดควนแร่ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 140 คน ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลจากการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารในด้านการจัดการเรียนรู้และคุณภาพสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน (PAER Model) 2) คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน 3) แผนการดำเนินงานตามกระบวนการ PAER Model 4) แบบประเมินสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบฯ 5) แบบประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดคุณภาพสถานศึกษา 5 ด้าน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการทดลองเชิงปฏิบัติการเป็นการนำรูปแบบฯที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถานการณ์จริงตามปแผนการดำเนินงาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอ ในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ครูผู้สอน จำนวน 12 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและทดลองใช้รูปแบบ สามารถสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและประโยชน์ของรูปแบบได้อย่างครอบคลุม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของ รูปแบบฯ เป็นแบบประเมิน มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) แบบลิเคอร์ท (Likert’ Scale Type) โดยแต่ละระดับมีความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ระดับ 5 หมายถึง ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก
ระดับ 3 หมายถึง ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับน้อย
ระดับ 1 หมายถึง ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังการทดลองใช้รูปแบบ โดยให้ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบประเมินและร่วมสะท้อนผลการดำเนินงาน พร้อมรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หลักฐาน และผลการดำเนินงานตามรูปแบบ เพื่อใช้ประกอบการประเมินความเหมาะสมและประสิทธิผลของรูปแบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วแปลผลตามเกณฑ์การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสะท้อนผล วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาสังเคราะห์ผลการประเมินรูปแบบในภาพรวม

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 จากการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า สถานศึกษามีความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารที่เชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชนในทุกขั้นตอนของการบริหาร ผลการศึกษาสะท้อนประเด็นสำคัญ ได้แก่ การร่วมวิเคราะห์สภาพและปัญหาของสถานศึกษา การกำหนดเป้าหมายและวางแผนพัฒนาร่วมกัน การร่วมดำเนินงานและสนับสนุนทรัพยากร การติดตามและประเมินผล และการสะท้อนผลเพื่อนำข้อมูลกลับมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการวางแผนแบบมีส่วนร่วม การติดตามประเมินผล และการสะท้อนผล ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาให้มีความเป็นระบบและเชื่อมโยงกันมากขึ้น ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยรวมอยู่ในระดับสูง (PNI_Modified = 0.377) แสดงให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ และยืนยันถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารที่สามารถบูรณาการ การบริหารเชิงระบบกับการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เป็นกลไกเดียวกัน เพื่อใช้เป็นกรอบในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ปัจจัยนำเข้า (Input) 4) กระบวนการบริหารเชิงระบบแบบมีส่วนร่วม (PAER Process) 5) ผลลัพธ์ (Output/Outcome) และ 6) การวัดและประเมินผล (Evaluation & Feedback) โดยกระบวนการบริหารประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ Participatory Planning (P), Action (A), Evaluation (E) และ Reflection (R) ซึ่งเชื่อมโยงกันเป็นวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า มีความเป็นระบบและเกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน โดยผลการประเมินการดำเนินงานตามรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.30) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.25) รองลงมา ได้แก่ ด้านผู้บริหาร ครู และบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.28) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.31) ด้านผู้เรียนและผลลัพธ์การเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.33) และด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุน ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.35) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบสามารถยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.18) รองลงมา ได้แก่ ความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.21) ความเป็นไปได้ ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.27) และความถูกต้องของรูปแบบ ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.29)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษา พบว่า ข้อมูลพื้นฐานจากการสังเคราะห์เอกสาร การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารที่บูรณาการการบริหารเชิงระบบกับการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยเฉพาะการวางแผนแบบมีส่วนร่วม การติดตามประเมินผล และการสะท้อนผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยการบริหารที่เชื่อมโยงทุกองค์ประกอบขององค์กร และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Bertalanffy, L. ที่อธิบายว่า การบริหารเชิงระบบที่มีประสิทธิภาพต้องเชื่อมโยงปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับเข้าด้วยกัน (Bertalanffy, L. von, 1968) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. ที่เสนอว่าการพัฒนาจะเกิดประสิทธิผลเมื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามประเมินผล และการรับผลประโยชน์ร่วมกัน (Cohen, J. M. & Uphoff, N. T., 1980) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญจิรา จำปา และคณะ ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน โดยพบว่า การศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการสังเคราะห์เอกสาร การศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ รวมทั้งการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น เป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้สามารถกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชนได้อย่างเหมาะสม (ขวัญจิรา จำปา และคณะ., 2566) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงพล เจริญคำ ที่พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ โดยพบว่า การศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาก่อนการพัฒนารูปแบบ ทำให้สามารถกำหนดองค์ประกอบและกระบวนการบริหารที่ตอบสนองต่อบริบทของโรงเรียน ส่งผลให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ได้จริงและช่วยยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (ทรงพล เจริญคำ, 2566)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ปัจจัยนำเข้า (Input) 4) กระบวนการบริหารเชิงระบบแบบมีส่วนร่วม (PAER Process) 5) ผลลัพธ์ (Output/Outcome) และ 6) การวัดและประเมินผล (Evaluation and Feedback) โดยมีกระบวนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ Participatory Planning (P), Action (A), Evaluation (E) และ Reflection (R) ซึ่งเชื่อมโยงกันเป็นวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็น การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการตรวจสอบและปรับปรุงรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จึงทำให้รูปแบบมีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีระบบของ Bertalanffy, L. ที่อธิบายว่าระบบประกอบด้วยองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์และพึ่งพาซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบหนึ่งย่อมส่งผลต่อองค์ประกอบอื่นและระบบโดยรวม (Bertalanffy, L. von, 1968) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Deming, W. E. ที่ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยข้อมูลจากการดำเนินงานและการประเมินผลเพื่อนำกลับมาใช้ในการพัฒนา (Deming, W. E., 1986) ซึ่งสอดรับกับขั้น Evaluation และ Reflection ของ PAER Model ที่นำผลการประเมินและการสะท้อนผลมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาในรอบต่อไปนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญจิรา จำปา และคณะ ที่พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชนจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสังเคราะห์เอกสาร การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันและได้รับ

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ขวัญจิรา จำปา และคณะ., 2566) อีกทั้งสอดคล้องกับ ทรงพล เจริญคำ ที่พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดบางขุนเทียนนอกด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา ตั้งแต่การศึกษาสภาพปัญหาและความจำเป็น การพัฒนารูปแบบ การทดลองใช้ และการประเมินรูปแบบ สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์และผ่านกระบวนการตรวจสอบอย่างเป็นระบบช่วยให้ได้รูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในบริบทสถานศึกษาได้ (ทรงพล เจริญคำ, 2566)

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษามีความเป็นระบบและเกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน โดยผลการประเมินการดำเนินงานตามรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก PAER Model มีกระบวนการดำเนินงานที่เชื่อมโยงตั้งแต่การวางแผนแบบมีส่วนร่วม การปฏิบัติ การประเมินผล และการสะท้อนผล เปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดเป้าหมายและความรับผิดชอบร่วม ตลอดจนสามารถนำผลการประเมินกลับมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Bertalanffy, L. ที่อธิบายว่า การบริหารเชิงระบบที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับที่มีความสัมพันธ์กัน (Bertalanffy, L. von, 1968) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Deming, W. E. ที่เสนอว่า การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement: CQI) จะเกิดขึ้นเมื่อมีการใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุงการดำเนินงาน (Deming, W. E., 1986) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ สมาพร ลี้ภัยรัตน์ ที่ศึกษารูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา พบว่า การบริหารคุณภาพสถานศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การพัฒนาบุคลากร การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา การสร้างทีมงาน การควบคุมคุณภาพ คุณภาพนักเรียน การนำนโยบายคุณภาพสู่การปฏิบัติ และการบริหารจัดการ โดยผลการประเมินรูปแบบด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก (สมาพร ลี้ภัยรัตน์ และคณะ, 2560) และสอดคล้องกับ อร่าม วัฒนะ ที่ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด พบว่า รูปแบบประกอบด้วยส่วนสำคัญด้านแนวคิดและหลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบและกระบวนการบริหาร ตลอดจนเงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการประเมินรูปแบบส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด (อร่าม วัฒนะ, 2561) ผลดังกล่าวสะท้อนว่า การยกระดับคุณภาพสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่มีองค์ประกอบเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาบุคลากรและความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับ PAER Model ที่มุ่งให้ทุกภาคส่วนร่วมวางแผน ปฏิบัติ ประเมินผล และสะท้อนผลเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบได้รับการพัฒนาตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็น การสร้างและตรวจสอบรูปแบบ การทดลองใช้ในสถานการณ์จริง ตลอดจนการประเมินและปรับปรุงรูปแบบ จึงทำให้รูปแบบมีองค์ประกอบและกระบวนการที่สอดคล้องกับบริบท สามารถนำไปปฏิบัติได้ และตอบสนองต่อเป้าหมายการยกระดับคุณภาพสถานศึกษา ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. ที่ให้ความสำคัญกับการประเมินอย่างเป็นระบบและการใช้มาตรฐานการประเมินเพื่อพิจารณาคุณภาพและคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007)

และสอดคล้องกับแนวทางการวิจัยทางการศึกษาของ Gall, M. et al. ที่ครอบคลุมกระบวนการวิจัย การพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการตรวจสอบผลอย่างเป็นระบบ (Gall, M. et al., 2003) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tiwong, P. et al. ที่พัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย โดยดำเนินการตั้งแต่การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัด การพัฒนารูปแบบและตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ การทดลองใช้ในโรงเรียน และการประเมินรูปแบบ ผลการประเมินพบว่า รูปแบบมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับสูง (Tiwong, P. et al., 2025) ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ว่า รูปแบบที่ผ่านการพัฒนา ทดลองใช้ และประเมินอย่างเป็นระบบ ย่อมมีความพร้อมสำหรับการนำไปใช้ในบริบทสถานศึกษาจริง ดังนั้น PAER Model จึงเป็นรูปแบบที่มีคุณภาพและสามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาได้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน (PAER Model: Participatory Planning, Action, Evaluation and Reflection Model) เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ ซึ่งเป็นการบูรณาการแนวคิดการบริหารเชิงระบบ (Systems Approach) กับการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) โดยกำหนดให้ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน เป็นหุ้นส่วนในการบริหารจัดการสถานศึกษา แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

PAER Model ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการบริหาร PAER ผลลัพธ์ การวัดและประเมินผลพร้อมข้อมูลย้อนกลับ และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยมี “การมีส่วนร่วมของชุมชน” เป็นแกนกลางของกระบวนการบริหาร ประกอบด้วยการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (P) การดำเนินงาน (A) การประเมินผล (E) และการสะท้อนผลเพื่อพัฒนา (R) ซึ่งดำเนินการเป็นวงจรต่อเนื่องตาม

แนวคิด CQI ปัจจัยนำเข้าจะถูกขับเคลื่อนผ่านกระบวนการดังกล่าวไปสู่ผลลัพธ์ด้านคุณภาพการบริหาร ครู ผู้เรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้ผลการประเมินและข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ภายใต้เงื่อนไขด้านภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยี และวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งพัฒนา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถยกระดับคุณภาพได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ที่มุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาซึ่งบูรณาการแนวคิดการบริหารเชิงระบบกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัยนำไปสู่การพัฒนารูปแบบ PAER Model ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการบริหารเชิงระบบแบบมีส่วนร่วม ผลลัพธ์ และการวัดและประเมินผล โดยมีกระบวนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ Participatory Planning (P), Action (A), Evaluation (E) และ Reflection (R) ผลการทดลองใช้และการประเมินรูปแบบแสดงให้เห็นว่า PAER Model สามารถส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ส่งผลให้คุณภาพสถานศึกษาทั้ง 5 ด้านได้รับการพัฒนา และรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำ PAER Model ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการวางแผน การดำเนินงาน การติดตามประเมินผล และการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนการขยายผลรูปแบบไปยังสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอดโดยนำรูปแบบไปทดลองใช้ในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน รวมทั้งพัฒนารูปแบบร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลหรือระบบสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการและสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ขวัญจิรา จำปา และคณะ. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(1), 430-447.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2558). เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย: แนวทางสู่ความสำเร็จ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทรงพล เจริญคำ. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดบางขุนเทียนนอก. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 7(2), 343-359.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

โรงเรียนวัดควนแร่. (2567). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self - Assessment Report: SAR) ปีการศึกษา 2567. พัทลุง: โรงเรียนวัดควนแร่.

สมาพร ลี้ภัยรัตน์ และคณะ. (2560). รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา. วารสารสุทธิปริทัศน์, 31(100), 261-273.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). แนวทางการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณภาพตามนโยบาย “1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ”. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อร่าม วัฒนะ. (2561). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

Bertalanffy, L. von. (1968). General system theory: Foundations, development, applications. New York: George Braziller.

Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seekingclarity through specificity. World Development, 8(3), 213-235.

Deming, W. E. (1986). Out of the crisis. Cambridge, MA: Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study.

Gall, M. et al. (2003). Educational research: An introduction. (7th ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.

Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2008). Educational administration: Theory, research, and practice. (8th ed.). New York: McGraw-Hill.

Katz, D. & Kahn, R. L. (1978). The social psychology of organizations. (2nd ed.). New York: Wiley.

Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). Evaluation theory, models, and applications. San Francisco, CA: Jossey - Bass.

Tiwong, P. et al. (2025). Development of educationadministration model towards excellence in the 21st century for Thailand’s primarychools. International Education Studies, 18(2), 36-46.

บทความวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างพื้นที่ทางจักรวาลวิทยาในวรรณกรรมไตรภูมิพระร่วงและคัมภีร์ซานไห่จิง*

A COMPARATIVE STUDY OF COSMOLOGICAL SPATIAL STRUCTURES IN TRAIBHUM PHRA RUANG AND SHAN HAI JING

สุชนา หลงเจริญ, นภัสสรณ์ เหลืองศักดิ์ศรี*
Suchana Longjaroen, Napatsorn Luengsaksri*
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Phranakhon Si Ayutthaya, Thailand
*Corresponding author E-mail: lnapatsorn@aru.ac.th
*Tel: 084-131-5493

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาโครงสร้างพื้นที่ทางจักรวาลวิทยาในวรรณกรรมไตรภูมิพระร่วงและคัมภีร์ซานไห่จิง 2) เปรียบเทียบโครงสร้างพื้นที่ทางจักรวาลวิทยาระหว่างไตรภูมิพระร่วงกับคัมภีร์ซานไห่จิง 3) เปรียบเทียบลักษณะการจัดระเบียบพื้นที่ ตามความหมายทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบวรรณกรรม โดยใช้กรอบแนวคิดมานุษยวิทยา ศาสนา และภูมิศาสตร์จินตภาพ ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ไตรภูมิพระร่วงและคัมภีร์ซานไห่จิง และวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ ทำการสรุปผลเปรียบเทียบผ่าน 3 ประเด็น คือ 1) โครงสร้างและมิติทางกายภาพของพื้นที่จักรวาลวิทยา 2) กลไกการจัดระเบียบพื้นที่ตามระบบความเชื่อและคุณค่าทางสังคม และ 3) นัยเชิงอุดมการณ์และโครงสร้างอำนาจที่แฝงอยู่ในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ไตรภูมิพระร่วงนำเสนอพื้นที่แนวดิ่งที่มีเขาพระสุเมรุเป็นศูนย์กลาง ขณะที่คัมภีร์ซานไห่จิงนำเสนอพื้นที่แนวนอนที่แผ่จากภูมิศาสตร์จริงตรงศูนย์กลางไปสู่พื้นที่ปรัมปรา 2) ไตรภูมิพระร่วงจัดภพภูมิผูกตำแหน่งพื้นที่เข้ากับสภาวะทางจิตและระดับบุญบารมี ส่วนคัมภีร์ซานไห่จิงจัดวางแบบขยายจากเขตภูมิประเทศและทรัพยากรที่มนุษย์คุ้นเคยไปสู่พื้นที่ห่างไกลเหนือธรรมชาติ สะท้อนวิธีที่มนุษย์โบราณใช้ทำความเข้าใจธรรมชาติและสิ่งแปลกใหม่ 3) ไตรภูมิพระร่วงจัดวางพื้นที่แบบ “แกนแนวดิ่งเชิงจริยธรรม” สถาปนาความชอบธรรมทางการเมืองของชนชั้นผู้ปกครองผ่านสภาวะธรรมราชา ส่วนคัมภีร์ซานไห่จิงจัดวางแบบ “แกนแนวนอนเชิงขอบเขตความรู้” จาก “ศูนย์กลางทางวัฒนธรรม” ออกจาก “ความเป็นอื่น” เพื่อให้ผู้ปกครองอ้างสิทธิ์และความชอบธรรมในการปกครองผ่านพิธีกรรมและการครอบครองความรู้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว

คำสำคัญ: ไตรภูมิพระร่วง, คัมภีร์ซานไห่จิง, จักรวาลวิทยา, โครงสร้างพื้นที่

Abstract

This research article aims to: 1) examine the cosmological spatial structures in Traibhum Phra Ruang and the Shan Hai Jing; 2) compare the cosmological spatial structures between the two texts; and 3) compare the characteristics of spatial organization based on socio-cultural meanings presented in both works. Employing a qualitative research methodology via

* Received 8 September 2026; Revised 29 September 2026; Accepted 30 September 2026

comparative literary analysis, this study utilizes conceptual frameworks from anthropology, religion, and imaginative geography. Primary data were analyzed from Traibhum Phra Ruang and the Shan Hai Jing, alongside secondary data. The comparative findings are synthesized into three main aspects: 1) the structural and physical dimensions of the cosmological spaces; 2) the mechanisms of spatial organization based on belief systems and social values; and 3) the ideological implications and power structures embedded within these spaces. The results reveal that: 1) Traibhum Phra Ruang presents a vertical spatial framework centered around Mount Meru, whereas the Shan Hai Jing presents a horizontal spatial framework extending from a real center of geography to mythological realms; 2) Traibhum Phra Ruang assigns realms by linking spatial positions to mental states and levels of merit, whereas the Shan Hai Jing expands outward from familiar landscapes and resources to remote, supernatural territories, reflecting how ancient humans sought to comprehend nature and the unfamiliar; and 3) Traibhum Phra Ruang structures space through an "ethical vertical axis," establishing the political legitimacy of rulers via the status of a righteous king (Dhammaraja), while the Shan Hai Jing structures space through a "boundary-of-knowledge horizontal axis" extending from a "cultural center" to "the other," enabling rulers to claim authority and legitimacy to govern through rituals and the mastery of such geographical knowledge.

Keywords: Traibhum Phra Ruang, Shan Hai Jing, Cosmology, Spatial Structure

บทนำ

มนุษย์ในแต่ละวัฒนธรรมต่างพยายามทำความเข้าใจโลกที่ตนดำรงอยู่ รวมถึงสิ่งที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ที่สามารถอธิบายได้โดยตรง ความพยายามดังกล่าวปรากฏผ่านแนวคิดเรื่อง “จักรวาลวิทยา” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบโลก ธรรมชาติ มนุษย์ และสิ่งเหนือธรรมชาติให้มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ดังเช่นในมุมมองของมนุษย์ในแต่ละวัฒนธรรมต่างพยายามทำความเข้าใจโลกที่ตนดำรงอยู่ รวมถึงสิ่งที่อยู่นอกเหนือประสบการณ์ที่สามารถอธิบายได้โดยตรง ความพยายามดังกล่าวปรากฏผ่านแนวคิดเรื่อง “จักรวาลวิทยา” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบโลก ธรรมชาติ มนุษย์ และสิ่งเหนือธรรมชาติให้มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ดังเช่นในมุมมองของ Durkheim É. การรับรู้โลกทางศาสนามีส่วนในการแบ่งแยกสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นพื้นที่หรือสถานะที่มีความหมายแตกต่างกัน (Durkheim, É., 1915) โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับสิ่งโลกียะ (Durkheim, É., 1915) แนวคิดดังกล่าวทำให้เห็นว่า “พื้นที่” ในระบบความเชื่อไม่ได้หมายถึงตำแหน่งทางภูมิศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับความหมายและคุณค่าที่มนุษย์กำหนดให้แก่พื้นที่นั้นด้วย ลักษณะการสร้างความหมายให้แก่พื้นที่ปรากฏอย่างชัดเจนในวรรณกรรมโบราณของเอเชียหลายเรื่อง โดยบทความนี้เลือกศึกษา “ไตรภูมิพระร่วง” และ “คัมภีร์ซานไห่จิง” จากการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ คณะผู้วิจัยพบข้อสังเกตสำคัญว่า แม้วรรณกรรมทั้งสองเรื่องจะมีความแตกต่างกันทั้งในมิติของยุคสมัย ศาสนา และประเภทของงานเขียน โดยไตรภูมิพระร่วง เป็นคัมภีร์จักรวาลวิทยาทางพระพุทธศาสนา ขณะที่คัมภีร์ซานไห่จิงเป็นตำราภูมิศาสตร์และตำนานโบราณ จึงอาจทำให้ที่ผ่านมาถูกมองมองข้ามระบบความคิดที่ซ่อนอยู่ในโครงสร้างพื้นที่ ซึ่งวรรณกรรมทั้งสองมีเกณฑ์ร่วมสำคัญคือการนำเสนอภาพของโลก มนุษย์ และสิ่งเหนือธรรมชาติผ่านการจัดวางพื้นที่เหมือนกัน คณะผู้วิจัยจึงทำการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง เพื่อชี้ให้เห็นว่าการจัดระเบียบพื้นที่มีความสัมพันธ์กับระบบความเชื่อและโลกทัศน์ของแต่ละวัฒนธรรมอย่างไร ซึ่งการเปรียบเทียบวรรณกรรมไทย-จีนในลักษณะนี้ทำให้เห็นถึงแผนที่ทางความคิดและรากเหง้าทางปัญญาของแต่ละชนชาติ ทำให้เข้าใจวิถีคิด

ในการจัดระเบียบสังคมและอำนาจที่แตกต่างกัน อันจะช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรมในโลกร่วมสมัย ตลอดจนสอดรับกับมิติความสำคัญและการศึกษามรดกทางวัฒนธรรมในระดับสากล อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเอกสารขั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ พบว่า ในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาวรรณกรรมเปรียบเทียบเรื่องไตรภูมิพระร่วงและคัมภีร์ซานไห่จิงโดยตรง โดยการศึกษาที่ผ่านมามักเป็นการศึกษาไตรภูมิพระร่วงในบริบทอื่น เช่น ด้านการเมืองการปกครอง (ณิกษ์สรรค์ เตศิริ และคณะ, 2564) หรือด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ และศาสนา (ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์ และคณะ, 2557) ส่วนการศึกษาคัมภีร์ซานไห่จิงในประเทศไทยยังไม่แพร่หลายมากนัก และมักเป็นการศึกษาเฉพาะบริบท เช่น ภาพพจน์ของเทพสตรี (ไพรินทร์ ศรีสินทร, 2558) การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการเติมเต็มช่องว่างทางการศึกษาดังกล่าว

“ไตรภูมิพระร่วง” หรือ “ไตรภูมิกถา” เป็นวรรณกรรมสำคัญสมัยสุโขทัย ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ของพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พระญาลิไทย) โดยเนื้อหาของเรื่องเกิดจากการรวบรวมและเรียบเรียงความรู้จากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ ซึ่งวรรณกรรมชิ้นนี้มีอิทธิพลต่อความเชื่อและโลกทัศน์ของสังคมไทยในเวลาต่อมา โดยเฉพาะความคิดเกี่ยวกับกรรม บุญบาป ภพภูมิ และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ (พระญาลิไทย, 2515) นอกจากมิติทางศาสนาแล้ว นักวิชาการบางส่วนยังเสนอให้พิจารณาไตรภูมิพระร่วงในมิติทางสังคมและการเมืองด้วย รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ เสนอว่า เนื้อหาของไตรภูมิพระร่วงมีนัยเกี่ยวกับการปกครองและการจัดระเบียบสังคม โดยเชื่อมโยงความเชื่อทางศาสนาเข้ากับแนวคิดเรื่องธรรมราชาและพระราชอำนาจ (รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, 2554) ประเด็นดังกล่าวทำให้โครงสร้างจักรวาลในไตรภูมิพระร่วงสามารถนำมาพิจารณาได้มากกว่าการเป็นเพียงคำอธิบายเกี่ยวกับภพภูมิหลังความตาย เมื่อพิจารณาในด้านโครงสร้างพื้นที่ ไตรภูมิพระร่วงนำเสนอจักรวาลในลักษณะลำดับชั้นแนวดิ่ง โดยมีเขาพระสุเมรุเป็นศูนย์กลางและเชื่อมโยงภพภูมิต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ภพภูมิที่อยู่สูงขึ้นสัมพันธ์กับความสุขและผลของกุศลกรรม ขณะที่ภพภูมิที่อยู่ต่ำลงสัมพันธ์กับความทุกข์และผลของอกุศลกรรม การจัดวางพื้นที่เช่นนี้จึงทำให้ “พื้นที่” มีความสัมพันธ์โดยตรงกับระบบคุณค่าทางจริยธรรม และเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการวิเคราะห์โครงสร้างจักรวาลวิทยาของไตรภูมิพระร่วง

คัมภีร์ซานไห่จิงมีประวัติการรวบรวมและเรียบเรียงที่ยาวนาน ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับผู้แต่ง เนื้อหาของคัมภีร์ประกอบด้วยคำบรรยายภูเขา แม่น้ำ พืช สัตว์ แร่ธาตุ ชนเผ่า และสิ่งมีชีวิตเหนือธรรมชาติ ตลอดจนเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับเทพปกรณัมและกำเนิดดินแดน (ซุน เจี้ยนคุน, 2560) สะท้อนทั้งความรู้เกี่ยวกับภูมิประเทศและความเชื่อของผู้คนในโลกโบราณ เมื่อพิจารณาในด้านพื้นที่ คัมภีร์ซานไห่จิงมีการบรรยายสถานที่ผ่านทิศทาง ระยะทาง และลักษณะของทรัพยากรอย่างละเอียด โดยเฉพาะเนื้อหาในส่วนซานจิง (山经) ซึ่งกล่าวถึงภูเขา สัตว์ พืช และแร่ธาตุที่พบในพื้นที่ต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การบรรยายเส้นทางจากภูเขาหนึ่งไปยังอีกภูเขาหนึ่ง พร้อมระบุระยะทางและสิ่งที่พบในแต่ละพื้นที่ ลักษณะการบันทึกเช่นนี้ทำให้พื้นที่ในคัมภีร์ซานไห่จิงมีลักษณะเป็นพื้นที่ที่สามารถสำรวจและจำแนกได้

ในขณะเดียวกัน เมื่อเนื้อหาเคลื่อนไปสู่ส่วนไห่จิง (海经) และต้าฮวงจิง (大荒经) การบรรยายกลับปรากฏเรื่องชนเผ่าที่มีลักษณะแปลกประหลาด สิ่งมีชีวิตเหนือธรรมชาติ เทพเจ้า และเรื่องเล่าปรัมปรามากขึ้น พื้นที่จึงไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงสถานที่ทางภูมิศาสตร์ แต่ยังเป็นพื้นที่ที่แห่งจินตนาการเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่นอกขอบเขตประสบการณ์ของมนุษย์ ลักษณะดังกล่าวทำให้เห็นความแตกต่างเบื้องต้นระหว่างคัมภีร์ซานไห่จิงกับไตรภูมิพระร่วง กล่าวคือไตรภูมิพระร่วงเน้นการจัดลำดับพื้นที่ตามระดับของกรรมและสภาวะทางศีลธรรม ขณะที่คัมภีร์ซานไห่จิงนำเสนอความแตกต่างของพื้นที่ผ่านระยะทาง ภูมิประเทศ สิ่งมีชีวิต และเรื่องเล่าที่ปรากฏในแต่ละพื้นที่ ความแตกต่างนี้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการนำวรรณกรรมทั้งสองเรื่องมาเปรียบเทียบกัน การศึกษานี้จึงจะช่วยทำความเข้าใจว่าการจัดวางพื้นที่สัมพันธ์กับระบบความคิดและการสร้างความหมายทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างไร อันเป็นแนวทางที่สามารถประยุกต์ใช้ในการศึกษาวรรณกรรมโบราณและวรรณกรรมเปรียบเทียบเรื่องอื่นได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างพื้นที่ทางจักรวาลวิทยาในวรรณกรรมไตรภูมิพระร่วงและคัมภีร์ซานไห่จิง
2. เพื่อเปรียบเทียบโครงสร้างพื้นที่ทางจักรวาลวิทยาระหว่างไตรภูมิพระร่วงกับคัมภีร์ซานไห่จิง
3. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการจัดระเบียบพื้นที่ ตามความหมายทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบวรรณกรรม โดยใช้กรอบแนวคิดมานุษยวิทยา ศาสนา และภูมิศาสตร์จินตภาพผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลเอกสาร โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

คณะผู้วิจัยศึกษาจากวรรณกรรมสำคัญ 2 เรื่อง คือ 1) “ไตรภูมิพระร่วง” หรือ “ไตรภูมิกถา” ฉบับปีพุทธศักราช 2515 เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างพื้นที่เชิงจริยธรรมแนวดิ่ง และ 2) “คัมภีร์ซานไห่จิง” ฉบับแปลภาษาไทย โดย สุธิมา กฤตย์ธนวัต เพื่อวิเคราะห์แบบจำลองจักรวาลแนวราบและสารานุกรมสรรพชีวิต

2. การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

คณะผู้วิจัยทำการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ บริบททางสังคม และแนวคิดของนักวิชาการที่มีต่อวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง

3. วิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลจากเอกสารที่รวบรวมได้นำมาจำแนกตามประเด็นที่ศึกษา จากนั้นวิเคราะห์และเปรียบเทียบลักษณะการจัดวางพื้นที่ ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่กับมนุษย์และสิ่งเหนือธรรมชาติ ตลอดจนความหมายทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง โดยนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) โครงสร้างและมิติทางกายภาพของพื้นที่จักรวาลวิทยา 2) กลไกการจัดระเบียบพื้นที่ตามระบบความเชื่อและคุณค่าทางสังคม และ 3) นัยเชิงอุดมการณ์และโครงสร้างอำนาจที่แฝงอยู่ในพื้นที่

ผลการวิจัย

1. โครงสร้างและมิติทางกายภาพของพื้นที่จักรวาลวิทยา

1.1 โครงสร้างแนวดิ่งในไตรภูมิพระร่วง

วรรณกรรมไตรภูมิพระร่วงกำหนดให้เขาพระสุเมรุเป็นแกนกลางของจักรวาล (Axis Mundi) คำว่า “แกนกลางของจักรวาล” ในบริบทนี้ ไม่ได้หมายถึงแกนโลกทางวิทยาศาสตร์ แต่หมายถึงสัญลักษณ์ทางจักรวาลวิทยาที่ทำหน้าที่จัดระเบียบความโกลาหล ไร้ทิศทาง ไร้ระเบียบให้กลายเป็นระบบ แกนกลางนี้ทำหน้าที่เป็นจุดเชื่อมโยงมิติต่าง ๆ ระหว่างสวรรค์ มนุษย์ และนรก เข้าไว้ด้วยกัน ก่อให้เกิดเป็น “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” ซึ่งพื้นที่นี้จะซ้อนทับและดำรงอยู่ร่วมกับ “พื้นที่โลกียะ” ในโลกมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์

ในไตรภูมิพระร่วง เขาพระสุเมรุปรากฏความสำคัญในฐานะแกนกลางจักรวาลอย่างชัดเจน โดยเขาพระสุเมรุจะทำหน้าที่เป็นแกนหลักในแนวดิ่งที่เชื่อมประสานโลกต่าง ๆ ฐานของเขาพระสุเมรุหยั่งลึกลงไปใต้ผืนดินเชื่อมต่อกับนรกเบื้องล่าง โอบล้อมด้วยเทือกเขาสัตตบริภัณฑ์ 7 ชั้น และมหานทีสีทันดรสลับเป็นวงกลมซ้อนชั้น ก่อนจะปิดล้อมขอบนอกสุดด้วยกำแพงเขาจักรวาล โดยมีทวีปทั้งสี่รวมถึงชมพูทวีป (โลกมนุษย์) ตั้งอยู่รอบนอก ส่วนเบื้องบนเหนือยอดเขาพระสุเมรุเป็นที่ตั้งของสวรรค์ชั้นต่าง ๆ และทอดตัวสูงขึ้นไปสู่ ~~สรรรค์~~ชั้นรูปพรหมและ~~สรรรค์~~ชั้นสูงสุดคืออรูปพรหม

โครงสร้างแนวคิ่งดังกล่าวทำให้เห็นว่าเขาพระสุเมรุไม่ได้เป็นเพียงภูเขาในเชิงภูมิศาสตร์ แต่เป็น “หมุดระเบียบจักรวาล” ที่สร้างระบบลำดับชั้นทางพื้นที่ โดยกำหนดให้ระดับความสูง-ต่ำทางกายภาพเปลี่ยนไปตามระดับความประณีตทางจิตวิญญาณ—ยิ่งยกระดับสูงขึ้นตามแกนเขาพระสุเมรุ พื้นที่นั้นยิ่งมีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นสุข ในทางกลับกันยิ่งดิ่งลึกลงไปใต้ฐานเขาพระสุเมรุ พื้นที่นั้นยิ่งเต็มไปด้วยบทลงทัณฑ์และความทุกข์ทรมาน เขาพระสุเมรุจึงเป็นแกนกลางที่เปลี่ยนจักรวาลอันแนวราบให้กลายเป็นโครงสร้างแนวดิ่งที่มีระเบียบและทรงความหมายทางศาสนาอย่างสมบูรณ์

1.2 โครงสร้างแนวราบแบบวงซ้อนศูนย์กลางและลักษณะภูมิประเทศในคัมภีร์ซานไห่จิง

ปรากฏการจัดวางพื้นที่ในแนวราบ โดยสร้าง “แผนที่ทางความคิด” ที่จัดสรรพื้นที่และสร้างลำดับชั้นของจักรวาลผ่านแบบ “วงซ้อนศูนย์กลาง” ขยายขอบเขตจากภายในออกสู่ภายนอก เพื่อเป็นเครื่องมือในการกำหนดระดับความเป็นระเบียบทางวัฒนธรรม และจัดลำดับชั้นทางสังคมของคนโบราณ เพื่อสร้างแผนที่ความคิดทางภูมิศาสตร์การเมืองที่ใช้ความเชื่อและจินตนาการเชิงพื้นที่มารับรองความชอบธรรมในการรวบรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางและการปกครองแผ่นดินแบบเอกภาพของจีนโบราณ ซึ่งตรงกับ 叶舒宪 (เยี่ยซูเซี่ยน) ที่เสนอความคิดไว้ว่าแผนที่ในคัมภีร์ซานไห่จิงแบ่งออกเป็น ห้าทิศ (เหนือ ใต้ ตะวันออก ตะวันตก และตรงกลาง) โดยมีพื้นที่ชั้นใน แล้วขยายออกไปยังพื้นที่ชั้นนอก และพื้นที่ชายขอบ (Ye, S. X., 1999) สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดที่มองว่าอารยธรรมจีนเป็นศูนย์กลาง นำความแปลกแยกของชนกลุ่มอื่นหรือดินแดนอื่นเข้ามารวมอยู่ในระบบโครงสร้างเดียวกัน เพื่อเปลี่ยนความหลากหลายกระจายตัว ให้กลายมาสยบอยู่ใต้ศูนย์กลางอำนาจเดียว โดยพื้นที่ในคัมภีร์ซานไห่จิงจะแบ่งเป็นลำดับชั้น ดังนี้

1.2.1 พื้นที่ชั้นใน (ซานจิง - 山经) ศูนย์กลางแห่งระเบียบ อารยธรรมและมนุษย์

พื้นที่ชั้นในเปรียบเสมือนแกนกลางทางภูมิศาสตร์ที่อิงอยู่กับอารยธรรมจงหยวน (中原) มีระบบความรู้ทางกายภาพที่เป็นระเบียบ บันทึกระยะทาง พิกัด และทรัพยากร เช่น ทองคำ หยก พืชพรรณ หรือสัตว์อัศจรรย์ต่าง ๆ เอาไว้ชัดเจน ดังที่ปรากฏในหนานซานจิง (ภูเขาใต้) ว่า “ภูเขาลูกแรกของเทือกเขาหนานซานคือภูเขาเชวี่ยซาน และภูเขาลูกแรกของเชวี่ยซานคือภูเขาเจาเหยา เมื่อเดินทางไปทางตะวันออกจากภูเขาเจาเหยา 300 ลี้ จะพบภูเขาถังถิง ที่นั่นมีต้นไม้เพลิงอยู่มาก มีวานรเผือกจำนวนมาก มีผลึกแก้วและทองคำอยู่มาก เมื่อไปทางตะวันออกอีก 380 ลี้ จะพบภูเขาหยวนอี้ ภายในภูเขานั้นมีสัตว์ประหลาดอยู่มาก ในน้ำมีปลาประหลาดอยู่มาก ทั้งยังมีหยกขาวและงูท้องขาวอยู่มาก ขึ้นไปไม่ได้”

ในพื้นที่ใจกลางนี้ สรรพสิ่งและธรรมชาติยังมีความใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับสภาวะของมนุษย์ มนุษย์ดำรงชีวิตอย่างมีอารยธรรมภายใต้จารีต มีระบบพิธีกรรมเซ่นไหว้เทพต่าง ๆ สะท้อนระเบียบทางศีลธรรม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมนุษย์ในพื้นที่ศูนย์กลางยังคงมีความคาดหวัง ความหวาดกลัว และความไม่เข้าใจต่อสาเหตุของภัยพิบัติหรือสิ่งไม่ดี ตัวแทนอย่าง “สัตว์ดี” ที่นำมาใช้ทำยา หรือนกมงคลอย่าง “นกหลวน” (鸾鸟) และ “นกเฟิ่งหวง” (凤凰) จึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมืออธิบายและเป็นลางบอกเหตุความศักดิ์สิทธิ์มงคลหรืออัปมงคลเพื่อตอบสนองจิตวิทยาของมนุษย์

1.2.2 พื้นที่ชั้นนอก ดินแดนแห่งความเป็นอื่น

ในส่วนของพื้นที่ชั้นนอก (ไห่จิง - 海经 และ ต้าฮวงจิง - 大荒经) พื้นที่ชั้นนอกนี้จะถูกเปลี่ยนสภาวะไปสู่เขตชายขอบที่เป็นอื่น ซึ่งในวรรณกรรมจีนโบราณ ภายใต้การควบคุมของอุดมการณ์ขงจื๊อมักเลือกใช้คำอย่าง “รกร้าง” (荒) “ประหลาด” (怪) และ “ต่าง” (异) เพื่อเรียกชื่อพื้นที่และสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่นอกขอบเขตอำนาจการปกครองและการอบรมสั่งสอนของกษัตริย์ (Ye, S. X., 2000) ซึ่งมีความสอดคล้องว่าในวรรณกรรมเรื่องนี้พื้นที่ทะเลนอก (ไห่จิง) เต็มไปด้วยผู้คนเผ่าแปลก ๆ พืชพันธุ์ อมนุษย์เหนือธรรมชาติ มีความเกี่ยวพันกับเทพนิยายปรัมปรา เช่น เมืองกว้านซยง (贯胸国) เมืองที่ผู้คนมีรูที่หน้าอก เวลาเดินทางจะใช้ไม้ไผ่มาเสียบทะลุหน้าอกแล้วแบกหามกันไป เมืองตีเหริน (氐人国) ที่มีรูปร่างท่อนบนเป็นมนุษย์ ท่อนล่างเป็นปลา

ไร้เท้า ซึ่งเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจาก เหยียนตี้ หรือพืชพรรณประหลาด เช่น ต้นซานจู ที่เล่ากันว่าเกิดจากพระเจ้าหวางทำไข่มุกดำหล่นหายขณะเสด็จไปคุนหลุน การสร้างให้ผู้คนมีความบกพร่องทางเรือนร่างหรือเป็นสัตว์ร้าย ถือเป็นการตีตรา “ความเป็นอื่น” เพื่อแสดงถึงการไร้ซึ่งจารีตและวัฒนธรรมแบบจงหยวน

1.2.3 พื้นที่ชายขอบ (ต้าฮวงจิง)

“ต้าฮวง” (大荒) พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่แยกออกจากความจริง พื้นที่ในส่วนชายขอบนี้คือพื้นที่อันห่างไกลเกินกว่าที่มนุษย์จะก้าวเข้าไปได้ เป็นพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้า สภาวะเหนือธรรมชาติ และการกำเนิดของแผ่นดินจีน เช่น ซีเหอ (羲和) สตรีผู้เป็นเทพเจ้าแห่งดวงอาทิตย์ในยุคแรก เทพซวี (噓) ผู้ดูแลการโคจรของดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ ภูเขาปู้โจว (不周山) ที่เกิดขึ้นจากศึกระหว่างจวนซวีกับก้งกง เทพเจ้าหนี่ว์วา (女娲) เทพธิดาผู้ให้กำเนิดมนุษย์ หรือ กุ่นผู้กำจัดภัยน้ำ จนทำให้เกิดแผ่นดินจีนขึ้นในภายหลัง เป็นต้น การทำให้พื้นที่ชายขอบมีสภาวะเหนือธรรมชาติก็เพื่อสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ให้แยกออกจากความเป็นจริงของโลก การใส่เรื่องราวเหนือธรรมชาติเข้าไปในพื้นที่ชายขอบเช่นนี้ คือการแยก “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” ออกจากโลกความจริงอย่างชัดเจน ซึ่ง 叶舒宪 (เยี่ยซูเซี่ยน) มองว่า การแยกพื้นที่แบบนี้เกิดจากความจริงที่ว่า ดินแดนแถบนี้มีสิ่งพิสดารเกินกว่าความรู้ของคนยุคนั้นจะเข้าใจได้ เมื่ออธิบายไม่ได้ จึงจัดให้อยู่ในมิติของความศักดิ์สิทธิ์ผ่านตำนานต่าง ๆ แทน ซึ่งในแง่หนึ่ง เรื่องเล่าเหล่านี้ก็ช่วยกระตุ้นให้คนโบราณเกิดความกล้าที่จะออกไปบุกเบิกและเผชิญหน้ากับธรรมชาติ (Ye, S. X., 2000)

อย่างไรก็ตาม 王子今 (หวางจื่อจิน) ได้ตั้งข้อสังเกตต่างออกไป โดยมองว่า พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในต้าฮวงจิงเป็นเหมือน “พื้นที่ทางจิตวิทยา” ของกลุ่มคนที่ต้องการท้าทายจารีตขงจื๊อเนื่องจากตามหลักขงจื๊อมักเน้นเรื่องระเบียบสังคมมนุษย์และหลีกเลี่ยงการพูดถึงเรื่องอภินิหาร (Wang, Z. J., 2004) การสร้างพื้นที่ชายขอบให้เต็มไปด้วยอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์และอยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ปกติ จึงกลายเป็นการเปิดพื้นที่ทางความคิดเพื่อตั้งคำถามและปลดปล่อยตัวเองออกจากกรอบศีลธรรมที่เข้มงวดของศูนย์กลางอำนาจไปในตัว

1.3 การเปรียบเทียบโครงสร้างมิติพื้นที่ทางกายภาพ

ตารางที่ 1 แสดงโครงสร้างพื้นที่: แนวดิ่งตามกฎกรรมและแนวราบตามอารยธรรม

ประเด็นเปรียบเทียบ	ไตรภูมิพระร่วง	คัมภีร์ซานไห่จิง
รูปแบบพื้นที่และแกนกลาง	แนวดิ่ง โดยมีเขาพระสุเมรุเป็นแกนหลัก เชื่อมต่อจักรวาลทั้งสวรรค์ โลกมนุษย์ และนรก	แนวราบ มีพื้นที่เป็นวงซ้อนศูนย์กลาง โดยมีพื้นที่ใจกลางเป็นศูนย์กลางอารยธรรม แล้วขยายออกสู่พื้นที่รอบนอก
การจัดคุณค่าของพื้นที่	แปรผันตามบาป-บุญ ความดี-ความชั่ว	แปรผันตามระดับอารยธรรมและความเป็นศูนย์กลาง
การจัดลำดับชั้น	วัดระดับจากความสูง-ต่ำของศีลธรรม	วัดระดับจากระยะห่างจากศูนย์กลาง ระยะทางยิ่งห่าง อารยธรรมยิ่งต่ำ

การเปรียบเทียบระหว่างไตรภูมิพระร่วงและคัมภีร์ซานไห่จิงสะท้อนให้เห็นความแตกต่างใน 3 ประเด็นหลัก โดยด้านรูปแบบพื้นที่และแกนกลาง ไตรภูมิพระร่วงเป็นแนวดิ่ง มีเขาพระสุเมรุเป็นแกนหลักเชื่อมต่อจักรวาลทั้งสวรรค์ โลกมนุษย์ และนรก ส่วนคัมภีร์ซานไห่จิงเป็นแนวราบ มีพื้นที่เป็นวงซ้อนศูนย์กลาง โดยมีพื้นที่ใจกลางเป็นศูนย์กลางอารยธรรมแล้วขยายออกสู่พื้นที่รอบนอก ด้านการจัดคุณค่าของพื้นที่ ไตรภูมิพระร่วงแปรผันตามบาป-บุญ ความดี-ความชั่ว ขณะที่คัมภีร์ซานไห่จิงแปรผันตามระดับอารยธรรมและความเป็นศูนย์กลาง และด้านการจัดลำดับชั้น ไตรภูมิพระร่วงวัดระดับจากความสูง-ต่ำของศีลธรรม ในขณะที่คัมภีร์ซานไห่จิงวัดระดับจากระยะห่างจากศูนย์กลาง ซึ่งระยะทางยิ่งห่าง อารยธรรมยิ่งต่ำ

2. กลไกการจัดระเบียบพื้นที่ตามระบบความเชื่อและคุณค่าทางสังคม

2.1 การผูกติดภพภูมิกับกฎแห่งกรรมและสรีรวิทยาประชากรในไตรภูมิพระร่วง

ในไตรภูมิพระร่วง โครงสร้างกายภาพแนวดิ่งของเขาพระสุเมรุไม่ได้เป็นเพียงภูมิศาสตร์สมมติ หากแต่ถูกนำมาใช้เป็นผลกรรมที่เชื่อมโยงระดับความสูง–ต่ำของพื้นที่เข้ากับกฎแห่งกรรมไว้อย่างแนบแน่น ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณได้กล่าวไว้ว่า จักรวาลวิทยาในวรรณกรรมเรื่องนี้ได้จัดแบ่งสภาวะชีวิตและภพภูมิออกเป็น 3 ภูมิหลัก ได้แก่ กามภูมิ 11 (แบ่งเป็นอบายภูมิ 4 และสุคติภูมิ 7), รูปภูมิ 16 (ดินแดนของพรหมผู้มีรูป) และ อรูปภูมิ 4 (ดินแดนของพรหมผู้ไร้รูป คงเหลือเพียงจิต) (ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ, 2564) โดยมีระดับความสูงของแต่ละชั้นภูมิเป็นดรรชนีชี้วัดสภาวะจิตและความบริสุทธิ์ทางศีลธรรมของผู้อยู่อาศัย

ผลกรรมในแนวดิ่งนี้ทำงานผ่านลักษณะทางกายภาพของประชากรในแต่ละภพภูมิ กล่าวคือ รูปร่างหน้าตาภายนอก ความสวยงาม ระดับความสุข-ทุกข์ของสรรพสัตว์ ไม่ได้เกิดขึ้นจากวิวัฒนาการทางชีววิทยา แต่เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากวิบากกรรมที่ตนได้กระทำไว้ เมื่อมนุษย์สิ้นอายุขัย วิญญาณจะลงรับการพิพากษา และหากกระทำอกุศลกรรมไว้ก็จะถูกส่งไปชดใช้กรรมในนรกชั้นต่าง ๆ เบื้องล่าง โดยหากคำนวนจากนรกที่ปรากฏอยู่ในนรกภูมิที่จะแบ่งออกเป็นมหานรกหรือนรกใหญ่ 8 ขุม แต่ละขุมใหญ่จะแตกแขนงออกเป็นนรกบ่าวและนรกย่อย อย่างละ 16 ขุม จะมีขุมนรกรวมทั้งสิ้น 456 ขุม (พระญาลิไทย, 2515) โดยโทษทัณฑ์ในมหานรกจะเรียงลำดับความหนักเบาจากกรรมระดับหยาบไปสู่บาปขั้นร้ายแรงที่สุดตามข้อห้ามทางสังคมในยุคนั้น เช่น นรกชั้นต้น ๆ จะเป็นบทลงทัณฑ์ของผู้ที่ทรมานสัตว์ ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต จิตใจหยาบช้า คดโกง หรือไร้ศีลธรรม ไล่ไปจนถึงขุมลึกที่สุดคือ อเวจีมหานรก ซึ่งรองรับผู้กระทำอนันตริยกรรม 5 ประการ อันได้แก่ การฆ่ามารดา การฆ่าบิดา การฆ่าพระอรหันต์ การทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงห้อพระโลหิต และการยุยงให้สงฆ์แตกแยก บุคคลเหล่านี้จะต้องตกดิ่งลงสถิตในขุมลึกที่สุด ได้รับการทรมานอันน่าหวาดกลัวเป็นเวลานานถึง 1 กัลป์ ซึ่งเป็นห้วงเวลาอันยาวนานที่ไม่สามารถประเมินนับเป็นวัน เดือน หรือปีได้ในส่วนของผู้ที่ไปเกิดในเปรตวิสัยภูมิ ซึ่งเป็นผู้ที่ใช้กรรมในมหานรกจนเหลือเป็นเศษกรรม สภาพความน่าหวาดกลัวและความทุกข์ทรมานที่เปรตได้รับจะสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางศีลธรรมที่สังคมปฏิเสธ ดังเช่น เปรตที่อยู่เปรตภูมิในไตรภูมิพระร่วง หน้า 50 ที่ได้ระบุถึงถึง “เปรตปากเน่าปากหนอน” ซึ่งมีรูปร่างหน้าตางดงามแต่ปากส่งกลิ่นเหม็นและมีหนอนเจาะกินอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากยามเป็นมนุษย์ได้รักษาศีลและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทว่ากลับสร้างวจีทุจริตด้วยการด่าว่าพระสงฆ์ (พระญาลิไทย, 2515) รูปลักษณ์ของเปรตชนิดนี้จึงสอดรับกับบาปอย่างเด่นชัด กล่าวคือ กายภายนอกงดงามตามบุญ แต่ปากที่พูดร้ายกลับเน่าเหม็นน่ารังเกียจเพื่อเป็นภาพสะท้อนโทษทัณฑ์และเตือนสติมิให้ผู้คนสร้างวจีทุจริต หรือกล่าวถึงเปรตหญิงทำแท้งที่ปรากฏในหน้า 51 ว่า มีร่างกายผอมโซ ปราศจากเสื้อผ้า ส่งกลิ่นเหม็น และเมื่อหิวโหยจะคลอดทารกออกมาแล้วฉีกเคี้ยวกิน (พระญาลิไทย, 2515) ซึ่งสะท้อนโทษทัณฑ์ของผู้หญิงที่กระทำบาปด้วยการทำแท้งหรือฆ่าทารกอย่างเป็นรูปธรรม

ในทางกลับกัน บุคคลผู้กระทำกุศลกรรมจะถูกยกระดับจิตวิญญาณขึ้นด้วยบุญ ศีล ภาวนา และบารมี ประชากรในสุคติภูมิจะปรากฏสรีระเป็นกายทิพย์ ร่างกายมีความสว่างไสว ปราศจากความเจ็บป่วย ความแก่ และสิ่งปฏิกูล ได้เสพสุขและเสวยทิพยสมบัติบนสวรรค์ชั้นต่าง ๆ โดยมีรัศมีกายและทิพยสมบัติแปรผันตามระดับบุญบารมีที่ได้สั่งสมมา ยิ่งสั่งสมกุศลกรรมประณีตมากขึ้นเพียงใด สภาวะชีวิตและรูปร่างก็จะยิ่งบริสุทธิ์และยกระดับสูงขึ้นไปตามแกนแนวดิ่ง จนกระทั่งละจากรูปกายคงเหลือเพียงจิตอันประณีตในอรูปภูมิ

ดังนั้น สรีรวิทยาของประชากรในจักรวาลไตรภูมิพระร่วง จึงทำหน้าที่เป็น “สัญลักษณ์วิทยาเชิงภาษา” ในแนวดิ่งที่เปลี่ยนนามธรรมอย่างเรื่องบาปบุญคุณโทษให้กลายเป็นภาพตัวตนทางกายภาพที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน ระดับความสูงของพื้นที่และรูปร่างของประชากรจึงเป็นสิ่งเดียวกัน นั่นคือผลลัพธ์เชิงตรรกะของกฎแห่งกรรมที่จัดระเบียบจักรวาลให้ดำรงอยู่อย่างสอดคล้องกับระเบียบทางศีลธรรมตามที่ สุรีย์ ศิริพัฒน์ กล่าวไว้ว่า สัญลักษณ์วิทยาเชิงภาษานั้นไม่เกี่ยวข้องกับภาษาแต่สื่อถึงค่านิยม ความเชื่อบางอย่าง (สุรีย์ ศิริพัฒน์, 2536)

2.2 อมนุษย์ สัตว์อัศจรรย์ และการตีตราความเป็นอื่นในคัมภีร์ซานไห่จิง

ในคัมภีร์ซานไห่จิง การบรรยายถึงประชากรในจักรวาลไม่ได้เป็นเพียงเรื่องเล่าเหนือจินตนาการ แต่ทำหน้าที่เป็นภาพแทนเชิง “ภาพลักษณ์วิทยา” ผ่านกลไกการสร้าง “ความเป็นอื่น” ทางสรีรวิทยา โดยพรรณนารูปร่างอันบิดเบี้ยวและพิสดารของอมนุษย์หรือชนเผ่าต่างแดนในไห่จิง เช่น เผ่าเจาะอก สิงเทียนที่ใช้หัวนมเป็นตาและมีสะดือเป็นปาก ซึ่งเป็นการลดทอนมาตรฐานสรีระของมนุษย์ในพื้นที่รอบนอก หรือการลดทอนความเป็นมนุษย์ผ่านสรีระเชิงสัตว์ เช่น เมืองเฉวี่ยนหรง (犬戎国) ที่ผู้ชายมีหัวเป็นสุนัข หรือเมืองตีเหริน (氐人国) ที่มีท่อนล่างเป็นปลา ไร้เท้า

จากการศึกษาของ 黄湘 (หวงเซียง) ที่ศึกษางานวิจัยของเยี่ยซูเซี่ยนและเจิ้งไจ้ชู เรื่อง การสืบค้นร่องรอยทางวัฒนธรรมในซานไห่จิง: ‘ภูมิศาสตร์จินตนาการ’ และการปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมตะวันออก-ตะวันตก ได้ให้ข้อสังเกตว่า การทำให้เผ่าพันธุ์ในพื้นที่รอบนอกดูพิสดารเช่นนี้ เป็นการตอกย้ำความเหนือกว่าของศูนย์กลางจงหยวน โดยทำให้ประชากรนอกศูนย์กลางมีความประหลาดหรือไร้ซึ่งสรีระตามมาตรฐานมนุษย์ เพื่อตีตราว่าดินแดนเหล่านั้นเป็นเขตป่าเถื่อนที่ยังไร้ซึ่งจารีตและอารยธรรม (Huang, X., 2007) การจัดการกับความกลัวและความโกลาหลของธรรมชาติในซานไห่จิงจึงกระทำผ่านการจัดหมวดหมู่ความแปลกประหลาดพิสดาร ยิ่งระยะทางห่างไกลจากศูนย์กลางมากเท่าใด สรีรวิทยาของประชากรก็ยิ่งลดทอนความเป็นมนุษย์ลงมากเท่านั้น เพื่อสร้างเขตแดนทางความรู้และตอกย้ำอารยธรรมอันบริสุทธิ์ของศูนย์กลาง

2.3 การเปรียบเทียบกลไกการจัดระเบียบพื้นที่และสรีรวิทยาของประชากร

เมื่อนำวรรณกรรม “ไตรภูมิพระร่วง” มาวางเทียบกับ “คัมภีร์ซานไห่จิง” สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือ การที่คนโบราณไม่ได้มอง “พื้นที่” เป็นแค่เรื่องของทิศทางหรือภูมิศาสตร์ แต่ใช้จินตนาการเชิงพื้นที่เป็นเครื่องมือจัดระเบียบสังคมและสร้างความชอบธรรมทางการเมืองในยุคที่ยังไม่มีกฎหมายสมัยใหม่ เมื่อพฤติกรรมมนุษย์การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติเป็นสิ่งที่ควบคุมได้ยากและไม่สามารถอธิบายได้ คัมภีร์ทั้งสองจึงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือ ที่เปลี่ยนความหวาดกลัว ความไม่เข้าใจและความวุ่นวายให้เป็นระเบียบที่มนุษย์ยอมรับร่วมกัน ต่างใช้ลักษณะกายภาพของอมนุษย์หรือประชากรในเรื่อง สื่อสารความคิดบางอย่างไปสู่คนในสังคม

ในไตรภูมิพระร่วง รูปร่างสัมพันธ์กับ “วิบากกรรม” รูปลักษณ์ของสัตว์ในภพภูมิต่าง ๆ เป็นผลลัพธ์จากกฎแห่งกรรม เปลี่ยนนามธรรมเรื่อง “บุญ-บาป” ให้กลายเป็นภาพที่มองเห็นได้ เพื่อกระตุ้นให้ผู้คนเกรงกลัวต่อการทำบาปและยึดมั่นในศีลธรรมม

ในคัมภีร์ซานไห่จิง รูปร่างถูกใช้เพื่อ “ตีตราความเป็นอื่น” ประชากรตามขอบจักรวาลมักถูกบรรยายให้มีรูปร่างบิดเบี้ยวพิสดาร เป็นกลไกทางวัฒนธรรมที่ตอกย้ำว่า ชนกลุ่มน้อยหรือคนชายขอบเหล่านั้นเป็นพวก “ป่าเถื่อน” ไร้จารีต และต่ำกว่ามาตรฐานอารยธรรมของจงหยวน

การจัดการกับความกลัวและความวุ่นวายไม่เป็นระเบียบ ไตรภูมิพระร่วงเน้นการควบคุมจิตใจด้วยความเกรงกลัวต่อบทลงทัณฑ์ในนรกภูมิ ส่วนคัมภีร์ซานไห่จิงใช้ “ความแปลกประหลาดพิสดาร” เป็นเกณฑ์แบ่งแยก ลดทอนความเป็นมนุษย์ลงจนกลายเป็นอมนุษย์ สร้างเขตแดนทางความรู้ และตอกย้ำความมีอารยธรรมเหนือกว่าของศูนย์กลาง

3. นัยเชิงอุดมการณ์และโครงสร้างอำนาจที่แฝงอยู่ในพื้นที่

3.1 นัยแฝงทางการเมืองและการจัดระเบียบสังคมในไตรภูมิพระร่วง

ลำจุล ฮวบเจริญ ได้ระบุไว้ว่า ในรัชสมัยของพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พระญาลิไทย) อาณาจักรสุโขทัยต้องเผชิญกับภาวะสงคราม อำนาจทางการเมืองเสื่อมลงและกำลังการทหารที่อ่อนแอ (ลำจุล ฮวบเจริญ, 2550) พระองค์จึงทรงเลือกใช้นโยบายการปกครองที่เน้นความอ่อนน้อมและนำหลักศาสนามาเป็นเครื่องมือแทนการใช้อำนาจบังคับขู่เข็ญ ซึ่งในยุคสมัยที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยียังไม่เจริญก้าวหน้า มนุษย์ยังไม่สามารถเข้าใจปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้อย่างถ่องแท้ Durkheim, É ได้ให้ข้อเสนอว่า สิ่งสำคัญที่นำมาใช้ควบคุมพฤติกรรม

ของมนุษย์ในสังคมจึงเป็นอำนาจเหนือธรรมชาติและอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาถือเป็นกลไกสร้าง “จิตสำนึกร่วม” เพื่อสร้างระเบียบทางศีลธรรมและกติกาสังคมให้เกิดขึ้นในยุคที่ยังปราศจากกลไกกฎหมายสมัยใหม่ (Durkheim, É., 1915) ขณะเดียวกัน Eliade, M. ได้ให้ข้อเสนอว่าการสร้างคติจักรวาลวิทยาทางศาสนายังทำหน้าที่เปลี่ยนความโกลาหลไร้ทิศทางของธรรมชาติให้กลายเป็น “ระเบียบจักรวาล” ที่มนุษย์ใช้เป็นหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจและกำหนดบรรทัดฐานการดำเนินชีวิต (Eliade, M., 1959) สอดคล้องกับความคิดของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ที่กล่าวว่าในสังคมไทยโบราณที่โลกทัศน์เรื่องภพภูมิ อำนาจเหนือธรรมชาติ และผลกรรมถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางจิตวิทยาในการจัดระเบียบสังคมและคุมประพฤติของราษฎรให้อยู่ในศีลธรรมจรรยาอย่างมีประสิทธิภาพ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2555) ยิ่งไปกว่านั้น การผสมผสานระบบความเชื่อดั้งเดิมเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนายังช่วยสถาปนาระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เน้นศรัทธา ส่งผลให้ราษฎรยอมรับโครงสร้างอำนาจรัฐได้โดยง่ายโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยกลไกการคุมประพฤติที่ซับซ้อน

พระครูสังวรสมาธิวัตร ได้สรุปไว้ว่า ในไตรภูมิพระร่วง ได้ระบุอย่างชัดเจนว่า การที่บุคคลจะได้เกิดมาเป็นเศรษฐี มหาเศรษฐี พระมหากษัตริย์ ตลอดจนพระบรมมหาจักรพรรดิผู้ทรงทิพยสมบัติในมนุษยภูมินั้นล้วนเป็นผลมาจากการสั่งสมกุศลกรรมและบุญบารมีในกามภูมิ เช่น การประกอบมหากุศลจิต 8 การปฏิบัติ บุญกิริยาวัตถุ 10 และการถวายทานวัตถุต่าง ๆ เป็นต้น (พระครูสังวรสมาธิวัตร, 2519) ธรรมชาติต่าง ๆ ของมนุษย์มักมีความหวาดกลัวต่อบาปกรรมในสิ่งที่มองไม่เห็น ขณะเดียวกันก็มีความปรารถนาในชีวิตที่ดีกว่า ดังนั้น คติเรื่องบาปกรรมและผลบุญจึงถูกแปลงสภาพให้กลายเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบสังคม เมื่อราษฎรเกิดความเกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์ก็ย่อมไม่กล้ากระทำบาป และเมื่ออยากมีชีวิตที่ดีขึ้นในภพหน้าก็ต้องประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมจรรยาในภพนี้ ซึ่งส่งผลให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุขขึ้นในทางอ้อม

ณิกษ์สรรค์ เตศิริ ได้เสนอความคิดเห็นว่าในมิติทางการเมืองและการปกครอง ไตรภูมิพระร่วงทำหน้าที่เป็นนวัตกรรมทางความคิดที่สถาปนาความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่ชนชั้นปกครอง (ณิกษ์สรรค์ เตศิริ และคณะ, 2564) โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ ลำจุล ฮวบเจริญ กล่าวไว้ว่า อาณาจักรสุโขทัยเผชิญความสั่นคลอนทางการทหารและการแข็งเมืองของประเทศราช (ลำจุล ฮวบเจริญ, 2550) การสร้างสถาปัตยกรรมทางปัญญาเรื่องจักรวาลวิทยาจึงกลายเป็นกลยุทธ์ที่เปลี่ยนผ่านจากการใช้อำนาจปราบปราม มาสู่คติ “ธรรมราชา” ที่วางตำแหน่งกษัตริย์ไว้ ณ จุดสูงสุดของมนุษยภูมิ ผ่านการแสดงบุญญาธิการ การสร้างศาสนสถาน และการออกผนวชเพื่อสร้างภาพลักษณ์ผู้ทรงธรรมิกราช ส่งผลให้หัวเมืองต่าง ๆ ยินยอมสวามิภักดิ์ด้วยความเลื่อมใสโดยปราศจากการใช้กำลังทหาร การยอมรับในอำนาจปกครองจึงถูกทำให้กลายเป็นเรื่องเดียวกับการยอมรับในระเบียบจักรวาล

ขณะเดียวกัน โครงสร้างความสูง-ต่ำของภพภูมิยังถูกนำมาซ้อนทับเข้ากับ “โครงสร้างชนชั้นทางสังคม (Social Hierarchy)” ของสุโขทัยอย่างแยบยล โดยนำเสนอว่าสถานะทางสังคมและความแตกต่างระหว่างชนชั้นปกครองกับชนชั้นใต้ปกครองถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าด้วย “ต้นทุนทางบุญบารมี” ที่สั่งสมมาจากภพก่อน การสถาปนาแนวคิดเช่นนี้ช่วยเปลี่ยนความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นให้กลายเป็นความชอบธรรมตามธรรมชาติ เนื่องจากไพร่ทาสหรือผู้ยากไร้จะยินยอมรับสถานะของตนในฐานะผลลัพธ์ตามกฎแห่งกรรม ไตรภูมิพระร่วงจึงมิใช่เพียงคัมภีร์ศาสนา หากแต่เป็นวรรณกรรมทางการเมืองที่เชื่อมโยงสถาบันกษัตริย์ ศีลธรรม และระเบียบสังคมเข้าไว้ด้วยกันอย่างแนบเนียน

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ไตรภูมิพระร่วงไม่ได้เป็นเพียงวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่พรรณนาถึงภูมิศาสตร์ในอุดมคติหรือเรื่องราวภพภูมิหลังความตายอย่างเลื่อนลอย แต่เป็นวรรณกรรมที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการจัดระเบียบสังคมและสร้างความชอบธรรมทางการเมืองในสมัยสุโขทัย การวางโครงสร้างแนวดิ่งโดยมีเขาพระสุเมรุเป็นแกนกลางจักรวาล (Axis Mundi) ทำหน้าที่เปลี่ยนความโกลาหลของโลกียะให้กลายเป็น “ระเบียบจักรวาล” ที่สัมพันธ์โดยตรงกับระดับความบริสุทธิ์ทางจิตวิญญาณ

โครงสร้างแนวดิ่งดังกล่าวยังทำงานร่วมกับผลกรรมผ่านลักษณะทางกายภาพของประชากรในแต่ละภพภูมิ ซึ่งเปลี่ยนนามธรรมอย่างบาปและบุญให้กลายเป็นรูปธรรมทางกายภาพ ลำดับความสูง-ต่ำของภพภูมิและโทษทัณฑ์ในนรกจึงกลายเป็นดรรชนีชี้วัดกฎแห่งกรรมที่คอยคุมความประพฤติและสร้างจิตสำนึกร่วมทางศีลธรรมให้แก่ราษฎร ยิ่งไปกว่านั้น ในมิติการเมืองและการปกครอง ไตรภูมิพระร่วง ได้กลายเป็นเครื่องมือของพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พระญาลิไทย) ที่นำจักรวาลวิทยาซ้อนทับเข้ากับโครงสร้างชนชั้นทางสังคม (Social Hierarchy) สร้างคติ “ธรรมราชา” ขึ้นมา ไตรภูมิพระร่วง จึงนับเป็นนวัตกรรมทางความคิดที่หลอมรวมศาสนา ศีลธรรม และสถาบันพระมหากษัตริย์ เข้าไว้ด้วยกัน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและดุลยภาพของสังคมไทยโบราณได้อย่างแนบเนียนและยั่งยืน

3.2 นัยแฝงทางการเมืองและการจัดระเบียบในคัมภีร์ซานไห่จิง

ในส่วนของคัมภีร์ซานไห่จิง นัยทางการเมืองมิได้ปรากฏในรูปแบบของกฎแห่งกรรม แต่อยู่ในรูปของการสร้างความชอบธรรมผ่านบรรทัดฐานของศูนย์กลางจงหยวน สิ่งพิสดารและชนเผ่าประหลาดตามพื้นที่ชายขอบถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือจัดการกับสภาวะจิตวิทยาและความหวาดกลัวธรรมชาติของคนโบราณ เพื่อเปลี่ยนความโกลาหลไร้ระเบียบให้กลายเป็นสิ่งให้อยู่ในบรรทัดฐานของสังคมและกรอบอธิบายที่มนุษย์เข้าใจได้

ขณะเดียวกัน การปรากฏตัวของสัตว์อัศจรรย์และเทพเจ้าในพื้นที่ต่างๆ ยังถูกนำมาผูกติดกับ “มิติเชิงคุณธรรม” ผ่านคติ 德 (อ่านว่า “เต๋อ” แปลว่า “คุณธรรม”) ของผู้ปกครอง โดยซานไห่จิงสะท้อนโลกทัศน์ทางการเมืองว่า สภาพความสงบเรียบร้อยหรือความโกลาหลของจักรวาลไม่ได้เกิดขึ้นอย่างลอย ๆ แต่แปรผันตามระดับคุณธรรมบารมีขององค์จักรพรรดิ การปรากฏของสัตว์มงคล เช่น นกเฟิ่งหวง หรือจิ้งจอกเก้าหาง ถูกตีความว่าเป็น “ลางนิมิตสวรรค์” ที่ช่วยยืนยันความชอบธรรมและอำนาจสิทธิ์ขาดของผู้ปกครองตามคติ “อาณัติแห่งสวรรค์” (天命) ในทางกลับกัน หากผู้ปกครองขาดคุณธรรม สวรรค์ก็จะส่งภัยพิบัติและอสูรร้ายมาปรากฏเพื่อเป็นลางเตือนภัย

คติ 德 ในซานไห่จิงจึงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือทางความคิดทางการเมืองที่ชี้ว่า ผู้ปกครอง ณ ศูนย์กลางจงหยวนที่มีคุณธรรมอันบริสุทธิ์เท่านั้น จึงจะมีสิทธิอำนาจในการผนวกรวบรวมแผ่นดิน มีอานุภาพไปสยบความโกลาหล พิสดาร และน่ากลัวของสิ่งที่ไม่อาจอธิบายได้ด้วยวิทยาศาสตร์ในยุคนั้นให้อยู่ภายใต้ระเบียบแห่งอารยธรรม การจัดระเบียบพื้นที่ในแนวราบจากศูนย์กลางออกสู่ภายนอกจึงเป็นภาพสะท้อนของการขยายรัศมีแห่งอำนาจและคุณธรรมของผู้ปกครองอย่างเป็นรูปธรรม

3.3 การเปรียบเทียบเชิงอุดมการณ์และโครงสร้างอำนาจระหว่างสองวรรณกรรม

การสร้างความชอบธรรมให้ชนชั้นปกครอง ไตรภูมิพระร่วงและคัมภีร์ซานไห่จิงต่างถือเป็นกลยุทธ์การปกครองของคนโบราณที่อาศัยวรรณกรรมเป็นเครื่องมือทางความคิด ในยุคสมัยที่ขาดแคลนความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ตัวบททั้งสองใช้ความเชื่อและจินตนาการเชิงพื้นที่เป็นกุศโลบายในการคุมประพฤติของราษฎร จัดลำดับชั้นทางสังคม และสร้างความชอบธรรมให้แก่ชนชั้นปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ไตรภูมิพระร่วงแต่งขึ้นในสมัยพระญาลิไทย ซึ่งเป็นช่วงที่สุโขทัยเสื่อมอำนาจทางการทหาร การสร้างคติ “ธรรมราชา” จึงเป็นทางออกในการเปลี่ยนจากการใช้อำนาจบังคับ มาเป็นการสถาปนาความชอบธรรมว่า กษัตริย์คือผู้มีบุญบารมีสูงสุดที่สั่งสมมาแต่ภพก่อน การยอมรับอำนาจกษัตริย์จึงกลายเป็นเรื่องเดียวกับการยอมรับระเบียบจักรวาล ส่วนคัมภีร์ซานไห่จิงนั้นเชื่อมโยงปรากฏการณ์ธรรมชาติ สัตว์อัศจรรย์ และอมนุษย์เข้ากับคติ “อาณัติแห่งสวรรค์” เพื่อช่วยยืนยันสิทธิ์ขาดในการรวบรวมแผ่นดินเข้าสู่ศูนย์กลางอำนาจ

ในการอธิบายโครงสร้างชนชั้น ไตรภูมิพระร่วงทำให้ความเหลื่อมล้ำในสังคมกลายเป็นเรื่องธรรมดา โดยอธิบายว่าสถานะไพร่ ทาส เศรษฐี หรือกษัตริย์ ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าด้วย “ต้นทุนทางบุญบารมี” ขณะที่คัมภีร์ซานไห่จิงใช้ระยะห่างทางภูมิศาสตร์สร้างลำดับชั้นทางสังคม โดยวางให้ศูนย์กลางจงหยวนเป็นผู้เปี่ยมอารยธรรม และมองพื้นที่รอบนอกเป็นดินแดนที่ต้องเข้าไปอบรมสั่งสอนหรือแผ่อิทธิพลควบคุม

วรรณกรรมทั้งสองเรื่องถูกสร้างขึ้นในยุคที่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถอธิบายธรรมชาติได้อย่างเป็นระบบ ชนชั้นปกครองจึงใช้จินตนาการเชิงพื้นที่และจักรวาลวิทยาเปลี่ยนความโกลาหลของธรรมชาติให้กลายเป็นระเบียบสังคม พร้อมทั้งใช้เป็นกลไกคุมความประพฤติของราษฎรและสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเอง ซึ่งแม้จะมุ่งบรรลุเป้าหมายเดียวกัน แต่กลับมีฐานความคิดที่แตกต่างกัน โดยไตรภูมิพระร่วงสถาปนาคติ “ธรรมราชา” ผ่านต้นทุนทางบุญบารมี และจัดระดับพื้นที่ตามผลกรรมที่ผูกติดกับบาป-บุญ ในขณะที่คัมภีร์ซานไห่จิงใช้คติ “อาณัติแห่งสวรรค์” ผ่านการตีความสัตว์มงคลและลางนิมิตที่สัมพันธ์กับคุณธรรมของผู้ปกครอง พร้อมทั้งจัดระดับพื้นที่ตามระดับอารยธรรมและจารีตที่ผูกติดกับความเป็นระเบียบและเขตอำนาจการปกครองของกษัตริย์ ยิ่งไปกว่านั้น ทั้งสองเรื่องยังใช้สรีรวิทยาเป็นสัญลักษณ์ในการกำหนดบรรทัดฐานทางสังคมและการอธิบายความเหลื่อมล้ำ โดยไตรภูมิพระร่วงใช้สรีระอธิบายความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นว่าเกิดจากผลกรรมเพื่อให้คนยอมรับสถานะทางสังคมของตน ส่วนคัมภีร์ซานไห่จิงใช้ความพิสดารทางร่างกายของชนเผ่าชายขอบมาตีตราความเป็นอื่นเพื่อตอกย้ำความเหนือกว่าทางอารยธรรมของศูนย์กลางจงหยวน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า การจัดวางพื้นที่ในไตรภูมิพระร่วงและคัมภีร์ซานไห่จิงไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของภูมิศาสตร์ แต่เป็นระบบความเชื่อที่มนุษย์ใช้จัดลำดับทางสังคม ข้อค้นพบนี้สนับสนุนแนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และ “แกนกลางจักรวาล” ของ Eliade, M. โดยชี้ให้เห็นว่า เขาพระสุเมรุในไตรภูมิพระร่วงทำหน้าที่เป็นแกนกลางเชื่อมมิติต่างๆ และผูกสัมพันธ์พื้นที่แต่ละระดับเข้ากับลำดับชั้นของบุญบารมีและผลกรรมอย่างเป็นระบบ (Eliade, M., 1959)

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวคิดของ Durkheim, É. ที่มองว่าความเชื่อทางศาสนาทำหน้าที่กำหนดและจัดระเบียบความหมายร่วมกันในสังคม โดยไตรภูมิพระร่วงใช้ศีลธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนผ่านพื้นที่และร่างกาย การจัดลำดับภพภูมิแนวดิ่งเป็นโครงสร้างสะท้อนผลกรรมของมนุษย์ ขณะที่ “สรีระ” ของประชากร เช่น รูปร่าง ความทรมานของเปรตหรือกายทิพย์ของเทวดา [สห11.1]ทำให้ภาพนามธรรมอย่างบาป บุญ และผลกรรม เกิดเป็นภาพและมีตำแหน่งที่ชัดเจนในโครงสร้างจักรวาลที่สามารถจินตนาการได้อย่างเป็นรูปธรรม (Durkheim, É., 1915)

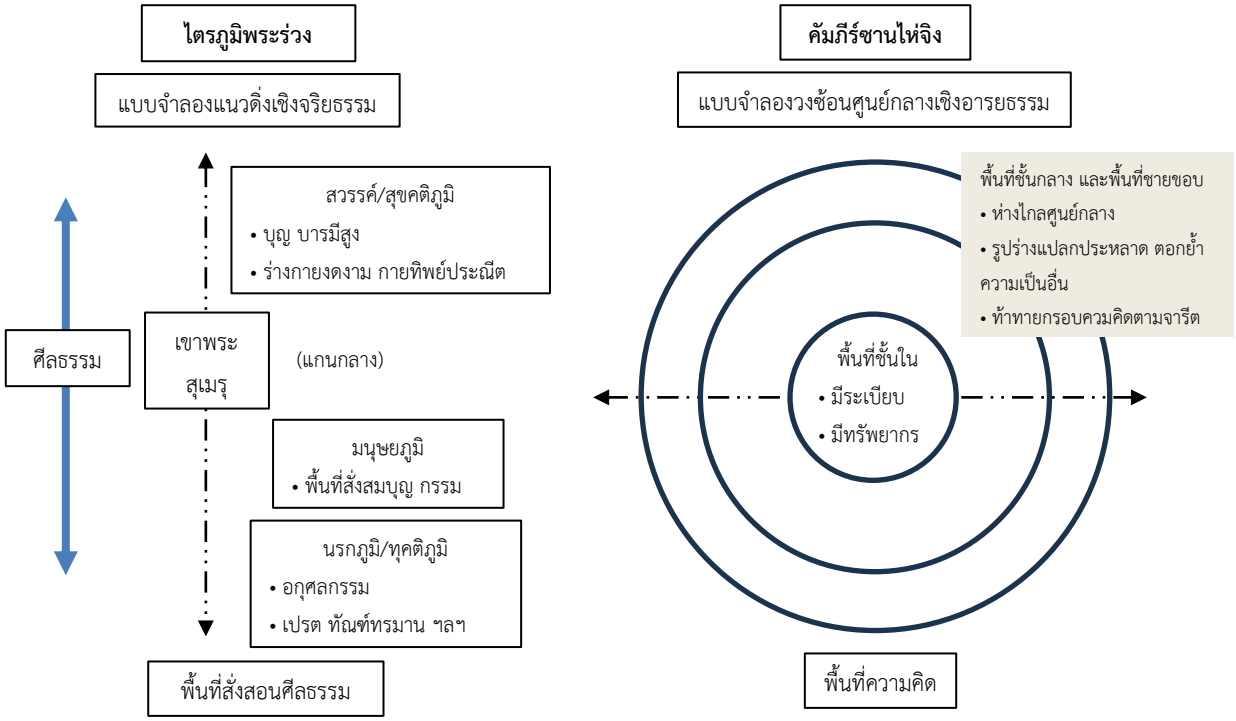
สำหรับคัมภีร์ซานไห่จิง ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า พื้นที่ที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางมีลักษณะที่สามารถระบุและจำแนกได้ผ่านข้อมูลเกี่ยวกับภูมิประเทศและทรัพยากร ขณะที่พื้นที่ที่อยู่ห่างออกไปจะมีลักษณะเหนือธรรมชาติมากขึ้น การจัดวางพื้นที่ในลักษณะดังกล่าวทำให้เห็นว่า ระยะทางจากศูนย์กลางสัมพันธ์กับลักษณะของสิ่งที่ปรากฏในพื้นที่ ยิ่งห่างออกไปยิ่งมีความแตกต่าง เพื่อสร้างชี้ความเป็นอื่นให้กับดินแดนอื่น ผลการศึกษาจึงสอดคล้องกับข้อเสนอของ 叶舒宪 (Ye, S. X., 1999) และ 黄湘 (Huang, X., 2007) ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ชายขอบ สิ่งพิสดาร และการกำหนดตำแหน่งของศูนย์กลาง อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบของการศึกษาครั้งนี้ยังนำไปสู่การขยายมุมมองการศึกษาของ 王子今 (Wang, Z. J., 2004) ที่ชี้ว่า พื้นที่ชายขอบอย่างพื้นที่ต้าฮวงไม่ได้มีความหมายเพียงในฐานะพื้นที่ของ “ความเป็นอื่น” เพื่อตอกย้ำศูนย์กลางเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็น “พื้นที่ทางความคิด” ที่เปิดให้เกิดจินตนาการและการตั้งคำถามต่อกรอบจารีตของศูนย์กลางด้วย

เมื่อเปรียบเทียบวรรณกรรมทั้งสองเรื่อง ผลการศึกษาสรุปเป็นข้อค้นพบว่า แม้ทั้งสองเรื่องจะใช้พื้นที่และสิ่งเหนือธรรมชาติในการจัดระเบียบความเข้าใจเกี่ยวกับโลกเหมือนกัน แต่มีเกณฑ์ที่ต่างกัน โดยไตรภูมิพระร่วงใช้โครงสร้างแนวดิ่งเชื่อมพื้นที่และสิ่งเหนือธรรมชาติเข้ากับระบบกรรมและศีลธรรม ส่วนคัมภีร์ซานไห่จิงใช้ระยะความใกล้-ไกลจากศูนย์กลางและลักษณะประชากรในการแบ่งพื้นที่ โดยผูกสิ่งเหนือธรรมชาติเข้ากับพื้นที่ที่ห่างไกลจากโลกที่มนุษย์คุ้นเคย

ในด้านสังคมและการเมือง ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า วรรณกรรมทั้งสองเรื่องสัมพันธ์กับการจัดระเบียบสังคม แต่สะท้อนบริบทวัฒนธรรมที่ต่างกัน ไตรภูมิพระร่วงใช้กรอบของศาสนาเป็นเครื่องมือ ขณะที่คัมภีร์ซานไห่จิงใช้การชี้ดินแดนที่ไกลออกไปให้เป็นอื่นเป็นเครื่องมือ วรรณกรรมทั้งสองเรื่องต่างใช้วิธีของแต่ละวัฒนธรรมในอธิบายและกำหนดเส้นแบ่งระหว่าง “สิ่งที่อยู่ในระเบียบ” กับ “สิ่งที่อยู่นอกระเบียบ” ของสังคม

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้เสนอว่าไตรภูมิพระร่วงใช้แกนแนวดิ่งจำแนกตามระดับศีลธรรมเพื่อกำกับจิตใจคน ขณะที่คัมภีร์ซานไห่จิงใช้วงซ้อนศูนย์กลางกำหนดอารยธรรมเพื่อตอกย้ำอำนาจศูนย์กลางเพื่อจัดลำดับสังคม ดังสรุปในภาพด้านล่าง

ภาพที่ 1 แบบจำลองพื้นที่แนวดิ่งของไตรภูมิพระร่วงคู่กับแบบวงซ้อนศูนย์กลางของซานไห่จิง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า จักรวาลวิทยาและลักษณะทางกายภาพในไตรภูมิพระร่วงและคัมภีร์ซานไห่จิงถูกใช้เป็นกุศโลบายทางการเมืองเพื่อจัดระเบียบสังคมและสร้างความชอบธรรมแก่ศูนย์กลางอำนาจ โดยไตรภูมิพระร่วง ใช้แกนแนวดิ่ง-ศีลธรรม เพื่อกำกับจิตใจ ขณะที่ “คัมภีร์ซานไห่จิง” ใช้โมเดลวงซ้อนศูนย์กลาง-อารยธรรมจัดลำดับพื้นที่เพื่อตอกย้ำความเหนือกว่า ความแตกต่างทางโครงสร้างพื้นที่จึงสะท้อนการเปลี่ยนธรรมชาติให้กลายเป็นระเบียบทางสังคม เนื่องจากงานวิจัยนี้เน้นศึกษาเฉพาะบริบทไทยและจีน การวิจัยในอนาคตจึงควรขยายการศึกษาสู่บริบทหรือประเทศอื่นๆ ในเอเชีย เพื่อเติมเต็มความเข้าใจเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นที่และจินตนากรรมทางการเมืองในระดับภูมิภาคให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชุน เจี้ยนคุน. (2560). ซานไห่จิง คัมภีร์ขุนเขาและท้องทะเล (สุธิมา กฤตย์ธนวัต, ผู้แปล). นนทบุรี: วารา พับลิชชิ่ง.

ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์ และคณะ. (2557). คติไตรภูมิกับการสร้างพระเมรุและพระเมรุมาศ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 6(2), 33-46.

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ. (2564). ประวัติวรรณคดีไทย 1 (สมัยสุโขทัย-สมัยอยุธยาตอนปลาย). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณิกษ์สรรค์ เตศิริ และคณะ. (2564). ไตรภูมิพระร่วงกับการเมืองไทย. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8 ประจำปี 2564 (หน้า 905-912). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2555). ปากไก่และใบเรือ: รวมความเรียงว่าด้วยวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ต้นรัตนโกสินทร์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน.

พระครูสังวรสมาธิวัตร. (2519). โลกและชีวิตจากบทเรียนไตรภูมิพระร่วง. กรุงเทพมหานคร: โกมลการพิมพ์.

พระญาลิไทย. (2515). ไตรภูมิพระร่วง. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: บรรณาคาร.

ไพรินทร์ ศรีสินทร. (2558). ภาพพจน์ของเทพสตรีและเทพธิดาที่เปลี่ยนไปในเทพนิยายจีน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 23(43), 126-145.

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2554). เล่าเรื่องไตรภูมิฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 33(2), 27-56.

ลำจุล ฮวบเจริญ. (2550). เกร็ดพงศาวดารกรุงสุโขทัย. กรุงเทพมหานคร: เดอะ โนว์เลดจ์ เซ็นเตอร์.

สุรีย์ ศิริพัฒน์. (2536). สัญลักษณ์วิทยาเชิงภาษา. วารสารสุทธิปริทัศน์, 8(22), 60-68.

Durkheim, É. (1915). The Elementary Forms of the Religious Life (J. W. Swain, Trans.). London: George Allen & Unwin.

Eliade, M. (1959). The Sacred and the Profane: The Nature of Religion (W. R. Trask, Trans.). New York: Brace & World.

Huang, X. (2007). All Roads Lead to Rome: A Brief Analysis of Ye Shuxian's and Korean Scholar Chung Jae-seo's Interpretations of Shan Hai Jing. Bolan Qunshu, 2007(6), 4-12.

Wang, Z. J. (2004). The Worldview of the Ancients: Reading Cultural Tracing of Shan Hai jing. Bolan Qunshu, 2004(12), 54-59.

Ye, S. X. (1999). Mythological Political Geography in Shan Hai Ching. National Arts Bimonthly, 1999(3), 60-75.

_____. (2000). Image of Wilderness in Shan Hai Ching: A Culture Analysis. Journal of Peking University (Philosophy and Social Sciences), 37(4), 94-101.

บทความวิชาการ

คุณสมบัติของอินฟลูเอนเซอร์ในมุมมองของพุทธนวัตกรรมยุคโซเชียลมีเดีย*

INFLUENCERS QUALIFICATIONS FROM THE PERSPECTIVE OF BUDDHIST INNOVATION IN THE SOCIAL MEDIA ERA

ชญาภา ไตรวิชญ์สกุล*, บุญเลิศ โอฐสู
Chayapa Triwisakun*, Boonlert Otsu
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย
Graduate school, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand
*Corresponding author E-mail: t.chayapa9@gmail.com
*Tel: 084-596-4699

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับคุณสมบัติของอินฟลูเอนเซอร์ตามแนวพุทธนวัตกรรมในยุคโซเชียลมีเดีย ผ่านการสร้างสรรค์เนื้อหาบนแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น ติ๊กต็อก ยูทูบ และเฟซบุ๊ก ซึ่งทำหน้าที่ถอดรหัสและเผยแผ่ความรู้เรื่อง “กรรม” จากคำสอนจากการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จากการศึกษาทบทวน รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล เรียบเรียงจากเอกสารในพระไตรปิฎก และข่าวสารผ่านทางแอปพลิเคชัน ผลการศึกษาพบว่าการทำหน้าที่เป็นพุทธบริษัทที่ดีและเป็นแบบอย่างที่น่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์ต้องอาศัยการพัฒนาปัญญาในทางธรรมต่างจากทางโลกตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 ประการ ประกอบด้วย 1) สัปปุริสสังเสวะ การเข้าหาแหล่งความรู้ที่น่าเชื่อถือจากการเลือกและอ้างอิงแหล่งความรู้ที่ไว้ใจได้ (Sourcing) ได้แก่ พระธรรมวินัย พระไตรปิฎก และคำสอนของสัตบุรุษหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา 2) สัทธัมมัสสวนะ การตระหนักรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) รับฟังข้อมูลข่าวสารอย่างใส่ใจ ขยันหมั่นเพียรสืบค้นข้อมูลข่าวสารทางธรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อคัดกรองข้อมูลบริสุทธิ์ออกจากข่าวปลอม (Fake News) 3) โยนิโสมนสิการ การทำใจให้แยบคาย การวิเคราะห์คิดเชื่อมโยงเพื่อเข้าถึงความจริง รู้จักมอง รู้จักคิดพิจารณา วิเคราะห์สืบสาวเชื่อมโยงที่จะหาความจริงและใช้ประโยชน์จากข่าวสารข้อมูลที่สื่อกันนั้นได้ และ 4) “ธัมมานุธัมมปฏิบัต” การลงมือปฏิบัติอย่างสอดคล้องตามหลักการ ระหว่างองค์ประกอบทั้งหลายในระบบ ทั้งที่เป็นหลักการ วิธีการ และจุดมุ่งหมาย กระบวนการดังกล่าวถือเป็นพุทธนวัตกรรมในการพัฒนาปัญญาที่เป็นระบบ ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของอินฟลูเอนเซอร์ในการสื่อสารธรรมะแก่ชุมชนออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อขับเคลื่อนสังคมสู่การดำรงชีวิตที่ดีงามอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: อินฟลูเอนเซอร์, คุณสมบัติ, พุทธนวัตกรรม, ยุคโซเชียลมีเดีย, ปัญญาวุฒิธรรม 4

Abstract

This academic article aims to present perspectives on the qualities of social media influencers through the lens of Buddhist innovation in the digital age. By creating content across digital platforms such as TikTok, YouTube, and Facebook, influencers serve to decode and propagate the teachings from the Enlightenment of the Buddha who the one is enlightened on “Kamma” (Karma) derived from the Lord Buddha. From reviewing studies, collecting and

* Received 8 September 2026; Revised 25 September 2026; Accepted 30 September 2026

analyzing data from the Tripitaka and news through applications. The results of the study found that acting as a good Buddhist follower (Buddhaparisa) and a credible role model requires influencers to develop wisdom through practicing Dhamma.The wisdom in the spiritual path, which is different from worldly wisdom, based on the Four Virtues Conducive to the Growth of Wisdom (Paññāvuḍḍhi - dhamma), which comprise: 1) Sappurisasaṁseva associating with reliable sources of knowledge.From selecting and referencing a trustworthy source of knowledge (Sourcing), such as the Vinaya, the Tripitaka, and the teachings of virtuous people or religious experts., 2) Saddhammassavana , Media awareness (media literacy)means paying attention to the news, diligently and regularly searching for information about Dhamma, so that you can filter out pure information from fake news. receiving and listening to news and information, 3) Yonisomanasikāra learning to be sensible, analyzing and connecting thoughts to reach the truth, knowing how to observe, think, consider, and trace connections to find the truth and make use of the information being shared., and 4) Dhammānudhammapatipatti Taking action in line with principles across all elements of the system, including principles, methods, and goals. This process constitutes a systematic Buddhist innovation for intellectual development, enhancing influencers' capacity ,it means the Power of Influence that how to Leverage Influence for success to communicate the Dhamma effectively to online communities and driving Thai society toward a truly virtuous way of life, to be good way to live.

Keywords: Influencer, Qualities, Buddhist Innovation, Social Media Era, Four Virtues Conducive to the Growth of Wisdom (Paññāvuḍḍhi - dhamma)

บทนำ

พระพุทธศาสนามีหลักสำหรับการใช้ชีวิตที่สำคัญนำสู่ความสำเร็จมากมาย มุมมองที่เห็นกันทั่วไปคือหลักของกรรม (Kamma) คือ การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาที่ทำให้เกิดผลตามมา ส่งผลต่อการดำรงชีวิตทั้งปัจจุบันและอนาคต สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสกรรมวาท (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2551) ประกาศหลักกรรม ทรงยืนยันว่า การกระทำเป็นเหตุปัจจัยให้สำเร็จผล พระองค์ทรงเป็น กรรมวาท (ถือหลักหรือกฎแห่งการกระทำ) กิริยวาท (ถือหลักการอันให้กระทำ) และวิริยวาท (ถือหลักความเพียร) พระองค์แสดงหลักคำสอนที่ว่า"การกระทำ (กรรม) มีผลจริง" โดยเน้นที่เจตนาเป็นหลัก ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" ผ่านทางกาย วาจา และใจ ซึ่งส่งผลต่อผู้กระทำในปัจจุบันและอนาคต กฎแห่งเหตุและผลกรรมไม่เกี่ยวข้องกับโชคชะตา เทวดา หรืออ้อนวอน ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ผลลัพธ์ในชีวิตเกิดจากการกระทำของตนเองเป็นหลัก (กรรมเป็นของตน) ผลแห่งกรรมคือกรรมวิบาก กรรมส่งผลตามวาระ

หลักกรรมเป็นปัญหามาก ในเรื่องของความเข้าใจคลาดเคลื่อนและสับสนเกิดขึ้นสืบต่อกันมา และยังมีปัญหาซับซ้อนขึ้นด้วยความที่ยังคลางแคลงสงสัยในแง่มุมต่าง ๆ ไม่เข้าใจชัดเจน โดยผู้ชี้นำ คือกลุ่มอัญเดียรถีร์มาช้านาน ซึ่งแสดงกรรมวาทะบัญญัติ(สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ,2564) ในสมัยพุทธกาล ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้ มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนในยุคก่อนพุทธกาล ผู้ถ่ายทอดความรู้นี้ สร้างความน่าเชื่อถือจนเกิดเป็นอำนาจ ทรงอิทธิพล เมื่อมองในภาพปัจจุบันอาจเทียบได้กับ "อินฟลูเอนเซอร์" (Influencer) หรือผู้นำความคิดเห็น (Opinion Leader) ซึ่งมีกลุ่มคนหลายกลุ่มหลายลัทธิ ได้แก่ กลุ่มอำนาจที่มีอิทธิพลในสังคม สร้างอำนาจด้วยการแบ่งชนชั้นวรรณะ จำกัดปิดกั้นสิทธิต่าง ๆ ทั้งกำหนดโทษแก่คนวรรณะศูทร และคนจัณฑาลหรือพวกนอกวรรณะ ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา การกำหนด

วรรณะก็ใช้ชาติกำเนิดเป็นเครื่องแบ่งแยก โดยเฉพาะพวกพราหมณ์ได้พยายามยกตนขึ้น ถือตัวว่าเป็นวรรณะสูงสุดในทางศาสนาพราหมณ์ สืบต่อกันมา พัฒนาคำสอนในด้านลัทธิพิธีกรรมต่าง ๆ ให้ลึกลับซับซ้อนใหญ่โตอย่างไร้เหตุผลโดยลำดับ การที่ทำเช่นนี้เพื่อวัตถุประสงค์ทางศาสนา และมุ่งสนองความต้องการของผู้มีอำนาจที่จะแสดงเกียรติยศความยิ่งใหญ่ของตนประการหนึ่ง มุ่งหวังผลประโยชน์ตอบแทนที่จะได้จากผู้มีอำนาจเหล่านั้นด้วย ส่วนพิธีกรรมใช้ชักจูงให้คนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากขึ้น เพราะหวังผลตอบแทนเป็นทรัพย์สมบัติและกามสุขต่าง ๆ ทั้งก่อความเดือดร้อนแก่คนชั้นต่ำ และการทารุณต่อสัตว์ด้วยการฆ่าบูชายัญครั้งละเป็นจำนวนมาก ๆ กลุ่มลัทธิต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนพระพุทธศาสนานี้ ส่งผลต่อการเข้าใจหลักกรรมที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในยุคนั้นที่บิดเบือนไปจากความเป็นจริง คือสัจธรรมของโลก

จุดเปลี่ยนการเข้าใจเรื่องกรรม ที่ได้รับการถ่ายทอดความเชื่อด้วยลัทธิหรือศาสนาต่าง ๆ ด้วยมิจฉาทิฏฐิ เกิดขึ้นเมื่อพระพุทธศาสนาได้แสดงให้ประจักษ์เหตุ ผล กับความเชื่อด้วยการแสดงหลักธรรมอริยสัจจ์ ไตรลักษณ์ และปฏิจจสมุปบาท เป็นการปฏิวัติทางความคิด ให้เกิดอิสรภาพทางความคิด ในการใช้ชีวิตในเวลาต่อมา ปลดจากพันธนาการอำนาจที่ครอบงำด้วยวรรณะ รูปแบบการสื่อสารของพระองค์ทรงอิทธิพลแก่กลุ่มพราหมณ์ ที่เคยมีอิทธิพลครอบงำระบบวัฒนธรรมของชนชั้นต่าง ๆ ในยุคนั้น ยุคสมัยโซเชียลมีเดียในปัจจุบัน ยังคงมีลัทธิความเชื่อมิจฉาทิฏฐิแทรกซึมมาอย่างต่อเนื่องในสังคมวัฒนธรรมไทย ความซับซ้อนของลัทธิความเชื่อนั้น ปรากฏในข่าวไทยรัฐออนไลน์ โพสต์ เรื่อง “พระวัดดังปฏิเสธ ไม่เคยหลอกสีกา ให้ส่งภาพหวิวแก้กรรม ยืนยันถูกแฮกเฟซบุ๊กโดยพระที่ถูกกล่าวหายืนยันถูกแฮกเฟซบุ๊ก ว่ามีผู้นำภาพแชตของพระรูปนี้ ที่กำลังสนทนากับหญิงสาว หลอกให้ส่งภาพถ่ายแก้ผ้ามาให้ดู เพื่อทำพิธีแก้กรรม สะเดาะเคราะห์ และผูกดวงทวงของรัก การแอบอ้างกล่าวหาดังกล่าวคือมิจฉาชีพแอบอ้างเป็นตน แล้วทักไปขอให้โอนเงินร่วมทำบุญ พระดังกล่าวได้กล่าวว่า จะปล่อยให้เป็นไปตาม ” กรรม” แต่เมื่อมิจฉาชีพไปสร้างความเดือดร้อนให้กับญาติโยม และยังสร้างความเสียหายให้กับท่านเองด้วยก็อยู่เฉยไม่ได้แล้ว กลุ่มลัทธิเหล่านี้ มีแนวความคิดเรื่องกรรม ที่ทรงอิทธิผลต่อความเชื่อ เพื่อให้ได้ผลประโยชน์ส่วนตน ทั้งยังละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในหลักกฎหมายพรบ.คอมพิวเตอร์ โดยแอบอ้างการแก้กรรมด้วยวิธีต่าง ๆ โพสต์ตามความเชื่อจากลัทธิเถื่อนนั้น เป็นแนวความคิดที่เป็นมิจฉาทิฏฐิที่เกิดความคลาดเคลื่อน เกิดความเสียหายแก่ผู้ที่หลงเชื่อหรือถูกแอบอ้าง นำมาสู่การพิจารณาถึงผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิดต่ออินฟลูเอนเซอร์ในโซเชียลปัจจุบันว่าควรคำนึงว่าน่าเชื่อถือและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร นอกจากนี้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าอินฟลูเอนเซอร์และผู้สร้างสรรค์เนื้อหาบนโลกดิจิทัลมีอิทธิพลอย่างสูงต่อความคิดและความเชื่อของสังคม

ดังนั้น การพิจารณาคุณสมบัติของผู้สื่อสารข้อมูลจึงเป็นประเด็นสำคัญเร่งด่วน การเปลี่ยนผ่านบทบาทของอินฟลูเอนเซอร์ จากการเป็นเพียงผู้สร้างกระแสหรือแสวงหาประโยชน์เชิงพาณิชย์ ไปสู่การเป็น “พุทธบริษัท” ผู้เผยแผ่ธรรมะที่ถูกต้อง จำเป็นต้องอาศัย “พุทธนวัตกรรมคือการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธเจ้าที่ถูกต้องและตรงตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจและเข้าถึงได้โดยง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้และให้ผลตามจริงได้ไม่จำกัดกาลเวลา โดยอินฟลูเอนเซอรสามารถนำหลักพุทธนวัตกรรม เรื่องกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนากระบวนการคิดในการสร้างสื่อเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาและตระหนักถึงคุณสมบัติของตนตามหลักคุณลักษณะที่น่าเชื่อถือ ในการทำหน้าที่ถอดรหัสเนื้อหาบนแพลตฟอร์มดิจิทัล ตามแนวพุทธนวัตกรรมในยุคโซเชียลมีเดีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำหลักธรรม “ปัญญาวุฒิธรรม 4” คือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา อันประกอบด้วย 1) สัปปุริสสังเสวะ (การคบหาสัตบุรุษ) 2) สัทธัมมัสสวนะ (การฟังพระสัทธรรม) 3) โยนิโสมนสิการ (การมนสิการโดยแยบคาย) 4) ธัมมานุธัมมปฏิปัตติ (การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม) มาเป็นกรอบในการพัฒนาตนเองเป็นเรื่องสำคัญและนำกระบวนการคิดจากการพัฒนาตามหลักธรรมนั้นมาใช้ในการสื่อสาร เพื่อให้การถ่ายทอดความรู้เรื่อง “กรรม”และธรรมะบนโซเชียลมีเดียเป็นไปอย่างมีระบบ ถูกต้องตามหลักสัจธรรมตามคำสอนของพระสัมมา - สัมพุทธเจ้า เพื่อนำพาชุมชนออนไลน์ไปสู่การดำเนินชีวิตที่ดีงามอย่างแท้จริง รู้เท่าทันสถานการณ์ แก้ไขปัญหาชีวิต การงานได้อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริง

ปัจจัยเชิงคุณลักษณะและขีดความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโซเชียลมีเดีย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคของเทคโนโลยีดิจิทัลนั้น เป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือใช้อย่างชาญฉลาดและสมดุลจะช่วยให้หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสามารถเข้าถึงผู้คนได้กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น การเข้าถึงและเรียนรู้ ช่วยให้ปรับตัวให้เข้ากับยุคดิจิทัลได้ง่ายขึ้น ดังนั้น คุณค่าดั้งเดิมของพระธรรมคำสอนยังคงสืบต่อในยุคปัจจุบันและอนาคตได้อย่างไรนั้น ด้วยหลักพุทธนวัตกรรมจะสร้างวาทกรรมเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องคำนึงถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโซเชียลมีเดีย ซึ่งจะกล่าวถึงปัจจัยบุคคลในที่นี้คือ “กลุ่มอินฟลูเอนเซอร์” ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการควบคุมเทคโนโลยีดิจิทัลนั่นเอง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องส่งผลต่อการเผยแผ่ดังต่อไปนี้

1. อินฟลูเอนเซอร์เข้าถึงผู้คนในวงกว้าง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถก้าวข้ามขีดจำกัดด้านพื้นที่และ เวลาได้อย่างไม่เคยมีมาก่อน แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, YouTube, และ Instagram กลายเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแผ่ธรรมะ ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงคำสอนและการปฏิบัติธรรมได้ทุกที่ทุกเวลา

2. รูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายที่อินฟลูเอนเซอร์สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการนำเสนอหลักธรรม เช่น การใช้อินโฟกราฟิก วิดีโออนิเมชัน หรือพอดแคสต์ ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้พระธรรมเป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายและน่าติดตาม สำหรับคนทุกวัย

3. การสร้างชุมชนออนไลน์ แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มออนไลน์ ช่วยให้เกิดการสร้างชุมชนของผู้สนใจในการศึกษาและปฏิบัติธรรม มีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพได้ง่าย แม้จะอยู่ห่างไกลกัน

4. การเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ อินฟลูเอนเซอร์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ เช่น การใช้แอปพลิเคชันสำหรับฝึกสมาธิ ที่มีระบบติดตามความก้าวหน้า หรือการใช้เทคโนโลยี VR (Virtual Reality) เพื่อจำลองสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติธรรม

5. การปรับตัวของสถาบันทางศาสนา วัดและสถาบันทางพระพุทธศาสนา ย่อมมีอินฟลูเอนเซอร์ซึ่งมีตำแหน่งอำนาจในฐานะพระสงฆ์หรือฆราวาสที่เผยแผ่ธรรม จำเป็นต้องปรับตัวนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเผยแผ่ธรรมะ เช่น การถ่ายทอดสดพิธีกรรมทางศาสนา การจัดคอร์สอบรมออนไลน์ หรือการพัฒนาฐานข้อมูลดิจิทัลสำหรับการศึกษาพระไตรปิฎก

6. เทคโนโลยีดิจิทัลจะเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อินฟลูเอนเซอร์ จำเป็นต้องรักษาความถูกต้องของหลักคำสอน ป้องกันการบิดเบือนหลักธรรม และการระมัดระวังไม่ให้การใช้เทคโนโลยีกลับมาเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมที่แท้จริง

7. การพัฒนาทักษะดิจิทัลของพุทธบริษัท ได้แก่ พระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา และบุคลากรทางศาสนาจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีควบคู่กับการใช้หลักพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร เพื่อให้สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในการเผยแผ่ธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. การบูรณาการระหว่างออนไลน์และออฟไลน์ควบคู่กัน ที่อินฟลูเอนเซอร์ใช้เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเปรียบเหมือนสะพานเชื่อมระหว่างโลกเสมือนและโลกจริง เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้และปฏิบัติธรรมที่สมบูรณ์ และมีความยืดหยุ่นพร้อมใช้ตลอดเวลา

การรับมือด้วยหลักพุทธนวัตกรรมกับระบบดิจิทัล

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงของเทคโนโลยีดิจิทัล ด้วยชุดความรู้ ที่ต้อง “รู้อะไรเป็นอะไร” ดังนี้

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปทั่วโลก

การสืบสานพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้ยั่งยืนสร้างความพร้อม ทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก ด้วยโอกาสของความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลไม่แพ้ประเทศใดในโลก ความพร้อมนั้น ประกอบด้วย

1. การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์แบบครบวงจร ถ่ายทอดสดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา การเทศนา และกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาจากทั่วโลก โดยใช้เทคโนโลยีการประชุมทางไกลและเครื่องมือการทำงานร่วมกันออนไลน์ รวบรวมถอดรหัสคำสอนทางพระพุทธศาสนา การให้คำปรึกษาด้านธรรมะ สามารถตอบคำถามและให้คำปรึกษาและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยใช้ฐานข้อมูลจากคำสอนของพระพุทธเจ้าและพระเถระผู้ทรงคุณวุฒิ หลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสมตามระดับของผู้ใช้ การปฏิบัติธรรมแบบโต้ตอบ โดยมีเนื้อหาหลากหลายภาษา เช่น ไทย อังกฤษ จีน และภาษาอื่น ๆ ที่สำคัญ แพลตฟอร์มนี้ควรมีระบบติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และมอบประกาศนียบัตรดิจิทัลเมื่อจบหลักสูตร

2. การพัฒนาแอปพลิเคชันมือถือ สร้างเกมและแอปพลิเคชันที่ ใช้หลักการ Gamification เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา สำหรับการปฏิบัติธรรมประจำวัน เช่น การนั่งสมาธิ การสวดมนต์ และการฟังธรรมะ จัดกิจกรรมทัศนศึกษาเชิงพุทธ แหล่งอารยธรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาทั่วโลก

3. สร้างความร่วมมือเครือข่ายศูนย์ข้อมูลดิจิทัลพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เชื่อมโยงฐานข้อมูลดิจิทัลที่รวบรวมคัมภีร์ ตำรา และเอกสารสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถค้นหาและเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ทั้งในรูปแบบข้อความ เสียง และวิดีโอ

มุมมองพุทธนวัตกรรมของอินฟลูเอนเซอร์ยุคโซเชียลมีเดีย

1. พุทธนวัตกรรมเป็นการนำหลักคำสอน พระพุทธศาสนามาถอดรหัส ตีความให้ประยุกต์ใช้ให้ สอดคล้องกับบุคคล สถานที่ ณ เวลาหนึ่ง บริบทในยุคสมัยที่ทันเหตุการณ์ ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ถ่ายทอด พุทธธรรมแก่บุคคลในยุคปัจจุบัน

2. การเผยแผ่หลักธรรมสมัยพุทธกาล ในส่วนของพระพุทธจริยา รวมทั้งบรรดาพุทธกิจ คือสิ่งที่พระองค์ผู้ทรงสอนได้กระทำ ในบางกรณีอาจแสดงพุทธประสงค์ที่แท้จริงได้ดี หรือชัดกว่าคำสอนที่ปรากฏในคัมภีร์ให้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2562) พระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ พระศาสดาตรัสรู้สัจธรรมทั้งปวงคือ อินฟลูเอนเซอร์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีพระธรรมที่เปรียบดุจพระองค์ยังคงอยู่ แม้จะปรินิพพานแล้ว ส่วนพุทธบริษัทซึ่งเทียบเคียงกับพุทธสาวกในบทบาทอินฟลูเอนเซอร์เผยแผ่ธรรม ล้วนเป็นผู้มีสัมมาทิฏฐิให้ การอุปถัมภ์ บำรุงและเผยแผ่พุทธธรรม แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 สาวกบรรพชิต (พระภิกษุ–ภิกษุณี) คือพระสาวกได้แก่ พระอสีติมหาสาวก 80 องค์ และเอตทัคคะ 41 องค์ พระสารีบุตร (อัครสาวกเบื้องขวา ผู้เลิศทางด้านปัญญา) พระโมคคัลลานะ (อัครสาวกเบื้องซ้าย ผู้เลิศทางฤทธิ์) เป็นต้น เมื่อเทียบกับยุคปัจจุบันคือ พระสงฆ์ผู้พร้อมด้วยวิชชาและจรณะ หรือสมมติสงฆ์

2.2 สาวกคฤหัสถ์ (อุบาสก–อุบาสิกา) เป็นฆราวาสที่เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าและปฏิบัติตามพระธรรม คือ อุบาสก ได้แก่ อนาถบิณฑิกเศรษฐี (ผู้สร้างพระเชตวันมหาวิหาร) จิตตคฤหบดี (เลิศทางการแสดงธรรมในหมู่คฤหัสถ์) อุบาสิกาสำคัญ ได้แก่ วิสาขามิคารมารดา (ผู้เลิศในการเป็นทายิกา สร้างบุญกุศลมาก), นางขุชชุตตรา (ผู้เลิศทางพหูสูตในฝ่ายอุบาสิกา) เมื่อเทียบกับยุคปัจจุบันคือ ฆราวาสที่ใช้สื่อโซเชียลในการเผยแผ่ธรรมะ

พระพุทธศาสนา ใช้หลักพระวินัยประกอบในการประพฤติปฏิบัติเพื่อบรรลุแจ้งแห่งปรมัตถธรรม ซึ่งมีปรากฏหลังการทำสังคายนาพระไตรปิฎกเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์สาวก องค์กรในพระพุทธศาสนาปัจจุบันได้ปรับตัว เมื่อมีการเมือง กฎหมายเข้าใช้ในการบริหารตามกฎระเบียบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กำหนดแนวทางการบริหารในรูปแบบที่อิงกับทฤษฎีการบริหารแบบตะวันตกแทนที่ในยุค

ต่อ ๆ มา จะเห็นได้จากการแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์ไทย ในบริบทสังคมปัจจุบัน (พระอธิการภูมิสิษฐ์ ปิยสีโล และนัชพล คงพันธ์, 2564) ที่เกี่ยวกับการห้ามพระสงฆ์ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง รวมถึงการมีเสรีภาพในการเลือกวิถีชีวิตของตนเองทางการเมือง คณะกรรมการมหาเถรสมาคมได้ออกระเบียบห้ามไว้อย่างชัดเจนว่า (คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ, 2564) ไม่ให้ภิกษุสามเณรในคณะสงฆ์ไทยออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมือง แต่ในทางปฏิบัติแล้ว เมื่อเกิดความขัดแย้งทางการเมืองขึ้น ก็จะมีคณะสงฆ์เกี่ยวข้องด้วยเสมอ ดังนั้นการห้ามการแสดงออกจึงเป็นการย้อนแย้งกับหลักการและข้อเท็จจริงในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทางการเมือง ในอดีตการเคลื่อนไหวทางการเมืองของพระสงฆ์เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงความเหมาะสมและบทบาทของพระสงฆ์ แต่ก็ยังไม่มีข้อสรุป เนื่องจากการแสดงออกทางการเมืองนั้นเป็นสิทธิเสรีภาพ ที่ทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกันไป ยากที่จะสรุปข้อยุติที่สอดคล้องกันได้ ส่งผลให้การบริหารมีข้อจำกัดในการนำหลักพระธรรมวินัยและคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับกระบวนการบริหารในยุคโซเชียลมีเดีย ความเลื่อมใสศรัทธาเปลี่ยนไปในบางกลุ่มคนต่อสถาบันศาสนาและสงฆ์สาวก คุณค่าความศรัทธาต่อการบริหารองค์กรพระพุทธศาสนาลดลง มีการตรวจสอบพระสงฆ์โดยใช้อำนาจหลักกฎหมายแทนพระธรรมวินัย จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำการเผยแผ่หลักธรรม กรณีที่มีกระแสข่าวดังในโซเชียลมีเดียเป็นละลอกต่อเนื่องกันระหว่างปีพ.ศ. 2568 - 2569 ยกตัวอย่าง “วัดธรรมกาย” (ไทย PBS., 2568) ในสื่อมวลชนประเภทข่าวของ ไทยPBS หัวข้อ”รวมคดีดังพระกับเงิน” เรื่องราวเริ่มต้นจากการร้องเรียนของกลุ่มสมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนคลองจั่น ได้ร้องขอให้กรมสอบสวนคดีพิเศษ สอบสวนการทุจริตภายในสหกรณ์ฯ โดยกล่าวหานายศุภชัย ศรีศุภอักษร อดีตผู้บริหารสหกรณ์ฯ กับพวกได้กระทำความผิดฐานยักยอกทรัพย์ และฉ้อโกงประชาชน มูลค่าความเสียหายราว 13,000 ล้านบาท ประเด็นสำคัญต่อเนื่องจากนั้น พบหลักฐานการสั่งจ่ายเงินให้กับวัดพระธรรมกาย รวมทั้งพระชั้นผู้ใหญ่หลายรูป รวมมูลค่ากว่าพันล้านบาท ต่อมา กรมสอบสวนคดีพิเศษ จึงลงความเห็นออกหมายเรียก “พระธัมมชโย“ ให้เข้ารับทราบข้อกล่าวหา จากกรณีการรับเช็คบริจาคจากนายศุภชัย รวมทั้งความผิดฐานสมคบกันฟอกเงิน และร่วมกันฟอกเงินและร่วมกันรับของโจร ด้วยเหตุการณ์ดังกล่าว จึงจำเป็นต้องสร้างนวัตกรรมประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสำคัญในการคงอยู่ของพระธรรมวินัย เพื่อให้พระสงฆ์ผู้เป็นพุทธสาวกสามารถทำหน้าที่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบต่อไปอย่างงดงาม และสามารถแก้ไขปัญหาด้านการบริหารที่ถูกแทรกแซงโดยการปกครองด้วยอำนาจรัฐด้วยหลักพุทธนวัตกรรม

ในงานวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์.เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ในบริบทสังคมไทยด้วยหลักพุทธนวัตกรรม ให้เห็นการเมืองตามแนวพุทธธรรมในสมัยปัจจุบัน” (พระเทพปริยัติเมธี (สฤษฎ์ สิริธโร), 2565) พระพุทธศาสนาอธิบายสิทธิมนุษยชน ในความหมาย คือ 1. สิทธิในการเข้าถึงมรรคผลของคุณค่าความเป็นมนุษย์ 2. การที่มนุษย์มีชีวิตอยู่ด้วยกัน ด้วยความเคารพในชีวิตทุกชีวิต 3. การให้ความเคารพนับถือผู้อื่นหรือการไม่แบ่งชั้นวรรณะ โดยใช้หลักที่เป็นรูปแบบ SARIT MODELคือ Synthesis Action Responsibility Insight Technology คือการสังเคราะห์หลักพุทธธรรมกับหลักการเมืองการปกครองสมัยใหม่ด้วยหลัก มัชฌิมาปฏิปทา ใช้สิทธิและเสรีภาพทางสายกลาง ซึ่งสอดคล้องกับหลักนิติธรรมและหลักพุทธธรรมด้วยความรับผิดชอบทั้งในแง่กฎหมายและในแง่หลักศีลธรรม ไม่ว่าผลที่เกิดจากการใช้สิทธิและเสรีภาพจะออกมาทั้งในแง่บวกหรือแง่ลบก็ตาม โดยมีปรีชาญาณมีสัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ถูกต้อง หรือมีปัญญาในการใช้สิทธิและเสรีภาพร่วมกับเทคโนโลยีในการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ความเสมอภาคที่เป็นหลักการของประชาธิปไตย การเมืองไม่สามารถแยกออกจากศีลธรรมได้ “ พระสงฆ์ในฐานะพลเมืองและผู้นำทางจิตวิญญาณ พุทธศาสนิกชนควรยึดมั่นใน “หลักธรรม” มากกว่าตัวบุคคลหรือพระสงฆ์รูปนั้น ๆ ที่อาจมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไป โดยบทบาทของฆราวาสในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.,2564) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2564 ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในการนับถือศาสนาของปวงชนชาวไทยไว้ใน มาตรา 38 และกำหนดหน้าที่ให้พลเมืองต้องปฏิบัติตามมาตรา 66, 67 ว่า

ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ต้องรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนาแต่พลเมืองไทยร้อยละ 94 นับถือพระพุทธศาสนา โดยสายเลือดแต่ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการทำให้ห่างเหินพระพุทธศาสนาไปบ้าง เมื่อมีภัยถึงพระพุทธศาสนาที่เคารพนับถือ สามารถที่จะเสนอกฎหมาย เพื่อปกป้องคุ้มครองศาสนาได้ด้วย เหตุผลว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย ดังนั้น ฆราวาสจึงสามารถที่จะกำหนดรูปแบบของกฎหมายที่จะบังคับ ซึ่งก็รวมถึงการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองพระพุทธศาสนาด้วย แนวทางหนึ่งซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2564 เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเสนอ กฎหมายได้ตามมาตรา 170 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภา พิจารณากฎหมายตามที่กำหนดในหมวด 3 และหมวด 5 แห่งรัฐธรรมนูญนี้ คำร้องตามวรรคหนึ่งต้องจัดทำร่างพระราชบัญญัติเสนอมาด้วย”

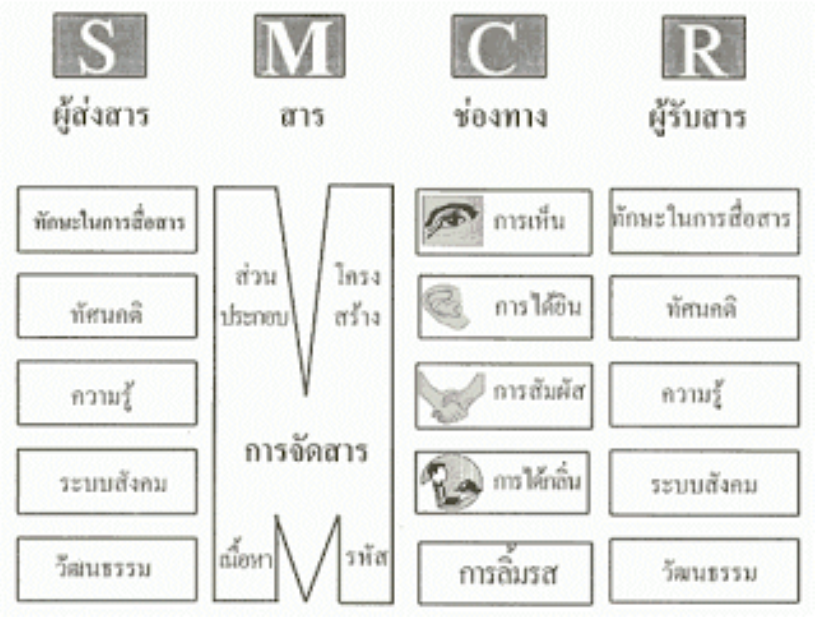
ดังนั้น บทบาทสำคัญของอินฟลูเอนเซอร์ นั่นคือการรักษาไว้ซึ่งอธิปไตย ปกป้องคุ้มครองศาสนาด้วยการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลทางกฎหมายควบคู่ไปกับจริยธรรมการปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนานั่นเอง (พระมหาประพันธ์ สิริปญฺโญ และคณะ, 2563)

หลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏใน ทุติยปาปณิกสูตร (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เน้นย้ำถึง ความเพียรพยายามในการพัฒนาตนเอง อันเป็นหัวใจของคำสอนทางพระพุทธศาสนา หลักธรรมเหล่านี้ส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มพูนปัญญา ความรู้และความสามารถ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการตนเองได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถนำความรู้ความเข้าใจในแง่มุมการเมืองมาเป็นองค์ประกอบในการเผยแผ่และปกป้องศาสนาอันเป็นหน้าที่ที่อินฟลูเอนเซอร์ ที่เป็นทั้งพระสงฆ์และฆราวาสจะนำมาพิจารณาสร้างวาทกรรมให้มวลชนได้เข้าใจพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร ที่จำกัดขอบเขตของสังคมซึ่งรวมถึงการเมือง สังคม วัฒนธรรมด้วย ให้ได้อิสรภาพทางความคิดในเชิงสัจธรรม

เพื่อเข้าใจองค์ประกอบ โครงสร้างและกระบวนการสื่อสารที่เป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสารมีความสำคัญต่ออินฟลูเอนเซอร์คือผู้ส่งสารเผยแผ่ถอดรหัสพุทธนวัตกรรม คือความรู้ทางธรรมและสามารถสร้างความเป็นธรรมเพื่อความสงบสุขของการใช้ชีวิตในกรอบศีลธรรม แก่ฆราวาสกับหลักธรรมเรื่องกรรมในยุคโซเชียลมีเดีย โดยเน้นบทบาทของอินฟลูเอนเซอร์ ที่ทรงอิทธิพลต่อการสร้างวาทกรรมทั้งในหมู่สงฆ์และฆราวาส ซึ่งจะวางกรอบมุมมองในกลุ่มที่เป็นพุทธบริษัท ได้แก่ พุทธสาวก และฆราวาสที่ถ่ายทอดความเข้าใจเรื่องหลักธรรมผ่านวิธีการต่าง ๆ การสื่อสารของอินฟลูเอนเซอร์ในยุคปัจจุบัน ในฐานะพุทธบริษัทในโลกออนไลน์ จึงควรมีคุณสมบัติแสดงคุณลักษณะในการเป็นผู้สื่อสาร ในบทบาทนักพัฒนาในยุคดิจิทัล มีแนวทางการเสริมสร้าง “พลังทางปัญญาและเทคโนโลยี” (พระปลัดสิรภพ งามเรียบและคณะ, 2569) ด้วยวิสัยทัศน์ในการสร้างพุทธสถานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนบนฐานแห่งธรรมลักษณ์และสันติสุข ให้ยังคงความร่วมสมัยและเข้าถึงผู้คนได้อย่างแท้จริง ให้เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ นับแนวทางการเสริมสร้างพลังทางปัญญาและเทคโนโลยีควบคู่กับหลักจริยธรรมเชิงพุทธ ด้วยการพัฒนาจิตวิญญาณ สื่อและกิจกรรมทางออนไลน์ เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนและสังคม พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และองค์ความรู้ควบคู่กับคุณธรรม ด้วยทักษะดิจิทัล รักษาศรัทธาในโลกเสมือนจริง การบริหารจัดการเชิงพุทธในยุคดิจิทัล (พระศุภกร ภูมิปญฺโญ และคณะ, 2568) ซึ่งประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมจากทุติยปาปณิกสูตร ด้วยคุณลักษณะ ความมีวิสัยทัศน์ (จักขุมา) ความเชี่ยวชาญในงานเฉพาะด้าน (วิธูโร) และความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสยสัมปันโน) ในการพัฒนาศักยภาพของผู้นำองค์กร บูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการบริหารงาน เป็นการวางรากฐานการจัดการที่ตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม นำไปสู่ความยั่งยืนขององค์กรให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกดิจิทัล สามารถรักษาอัตลักษณ์ ความเป็นมนุษย์ และจริยธรรมในสังคม ในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านอย่างมี ดุลยภาพ

จะเห็นได้ว่าความเปลี่ยนแปลงของโลกที่รุนแรงขึ้นด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลในการใช้ชีวิตจากการได้รับข้อมูลโต้ตอบที่มีรูปแบบที่เปลี่ยนไป การพิจารณารูปแบบการสื่อสาร โต้ตอบข้อมูลจึงต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการสื่อสาร ซึ่งเป็นการพิจารณาความสำคัญของการรับส่งสารที่มีผลต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การสื่อสารจึงใช้รูปแบบที่อ้างอิงข้อมูลที่จะนำมาพัฒนาบุคคลให้สามารถรู้เท่าทัน เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเราจะกล่าวถึงหลักทฤษฎีของ เดวิด เคเบอร์โล ซึ่งนับเป็นผู้ที่ นำแนวคิดทฤษฎีของการกระบวนการการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและนำมาใช้กับยุคโซเชียล มีเดียได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ทฤษฎีการสื่อสาร SMCR ของเดวิด เค. เบอร์โล (Berlo, D. K., 1960) ใช้หลัก การคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งเรียกว่าคุณสมบัติหลัก 4 ประการที่สำคัญคือ ผู้ส่งสาร (Source) ควรมีคุณสมบัติหลัก 4 ประการ ที่สอดคล้องกับผู้รับสาร เพื่อให้การเข้ารหัสและถ่ายทอดข้อความเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ภาพที่ 1 แบบจำลองทฤษฎีการสื่อสาร SMCR ของเดวิด เค. เบอร์โล (Berlo, D. K., 1960)

ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills): ความสามารถในการพูด เขียน อ่าน ฟัง และคิดวิเคราะห์ควรจะมีความชำนาญในการส่งและการรับสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันได้อย่างถูกต้องเพื่อสื่อสารสิ่งที่ต้องการออกมาเป็นสัญลักษณ์หรือภาษา

ทัศนคติ (Attitude): ทัศนคติที่ดี ของผู้ส่งที่มีต่อตนเอง ต่อเรื่องที่จะสื่อสาร และต่อผู้รับสาร ซึ่งส่งผลต่อการเลือกใช้ภาษาและน้ำเสียง ทั้งนี้เพราะเจตคติย่อมเกี่ยวโยงไปถึงการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับด้วย

ระดับความรู้ (Knowledge): ความเข้าใจในเนื้อหา ประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ รวมถึงความเข้าใจบริบทของผู้รับสารด้วย ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีระดับความรู้ที่เท่าเทียมกัน ก็จะทำให้การสื่อสารนั้นลุล่วงไปด้วยดี ถ้าหากความรู้ของผู้ส่งและผู้รับมีระดับที่แตกต่างกันย่อมจะต้องมีการปรับความยากง่ายของข้อมูลที่จะส่งในด้านความยากง่ายของภาษา และถ้อยคำ สำนวนที่ใช้

ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural System): ค่านิยม ความเชื่อ บรรทัดฐาน และวัฒนธรรมของผู้ส่ง ซึ่งควรประยุกต์ใช้ได้กับระดับใกล้เคียงกับผู้รับสาร เพื่อป้องกันความเข้าใจคลาดเคลื่อนในแต่ละชาติเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในชาตินั้น ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ สังคมและวัฒนธรรมการเมืองในแต่ละชาติย่อมมีความแตกต่างกันไป

ในทางพระพุทธศาสนา มีการอธิบายความจริงไว้ 2 ระดับ ได้แก่ สมมติสัจจะ คือความจริงตามสมมติที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น คน สัตว์ สิ่งของ และชื่อเรียกต่าง ๆ และ ปรมัตถสัจจะ คือความจริงแท้หรือสภาวะตามธรรมชาติของสรรพสิ่ง เช่น ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความไม่มีตัวตน หากกล่าวถึง “ความจริงหนึ่งเดียว” ในความหมายทางธรรม ก็ย่อมหมายถึงสัจธรรมสูงสุด หรือปรมัตถธรรม ซึ่งประกอบด้วย 4 ประการ คือ

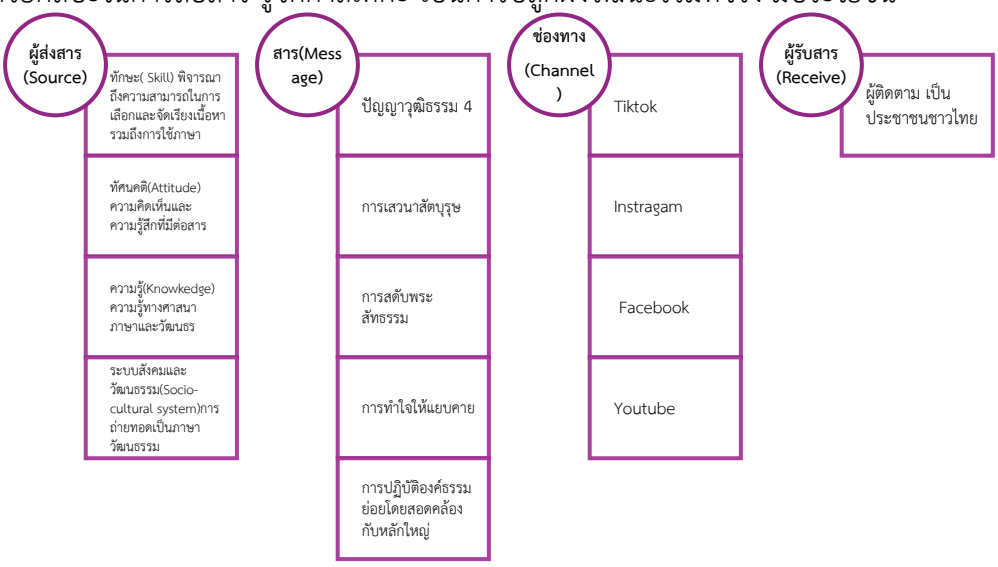
จิต เจตสิก รูป และนิพพาน โดยจิต เจตสิก และรูป เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นและดับไป ส่วนนิพพาน เป็นสภาวธรรมที่ไม่ถูกปรุงแต่งและเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพ้นทุกข์ การเข้าถึงความจริงนี้สอดคล้องกับสัมมาทิฏฐิ หรือความเห็นชอบตามความเป็นจริง เช่น การเข้าใจอริยสัจ 4 อันเป็นความจริงสำคัญของชีวิตและโลก ดังนั้น ความจริงหนึ่งเดียวในทางพระพุทธศาสนาจึงหมายถึงสัจธรรมสูงสุดที่มนุษย์ควรพัฒนาปัญญาเพื่อเข้าถึง และเป็นรากฐานของการเห็นถูกว่าการทำดีให้ผลดี การทำชั่วให้ผลชั่ว

ในยุคโซเชียลมีเดีย คนที่จะทำงาน เผยแพร่ธรรมะ สิ่งสำคัญที่ สุดที่เป็นหัวใจสำคัญคือ ความมีคุณธรรม ซึ่งเมื่อพูดถึงข้อมูลข้อเท็จจริงแล้ว ความน่าเชื่อถือของข้อมูลเป็นเรื่องของคุณธรรม ในแง่ของความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง และผู้อื่นในการให้ข้อมูลข่าวสารนั่นเอง นั่นย่อมหมายความว่าคุณสมบัติของอินฟลูเอนเซอร์ข้อหนึ่งก็คือความน่าเชื่อถือ ซึ่งก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาที่เกิดจากการแสดงออก ถึงข้อมูลที่เป็นความจริง และนำไปใช้ปฏิบัติได้ ตามหลักของสัจธรรม ซึ่งความจริงมีหนึ่งเดียวเท่านั้น แต่เมื่อมาเทียบเคียงกับทางโลกแล้ว อาจจะทำให้ความเข้าใจนั้นยากที่จะตีความได้ว่าความจริงที่เป็นหนึ่งเดียวนั้นคือเช่นไร ตามหลักกาลามสูตรแล้ว พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า อย่าเชื่อสิ่งใด นั่นย่อมหมายความว่าใช้แนวคิดเทียบเคียงกับ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่จะต้องยอมรับพิสูจน์เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงก่อนที่จะปักใจเชื่อสิ่งใด และต้องเป็นข้อมูล ณ ปัจจุบันที่ สามารนำมาใช้ได้จริง ในกลุ่มพุทธบริษัทมี 4 ประเภท ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ทั้งหมดล้วนมีบทบาทสำคัญในการธำรงและเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยทำหน้าที่เกื้อกูลกัน พระภิกษุและภิกษุณีมีหน้าที่ศึกษาและสั่งสอนพระธรรม ส่วนฝ่ายคฤหัสถ์มีหน้าที่อุปถัมภ์พระสงฆ์ด้วยปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค พร้อมทั้งประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม เช่น รักษาศีล ทำบุญ และช่วยเผยแพร่ธรรมะเพื่อประโยชน์ต่อสังคม ก็ดำเนินด้วยคุณธรรมที่ต้องอาศัยหลักกาลามสูตรในการพิจารณาด้วยปัญญา พุทธบริษัทฝ่ายคฤหัสถ์มักศึกษาบทบาทของฆราวาสทั้งในด้านการปฏิบัติธรรม การดำเนินชีวิตครอบครัว และการประยุกต์หลักธรรมเพื่อพัฒนาชุมชน เช่น การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และการพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนอย่างยั่งยืน (พระนพดล อนาลโย (บุญประจักษ์), 2567) สภาพชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหลากหลายมากขึ้น แต่สิ่งที่ไม่เปลี่ยนไปจากชุมชนคือความสามัคคีและการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ด้วยหลักฆราวาสธรรมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง คือการนำเอาหลักของความจริงใจ เชื่อใจ และไว้ใจ มาใช้ในการดำเนินชีวิต ทุกคนต้องมีการข่มใจ การปรับตัว ฝึกตนข่มจิต มีความอดทนอดกลั้น และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน หลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ สามารถนำมาใช้ทั้งในการครองเรือนและการพัฒนาสังคม

พุทธนวัตกรรมในยุคดิจิทัลรู้เท่าทันตน ก่อนสื่อสารออกไปลดปัญหาข่าวลวงข้อมูลสร้างความแตกแยก

ในยุคดิจิทัล คฤหัสถ์จึงสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมในการพัฒนาชุมชนได้หลายด้าน เช่น ใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ เพื่อเผยแผ่ธรรมะ รณรงค์เรื่องที่เป็นประโยชน์ และสร้างความร่วมมือในสังคม ขณะเดียวกันก็ต้องรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร เพื่อลดความขัดแย้งและป้องกันการเผยแพร่ข้อมูลที่ก่อให้เกิดความแตกแยก การประยุกต์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในบริบทสังคมร่วมสมัย โดยพุทธนวัตกรรมการสื่อสารมาใช้บริหารจัดการ และการพัฒนาชุมชนในโลกดิจิทัล เพื่อรู้เท่าทันสื่อ ลดปัญหาข่าวลวง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านเทคโนโลยี และบทบาทของผู้นำทางศาสนา จึงจำเป็นต้องปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม ของเทคโนโลยีดิจิทัล เมื่อกล่าวถึงศีลของฆราวาส (พระมหานภันต์ สันติภัทโท, 2567) ศีลข้อ 4 หมายถึง พึงงดเว้นจากการกล่าวคำเท็จ ส่อเสียด หยาบคายและเพ้อเจ้อ ซึ่งเชื่อมโยงไปถึงการแชร์ข้อมูลเท็จ ซึ่งคนที่แสดงความคิดเห็นอาจมองว่า เป็นเสรีภาพในการแสดงออก แต่เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขในสังคมจะต้องคำนึงมากกว่ารัฐธรรมนูญ แนวคิดของพระพุทธศาสนา เห็นว่า มุสาวาทหักรานประโยชน์ หมายถึงเมื่อกล่าวคำเท็จทำให้คนพลาดจากความจริง แม้ทำไปด้วยเจตนาดีก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่สมควร หรือหากขยายระดับผลกระทบให้รุนแรงขึ้นในพระพุทธศาสนามีคำว่าสังฆเภท หมายถึงทำให้คณะสงฆ์แตกแยกกัน ซึ่งจัดเป็น อนันตริยกรรม อุทาหรณ์ในพระ

ธรรมบท ว่าด้วยพระสงฆ์ 2 รูป เคยรักใคร่กันมากเหมือนพี่น้อง ต่อมามีพระสงฆ์รูปที่ 3 เริ่มพูดจายุแยงทีละเล็กทีละน้อย สุดท้ายพระทั้ง 2 รูปที่เคยรักกันก็แตกแยกกัน หลักกาลามสูตร มีข้อควรพิจารณา ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นจากประสบการณ์ของตนเอง จะวางใจอย่างไรกับข้อมูลที่เข้ามา ผู้นำต้องวางตนเป็นแบบอย่างจิตใจต้องหนักแน่น ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลนั้น ในหลักธรรมเรื่อง สาราณียธรรม การอยู่ร่วมกันได้ดีของคน ประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทิฏฐิสามัญญตา พระพุทธศาสนาพูดถึงเรื่องใจก่อน แต่พอเป็นสาราณียธรรม พระพุทธเจ้าพูดเรื่องกายก่อน นี่คือน้ำหนักของลำดับที่เห็นว่า ภายนอกต้องแสดงออกกันให้ดีก่อน ต้องพูดกันดี ๆ แล้วค่อยมาถึงใจ ไม่ได้เอาใจขึ้นก่อน บุคคลที่มีชื่อเสียงหรือมีอิทธิพลในสังคม การไม่ระวัง สังคมเกิดความขัดแย้ง เพราะใช้ความชอบหรือไม่ชอบไปสร้างผลดีหรือผลร้ายกับคนกลุ่มอื่น การปล่อยวางไม่ใช่การปล่อยปละละเลยกับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องสามารถทักท้วงได้ ด้วยศิลปะในการสื่อสาร รู้จักกาลเทศะ เป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมที่จริง มีประโยชน์

ภาพที่ 2 แผนผังเชิงความคิด ทฤษฎี SMCR ของ Berlo, D. K. (Berlo, D. K., 1960)

คุณสมบัติของอินฟลูเอนเซอร์ในมุมมองของพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร

ปัญญาวุฒิธรรม (ธรรมเป็นเครื่องเจริญ, คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม - virtues conducive to growth) หรือปัญญาวุฑฒิสูตร ย่อมเป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ คุณสมบัติของอินฟลูเอนเซอร์ในมุมมองของพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร ได้แก่

1.การเข้าหาแหล่งความรู้ที่เชื่อถือหรือไว้ใจได้ (สัปปุริสสังเสวะ - การเสวนาสัตบุรุษ)

2.ความขยันหมั่นเพียรและรู้จักรับข่าวสารข้อมูลที่สื่อผ่านแหล่งความรู้นั้น ๆ (สัทธัมมัสสวนะ - การสดับพระสัทธรรม)

3. การรู้จักมอง รู้จักคิดพิจารณา วิเคราะห์สืบสาวเชื่อมโยงเป็นต้น ที่จะหาความจริงและใช้ประโยชน์จากข่าวสารข้อมูลที่สื่อกันนั้นได้ (โยนิโสมนสิการ - การทำใจให้แยบคาย)

4. การลงมือปฏิบัติหรือทำการให้เป็นไปอย่างมีความประสานสอดคล้องกันระหว่างองค์ประกอบทั้งหลายในระบบ ทั้งที่เป็นหลักการ วิธีการ และจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรงที่จะนำสู่การเข้าถึงสัจธรรมในที่สุด (ธัมมานุธัมมปฏิบัติ - การปฏิบัติองค์ธรรมย่อยโดยสอดคล้องกับหลักใหญ่) ในกระบวนการพัฒนาปัญญาที่ดำเนินไปในระบบความสัมพันธ์อย่างถูกต้องนี้ ได้แก่

1. การเข้าหาแหล่งความรู้ที่เชื่อถือหรือไว้ใจได้ (สัปปุริสสังเสวะ - การเสวนาสัตบุรุษ)

2. ความขยันหมั่นเพียรและรู้จักรับข่าวสารข้อมูลที่สื่อผ่านแหล่งความรู้นั้น ๆ (สัทธัมมัสสวนะ - การสดับพระสัทธรรม)

3. การรู้จักมอง รู้จักคิดพิจารณา วิเคราะห์สืบสาวเชื่อมโยงเป็นต้น ที่จะหาความจริงและใช้ประโยชน์จากข่าวสารข้อมูลที่สื่อกันนั้นได้ (โยนิโสมนสิการ - การทำใจให้แยบคาย)

4. การลงมือปฏิบัติหรือทำการให้เป็นไปอย่างมีความประสานสอดคล้องกันระหว่างองค์ประกอบทั้งหลายในระบบ ทั้งที่เป็นหลักการ วิธีการ และจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรงที่จะนำสู่การเข้าถึง สัจธรรมในที่สุด (ธัมมานุธัมมปฏิบัติ - การปฏิบัติองค์ธรรมย่อยโดยสอดคล้องกับหลักใหญ่) ในกระบวนการ พัฒนาปัญญาที่ดำเนินไปในระบบความสัมพันธ์อย่างถูกต้องนี้

จากคุณสมบัติของอินฟลูเอนเซอร์ในมุมมองพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร เป็นการสื่อภาษาเพื่อเข้าถึงสัจธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559) ตามหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 เป็นการขับเคลื่อนนวัตกรรมการสื่อสารทางพระพุทธศาสนาบนแพลตฟอร์มดิจิทัล จำเป็นต้องอาศัยอินฟลูเอนเซอร์ที่มีกระบวนการพัฒนาปัญญาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การเผยแผ่ธรรมะเป็นไปอย่างถูกต้อง นวัตกรรมดังกล่าวสามารถถอดรหัสผ่าน “หลักปัญญาวุฒิธรรม 4” ซึ่งเป็นธรรมอันก่อให้เกิดความเจริญงอกงามแห่งปัญญา เกิดเป็นคุณสมบัติสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. ความยึดมั่นในแหล่งความรู้ที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ (สัปปุริสสังเสวะ)

อินฟลูเอนเซอร์ในมุมมองพุทธนวัตกรรมต้องเริ่มต้นจากการเลือกเข้าหาและอ้างอิงแหล่งความรู้ที่ไว้ใจได้ (Sourcing) ได้แก่ พระธรรมวินัย พระไตรปิฎก และคำสอนของสัตบุรุษหรือผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา ไม่นำเอาความเชื่อที่มัวเมา มิจฉาทิฏฐิ หรือลัทธิพิธีกรรมแก้กรรมที่คลาดเคลื่อนมาเผยแพร่ การยึดมั่นในแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและความบริสุทธิ์ของเนื้อหา

2. ความใฝ่รู้ ความเชี่ยวชาญ และความรอบคอบในข้อมูล (สัทธัมมัสสวนะ)

อินฟลูเอนเซอร์ต้องมีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษา รับฟัง และสืบค้นข้อมูลข่าวสารทางธรรมอย่างสม่ำเสมอ มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เพื่อคัดกรองข้อมูลบริสุทธิ์ออกจากข่าวปลอม (Fake News) หรือข้อความบิดเบือน ความใส่ใจในการสดับฟังอย่างถี่ถ้วนช่วยให้อินฟลูเอนเซอร์มีฐานข้อมูลที่แม่นยำก่อนที่จะนำไปสื่อสารต่อบนโลกออนไลน์

3. การคิดวิเคราะห์เชิงลึกและการประยุกต์ใช้นวัตกรรมเนื้อหา (โยนิโสมนสิการ)

กระบวนการนี้ถือเป็น **“หัวใจแห่งพุทธนวัตกรรม”** โดยอินฟลูเอนเซอร์ต้องมีศักยภาพในการมองวิเคราะห์ และตั้งคำถามเชิงระบบ เพื่อเชื่อมโยงสัจธรรมความจริงเข้ากับบริบทสังคมร่วมสมัย นำหลักธรรมที่เข้าใจยากมา “ถอดรหัส” และเรียบเรียงใหม่ให้อยู่ในรูปแบบสื่อดิจิทัลที่เข้าถึงง่าย เช่น อินโฟกราฟิก คลิปวิดีโอสั้น หรือพอดแคสต์ โดยยังคงรักษาแก่นแท้ของธรรมะไว้ได้อย่างครบถ้วน

4. การสื่อสารเชิงบูรณาการและการเป็นแบบอย่างปฏิบัติตามสัจธรรม (ธัมมานุธัมมปฏิบัติ)

อินฟลูเอนเซอร์ต้องนำความรู้ที่ผ่านการวิเคราะห์มาลงมือปฏิบัติจริง และสื่อสารออกไปอย่างสอดคล้องประสานกันทั้งในระดับหลักการ วิธีการ และเป้าหมาย การนำเสนอเนื้อหาต้องไม่ขัดต่อหลักสัมมาวาจา และพฤติกรรมในชีวิตจริงของผู้สื่อสารต้องสอดคล้องกับธรรมะที่เผยแพร่ เพื่อนำพาผู้รับสารและชุมชนออนไลน์ไปสู่ประสบการณ์ตรงในการเข้าถึงสัจธรรมและการดำรงชีวิตที่ดีงามอย่างแท้จริง

สรุป

ความจริงหนึ่งเดียวในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงปรมัตถธรรม หรือสัจธรรมสูงสุดที่สอดคล้องกับการมีสัมมาทิฏฐิ พุทธบริษัททั้ง 4 กลุ่ม ต่างมีบทบาทร่วมกันในการธำรงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในฐานะอินฟลูเอนเซอร์ในยุคโซเชียลมีเดีย โดยเฉพาะคฤหัสถ์ซึ่งสามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและในการพัฒนาสังคมได้อย่างกว้างขวางไร้ขอบเขตดังเช่นพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล การเผยแผ่ธรรมะจำเป็นต้องร่วมมือกันระหว่างอินฟลูเอนเซอร์ในกลุ่มพุทธบริษัทควบคู่กับการนำพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร ข้อมูลข่าวสารที่เอื้อภารกิจต่อกัน เพื่อไม่ให้บุคคลหลงเชื่อข้อมูลโดยปราศจากการพิจารณาด้วยหลักธรรมเรื่องกรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการสื่อสารเชิงพุทธนวัตกรรมในสังคมปัจจุบัน ควรมีทั้งคุณลักษณะที่ทรงคุณธรรมคือปัญญาวุฒิธรรม 4 เป็นหลักในการสื่อสารที่เหมาะสม ในด้านบุคลิกภาพ ควรเป็นกัลยาณมิตรมีความจริงใจ เมตตา น่าเชื่อถือ และประพฤติตนสอดคล้องกับหลักธรรม เพื่อสร้างศรัทธาแก่ผู้รับสาร ที่สำคัญต้องมีปัญญาในการพิจารณาว่าควรเผยแผ่ธรรมะในระดับใดและมากน้อยเพียงใดจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด จากข้อค้นพบดังกล่าวจึงขอเสนอแนะเชิงปฏิบัติการว่าอินฟลูเอนเซอร์สามารถริเริ่มสร้างสรรค์กิจกรรม เชิงพุทธนวัตกรรมเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ชี้นำสังคมในการวางแนวทางที่ช่วยให้หลักธรรมเข้าถึงคนรุ่นใหม่และผู้คนทั่วโลกได้ง่ายขึ้น ได้แก่การเปิดพื้นที่ให้นักพัฒนานักออกแบบ และผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา 1) ร่วมสร้างแอพพิเคชันเกม หรือแพลตฟอร์มดิจิทัล สร้างกิจกรรมเสมือนจริง เช่น การทำบุญ การสวดมนต์ หรือการฟังธรรมเทศนา 2) สร้างประสบการณ์พัฒนา AI ในด้านฐานความรู้จากพระไตรปิฎกและคำสอนของพระเถระผู้ทรงคุณวุฒิ ระบบประมวลผลภาษาธรรมชาติผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีพุทธศาสนาในประเทศไทย 3) การพัฒนาหลักสูตร เพื่อส่งเสริมการฝึกสติและสมาธิในการสถานศึกษา รวมถึงการสร้างแพลตฟอร์มเพื่อเชื่อมโยงสังคมเครือข่ายพอดแคสต์ธรรมะโลก เสมือนจริงทางพระพุทธศาสนา สำหรับการจำลองสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์และศิลปะพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2564). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2564. กรุงเทพมหานคร: รัฐสภา.

ไทย PBS. (2568). ."รวมคดีดัง พระกับเงิน". เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2569 จาก https://www.thaipbs.or.th/now/content/2684

พระเทพปริยัติเมธี (สฤษฎ์ สิริธโร). (2565). วิเคราะห์สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองตามแนวพุทธศาสตร์. วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 4(3),45-60.

พระนพดล อนาลโย (บุญประจักษ์). (2567). กระบวนการพัฒนาสังคมตามหลักฆราวาสธรรมเพื่อการเป็นชุมชนเข้มแข็งกรณีศึกษาชุมชนบ้านสร้าง ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารมจร การพัฒนาสังคม, 9(1), 230-232.

พระปลัดสิรภพ งามเรียบและคณะ. (2569). พระสังฆาธิการกับบทบาทนักพัฒนาในยุคดิจิทัล: แนวทางการเสริมสร้างพลัง ทางปัญญาและเทคโนโลยี. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 9(4), 207-212.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์. พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์.

_____. (2559). การสื่อภาษาเพื่อเข้าถึงสัจจธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 8). นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.

พระมหานภันต์ สันติภัทโท. (2567). ที่มา "หลักธรรมพุทธในยุคดิจิทัล รู้เท่าทันใจตนก่อนสื่อสารออกไป ลดปัญหา ข่าวลวง-ข้อมูลสร้างความแตกแยก. เรียกใช้เมื่อ 16 กรกฎาคม 2569 จาก https://blog.cofact.org/th/670227-2/

พระมหาประพันธ์ สิริปญโญ และคณะ. (2563). สิทธิและเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์ในกฎหมายไทย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(11), 411-423.

พระศุภกร ภูมิปญฺโญ และคณะ. (2568). การบริหารจัดการเชิงพุทธในยุคดิจิทัล. วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ, 8(2), 272-282.

พระอธิการภูมิสิษฐ์ ปิยสีโล และนัชพล คงพันธ์. (2564). พระสงฆ์กับการเมืองไทยในบริบทสังคมปัจจุบัน. วารสารมจร การพัฒนาสังคม, 6(2), 33-44.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2562). พุทธธรรม (ฉบับปรับขยาย). (พิมพ์ครั้งที่ 53). กรุงเทพมหานคร: ม.เอเชียอาคเนย์.

Berlo, D. K. (1960). The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice. New York: holt, Rinehart and Winston.

บทความวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน กับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2*

THE RELATIONSHIP BETWEEN CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND INNOVATIVE ORGANIZATION OF SCHOOLS UNDER TRANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กฤษณพงศ์ สิทธิชัย*, นริศ แก้วสีนวล
Krisanapong Sittichai*, Narit Kaewsinuan
คณะศึกษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ นครศรีธรรมราช ประเทศไทย
Faculty of Education and Social Sciences, Southern College of Technology, Nakhon Si Thammarat, Thailand
*Corresponding author E-mail: F.krisanapong41@gmail.com
*Tel: 08-8752-3727

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน 2) ศึกษาการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน และ 4) พยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนโดยองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสหสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่าง 103 โรงเรียน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วนตามขนาดโรงเรียนและสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลาก กำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูหัวหน้างานวิชาการ ได้รับแบบสอบถามสมบูรณ์จาก 95 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 92.23 เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 0.80 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .916 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบ Enter ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับดี โดยการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) การเป็นองค์กรนวัตกรรมโดยรวมอยู่ในระดับดี โดยโครงสร้างองค์การที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .782$, $p < .001$) และ 4) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 5 ด้านร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 61.10 ($R^2 = .611$, $R^2adj = .590$) เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า มี 4 ด้านที่สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว การมีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการมีวิสัยทัศน์ มีสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z'y = .168Z1 + .265Z2 + .139Z3 + .312Z4 + .204Z5$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, องค์กรนวัตกรรม, ผู้บริหารโรงเรียน

* Received 3 September 2026; Revised 18 September 2026; Accepted 30 September 2026

Abstract

This research aimed to: 1) investigate the creative leadership of school administrators; 2) examine schools as innovative organizations; 3) investigate the relationship between creative leadership and schools as innovative organizations; and 4) predict schools as innovative organizations based on the components of creative leadership. This study employed a correlational quantitative research design. The sample consisted of 103 schools selected through proportional stratified random sampling based on school size, followed by simple random sampling using the lottery method. Two informants were selected from each school: a school administrator and a head of academic affairs. Completed questionnaires were received from 95 schools, representing a response rate of 92.23%. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.80 to 1.00 and an overall reliability coefficient of .916. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and Enter multiple regression analysis. The findings revealed that: 1) the creative leadership of school administrators was at a good level overall, with teamwork having the highest mean; 2) schools as innovative organizations were at a good level overall, with appropriate organizational structure having the highest mean; 3) creative leadership had a high positive relationship with schools as innovative organizations, which was statistically significant ($r = .782$, $p < .001$); and 4) the five components of creative leadership jointly and significantly predicted schools as innovative organizations, accounting for 61.10% of the variance ($R^2 = .611$, adjusted $R^2 = .590$). Four components were significant predictors: flexibility and adaptation, creative thinking, teamwork, and vision. The standardized-score prediction equation was $Z'y = .168Z_1 + .265Z_2 + .139Z_3 + .312Z_4 + .204Z_5$

Keywords: Creative Leadership, Innovative Organization, School Administrators

บทนำ

ในยุคที่โลกเผชิญกับความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ การจัดการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการบริหารแบบเดิมไปสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม (Tidd, J. et al., 2001) เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่เน้นการยกระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จดังกล่าว คือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่เป็นกลไกหลักในการสร้างเงื่อนไขให้เกิดนวัตกรรมอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม สภาพการบริหารจัดการศึกษาในปัจจุบันพบว่า สถานศึกษาจำนวนมากยังคงประสบปัญหาในการพัฒนาสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม เนื่องจากผู้บริหารยังยึดติดกับรูปแบบการบริหารเชิงสั่งการแบบเดิม ขาดความยืดหยุ่นและการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ทดลองสิ่งใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Fera, R. A.; Basadur, M. ที่ระบุว่าหากผู้นำขาดความคิดสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีม ย่อมส่งผลให้บุคลากรขาดแรงจูงใจในการริเริ่มนวัตกรรม (Fera, R. A., 2011); (Basadur, M., 2004) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์ ที่พบว่า

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมในระดับสูง แต่การพัฒนายังขาดความต่อเนื่อง (กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์, 2555)

สำหรับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัด 134 โรงเรียน โดยส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กถึงร้อยละ 78 ประสบข้อจำกัดด้านการขาดแคลนครู งบประมาณ และการบริหารจัดการเรียนรู้แบบควบชั้น ทั้งนี้ แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 ได้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการยกระดับการบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา โดยมุ่งส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัล ระบบสารสนเทศ และนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาร่วมกับข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรของโรงเรียนในพื้นที่ จึงสะท้อนถึงความท้าทายในการพัฒนาโรงเรียนให้สามารถสร้าง ประยุกต์ใช้ และขับเคลื่อนนวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2, 2567) ขณะเดียวกัน ยังขาดองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่ชี้ชัดว่าองค์ประกอบใดของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามแนวคิดของสุภาพ ฤทธิ์บำรุง และวัลลภา อารีรัตน์ ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การมีความคิดสร้างสรรค์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และการทำงานเป็นทีม สามารถพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนในบริบทดังกล่าวได้ (สุภาพ ฤทธิ์บำรุง และวัลลภา อารีรัตน์, 2556)

จากบริบทดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนในบริบทเฉพาะของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ซึ่งมีความแตกต่างด้านขนาดและข้อจำกัดด้านทรัพยากร โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก การศึกษานี้จึงไม่เพียงมุ่งศึกษาระดับและความสัมพันธ์ของตัวแปรเท่านั้น แต่ยังศึกษาความสามารถในการพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมจากองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารให้สอดคล้องกับบริบทและข้อจำกัดของโรงเรียนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2
2. เพื่อศึกษาการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2
4. เพื่อพยากรณ์องค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนด้วยองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประเภทสหสัมพันธ์ (Correlational Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 134 โรงเรียน ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้จำนวน 103 โรงเรียน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วนตามขนาดของโรงเรียน และสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลากในแต่ละชั้นภูมิ กำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน และครูหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 206 คน โดยได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนจาก 95 โรงเรียน จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 92.23

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert แบ่งโครงสร้างออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน พัฒนาตามกรอบแนวคิดของ Fera, R. A. ครอบคลุม 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การมีความคิดสร้างสรรค์ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และการทำงานเป็นทีม (Fera, R. A., 2011) และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน พัฒนาตามกรอบแนวคิดของ Tidd, J. et al. ครอบคลุม 5 องค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์ร่วม ภาวะผู้นำ และความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรม โครงสร้างองค์การที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมในนวัตกรรม ทีมงานที่มีประสิทธิภาพ และบรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (Tidd, J. et al., 2001)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) กำหนดเกณฑ์คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบ พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อ และ 2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 โรงเรียน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .916 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ทางสถิติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยจัดทำแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form พร้อมจัดทำ QR-Code และหนังสือขอความอนุเคราะห์ผ่านระบบ E-Office ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ส่งไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดระยะเวลาส่งแบบสอบถามกลับคืนภายใน 15 วัน พร้อมทั้งมีการติดตามผ่านช่องทางโทรศัพท์และแอปพลิเคชันไลน์เพื่อเพิ่มอัตราการตอบกลับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการถดถอยพหุคูณแบบ Enter Methodก่อนการวิเคราะห์ถดถอยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นตามหลัก ที่พบว่าข้อมูลเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2563); (Hair, J. F.et al., 2010); (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2552) ค่า Durbin-Watson = 1.895 อยู่ในเกณฑ์ 1.50 - 2.50 และค่า Tolerance > 0.10, VIF < 10 ทุกตัวแปร ได้แก่ X_1 (1.845) X_2 (2.062) X_3 (1.931) X_4 (2.164) X_5 (1.996) แสดงว่าไม่เกิดภาวะร่วมเส้นตรงพหุ ข้อมูลเหมาะสมต่อการวิเคราะห์ต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 มีผลการวิจัยดังนี้ ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. การมีวิสัยทัศน์	4.01	0.39	ดี	3
2. การมีความคิดสร้างสรรค์	4.00	0.41	ดี	4
3. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	3.95	0.41	ดี	5
4. การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	4.05	0.47	ดี	2
5. การทำงานเป็นทีม	4.07	0.43	ดี	1
รวม	**4.02**	**0.33**	**ดี**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก ได้แก่ การทำงานเป็นทีม การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และการมีวิสัยทัศน์ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และเมื่อพิจารณาผลรายข้อในด้านดังกล่าว พบว่า การสนับสนุนให้บุคลากรใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาและพัฒนางานตามศักยภาพของตนเองมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนโดยรวม และรายด้าน

การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ภาวะผู้นำ และความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.22	0.52	ดี	4
2. ด้านโครงสร้างองค์การที่เหมาะสม	4.25	0.48	ดี	1
3. ด้านการมีส่วนร่วมในนวัตกรรม	4.22	0.50	ดี	3
4. ด้านทีมงานที่มีประสิทธิภาพ	4.22	0.54	ดี	5
5. ด้านบรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	4.24	0.52	ดี	2
รวม	**4.23**	**.47**	**ดี**	

จากตารางที่ 2 พบว่า การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านโครงสร้างองค์การที่เหมาะสม รองลงมา ได้แก่ ด้านบรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมีส่วนร่วมในนวัตกรรม และด้านวิสัยทัศน์ร่วม ภาวะผู้นำ และความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านทีมงานที่มีประสิทธิภาพ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในด้านดังกล่าว พบว่า การจัดทีมงานที่มีความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญที่หลากหลายเพื่อร่วมพัฒนานวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร (X)	การเป็นองค์กรนวัตกรรม (Y)	ระดับความสัมพันธ์	Sig.
1.การมีวิสัยทัศน์ (X_1)	.682***	ปานกลาง	< .001
2.การมีความคิดสร้างสรรค์ (X_2)	.715***	สูง	< .001
3.การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X_3)	.658***	ปานกลาง	< .001
4.การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว (X_4)	.741***	สูง	< .001
5.การทำงานเป็นทีม (X_5)	.698***	ปานกลาง	< .001
รวม	**.782*** **	**สูง**	**< .001**

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($r = .782$, $p < .001$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวมีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนสูงสุด ($r = .741$)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อพยากรณ์องค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนด้วยองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน เป็นตัวพยากรณ์

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p	รวม	VIF
	b	Std.Error	Beta				
(ค่าคงที่)	0.425	0.285		1.491	.139		
1.การมีวิสัยทัศน์	0.145	0.062	0.168	2.339*	.022	0.542	1.845
2.การมีความคิดสร้างสรรค์	0.221	0.068	0.265	3.250**	.002	0.485	2.062
3.การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	0.112	0.059	0.139	1.898	.061	0.518	1.931
4.การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	0.268	0.064	0.312	4.188***	<.001	0.462	2.164
5.การทำงานเป็นทีม	0.178	0.061	0.204	2.918**	.004	0.501	1.996
$R = 0.782$ $R^2 = 0.611$ $R^2_{adj} = 0.590$ $F = 27.963$ $SE_{est} = 0.336$ $p < .001$ Durbin-Watson = 1.895							

จากตารางที่ 4 พบว่า แบบจำลองการพยากรณ์ ที่ประกอบด้วย ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 5 ด้าน สามารถพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .782 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .611 และค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่ปรับแก้แล้ว (R^2adj) เท่ากับ .590 แสดงว่าแบบจำลองสามารถพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนได้ร้อยละ 61.10

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของแต่ละตัวแปร พบว่า มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว การมีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการมีวิสัยทัศน์ ตามลำดับ ส่วนการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลไม่พบอิทธิพลต่อการพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ $Y' = a + b_1X_1 + b_2X_2 + ... + b_kX_k$

สามารถแทนค่าได้ ดังนี้ $Y' = 0.425 + 0.145X_1 + 0.221X_2 + 0.112X_3 + 0.268X_4 + 0.178X_5$ เมื่อ Y' คือ คะแนนพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบของตัวแปรตาม a คือ ค่าคงที่ X_1 คือ การมีวิสัยทัศน์ X_2 คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ X_3 คือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล X_4 คือ การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว X_5 คือ การทำงานเป็นทีม

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z'y = \beta_1Z_1 + \beta_2Z_2 + ... + \beta_kZ_k$

สามารถแทนค่าได้ดังนี้ $Z'y = .168Z_1 + .265Z_2 + .139Z_3 + .312Z_4 + .204Z_5$ เมื่อ Z'y คือ คะแนนพยากรณ์ในรูปของคะแนนมาตรฐานของตัวแปรตาม Z_1 คือ การมีวิสัยทัศน์ Z_2 คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ Z_3 คือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล Z_4 คือ การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว Z_5 คือ การทำงานเป็นทีม

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยด้านการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างความร่วมมือระหว่างบุคลากร ซึ่งเอื้อต่อการระดมความคิดและการพัฒนางานร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Fera, R. A. ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Fera, R. A., 2011) และสอดคล้องกับ Kılıç, İ. A. et al. ที่พบว่า ลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานเชิงนวัตกรรมของครู (Kılıç, İ. A. et al., 2024) อย่างไรก็ตาม ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจสะท้อนว่าการดูแลและส่งเสริมบุคลากรตามความแตกต่างระหว่างบุคคลยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะการให้คำปรึกษาและสนับสนุนศักยภาพของบุคลากรเป็นรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Individualized Consideration ของ Bass, B. M. ที่ให้ความสำคัญกับการดูแลและพัฒนาผู้ร่วมงานตามศักยภาพและความต้องการของแต่ละบุคคล (Bass, B. M., 1985)

ผลการวิจัยพบว่า การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยด้านโครงสร้างองค์การที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านบรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนมีการปรับโครงสร้างและกระบวนการบริหารให้มีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมและเสนอแนวคิดใหม่ ตลอดจนจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนางานและนวัตกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Tidd, J. et al. ที่ให้ความสำคัญกับโครงสร้างองค์การและบรรยากาศที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ในฐานะองค์ประกอบสำคัญขององค์กรนวัตกรรม (Tidd, J. et al., 2001) และสอดคล้องกับ ณัฐปภัสร์ สกุลพัฒน์รดา และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์ ที่พบว่า โครงสร้างองค์การที่มีความคล่องตัวเอื้อต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาและคุณภาพการเรียนรู้ (ณัฐปภัสร์ สกุลพัฒน์รดา และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์, 2565) นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อังคณาทิพย์ เณรเอี่ยม และทวีศักดิ์ สว่างเมฆ; Sağlam, E. & Uçar, R. ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมของสถานศึกษา (อังคณาทิพย์ เณรเอี่ยม และทวีศักดิ์ สว่างเมฆ, 2568); (Sağlam, E. & Uçar, R., 2022)

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($r = .782$) โดยด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวมีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = .741$) รองลงมา คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ($r = .715$)

แสดงให้เห็นว่าเมื่อผู้บริหารมีพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในระดับสูง การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนมีแนวโน้มอยู่ในระดับสูงตามไปด้วย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการบริหารที่เปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่าง สามารถปรับแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสนับสนุนให้บุคลากรคิดและทดลองแนวทางใหม่ ย่อมเอื้อต่อการสร้างบรรยากาศและกระบวนการทำงานที่สนับสนุนนวัตกรรม รวมทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sağlam, E. & Uçar, R.; Kılıç, İ. A. et al. ที่พบความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และพฤติกรรมหรือการดำเนินงานด้านนวัตกรรม (Sağlam, E. & Uçar, R., 2022); (Kılıç, İ. A. et al., 2024) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Mainemelis, C. et al. ที่อธิบายบทบาทของผู้นำในการเอื้ออำนวยและเสริมสร้างความเชื่อมั่นเชิงสร้างสรรค์ให้บุคลากรกล้าคิดและทดลองแนวทางใหม่ (Mainemelis, C. et al., 2015)

ผลการวิจัยด้านการพยากรณ์ พบว่า แบบจำลอง ประกอบด้วย องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 61.10 (R^2 = .611, R^2adj = .590) เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า มี 4 ด้านที่สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว (β = .312, p < .001) การมีความคิดสร้างสรรค์ (β = .265) การทำงานเป็นทีม (β = .204) และการมีวิสัยทัศน์ (β = .168) ตามลำดับ โดยการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวมีน้ำหนักในการพยากรณ์สูงสุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กและมีข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากร ผู้บริหารจึงต้องสามารถปรับแนวทางการบริหาร การจัดสรรทรัพยากร และวิธีดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ตลอดจนเปิดรับแนวคิดใหม่เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนางาน จึงอาจทำให้ความยืดหยุ่นและการปรับตัวเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทเด่นต่อการพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรม ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับ ธนภรณ์ ไพบูลย์ และคณะ ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะด้านความยืดหยุ่นและปรับตัวและด้านความคิดสร้างสรรค์ มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรนวัตกรรม (ธนภรณ์ ไพบูลย์ และคณะ, 2565) ขณะที่ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลไม่สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = .061) ซึ่งอาจสะท้อนว่าการส่งเสริมบุคลากรเป็นรายบุคคลเพียงด้านเดียวอาจยังไม่เพียงพอต่อการอธิบายการเป็นองค์กรนวัตกรรมเมื่อพิจารณาร่วมกับองค์ประกอบด้านอื่น และสอดคล้องกับแนวคิด Individualized Consideration ของ Bass, B. M. ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรตามความแตกต่างระหว่างบุคคล (Bass, B. M., 1985) นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ยังสะท้อนว่าแบบจำลองภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 5 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนได้ โดยมี 4 ด้านที่มีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อพิจารณารายตัวแปร ข้อมูลทางสถิตินี้จึงชี้ให้เห็นถึงคุณค่าเชิงประยุกต์และทิศทางที่ชัดเจน สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ไปกำหนดนโยบาย หรือเป็นแผนแม่บทจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด โดยเฉพาะการพัฒนาความยืดหยุ่นในการปรับกฎระเบียบให้เอื้อต่อนวัตกรรมและการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการทดลองสิ่งใหม่ เพื่อสร้างนิเวศนวัตกรรมและสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการกระตุ้นพลังขับเคลื่อนเชิงสร้างสรรค์ และการยกระดับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในระยะยาวอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อขับเคลื่อนองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน CLIS

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็น โมเดลภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อขับเคลื่อนองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน (Creative Leadership for Innovative School Model: CLIS Model) ซึ่งแสดงความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน โดยมีโครงสร้างสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว การมีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การมีวิสัยทัศน์ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และส่วนที่ 2 การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ร่วม ภาวะผู้นำ และความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรม โครงสร้างองค์การที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมในนวัตกรรม ทีมงานที่มีประสิทธิภาพ และบรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนในระดับสูง โดยด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวมีความสัมพันธ์สูงที่สุด นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์การพยากรณ์ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 5 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนได้ โดยองค์ประกอบที่มีน้ำหนักในการพยากรณ์เรียงตามลำดับได้แก่ การมีความยืดหยุ่นและปรับตัว การมีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการมีวิสัยทัศน์ ส่วนการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลไม่สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้น โมเดล CLIS จึงสะท้อนองค์ความรู้จากผลการวิจัยว่า การขับเคลื่อนโรงเรียนสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมควรให้ความสำคัญกับการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวเป็นองค์ประกอบเด่น ควบคู่กับการมีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการมีวิสัยทัศน์ โดยองค์ประกอบดังกล่าวทำงานร่วมกันในฐานะองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่สามารถพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนได้

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดี โดยด้านการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับดี โดยด้านโครงสร้างองค์การที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านทีมงานที่มีประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวมีความสัมพันธ์สูงสุด และ 4) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 5 ด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัวมีน้ำหนักในการพยากรณ์สูงสุด รองลงมา ได้แก่ การมีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการมีวิสัยทัศน์ ตามลำดับ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมบุคลากรตามศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้เสนอแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กควรมอบหมายงานอย่างยืดหยุ่นตามความสามารถและความถนัด 2) ผู้บริหารโรงเรียนและเครือข่ายสถานศึกษาควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและสร้างทีมงานข้ามโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ นวัตกรรม และใช้ทรัพยากรร่วมกัน 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ควรพัฒนาแนวทางการบริหารทรัพยากรแบบยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับบริบทและข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็ก และ 4) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ควรนำองค์ประกอบที่มีน้ำหนักในการพยากรณ์มาใช้พัฒนาศักยภาพผู้บริหาร และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนนวัตกรรมระหว่างโรงเรียนในระดับเครือข่าย ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบตามขนาดและบริบทของโรงเรียน และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพหรือแบบผสมผสาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์. (2555). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2552). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย ฉบับปรับปรุง. (พิมพ์ครั้งที่ 11). นนทบุรี: ไทเนรมิตกิจอินเตอร์ โปรเกรสซิฟ.

ณัฐปภัสร์ สกุลพัฒน์รดา และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์. (2565). การเป็นองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศิลปการจัดการ, 6(4), 1844-1861.

ธนภรณ์ ไพบูลย์ และคณะ. (2565). สมรรถนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการ เป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารพุทธศาสตร์ มจร. อุบลราชธานี, 4(2), 203-214.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. ตรัง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2569 จาก https://backoffice.onec.go.th/uploaded/Outstand/2017-EdPlan60-79.pdf

สุภาพ ฤทธิ์บำรุง และวัลลภา อารีรัตน์. (2556). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 8(2), 190-198.

อังคณาทิพย์ เณรเอี่ยม และทวีศักดิ์ สว่างเมฆ. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 12(3), 481-495.

Basadur, M. (2004). Leading others to think innovatively together: Creative leadership. The Leadership Quarterly, 15(1), 103-121.

Bass, B. M. (1985). Leadership and Performance Beyond Expectations. New York: Free Press.

Fera, R. A. (2011). Ken Robinson On The Principles Of Creative Leadership. Retrieved September 3, 2026, from https://www.fastcompany.com/1764044/ken-robinson-principles-creative-leadership

Hair, J. F.et al. (2010). Multivariate Data Analysis. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.

Kılıç, İ. A. et al. (2024). Examining the Relationship Between Creative Leadership Characteristics of School Administrators and Innovative Work Behaviors of Teachers. Journal of Management and Educational Sciences, 3(1), 62-71.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Mainemelis, C. et al. (2015). Creative Leadership: A Multi-Context Conceptualization. Academy of Management Annals, 9(1), 393-482.

Sağlam, E. & Uçar, R. (2022). The Relationship Between School Administrators' Creative Leadership Qualities and School' s Organizational Intelligence Levels. International Journal of Psychology and Educational Studies, 9(4), 1133-1147.

Tidd, J. et al. (2001). Managing Innovation: Integrating Technological, Market and Organizational Change. (2nd ed.). Chichester, UK: John Wiley & Sons.

บทความวิจัย

การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

PUBLIC PARTICIPATION AND SUSTAINABLE LOCAL DEVELOPMENT AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SOLID WASTE MANAGEMENT IN BANG PA-IN DISTRICT, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

สรศักดิ์ พัดพิมาย
Sorrasak Pudphimai
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย
Faculty of Political Science, Pathumthani University, Pathum Thani, Thailand
Corresponding author E-mail: Sayaporn.may@gmail.com
Tel: 081-851-5393

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย 2) วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย และ 3) เสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาท้องถิ่น และประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย ของอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธี คือ วิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยคำนวณหากลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 400 คน และเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนทั่วไป เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติงานภาคสนาม และนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) สถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และ 3) เสนอแนวทางในการเพิ่มประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย เพิ่มกลไกคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง นวัตกรรมการแปรรูปขยะ หรือมาตรการทางสังคม เทศบัญญัติท้องถิ่น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน, ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย

Abstract

This research article aimed to: 1) Examine the level of effectiveness of solid waste management; 2) Analyze public participation and sustainable local development as factors influencing the effectiveness of solid waste management; and 3) Propose guidelines for promoting public participation, local development, and the effectiveness of solid waste management in

* Received 19 June 2026; Revised 30 June 2026; Accepted 30 September 2026

Bang Pa-in District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. A mixed-methods research approach-combining quantitative and qualitative methods-was employed. The population and sample consisted of eligible voters aged 18 and older residing in Bang Pa-in District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Taro Yamane's formula was used to determine the sample size: 400 individuals for the quantitative research and 20 individuals for the qualitative research (comprising the mayor, deputy mayor, deputy chief executive of the sub-district administrative organization, sub-district headman, village headman, and general public). Research instruments included questionnaires and in-depth interview forms. Data were collected through fieldwork and subsequently analyzed. Statistical analyses included: 1) Descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation); and 2) Inferential statistics (multiple regression analysis). The research findings revealed that: 1) The overall effectiveness of solid waste management was at a high level, with all individual aspects also rated at a high level; and 2) Public participation and local development were overall at a high level. When analyzed by specific aspects, the results indicate a high level across all areas; and 3) Recommendations are proposed to enhance the effectiveness of solid waste management, including mechanisms for waste segregation at the source, waste processing innovations, social measures, and local municipal ordinances.

keywords: Public Participation, Sustainable Local Development, Solid Waste Management Effectiveness

บทนำ

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้สวนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้สวนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาเป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าใน “กรณีที่อาจจะรุนแรง” ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม และช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชนรวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญ และความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2551) และการมีส่วนร่วมยังหมายถึงกระบวนการที่กลุ่มประชาชนระดับต่าง ๆ เข้าไปเกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมหนึ่ง ๆ โดยความสมัครใจและด้วยความกระตือรือร้นในกระบวนการตัดสินใจกำหนดเป้าหมายของสังคมและกำหนดการใช้ทรัพยากรเพื่อให้การบริหารกิจกรรมและโครงการนั้น ๆ บรรลุผลโดยแนวทางพื้นฐาน 3 ประการ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือ ร่วมตัดสินใจในการพัฒนา ร่วมสนับสนุนความพยายามในการบริหารการพัฒนา ร่วมรับผลประโยชน์ของการพัฒนา (World Health Organization (WHO) & United Nations Children's Fund (UNICEF), 1978)

การพัฒนาท้องถิ่นเป็นขบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการร่วมมือกันของประชาชนในสังคมนั้น ๆ ร่วมมือกันวางแผน ปฏิบัติการบางประการเพื่อการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น หรือส่วนรวม รวมไปถึงการร้องขอความช่วยเหลือจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะองค์กรภาครัฐ (Miniclier, L. M., 1956) ปรับปรุงสภาพทั่วไปเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนให้เกิดความเป็นปึกแผ่น มีการดำเนินงานที่เป็นไป

ตามทิศทางความต้องการของชุมชน กระบวนการดังกล่าวจะอาศัยการดำเนินงานร่วมกันของราษฎรในชุมชน แต่มักจะได้รับการส่งเสริม ให้ความช่วยเหลือโดยหน่วยงานราชการ หรืออาสาสมัครอื่น ๆ เป็นต้น (Dunham, A., 1958) การกำหนดเป้าหมายและวิธีดำเนินการที่ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชน การเปลี่ยนแปลงด้านสถาบัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และการเมือง (Streeten, P., 1972) ความสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาท้องถิ่นให้ปรับเปลี่ยน หรือมีแนวโน้มไปสู่ทิศทางที่ดีนั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของรัฐบาล การมีเศรษฐกิจมั่งคั่ง และการได้รับประโยชน์สาธารณะที่ดี ซึ่งการพัฒนาชุมชนนี้เองส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนั้น แนวทางที่เหมาะสมสำหรับการสร้างชีวิตสาธารณะ ก็คือ การหาแนวทางที่สามารถกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของสังคม การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน การร่วมกันปรึกษาหารือ การแก้ไขปัญหาร่วมกัน เหล่านี้จะช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และความสัมพันธ์เชิงสาธารณะในที่สุด (Mathews, D., 1999)

ขยะมูลฝอย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัญหาที่สะสมและต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 จนถึงปัจจุบันก่อให้เกิดขยะ จำนวนมากมายมหาศาลกองสะสมจนมีลักษณะไม่ต่างจากภูเขาระยะทางไม่ต่ำกว่า 1 กิโลเมตร ที่ตั้งอยู่บริเวณกลางทุ่งนาในเขตตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษระบุว่าการกองขยะไว้ในลักษณะนี้เป็นวิธีการการจัดขยะที่ไม่ถูกต้อง เพราะไม่ได้ฝังกลบหรือนำไปเข้าสู่โรงเผาที่ได้มาตรฐาน โดยคาดว่าปริมาณขยะจะมีมากกว่า 350,000 ตัน โดยคำนวณจากปริมาณขยะที่เข้ามาตอนนี้วันละไม่ต่ำกว่า 150 ตัน โดยขยะทั้งหมดมาจาก เขตเทศบาลพระนครศรีอยุธยา และองค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่า 30 แห่ง ที่สะสมมาอย่างต่อเนื่อง และต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วนจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการวางแผนการทำงานด้านการกำจัดขยะร่วมกัน (ณัฐวุฒิ ผดุงเพียร, 2560) ปัญหาขยะมูลฝอยในพื้นที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ถือเป็นวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่สะสมมาอย่างต่อเนื่องและต้องการการจัดการอย่างเร่งด่วน เนื่องจากอำเภอบางปะอินเป็นพื้นที่ศูนย์กลางทั้งในด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และเขตนิคมอุตสาหกรรมสำคัญ ส่งผลให้มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นเฉลี่ยสูงถึง 120–150 ตันต่อวัน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนที่สูงอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับปริมาณขยะรวมของทั้งจังหวัด อย่างไรก็ดี จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษพบว่า อัตราการนำขยะมูลฝอยเข้าสู่กระบวนการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) หรือกระบวนการรีไซเคิลในพื้นที่มีไม่ถึง ร้อยละ 40 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมด ส่วนที่เหลืออีกกว่า ร้อยละ 60 เป็นขยะที่ยังขาดการคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง และถูกส่งไปตกค้างสะสมตามจุดพักขยะชั่วคราวหรือบ่อขยะกลางของจังหวัด เช่น บ่อขยะในเขตตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีขยะกองสะสมรวมมากกว่า 350,000 ตัน และรับขยะเข้าสู่ระบบวันละไม่ต่ำกว่า 150 ตัน จาก อปท. ต่าง ๆ กว่า 30 แห่ง รวมทั้ง อปท. ในเขตอำเภอบางปะอิน สาเหตุสำคัญของปัญหาดังกล่าวเกิดจากข้อจำกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในเขตอำเภอบางปะอิน ซึ่งประกอบด้วย เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลรวม 18 แห่ง ที่ส่วนใหญ่ยังขาดแคลนงบประมาณ เทคโนโลยี และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร ประกอบกับพื้นที่รองรับการฝังกลบขยะอย่างถูกต้องในเขตอำเภอเริ่มเต็มความจุและมีข้อจำกัดด้านกฎหมายผังเมือง ตลอดจนประชาชนและสถานประกอบการในพื้นที่ยังขาดการมีส่วนร่วมและความตระหนักรู้ในการคัดแยกขยะจากต้นทางอย่างจริงจัง จากสภาพปัญหาและข้อจำกัดข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในอำเภอบางปะอินไม่สามารถพึ่งพาเพียงการดำเนินงานของ อปท. หรือหน่วยงานภาครัฐฝ่ายเดียวได้ แต่จำเป็นต้องอาศัยกลไกการบริหารจัดการท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน

จากสภาพปัญหาที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากการวางแผนบริหารจัดการขยะที่ดียังต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน และการให้ความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์สูงสุดที่ประชาชนจะได้รับ เหตุเนื่องจากปัญหาขยะมูลฝอยในอำเภอบางปะอินนั้นเป็นปัญหาที่สะสมมาเป็นระยะเวลานาน ตลอดจนการหาวิธีดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาท้องถิ่น และประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวนทั้งสิ้น 107,244 คน แบ่งออกเป็นเพศชาย 50,595 คน และเพศหญิง 56,649 คน (สถิติจำนวนประชากร ข้อมูลปี 2568)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) และการสุ่มตัวอย่าง ขั้นที่ 1 สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิโดยอาศัยสัดส่วน และขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีการจับสลากจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จนครบ 400 ตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด จำนวน 20 คน จำแนกเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี 1 คน รองนายกเทศมนตรี 4 คน รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน กำนัน 2 คน ผู้ใหญ่บ้าน 2 คน ประชาชนทั่วไปที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม เพื่อทำการวิจัย ซึ่งได้กำหนดแบบสอบถามขึ้นจากการศึกษาผลงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย

การวัดระดับความคิดเห็นในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) คือ มากที่สุด = 5, มาก = 4, ปานกลาง = 3, น้อย = 2, น้อยที่สุด = 1 (Likert, R., 1967)

เกณฑ์สำหรับการใช้ในการวิเคราะห์การให้คะแนนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน/การพัฒนาท้องถิ่น/ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งใช้เกณฑ์ในการพิจารณาการให้คะแนนของเบสท์ (Best, J. W., 1981) มีค่าเฉลี่ยจากการแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน/การพัฒนาท้องถิ่น/ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน/การพัฒนาท้องถิ่น/ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน/การพัฒนาท้องถิ่น/ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน/การพัฒนาท้องถิ่น/ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน/การพัฒนาท้องถิ่น/ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การกำหนดค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยทั่วไปนิยมใช้สัญลักษณ์ (r) แทนสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่ม การบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ +1 หมายถึง ระดับความสัมพันธ์สูง ในขณะที่ค่าเข้าใกล้ 0 หมายถึง ระดับความสัมพันธ์ต่ำ สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Hinkle, D. E. et al., 1998)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลภาคสนามและการถอดเทป ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างสรุป ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความแม่นยำของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ ผู้วิจัยนำเครื่องมือแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบ มีจำนวน 3 ท่าน จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ และนำผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC (Index Of Item Objective Congruence) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถาม ดังนี้ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้ และข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง ซึ่งผลการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.81

2. การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ภายหลังที่นำเครื่องมือแบบสอบถามไปผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดลองใช้ (try-out) จำนวน 30 ชุด วิเคราะห์ความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .84 และจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อนำไปประกอบการขอเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยปฏิบัติงานภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ป้องกันการได้รับข้อมูลที่คาดเคลื่อน
3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลภาคสนามและการถอดเทปซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีจัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างสรุป ซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการจดบันทึก

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย และเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาท้องถิ่น และประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 57.00 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 43.00 มีอายุ 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.00 รองลงมา คือ อายุ 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.80 และอันดับสุดท้าย คือ อายุ ตั้งแต่ 51 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 17.20 มีระดับการศึกษาอนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 34.50 รองลงมา คือ ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 22.70 และอันดับสุดท้าย คือ ปริญญาโทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 21.30 ตามลำดับ มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 30.80 รองลงมา คือ ข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 26.00 และอันดับสุดท้าย คือ นักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 7.40 มีรายได้ 10,001 - 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.20 รองลงมา คือ รายได้ 15,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.80 และอันดับสุดท้าย คือ ไม่เกิน 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.20 ตามลำดับ

ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย โดยภาพรวม (n = 400)

	ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	ด้านการวางแผน (Plan)	3.45	0.42	มาก	4
2.	ด้านการปฏิบัติ (Do)	3.81	0.45	มาก	1
3.	ด้านการตรวจสอบ (Check)	3.80	0.41	มาก	2
4.	ด้านการปรับปรุง (Action)	3.58	0.45	มาก	3
	รวม	**3.66**	**0.22**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.66, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการปฏิบัติ (Do) ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 0.45) รองลงมา คือ

ด้านการตรวจสอบ (Check) ($\bar{X}$ = 3.80, S.D. = 0.41) ด้านการปรับปรุง (Action) ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.45) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการวางแผน (Plan) ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.42) ตามลำดับ

การมีส่วนร่วมของประชาชน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในภาพรวม (n = 400)

	การมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.50	0.44	มาก	4
2.	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.61	0.46	มาก	3
3.	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.62	0.40	มาก	2
4.	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.72	0.44	มาก	1
	รวม	**3.61**	**0.20**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X}$ = 3.72, S.D. = 0.44) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 0.40) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.46) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.44) ตามลำดับ

การพัฒนาท้องถิ่น

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนาท้องถิ่น ในภาพรวม (n = 400)

	การพัฒนาท้องถิ่น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.59	0.44	มาก	5
2.	ด้านสาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต	3.68	0.45	มาก	3
3.	ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ การลงทุน และพาณิชยกรรม	3.64	0.50	มาก	4
4.	ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	3.39	0.54	ปานกลาง	7
5.	ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	3.55	0.42	มาก	6
6.	ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว	3.75	0.42	มาก	1
7.	ด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี	3.73	0.43	มาก	2
	รวม	**3.62**	**0.17**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 0.17) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 6 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = 0.42) รองลงมา คือ การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.43) ด้านสาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต ($\bar{X}$ = 3.68, S.D. = 0.45) ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ การลงทุน และพาณิชยกรรม ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.50) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X}$ = 3.59, S.D. = 0.44) ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 0.42) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 3.39, S.D. = 0.54) ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (n = 400)

ตัวแปรอิสระ	y	Std. Error	z	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	3.143	0.330		9.535	0.000
การมีส่วนร่วมของประชาชน					
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_1)	0.061	0.026	0.121	2.379	0.018*
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (X_2)	0.009	0.025	0.018	0.345	0.730
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (X_3)	0.014	0.028	0.025	0.491	0.624
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_4)	0.006	0.026	0.012	0.236	0.814
การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน					
5. โครงสร้างพื้นฐาน (X_5)	0.079	0.026	0.156	3.071	0.002*
6. สาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต (X_6)	0.071	0.025	0.143	2.642	0.010*
7. ส่งเสริมเศรษฐกิจ การลงทุน และพาณิชยกรรม (X_7)	0.047	0.023	0.105	2.051	0.041*
8. การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (X_8)	0.081	0.026	0.162	3.210	0.000*
9. การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (X_9)	0.006	0.027	0.011	0.209	0.834
10. การส่งเสริมการท่องเที่ยว (X_{10})	0.031	0.027	0.059	1.176	0.240
11. การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (X_{11})	0.022	0.026	0.042	0.846	0.398
R = 0.511, R Square = 0.485, Adjusted R Square =.231					
Std. Error of the Estimate = 0.419771, F = 2.172, Sig = 0.000					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปร การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพิจารณาจากค่า Sig .05 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดที่ .05

พบว่า คะแนนมาตรฐานของ การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (X_8) โครงสร้างพื้นฐาน (X_5) สาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต (X_6) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_1) และส่งเสริมเศรษฐกิจ การลงทุนและพาณิชยกรรม (X_7) ส่งผลต่อประสิทธิผลsการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Y) ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยแบบคะแนนมาตรฐาน (Beta) มีค่าเท่ากับ .162, .156, .143, .121 และ .105 โดย การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (X_8) ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Y) สูงสุด และส่งเสริมเศรษฐกิจ การลงทุนและพาณิชยกรรม (X_7) ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Y) ต่ำสุด มีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีค่า (R) เท่ากับ .511 นอกจากนี้ค่า (R Square) มีค่าเท่ากับ 48.50 และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ .330 โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Y) ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y}$ = 3.143 + 0.081(การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม X_8) + 0.079(โครงสร้างพื้นฐาน X_5) +0.071(สาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต X_6) + 0.061(การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ X_1) + 0.047(ส่งเสริมเศรษฐกิจ การลงทุนและพาณิชยกรรม X_7)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}$ = 0.162(การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม X_8) + 0.156(โครงสร้างพื้นฐาน X_5) +0.143(สาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต X_6) + 0.121(การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ X_1) + 0.105(ส่งเสริมเศรษฐกิจ การลงทุนและพาณิชยกรรม X_7)

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ผลการสัมภาษณ์ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

Plan-การวางแผน สรุปได้ว่า องค์ความรู้พื้นฐานต่อการมีส่วนร่วมและการดำเนินงานด้านขยะมูลฝอยในชุมชนมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการวางแผน ประชาชนที่ตระหนักรู้ต่อการจัดการปัญหาขยะในชุมชนมักจะร่วมวางแผนที่ตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาได้ดี และตรงประเด็น

Do - การปฏิบัติ สรุปได้ว่า ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ทำให้เกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้การคัดแยกขยะ การมีส่วนร่วม การส่งเสริมการทำงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันได้ดี ฯลฯ

Check - การตรวจสอบ สรุปได้ว่า ส่งเสริมการตรวจสอบจากการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสแก่สาธารณชน การร่วมกันดำเนินกิจกรรม การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีบทบาทกำหนดทิศทางการพัฒนาจัดการขยะร่วมกันซึ่งช่วยส่งเสริมให้ประชาชนรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับโครงการและติดตามข้อมูลข่าวสารเพื่อตรวจสอบข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

Action - การปรับปรุง สรุปได้ว่า การเปิดเผยรายงานข้อมูลการพัฒนาทำให้ส่วนที่เกี่ยวข้องได้ติดตามข้อมูลข่าวสารอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมในงานทำให้ประชาชนได้เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของการมีส่วนร่วม การตรวจสอบเป้าหมายและผลลัพธ์ที่ได้นั้นสามารถนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ตรงกับความต้องการของชุมชนมากขึ้น

2. ผลการสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สรุปได้ว่า ประชาชนมักจะได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยจากหน่วยงานระดับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการรับรู้บทบาทที่เกี่ยวข้องของตนเอง ช่วยให้ประชาชนได้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจต่อทิศทางการลดปริมาณขยะในชุมชน หรือการตัดสินใจร่วมกิจกรรมด้านการคัดแยกขยะในชุมชนได้อย่างเหมาะสม

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สรุปได้ว่า การส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะจากเจ้าหน้าที่ช่วยให้เกิดการคัดแยกขยะได้อย่างถูกวิธี ช่วยส่งเสริมการลดปริมาณขยะ และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ สรุปได้ว่า การมีบทบาทในกระบวนการคัดแยกขยะมูลฝอยนั้นช่วยให้ประชาชนตระหนักต่อการปรับพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อการลดปริมาณขยะล้นชุมชนมากขึ้น การได้รับความรู้และมีบทบาทร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐช่วยให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารที่ส่งเสริมต่อการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมกับพฤติกรรมของคนในชุมชนด้วย

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สรุปได้ว่า ประชาชนได้มีบทบาทต่อการประเมินผลซึ่งส่งเสริมต่อการพัฒนาแผนการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาในอนาคตเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมต่อพฤติกรรม และลักษณะการใช้ชีวิตของประชาชนในชุมชนได้อย่างเหมาะสม จากการประเมินยังช่วยให้ประชาชนได้มีบทบาทต่อการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน ส่งเสริมการให้ความรู้การคัดแยกขยะแก่ประชาชนและการดำเนินงานที่เหมาะสมกับคนในพื้นที่ ฯลฯ

3. ผลการสัมภาษณ์การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน สรุปได้ว่า เป็นปัจจัยสำคัญต่อการส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักต่อการจัดการขยะในครัวเรือนของตนเองได้อย่างเหมาะสม เช่น การให้องค์ความรู้ในการคัดแยกขยะ การทิ้งขยะอันตรายในจุดที่กำหนด การวางโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการปฏิบัติของประชาชน เช่น จุดทิ้งขยะ จุดบ่อบำบัดต่าง ๆ ให้มีสภาพสมบูรณ์รองรับการใช้งานได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืนด้วย

ด้านสาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต สรุปได้ว่า ประชาชนที่มีความรู้ในการคัดแยกขยะ จะช่วยลดปริมาณขยะในสังคมได้แท้จริง การมีความรู้ต่อการคัดแยกแต่ละประเภทก็จะช่วยให้ลดการปนเปื้อนจากขยะ ลดอุบัติเหตุจากสารปนเปื้อนที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ส่งเสริมให้ประชาชนมีสภาพแวดล้อมที่สะอาด อากาศที่ดี ฯลฯ

ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ การลงทุน และพาณิชยกรรม สรุปได้ว่า ภาครัฐให้ความสำคัญต่อการให้ความรู้แก่ประชาชนในการมีบทบาทต่อแผนการพัฒนาต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนเองได้ตัดสินใจเลือกเอกลักษณ์ของการส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวให้กับพื้นที่ชุมชนตนเอง ตลอดจนส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรมตระหนักต่อการทำกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่า มีแบบแผนกำหนดให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อตระหนักต่อปัญหาทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ส่งเสริมให้แต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้มีบทบาทต่อการจัดการขยะของครัวเรือนและอุตสาหกรรมอย่างถูกวิธี ทั้งนี้ เพื่อให้ปัญหาขยะต่าง ๆ ในชุมชนนั้นลดปริมาณลง ฯลฯ

ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สรุปได้ว่า ในปัจจุบันก็มีการจัดแบบแผนเพื่อสอดแทรกเนื้อหาการจัดการขยะในโรงเรียน ในชุมชน หรือการขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชน ทำให้ประชาชนได้มีจิตสำนึกที่ดีตระหนักต่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การลดการปนเปื้อนจากขยะอันตรายต่าง ๆ รวมถึงการคัดแยกขยะอย่างเกิดประโยชน์ต่อชุมชนด้วย

ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อการสอดแทรกการทิ้งขยะอย่างเหมาะสม ถูกวิธี การส่งเสริมให้มีการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ซ้ำ หรือใช้แทนได้ เช่น การใช้ถุงผ้า การใช้แก้วน้ำดื่มส่วนตัว ฯลฯ เพื่อลดปริมาณขยะพลาสติกจากการท่องเที่ยว

การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี สรุปได้ว่า การบริหารจัดการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีบทบาทต่อการจัดการวางแผนการคัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างดี มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ประชาชนร่วมค้นหาปัญหา กำหนดทิศทางแก้ไขปัญหาขยะในชุมชน ซึ่งช่วยให้ทิศทางการดำเนินงานนั้นสอดคล้องต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนและเหมาะสมกับการแก้ไขปัญหา

แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาท้องถิ่น และประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

ผู้วิจัยเสนอว่า ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การรับประโยชน์ และการประเมินผล โดยหน่วยงานท้องถิ่นควรให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับชุมชน ด้านการพัฒนาท้องถิ่น ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและจุดรองรับขยะให้เพียงพอและพร้อมใช้งาน ควบคู่กับการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม รวมถึงสนับสนุนการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และกิจกรรมของชุมชนที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดการขยะ ควรดำเนินงานตามกระบวนการ PDCA โดยวางแผนจากปัญหาและความต้องการของประชาชน ส่งเสริมการคัดแยกและลดขยะจากต้นทาง มีการเปิดเผยข้อมูลและติดตามตรวจสอบร่วมกัน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการเพิ่มประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอยของอำเภอบางปะอินควรเน้น “ประชาชนมีส่วนร่วม ท้องถิ่นสนับสนุน การจัดการเป็นระบบ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง” โดยให้ประชาชนมีบทบาทตั้งแต่การร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ และร่วมปรับปรุง ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การให้ความรู้ การสร้างจิตสำนึก และการบริหารจัดการที่โปร่งใส ซึ่งจะช่วยให้การจัดการขยะเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ลดปริมาณขยะ และสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ด้านการปฏิบัติ (Do) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกิตติ มีศรี ศึกษาเรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนเกตุไพเราะ 3, 4 และ 5 เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร พบว่า ในชุมชนเกตุไพเราะได้ยึดการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก และมีหน่วยงานภายนอกคอยสนับสนุนเป็นแรงเสริมส่งผลให้การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย และสิ่งแวดล้อมนั้น มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับในกระบวนการนั้นให้เน้นการจัดการขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิดให้ได้มากที่สุดก่อนที่จะส่งต่อไปกำจัดที่สำนักงานเขตพระโขนง กระบวนการที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ 1) ร่วมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ โดยจัดให้มีป้ายรณรงค์ และผ่านทางหอกระจายเสียงของชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้าใจรูปแบบต่าง ๆ และวิธีการของการจัดการขยะมูลฝอย 2) สร้างจิตสำนึกรักชุมชนโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักและ 3) สร้างแนวคิดผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนซึ่งกระบวนการในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนนั้นใช้วิธีการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (CBM) และได้นำความรู้ทางวิชาการมาดำเนินการและประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ได้แก่ หลัก 3Rs ผลการศึกษาพบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม 2) ทุนทางสังคม 3) กระบวนการจัดการขยะมูลฝอย และ 4) ผู้นำชุมชน โดยผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะว่าควรให้มีการพัฒนาการจัดการขยะชุมชนในรูปแบบอื่นด้วย เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานระหว่างชุมชนในหลาย ๆ รูปแบบธนาคารขยะรีไซเคิล การตั้งศูนย์รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน และการสร้างวิสาหกิจชุมชน (กิตติ มีศรี, 2559)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นภนต์สันต์ ร่อนทองชัย ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษา เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ จากการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับ ให้ข้อมูลข่าวสาร 4 ชุมชนคือชุมชนตลาดสด ชุมชนหลังสถานีรถไฟ ชุมชนหน้าสนาถีรถไฟและชุมชนบ้านค่าย เนื่องจากทั้ง 4 ชุมชนได้รับข้อมูลการจัดการขยะละแนวคิดหลักการ 3R ผ่านประธานชุมชนและเสียงตามสายเท่านั้น และอีก 1 อยู่ในระดับสร้างความร่วมมือ คือชุมชนหัวบ้าน เนื่องจากในการดำเนินกิจกรรมต่างๆมีการตัดสินใจร่วมกันของทั้งประชาชนและเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ ในส่วนของการมีส่วนร่วมในการลดขยะจากแหล่งกำเนิดของประชาชนทั้ง 5 ชุมชนมีการนำเอาหลัก 3R เข้ามาเป็นแนวทางหลักในการลดปริมาณขยะจากแหล่งกำเนิดอยู่ในระดับปานกลาง เห็นได้จากพฤติกรรมของประชาชนทั้ง 5 ชุมชนทั้งการลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับไปใช้ใหม่ (Recycle) ซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นเรื่องการนำกลับไปใช้ใหม่ (Recycle) ที่มีพฤติกรรมชัดเจนที่สุด โดยมีปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการลดขยะจากแหล่งกำเนิด คือ การประชาสัมพันธ์ของเทศบาลโดยการใช้โครงการคัดแยกขยะที่ถนนคนเดินซึ่งจะมีการประชาสัมพันธ์ถึง หลักการในการแยกขยะแต่ละชนิดเพื่อเป็นการแยกวัสดุออกจากขยะและนำวัสดุเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์อีกครั้งเพื่อเป็นการลดขยะจากแหล่งกำเนิด และอีกปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการลดขยะจากแหล่งกำเนิด คือประธานชุมชน โดยที่ประธานชุมชนนั้นทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างเทศบาลและประชาชน

ในการประชาสัมพันธ์ถึง นโยบาย และกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของเทศบาล ในส่วนของปัจจัยที่เป็นอุปสรรค คือ งบประมาณในการดำเนินซึ่งถ้าเทศบาลขาดงบประมาณหรืองบประมาณไม่เพียงพอ ทำให้ในการบริหารจัดการต่าง ๆ ไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ (นภนต์สันต์ ร่อนทองชัย, 2561)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุวัฏ สอนจันทร และคณะ ศึกษาเรื่องประสิทธิผลการบริหารงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี การวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานด้านอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ ประสิทธิผลการบริหารงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของเทศบาลในจังหวัด นนทบุรี และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบประสิทธิผลการบริหารงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่ง แวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี ผลกา รวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ เทศบาลในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการดูแลรักษาที่สาธารณะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่าง ๆ และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและบำรุงรักษาป่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (สุวัฏ สอนจันทร และคณะ, 2560)

แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาท้องถิ่น และประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอยของอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สอดคล้องกับผลการศึกษาของปวีณา ปาทาน และคณะ ที่พบว่า การจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนควรดำเนินการตั้งแต่การค้นหาปัญหา การวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล ซึ่งส่งผลให้เกิดการคัดแยกขยะจากครัวเรือนและลดปริมาณขยะในชุมชน (ปวีณา ปาทาน และคณะ, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับชนันฐพัทธ์ เรณู และวิราสิริริ์ วสีวีรสิว์ ที่พบว่า ความรู้และทัศนคติต่อการจัดการขยะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน และเสนอให้หน่วยงานในพื้นที่ส่งเสริมความรู้และสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ (ชนันฐพัทธ์ เรณู และวิราสิริริ์ วสีวีรสิว์, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดล: การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนและประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย

การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยการให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อตระหนักต่อปัญหาทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ส่งเสริมให้แต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้มีบทบาทต่อการจัดการขยะของครัวเรือนและอุตสาหกรรมอย่างถูกวิธี ทั้งนี้ เพื่อให้ปัญหาขยะต่าง ๆ ในชุมชนนั้นลดปริมาณลง

โครงสร้างพื้นฐาน โดยการส่งเสริมให้ประชาชนได้จัดการขยะในครัวเรือน การให้องค์ความรู้ในการคัดแยกขยะ การวางโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการปฏิบัติของประชาชน เช่น จุดทิ้งขยะ จุดบ่อบำบัดต่าง ๆ ให้มีสภาพสมบูรณ์รองรับการใช้งานได้อย่างเหมาะสม ช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน

สาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต ประชาชนที่มีความรู้ในการคัดแยกขยะ จะช่วยลดปริมาณขยะในสังคมได้แท้จริง การมีความรู้ต่อการคัดแยกแต่ละประเภทก็จะช่วยให้ลดการปนเปื้อนจากขยะ ลดอุบัติเหตุจากสารปนเปื้อนที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ส่งเสริมให้ประชาชนมีสภาพแวดล้อมที่สะอาด ถูกต้องเป็นไปตามสาธารณสุขกำหนด อันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยการสนับสนุนด้านข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยจากหน่วยงานระดับท้องถิ่น ทำให้เกิดการรับรู้บทบาทที่เกี่ยวข้องของตนเอง ช่วยให้ประชาชนได้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจต่อทิศทางการลดปริมาณขยะในชุมชน หรือการตัดสินใจร่วมกิจกรรมด้านการคัดแยะขยะในชุมชนได้อย่างเหมาะสม

ส่งเสริมเศรษฐกิจ การลงทุนและพาณิชยกรรม โดยภาครัฐให้ความสำคัญต่อการให้ความรู้แก่ประชาชนในการมีบทบาทต่อแผนการพัฒนาต่าง ๆ ในพื้นที่เพื่อให้ชุมชนตตลอดจนส่งเสริมในภาคอุตสาหกรรม ต่อการทำกิจกรรมที่ทำเกิดการขับเคลื่อนในทางเศรษฐกิจ การลงทุน และพาณิชยกรรม

เมื่อนำปัจจัยทั้ง 5 ด้านไปขับเคลื่อนอย่างบูรณาการ จะก่อให้เกิดวงจรป้อนกลับเชิงบวก โดยผลลัพธ์ของสิ่งแวดล้อมที่สะอาด คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จับต้องได้ จะสะท้อนกลับไปเสริมสร้างความตระหนักรู้และความเชื่อมั่นของประชาชน กระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจและยินดีที่จะเข้ามาร่วมตัดสินใจ พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากการรณรงค์ชั่วคราวไปสู่การคัดแยกและลดปริมาณขยะจนกลายเป็นวิถีชีวิตประจำวันอย่างถาวร ในขณะเดียวกัน ระบบโครงสร้างพื้นฐานและกลไกทางเศรษฐกิจท้องถิ่นก็จะได้รับการพัฒนาให้ยืดหยุ่นรองรับปริมาณขยะที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง เกิดเป็นพลังขับเคลื่อนหมุนเวียนที่เข้มแข็งขึ้นตามกาลเวลา ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมสังคมและการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง ยกระดับประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอยของอำเภอบางปะอินให้บรรลุความยั่งยืนในระยะยาว

สรุปและข้อเสนอแนะ

ประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาช่วยในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน และเพิ่มประสิทธิผลในการทำงานยิ่งขึ้น มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ในการกำจัดขยะและพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพ ในด้านของการมีส่วนร่วมของประชาชน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยประชาชนมีการเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อร่วมตัดสินใจปัญหาที่สำคัญของชุมชน เพื่อเสนอปัญหาความต้องการของชุมชน วิเคราะห์ปัญหาการจัดการขยะรวมถึงความต้องการของประชาชนเกี่ยวกับดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอย และด้านการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการออกนโยบายสนับสนุนงบประมาณการพัฒนาพื้นที่และโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ในชุมชน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในจังหวัด เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ควบคู่กับการป้องกัน ส่งเสริมการดูแลสุขภาพ อนามัย ความปลอดภัย การป้องกันภัย และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในชุมชน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ตั้งแต่การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยจัดให้มีเวทีประชาคม

อย่างต่อเนื่องและหลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเชิงรุก ควบคู่กับการออกแบบนโยบายพัฒนาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตกับความยั่งยืน นอกจากนี้ ควรยกระดับการจัดการขยะให้เป็นนโยบายเชิงระบบ โดยนำกระบวนการ PDCA มาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น GIS, Smart Routing และฐานข้อมูลแบบ Real-time เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการวางแผนเส้นทางเก็บขยะ การติดตาม และการประเมินผล รวมถึงส่งเสริมการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาท้องถิ่น และประสิทธิผลการจัดการขยะมูลฝอย ในจังหวัดอื่นๆ ที่มีลักษณะบริบทสังคมแตกต่างจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) ควรมีการเก็บข้อมูลแบบต่อเนื่อง เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิผลการจัดการขยะในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 4) ควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบ GIS, IoT หรือ Big Data มาประยุกต์ใช้ในการศึกษารูปแบบพฤติกรรมของประชาชนและประสิทธิภาพของระบบจัดการขยะ และ 5) ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเชิงลึกเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในภาคอุตสาหกรรมและชุมชนริมน้ำในเขตอำเภอบางปะอิน เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการขยะแบบบูรณาการระหว่างโรงงานและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กิตติ มีศรี. (2559). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนเกตุไพเราะ 3, 4 และ 5 เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชนันฐพัทธ์ เรณู และวิราสิริรี์ วสีวีรสิว์. (2566). การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน, 9(3), 125-134.

ณัฐวุฒิ ผดุงเพียร. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2551). คู่มือการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐในระดับจังหวัด. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.), ส เจริญ การพิมพ์.

นภนต์สันต์ ร่อนทองชัย. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ.หาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปวีณา ปาทาน และคณะ. (2565). รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน, 8(3), 143-154.

สุวัฏ สอนจันทร และคณะ. (2560). ประสิทธิผลการบริหารงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลในจังหวัดนนทบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 307-322.

Best, J. W. (1981). Research in Education. (4th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper & Row.

Dunham, A. (1958). Community Welfare Organization: Principles and Practice. New York: Thomas Y. Crowell Company.

Hinkle, D. E. et al. (1998). Applied statistics for the behavioral sciences. (4th ed.). Boston, MA: Houghton Mifflin Company.

Likert, R. (1967). The method of constructing an attitude scale. In M. Fishbein (Ed.), Readings in attitude theory and measurement (pp. 90-96). New York: John Wiley & Sons.

Mathews, D. (1999). Politics for People: Finding a Responsible Public Voice. (2nd ed.). Urbana, IL: University of Illinois Press.

Miniclier, L. M. (1956). Community development defined. Community Development Review, (3), 1-2.

Streeten, P. (1972). The Frontiers of Development Studies. London: Palgrave Macmillan London. https://doi.org/10.1007/978-1-349-05017-8

World Health Organization (WHO) & United Nations Children's Fund (UNICEF). (1978). Report of the International Conference on Primary Health Care. Geneva: World Health Organization.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

บทความวิจัย

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการ*

GUIDELINES FOR DEVELOPING COMMUNITY RELATIONS OPERATIONS FOR EDUCATIONAL INSTITUTIONS TO INCREASE EFFICIENCY IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SAMUTPRAKAN

ธีรภัทร ตะกรุดแก้ว* สมกูล ถาวรกิจ, ทัศพร เกตุถนอม
Teerapat Takrudkaew*, Somkul Tharwonkit, Thasporn Kettanom
คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
Faculty of Education, Siam Technology College, Bangkok, Thailand
*Corresponding author E-mail: 62008113030@siamtechno.ac.th
Tel: 087-585-6145

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสานครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ปีการศึกษา 2567 จำนวน 242 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.863 และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านงานกรรมการสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.57) รองลงมา ได้แก่ ด้านงานเยี่ยมบ้านนักเรียน ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.59) ด้านงานสานสัมพันธ์ชุมชน ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.62) และด้านงานทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนาการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.61) แนวทางการพัฒนาประกอบด้วย การเสริมสร้างบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาในการกำหนดนโยบาย วางแผน และติดตามการดำเนินงาน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายภาคี การดำเนินงานเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างเป็นระบบ และการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, งานสัมพันธ์กับชุมชน, ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา, การมีส่วนร่วมของชุมชน

* Received 5 September 2026; Revised 30 September 2026; Accepted 30 September 2026

Abstract

This mixed-methods research aimed to: 1) study the implementation of school-community relations to enhance the efficiency of school administration; and 2) propose guidelines for developing school-community relations to enhance the efficiency of school administration under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office. The sample consisted of 242 school administrators and teachers in the 2024 academic year, determined based on the Krejcie and Morgan table and selected through simple random sampling. Five key informants were purposively selected. The research instruments consisted of a five-point rating scale questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.863 and a semi-structured interview form. Quantitative data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed using content analysis. The results revealed that the overall implementation of school-community relations was at a high level ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.62). When considered by individual aspects, all aspects were rated at a high level. The aspect of school board affairs had the highest mean ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.57), followed by student home visits ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.59), community relations ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.62), and educational development funding, which had the lowest mean ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.61). The guidelines for development included strengthening the roles of school boards in policy formulation, planning, and monitoring; promoting collaboration among schools, parents, communities, and partner networks; implementing systematic student home visits; and mobilizing resources from all sectors to support educational provision. These guidelines can strengthen collaboration between schools and communities and continuously and sustainably enhance the efficiency of school administration.

Keywords: Development Guidelines, School-Community Relations, School Administrative Effectiveness, Community Participation

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และยกระดับศักยภาพของประเทศให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารสถานศึกษาจึงมิได้มุ่งเน้นเพียงการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการบริหารจัดการทรัพยากร การพัฒนาบุคลากร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้สถานศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา อันเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษาควบคู่กับการพัฒนาชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ดังนั้น สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ศิษย์เก่า และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในการร่วมกำหนดทิศทาง สนับสนุนทรัพยากร และพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งนอกจากจะช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาแล้ว ยังเป็นช่องทางในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันจะส่งผลให้การบริหารสถานศึกษามีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน (School–Community Relations) จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากเป็นกลไกที่เชื่อมโยงสถานศึกษากับชุมชนและภาคีเครือข่ายให้เกิดความร่วมมือในการกำหนดนโยบาย สนับสนุนทรัพยากร ส่งเสริมกิจกรรมทางการศึกษา และร่วมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชนยังช่วยสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความไว้วางใจต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา อันนำไปสู่การได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเครือข่ายความร่วมมือที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและชุมชนผ่านการสื่อสารและกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาการศึกษา ขณะที่การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มประสิทธิผลของการบริหาร ส่งเสริมการตัดสินใจร่วมกัน และสร้างความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา (Kindred, L. W. et al., 1984); (Leithwood, K. & Menzies, T., 1998) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดขอบข่ายการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนไว้ 4 ด้าน ได้แก่ งานกรรมการสถานศึกษา งานสานสัมพันธ์ชุมชน งานเยี่ยมบ้านนักเรียน และงานทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและสนับสนุนการบริหารสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนที่ผ่านมา พบว่าสถานศึกษาหลายแห่งยังประสบข้อจำกัดในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก การส่งเสริมบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา การดำเนินงานเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างเป็นระบบ และการระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา ตลอดจนผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาบางส่วนอาจยังต้องพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ส่งผลให้การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของสมานมิตร ชูชีวา ที่ศึกษาการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนกลุ่มเกาะแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการดำเนินงานของสถานศึกษา (สมานมิตร ชูชีวา, 2560) นอกจากนี้จากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะผู้นำแบบประสานพลังของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการเข้าร่วมกลุ่มเป้าหมายหรือ Focus Group ซึ่งเป็นการที่สถานศึกษาเรียนรู้ร่วมกับชุมชนและพัฒนาความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สะท้อนให้เห็นว่ายังมีประเด็นเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (บุปผา แสงเนตร และศรุดา ชัยสุวรรณ, 2565) ทั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการมีสถานศึกษาในสังกัดที่มีบริบทและเครือข่ายชุมชนแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องพิจารณาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่างานวิจัยที่ผ่านมาในพื้นที่สมุทรปราการมีทั้งการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และการศึกษาการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา แต่ยังมีข้อจำกัดในการศึกษาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนที่ครอบคลุมทั้งด้านงานกรรมการสถานศึกษา ด้านงานสานสัมพันธ์ชุมชน ด้านงานเยี่ยมบ้านนักเรียน และด้านงานทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนาการศึกษา โดยใช้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จึงเป็นประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยมุ่งศึกษาการดำเนินงานใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านงานกรรมการสถานศึกษา ด้านงานสานสัมพันธ์ชุมชน ด้านงานเยี่ยมบ้านนักเรียน และด้านงานทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนาการศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการกำหนดนโยบาย วางแผน และพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษา และสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2567 จากโรงเรียนจำนวน 6 แห่ง รวมทั้งสิ้น 620 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 26 คน และครู จำนวน 594 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 242 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 13 คน และครู จำนวน 229 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. และดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรของแต่ละสถานศึกษา (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี มีผลงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และยินดีให้ข้อมูลในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5-point Likert Scale) ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านงานกรรมการสถานศึกษา ด้านงานสานสัมพันธ์ชุมชน ด้านงานเยี่ยมบ้านนักเรียน ด้านงานทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนาการศึกษา

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

ใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษา โดยประเด็นการสัมภาษณ์ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านของการวิจัย

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.863 แสดงว่าเครื่องมือมีความเหมาะสมและมีความเชื่อมั่นเพียงพอสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 242 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนครบทั้ง 242 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เพื่อนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา ทั้งรายข้อ รายด้าน และภาพรวม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2550)

3. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลในรูปแบบเชิงพรรณนา เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ทั้งรายข้อ รายด้าน และภาพรวม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. วิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 242 คน ส่วนใหญ่เป็นครู จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 94.60 เป็นเพศหญิง จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 56.60 มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 61.60 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 11 - 15 ปี จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 69.80 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2. ผลการศึกษาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษา

ตารางที่ 1 ระดับการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา

การดำเนินงานสัมพันธ์กับชุมชน	ระดับการดำเนินงาน			
	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านงานกรรมการสถานศึกษา	4.46	0.57	มาก	1
2. ด้านงานสานสัมพันธ์	4.22	0.62	มาก	3
3. ด้านงานเยี่ยมบ้านนักเรียน	4.26	0.59	มาก	2
4. ด้านงานทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนาการศึกษา	4.06	0.61	มาก	4
รวม	**4.25**	**0.62**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.25, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านงานกรรมการสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.46, S.D. = 0.57) รองลงมา ได้แก่ ด้านงานเยี่ยมบ้านนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.26, S.D. = 0.59) ด้านงานสานสัมพันธ์ ($\bar{x}$ = 4.22, S.D. = 0.62) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านงานทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนาการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.06, S.D. = 0.61)

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

จากผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา พบว่า ได้แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาในแต่ละด้าน ดังนี้

3.1 ด้านงานกรรมการสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ควรส่งเสริมการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาให้เป็นไปตามบทบาทหน้าที่และระเบียบที่กำหนด โดยเปิดโอกาสให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม และให้ความเห็นชอบการดำเนินงานของสถานศึกษา รวมทั้งสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและบริบทของสถานศึกษา

3.2 ด้านงานสานสัมพันธ์ ผลการศึกษาพบว่า ควรส่งเสริมความร่วมมือและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3.3 ด้านงานเยี่ยมบ้านนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ควรดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ครูสามารถรู้จักและเข้าใจนักเรียนเป็นรายบุคคล สนับสนุนการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการเยี่ยมบ้านแก่ครู นักเรียน และผู้ปกครอง รวมทั้งอำนวยความสะดวกให้ครูสามารถติดตามและช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเหมาะสมตามสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละบุคคล

3.4 ด้านงานทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนาการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ควรส่งเสริมการระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากเครือข่ายความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ผู้ปกครอง และศิษย์เก่า เพื่อนำมาพัฒนาสถานศึกษาและสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดี มีความประพฤติดี ขาดแคลนทุนทรัพย์ และด้อยโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาศักยภาพและสามารถสร้างรายได้ระหว่างเรียน

สรุปผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษา

1. ผลการศึกษาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านงานกรรมการสถานศึกษา ด้านงานเยี่ยมบ้านนักเรียน ด้านงานสานสัมพันธ์ชุมชน และด้านงานทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนาการศึกษา โดยด้านงานกรรมการสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านงานเยี่ยมบ้านนักเรียน ด้านงานสานสัมพันธ์ชุมชน และด้านงานทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนาการศึกษา ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา ควรมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่ายในการร่วมวางแผน กำกับ ติดตาม และสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา ควบคู่กับการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผ่านการเยี่ยมบ้านอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการระดมทรัพยากรและทุนการศึกษาจากทุกภาคส่วน เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาในสังกัดให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชน การดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการสนับสนุนการจัดการศึกษา (Kindred, L. W. et al., 1984) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มประสิทธิผลของการบริหารและเสริมสร้างความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อสถานศึกษา

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านงานกรรมการสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาในการร่วมกำหนดนโยบาย ให้ข้อเสนอแนะ และติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาสามารถเชื่อมโยงความต้องการของชุมชนกับการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธีวรัตน์ ไชยสิทธิ์ ที่ศึกษาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และพบว่า บทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน (ธีวรัตน์ ไชยสิทธิ์, 2560) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ธนากุล สุบงกช ซึ่งศึกษาการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง

ประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา ครู และผู้ปกครอง และพบว่า การรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ธนากุล สุบงกช, 2561)

ในขณะที่ด้านงานทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนาการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้ว่าจะอยู่ในระดับมากก็ตาม อาจสะท้อนว่าการระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษายังคงขึ้นอยู่กับศักยภาพของเครือข่ายความร่วมมือและบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณหรือมีภาคีเครือข่ายไม่เพียงพอ การส่งเสริมความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ศิษย์เก่า และองค์กรภาคประชาชน จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการระดมทรัพยากรและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กอบกฤช การควรคิด ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านงานงบประมาณมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษา (กอบกฤช การควรคิด, 2561)

2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษา ประกอบด้วยการส่งเสริมบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผ่านการเยี่ยมบ้านอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา ผลการวิจัยสะท้อนว่าการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่สามารถดำเนินการได้โดยสถานศึกษาเพียงลำพัง การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารงานสามารถตอบสนองต่อบริบทของชุมชน และยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศิริพร เพ็งพา ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยใช้ข้อมูลจากผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง และเสนอแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนผ่านการประชาสัมพันธ์ การให้บริการชุมชน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเน้นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม (ศิริพร เพ็งพา, 2560)

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทิพย์วรรณ จำเนียร ที่พบว่า การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมควรเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ทีมงาน และบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การติดตามและประเมินผล ตลอดจนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ และการศึกษายังเสนอว่าการพัฒนาสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมควรสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย การจัดกิจกรรม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำงานร่วมกัน สำหรับการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผ่านการเยี่ยมบ้านอย่างเป็นระบบ (ทิพย์วรรณ จำเนียร, 2567) ผลการวิจัยสอดคล้องกับ สุจริยา ขมสนิท ซึ่งศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 โดยเสนอแนวทางสำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณในการเยี่ยมบ้านนักเรียน การให้ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะ และเทคนิคในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สุจริยา ขมสนิท, 2560)

ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ กอบกฤช การควรคิด ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และกลุ่มตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะด้านงบประมาณ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการสนับสนุนการจัดการศึกษา (กอบกฤช การควรคิด, 2561)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านงานกรรมการสถานศึกษา ด้านงานสานสัมพันธ์ชุมชน ด้านงานเยี่ยมบ้านนักเรียน และด้านงานทุนทรัพย์เพื่อการพัฒนาการศึกษา สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย ในการร่วมวางแผน สนับสนุน และติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพยังพบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนควรมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการเยี่ยมบ้านอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนได้อย่างยั่งยืน จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่ายในการร่วมกำหนดนโยบาย วางแผน ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการพัฒนาระบบความสัมพันธ์กับชุมชนให้เกิดการสื่อสารและการประสานความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งส่งเสริมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเยี่ยมบ้าน และการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้ดียิ่งขึ้น สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษาในบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านขนาดของสถานศึกษา สังกัด หรือพื้นที่ เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการดำเนินงานและปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหาร นอกจากนี้ ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน รวมถึงการพัฒนารูปแบบ (Model) หรือแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของสถานศึกษา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในบริบทที่หลากหลายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กอบกฤช การควรคิด. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2550). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทิพย์วรรณ จำเนียร. (2567). แนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในเครือข่ายการศึกษาอริยมงคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธีวรัตน์ ไชยสิทธิ์. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุปผา แสงเนตร และศรุดา ชัยสุวรรณ. (2565). ภาวะผู้นำแบบประสานพลังกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 9(3), 307-320.

ศิริพร เพ็งพา. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนบ้านสำนักทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมานมิตร ชูชีวา. (2560). การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนกลุ่มเกาะแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุจริยา ขมสนิท. (2560). ปัญหาและแนวทางพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในกลุ่มอำเภอนิคมพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

Kindred, L. W. et al. (1984). The school and community relations. (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Leithwood, K. & Menzies, T. (1998). Forms and effects of school-based management: A review. Educational Policy, 12(3), 325-346.

บทความวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพีระมิด โดยใช้สื่อรูปธรรมตามแนวทาง CPA ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบบริบทเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT ON PYRAMIDS USING CONCRETE MATERIALS BASED ON CPA APPROACH COMBINED WITH CONTEXT-BASED LEARNING ACTIVITIES FOR MATHAYOMSUKSA 3 STUDENTS

พิริยา ปรุงเลิศบัวทอง[1], ยาฮารียะห์ ดือราแม[2*], อับดุลอาซิส หะมะ[3], อุลฮุสนา จือนารา[4], อามีนา เย็ง[5]

Piriya Prunglerdbuathong[1], Yahariyah Dueramae[2*], Abdulaziz Hama[3], Aulhusna chuenara[4], Ameena Yeng[5]

[1]สาขาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยะลา ประเทศไทย

[1]Mathematics Faculty of Science Technology and Agriculture, Yala Rajabhat University, Yala, Thailand

[2]โรงเรียนบ้านวังศิลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 3 ยะลา ประเทศไทย

[2]Teacher of Banwangsila School, Yala Primary Educational Service Area Off 3, Yala, Thailand

[3]โรงเรียนตาร์เบียตุลวาตันมูลนิธิ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา ยะลา ประเทศไทย

[3]Tarbiatulwatanmulniti School, Office of the Private Education, Yala, Thailand

[4]โรงเรียนพัฒนาวิทยา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา ยะลา ประเทศไทย

[4]Phatnawitya School, Office of the Private Education, Yala, Thailand

[5]โรงเรียนอุดมศาสน์วิทยา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา ยะลา ประเทศไทย

[5]Udomsasnwitya School, Office of the Private Education, Yala, Thailand

*Corresponding author E-mail: yahariyahdueramae@gmail.com

*Tel: 090-491-0380

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พีระมิด ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สื่อรูปธรรมตามแนวทาง CPA ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบบริบทเป็นฐาน 2) เพื่อศึกษาความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ในการวิจัยนี้มีประชากร คือ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ของโรงเรียนพัฒนาวิทยา จำนวน 10 ห้อง จำนวน 349 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/4 จำนวน 37 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบยกกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียน เป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ 5 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย จำนวน 10 ข้อ (มีค่า p อยู่ระหว่าง 0.25 - 0.73 ค่า r อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.55 และ KR-20 = 0.47) และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ ความก้าวหน้าทางการเรียนและการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีคะแนนเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน ดังนี้ M = 3.59, S.D. = 1.40 และ M = 7.16, S.D. = 1.52 ตามลำดับ 2) นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง (<g> = 0.56) และ 3) นักเรียน มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด (M = 4.72, S.D. = 0.48)

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, พีระมิด, แนวคิด CPA, การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน

* Received 8 September 2026; Revised 30 September 2026; Accepted 30 September 2026

Abstract

This research article aimed to 1) compare Grade 9 students' achievement in the topic of pyramids before and after learning activities using concrete materials based on the Concrete – Pictorial - Abstract (CPA) approach combined with context-based learning, 2) examine their learning progress, and 3) investigate their satisfaction with the learning activities. The population comprised 349 Grade 9 students in 10 classrooms at Pattana Wittaya School in the second semester of the 2025 academic year. The sample consisted of 37 students in Class 9/4, selected by cluster random sampling with classrooms as the sampling unit. The research instruments were five lesson plans, a 10-item multiple-choice achievement test (item difficulty, p = 0.25 - 0.73; item discrimination, r = 0.20 - 0.55; KR-20 = 0.47), and a student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using means, standard deviations, percentages, normalized learning gain, and a paired-samples t-test. The results showed that 1) post-test achievement was significantly higher than pre-test achievement at the .05 level (pre-test: M = 3.59, S.D. = 1.40; post-test: M = 7.16, S.D. = 1.52); 2) students' normalized learning gain was moderate (<g> = 0.56); and 3) student satisfaction was at the highest level (M = 4.72, S.D. = 0.48).

Keywords: Learning Achievement, Pyramid, CPA Approach, Context-Based Learning

บทนำ

วิชาคณิตศาสตร์เป็นศาสตร์พื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีเหตุผล การคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหา รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อย่างไรก็ตาม ผลการทดสอบ O-NET ปีการศึกษา 2567 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดยะลา มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์เพียงร้อยละ 22.49 (สำนักงานศึกษาธิการภาค 7, 2568) และผลการประเมิน PISA ปี พ.ศ. 2565 พบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ย 394 คะแนน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยที่ 472 คะแนน (Organization for Economic Co-operation and Development, 2023) ผลการประเมินดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้ โดยเรื่องพีระมิดเป็นเนื้อหาในสาระการวัดและเรขาคณิตที่ผู้เรียนต้องเข้าใจลักษณะของรูปทรง ส่วนประกอบ และความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรงกับสูตรการคำนวณพื้นที่ผิวและปริมาตร จากประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ของผู้วิจัย พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ยังมีปัญหาในการนึกภาพพีระมิดสามมิติจากรูปคลี่สองมิติ ไม่เข้าใจที่มาของสูตร และไม่สามารถเชื่อมโยงส่วนประกอบของรูปทรงกับสูตรการคำนวณได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ นักเรียนยังมีข้อจำกัดในการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหา โดยเฉพาะเมื่อโจทย์มีลักษณะแตกต่างจากตัวอย่างที่เคยเรียน ปัญหาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การจดจำสูตรเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดเรื่องพีระมิดและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ (ศันสนีย์ มงคลเมือง และรามนรี นนทภา, 2567) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้เรื่องพีระมิดจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการสังเกตและการลงมือปฏิบัติ เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรงสามมิติ รูปคลี่ และสูตรการคำนวณ ควบคู่กับการฝึกแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำและตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการคิด เพื่อให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้จากกิจกรรมไปสู่แนวคิดทางคณิตศาสตร์และสร้างความเข้าใจด้วยตนเอง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ

แนวคิด Concrete-Pictorial-Abstract (CPA) มีรากฐานจากทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bruner, J. S. เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการพิสูจน์ประสิทธิผลอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะในประเทศสิงคโปร์ที่มีผลสัมฤทธิ์คณิตศาสตร์สูงเป็นอันดับต้นของโลก แนวคิดนี้ จัดลำดับการเรียนรู้จากการใช้วัตถุรูปธรรม (Concrete) ผ่านการแสดงภาพและแผนภาพ (Pictorial) ไปสู่การใช้สัญลักษณ์ และสูตรทางคณิตศาสตร์ (Abstract) อย่างเป็นระบบ (Bruner, J. S., 1966); (Villare, A. & Ching, D., 2023) เมื่อนำมาใช้กับเรื่องพีระมิด ผู้เรียนจะได้สำรวจรูปทรงและส่วนประกอบจากสื่อรูปธรรม แสดงความเข้าใจผ่านภาพ แล้วจึงเชื่อมโยงไปสู่สูตรและการคำนวณ นอกจากนี้ยังพบว่า การใช้แนวคิด CPA ทำให้คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนเพิ่มขึ้นและจำนวนนักเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ลดลงถึงร้อยละ 64 (De Los Ángeles Ortega Ortega, M. et al., 2025) สำหรับบริบทไทย Suksing, W. et al. และ อัครพล อนุพันธ์ และคณะ พบว่า นักเรียนมีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น พร้อมทั้งมีความคิดเห็นเชิงบวก ต่อการเรียนรู้รูปแบบนี้ (Suksing, W. et al., 2024); (อัครพล อนุพันธ์ และคณะ, 2567)

การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน (Context-Based Learning) ช่วยให้ผู้เรียนเริ่มต้นจากสถานการณ์ที่มีความหมายต่อชีวิตประจำวัน เช่น รูปทรงของสิ่งก่อสร้างหรือบรรจุภัณฑ์ แล้วใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์อธิบายสถานการณ์นั้น (Berns, R. G. & Erickson, P. M., 2001); (Gilbert, J. K., 2006) อย่างไรก็ตาม แนวคิดทั้งสองมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ แนวคิด CPA เน้นการสร้างความเข้าใจจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม ส่วนการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานเน้นการเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง หากจัดกิจกรรมตามแนวคิด CPA โดยไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในบริบทอื่น ผู้เรียนอาจเข้าใจวิธีคำนวณแต่ยังไม่เห็นว่าจะประยุกต์ใช้ความรู้นั้น แก้ปัญหาอย่างไร ในทางกลับกัน หากเริ่มจากโจทย์เชิงสถานการณ์โดยที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจรูปทรงสามมิติและที่มาของสูตร ผู้เรียนอาจเลือกข้อมูลหรือวิธีคำนวณได้ไม่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการนำสองแนวคิดมาจัดกิจกรรมร่วมกันเหมาะกับปัญหาการเรียนรู้เรื่องพีระมิด โดยเริ่มจากสถานการณ์ใกล้ตัว ใช้สื่อรูปธรรมและภาพช่วยสร้างความเข้าใจ แล้วให้ผู้เรียนนำความรู้ทางคณิตศาสตร์กลับไปแก้ปัญหาในสถานการณ์นั้น ดังนั้น การบูรณาการแนวคิด CPA ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานจึงมีศักยภาพในการพัฒนาทั้งความเข้าใจเชิงมโนทัศน์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง พีระมิด โดยใช้สื่อรูปธรรมตามแนวคิด CPA ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พัฒนาความเข้าใจเชิงมโนทัศน์ และส่งเสริมสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตลอดจนการประเมินระดับชาติและนานาชาติ เช่น O-NET และ PISA

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พีระมิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้สื่อรูปธรรมตามแนวคิด CPA และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน
2. เพื่อศึกษาความก้าวหน้าทางการเรียน เรื่อง พีระมิด หลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบทดลอง โดยผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design ผู้วิจัยสามารถเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตาม ก่อนและหลังการทดลองได้ ดังตารางที่ 1 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543)

ตารางที่ 1 รูปแบบการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design

กลุ่มทดลอง	สอบก่อนเรียน	ทรีตเมนต์	ทดสอบหลังเรียน
E	O_1	X	O_2

เมื่อ E คือ กลุ่มทดลอง

O_1 คือ การทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

X คือ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น (Treatment)

O_2 คือ การทดสอบหลังเรียน (Posttest)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรของงานวิจัยนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ของโรงเรียนพัฒนาวิทยา จังหวัดยะลา จำนวน 10 ห้อง รวมทั้งหมด 349 คน โดยนักเรียนทั้ง 10 ห้อง มีความสามารถใกล้เคียงกัน และมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนพัฒนาวิทยา จังหวัดยะลา จำนวน 37 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบยกกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม ซึ่งเป็นนักเรียนห้องเรียนปกติคละความสามารถ

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง พีระมิด โดยใช้สื่อรูปธรรมตามแนวคิด CPA และกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บริบทเป็นฐาน

ตัวแปรตาม คือ

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พีระมิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. ความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
3. ความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง พีระมิด โดยใช้สื่อรูปธรรมตามแนวคิด CPA และกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บริบทเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 แผน รวม 10 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง พีระมิด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนข้อสอบ 10 ข้อ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก
3. แบบสอบถามเพื่อวัดระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 10 ข้อ

วิธีการสร้างเครื่องมือ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาโดยใช้สื่อรูปธรรมโดยใช้แนวคิด CPA และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการ สร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เพื่อกำหนดองค์ประกอบการเรียนรู้และสร้างแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง พีระมิด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 แผน จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบว่าแผนมีความสอดคล้องและครอบคลุมเนื้อหา โดยผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงขั้นตอนการจัดกิจกรรมในขั้นนำเสนอและอภิปรายให้มีความชัดเจนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
2. ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง พีระมิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 ข้อ เพื่อใช้ทดสอบก่อนและหลังเรียน จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านประเมิน

ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) พบว่า ค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของแบบทดสอบแต่ละข้อเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

3. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบที่ผ่านการประเมินจำนวน 10 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน เพื่อวิเคราะห์คุณภาพเป็นรายข้อ ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบทดสอบมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.25 - 0.73 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.55 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ แสดงว่าแบบทดสอบนั้นมีคุณภาพสามารถนำแบบทดสอบไปใช้จริงได้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543)

4. ผู้วิจัยสร้างสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งพบว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องและเที่ยงตรงเหมาะสม และเมื่อนำไปหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) พบว่ามีค่าเท่ากับ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขออนุญาตและขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาผู้ปกครองและนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นดำเนินการทดสอบก่อนเรียน เรื่อง พีระมิด แล้วจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อรูปธรรมตามแนวคิด CPA ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรม นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนและแบบสอบถามความพึงพอใจ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (Paired Sample t-test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน และคำนวณค่าคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ (Normalized Gain) เพื่อประเมินความก้าวหน้าทางการเรียน ส่วนความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแปลผลตามเกณฑ์ระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายระดับความพึงพอใจ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อความหมายในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

M	แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
T	แทน ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (t-test)
p	แทน ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับหัวข้อดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังเรียน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พีระมิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อรูปธรรมตามแนวคิด CPA และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน

ความสามารถ	จำนวนข้อสอบ	การทดสอบ	M	S.D.	t	p
ความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบและรูปคลี่ของพีระมิด	2	ก่อนเรียน	1.30	0.62	2.59*	.014
		หลังเรียน	1.65	0.54		
การคำนวณพื้นที่ผิวข้างและพื้นที่ผิวของพีระมิดจากสถานการณ์จำลอง	4	ก่อนเรียน	1.41	0.93	4.57*	.001
		หลังเรียน	2.54	1.07		
การคำนวณปริมาตรและการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง	4	ก่อนเรียน	0.86	0.75	9.65*	.001
		หลังเรียน	2.97	0.87		
รวมทั้งหมด	**10**	**ก่อนเรียน**	**3.59**	**1.40**	**9.52***	**.001**
		หลังเรียน	**7.16**	**1.52**		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง พีระมิด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อรูปธรรมตามแนวคิด CPA และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้ ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประกอบและรูปคลี่ของพีระมิด คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.65 (S.D. = 0.54) ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.30 (S.D. = 0.62) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการคำนวณพื้นที่ผิวข้างและพื้นที่ผิวของพีระมิดจากสถานการณ์จำลอง คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 (S.D. = 1.07) ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.41 (S.D. = 0.93) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการคำนวณปริมาตรและการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.97 (S.D. = 0.87) ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.86 (S.D. = 0.75) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียน (Normalized Gain)

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความก้าวหน้าทางการเรียน (Normalized Gain) ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ร้อยละของค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบหลังเรียน	ร้อยละของค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบ ก่อนเรียน	ผลการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นจริงของนักเรียน	ผลการเรียนรู้สูงสุดที่มีโอกาสเพิ่มขึ้นได้	ความก้าวหน้าทางการเรียน <g>
71.6	35.9	35.7	64.1	0.56

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนรู้ด้วยแผนการเรียนรู้โดยใช้สื่อรูปธรรมโดยใช้แนวคิด CPA และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน มีค่าความก้าวหน้าทางการเรียนที่เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง (<g> = 0.56)

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของนักเรียน จำแนกตามระดับพัฒนาการสัมพันธ์รายบุคคล

ระดับพัฒนาการสัมพันธ์	จำนวนนักเรียน (คน)	ร้อยละ
สูงมาก	5	13.51
สูง	15	40.54
กลาง	12	32.43
ต้น	2	5.41
ลดลง	3	8.11
รวม	**37**	**100.00**

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพัฒนาการสัมพันธ์รายบุคคลอยู่ในระดับสูง จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5 รองลงมาคือระดับกลาง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 32.4 ระดับสูงมาก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 ระดับลดลง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1 และระดับต้น จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

รายการประเมิน	M	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	ลำดับ
1. กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด CPA ร่วมกับการใช้บริบทเป็นฐาน ทำให้นักเรียนเข้าใจ เรื่อง พีระมิด ได้ง่าย	4.81	0.40	มากที่สุด	2
2. การใช้ภาพ รูปคลี่ หรือสื่อวาดภาพช่วยให้เห็นโครงสร้างของพีระมิดอย่างชัดเจน	4.78	0.42	มากที่สุด	5
3. การสรุปด้วยสูตรและการคำนวณ ทำให้เข้าใจเนื้อหาอย่างเป็นระบบ	4.70	0.46	มากที่สุด	8
4. ลำดับกิจกรรมการเรียนรู้จากรูปธรรม ⟶ ภาพ ⟶ สูตร มีความเหมาะสมและไม่ยากเกินไป	4.76	0.43	มากที่สุด	7
5. การยกตัวอย่างและโจทย์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง หรือชุมชน ใกล้ตัว ทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนาน และ เข้าใจเนื้อหา มากขึ้น	4.81	0.40	มากที่สุด	3
6. กิจกรรมกลุ่มและการลงมือปฏิบัติช่วยให้นักเรียนมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นและซักถามมากขึ้น	4.19	0.86	มาก	10
7. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยกระตุ้นให้คิด วิเคราะห์และหาคำตอบด้วยตนเอง	4.68	0.53	มากที่สุด	9
8. สื่อและใบงานที่ใช้ในการเรียนมีความเหมาะสมและช่วยให้เรียนรู้ได้ดี	4.78	0.48	มากที่สุด	6
9. หลังเรียนสามารถนำความรู้ เรื่อง พีระมิด ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์อื่นได้	4.81	0.46	มากที่สุด	4
10. บรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้	4.84	0.37	มากที่สุด	1
รวม	**4.72**	**0.48**	**มากที่สุด**	**-**

จากตารางที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 (S.D. = 0.48) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด โดยนักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดในประเด็นบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 (S.D. = 0.37)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 7.16 สูงกว่าก่อนเรียนเท่ากับ 3.59 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการใช้แนวคิด CPA ร่วมกับการใช้บริบทเป็นฐานช่วยพัฒนาความเข้าใจของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหา ที่มาของสูตร และประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริงได้ เนื่องจากแนวคิด CPA เป็นแนวคิดที่เริ่มจากการใช้สื่อรูปธรรม สังเกตและแสดงความสัมพันธ์ผ่านภาพ ก่อนเชื่อมโยงไปสู่สูตรและการคำนวณ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนเรื่องพีระมิดต้องอาศัยจินตนาการเชิงพื้นที่สูง ดังนั้น การเริ่มจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมช่วยให้นักเรียนมองเห็นองค์ประกอบชัดเจน ก่อนจะสรุปเป็นสูตร อีกทั้งการใช้บริบทจริง เช่น สถาปัตยกรรมหรือบรรจุภัณฑ์ ช่วยเปลี่ยนคณิตศาสตร์ที่เป็นนามธรรมให้เป็นสิ่งที่ผู้เรียนเข้าถึงได้และเชื่อมโยงเนื้อหากับชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนาภรณ์ ไทยพู และคณะ ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 29 คน เรื่อง พหุนามและการแยกตัวประกอบของพหุนาม โดยใช้จัดการเรียนรู้ตามแนวคิด CPA ร่วมกับบาร์โมเดล พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยแนวคิด CPA ร่วมกับบาร์โมเดลมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากช่วยลดความซับซ้อนของเนื้อหาและทำให้ความรู้คงทน (รัตนาภรณ์ ไทยพู และคณะ, 2566) และงานวิจัย De Los Ángeles Ortega Ortega et al. ที่ได้ศึกษาการใช้วิธีการสอนแบบสิงคโปร์ (Singapore Method) ซึ่งใช้หลักการ CPA เพื่อพัฒนาการสืบค้นรูปแบบทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนการศึกษานี้ใช้การออกแบบแบบก่อนและหลังการทดลองกับนักเรียน 391 คน ผลการวิจัยพบว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนเพิ่มขึ้น 1.07 คะแนน และจำนวนนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ผ่านลดลง 64% แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของหลักการ CPA ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ (De Los Ángeles Ortega Ortega, M. et al., 2025)

2. ความก้าวหน้าทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีค่าความก้าวหน้าทางการเรียนเฉลี่ย <g> เท่ากับ 0.56 ซึ่งจัดอยู่ในระดับปานกลางตามเกณฑ์ของ Hake, R. R. โดยระดับปานกลางมีผลการเรียนที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ยอยู่ในช่วง 0.30 - 0.69 แสดงให้เห็นว่าคะแนนหลังเรียนเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับโอกาสที่จะเพิ่มได้จากคะแนนก่อนเรียน (Hake, R. R., 1998) ผลดังกล่าวอาจเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนสังเกตและสัมผัสสื่อรูปธรรม รวมทั้งร่วมกันสร้างรูปทรงพีระมิดจากกระดาษ ก่อนเชื่อมโยงสิ่งที่สังเกตได้ไปสู่ภาพแทนและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิด CPA การใช้สถานการณ์ใกล้ตัวประกอบกิจกรรมยังอาจช่วยให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องพีระมิดกับการใช้ความรู้ในชีวิตจริง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Hongthong, N. et al ซึ่งพบว่าการจัดการเรียนรู้แบบเปิดร่วมกับแนวคิด CPA ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (Hongthong, N. et al., 2024) และสอดคล้องกับจิตรวรรณ เอกพันธ์ ซึ่งพบว่าการใช้กลยุทธ์การสอนเชิงบริบทช่วยพัฒนาความรู้ทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน (จิตรวรรณ เอกพันธ์, 2559) ทั้งนี้ งานวิจัยทั้งสองศึกษาเนื้อหาและรูปแบบกิจกรรมต่างจากการวิจัยครั้งนี้ จึงใช้สนับสนุนแนวทางอธิบายผล มากกว่ายืนยันว่าแต่ละองค์ประกอบของกิจกรรมเป็นสาเหตุของค่าความก้าวหน้า <g> = 0.56

3. ความพึงพอใจของนักเรียน นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.72) ประเด็นที่นักเรียนพึงพอใจมากที่สุด คือบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียน ทั้งนี้เพราะกระบวนการที่เริ่มจากสื่อรูปธรรมช่วยทลายกำแพงความกลัวและลดความวิตกกังวลในวิชาคณิตศาสตร์ อีกทั้งการผูกเนื้อหาเข้ากับสถานการณ์จริงในท้องถิ่นช่วยให้นักเรียนสนุกกับการเรียนและรู้สึกว่าคณิตศาสตร์อยู่ใกล้ตัว อีกทั้งยังมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนาภรณ์ ไทยพู และคณะ ที่อภิปรายว่ากิจกรรมที่เริ่มจากสื่อรูปธรรมช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นและไม่รู้สึกกดดันจากการเรียน (รัตนาภรณ์ ไทยพู และคณะ, 2566) และงานวิจัยของ Iyamuremye, E. & Burns, D. ที่ได้ศึกษาผลของการใช้หลักการ CPA ต่อแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่าการใช้หลักการ CPA ช่วยเพิ่มทั้งแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (Iyamuremye, E. & Burns, D., 2025) แสดงให้เห็นว่าหลักการ CPA ไม่เพียงแต่ช่วยในด้านความรู้ความเข้าใจ แต่ยังส่งผลเชิงบวกต่อด้านจิตพิสัยด้วย

สรุปและข้อเสนอแนะ

คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อรูปธรรมตามแนวคิด CPA และกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน เรื่อง พีระมิด สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าความก้าวหน้าทางการเรียนที่เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับปานกลาง และความพึงพอใจของนักเรียน ในการเรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับข้อเสนอแนะของงานวิจัยนี้ มี 2 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ครูผู้สอนควรเลือกใช้บริบทที่ทันสมัยและเป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันจริง ๆ เช่น สถาปัตยกรรมในท้องถิ่นหรือบรรจุภัณฑ์สินค้าที่กำลังเป็นที่นิยม เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรมีการศึกษาผลของการใช้สื่อรูปธรรมตามแนวคิด CPA ร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น เทคโนโลยีเสมือนจริง (VR) ความเป็นจริงเสริม (AR) หรือสื่อดิจิทัลในหัวข้อเรขาคณิตอื่น ๆ เพื่อช่วยส่งเสริมทักษะการจินตนาการรูปทรงสามมิติให้ดียิ่งขึ้น 2.2) ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนในระหว่างการลงมือปฏิบัติกิจกรรมรูปธรรม เพื่อค้นหาวิธีการหรือเทคนิคที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกัน รวมถึงความกล้าแสดงออกของกลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จิตรวรรณ เอกพันธ์. (2559). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลยุทธ์การสอนเชิงบริบทที่มีต่อความรู้ทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. An Online Journal of Education, 11(1), 326-342.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

รัตนาภรณ์ ไทยพู และคณะ. (2566). การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete-Pictorial-Abstract ร่วมกับ บาร์โมเดล เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 13(2), 45-53.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ศันสนีย์ มงคลเมือง และรามนรี นนทภา. (2567). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 14(4), 103-117.

สำนักงานศึกษาธิการภาค 7. (2568). รายงานการวิเคราะห์ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติประจำปีการศึกษา 2567. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2569 จาก https://share.google/OlPrSFbWbml2KoNOK

อัครพล อนุพันธ์ และคณะ. (2567). ผลการจัดการเรียนรู้ตาม แนวคิด CPA ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการนำเสนอทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 4(2), 767-784.

Berns, R. G. & Erickson, P. M. (2001). Contextual teaching and learning: Preparing students for the new economy. The Highlight Zone: Research, 2009(5), 1-10.

Bruner, J. S. (1966). Toward a theory of instruction. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press.

De Los Ángeles Ortega Ortega, M. et al. (2025). Using the Singapore Method to improve research into mathematical patterns. LATAM Latin American Journal of Social Sciences and Humanities, 6(4), 3990-4000.

Gilbert, J. K. (2006). On the nature of “context” in chemical education. International Journal of Science Education, 28(9), 957-976.

Hake, R. R. (1998). Interactive-engagement vs. traditional methods: A six-thousand-student survey of mechanics test data for introductory physics courses. American Journal of Physics, 66(1), 64-74.

Hongthong, N. et al. (2024). Effect of open approach and concrete-pictorial-abstract (CPA) approach on number sense and mathematical achievement in subtraction of Grade-1 students. JOURNAL OF SCIENCE & SCIENCE EDUCATION, 7(2), 433-445.

Iyamuremye, E. & Burns, D. (2025). Concrete-Pictorial-Abstract Instruction: Enhancing Students’ Learning Motivation and Achievement in Mathematics. Social Sciences & Humanities Open, 1-16. http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5036329.

Organization for Economic Co-operation and Development. (2023). PISA 2022 results (Volume I): The state of learning and equity in education. Paris: OECD Publishing.

Suksing, W. et al. (2024). The Effects of Learning Activities Based on Concrete Pictorial Abstract (CPA) Approach and Questioning Techniques of Badham to Mathematical Concepts on Volume and Capacity of Rectangular Shape of Grade-5 Students. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 4(6), 781-800.

Villare, A. & Ching, D. (2023). Concrete-Pictorial-Abstract-Based Localized Supplementary Materials in Improving Grade 4 Cognitive Skills in Mathematics. Psychology and Education: A Multidisciplinary Journal, 13(2), 165-176.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว ไม่น้อยกว่า 8 หน้ากระดาษ A4 หรือจำนวนคำ ไม่เกิน 8,000 คำ (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปสั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุปและข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) ระบุเฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุล ของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559)* โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณเป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ - นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎีก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สองและตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N., 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S. et al., 2005)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

หนังสือ

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

หนังสือ ที่มี DOI

Ewert, A. W. at el. (2014). Outcomes and benefits. England: CAB International. https://doi.org/10.1079/9781845939199.0140.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บทความในหนังสือ

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

บทความในหนังสือ ที่มี DOI

Sparks, D. L. (2003). Inorganic Soil Components. In Sparks, D. L. (Ed.), Environmental Soil Chemistry. (2nd ed.). (pp. 47-73). England: Academic Press. https://doi.org/10.1016/B978-0-12-656446-4.X5000-2.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่),//เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บทความจากวารสาร

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

บทความจากวารสาร ที่มี DOI

Baker, D. (2006). The Political Economy of Fascism: Myth or Reality, or Myth and Reality?. New Political Economy, 11(2), 227-250. https://doi.org/10.1080/13563460600655581.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน/ชื่อสารานุกรม,//(เล่มที่อ้าง, เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์://สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,//เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ระดับวิทยานิพนธ์/สาขา.//ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ในรายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์ (ไม่อนุญาตให้ใช้แหล่งข้อมูลที่มาจาก Facebook)

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).//ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติและแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานา.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Anderson, R. M. & Funnell, M. M. (2005). Patient empowerment: reflections on the challenge of fostering the adoption of a new paradigm, 57(2), 153-157. https://doi.org/10.1016/j.pec.2004.05.008.

Collinge, W. (1997). The American Holistic Health Association Complete Guide to Alternative Medicine. New York: Warner Books.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

Winzer, L. & Gray, R. S. (2019). The Role of Buddhist Practices in Happiness and Health in Thailand: A Structural Equation Model. Journal of Happiness Studies, 20, 411-425. https://doi.org/10.1007/s10902-017-9953-z.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[2], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3] (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname[1], Author's name-surname[1], Author's name-surname[2], Author's name-surname[3], Author's name-surname[3], (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[1]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[1]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[2]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[2]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[3]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[3]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[*]Corresponding author E-mail: (12 pt)
[*]Tel: XX-XXXX-XXXX (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่เกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ถ้ามี) .....ชื่อภาพ..... (16 pt)

ตารางที่ 1 (ถ้ามี) .....ชื่อตาราง..... (16 pt)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกันผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ระบุเฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)
ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[2], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3], ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[3] (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname[1], Author's name-surname[1], Author's name-surname[2], Author's name-surname[3], Author's name-surname[3], (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[1]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[1]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[2]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[2]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[3]หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)
[3]Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)
[*]Corresponding author E-mail: (12 pt)
[*]Tel: XX-XXXX-XXXX (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ----------

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ----------

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)